ร่วมกับ

กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

(กองทุนส่งเสริม ววน.)

รายงานวิจัย (ภาคผนวก)

กระบวนทัศน์ในการพัฒนา มาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

A Paradigm for Developing Measures to tackle Fake News on the Internet

โดย

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ ช่วงทอง

กันยายน 2565

รายงานวิจัย (ภาคผนวก)

กระบวนทัศน์ในการพัฒนา มาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

A Paradigm for Developing Measures to tackle Fake News on the Internet

หัวหน้าโครงการวิจัย **ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์**
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

นักวิจัย **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์**
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

นักวิจัย **อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ ช่วงทอง**
(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.)

ความเห็นในรายงานผลการวิจัยเป็นของคณะผู้วิจัย
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.)
และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

สารบัญภาคผนวก

ตอนที่ หน้า

1. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการและผลที่ได้รับตลอดโครงการ....1
2. การนำรายงานวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ....7
3. ผลการทดสอบ (Tryout) ระเบียบวิธีวิจัย และสรุปผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม....8
4. ความเห็นผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก....16
5. ความเห็นผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม....170
6. คำแปลกฎหมายเกี่ยวกับข่าวลวงของสาธารณรัฐสิงคโปร์....205
7. คำแปลกฎหมายว่าด้วยข้อความที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวง (Fake News) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี....259
8. คำแปลกฎหมายต่อต้านการบิดเบือนข้อมูลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส....276
9. คำเผยแพร่รายงานวิจัยและความเห็นในการเผยแพร่รายงานวิจัย....280

1. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

	ขณะเริ่มดำเนินการโครงการ	ภายหลังเสร็จโครงการวิจัย
วัตถุประสงค์	1. ศึกษาลักษณะทั่วไปของข่าวลวงและแนวคิดในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต 2. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางด้านกฎหมายในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของราชอาณาจักรไทย กับสาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส 3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตและมาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตในราชอาณาจักรไทย 4. เพื่อนำเสนอกระบวนทัศน์ในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมกับราชอาณาจักรไทย	1. เป็นไปตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในบทที่ 2 ของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 2. เป็นไปตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในบทที่ 3 และบทที่ 4 ของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 3. เป็นไปตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในบทที่ 5 ของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 4. เป็นไปตามวัตถุประสงค์รายละเอียดในบทที่ 6 ของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการ	1. ศึกษาข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา ตำรา หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ วิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวกับข่าวลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต นโยบายรัฐและมาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของราชอาณาจักรไทย ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ 2. สำรวจแบบสอบถามผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อรวบรวมความเห็นจากประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 600 คน 3. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข่าวลวงผ่านสื่อออนไลน์ จำนวน 16 คน ทั้งจากภาครัฐ ได้แก่ ศาลปกครอง กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง สำนักงาน	1. ปรากฏในบรรณานุกรมและคำแปลกฎหมายต่างประเทศในตอนที่ 6 ถึง 8 ของรายงานวิจัย (ภาคผนวก) 2. ปรากฏตามเอกสารการสำรวจแบบสอบถามในตอนที่ 3 ของรายงานวิจัย (ภาคผนวก) 3. ปรากฏตามคำสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญในตอนที่ 4 ของรายงานวิจัย (ภาคผนวก)

	คณะกรรมการกฤษฎีกา / ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทสื่อสังคมออนไลน์ / สื่อมวลชน ได้แก่ บริษัท อสมท. จำกัด (รายการชัวร์ก่อนแชร์) สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์พีพีทีวี (PPTV) บริษัท เจ เอ็ม คาตาลิสท์ จำกัด สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย / ภาคประชาสังคม ได้แก่ สภาองค์กรของผู้บริโภค / และ สถาบันการศึกษา ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
	4. จัดสนทนากลุ่มผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 ท่าน ทั้งจากภาครัฐ ได้แก่ ศาลปกครอง สำนักงานอัยการภาค 1 สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) กองบังคับการปราบปราบการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ศูนย์สื่อสารสาธารณะ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข / ภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมซอร์ฟแวร์ สมาพันธ์เอสเอ็มอีไทย ฝ่ายไอที ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) / สื่อมวลชน ได้แก่ บริษัท อสมท. จำกัด (ชัวร์ก่อนแชร์) บริษัท เจ เอ็ม คาตาลิสท์ จำกัด สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย / ภาคประชาสังคม ได้แก่ สภาองค์กรของผู้บริโภค / และ สถาบันการศึกษา ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน	4. ปรากฏตามคำสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 และ 2 ในตอนที่ 5 ของรายงานวิจัย (ภาคผนวก)
	5. จัดสัมมนาเผยแพร่งานวิจัยและรับฟังความคิดเห็น ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียทั้งจากหน่วยงานรัฐที่บังคับใช้กฎหมาย ทนายความ	5. ปรากฏตามคำรับฟังความคิดเห็นในตอนที่ 9 ของรายงานวิจัย (ภาคผนวก)

	นักวิชาการ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป จำนวน 80 คน	
ผลที่ได้รับตลอดโครงการ	1. ผลการวิจัยของโครงการวิจัยได้นำไปเผยแพร่เป็น “บทความวิจัย” ในวารสารทางวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อประโยชน์แก่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนผู้สนใจทั่วไป	1. ได้รับการตอบรับการตีพิมพ์ “บทความวิจัย” ใน Kasetsart Journal of Social Sciences (KJSS) ซึ่งเป็นวารสารระดับนานาชาติที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1, SCOPUS และ ASEAN Citation Index (ACI) ปรากฏตามเอกสารข้อ 1.1
	2. เนื้อหาของโครงการวิจัยได้นำไปเผยแพร่เป็นบทความวิชาการในวารสารทางวิชาการระดับชาติ เพื่อประโยชน์แก่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา และประชาชนผู้สนใจทั่วไป	2. ได้รับการตอบรับการตีพิมพ์ “บทความวิชาการ” ใน “วารสารการจัดการสมัยใหม่” ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565) ของสาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ “วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ” ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรากฏตามเอกสารข้อ 1.2 และข้อ 1.3
	3. ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ได้จากรายงานวิจัยฉบับนี้ จะนำเสนอต่อกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และกฎหมายลำดับรองต่อไป	3. ได้นำผลการวิจัยเสนอต่อกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 รายละเอียดปรากฏตามเอกสารข้อ 2

1.1 อีเมลตอบรับการลงพิมพ์ในวารสาร Kasetsart Journal of Social Sciences (KJSS)

Your manuscript KJSS-2022-0124.R1 has been accepted

KJSS Administrator <onbehalfof@manuscriptcentral.com>

Fri 10/7/2022 9:11 PM

To:

- spitiyas@hotmail.com <spitiyas@hotmail.com>

Cc:

- kjss@ku.th <kjss@ku.th>

07-Oct-2022

Ref: KJSS-2022-0124.R1
Title: A Paradigm for Developing Measures to tackle Fake News on the Internet
Journal: Kasetsart Journal of Social Sciences

Dear author,

I am pleased to inform you that your paper has been accepted for publication it will proceed to copy-editing and production.

Thank you for submitting your work to Kasetsart Journal of Social Sciences. We hope you consider us again for future submissions.

Kind regards,
Sowatree Nathalang, Ph.D.
Editor-in-Chief
Kasetsart Journal of Social Sciences

1.2 จดหมายตอบรับการตีพิมพ์บทความใน “วารสารการจัดการสมัยใหม่” ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565) ของสาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ที่ อว 0602.17/พิเศษ

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

20 มิถุนายน 2565

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์วารสารการจัดการสมัยใหม่

เรียน ศาสตราจารย์ ดร. สราวุธ ปิติยาศักดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐสิงคโปร์” เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการจัดการสมัยใหม่ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ ซึ่งเป็นวารสารที่ได้รับการบันทึกไว้ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่ม 1 โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

กองบรรณาธิการวารสารการจัดการสมัยใหม่ขอแจ้งว่า ขณะนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความวิจัยของท่านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และเห็นชอบในการเผยแพร่บทความวิชาการในวารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565) หากท่านต้องการสอบถามหรือขัดข้องประการใดกรุณาติดต่อกับกองบรรณาธิการวารสารที่ e-mail : mmj.stou@gmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ บุณย์เพิ่ม)
บรรณาธิการวารสารการจัดการสมัยใหม่

ฝ่ายวารสาร สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
โทร. 02-504-8184 02-503-3568
โทรสาร 02-503-3612

1.3 จดหมายตอบรับการตีพิมพ์บทความใน “วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ” ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565) ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

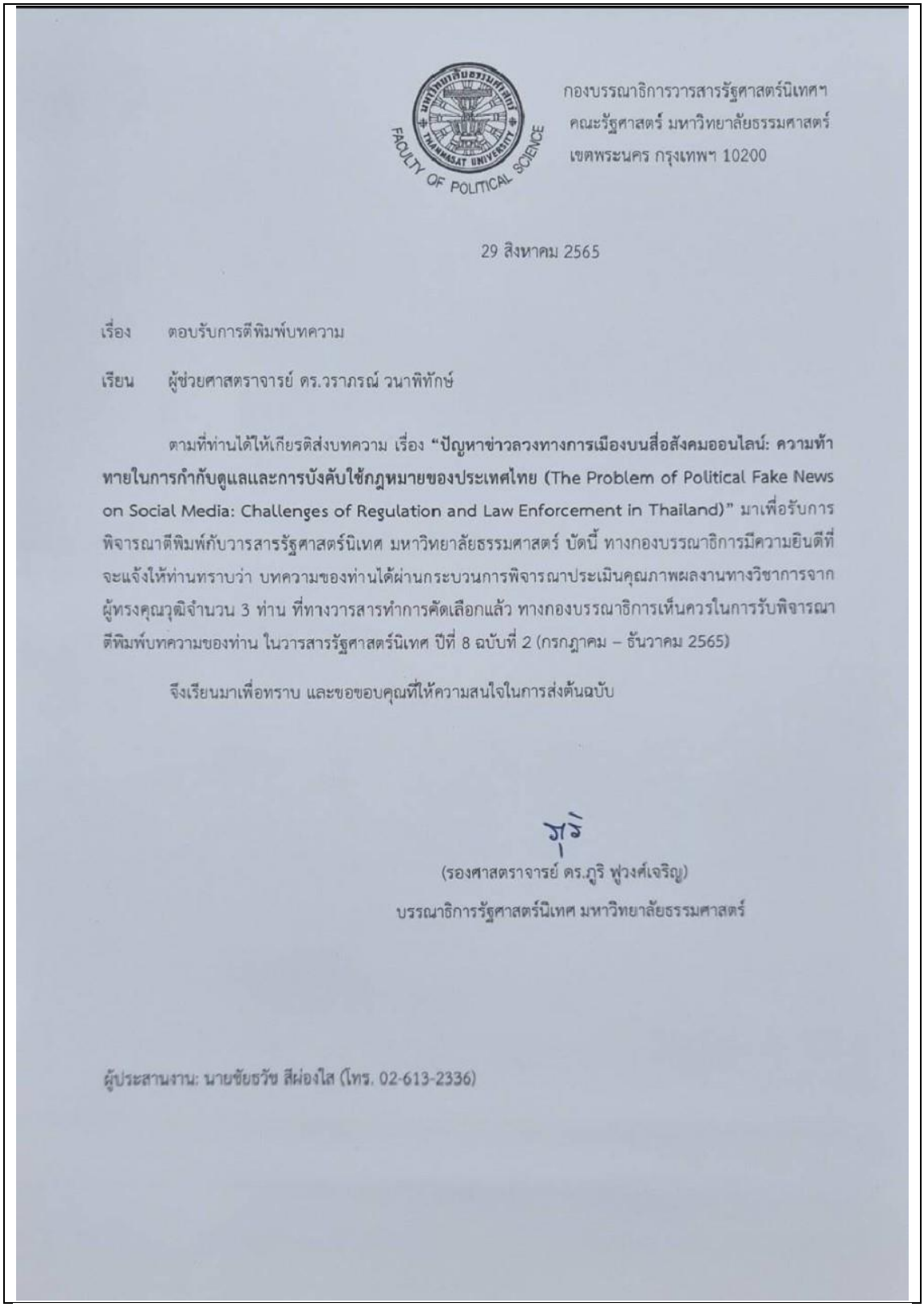

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์นิเทศฯ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

29 สิงหาคม 2565

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

ตามที่ท่านได้ให้เกียรติส่งบทความ เรื่อง **“ปัญหาข่าวลวงทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์: ความท้าทายในการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย (The Problem of Political Fake News on Social Media: Challenges of Regulation and Law Enforcement in Thailand)”** มาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บัดนี้ ทางกองบรรณาธิการมีความยินดีที่จะแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านกระบวนการพิจารณาประเมินคุณภาพผลงานทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่ทางวารสารทำการคัดเลือกแล้ว ทางกองบรรณาธิการเห็นควรในการรับพิจารณาตีพิมพ์บทความของท่าน ในวารสารรัฐศาสตร์นิเทศ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2565)

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอขอบคุณที่ให้ความสนใจในการส่งต้นฉบับ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริ ฟูวงศ์เจริญ)
บรรณาธิการรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายชัยธวัช สีผ่องใส (โทร. 02-613-2336)

2. การนำรายงานวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ขอรายงานวิจัยไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 รายละเอียดปรากฏตามหนังสือขอความอนุเคราะห์รายงานวิจัยของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ที่ ดศ ๐๒๐๒.๒/๑๕๕๐๘

สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ
และสังคม ๑๒๐ หมู่ ๓ ศูนย์ราชการ
เฉลิมพระเกียรติฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รายงานวิจัย

เรียน ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ด้วยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันข้อมูลข่าวปลอมทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยประเด็นดังกล่าวได้มีรายงานวิจัย เรื่อง กระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต (A Paradigm for Developing Measures to tackle Fake News on the Internet) จัดทำโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ร่วมกับกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.)

กระทรวงฯ เห็นว่า รายงานวิจัยเรื่องดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาศึกษาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันข้อมูลข่าวปลอมทางสื่อสังคมออนไลน์ ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์รายงานวิจัยดังกล่าวเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป โดยมอบหมายให้นายศรัลก์ โคตะสินธ์ เป็นผู้ประสานงาน หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘ ๖๑๐๗ ๐๘๐๑ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saran.co@mdes.go.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวอัจฉรินทร์ พัฒนพันธ์ชัย)
ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานปลัดกระทรวงฯ
กองกฎหมาย
โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๖๗๖๓
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๘๐๑๓
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saraban@mdes.go.th

3. ผลการทดสอบ (Tryout) ระเบียบวิธีวิจัย และสรุปผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

3.1 ผลการทดสอบ (Tryout) แบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต” จำนวน 30 ชุด

ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ .899

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.899	18

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b8.1	70.97	97.964	.589	.892
b8.2	71.00	97.586	.576	.893
b8.3	70.67	100.644	.487	.895
b8.4	71.07	98.961	.492	.896
b9.1	70.87	103.844	.346	.899
b9.2	70.73	97.513	.576	.893
b9.3	70.73	100.133	.582	.893
b9.4	70.87	100.671	.504	.895
b10.1	70.70	96.769	.710	.889
b10.2	70.53	103.844	.474	.896
b10.3	70.83	105.454	.264	.901
b10.4	71.23	101.357	.356	.901
b10.5	70.57	104.668	.416	.897
b11.1	70.73	97.030	.647	.890
b11.2	70.83	94.557	.780	.886
b11.3	70.57	96.116	.698	.889
b11.4	70.73	96.616	.644	.890
b11.5	70.80	96.786	.676	.889

ข้อคำถามเกี่ยวกับ “มาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง” มีค่าความเชื่อมั่น .867

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.867	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b8.1	12.17	7.592	.640	.860
b8.2	12.20	7.200	.677	.846
b8.3	11.87	7.361	.763	.814
b8.4	12.27	6.547	.798	.795

ข้อคำถามเกี่ยวกับ “มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง” มีค่าความเชื่อมั่น .781

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.781	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b9.1	12.57	6.599	.247	.877
b9.2	12.43	4.392	.659	.690
b9.3	12.43	4.737	.812	.618
b9.4	12.57	4.806	.704	.667

ข้อคำถามเกี่ยวกับ “ภาคส่วนที่ควรมีบทบาทในการจัดการปัญหาข่าวลวงมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่น .760

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.760	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b10.1	16.70	6.424	.524	.719
b10.2	16.53	7.016	.653	.689
b10.3	16.83	6.557	.574	.700
b10.4	17.23	5.840	.485	.752
b10.5	16.57	7.495	.508	.729

ข้อคำถามเกี่ยวกับ “ภาครัฐควรมีการควบคุมข่าวลวงประเภทใดมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่น .953

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.953	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b10.1	16.70	6.424	.524	.719
b10.2	16.53	7.016	.653	.689
b10.3	16.83	6.557	.574	.700
b10.4	17.23	5.840	.485	.752
b10.5	16.57	7.495	.508	.729

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนรวม 10,899,786 คน (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กองยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คำนวณจากสูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในกรณีที่ประชากรมีจำนวนแน่นอน (Finite population) (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากรทั้งหมด
e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นคือ 0.05

แทนค่าจากสูตรได้ว่า

$$n = \frac{10,899,786}{1 + 10,899,786\ (0.05^2)}$$

$= 399.985$

$\approx$ 400 คน

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน และในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตัดสินใจดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน

ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบสะดวก (Convenience sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ก่อนกลุ่มตัวอย่างเริ่มทำแบบสอบถาม มีข้อคำถามคัดกรองเฉพาะผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อมาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย มีข้อคำถาม 2 แบบคือ

แบบที่ 1 เป็นข้อคำถามมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลางหรือพอใช้ น้อยหรือต่ำกว่ามาตรฐาน และน้อยที่สุด

มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

มากที่สุด	ได้คะแนน	5 คะแนน
มาก	ได้คะแนน	4 คะแนน

ปานกลางหรือพอใช้ ได้คะแนน 3 คะแนน
น้อยหรือต่ำกว่ามาตรฐาน ได้คะแนน 2 คะแนน
น้อยที่สุด ได้คะแนน 1 คะแนน

จากนั้นนำมาแปลผลตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย คือ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความสำคัญน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความสำคัญน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความสำคัญมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความสำคัญมากที่สุด

แบบที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความผิดและรับโทษของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ที่สนับสนุนหรือละเว้นข่าวลวงอยู่ในแพลตฟอร์มของตน เป็นข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

คุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการทดสอบแบบสอบถาม (try out) เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ตอบจะมีความเข้าใจตรงกันและตอบคำถามตามความเป็นจริงทุกข้อ กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ทดสอบ จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.899 ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมากกว่า 0.7 จึงถือได้ว่าแบบสอบถาม มีความเชื่อถือได้ และสามารถนำไปที่การศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบออนไลน์จำนวน 600 ชุด โดยใช้โปรแกรม Google Drive เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ จากนั้นนำลิงก์ (Link) และ QR code ของแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลออนไลน์ตามเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) จนได้แบบสอบถามครบ 600 ชุด ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง 25 มิถุนายน พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการตรวจสอบข้อมูล (Editing) โดยผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และเรียบเรียงแบบสอบถามเพื่อการลงรหัสโดยนำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว มาลงรหัสที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า สำหรับแบบสอบถามที่เป็นปลายปิด ส่วนแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มคำตอบแล้วจึงนับคะแนนใส่รหัส และนำมาการประมวลผลข้อมูล ที่ลงรหัสแล้วได้นำมาบันทึกโดยใช้คอมพิวเตอร์เพื่อทำการประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences Version 23. 0) เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่

การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต”

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 600 คน มีอายุ 20 - 40 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ อายุ 40 – 50 ปี อายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรอบระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า ใช้เฟซบุ๊ก มากที่สุด รองลงมาคือ ไลน์ ทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม ตามลำดับ มีความเห็นว่าข่าวสารที่เป็นข่าวลวง หมายถึง ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด เป็นข่าวปลอม ข่าวเท็จ และเป็นข่าวที่บิดเบือนข้อมูล นอกจากนี้ มีความคิดเห็นว่าข่าวลวงหมายความรวมถึงข่าวที่ตั้งใจสร้างสถานการณ์เพื่อผลประโยชน์บางประการ รวมถึงข่าวการเชิญชวนเกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลที่ผิดกฎหมาย และข่าวที่เสนอความจริงบางส่วนหรือพาดหัวข่าวที่ทำให้เข้าใจความหมายผิดเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริง เป็นต้น

ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์เคยเจอข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน รองลงมาคือ เจอข่าวลวงทุกสัปดาห์ เจอข่าวลวงบ่อยจนนับไม่ได้ และเจอข่าวลวงทุกเดือน ตามลำดับ ข่าวลวงที่พบทำให้เคยหลงเชื่อแต่ทราบข้อเท็จจริงในภายหลัง มีความเห็นว่าข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบทางด้านสาธารณสุข มากที่สุด รองลงมาคือ มีผลกระทบทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของประเทศ และด้านการเมือง ตามลำดับ นอกจากนี้มีผลกระทบในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ผลกระทบต่อครอบครัว ความเชื่อมั่นของประเทศ ความเชื่อมั่นรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้านการศึกษา เป็นต้น

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อมาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ประสิทธิภาพของมาตรการโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องข่าวลวง รองลงมาคือ (2) การบังคับใช้กฎหมาย (3) การสร้างเครือข่ายตรวจสอบข่าวลวง และ (4) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตรวจสอบข่าวลวง ตามลำดับ

มาตรการทางกฎหมายโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ (1) ให้มีคำสั่งระงับการเผยแพร่ข่าวลวง รองลงมาคือ (2) การกำหนดโทษจำคุก (3) การกำหนดโทษปรับเงิน และ (4) การมีคำสั่งให้แก้ไขเนื้อหาข่าวลวงให้ถูกต้อง ตามลำดับ

หน่วยงานทุกภาคส่วนควรมีบทบาทในการจัดการปัญหาข่าวลวงในระดับสำคัญมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) ภาคสื่อมวลชน รองลงมาคือ (2) ภาครัฐ (3) ภาคประชาชน (4) ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และ (4) องค์การนอกภาครัฐ (NGO)

ข่าวลวงทุกประเภทควรมีการควบคุมในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) ข่าวลวงด้านสาธารณสุข รองลงมาคือ (2) ข่าวลวงด้านสังคม (3) ข่าวลวงด้านความมั่นคงของประเทศ และ (4) ข่าวลวงด้านเศรษฐกิจ และ (5) ข่าวลวงด้านการเมือง ตามลำดับ

ความผิดและการรับโทษสำหรับผู้เผยแพร่ข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์

ความผิดและการรับโทษสำหรับผู้เผยแพร่ข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์ควรต้องโทษทั้งจำทั้งปรับ และการรับโทษสำหรับผู้เผยแพร่ข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์ คือ ควรมีการออกมายอมรับอย่างเปิดเผย ขอโทษผ่านสื่อและลบแอคเคาน์ที่ปล่อยข่าวออกจากระบบ มีการขึ้นทะเบียน black list ให้ทราบทุกช่องทาง การจำคุก กักขัง และปรับ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของข่าวลวง ถ้ามีความร้ายแรงควรมีโทษทั้งจำทั้งปรับโดยไม่รอลงอาญา และมีการว่ากล่าวตักเตือนให้กระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น

บทบาทของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่อข่าวลวงที่อยู่ในแพลตฟอร์มของตนเอง คือ ควรมีเจ้าหน้าที่หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์คอยตรวจสอบข่าวลวง แล้วแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบ เพื่อให้ผู้ให้บริการลบข่าวลวงออกจากระบบ และรายงานข่าวลวงให้หน่วยงานรัฐทราบ นอกจากนี้ มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นถึงบทบาทของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่อข่าวลวงที่อยู่ในแพลตฟอร์มของตนเองเพิ่มเติมว่า นอกจากเจ้าหน้าที่แล้วควรมีการพัฒนาระบบขึ้นมาตรวจสอบข่าวลวงอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการตรวจสอบข่าวลวงที่มาจากต่างประเทศ และให้หน่วยงานออกประกาศให้ทราบว่าเป็นข่าวลวง

ความรับผิดตามกฎหมายของสื่อสังคมออนไลน์ที่สนับสนุนหรือละเว้นข่าวลวงอยู่ในแพลตฟอร์ม คือควรต้องโทษปรับเงินสูงกว่า 100,000 บาท รองลงมาคือ ควรต้องโทษปรับเงินต่ำกว่า 100,000 บาท และควรต้องโทษจำคุก ตามลำดับ

นอกจากนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นถึงความรับผิดตามกฎหมายของสื่อสังคมออนไลน์ที่สนับสนุนหรือละเว้นข่าวลวงอยู่ในแพลตฟอร์มของตนว่า

1) ควรต้องโทษทั้งจำและปรับขั้นสูงสุด และการปรับเงินควรปรับเงินตามความเหมาะสม ทั้งนี้ จำนวนเงินขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของเนื้อหา

2) ควรกำหนดความชัดเจนของการมีเจตนาละเว้น หรือสนับสนุนการกระทำผิด อนึ่ง ควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

3) จำคุก 1 ปี หรือปรับขั้นต่ำ 100,000 หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือต้องโทษจำคุกและปรับเงินสูงกว่า100,000 บาท และไม่ยอมความ

4) ปรับ 50,000-200,000 บาท ถ้าพฤติการณ์ทำบ่อยทำซ้ำหรือทำให้เกิดผลร้ายแรงให้รับโทษปรับและจำคุก โดยปรับไม่เกิน 200,000 บาท

5) มีโทษปรับและไม่ให้เผยแพร่สื่อออนไลน์ มีกำหนดเวลา 3 เดือน 5 เดือน หรือ 1 ปี

6) ไม่มีความผิด เพราะสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะ เจ้าของแพลตฟอร์มจึงไม่น่ามีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม สามารถจัดกลุ่มข้อเสนอแนะออกได้เป็น 4 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 เสนอแนะเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายควรเข้มแข็ง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องทำงานอย่างจริงจัง

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวลวงที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมือง กล่าวคือ ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นและยอมรับได้ในสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการควบคุมข่าวลวงนั้นจำเป็นต้องมีการแก้ไขข่าวลวงสำคัญอย่างทันท่วงที การเร่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจะเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ จะทำให้ทุกฝ่ายพึงพอใจ

ประเด็นที่ 3 เสนอแนะเกี่ยวกับการต่อต้านข่าวลวงโดยการให้ความรู้กับประชาชน เพราะการป้องกันข่าวลวงที่ดีที่สุดคือการให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่ประชาชน

ประเด็นที่ 4 ส่งเสริมให้มีการประสานงานจัดตั้งหน่วยงานที่ประกอบด้วยความร่วมมือของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสื่อมวลชนขึ้นมารับผิดชอบเกี่ยวกับข่าวลวง

4. ความเห็นผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ร่วมกับ
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.)

โครงการวิจัย
เรื่อง
“กระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต”

คำถามสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน

1. คำว่า “ข่าวลวง” (Fake news) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)
2. ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)
3. ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
4. ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)
5. ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)
6. ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต
7. นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต (เช่น หน่วยงานรัฐ ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ภาคประชาสังคม NGO เป็นต้น)

ผู้บริหารบริษัทเจเอ็มคาตาลิสท์จำกัด
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ง่ายมากเลย Fake News คือทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นข่าวปลอม ไม่ว่าจะมาในรูปแบบไหน ถ้ามีการบิดเบือน distort ข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์แอบแฝงบางอย่าง หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทุกอย่างคือ Fake News หมดเลย คือมี 2 อันนะ Fake News ในบ้านเรา คือทำมาเพราะจงใจจะให้ Fake News เพื่อหลีกความเชื่อของคนไปในแบบที่ตนเองต้องการ อันนั้นเราจะเห็นพวกการเมืองหรือว่าอะไรต่าง ๆ ทางธุรกิจหรือทางอะไรเขาทำกันเยอะ แต่ว่ามีอีก Fake News ที่เป็น Fake News ที่เกิดขึ้นโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์มากกว่า อันนี้ส่วนมากจะเป็นในเรื่องของเชิงสุขภาพที่เจอบ่อย ๆ

คำว่าข่าวลวงดูมีความตั้งใจที่จะโกหก แต่ข่าวลืออาจจะไม่ใช่ คนที่ส่ง หมายถึงคนที่ส่ง ไม่ใช่คน create message นะ แต่คนที่ส่งข่าวอาจจะไม่ได้มีความตั้งใจที่จะส่ง คือไม่รู้ว่าถูกหรือผิด หรือแม้แต่คนส่งก็อาจจะไม่รู้ว่าถูกหรือผิด อาจจะไป copy and paste มาจาก Facebook หรือไปเหมือนแต่ก่อนที่ไปได้ยินเขาพูดมาแล้วก็บอกว่าเขาว่าอย่างงั้น คือคิดว่าข่าวลือเหมือนกับ word of mouth ของแต่ก่อน

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รู้สึกว่าถามอย่างนี้คำถามกว้างไป เพราะว่าข่าวไหนที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดกับประเทศไทย มองว่าแต่ละส่วน แต่ละกลุ่ม Target Audiences มีความสำคัญเท่ากัน มองว่าข่าวประเภทนี้อาจจะมีอันตราย harm กับผู้สูงอายุที่อยู่ที่บ้านเรา พ่อแม่เรา แต่อาจไม่ได้ harmful กับเศรษฐกิจ จึงไม่คิดว่าข่าวเรื่องเศรษฐกิจจะ harmful มากกว่าข่าวที่หลอกพ่อแม่ฉัน ถ้าเด็กคือผ้าขาวในโลกใบนี้ ผู้สูงอายุคือผ้าขาวในทางเทคโนโลยี ผ้าขาวในโลกออนไลน์ ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปัญหามีทุก platform แต่อย่างถ้าถามผู้สูงอายุเขาก็ต้องตอบ Line เพราะเป็น platform ที่เขาใช้มากที่สุด ถ้าถามถึงเด็ก ๆ New Generation อายุยี่สิบกว่า เขาก็ต้องตอบว่า Twitter เพราะ Twitter เป็นสื่อที่เขาใช้มากที่สุด เราอาจต้องระบุลึกลงไปว่าสำหรับ media อันไหน medium อันไหน สื่ออันไหน ที่คนวัยไหน consume มากที่สุดมากกว่า เพราะตอนนี้ Fake News มีอยู่ทุก platform เลย แต่ละ platform ก็จะมีจุดอ่อนจุดด้อยต่างกันไป

รู้สึกว่าตอนนี้ Fake News ไปทุกที่ ไม่ว่าจะเป็น word of mouth บางทีคุยกัน ด้วยเหตุผลทางธุรกิจอาจจะต้องให้มีการบิด message กันเลย ก็คือการโกหกถูกปะ โกหกแบบซึ่ง ๆ หน้า ซึ่งหน้าตาใส ซึ่งเราก็เจอกันบ่อย แต่ในเชิงธุรกิจ นักธุรกิจที่จะโกหกข้อมูลกัน อะคราวนี้ไม่เจอกันซึ่งหน้า

ละก็ใช้วิธีซื้อสื่อ อาจจะซื้อเว็บไซต์ ข้อมูลทางเว็บไซต์นู่นนี่นั่น และอ๋อ ถ้าซื้อเว็บไซต์ดี ๆ หน่อย แพงหน่อยแต่เว็บไซต์ก็นำไปปล่อยให้คนอื่นมาอ่าน มีเยอะแยะ

ผู้สัมภาษณ์ : ดูจากเพจของท่านมีวิธีการคัดเลือกหรือว่าตรวจสอบอย่างไรก่อนที่จะเอาพวก content เกี่ยวกับสุขภาพไปลงว่าไม่ใช่ข่าวลวง เป็น content ที่เชื่อถือได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นคำถามที่ดีมากค่ะ ข้อมูลอย่างที่เราบอกว่าเราเป็นพาร์ทเนอร์ ในเว็บไซต์ก็จะมีบอกเนอะว่าเราเป็นพาร์ทเนอร์กับโรงพยาบาลอะไรบ้าง เราเป็น content partner กับโรงพยาบาลเยอะมาก เป็น content partner เพราะอะไร เพราะเราจะขอให้โรงพยาบาลเขียนบทความให้เราค่ะ เพราะฉะนั้นคือเรา make sure ได้ 100% มั้ย เรา make sure ไม่ได้ 100% หรอก เพราะ make sure ได้ว่า ข้อมูลที่ออกมาจากโรงพยาบาล น่าจะกลั่นกรองอะไรได้ดี อยู่บน base on ของความเชื่อและมาจาก 2 แหล่ง คือมาจากโรงพยาบาลกับมาจาก pharmacy ซึ่งก็คือ pharmax พวกเชนร้านขายยาชื่อ pharmax ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ที่มาของ content ก็จะมาจากคนที่เขาชำนาญการด้านนั้น ๆ ไม่ได้มาเอาจากคนที่ไม่ได้อยู่ในกิจการนั้น ไม่ได้อยู่ในธุรกิจนั้นแต่เอามาพูดสิ่งนี้ก็ถือเป็นการกลั่นกรองอย่างหนึ่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ ในมุมของเราถามว่า 100% ไหม ไม่ 100% หรอก เพราะว่าเราไม่ใช่หมอเราไม่รู้จริง ๆ ว่าถูกหรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ : สรุปได้ว่าแต่ละกลุ่มประชากรมีความสนใจต่างกัน เพราะฉะนั้นในความสำคัญของข่าวลวงที่มากระทบหรือ platform ที่จะเป็นปัญหาก็ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่ม ๆ นั้น สิ่งที่เขาผูกพันมากที่สุดคืออะไรเพราะฉะนั้นจะไปบอกว่าอะไรสำคัญที่สุดไม่ใช่ ต้องแยกออกเป็นกลุ่มประชากรตรงนั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ แล้วก็ดูว่า topic นั้นส่งผลอะไรกับตัวผู้รับสารบ้างหรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มั่นใจว่าเขาทำงานอย่างเต็มที่ จริตในการเสพสื่อต่างกัน แล้วก็เลยทำให้เราถูกชักจูงได้ง่าย เห็นกระทรวงดิจิทัลเขาออกมา ถ้าใครแชร์ข่าวลวงหรือ Fake News อะไรเขาก็มีการดำเนินมาตรการทางกฎหมาย สามารถจับ IP address ได้ด้วยอะ เราชอบมากจริง ๆ เรารู้สึกว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ถ้าเขาสามารถใช้ IP address แล้วมุ่งไปตรงนั้นได้อะ คือเขารู้แล้ว คนนี้คือคนร้าย แล้วมาตรการอย่างนี้ต้องเชือดไก่ให้ลิงดู

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เห็นความพยายามไกล ๆ จากข่าวว่ามีการดำเนินการอยู่เรื่อย ๆ น่าจะมีวิธีการแบนพวก fake account หรือพวกอวตาร ควรมีการ educate ร่วมด้วย คือปลูกฝัง ต้องเกิดการปลูกฝังความรู้ เพราะว่ารัฐทำยังไงก็ไม่ครอบคลุม เพราะ Fake News คือ word of mouth รัฐควบคุมไปไม่ถึงจุดนั้น คือคลิกเดียวที่ผู้ใหญ่ส่งไลน์กัน รัฐจะมาคุมได้หรือเปล่า ต้องเริ่มต้นจากการปลูกฝังคน ต้องปลูกฝังเรื่อง Fake News ถ้าไม่มั่นใจอย่าส่ง อย่าไปเชื่ออะไร อย่างการทำธุรกรรมของธนาคาร จะเห็นการปลูกฝังง่าย ๆ มีการเตือนหน้าตู้ ATM เวลาเราไปกด ATM จะมีข้อความเตือน นั่นคือการ educate อย่างหนึ่งนะ

ผู้สัมภาษณ์ : คือการทำซ้ำ ๆ ทำให้เห็นก็จะทำให้คนเริ่มระวังตัว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ สอนให้เขาเรียนรู้ ๆ จนตอนนี้การกด ATM จากแต่ก่อนอ่านแล้วก็เฉย ๆ เดี๋ยวนี้อ่านแล้วเริ่มระแวง คือ เหมือนกับอ่านซ้ำ ๆ แล้วก็จะจำไปเอง น่าจะมีมาตรการอย่างนี้ด้วยแต่ต้องไปคิดต่อ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในฐานะนักวารสารศาสตร์ สื่อต้องมีจริยธรรม จริยธรรมหนึ่งในข้อนั้นคือการสื่อสารข่าวสารที่ถูกต้อง ทีนี้ในยุคที่ทุกคนสามารถเป็นสื่อได้ ขอโทษนักข่าวทุกคน ตอนนี้จบอะไรก็ไม่รู้มาก็มาทำนักข่าวได้ ถ้านิสัยแบบชอบดาราหน่อยก็อะไปดูข่าว gossip ดารา ไม่ได้จบเศรษฐศาสตร์หรืออะไรมาก็เขียน ๆ ได้ มีความขี้สงสัยหน่อยก็เป็นนักข่าวได้ แต่ลืมจริยธรรมความเป็นนักข่าวไป ด้วยความเร่งรีบของสื่อออนไลน์ ด้วยความที่ใคร ๆ ก็สามารถเป็นสื่อได้ทำให้ทุกคนไม่ได้คิดถึงจริยธรรมการเป็นนักข่าว

ในยุคที่ทุกคนสามารถเป็นสื่อได้ สื่อมวลชนอาชีพต้องแสดงความเป็นมืออาชีพให้ทุกคนเห็นแล้วจะช่วยกำจัด Fake News ไปได้ อาจจะไม่ได้ช่วยโดยตรง แต่อย่างน้อยถ้าเกิดความสงสัยว่าสิ่งที่ได้รับ คือ Fake News หรือเปล่า ก็ต้องไปเช็กกับสื่อมวลชนอาชีพดูก่อน ไปเช็กกับสื่อที่เชื่อถือได้ก่อน เป็นการช่วยกันคัดกรองข่าวอีกที

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คิดว่าทุกคนในภาคประชาสังคมต้องช่วยกันอยู่แล้ว ในบทบาทที่แต่ละคนควรจะเป็น

ผู้สัมภาษณ์ : มีคำถามอยู่ 2-3 คำถาม คำถามแรกที่ท่านบอกในเรื่องของการ educate ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่างผู้สูงอายุในปัจจุบัน ซึ่งกำลังเข้าสู่ aging society เราจะ educate ผู้สูงอายุยังไง อย่างเด็กเราโอเคเราอยู่ในรูปแบบของการศึกษา แต่พอคนที่โตหรือสูงวัยขึ้นมา เขาจะมีชุดความคิดของเขาแต่ละคน อย่างบางท่านอาจจะเชื่อเพื่อน บางท่านอาจจะเชื่อสื่อเดิมอย่างโทรทัศน์เชื่อ กบว. ในสมัยก่อนว่าเขามีการสกรีนหรือตรวจสอบข้อมูลมาแล้ว แต่ในปัจจุบันไม่มีตรงนั้นในสื่อออนไลน์พวกนี้นะครับ คำถามคือว่าเราจะ educate ผู้ใหญ่ ผู้ที่เป็นผู้อาวุโสในสังคมซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เราจะ educate เขายังไง จะเปลี่ยนชุดความเชื่อเขายังไงว่าเขาควรที่จะเชื่อแบบไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม้แก่ดัดยาก อย่าใช้วิธีสอน ต้องใช้วิธีทำให้เห็นและให้กำลังใจ ใช้สื่อให้ถูก เช่น สื่อหลักค่อย ๆ บอกมาว่านี่คือ Fake News นั่นคือ Fake News ผู้สูงอายุจะสามารถรู้ได้เองว่านี่คือข่าวปลอม แล้วก็จะก็ค่อย ๆ หยุด ค่อย ๆ เปลี่ยนพฤติกรรม ใช้วิธีที่แบบละมุนละม่อมหรือทำให้เห็นดีกว่านอกจากรัฐหรือว่า สื่อหลักต้องทำแล้ว คนใกล้ตัวควรจะใส่ใจ อย่างที่บอกว่า ผู้อาวุโสคือผ้าขาวทางด้านเทคโนโลยี ลูก ๆ หลาน ๆ ควรจะใส่ใจให้มากที่สุด ต้องเข้าใจเขาก่อนว่าเขามาจากอีก generation หนึ่งซึ่งไม่เหมือนเรา

ผู้สัมภาษณ์ : เห็นด้วยครับ การสร้างแหล่งข้อมูล เช่น โรงพยาบาลถือเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากในเรื่องของทางการแพทย์ ถ้าเรื่องการปราบปราม ในกฎหมายไทย ณ วันนี้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ โทษตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็คือจำคุก 5 ปี ปรับ 100,000 บาท ในขณะที่ ของสิงคโปร์เอง โทษปรับเขาจะปรับกันที 10 ล้านเลย โทษปรับสูงมาก ในขณะที่เยอรมันเองก็มีลักษณะเดียวกันคือกำหนดโทษปรับจากการกระทำพวกนี้เป็น 10 ล้านบาทเหมือนกัน ทีนี้อยากเรียนถามในมุมมองว่าจริง ๆ แล้วการเชือดไก่ให้ลิงดูในกรณีปล่อยข่าวลวง ควรจะเป็นโทษในลักษณะจำคุกหรือปรับจะเหมาะสมกว่า ถ้าปรับก็คือปรับจำนวนมาก ๆ อย่างตัวอย่างของสิงคโปร์เองหรือของเยอรมัน หรือแบบของไทยก็ปรับแสนหนึ่งก็ถือว่าเยอะแล้ว ในฐานะที่ไม่ใช่นักกฎหมายมองเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือดิฉันมองว่ากฎหมายกำหนดค่าปรับต่ำมาก คนถึงไม่ค่อยแคร์ไง ถึงมีอะไรที่หลอกลวงเยอะ ต้องมีอะไรให้มากกว่านี้ อาจจะปรับไม่ได้ในวันนี้อะนะ เพราะว่าคนไทยยังไงก็ชอบอะไรที่สบาย ๆ รีแลกซ์ แต่คิดว่าค่อย ๆ พัฒนาไปได้ ตอนนี้ถ้าอะไรที่อยู่นิ่งเหมือนจะค่อย ๆ ถอยหลัง ๆ เนาะ เพราะโลกเดินหน้าเข้าไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นยังเชื่อว่าถ้าค่อย ๆ ปรับทีละนิด คาแรกเตอร์ของคนไทยประนีประนอม แต่ความประนีประนอมของคนไทยไม่จำเป็นจะต้องใช้ในทุก ๆ เรื่อง มองว่า next stop ของเราอาจจะเป็นสิงคโปร์ก็ได้ อาจจะเป็นมาเลเซียก็ได้ไม่ต้องถึงสิงคโปร์ แล้วค่อยไปถึงเยอรมัน ค่อยไปถึงประเทศที่เขาแบบว่ามีกฎหมายใช้กันดี ๆ ทุกคนต้องมาสามัญสำนึก มีวินัยในตัวเองก่อน ถ้าทุกคนมีวินัยอย่างเช่นเรื่อง Fake News มีวินัยว่าเราต้องเช็กข่าวก่อนส่ง ไม่ใช่ใครมาก็ส่ง ๆ พอทุกคนช่วยกัน อยู่ที่การปลูกฝังอีกด้วย ก็จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมา

มี 3 กล่องอย่างที่บอก คือ “ปราบปราม” อันนี้เป็นส่วนของรัฐ และเรายุ่งไม่ได้เลย “ป้องกัน” อันนี้สื่อมวลชนทำได้ ทุกคนทำได้ แล้วก็ปลูกฝังและช่วยกันทำ ในกล่องนี้ปลูกฝังเราทำยังไงบ้าง ป้องกัน เราจะป้องกันได้ยังไงบ้าง แล้วก็ปราบปราม อันนี้เป็นเรื่องของรัฐที่จะต้องไป create นโยบายมา แต่เห็นด้วยว่าต้องมีอะไรที่ต้องเด็ดขาดกว่านี้

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ข่าวออนไลน์บางทีออกก่อนเรา แล้วเกิดกระแสไปเรียบร้อยแล้ว พอเกิดกระแส เกิดการตื่นตัวของประชาชน กลายเป็นว่าสื่อหลักอย่างเราตอนนี้มีหน้าที่ในการตรวจสอบข่าว ว่าข่าวที่เค้าแชร์กัน หรือว่าข่าวที่กำลังสงสัยตกลงเป็นข่าวจริงข่าวปลอม เราก็จะต้องส่งนักข่าวไปติดตามตรวจสอบ อย่างทุกวันนี้ เป็นผู้ประกาศข่าว มีข่าวลวงทุกวัน ข่าวลวงในที่นี้ถ้าในความคิดของตัวเองแบ่งเป็น 2 แบบ อย่างแรก น่าจะเป็นข่าวที่ตั้งใจทำขึ้นมา เพื่อที่จะหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง อาจจะสมมติถ้าเป็นข่าวออนไลน์ อยากให้คนมาไลก์มาก ๆ โดยที่ไม่ได้สนใจว่าเนื้อหาข่าวจะเป็นอย่างไร อาจจะเอาสิ่งที่มีเนื้อหามากเอามาบิดเบือนให้ดูน่าสนใจมากขึ้น เช่น อย่างตอนนี้เค้ารู้ว่ามีโควิด 19 ก็เพิ่งมีข่าวเชียงใหม่ เอาภาพคนล้มที่ไหนหรือเอาคลิปวิดีโอคนล้มที่ไหนก็ไม่รู้เอามาลงแล้วบอกว่าเป็นคนติดเชื้อโควิด 19 แล้วเสียชีวิตกลางถนนเลย สรุปข่าวนี้ ภาพนี้อยู่ที่ตลาดไหนก็ไม่รู้ ไม่ใช่ที่เชียงใหม่ด้วยซ้ำ จนมันเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โตคนที่เอามาลงคือผู้กำกับหนัง ถามว่าได้ผลประโยชน์เงินทองอะไรหรือเปล่าก็ไม่น่าใช่ แต่ว่าอาจจะอยากให้คนมากดไลก์

แบบที่สอง คือ เป็นการแชร์ด้วยความไม่รู้ แต่เห็นว่าข่าวน่าสนใจ ก็เลยเป็นการแชร์ต่อไปโดยที่ไม่ได้เช็กเลยว่าอันนี้เป็นข่าวลวง ส่วนคนที่มีความตั้งใจที่จะเอาข่าวลวงมาหาผลประโยชน์ก็มีมาก เป็นความตั้งใจที่จะทำคอนเท้นต์ขึ้นมาให้เป็นข่าวที่จะไปโจมตีฝั่งตรงข้ามก็ได้ ในกรณีของทางฝั่งของการเมืองก็มี หรือในกรณีของช่วงเลือกตั้งท้องถิ่นโจมตีคู่แข่ง บางครั้งก็จะเอาจุดใดจุดหนึ่งที่เป็นจุดอ่อน เอามาพูดแล้วมาขยายความให้ดูผิดจากเดิมไป ก็เลยคิดว่าทุกวันนี้ข่าวลวงมีอยู่มากมาย ก็จะสามารถแบ่งได้หลากหลาย

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ข่าวลวงที่เป็นปัญหาต่อสังคมมากที่สุด สำหรับสื่อมวลชนที่อ่านทุก ๆ วัน รู้สึกว่าข่าวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมที่สุด อย่างถ้าสมมติเราแยกไปว่าเป็นข่าวลวงที่จะโจมตีฝั่งตรงข้ามอย่างเช่นการเมือง อาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อคนโดยรวม แต่ส่งผลกระทบต่อคนบางกลุ่มที่เค้าตั้งใจจงใจจะไปโจมตี แต่ถ้าเป็นข่าวลวงที่ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุมาจากไหน เช่น เมื่อสักครู่ที่เล่าไปว่า ตอนนี้มีคนตายกลางตลาดแล้วนะ ตายจากโควิด 19 คิดว่าข่าวแบบนี้กระทบคนในสังคม หนึ่งคือ สร้างความตื่นตระหนกให้กับคนในสังคมไปในทางที่ผิด กรณีนี้อาจจะยังไม่มีเหตุการณ์อะไรที่มันรุนแรงขนาดนั้น แต่พอมาสร้างข่าวลวงแบบนี้ เลยกลายเป็นว่าคนตื่นตระหนก แล้วมันเกิดอะไรขึ้น ตลาดนั้นก็มีคนไปตามหา คนบางคนอาจจะคิดไปเองว่า มันเป็นตลาดนี้แน่ ๆ แล้วอาจจะไปปล่อยข่าวต่อด้วยก็ได้ว่า ฉันว่าตลาดนี้แหละ สิ่งที่ตามมาคืออะไร ไม่มีคนไปตลาดนี้ เพราะมีคนไปปล่อยข่าวว่าตลาดนี้มีคนตายจากโควิด พ่อค้าแม่ค้าขายของไม่ได้ ก็เกิดผลกระทบด้านสังคมตามมาเรื่อย ๆ ค่ะ หรืออะไรหลาย ๆ อย่าง เช่น ของกินของใช้ที่มันอยู่ในชีวิตประจำวัน

อย่างพวกที่บอกว่าถ้ากินอันนี้แล้วจะฆ่าเชื้อโรคโควิด 19 ได้ คิดว่าอะไรที่ใกล้ตัว ข่าวลวงที่ใกล้ตัว หยิบจับง่ายหรือเข้าถึงง่าย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมมากกว่าอะไรที่มันเป็นภาพใหญ่

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คิดว่าสื่อทุกประเภทเลย จากมุมมองของสื่อในปัจจุบันเราต้องตามกระแสออนไลน์ทุกกระแส เมื่อก่อนเราอาจจะมีเพจหลัก ๆ เช่น Drama-Addict แหม่มโพธิ์ดำ ที่รู้สึกว่าสิ่งใดที่ไปอยู่ในเพจเหล่านี้มันจะเป็นกระแสแน่นอน คนจะแชร์หรือคนจะสนใจแล้วเราก็ไปตามทำข่าวต่อว่ามันจริงหรือไม่จริง แต่ตอนนี้เราต้องไปตาม TikTok ยูทูปนี่ห่างไกลไปเลยค่ะ เพราะยูทูปเนี่ยบางทีไม่อัปเดตต้องผ่านการตัดต่อหรืออะไรก็ตามกว่ามันจะออกมาเป็นหนึ่งคลิป อาจจะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่อัปเดตแล้ว แต่ถ้าอัปเดตสุดตอนนี้คือ TikTok กลายมาเป็นว่าคนทั่วไปคนส่วนใหญ่ ร้องเรียนใน TikTok ถ่ายแบบว่าไปเจออันโน้นอันนี้ ล่าสุดที่เจอว่ามีคนปีนลงมาจากตึก ตามจาก TikTok เลยนะ คือถ้าเป็นเพจอะไรพวกนี้ กลายเป็นว่าช้ากว่าแล้วกว่าจะได้ลงเพจลงอะไร TikTok นี่คือเร็วสุด แล้วมันจะมีแฮทแทก (#) ที่หาได้ เช่น #ข่าวติ๊กต็อก อะไรแบบนี้ มันก็คือสิ่งที่คนในโลก TikTok เค้ารู้ แล้วเค้าก็สามารถที่จะถ่ายแล้วลงได้เลย แล้วคนก็จะแชร์เยอะมาก แต่สิ่งหนึ่งที่สื่ออย่างเราต้องดูก็คือว่า มันคือเรื่องจริงหรือเปล่า เพราะลง TikTok แล้วมั่วขึ้นมาหรือสร้างสถานการณ์ก็ได้ด้วย อีกอย่างหนึ่งที่ยากสำหรับ TikTok คือ หาต้นสายปลายเหตุไม่ได้ เค้าอาจจะเอาคลิปนี้มาจากไหนก็ไม่รู้ แล้วเอามาลงก็ได้ ก่อนหน้านี้ก็มีการหากันเยอะว่า คลิปนี้ที่เค้าแชร์ ๆ หรือตามหาคนกันเนี่ย สรุปแล้วมันเกิดที่จีน ไม่ได้เกิดที่ไทย แล้วก็เอามาแชร์กันใน TikTok คือวิจารณญาณทุกอย่างมันต้องดีพอในการรับพวกสื่อพวกนี้ แต่ตอนนี้ที่ฮอตสุดคือ TikTok

ผู้สัมภาษณ์ : ไม่เคยคิดว่า TikTok จะใช้ในเรื่องข่าวสาร เพราะความเรียลไทม์ของสื่อชนิดนี้หรือเปล่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ แล้วตอนนี้มันกลายเป็นว่า TikTok ข่าวเราต้องหาจากใน TikTok แล้วเราทำ PR ด้วยใช่มั้ย กลายเป็นว่าตอนนี้พวกอินฟลูเอนเซอร์หรือรีวิว หรือแบบขายของใน TikTok คือดีที่สุด เวลาที่เราจะจ้างคนรีวิวของ ไม่ต้องส่งยอดคนฟอลโลว์ในเฟซบุ๊กมานะ ไม่ต้องส่งยอดฟอลโลว์ยูทูปมานะ ส่งยอดฟอลโลว์ TikTok มาถึงจะจ้าง ว่าเท่าไหร่ ล่าสุดที่เราเห็นปัญหา รพ. สนาม มาจาก TikTok หมดเลย แค่เข้า TikTok แล้วเสิร์ช รพ. สนาม แค่นั้น จะขึ้นมาเลย จะเห็นเลยว่า คนนี้ถ่ายสภาพความเป็นอยู่ รพ. สนามที่นี่ ที่นี่มีเต้น ที่มีผู้ชายโดนถอดเสื้อ ทุกอย่างอยู่ในโลกของ TikTok ที่เอามาเป็นข่าวทั้งนั้นเลย ที่เป็นปัญหาร้องเรียน ก็เลยคิดว่าตอนนี้ น่าจะเป็น TikTok ที่มีอิทธิพลมากสุด เพราะมันทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น ไม่แยก อย่าง IG จะแยกคนระดับหนึ่ง เฟซบุ๊กมันจะแยกคนระดับหนึ่ง TikTok mass มาก

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แบ่งเป็นสองอย่างก่อนนะคะ อย่างแรก คือ ทางช่อง ทางสถานีแต่ละสถานี ได้มีการทำอะไรให้เป็นการควบคุมหรือเปล่า แน่นอนว่าแต่ละสถานีได้มีการควบคุมอยู่แล้ว แต่ทีนี้ข่าวต้อง

อาศัยความรวดเร็ว เราก็จะต้องมีการตรวจสอบระดับหนึ่ง วิธีการตรวจสอบของข่าว เบื้องต้นคือ บก. กอง บก. ที่จะตรวจสอบ ทีนี้เราก็มีการระดมหัวสมอง ผู้ประกาศก่อนอ่านข่าวก็ต้องมาดูตรวจสอบก่อน เพราะแน่นอนแหละว่าข่าวนี้พอเป็นกระแส ไม่ใช่ช่องเราเล่นคนเดียว ช่องอื่นก็เล่นด้วย ดังนั้น เราไม่ได้ตรวจสอบแค่ช่องเราช่องเดียว อันนี้สำหรับตัวผู้ประกาศนะ เราก็ต้องมอนิเตอร์ช่องอื่นด้วย ว่าเค้ามีการเล่นข่าวนี้ไปในทางไหน น่าเชื่อถือขนาดไหน ช่องนี้มีข้อมูลขนาดไหน

ส่วนใหญ่วิธีการตรวจสอบง่ายที่สุดของก่อนที่จะออกข่าวทีวี อย่าง รพ สนามที่ว่าไป ตกลงภาพนั้นมันมีอยู่จริงหรือเปล่า เด็กไปเต้นจริงหรือเปล่า วิธีการที่ดีคือ ส่งนักข่าวไปดู เพื่อให้รู้ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริงมั้ย ได้สัมภาษณ์คนในพื้นที่นั้น ได้สัมภาษณ์คนตรงนั้นจริง ๆ ว่ามันจริงหรือเปล่า เพื่อนบ้านทะเลาะกันร้องเรียนกัน หรือเพื่อนบ้านยิงกันแล้วมีภาพลงในออนไลน์ เมื่อก่อนทำได้นะ ยังไม่เก่งออนไลน์ เมื่อก่อนประมาณสี่ห้าปีที่แล้ว ที่เราเริ่มตามข่าวออนไลน์เอามาลงทีวี กลายเป็นว่าเราเอาออนไลน์มาลงเลย ตอนนั้น สื่อมวลชนเริ่มมาคิดกันแล้วว่า เราไปตามออนไลน์ถูกต้องหรือไม่ บางอันเป็นข่าวลวง ซึ่งเจอบ่อยมาก เอามาออกแล้วเสียชื่อเสียง เลยกลายเป็นว่าตอนนี้ แค่เช็กว่ามันมีกระแสนี้จริง แล้วส่งนักข่าวไปตรวจความถูกต้อง นักข่าวจะเป็นด่านแรกที่ไปตรวจให้ ถ้าไม่จริง นักข่าวก็จะตอบว่าไม่จริง เราก็มาเขียนข่าวและออกข่าวไป ในทางที่กรณีกระแสของโลกออนไลน์ที่แชร์ภาพนี้ ปรากฏว่าทีมข่าวเราได้ลงพื้นที่ไปแล้วนะคะ และได้สอบถามคนในเหตุการณ์ ว่าเหตุการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ก็เป็นการเคลียร์ได้

ถามว่าหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้องกับการออกข่าวของเราหรือเปล่า ไม่เลย เค้าไม่สามารถเข้ามาดูได้ เพราะแต่ละวันเค้าไม่รู้ว่าเราจะออกอะไร ทำได้อย่างเดียวคือ ต้องสกัดกั้นข่าวลวง ก่อนที่จะมาถึงสื่อ หรือถ้าไปเห็นข่าวลวงแล้ว ก็ต้องชี้แจงในส่วนของเค้าเอง แล้วคนที่เป็นสื่ออย่างเราถึงจะไปหยิบไปจับมา เพื่ออธิบายให้ประชาชนเข้าใจ อย่างตอนนี้ที่สำคัญก็คือ “เพจไทยรู้สู้โควิด” เป็นเพจของรัฐบาล จะเป็นเพจที่ก่อนหน้านี้จะแชร์แค่ว่า วันนี้ มียอดผู้ติดเชื้อรายใหม่เท่าไหร่ ยอดผู้เสียชีวิตเท่าไหร่จากโควิด 19 ทุกวันนี้ต้องทำมากกว่านั้นคือ ข่าวที่ออกมาเกี่ยวกับโควิด 19 จริงหรือไม่จริง มีทุกวันเลยตอนนี้กลายเป็นว่า ถ้าเราตามเพจไทยรู้สู้โควิด เราจะเห็นเลยว่ามีข่าว ซึ่งเป็นของรัฐบาล จะมีข่าวลวงที่ปั๊มตราตัวโต ๆ มาเลย ว่าเป็นข่าวลวง ข่าวปลอม ซึ่งก็ดีเลย สามารถทำให้เราหยิบจับมาแล้วก็มาออกข่าวได้อีก แล้วก็มีแหล่งอ้างอิงว่ามาจากไทยรู้สู้โควิด ก็จะเห็นชัดกว่า ก็คือง่าย ๆ หน่วยงานราชการมาควบคุมเราไม่ได้ เพราะเค้าไม่รู้ในแต่ละวัน เค้าทำได้แค่ เค้าต้องชี้แจงของเค้า เค้าก็มีหน่วยงานที่คอยควบคุมอยู่ว่า ข่าวแต่ละข่าวที่ออกมาเป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอม

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : โดยปกติแล้วทุกกระทรวงจะมีการส่งข่าวให้ แต่ต้องเข้าใจว่าผู้ประกาศข่าวเป็นปลายทาง ไม่ได้อยู่ในกอง บก. เวลาที่เค้าส่งข่าวมา หนึ่งมันจะไปที่นักข่าวหรือกอง บก. เข้าเมล์ บก. คนที่จะคัดเลือกข่าวมาออกก็คือ บก. เค้าอาจจะส่งข่าวมาก็ได้ แต่ข่าวไหนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้ออก เพราะว่าด้วยเวลาข่าวมันน้อย แล้วเดี๋ยวนี้เค้าวัดแต่ละข่าวด้วยเรทติ้ง เมื่อก่อน ดูเรทติ้งเป็นเดือน ๆ ว่า รายการนี้สามเดือนนี้ เรทติ้งเท่าไหร่ แต่ทุกวันนี้ ข่าวนี้เรทติ้งเท่าไหร่ วัดเป็นนาทีวินาทีเลย ผู้ประกาศจะเครียดมาก ก็จะดูทิศทางว่า พอดูข่าวนี้คนดู พอเปลี่ยนมาอีกข่าวหนึ่ง คนเปลี่ยนช่องเลย คือตอนนี้เรทติ้งมันวัดได้ขนาดนี้ เค้าก็เลยจะรู้ทิศทางว่าคนดูรายการเราจะชอบดูข่าวแบบ

ไหน ดังนั้น ข่าวอะไรที่ไม่เข้ากับจริตของรายการที่เราอ่านอยู่ เค้าก็จะไม่สนใจมาออก แต่ทีนี้ ขึ้นอยู่กับการเขียนข่าวของทางราชการด้วย ว่าคุณเขียนข่าวน่าสนใจขนาดไหน เพราะ บก. ไม่มีเวลามานั่งอ่านทุกตัวอักษร ถ้าคุณพาดหัวมาและตัวโปรยที่ส่งมาน่าสนใจพอ บก. ก็เอ๊ะแล้วว่า น่าตามต่อ น่าสนใจ น่าเอามาลง แล้วก็อาจจะถามกระแส แล้วก็ดูช่องอื่นว่าช่องอื่นสนใจด้วยหรือเปล่า คือจริง ๆ เค้าเรียก ศิลปะการเขียนข่าว PR ของราชการน่ะ ต้องปรับปรุง เพราะบางทีเขียนมาเป็นแพทเทิร์นมากเกินไป ทำให้บางทีคนรับสารอ่าน ก่อนที่จะเอามาแปลอีกที มันก็ยังดูแปลกถูกหรือเปล่าก็ไม่รู้ แปลผิด ว่าเค้าต้องการที่จะสื่อแบบนี้ แต่ใช้ภาษาราชการมากเกินไป แต่เราก็เข้าใจนะว่าอาจจะต้องใช้ภาษาราชการ อันนี้มันเป็นหลักการเขียนข่าวที่เหมือนกันทุกที่ไม่ใช่แค่ราชการ คือ ตัวโปรยสำคัญมาก คุณต้องดึงพ้อยที่คนสนใจขึ้นมา คุณต้องรู้ว่าประชาชนอยากรู้อะไร ไม่ใช่ว่าคุณอยากสื่ออะไร นี่เป็นสิ่งที่ทางข่าวให้เรามาตลอด เป็นหลักการในการทำข่าว เป็นหลักการในการเขียนข่าว อย่างเราถ้าเป็นนักข่าวลงไปในพื้นที่

เวลาจะเขียนข่าวต้องนึกว่า คนดูอยากรู้อะไร อะไรที่เราดึงตรงนี้มาแล้วคนดูจะเอ๊ะ ไม่เปลี่ยนช่องไปไหน อยากรู้เลย เหมือนกันเวลาที่เราเป็นผู้ประกาศข่าว เราประกาศข่าวอยู่ด้านหน้า ข่าวอาจจะเขียนมาแบบเพลน ๆ ไม่มีอะไร แต่ผู้ประกาศต้องเป็นคนที่สามารถหาประเด็นที่น่าสนใจที่สุดในข่าวนั้น แล้วดึงออกมา ซึ่งแน่นอนว่า อย่างเรื่องของโควิด 19 ก็สรุปสถานการณ์อะไรไปเรื่อยเปื่อยในเนื้อหาข่าวอาจจะไม่เขียนมาหรอกว่า คุณผู้ชมคะ วันนี้ยอดของผู้ติดเชื้อรายใหม่สูงสุดเป็นประวัติการณ์ สี่พันแปดร้อยกว่าราย คุณผู้ชมรู้ไหมคะว่ามาจากไหนบ้าง คือถ้าเราโปรยแบบนี้ คือเนื้อไม่ได้เขียนมาให้หรอก เราต้องคิดเองว่า อะไรที่จะดึงคน เหมือนกันเขียนข่าวทั่วไปก็เหมือนกันค่ะ เพราะฉะนั้น จะบอกว่าการส่งข้อมูลต่าง ๆ มาให้สื่อ ถ้าเมื่อก่อนเป็นแฟกซ์ก็เป็นปึก ๆ เลย ตอนนี้เป็นอีเมลก็เป็นร้อย ๆ อีเมล เค้าก็ต้องมาเลือกมานั่งดูโปรย

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ช่อง PPTV ตอนนี้เรามีช่วงที่เรียกว่า “ชัดก่อนแชร์” เป็นช่วงที่เราคิดขึ้นมา โดยการที่จะค้นหาข่าวลวงทางอินเทอร์เน็ต ข่าวที่เป็นกระแส หรือเป็นอะไรที่คนแบบถามขึ้นมาว่าอันนี้แชร์ได้หรือไม่ ของจริงหรือเล่าอะไรอย่างนี้ หมอพูดจริง ๆ หรือเปล่า ทำขึ้นมาเพื่อที่จะส่งนักข่าว หรือว่าสอบถามผู้เชี่ยวชาญ สมมติบอกว่า ถ้ากินน้ำส้มสายชูต้มด้วยกระชาย สามารถทำให้หายจากโควิด 19 ได้ เราก็ต้องไปคุยกับแพทย์แผนไทย ว่าถ้าเอากระชาย หอม กระเทียม ตะไคร้มาต้มกับน้ำส้มสายชู สามารถที่จะสู้กับโควิด 19 สามารถที่จะทำให้คนหายจากโควิดได้จริงหรือเปล่า เราก็หยิบเอาสิ่งที่เค้าแชร์กัน มาทำให้กระจ่าง ให้คนรู้ แล้วก็จะสรุปสุดท้ายว่าเรื่องนี้จริง เรื่องนี้ไม่จริง เรื่องนี้เชื่อได้ เรื่องนี้เชื่อไม่ได้ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยคนที่เชี่ยวชาญด้านนั้น อันนี้ PPTV ทำ แล้วเราก็เห็นช่องอื่นทำก็มี หรือบางครั้งเราก็แทรกเข้าไปในแต่ละช่วงข่าว ก็มีว่าตอนนี้เรื่องนี้เป็นกระแสนะ เดี๋ยวเราไปตรวจสอบมาให้ว่า ตกลงมันเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่ทำขึ้นมา ขนาดทำเป็นแบบว่า นี่คนเห็นเป็นกระสือหรือเปล่า ไปเห็นแสงแว้บ ๆ แล้วถ่ายมาใน TikTok แล้วลือกันว่าหมู่บ้านนี้มีกระสือออกมาทุกกี่โมง เป็นไฟเขียว ๆ ก็มี เราก็ส่งนักข่าวเข้าไปในพื้นที่ ถามว่าชาวบ้านเคยเห็นหรือเปล่า ก็มีทุกช่วงข่าว เพราะเราคิดว่าเรื่องแบบนี้ ประชาชนอยากรู้จริง อยากรู้ว่า ฉันเห็นในอินเทอร์เน็ต ฉันเห็นเค้าแชร์กัน มันเป็นความจริงหรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ : เวลามีข่าวลวงแล้ว ในวันที่ยังไม่รู้ว่าเป็นข่าวลวงหรือไม่ แล้วข่าวนั้นถูกแพร่ออกไปแล้ว และข่าวนั้นถูกแก้แล้วว่าไม่เป็นความจริง ในการนำเสนอข่าวแก้ ทางช่องให้ความสำคัญมากน้อยแค่ไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หนึ่งเราต้องดูว่าข่าวนั้นมันยังอยู่ในกระแสหรือเปล่า เพราะว่ามันมีเยอะที่ว่ากว่าจะรู้ว่ามันเป็นเรื่องไม่จริง หรือว่ากว่าจะรู้ว่า มันคลี่คลายแล้ว คนไม่สนใจแล้ว ซึ่งจะบอกว่าเยอะมาก คือในวันที่เป็นเรื่องเป็นราวคนสนใจ คนดู แต่กว่าจะถึงวันนั้น วันที่เรื่องมันจบแล้ว เราต้องดูว่า คนยังสนใจอยู่หรือเปล่า ซึ่งระหว่างทาง ก็มีข่าวอะไรไม่รู้มากมาย สมมติเดือนหนึ่งผ่านไป กระแสของข่าวคนเอาน้ำส้มสายชูมาต้มกิน คนไม่พูดถึงแล้ว สุดท้ายหมอก็ออกมาบอกว่ามันไม่จริง มันทำไม่ได้ แต่ถึงวันนั้นหมออกมาพูด คนไม่ได้สนใจแล้ว คนไม่อยากฟัง สื่อก็ไม่เลือกมานำเสนอนะ มันก็หายไปตามกาลเวลา แต่ว่าคนยังถามอยู่ อยากรู้จริง ๆ เลย ก็ต้องนำเสนอ เพราะอะไร เพราะไม่รู้ว่าจะ raise ประเด็นนี้ขึ้นมายังไงว่า ข่าวนี้ตั้งแต่วันนั้นที่เราคุยกันแล้วเป็นอย่างนี้ สุดท้ายหมอบอกว่า ไม่ได้แล้วนะคะ จบ มันสั้นมากมันไม่มีอะไร นอกจากมันจะมีรายละเอียด ที่มาว่า เกิดมีคนเข้าโรงพยาบาล เพราะกินอันนั้นอันนี้ไป เราก็นำเสนอมาเรื่อย ๆ ได้ ข่าวมันต้องมีความต่อเนื่องด้วย สิ่งเหล่านี้มันจะเกิดกับข่าวที่เป็นคดี เป็นแค่คดีชกต่อย เพื่อนบ้านทะเลาะกัน ตอนที่เราอ่านเราจะบอกว่า สำหรับกรณีนี้จะไปตามให้นะคะว่าสุดท้ายเป็นยังไง แต่พอถึงเวลานะ ตัวสติงเกอร์นักข่าวก็ไม่ส่งข่าวมา นักข่าวท้องที่อย่างบางเรื่องมันเป็นเรื่องที่เกิดที่ต่างจังหวัด สติงเกอร์ก็ไม่ส่งข่าว เราส่วนกลางก็ไม่รู้ว่าจะทำไง สติงเกอร์ไปทำข่าวอื่นแล้ว ทุกวันนี้ ออกไปทำโควิด 19 อย่างเดียว ไม่ทำคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ แบบนี้แล้ว คือถ้านักข่าวตั้งแต่ต้นทางไม่ทำให้ เราก็ไม่ทำแล้ว ถ้ามันถือว่าเป็นเรื่องเล็ก ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเฉพาะอินเทอร์เน็ตก็ต้องเป็นกระทรวง DES เพราะทีวี คนจะมองว่าเป็นกรมประชาสัมพันธ์ เป็น กสทช. แต่ปัจจุบันนี้ กสทช. จะกำกับดูแลเฉพาะเรื่องของสัญญาณ ผลได้ผลเสียของสัญญา การออกอากาศ เมื่อก่อนมันมี กบว. เป็นตัวกลาง เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ตอนนี้เซนเซอร์คือเซนเซอร์ช่อง คือช่องแต่ละช่องทำกันเอง ดังนั้น ก็เลยกลายเป็นว่า ช่องแต่ละช่องมีวิจารณญาณยังไงเซนเซอร์มากมายขนาดไหน อย่างช่องเราเข้มงวด พวกคำหยาบ ภาพที่ไม่น่าดู ภาพที่ไม่เหมาะสม เหตุการณ์ไหนที่สีเยอะ ก็ย้อมเอาให้เป็นขาวดำ แต่บางช่องที่อยากจะเรียกเรทติ้ง ก็เอารูปคนตายขึ้นเลย คนด่าค่อยว่ากัน มาแก้ทีหลัง ดังนั้น ทุกวันนี้ไม่ต้องมาถามว่าทำไมคำหยาบออกอากาศได้ เพราะแต่ละช่องเค้ามีเงื่อนไขไม่เหมือนกัน ดูละครช่องนั้นช่องนี้ทำไมด่าแบบตลาดแตก เดี่ยวนี้ทำไมคำว่ากูมึงเต็มทีวีไปหมด หรือคำหยาบแบบด่ากัน ตอแหล ผัวเมียด่ากันไปหมดเลย เมื่อก่อนไม่ได้เลย เพราะมี กบว. ดูด เดี่ยวนี้ไม่มีช่องไหนดูดเลย มีช่องเราดูดอยู่ช่องเดียว

ผู้สัมภาษณ์ : คิดว่าผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ เจ้าของแพลตฟอร์มต่าง ๆ คิดว่าน่าจะมีบทบาทอย่างไร ในการเลือก content มาลง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยาก เพราะคนที่หนีจากสื่อหลักไปลงในออนไลน์ เพราะสื่อหลักควบคุมไม่ให้ทำ ถ้ามีคำหยาบมากไปกว่านี้ ดังนั้น เลยไปลงออนไลน์หมดเลย เพราะเป็นช่องทางที่ง่ายมาก คนเข้าถึงได้ง่ายมาก หาคนควบคุมได้ยากมาก เท่าที่เห็นตอนนี้มีเฟซบุ๊กที่ขึ้นคำเตือนมาว่าอันนี้เป็นข่าวลวง เป็น

เฟกนิวส์ แล้วก็มีหน่วยงานของเค้า ซึ่งรู้จักหน่วยงานนี้ เพราะว่ามีน้องที่ออกจากที่ช่องไปทำ บางทีเค้าก็จะส่งข่าวมา แต่เค้าดูข่าวต่างประเทศโดยเฉพาะ เค้าก็จะส่งข่าวนั้นข่าวนี้มาให้ดูว่ามันเป็นเฟกนิวส์หรือเปล่า ช่วยตรวจสอบหน่อยประมาณนี้ คือเค้าเป็นฝ่ายที่จะต้องขึ้นในเฟซบุ๊กว่า อันนี้มันเป็นข่าวลวง ก็เห็นเฟซบุ๊กอันเดียวนะ ยูทูปยังไม่มีเลย

ผู้สัมภาษณ์ : ในฐานะผู้ประกาศข่าวอยู่เบื้องหน้า เคยมีกรณีว่า ฝ่าย บก. เอง หรือฝ่ายที่ไปลงพื้นที่เองมาแล้ว ตรวจสอบแล้วว่าเป็นข่าวจริง แต่ปรากฏว่าสุดท้ายไม่จริง ในฐานะผู้อ่านข่าวจะใช้วิธีการกลั่นกรองอย่างไรในการนำเสนอข่าว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องดูว่าก่อนที่มันจะมาถึงเรามันกลั่นกรองมาขนาดไหน แต่โดยหลักแล้วผู้ประกาศข่าว จะต้องเชื่อสคริปต์ที่เขียนมาก่อน เราจะแย้งได้ก็ต่อเมื่อ เราติดตามข่าวเอง เราเป็นผู้ประกาศข่าว คือเราต้องดูข่าวทั้งวัน เราต้องติดตามข่าวทั้งวันและทุกช่องทาง เราสามารถที่จะเช็กข้อมูล ข่าวก็จะซ้ำ ๆ กัน คือเรื่องเดียวกันที่ตาม ๆ กันอยู่แล้ว ดังนั้น เราอาจจะได้ดูข่าวที่ออกออนแอร์ก่อนที่เราจะอ่าน เค้าก็อาจจะมีข้อมูลจุดหนึ่งที่ บก. เราไม่มี เราก็อาจจะไปถามเค้าว่า ช่องนี้เค้าออนไปแล้วนะเป็นแบบนี้แบบนี้ หรือบางทีช่องเราในสคริปต์อาจจะเขียนจบแค่ว่า ตำรวจกำลังติดตามตัว แต่เราพึ่งดูจบช่องสามบอกว่าจับกุมได้แล้ว เราก็ไปบอก บก. ว่า เมื่อกี้พึ่งดู ก็คือเหมือนเราต้องช่วยกัน ซึ่งพึ่งมาเป็นช่วงหลัง ๆ ถ้าเป็นเมื่อก่อน ผู้ประกาศข่าวแทบไม่มีบทบาทเลย เค้าเขียนมายังไงก็ต้องอ่าน แต่เดี๋ยวนี้เค้าชอบที่จะให้ผู้ประกาศเป็นเหมือนหนึ่งในทีมเบื้องหลังด้วย คือเราไม่ได้อยู่เบื้องหน้าอย่างเดียว เราช่วยเบื้องหลังด้วย เพราะเดี๋ยวนี้มันเป็นเล่าข่าว ไม่ได้อ่านข่าวตามแบบสคริปต์อย่างเดียว ก่อนที่เราจะออกไปอ่าน เราต้องรู้ทุกมุมที่เค้าเขียนเลย ถ้าเค้าเขียนมาแล้วเราไม่เข้าใจ ว่าเรื่องราวนี้ดำเนินมาหนึ่งสองสามยังไง ก็ต้องถาม บก. ว่าทำไมถึงเขียนอย่างนี้ อันนี้จริงหรือเปล่า อย่างแบบล่าสุด ระหว่างขับรถไปทำงาน จะเปิดวิทยุฟังข่าวตลอดทางที่ไปทำงาน แล้วก็จะฟังพี่วารินทร์ สัจจเดล เป็นผู้ประกาศที่เป็นข่าวต่างประเทศโดยเฉพาะ จะอ่านข่าวตอนเช้า แล้วเค้าก็จะอัปเดตมาว่าวัคซีนแอสตราเซเนกรา ที่สเปน อิตาลี อังกฤษ เค้าระงับชั่วคราว ตอนนั้น ที่มันมีผลจากลิ่มเลือดอุดตัน แต่ว่าพอเราไปถึงที่ช่องเรา เราเห็นในสคริปต์ที่เค้าเขียนว่า ตอนนี้อนุมัติให้ใช้ ซึ่งมันเก่า แต่เราพึ่งฟังเป็นการอัปเดตเมื่อ 8 ชั่วโมงที่ผ่านมา เราเข้าใจว่า คนที่เค้าเขียนข่าวไว้ เค้าอาจจะเขียนตั้งแต่เมื่อคืน พอฝั่งยุโรปเค้าอัปเดตมาแล้วว่าเค้าระงับไปก่อน เราก็คุยกับ บก. ว่าพึ่งฟังมาว่า เมื่อแปดชั่วโมงที่ผ่านมาพึ่งระงับนะ ไปเช็กข่าวว่าเป็นยังไง เค้าก็ไปเช็กข่าวว่าเค้าระงับจริง ๆ มันเป็นการช่วยสกรีน ก็คือการที่เราต้องแม่นเรื่องข้อมูลด้วยค่ะ ก็ช่วยกันท้วง ช่วยกันดู

ผู้สัมภาษณ์ : มีมุมมองในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ซึ่งตอนนี้ก็รู้แล้วว่าสื่อปัจจุบัน ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของช่องด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถึงบอกว่าเราจะว่าช่องอื่นไม่ได้ เพราะแต่ละช่องเค้าก็ต้องมีแนวทางของตัวเอง ไม่อย่างนั้นก็เหมือน ๆ กันหมด เราก็ไม่รู้จะดูอะไร คนดูก็เค้าก็ต้องเลือกดูว่าเค้าชอบแบบไหน

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างล่าสุดมีข่าวเรื่องการแพ้วัคซีน อันนั้นนี้เค้าพลาดจากการสกรีนหรืออย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนั้นไม่เกี่ยวกับการสกรีนค่ะ มันมาจากต้นทางเลย คือกรณีนี้เราก็นำเสนอ 2 วัน เหมือนกันทางช่องเรา คือวันแรกเราก็ได้ข้อมูลกันมาว่ามันคือการแพ้วัคซีน เพราะคนที่โพสต์คือ

พยาบาล ดังนั้น ก็เลยกลายเป็นว่าทุกคนก็เชื่อ เพราะเค้าคือบุคลากรทางการแพทย์ กลายเป็นว่าทุกช่องก็ทำเสนอว่า นี่คืออาการการแพ้วัคซีน ที่ผื่นขึ้น เกิดที่อุดรธานี แต่พอถึงเวลาช่วงเย็น ๆ นะคะ กลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่อุดร เช็กกันเอง ก็ไปตามหาตัวคนที่โพสต์ สรุปว่าเค้าไปเอารูปมาจากกรุ๊ปไลน์ ที่ส่งต่อ ๆ กันมา แล้วรูปนี้เป็นรูปคนไข้โรคผื่นแพ้ ไม่ได้เกี่ยวกับการแพ้วัคซีน แล้วเหตุการณ์นี้ คนไข้อยู่ที่ลพบุรี แต่เราก็ไม่เข้าใจว่า ไอ้การที่แชร์ ๆ มาแล้วคนที่เริ่มเขียนว่า แพ้วัคซีนคือใคร อันนั้นมันก็ไปหาไม่ได้อยู่แล้วเพราะมันเป็นการแชร์ทางไลน์ แต่ว่าคนโพสต์ผิด โพสต์โดยที่ไม่รู้ความจริงหรือว่าโดนใส่หัวมายังไงอันนี้ไม่ทราบ แต่ปรากฏว่า เป็นข่าวที่เราอ่านเอง บอกไปแล้วว่าแพ้ อีกวันก็เลยต้องออก เพราะมันเป็นข่าวสร้างความตื่นตระหนก แล้วคนจะไม่กล้าไปฉีดวัคซีนอีก เป็นสิ่งที่มันแก้ได้ภายในวันเดียว แล้วก็มันกำลังอยู่ในกระแสว่าคนกลัวการฉีดวัคซีน เพราะกลัวแพ้ ก็แก้เลยอีกวันหนึ่งสรุปว่า ทางแพทย์และพยาบาลเค้าไปตรวจสอบมาแล้วว่าเป็นการส่งต่อรูปที่ผิดที่ผิดทาง ผิดรูป ก็แก้ให้เลยในวันต่อไป

ผู้สัมภาษณ์ : ตอนที่เริ่มทำงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่ข่าวลวงก็จะมีพวกสุขภาพ ไม่มีเรื่องของโควิด 19 เท่าไหร่ เพราะตัวเลขของบ้านเรายังน้อยอยู่ การเมืองมีอิมแพคเฉพาะกลุ่มอย่างที่บอก

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เฟกนิวส์เรื่องการเมือง ก็เป็นการหากลุ่ม สร้างพวกพ้อง เหมือนพวกที่ออกมาชุมชนเฟกนิวส์การเมือง มันจะต่างจากพวกโควิด 19 หรืออาหารเสริม เฟกนิวส์การเมือง ไม่ต้องการคนออกมาเคลียร์ ว่าเรื่องนี้จริงหรือไม่จริง พูดไปก็ไม่เชื่อ มันอยู่ที่อารมณ์ มันอยู่ที่ฉันอยู่ฝั่งนี้แล้ว ก็คือฉันอยู่ฝั่งนี้ บางคนไปอยู่ฝั่งนั้น โดยที่ไม่สนใจว่าฝั่งนั้นเค้าสร้างเฟกนิวส์อะไร แต่เค้าเกลียดคนนี้ เค้าเกลียดอีกคนหนึ่ง เอาง่าย ๆ สมมติว่าเค้าไปอยู่เพราะเค้าเกลียดนายก ฝั่งโน้นจะสร้างเฟกนิวส์มาอะไรก็ไม่รู้ จะฟังก็ได้ ไม่ฟังก็ได้ แต่ใจก็เกลียดนายกอยู่แล้วก็เลยไปอยู่ฝั่งนั้น เหตุผลมันร้อยแปดพันประการมากนะสำหรับการเมือง มันแตกต่าง ถ้าแยกเฟกนิวส์การเมืองต้องแยกเป็นอีกหัวข้อหนึ่งไปเลย การเมืองมีอุดมการณ์ มีอารมณ์ มีพวกพ้อง มีเงินทอง มีผลประโยชน์ ปัจจัยมากกว่าเฟกนิวส์โควิด เฟกนิวส์ชีวิตประจำวัน

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : Fake News จะกินความหมายไปมากกว่าข่าว คือ ชิ้นข้อมูล หรือข้อมูลอะไรก็ได้ จะเป็น data ก็ได้หรือเป็น information ก็ได้ เป็นชิ้นของข้อมูล ซึ่งอยู่ในรูปแบบได้หลายรูปแบบ แล้วก็ อาจจะมีความไม่สมประกอบบางอย่าง อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง หรืออาจจะถูกบอกว่าถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องก็จะมีหลายระดับ ในคนไทย การใช้คำว่า ข่าวปลอม ข่าวลวง สำหรับคนกลุ่มต่าง ๆ ที่เห็นในประเทศไทย ที่ผมหมายถึง เช่น กระทรวง DES ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมอันนี้เขาก็ชัดเจนอยู่แล้วว่า เขาใช้คำนี้เพื่อทดแทน เพื่อเป็นคำที่เอาไว้พูดรวม ๆ เกี่ยวกับข้อมูลไม่จริงทั้งหลายแล้วก็ข้อมูลไม่จริงที่ต้องแก้ แต่ถ้าเป็นประชาชนเอง คำว่า ข่าวปลอม ก็อาจจะไม่ได้กินความไปแค่ข่าว เช่น มีการส่งข้อมูลเป็นตัวอักษรมา 2-3 บรรทัด ประชาชนก็จะรู้สึกเหมือนว่าเป็นข่าวแล้ว ซึ่งอันนี้ก็จะไม่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไปของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนด้วยครับ

จริง ๆ แล้ว คำว่าข่าวปลอมควรจะจำกัดวงอยู่แค่สิ่งที่ปลอมเป็นข่าว ก็คือทำตัวเหมือน “ข่าว”แต่จริง ๆ ไม่ใช่ข่าว เช่น อาจจะอยู่ในรูปแบบทำเว็บไซต์มี logo ติด หรือว่ามีการจัด format มีพาดหัว มีเนื้อหาแล้วก็ทำตัวเป็นเหมือนข่าวแต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่ ไม่มีคุณสมบัติของข่าว เช่น ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน แต่ว่าสำหรับประชาชน เวลาพูดถึงข่าวปลอมเขาก็จะไม่ได้มองแค่นี้ บางทีส่งมาแค่เป็นภาพมาชิ้นหนึ่ง ไม่ได้มีตัวอักษรอะไรเลยในนั้น เขาก็อาจจะรู้สึกว่าคือข่าวปลอมก็ได้ ดังนั้นสำหรับผมคิดว่าคำว่า Fake News ข่าวลวงหรือข่าวปลอมที่เรากำลังเจอหรือว่าที่กำลังเป็นปัญหา ตามอย่างความเข้าใจที่เราพูดถึง ก็คือ ข้อมูลใด ๆ ในรูปแบบใด ๆ ที่มีความไม่ถูกต้อง คำว่าไม่ถูกต้องก็คือไม่ถูกต้อง ไม่ใช่ไม่ถูกต้องในเชิงจริยธรรมแต่ว่าไม่ถูกต้องในเชิงข้อมูล คือไม่ factual คือ มีความไม่ถูกต้อง อะไรบางอย่างในนั้นหรือ หรืออาจจะหมายถึง ชุดข้อมูลที่ถูกกล่าวหาอีกทีว่าเป็นข่าวปลอมซ้อนเข้าไป ดังนั้น คำว่าข่าวลวง นิยามของข่าวลวงในความคิดผมตอนนี้ ไม่ได้จำกัดแค่เป็นข่าว แต่คือชิ้นข้อมูล ชุดข้อมูลหรืออะไรก็ตามที่ทำให้เกิดการที่จะไปเป็น จะไปทำหน้าที่เป็น input ให้กับผู้รับสารได้ และ input นั้น ก็มีความไม่ถูกต้องครบถ้วน อาจจะเป็นในเชิงตัวที่ไม่ถูกต้อง ครบถ้วนหรือว่าในเชิงผลจากที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน ความหมายก็คือ มีการส่งภาพมาภาพหนึ่งในจังหวะเวลานี้ภาพนั้นคือภาพจริง แต่ต่างเวลาแต่ทำให้เข้าใจผิด

ในความหมาย ผมจะไม่ค่อยใช้คำว่า Fake News กับไม่ใช่สิ่งที่ปลอมเป็นข่าว แต่ว่าเวลาเราพูดกับประชาชนเพื่อให้เขาเข้าใจว่าเรากำลังหมายถึงอะไร บางทีก็ต้องใช้คำว่าข่าวปลอม แต่จริง ๆ ถ้าชัวร์ก่อนแชร์ที่เราทำกันมา เราเริ่มทำตั้งแต่ปี 58 ผมใช้คำว่าข่าวปลอมครั้งแรกตอนประมาณปี 59 ครับตอนนั้นผมทำเป็นซีรีส์เนื้อหาชื่อว่าแฉข่าวปลอม แต่ว่าตอนนั้นเป็นซีรีส์ของเนื้อหาที่เราพูดถึงเว็บไซต์ที่ปลอมเป็นเว็บข่าว แล้วก็สร้างข่าวที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริงขึ้นมา แต่ทำให้อยู่ในรูปแบบของข่าว เช่น ข่าวดาราตาย ข่าวเหตุการณ์เอารูปที่ไม่เกี่ยวมาแล้วก็มาปั้นเป็นข่าวใหม่ เป้าหมายก็คือหลอกให้คนคิดว่านี่คือข่าวจากสำนักข่าว และทำให้คนตกใจเชื่อ กลุ่มนั้นจะมีอยู่ก้อนนึง ก่อนที่ว่าข่าวปลอมจะมาจริง ๆ อะครับ ก่อนที่ข่าวปลอมจะมาเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้น แต่ส่วนอื่น ๆ ผมก็จะเรียกว่าเป็น

เหมือนข้อมูลเท็จมากกว่า ซึ่งในอดีตผมจึงจะมีการใช้คำ ตอนนี้ก็ยังใช้อยู่ครับ ก็คือใช้คู่กัน คือข่าวปลอมข้อมูลเท็จ

ผู้สัมภาษณ์ : คือเป็น fake Information ก็คือไม่ใช่ตัวข่าว ตัวเนื้อหาข่าว แต่เป็นข้อมูลสั้น ๆ หรืออะไรก็ตาม ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง แล้วจำเป็นไหมคำว่า ข้อมูลเท็จบางครั้งจะมีซับทับซ้อนกับเรื่องความเห็น บางคนก็มองว่า ถ้าเป็นความเห็นจริงหรือไม่จริงก็ได้ อย่างเช่นการแสดงความเห็นบางเรื่องออกมา แล้วก็บอกว่า เป็นเพียงแต่ความคิดเห็น ไม่ใช่ข้อมูลเท็จหรือไม่ใช่ข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ เป็นแบบนั้นครับ คือความคิดเห็นจะตรวจสอบไม่ได้ แล้วก็จะไม่ควรเป็นข่าว แต่ในทางปฏิบัติคนก็หยิบไปเป็นข่าวอีก เป็นหนึ่งในสิ่งที่ผมพยายามจะสื่อสารกับกับคน บางทีผมจะมีโอกาสได้ถูกเชิญไปเล่าเรื่องการตรวจสอบ หนึ่งในสิ่งที่ผมพูดบ่อยมากในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาก็คือ การจะตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ในแบบ fact checker ก็ต้องแยกออกมาก่อนว่าอันไหน fact อันไหนไม่ใช่ fact ก็คือ fact กับ opinion ครับ แล้วก็ถ้าว่าเราไม่สามารถแยกแยะอันนี้ได้ ก็จะมีปัญหา ปัญหาก็จะหนัก ถ้าเราแยกไม่ได้แล้วเราใช้ opinion ของอีกคนหนึ่งกลายมาเป็น Fact ของเรา ก็จะเป็นความซับซ้อน ดังนั้นจะมีประชาชนอยู่กลุ่มหนึ่งที่คิดว่าสิ่งที่เป็น opinion ก็คือ เขาไม่แยกหรือแยกไม่ได้หรือไม่พยายามแยก หยิบ opinion มาเป็น fact ของเขา พอเป็นอย่างนั้น ก็จะเกิดความซับซ้อนในการแก้ปัญหา เพราะว่า opinion ไม่สามารถล้มล้างได้ด้วยข้อมูลใดอีกแล้ว เพราะว่าต่างคนต่างก็จะมีความคิดเห็น ถ้าสังคมไม่สามารถจะใช้คำว่า “นี่คือความคิดเห็น”เพื่อหยุดประเด็นตรงนั้นได้ ปัญหาก็จะเกิดขึ้นตามมาครับ ในความเป็นจริง ไม่ใช่ทุกคนที่พอเห็นว่านี่คือความคิดเห็นแล้วก็จะมองแบบที่ว่าใครจะคิดยังไงก็ได้ ตรวจสอบก็ไม่ได้หรอก ดังนั้นก็ไม่ต้องไปเอาอะไรมาก นั่นก็คือความคิดเห็น แต่ประชาชนทุกคนจะไม่เป็นแบบนั้น แล้วก็อาจจะมีวิธีการนำเสนอของสื่อด้วยหรือเปล่า ที่มีการปะปนความคิดเห็นกับข้อเท็จจริง หรืออาจจะมีวิธีที่ไม่เอื้อให้ประชาชนแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น ก็จะทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อ่อนด้วยทักษะ ไม่มีเวลาจะฝึกทักษะเรื่องแยกแยะข้อเท็จจริงความคิดเห็นอยู่เรื่อย ๆ เหมือนคนในวงการสื่อ เพราะเขาไม่มีเวลาฝึกทักษะนั้น เขาก็จะรับตรงนั้นไปเป็นข้อเท็จจริงของเขาทั้งหมด

ผู้สัมภาษณ์ : มี benchmark ในการแยกระหว่างข้อเท็จจริงกับ opinion อย่างไร ใช้ Benchmark หรือเกณฑ์อะไรในการตัดสิน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หลัก ๆ จะเป็นเรื่อง scientific ครับ หรือว่าหลักเชิงประจักษ์ ก็คือ ตรวจสอบได้ ถ้าพูดเป็นความภาษาชาวบ้าน ก็เป็นว่าตรวจสอบได้ ว่าใช่หรือไม่ใช่ ว่าเป็นข้อเท็จจริง ก็คือตรวจสอบได้ว่าเป็นเท็จหรือเป็นจริง

ผู้สัมภาษณ์ : เหมือนกับบางคนบอกว่าทานอาหารบางชนิดป้องกัน COVID 19 ได้ เรื่องนี้คือสังคมจะใช้เกณฑ์อะไร ในการบอกว่าสิ่งนี้คือความเห็นของคน ๆ นี้หรือว่าสิ่งนี้เป็นการที่เขาไปยืนยัน fact หรือยืนยันข้อเท็จจริงขึ้นมา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กลไกความคิดพึงประสงค์สำหรับผู้รับสาร ในการรับประโยค อันนี้ป้องกัน COVID 19 ได้ สำหรับผม เรียกว่า fact checkable claim คือ จะเรียกว่าคำกล่าวอ้าง จะเรียกว่าเป็นเคลมก่อน แล้วเป็นคำกล่าวอ้างก็มาแยกว่าอันนี้ fact checkable หรือเปล่า ก็คือตรวจสอบข้อเท็จจริงได้

ไหม แล้วหลังจากนั้นก็ไปตรวจสอบ ซึ่งสุดท้ายยังไงเราก็จะรู้ว่าสิ่งนั้น ป้องกัน COVID 19 ได้ไหมอยู่ดีครับ เมื่อเรารู้ว่าสิ่งนั้นป้องกันได้ไหม อันนี้ก็จะไม่ใช่ความคิดเห็น ก็จะมีจุดหนึ่งที่ก็จะตัดสินได้ชัดเจนว่า ป้องกันได้หรือป้องกันไม่ได้ แต่ถ้าเกิดว่าประโยคคล้าย ๆ กัน แต่ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะ fact check เช่น อันนี้กินกระชายป้องกัน COVID 19 ได้ดีกว่าฟ้าทะลายโจร กระชายป้องกัน COVID 19 ได้ดีกว่าโซดามะนาว ก็เหมือนจะดูได้นะ เพราะว่าสุดท้ายแล้วคือก็ต้องจับมาทดลองหรือมา fact checkable ได้อยู่ดี แต่ว่าไม่รู้จะมีใครไปทำถึงขั้นนั้นหรือเปล่า ส่วนที่เป็นความเห็นบางอย่าง เช่น อะไรดีกว่าอะไร อะไรสวยกว่าอะไร อะไรแพงกว่าถูกกว่าอะไรอย่างนี้ พอมีเป็นเรื่องของการเปรียบเทียบ ผมเข้าใจว่าเรื่องของการเปรียบเทียบที่ไปผนวกกับอะไรบางอย่างที่มีความเป็นนามธรรม ซึ่งผมไม่รู้วิชาการจะเรียกคำกลุ่มนี้ว่าอะไร แพง ถูก สวย ดี คือ คำที่จะต้องไปวิจัย ไปหาคำนิยามเองว่าอะไรคือแพง อะไรคือถูก อะไรคือสวย ถ้าเกิดว่ามีการหยิบตรงนี้มาเป็นมาตรของการตัดสินอะไรบางอย่าง อันนี้ น่าจะเข้าไปในฝั่งของของความคิดเห็นนะ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าสำคัญที่สุดสำหรับ ผมรู้สึกว่าสิ่งที่ทำให้คนตาย น่าจะเป็นผลเสียที่ร้ายแรงที่สุดอันเกิดขึ้นจากชุดข้อมูลบางอย่าง ดังนั้น โดยส่วนใหญ่สิ่งที่เป็นข้อมูลเท็จแล้วทำให้คนตายได้ ก็จะเป็นข้อมูลในหมวดของสุขภาพ แต่ว่าอาจจะมีอย่างอื่นอีกที่ อาจจะนำไปสู่การเสียชีวิต เช่น ถ้ามีอันนี้แล้วระดมคนไปปะทะกัน แล้วตาย ก็อาจจะเป็นอย่างนั้นได้เหมือนกันเพียงแต่ว่าแต่สิ่งที่ตรง ๆ และป้องกันได้เข้าใจว่าน่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพจะเป็นเรื่องสำคัญ ถ้ามองในมุมเอาเรื่องชีวิตมาวัดนะครับ แต่ถ้าเกิดว่ามองในมุมผลกระทบเป็นมุมกว้างและยาวและกว่านั้น แล้วเราบอกว่าการเมืองการปกครองสำคัญกว่าชีวิตคนหนึ่งคนที่ตาย ข่าวลวงในมุมของที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ก็ค่อนข้างจะมีความสำคัญในด้านนั้นครับ

ก็ไม่รู้จะตอบว่าอะไรสำคัญกว่ากันหรือสำคัญที่สุด เพราะว่าก็มีผลกระทบได้ทั้งนั้น เช่น เชื่อว่ากระชายกัน COVID 19 แล้ว พอรู้สึกมีอาการก็เลยกินแล้วก็สุดท้ายวันรุ่งขึ้นตาย เพราะว่าควรจะไปหาหมอ ไปรับยา ฟาวิพิราเวียร์มากกว่า แล้วคนนี้ก็ตายไป อันนี้คือ 1 คนที่ตายไป จากวันนี้ตาย 25 คน เราก็อาจจะมองว่าคือจุดเล็กหรือเปล่า จากผู้ป่วยเป็นพันตายไปหนึ่งคน อันนี้คือถ้าเป็นผลกระทบในฝั่งที่ว่าเป็นเรื่องชีวิตคน แต่ถ้าเกิดข่าวปลอมที่ทำให้คนรู้สึกเกลียดวัคซีนยี่ห้อนี้ แล้วทำให้คนรู้สึกอยากเลือกวัคซีนทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้ว ไม่จำเป็นต้องอยากเลือกก็ได้ เมื่อทำให้คนอยากเลือกวัคซีนก็ส่งผลกระทบในวงแบบวงใหญ่มากกว่าครับ ก็ไม่รู้ว่าจะอธิบายยังไงว่าใช้ความที่สุดอยู่ตรงไหน แต่ว่าในแต่ละอย่าง จะมีผล consequence ที่ไปถึงความที่สุดที่น่ากลัวที่สุดก็คือการทำให้มีคนตาย สุดท้ายแล้วถ้าเกิดว่าผมจะต้องเลือกอย่างเดียว ผมคิดว่าข้อมูลเท็จที่ทำให้คนเสียชีวิต

ผู้สัมภาษณ์ : มองเรื่องผลกระทบ ก็จะมีทั้งระยะสั้นที่เห็นได้ชัด กับระยะยาวที่ว่าอาจจะเป็นมุมกว้าง แต่ระยะยาวที่จะนำพาไปสู่อันตราย ก็คือก็แล้วแต่มุมมองกับการถูกกระทบตรงนั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่น่าจะเป็นคำตอบได้ เพราะจริง ๆ แล้วจะเป็นเสี้ยวหนึ่งของทุกอย่าง เช่น การกระตุ้น หรืออาจจะพูดว่า algorithm ดังนั้น แปลว่า algorithm ไม่ว่าจะไปฝังอยู่ใน LINE Today อยู่ใน Facebook อยู่ใน Youtube ในการเลือกสิ่งที่สร้างให้เกิดการเสพสิ่งที่เราชอบอะไร ผมมองว่าเป็นกลไกการทำงานบางอย่างของโซเชียล เป็นแบบนั้นมากกว่า หรือการที่ไม่ยืนยันตัวตน ไม่บังคับให้ยืนยันตัวตน ผมว่าแนวอย่างนี้ คือคุณสมบัติ จะไม่ใช่ว่า LINE หรืออะไร ถ้าผมตอบแบบนี้ได้ก็คือจะเป็นเรื่อง algorithm นี่คือเรื่องของการถูก feed ข้อมูลใส่เข้ามาโดยที่คนไม่มีสิทธิเลือกจาก platform ของเขา แต่เหมือนถูกเลี้ยงด้วย algorithm เลี้ยงสมองให้โตด้วย algorithm แล้วก็การที่คนจะสามารถจะมีอิสระภายใต้นิรนามโดยไม่ต้องรับผิดชอบกับการแสดงออก แล้วก็การขาดการ educate หรือการกลั่นกรองก็ได้ คือหมายถึงว่า ทำให้รู้ว่าอันนี้อันตราย อย่าทำ แต่ไม่มีใคร เหมือนเป็นพื้นที่ที่ไม่มีใครเข้าไปแตะ อันตรายนะ อย่าถ่ายคลิปวีดีโอตัวเองเต้นแล้วฉากหลังเห็นรายละเอียดของบ้านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ได้รับคลิปเหล่านี้มากควรจะ block เพื่อไม่ให้ ถูกเผยแพร่ออกไป หรือการถ่ายภาพแล้วข้างหลังเห็นทะเบียนรถควรจะเบลอไปเลย แต่ไม่มีกลไกตรงนี้ใช่ไหมครับ

แต่ในขณะเดียวกันในอีกข้างหนึ่งก็คือ การ educate ก็ไม่มีใครหรืออาจจะไม่มีอะไรที่มีความสามารถมากพอที่จะ educate ให้คนรู้ว่าตรงนี้อันตราย หรือมีผลบางอย่าง ข้อที่ 3 ก็คือเหมือนกับว่าขาดการป้องกัน หรือว่าป้องปราม ปกป้องผู้ใช้งานและทำให้ผู้ใช้งานใช้ platform หรือสื่อนั้นอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และส่งผลเสียย้อนกลับมา

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอย่างนี้ก็คือหมายถึงว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ประเภท platform แต่อยู่ที่ทางคุณลักษณะคุณสมบัติที่จะใช้ พวกที่การเข้าถึงได้ง่าย การมีอิสระตรงนั้นมากกว่าใช่ไหมคะ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นประเภทอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครับ ไม่ใช่การเข้าถึงได้ง่าย การเผยแพร่ได้ง่าย การถูกกำหนดเรื่องโดยที่ทำให้รู้สึกเหมือนมีสิทธิเลือก แต่จริง ๆ แล้วเราไม่ได้เลือก algorithm เลือกให้

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมไม่แน่ใจว่าจะใช้คำว่าเพียงพอได้หรือยัง ความไม่แน่ใจหมายถึงว่า จะต้องไปศึกษาว่า คือตอนนี้แน่นอนมีปัญหาจนกลายเป็นปัญหาแทบจะทุกสัปดาห์ได้แบบนี้ ก็เป็นสัญญาณที่บอกว่ามีอะไรบางอย่างผิดปกติอยู่ในสังคมครับ เกิดขึ้นอยู่ในกลไกบางกลไก แต่ก็ไม่แน่ใจว่ากลไกที่เขาวางกันไว้ คือในจุดที่ทำมากกว่านี้ไม่ได้แล้วหรือยัง คือเทคโนโลยีไปมากกว่านี้ไม่ได้แล้วหรืออะไร หมายความว่าก็มีแบน คือก็ไปได้มากกว่านี้แหละ ถ้าจะมีการอธิบายเหตุผลในเชิงการลำเส้น เช่น การคุมแบบจีน ปัญหานี้ก็หมดไปเลย คุมแบบจีน ซึ่งแล้วถ้ารัฐไม่คุมแบบจีนแปลว่ารัฐยังทำไม่เต็มที่หรือเปล่า มีปัญหาบางอย่าง แต่ว่าตัดสินไม่ได้ว่าทำมากเกินไปหรือน้อยเกินไปหรือยัง แล้วอยู่ในจุดที่เราก็ไม่รู้ ส่วนที่ผมคิดว่าตอนนี้เหมือนถ้าเทียบเป็นร่างกายก็จะเหมือนว่าเสียเลือดในหลายจุด ในส่วนที่บาดเจ็บแล้วน่าจะยังป้องกันได้อยู่ เช่น กลุ่มคนที่เข้าถึงใหม่ ๆ หรือพื้นที่ ๆ ยังป้องกันปัญหาได้ ผมคิดว่า area ตรงนั้น อาจจะยังไม่เห็นในเชิงป้องกันมากพอ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในความจริง รัฐก็ไม่สามารถจะไปสั่งระงับได้เอง รัฐก็ต้องร้องขอไปที่ Facebook ร้องขอไปที่ต่าง ๆ กลายเป็นสิทธิของ platform ที่จะสั่งระงับหรือไม่ระงับ เป็นการตัดสินใจของ platform ถ้าเกิดว่าหมายถึงมาตรการสั่งระงับ Fake account Bot IO โดย Platform โดยการร้องขอของรัฐ หรือจะรวมไปถึงโดยการรุมไป report การปิด account ที่ผิดกฎระเบียบของ platform เป็นสิ่งที่ควรทำอยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงคือ ต้องตั้งคำถามว่ามีกี่มาตรฐาน คือเขาทำครบไหม หรือว่าทำเท่านั้นอยู่ตลอด

ผู้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจว่าการปิดกั้นหรือระงับ เป็นเรื่องที่กระทรวง DES ต้องมีการขอไปยังศาลให้ศาลมีคำสั่ง ทีนี้ก็เกิดปัญหาว่า platform เหล่านี้ไม่ได้อยู่ในประเทศไทย ที่สำคัญก็คือเขาอยู่นอกขอบเขตของการอำนาจรัฐที่จะไปบังคับได้ เพราะฉะนั้นการที่มีคำสั่งไปแล้ว บางทีเขาก็ไม่ได้ปฏิบัติตาม หลาย ๆ platform นะครับ คำถามก็คือว่าในมุมมองในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้นะครับ เราจะแก้ปัญหาข้อมูลเท็จและยังคงอยู่ในระบบสารสนเทศหรือระบบสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมากอยู่ ณ วันนี้ แม้เราพยายามจะใช้กลไกทางด้านกฎหมาย ไม่สามารถที่จะไปเอื้อมมือออกนอกประเทศได้ เราจะแก้ปัญหาตรงนี้ยังไง ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ คือเหมือนมาตรการปราบปรามใช้ไม่ได้ พูดง่าย ๆ ผมเข้าใจว่ารัฐพยายามทำระดับหนึ่ง แต่ว่า ใช้ไม่ได้กับเทคโนโลยีซึ่งกลายเป็นโลกไร้พรมแดน ณ วันนี้ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเป็นในแบบระยะยาวมาก ๆ ก็คือทำให้คนไม่ถูกหลอก

ผู้สัมภาษณ์ : คือ educate คน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนี้คือระยะยาวมาก ๆ ครับ ใช่ครับ ต้องยอมรับว่าในแต่ละวัน ก็จะมีคนที่เป็นเหยื่ออยู่ทุกวันไปเรื่อย ๆ ซึ่งผลลัพธ์ของการเป็นเหยื่อในแต่ละวันนี้ก็คือฉลาดขึ้น หรือไม่ก็ไม่มีโอกาสแก้ตัวนะครับ แบบที่ท่านพูดครับ ตอนนี้แต่ละคนก็พยายามทำในหน้าที่ของตัวเองเพื่อจะแก้ปัญหา แต่ว่าปัญหานี้ถ้าดูจากสภาพแล้วไม่น่าจะหมดไปได้ง่ายนัก เพราะว่ามีปัจจัยที่ทำให้เกิดเยอะมาก เหมือนสมมุติว่าจะแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 วิธีแก้ก็มีแต่ว่าก็ทำไม่ได้ในทางปฏิบัติ จะไปปิด Blog Account เหมือนการไล่ตบยุง ต้องไปกำจัดแหล่งน้ำ แต่ว่าจะกำจัดแหล่งน้ำให้หมดไปก็ทำได้ยาก

โดยสภาพที่เกิดขึ้น ไม่น่าจะคาดหวังว่าจะมีการแก้ปัญหาแบบให้หมดไปโดยสิ้นเชิงภายในระยะเวลาอันสั้น ถ้าปัจจัยต่าง ๆ เป็นแบบปัจจุบันนะครับ คือทุกคนทำเท่าเดิม ทำเท่านี้ครับ โดยเฉพาะในฝั่งแพลตฟอร์มเอง ฝั่ง platform ก็คือบริษัทผู้ให้บริการ Social Network LINE Google Facebook Apple Twitter ถ้าบริษัทเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินการแบบที่เราคิด ก็ยังไม่เห็นองค์ประกอบที่จะมากพอที่สุดท้ายแล้ว internet จะเป็นที่ ๆ ไม่มีข้อมูลเท็จเลยนะครับ

ผมเข้าใจว่าเรากำลังจะเหมือนกับไหลจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่งด้วยแรงโน้มถ่วง หมายถึงว่าเทคโนโลยี คือคนจะฉลาดขึ้นแน่นอนอยู่แล้ว เพราะคนที่เหลืออยู่ก็จะฉลาดขึ้น ส่วนคนที่แบบผิดพลาดแล้วก็คือหลุดไประหว่างทางครับจะมีไปถึงจุดหนึ่งที่จะเหลือคนที่ถูกหลอกครบแล้ว แล้วก็ฉลาดขึ้นแล้ว คือมีความป้องกันตัวดีพอสมควรและกลุ่มหนึ่ง แล้วก็แล้วเป็นกลุ่มที่ใหญ่มากพอ และใน

เวลาเดียวกันเทคโนโลยีที่เป็นทิศทางที่ platform กำลังทำอยู่ในปัจจุบันหรือว่า ความก้าวหน้าในฝั่งเทคโนโลยีอย่างเช่นคอมพิวเตอร์ที่เร็วขึ้น ฐานข้อมูลที่มากขึ้น คอมพิวเตอร์ที่ฉลาดแปลข้อมูลจากรูปภาพให้กลายเป็นตัวอักษร รูปภาพเอกสารให้กลายเป็นตัวอักษร จากเสียงให้กลายเป็นข้อความเพื่อนำไปสู่การประมวลผล การวิเคราะห์ข้อมูลของ Machine Learning AI ที่สามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะอะไรต่าง ๆ ได้ แล้วก็มีกลุ่มคนที่กำลังวิจัยพัฒนาในอะไรต่าง ๆ ในด้านตรงนี้ สุดท้ายแล้วจะไปสู่จุดหนึ่งที่คอมพิวเตอร์จะเร็วมากพอที่จะแยกแยะได้เร็วกว่าในปัจจุบัน หรือจะป้องกันปัญหาได้เร็วกว่าในปัจจุบันครับ ก็จะเป็นจุดรวมที่คนก็จะฉลาดขึ้น จำนวนมากขึ้น แล้วก็เทคโนโลยีที่เร็วขึ้นก็จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยทุกคนครับ ในจุดหนึ่งในอนาคต ผมคิดว่าเมื่อถึงจุดนั้น จุดนั้นจะเป็นจุดที่ความสงบจะเกิดขึ้นระดับหนึ่งครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่หลักของตัวเองที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ส่วนหนึ่งก็คือการให้ข้อเท็จตรงไปตรงมาคือทำเหมือนที่ตัวเองควรทำ อันนี้ส่วนหนึ่งนะครับ แล้วก็ไม่ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ เช่น การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้วยการขาดทักษะแบบประชาชนคนหนึ่ง คือหมายถึงว่าสื่อควรจะมีทักษะมาก ๆ ในการแยกแยะ แต่กลายเป็นว่าสื่อก็เหมือนประชาชนทั่วไปที่ไม่มีปัญญาแยกแยะปัญหาบางอย่าง แต่สื่อมีลำโพงหรือมีไมโครโฟนอยู่ที่ทำให้ข้อความแพร่กระจายไปได้ สื่อต้อง upgrade skill ตรงนี้ขึ้นมาเพื่อจะให้เป็นหลักให้ประชาชนในการแยกแยะข้อเท็จจริง ความคิดเห็นแล้วก็แก้ปัญหาข่าวปลอมต่าง ๆ ได้ ก็โดยทั่วไปคือไม่ทำผิด ทำเหมือนเดิมคือรายงานข้อเท็จจริง แล้วก็ไม่พลาดถูกหลอกเอง

หน้าที่ของสื่อ คือ การช่วยประชาชนในการตรวจสอบจำนวนเรื่องที่มากขึ้น หมายถึงงานที่อาจจะเป็นงานที่คล้าย ๆ ที่ผมทำอยู่ก็คือหยิบเรื่องที่น่าตรวจสอบหรือควรตรวจสอบ หรืออะไรที่น่าสงสัยเอามาตรวจสอบ คนทำข่าวในลักษณะที่เราเคยเห็นมาในอดีตจะเป็นกลุ่มที่รายงานว่าสถานการณ์เกิดอะไรขึ้น แล้วก็จะเป็นกลุ่มที่ตกผลึกแล้วก็จะทำเป็นบทความ ทำสกู๊ปทำเป็นเชิงเจาะลึก แล้วที่ผ่านมาเรื่องไหนไม่จริงเราจะไม่หยิบมารายงาน แต่ว่าปัจจุบันนี้ที่ว่าใคร ๆ ก็สามารถจะรายงานอะไรก็ได้ก็จะเกิดเรื่องไม่จริงขึ้นมามากมาย สื่อมวลชนน่าจะเข้าไปช่วยดับไฟพวกนั้น ที่เกิดจากกลไกต่าง ๆ ปัจจุบันที่ทำให้เกิดข้อมูลเท็จจำนวนเพิ่มขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : บทบาทอย่างหนึ่งที่สำคัญคือเมื่อเกิดข่าวลวงขึ้นแล้ว สื่อมวลชนก็เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่นำเข้านั้นมาแล้วก็แก้ข้อเท็จจริงให้กระจ่างแก่ประชาชนอีกครั้ง ถือว่าเป็นบทบาทอย่างหนึ่งที่ทำได้แล้วประเด็นเรื่องระยะเวลารอคอย ถ้าเกิดว่าข่าวนั้นเมื่อวานนี้ แล้วสื่อมวลชนต้องไปสืบว่าข่าวนั้นจริงหรือไม่จริงแล้วจะมานำเสนออีกครั้งเพื่อจะมาทำ ถ้าเป็นสกู๊ปยังเป็นแบบรายสัปดาห์ได้ แต่ถ้าเป็นข่าวที่ไปไวมาก ๆ มองว่าในส่วนนี้ผลกระทบที่ตามมาจะมีมากน้อยแค่ไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็ถ้ายิ่งแก้ช้าก็ ผลกระทบก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็เป็นไปตามความรุนแรง ระดับความรุนแรงของเรื่อง แต่ก็ดีกว่าไม่ทำนะ ก็ควรทำและทำโดยเร็ว เหตุผลที่สื่อจะไม่ทำข่าวนี้ เช่น อาจจะมี resource ไม่พอ หรือไม่ได้การสนับสนุนอะไรเพิ่มเติมขึ้นมา ทำแล้วก็ไม่มีคนอ่าน ก็เห็นว่าข่าวลือจะแพร่กระจายเยอะ แต่ข่าวแก้ข่าวไม่ค่อยมีใครอ่านครับ อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้สื่อไม่สามารถทำได้

คือสื่อเขาอาจจะอยากทำ แต่ว่าพอมาบวกลบคูณหารแล้วก็ต้องทำสิ่งที่ generate กลับมาเป็นรายได้ เป็นอะไรที่ชัดเจนหรือเป็นผลงานที่ชัดเจนก่อน

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือจริง ๆ นึกถึงคำว่าทุกคน แต่ว่าจะดูกว้างเกินไป แต่ละคนก็ทำในบทบาทของตัวเอง ทั้งการไม่ปล่อยข่าวปลอม educate ไม่ให้ตัวเองโดนหลอก ป้องกันตัวเองป้องกันคนอื่น หากมีความรู้ในเรื่องนั้นหรือเชี่ยวชาญข้อเท็จจริง ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบหรือให้ข้อเท็จจริง แล้วก็ทำหน้าที่ของตัวเอง แล้วถ้าเกิดว่าทำอะไรได้เพื่อที่ข้อมูลเท็จจะไม่เกิดขึ้นไม่แพร่ระบาด หรือจะหยุดก็ควรทำ คงจะไม่เหมือนกับว่าต้องไปบอกว่าทุกคนต้องทำอันนี้ทุกเวลา แต่ว่าถ้าเหมือนบอลโยนมาถึงแล้ว ก็คือรับบอลไปแล้วก็ทำ ดูแลอย่างดี อย่างเช่น พอเกิดปัญหาเกี่ยวกับ มีข้อสงสัยเกี่ยวกับองค์การวิศวกรรม คนที่เป็นวิศวกรซึ่งจะตอบเรื่องนี้ได้ดีที่สุดก็น่าจะเป็นคนที่มาอธิบาย พอมีข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยงานที่ดูแลก็ควรจะต้องรู้ว่านี่เป็นหน้าที่ของตัวเองแล้วก็ออกมาอธิบาย หรือถ้าตอนนี้มีเรื่องเกี่ยวกับเรื่องการวิจัยของอะไรบางอย่างแล้วคนก็หลงเชื่อมากมาย หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง เช่น เป็นผู้วิจัยโดยตรงก็ต้องออกมาชี้แจง เพราะเป็นคนที่อยู่ในจุดที่ดีที่สุดที่พูดแล้วข่าวลือต่าง ๆ อาจจะหมดไป แต่ว่า คือก็จะไม่ใช่กลไกที่เป็นสิ่งที่อยู่ในแพทเทิร์นแบบนี้ตลอดอะครับ เพราะว่าตอนนี้เราไม่ได้อยู่ในสเตจที่ข่าวลือผุดขึ้นมาโดยไม่ตั้งใจ หรือที่ว่าเป็นแบบ misinformation เท่านั้นใช่ไหมครับ เดี๋ยวนี้มี disinformation ข้อมูลเท็จที่ผุดขึ้นมาโดยตั้งใจ ความหมายของผมก็คือบางทีอาจจะมีบางสถานการณ์ที่กลไกของการหยุดข้อมูลเท็จจะไม่ได้เป็นไปแบบที่พูด ก็คือออกมาพูดคนที่รับผิดชอบโดยตรงออกมาพูดตลอดเวลา จะไปอยู่ใน area ของการตัดสินใจว่า หน่วยงานจะออกมาแก้ข่าวนี้หรือไม่อย่างไร และการที่เขาออกมาแก้ข่าวนี้หรือไม่แก้ข่าว ผมคิดว่าเป็นสิทธิของคนนั้น หรือของหน่วยงานหรือของบุคคลที่จะพูดหรือจะไม่พูด

ผมว่ามีความเกี่ยวข้องกับหลายมิติที่จะตัดสินใจเพิ่มเติม ความหมายก็คืออย่างเช่น ถ้ารัฐมนตรีหรือหรือบุคคลประชาชน หรือมีดาราหรือประชาชนคนหนึ่งที่ถูกใส่ร้ายว่าคนนี้เป็นอย่างนี้แล้วก็มีการแบบว่าแชร์ภาพคนนี้กำลังทำเรื่องแบบนี้ เจ้าตัวหรือว่าบุคคลนั้น เขาก็อาจจะตัดสินใจบางอย่าง ในเชิงที่อาจจะไม่ได้เป็นไปอย่างที่เราคาด เช่น ดาราคนนี้ทำไมไม่ออกมากพูด ไม่ออกมาแถลงสักที ซึ่งแต่เจ้าตัวเขาอาจจะตัดสินใจในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็ได้ เพราะว่าผลกระทบสูงสุดก็คือตัวเขาเอง จะมีมิติที่ซับซ้อนขึ้นไปอีกในแต่ละประเด็น ดังนั้นการแก้ปัญหาคือการที่ใครจะทำอะไรไหม น่าจะมีกระบวนการบางอย่าง และสุดท้ายก็จะไปอยู่ตรงทางเลือกของแต่ละนิติบุคคลหรือบุคคลอีกทีหนึ่งด้วยครับ

ผู้สัมภาษณ์ : เหมือนเป็นมุมมองของรูปแบบการกำจัดข่าวลือ การจัดการข่าวลือของแต่ละคนแล้วแต่ละคำแต่ละหน่วยงานที่เจอด้วย แต่ละสถานการณ์ บางครั้งอาจจะไม่ใช่เป็นการออกมาแก้ข่าว บางครั้งอาจจะเงียบไป อันนั้นก็คือการจัดการข่าวลืออย่างหนึ่ง ความเงียบก็คือการจัดการข่าวลืออย่างหนึ่งใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ ๆ แต่เป็นทางเลือกของแต่ละหน่วยงาน อย่างเช่นถ้าเป็นองค์กรธุรกิจที่ผมเห็นแล้วรู้สึกว่ามีแพทเทิร์นนี้มานาน เช่น ข่าวลืออะไรที่เกี่ยวกับเซเว่นอีเลฟเว่น CPALL จะไม่ค่อย

ออกมาพูดแล้วก็แก้ข่าวเอง แรก ๆ ก็จะเหมือนปล่อยไป คือเหมือนกับว่าคิดว่าเงียบ ๆ ไปเดี๋ยวก็หายไปเอง แต่ว่าตอนหลังเขาก็จะใช้วิธีอาจจะนำข้อมูลให้สื่อหรือให้บางคนให้สัมภาษณ์ หรือให้ influencer ช่วย แล้วจะเป็นอีกแนวหนึ่งที่นำข้อเท็จจริงไป หรือบางกรณีเขาก็ต้องออกเป็นแถลงการณ์อะไรบางอย่างออกมาถ้ารุนแรงมาก ผมว่าไม่มีแพทเทิร์นว่าจะต้องเป็นแบบไหน เพราะว่าถ้าจะบอกว่าที่คุณไม่พูดก็เลยยังอยู่ บางเรื่องหน่วยงานก็พูดแล้วยังอยู่ก็มี คือผมเห็นการวนซ้ำของข้อมูลอยู่พอสมควร โดยที่บางเรื่องเขาก็แก้กันไปหลายรอบแล้ว แต่ก็ยังวนอยู่ แต่บางเรื่องเขาไม่ออกมาแก้แต่พอบางทีก็หายไปเลย หรือบางเรื่องออกมาแก้แล้วก็หายไปก็มี ดังนั้นผมก็เลยว่าไม่คิดว่ามีสูตรที่ตายตัวตรงนี้มากนักในเชิงของการจัดการการแก้ปัญหา บอกไม่ได้ว่าการที่ใครออกมาหรือไม่ออกมาหรือตัดสินใจอะไรจะเป็นแพทเทิร์นที่ตรงไปตรงมาเสมอไปครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ผมว่ามีมุมมองที่น่าสนใจมากเลยนะครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า Fake News เพราะว่า ความเข้าใจหลาย ๆ คนคือตัวข่าว แต่ทางคุณมองว่า คือ ตัวชุดข้อมูลหรือตัวข้อมูลก็ได้ใช่ไหมครับ ซึ่งอาจจะไปมีผลกระทบกับเรื่องต่าง ๆ อีกเรื่องหนึ่งคือ น่าจะมีแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องในการมาชี้แจงข้อมูลใช่ไหมครับ ถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการแพทย์ก็ควรจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวกับเรื่องการแพทย์มาชี้แจง เกี่ยวกับทางวิศวะก็หน่วยงานวิศวะมาชี้แจง แต่วันนี้เป็นปรากฏการณ์ก็คือว่าแม้กระทั่งหน่วยงานของรัฐเองเรื่องชี้แจง บางครั้งประชาชนหลาย ๆ กลุ่มก็จะไม่เชื่อ จะไม่เชื่อชุดข้อมูลนั้น บอกว่าข้อมูลนั้นอาจจะไม่ถูกต้องขึ้นมาอีก ตรงนี้จะไปสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนจะไป educate ยังไงครับ เพราะว่า ณ วันนี้เหมือนกับแต่ละคนเขาก็จะมีชุดข้อมูลที่หลากหลายและแตกต่างกันในสังคมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมเองพูดมาเรื่อย ๆ แล้วมาฟังท่าน แล้วก็คุยกันไปคุยกันมา ผมก็จะได้ภาพเหมือนกับ ได้ชุดประโยคคือ บางทีเรารู้สึกว่า คือถ้าเกิดว่าตัว indicator ว่าสังคมจะปลอดภัยจากข่าวปลอมแล้ว ข่าวบางข่าวไม่ควรจะเป็นกระแสข่าวปลอม อย่างเช่นที่เราคุยกันตอนต้นว่าคนที่แยกแยะเรื่อง fact กับ opinion ไม่ได้ หรือไม่แยกแยะ หรือตัดสินใจไม่แยกแยะ หรือจงใจไม่แยกแยะ ก็จะเป็นหนึ่งในตัวที่ทำให้ข้อมูลเท็จยังอยู่แล้วก็ทวีความรุนแรง แล้วก็แพร่กระจายออกไป การตั้งคำถามของประชาชนก็ไม่เกิดขึ้นมากพอ ก็ประมาณว่าถ้าเกิดว่าปัญหานี้หมดไปแล้ว ข่าวบางข่าวจะไม่เป็นข่าวปลอม บางอย่างจะไม่มีอำนาจพอที่จะกลายเป็นข่าวปลอมได้ครับ คือเหมือนว่าคนไม่รับลูก คือพอพ่นอันนี้ออกไป จะมีคนกลุ่มใหญ่ที่พร้อมใจกันตั้งคำถามว่า เอาล่ะใช้หลักฐานอะไรมาพูด มีงานวิจัยไหม ขอดูรูปหน่อย ขอดูคลิปหน่อย ขอดูข่าวก่อน ยังไม่เชื่อหรอก คือถ้ามีคนตั้งคำถามแบบนี้มากพอ ข่าวปลอมก็จะแผ่ว ๆ เบา ๆ ลงครับ ดังนั้นผมว่าตัวนี้ก็อาจจะเป็นหนึ่งใน indicator เหมือนกัน

ในช่วง COVID 19 ที่ผ่านมา เหมือนเป็นช่วงทดสอบเหมือนกันครับ ว่าสังคมเรามีภูมิคุ้มกันข่าวปลอมมากขึ้นแค่ไหน เหมือนกับว่าการเจาะกลุ่มโรคไป จริง ๆ ปีก่อน COVID 19 เป็นปีที่ผมเห็นข้อมูลบางอย่างแล้วผมรู้สึกว่ารู้สึกว่า โอ้โหขนาดนี้เลยหรอ เข้าใจว่าคนโอเคแล้วนะไม่ค่อยเชื่ออะไรแต่พอมีเรื่องกัญชาออกมากลายเป็นว่าเราเจอคนกลุ่มใหญ่ ๆ ที่เขาเชื่อไปขนาดนี้เลยหรอ แล้วเห็นกัญชาว่าขอบเขตเป็นยังไง ใช้ได้ใช้ไม่ได้แต่จะมีคนอีกคนหนึ่งเลยที่พาไปสู่การปลูก ซื้อขาย โดยที่ไม่สนใจว่ากฎหมายจะเป็นยังไง หรือแม้แต่ว่ารัฐบาลปลดล็อกกัญชาให้ใช้ในทางการแพทย์ได้ สิ่งที่แชร์กันก็คือรัฐบาลปลดล็อกกัญชาแล้ว แล้วก็ขายได้ คือ แล้วเกิดเหตุการณ์แบบนี้ ก่อนกัญชาก็จะมีกระแสของเรื่องสมุนไพรหนานเฉาเหว่ย ถ้าจำได้นะครับ คือก่อน COVID 19 แต่พอมายุค COVID 19

แล้วจะเหมือนกลับบ้านเหมือนสอบไล่อะครับ คือ คือทุกอย่างที่เคยเทส แล้วไอ้ตัวนี้เหมือนเป็นแบบของใหม่หมดเลย แล้วพอเกิดขึ้น จะเห็นคนเป็นกลุ่ม ๆ เลยที่แบบพลาด แชร์ เชื่อ ทำตามครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ทดสอบตกหมดใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็น่าจะสอบตกหมดครับ ก็โดยส่วนใหญ่

ผู้สัมภาษณ์ : คิดว่า สิ่งที่ชักจูงใจให้คนเขาเชื่อในชุดข้อมูลที่ว่า ส่วนใหญ่จากที่ประสบมา จะเป็นจากต้นตอที่แชร์มา เป็นคนที่เขาเชื่อถือ หรือลักษณะรูปแบบแพทเทิร์นนี้ที่มา ทำให้รู้สึกอยากจะเชื่อ หรือว่าสีสันอะไรต่าง ๆ ในข่าวสารนั้นที่เขาอยากจะเสพอะไร ปัจจัยไหนที่มีผลทำให้ตัวข่าวลวง ที่ส่งต่อกันมาแล้ว อย่างเรื่องกัญชา ว่าทำไมเขาถึงแห่กันไป มองว่า สิ่งจูงใจที่ทำให้เขาจะเชื่ออะไรแบบนั้น มาจากอิทธิพลมีส่วนไหนที่คิดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่เป็นปัจจัยที่จะสร้างอิทธิพลต่อเขา เป็นคนหรือเป็นช่องทาง หรือเป็นรูปแบบข่าวสาร หรือเป็นสีสันในข่าวที่กระทบต่ออารมณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจว่าเป็นความใกล้ชิด ความใกล้ชิดกับเขาครับ ซึ่งความหมายผมก็เลยมีความใกล้ชิดทั้งในมุมว่าคนที่ส่งมาคือผู้ใกล้ชิดหรือบางทีคนที่ส่งมาเราไม่ใกล้ชิดแต่ประเด็นใกล้ชิด บางทีใกล้ชิดกับคนที่เราอยากส่งต่อ คือบางทีการที่พวกนี้นี้แพร่กระจาย ไม่ได้เข้ามาที่ตัวเราคนเดียวใช่ไหม เกิดจากการที่เราส่งต่อเพราะเราเป็นห่วงคนอื่น เราไม่ได้เป็นโรคนี้หรอก แต่เราพอได้รับนี่รักษาเบาหวานเป็นปลิดทิ้ง เราก็นึกถึงญาติ 8 คนที่เป็นเบาหวานแล้วก็ส่งไป คือผมก็เลยนึกถึงว่าถ้าจะหาตัวร่วมว่าอะไรเป็นมีอิทธิพล น่าจะเป็นเรื่องของความใกล้ชิด หรือแม้แต่เรื่องพอเอามา Apply กับเรื่องโควิด 19 ก็จะบวกความ urgent นิดหนึ่ง แต่สุดท้ายก็คือความใกล้ชิดอีกนั่นแหละ คือพอมีอันนี้มีการระบาดที่จังหวัดนี้ แล้วเราก็รู้สึกว่าญาติเราอยู่ที่นี่แล้วก็ต้องรีบ แล้วอย่างเรื่องโควิด 19 จะมีปัจจัยเรื่องเวลาเข้ามาอีกว่า ด่วนต้องทำเลย เดี๋ยวติดเชื้อ ดังนั้นเรื่องจึงแชร์ ๆ ไปก่อนไม่ถูกไม่เป็นไรหรอก ป้องกันไว้ก่อนดีกว่า แต่ก็คือพอไปดูในรายละเอียดก็คงจะมีปัจจัยอื่น แต่ถ้าพยายามจะจัดหมวดหมู่เป็นเรื่องการใกล้ชิดกัน อะไรบางอย่างบาง บางส่วนนั้นน่าจะเกิดจากเจตนาที่ดีด้วย disinformation เกิดจากเจตนาไม่ดีอยู่แล้ว แต่ว่า misinformation บางส่วนที่ยังอยู่แล้วเผยแพร่ออกไป ก็อาจจะมาจากเจตนาที่ดีแล้วก็เจตนาที่ไม่ดีก็ได้ ผมเข้าใจว่าส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายของข่าวมาจากเจตนาที่ดีของของคนที่ส่งต่อครับ ถ้าเป็นเชิงคำแนะนำ ถ้าเป็นกลุ่มของพวกการ hate speech เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ผมเพิ่มเติมให้นิดหนึ่งได้ไหมครับ คือ ผมย้อนกลับมาดูวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก็โดยทั่วไปครับ ผมเห็นว่าถ้ายิ่งมีคนมาช่วยกันแก้ปัญหาข่าวลวงข้อมูลเท็จด้วยบทบาทต่าง ๆ ของตัวเองได้มากเท่าไหร่ยิ่งดี เพราะว่าปริมาณของข้อมูลเท็จตอนนี้เยอะมาก และยังไม่เห็นปัจจัยใดที่จะทำให้ข้อมูลเท็จลดลงนะครับ เช่น ปัจจัยทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางการสื่อสาร มีแต่เป็นสัญญาณที่ข้อมูลเท็จมีศักยภาพจะเพิ่มขึ้นได้เรื่อย ๆ อย่างเช่น มองแค่มุมของผู้เสพสื่อ ก็จะมีสมมุติว่าเดิมเป็นผู้ใช้ใช้คอมพิวเตอร์อาจจะเป็นกลุ่มหนึ่ง แต่พอเป็นมือถือคนก็จะมากขึ้น แล้วตอนนี้มือถือเป็นแท็บเล็ตแล้วเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ง่าย ราคาถูก ค่าเน็ตถูก ทุกอย่างต้นทุนต่ำหมด แล้วก็บวกปัจจัยว่าสร้างรายได้อีกทำรายได้ ก็จะกลายเป็นว่ามีคนจำนวนก้อนใหญ่ ๆ มาก ๆ ที่จำเป็นต้องเข้ามา แล้วมี COVID 19 อีก work from home อีก คือจะมีคนจำนวนมากเข้ามาสู่ตรงนี้ แล้วพอพาคนเข้ามามากสิ่งที่เกิดขึ้นก็มีทั้งการเสพแล้วก็การสื่อสารขึ้นมากมาย

ผมเชื่อว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่อินเทอร์เน็ตในทันที ในเวลานี้ครับ คำว่าพร้อมก็คือเข้ามาแล้วไม่ถูกหลอกเลย แล้วก็ใช้แบบความไม่รู้เท่าทัน รู้เท่าทันก็คือรู้ปัญหารู้ความเสี่ยงของแล้วก็รู้ว่าจะใช้ให้ตัวเองดีขึ้นได้อย่างไร ก็คือมีทั้งสองข้างรู้เท่าทันก็คือ literacy ไม่มีมากพอที่จะเข้ามาใช้แต่ภาวะต่าง ๆ เอื้อหรือบีบบังคับให้เข้ามาใช้ นี้คือปัจจัยหนึ่งที่มีคนเข้ามาและแล้วก็ความง่ายในการสร้างส่งต่อก็ง่ายขึ้นเรื่อย ๆ แล้วอันนี้คือเรื่องกำแพงที่ท่านบอกก็คืออินเทอร์เน็ตทำลายกำแพงไปแล้วส่วนหนึ่ง แต่เดิมมีกำแพงภาษาอยู่แต่ตอนนี้กำแพงภาษาก็หายไปและ ด้วยเครื่องมือด้วยเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นมาอีกนะครับ ก็คือเราก็จะเห็นข้อมูลเท็จที่ถูกแปลมา แม้จะแปลแบบ Google ก็อ่านรู้เรื่องแล้ว หรือบางคนก็เห็นแล้วก็มองข้ามความแปลไม่ถูกต้อง ภาษานั้นภาษานี้เข้ามา มีปัจจัยอีกเยอะ อันนี้คือตัวอย่างว่า เป็นปัจจัยที่สะท้อนชี้ให้เห็นศักยภาพว่า ถ้าปัญหา ณ ปัจจุบัน เหมือนเติมเชื้อเพลิงเข้ามาอยู่ตลอดเวลา โอกาสที่จะก็น้อย แต่ก็คงจะไม่มีการแบบตัดอินเทอร์เน็ตไป ล็อกดาวน์สัก 3 เดือน ก็คงไม่ได้ ดังนั้นปัญหาก็จะยังอยู่ต่อไป แล้วก็อยู่ต่อไปแล้วก็จะมากขึ้นเรื่อย ๆ ครับ

ยิ่งมีคนมากเท่าไหร่ที่เข้ามาแก้ปัญหาในจุดของตัวเองก็จะยิ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหานี้มากขึ้น ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาผมคิดว่าสำหรับทางของผมเองผมคิดว่าสิ่งที่ผมควรทำในฐานะสื่อที่มาทำเรื่อง Fact checking โดยตรง ก็คือ อันแรกสุดที่เคยทำมาคือแก้ข้อมูลเท็จเป็นประเด็น ๆ ไปแก้เป็น topic ไปเรื่องอันนี้รักษาโควิด 19 ป้องกันรักษาโควิด 19ได้ไหม อีกอันหนึ่งก็คือให้ข้อเท็จจริงก่อนที่จะกลายเป็นข่าวลือ เหมือนกับแนวเชิงการ predict drama แล้วก็ให้ข้อเท็จจริงไปเพื่อป้องกันดราม่าครับ ซึ่งผมเชื่อว่าจะป้องกันได้จำนวนหนึ่ง ก็คือให้ข้อเท็จจริงไปก่อนเพราะเรารู้ว่าถ้าไม่ให้ข้อเท็จจริง จะมีคนจินตนาการ อันเกิดจากการที่ความรู้ยังไม่เท่ากัน แล้วก็เกิดดราม่าเกิดข่าวลือแล้วก็อันที่ 3 ก็คือเรื่องการให้การศึกษาซึ่งก็เป็นการชู้ดไประยะไกล คือสิ่งที่ผมกำลังทำอยู่ในปัจจุบันครับ จะมีในแต่ละวันก็แก้เป็นประเด็น ๆ ไปแต่พอมารวมกันก็จะกลายเป็นก้อนที่พอเรามอง overview เข้าไปเราเห็นบางอย่าง ซึ่งก็จะเอื้อให้ผมเอาไป predict ได้ว่าผมจะทำข้อมูลจริงเรื่องอะไรเพื่อไปป้องกันปัญหาข้อมูลเหตุครับ

ในอีกข้างหนึ่งก็คือ ผมจะเปลี่ยนให้กลายเป็นสิ่งที่ช่วย educate หรืออะไรได้อย่างไรแล้วบางส่วนผมก็จะย้อนเอาเรื่องของประเด็นในการ educate ย้อนกลับมาใส่ในการนำเสนอข้อมูล เช่น เวลาที่เรานำเสนอว่าข้อมูลนี้ไม่จริง เราจะมีการอธิบาย methodology ในนั้นว่าเอาไปตรวจสอบมายังไงถึงบอกว่าไม่จริงมากกว่าที่เราจะให้มีผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งออกมาพูดว่าไม่จริง แต่ผู้เชี่ยวชาญต้องอธิบายด้วยว่าทำไมถึงบอกว่าไม่จริง ถ้าบอกว่าภาพนี้ไม่จริง เราไปตรวจสอบมาได้ไง เราไปเจอภาพนี้มาได้ไงว่าภาพนี้ไม่จริง กระบวนการตรงนี้จะแก้ topic ได้และในเวลาเดียวกันก็จะ educate และทำให้คนรับเขาอาจจะนำเทคนิคนี้ไปทำซ้ำในเรื่องอื่น ๆ ได้ครับ ก็มี topic ให้ข้อมูลจริงไว้ก่อนแล้วก็เรื่องการให้ในเชิงที่เป็นประโยชน์ต่อด้านการศึกษา แล้วก็ผมก็เลยคิดว่าอันนี้เป็นอย่างน้อยที่ถ้าเกิดว่าหน่วยงานหรืออะไรต่าง ๆ จะทำ 1 2 3 อย่างน้อย 1 อย่างในนี้เพื่อจะช่วยกันป้องกันปัญหาตรงนี้ได้ก็จะเป็นเรื่องที่ดีครับ จริง ๆ 3 อย่างนี้ก็อาจจะเป็นขั้นระดับหนึ่ง แล้วจริง ๆ ก็จะมีอย่างอื่นที่ทำเพิ่มเติมได้อีกอย่างเช่น การทำให้การแก้ปัญหาไปรองรับการความต้องการในการแก้ปัญหาโดยประชาชน คือหมายถึงว่าตอนนี้เป็นการต้องแก้ปัญหาในระดับสเกลที่ต้องเหมือนว่าทุกคนช่วยกันดังนั้นไม่มีทางที่ใครจะมีจำนวนมากเท่าประชาชนครับ

ถ้าประชาชนที่คิดอยากจะช่วยแก้ปัญหานี้ด้วยควรจะมีความสะดวกในการเข้าถึงอาวุธที่จะช่วยเราแก้ปัญหา ความหมายของผมก็คือ เขาควรจะเข้าถึงสิ่งที่จะช่วยให้เขาเป็นกำลังในการแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น เช่น ผมกำลังหมายถึง simple ดังนั้นการที่เรานำเสนอข้อมูลบางอย่าต้องทำให้

เสิร์ชเจอได้ง่ายบนช่องค้นหาอะไรต่าง ๆ เพื่อให้เขาได้เจอคำตอบได้เร็ว แล้วเมื่อเขาเจอคำตอบได้เร็ว เขาต้องสามารถเอาคำตอบนั้นไปช่วยเราแก้ด้วยตัวเขาเองได้ ได้ง่ายขึ้น ได้เร็วขึ้นด้วย เช่น อาจจะเป็นกราฟฟิกที่เพื่อนเขาจะอ่านเข้าใจได้ง่าย และน่าเชื่อถือมากเพียงพอ เพราะว่าถ้าให้เขาเขียนเองก็จะไม่มีใครเชื่อเขา แล้วบางทีเขาเขียนไป อาจจะทะเลาะกันก็ต้องมีใครสักออกจากกลุ่มมาอะไรอย่างงี้นะครับ ช่วงปีแรก ๆ ผมจะได้ยินคนที่เขาพูดถึงถึง benefit กับชัวร์ก่อนแชร์ว่าต่อไปนี้เราไม่ต้องทะเลาะกันในกลุ่มแล้วเขาส่งผมเข้าไปแทน แล้วก็คือคนก็จะมาด่าผมแทน ทัวร์ลงอยู่ใต้คอมเม้นต์แต่ก็คือ แต่ผมก็ต้องแชร์ความเสี่ยงไง ผมก็พาทัวร์ไปลงผู้เชี่ยวชาญอีกทีหนึ่ง นี่ครับคือ เขาต้องเข้าถึงได้ง่ายเพื่อที่เขาจะได้มีอาวุธที่แบบว่าหยิบไปใช้ได้เมื่อเขาต้องการครับ อันนี้เหมือนว่าขั้นถัดมาก็คือนอกจากตรงนี้แล้วจากความเชี่ยวชาญของเราแล้วก็ควรจะถูกจัดการจัดเก็บรวบรวมอยู่ในรูปแบบหรือถูกสร้างสรรค์ในรูปแบบที่จะไปเติมให้ประชาชนเขาทำแบบนี้เหมือนกันก็จะมีไอเดียที่เมื่อกี้ต่อยอดไปถึงเรื่องภาคประชาสังคมอะไรต่าง ๆ มาช่วยทำ รวมไปถึง ภาคประชาชนด้วยที่จะช่วยทำ อย่างเช่น ก็มีข่าวลือออกมาว่าน้ำในคลองตรงนี้เน่าคนที่ควรจะออกมาช่วยเร็วที่สุดก็คงจะเป็นคนที่อยู่ข้างคลองนี้ จะต้องไปดูให้เราครับ ก็คือแปลว่าในอนาคตอาจจะมีโครงข่ายของการช่วยเหลือกันตรงนี้มากขึ้น เพราะว่าสิ่งที่จะย้อนกลับมาแก้ปัญหาตรงนี้ได้ก็คือ คนก็ต้องยอมรับข้อเท็จจริง แล้วก็ข้อเท็จจริงนั้นก็ต้องเข้าถึงได้ง่าย แล้วก็จะได้มาเจอกันครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าเกิดว่ารัฐเข้ามากำกับดูแล มองว่า จะมีผลอย่างไรกับเสรีภาพสื่อ อิสระของสื่อมวลชนต่าง ๆ ทุกวันนี้ดูแลกันแบบไหน การนำเสนอสื่อทั้งหลาย ถ้ารัฐก็ทำในส่วนนั้น สื่อก็ทำในส่วนนี้ถามว่าถ้าเกิดว่ามีข้อพิพาทกัน หรือเป็นข้อที่จะต้องมากำกับดูแลสื่อมวลชน มองว่าเสรีภาพสื่อจะมีมากน้อยแค่ไหน แล้วได้รับผลกระทบอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมมองว่าสามารถจะทำให้ไม่กระทบกันได้แต่ต้องดีไซน์ครับ ไม่กระทบครับ คือ ถ้าคำง่าย ๆ ก็คือ ผิดก็ต้องว่าไปตามผิดอะไรครับ ก็คือต้องรับผิดชอบถ้าจะใช้เสรีภาพก็ต้องใช้โดยที่พร้อมรับผิดชอบกับเสรีภาพนั้น จริง ๆ แต่ว่าสำหรับผมรู้สึกว่าถึงแม้จะมีกฎหมายมาควบคุมสื่อ ความรู้สึกผม ผมก็รู้สึกว่าไม่ว่ากฎหมายนั้นจะออกมาสำเร็จคุมสื่อหรืออะไรก็ตามสัดส่วนของการมควบคุมนั้นจะค่อย ๆ ส่งผลเล็กลงเรื่อย ๆ เพราะว่าผลกระทบส่วนใหญ่อันเกิดจากสื่อปัจจุบันมาจาก User ที่เป็นผู้สร้างสื่อ เช่น ผมเป็นสื่อมีกฎหมายมาคุม ผมก็จะหันไปถาม อ้าวแล้วใครไปคุมเน็ตไอดอลคนนี้ แล้วสื่อต้องมีจรรยาบรรณ มีสภาโน่นสภานี่ มีโครงสร้างมากมาย อินฟลูเอนเซอร์มีสภาหรือมีจรรยาบรรณอะไรที่ประกาศออกมาแล้วยึดถือไหม แล้วถามว่าในปัจจุบันส่วนตรงนี้จะมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ครับ อินฟลูเอนเซอร์หรือแม้แต่สื่อที่ไปทำหน้าที่อินฟลูเอนเซอร์ก็ตามครับ ก็คือไปใช้ความที่ไม่ใช่สื่อเพื่อเสรีภาพในการทำเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น จริง ๆ แล้วการคุมสื่ออาจจะไม่มีอยู่จริงแล้ว นานแล้วก็ได้ครับในช่วงที่ผ่านมาแม้ว่าจะมี ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้จริงแล้วครับ

ผู้ประกาศข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (เฟกนิวส์) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : 20 ปีที่ผ่านมา เรายังไม่ค่อยได้รับรู้พวกเรื่องข่าวลวง ข่าวปลอม เฟกนิวส์อะไรกันมากนัก เพราะว่าเฟกนิวส์ เพิ่งมาระยะหลัง ๆ ในสื่อของเราเอง ก็จะเห็นบ่อยมากที่เป็นเฟกนิวส์ เฟกนิวส์ก็คือพวกข่าวลวง ข่าวปลอม ข่าวบิดเบือน ข่าวแอบอ้าง หรือพาดหัวไปอีกอย่างหนึ่งแล้วเนื้อหาเนื้อในจริง ๆ ก็จะไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเราก็จะเจอลักษณะแบบนี้ ข่าวนี้พอแชร์ออกไปเราอ่านดู ในฐานะที่เราเป็นสื่อแล้วเราอยู่ มานานใช่ไหม 24 ปี ในวงการสื่อมาเราก็จะผ่านพบเห็นอะไรอย่างมามากมาย เห็นเนื้อข่าวนี้ไม่น่าจะใช่ แล้วยิ่งพักหลัง COVID 19 ด้วยเรื่องข่าวลวงมาเยอะมาก ซึ่งคำถาม หนึ่งก็คือว่า คนที่เขียนขึ้นมา หรือในภาษาสื่อเราเรียกว่าเป็นการเต้าข่าว คนที่เขียนเฟกนิวส์ขึ้นมาว่าเขาต้องการวัตถุประสงค์อะไร สำหรับคำถามแรกก่อนว่า เฟกนิวส์ในความเห็นของพี่ก็คือเป็นพวกข่าวลวง ข่าวลือ ข่าวบิดเบือน ข่าวที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง เป็นการสร้างปลอมขึ้นมาบ้างจากความเข้าใจผิด หรือถ้าสำนวนไทยก็อาจจะมาจากฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด แล้วก็เอาไปเขียนออกมาให้เห็นบ่อยเหมือนกัน

ช่วง COVID 19 จะมีเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ เรื่องที่เกี่ยวกับพวกข้อมูลทางการแพทย์ ถ้ามีคนแชร์ ก็เหมือนปากต่อปาก เหมือนเราเล่นเกม ต่อแถวกันพูด คนท้ายมาสุมหัว แปลความไปอีกอย่างในโซเชียลก็แนวนี้เลย แชร์กันไปแชร์กันมา ถ้าข่าวแชร์ พี่จะไม่นำมาออกอากาศ ถ้าข่าวแชร์จะไม่ออกจากปากพี่ ทีนี้แต่ละคน แต่ละช่องแต่ละผู้ดำเนินรายการก็ต่างกัน แต่ถ้าโดยส่วนตัวพี่ พี่จะไม่พูดจนกว่าตัวพี่เอง จะเช็ก ชัวร์ก่อนแล้วถึงจะพูด อันนี้เป็นของส่วนตัว

ผู้สัมภาษณ์ : การเช็กข้อมูลดูจากอะไรบ้าง อย่างเช่น ในเรื่องของแหล่งข้อมูล หรือว่าอันไหนที่เราใช้พิจารณา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พี่ทำรายการวิทยุ ข่าวอะไรก็ตามที่มา พี่จะมีคอมพิวเตอร์ มี laptop ของตัวเองจะ search ทุกครั้งประเด็นที่ขึ้นมาเราก็จะพิมพ์ อย่างที่ถ้าเราใช้ Google บ่อยเราจะรู้เลยว่าไม่ต้องประดิษฐ์คำหรอกว่าจะถาม Google ว่าอะไร พี่คิดประโยคอะไรอยากจะถามไม่ต้องภาษาสวยงามด้วย ทำไมอันนี้ถึงใช้กับอันนี้ได้ ใช้กับอันนี้ได้จริงหรือไม่ อย่างเงี้ยเราก็ถามไป Google ก็จะมีคำตอบให้มา และแน่นอนเราจะต้องไม่ได้เอาบรรทัดแรกของ Google มาอ่านเสร็จเอาไปออกอากาศเลยไม่ใช่ ต้องอ่าน 3 อ่าน 4 อ่านจนดูแล้วว่า ท่านคนนี้พูดถึงด้านนี้นะ คุณหมอคนนี้พูดถึงอันนี้นะ อย่างเรื่องฟ้าทะลายโจรไม่ได้ช่วยป้องกัน COVID 19 นะ แต่ยับยั้งไม่ให้เซลล์แบ่งตัว ก็ต้องเช็ก พอเช็กเสร็จประมวลดูแล้วว่า น่าจะเป็นข้อเท็จจริงแล้วล่ะ หรือประมวลคิดวิเคราะห์แล้วว่าไม่ใช่แล้วล่ะ เราก็จะเอามาพูดให้ฟัง แต่จะไม่ได้พูดโดยออกมาจากปากว่าฟันธงอย่างนี้นะคะ คุณผู้ชมคุณผู้ฟัง แต่ไปสืบค้นข้อมูลมาได้ความรู้จากท่านนี้ คุณหมอท่านนี้พูดถึงข่าวนี้ว่าอย่างไร ซึ่งท้ายที่สุดคนที่จะต้องตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อนั่นคือตัวของคนรับสื่อไปเอง ถูกไหม เราเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน แต่พี่จะเช็กก็คือเช็กจาก Google แล้ว Google ก็จะลิงค์ไปที่ตามแหล่งข่าวตามนักวิชาการ ถ้าเขาว่ามาประมาณนี้ พี่

จะไม่พูดเลย ต้องมีคนคนนั้นหรือนักการเมืองคนนี้ พูดประเด็นการเมืองหรืออะไรก็ตาม ต้องมีแหล่งข่าวที่เป็นบุคคลตัวจริงออกมาพูดถึงจะคิดว่าเป็นข้อเท็จจริงแน่ ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าที่สุดในตอนนี้คือ COVID 19 เลย เพราะว่าคนกลัวมาก เรื่องของสุขภาพทำยังไงจะไม่ติด ติดแล้ว ทำยังไงจะไม่ตาย ที่มาข่าวลวงเริ่มมาในติ๊กต็อกเยอะนะ เพิ่งเข้าวงการติ๊กต็อกเมื่อเดือนที่แล้ว คือเพิ่งเข้าไปหัดดูแต่ไม่ได้เล่นนะ ในติ๊กต็อกก็มีการเอามาแชร์มาพูดอย่างนี้นะว่า ให้กินอันนั้น ให้ต้มอันนั้นผสมอันนี้ อย่างเมื่อตอนสัปดาห์ 2 สัปดาห์ก่อน ก็น้ำกระชายขาวใช่ปะ กระชายขาว น้ำมะนาว น้ำผึ้ง ก็ใส่ก็ผสมลงไป ทีนี้เรื่องนี้ก็เป็นหน้าที่ของสาธารณสุขแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ต้องไปตรวจสอบดูก่อนว่าใช้แล้ว กินแบบนี้สูตรนี้ ป้องกัน COVID 19 ได้หรือเปล่า คำว่าป้องกันแน่นอนเพราะว่าต้องระวังคำพูด ป้องกันไม่ได้ ดังนั้นแล้วตอนนี้เฟกนิวส์ที่มีมากที่สุดเลยน่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพเรื่องเกี่ยวกับโควิด 19 เวลาจัดรายการวิทยุในตอนเช้า จะดูหลายเว็บข่าว แล้วก็ถ้าเป็นเว็บที่พูดถึงข่าวปลอมมาโดยเฉพาะจะเป็น Manager Online เขาจะมีเป็นสกู๊ป ว่ารู้ทันเฟกนิวส์อย่างของเช้าวันนี้ ก็จะดูจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมด้วย ในส่วนของวันนี้ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมจะนำเสนอเรื่องนี้ข่าวปลอมอย่าแชร์ พบผู้ติดเชื้อ COVID 19 ตลาดบางใหญ่จำนวน 30 ราย บางรายเจอคล้ายสายพันธุ์อินเดีย ซึ่งทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เขาได้รับการแชร์มา ว่าคนแชร์กันบ่อย แตกตื่นตลาดบางใหญ่ติดตั้ง 30 คน แล้วกระจายไปถึงไหนต่อไหน รัฐเขาก็ต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปเช็กมา ทางเขตทางสาธารณสุขทางพื้นที่ กทม. ก็ไปเช็ก ทางเมืองนนท์ทางเขาก็ไปเช็กกันมา แล้วก็เอามาอธิบายประชาชนว่าไม่ใช่ แต่มีคนติดที่ตลาดจริงนะ แต่ติดแค่ 12 คนแล้วก็ส่งตัวรักษา แล้วกำลังตรวจสอบกลุ่มผู้เสี่ยง ผู้สัมผัสเสี่ยงสูงหรืออะไรก็ตามอยู่ในขณะนี้ จะไปเกี่ยวกับสุขภาพซะเป็นส่วนใหญ่

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าแบบดูเป็นเปอร์เซ็นต์ก่อนด้วยหรือจำนวนนะ คนไทยใช้เฟซบุ๊กเยอะมาก คนไทยเกือบ 70 ล้านคน เป็นส่วนน้อยเลยที่ไม่มีเฟซบุ๊ก จำนวนมากถึง 50-60 ล้านคือมีเฟซบุ๊ก มีกันเยอะเลยในทุกเพศทุกวัยเลย แล้วก็ไลน์ เฟซบุ๊ก ก็ 50-60 ล้าน ไลน์ก็ 40 กว่าล้าน ทีนี้กับคำถามที่ว่าเขาเผยแพร่กันในอะไร เยอะสุดน่าจะเริ่มต้นเฟซบุ๊กเอามาลง ไม่ว่าจะถ่ายเป็นคลิป เขาว่ากันว่า เขียนขึ้นมาเองดีกว่า จะมีคนประเภทนี้ด้วยนะ สร้างข่าวขึ้นมาเพราะว่าตัวเองจะได้รู้สึกดีมากที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเรื่องนี้ขึ้นมา แล้วคนแชร์ต่อ แชร์กันเพียบ แชร์เป็นหมื่น ฝีมือฉันเอง จะมีคนประเภทนี้ ดังนั้น เมื่อลงเฟซบุ๊กเสร็จ ก็ลิงก์แชร์ต่อได้ในไลน์ แล้วไลน์ต่อไป ในส่วนของ Line จะเจอปัญหาเยอะสุดในผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ซึ่งท่านก็จะมีการแชร์ต่อ พวกเราอาจจะเห็น วิทยุออกสปอตรณรงค์เรื่องนี้อยู่ ว่ามีคุณแม่คุยกับคุณลูก แล้วก็เรื่องมีคนทำสปอตเป็นตัวอย่างเช่น แม่กำลังจะแชร์เลยลูกดื่มน้ำปัสสาวะ ป้องกัน เราไม่รู้ล่ะว่าทางการแพทย์ อาจจะได้จริงหรือไม่ได้จริงอย่างไร แต่ว่าไม่น่าใช่ควรจะมีวิธีการอื่นตั้งเยอะตั้งแยะ เริ่มต้นคือว่ามาจากเฟซบุ๊กแล้วก็แชร์ไปที่ไลน์ แล้วติ๊กต็อกก็จะแชร์ต่อเนื่องกันมาอีกทีนึง แต่ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ อันนี้ดูจากลูก เขาบอกว่าเด็กรุ่นใหม่จะใช้ Twitter แต่ถ้า

แบบรุ่นเราขึ้นจะเป็นเฟซบุ๊กเป็น IG แต่ถ้าผู้สูงอายุอาจจะเป็นที่ไลน์ แล้วก็เฟซบุ๊กด้วย ถ้าเป็นเด็กรุ่นใหม่จะเป็น Twitter ลูกก็มีเล่าให้ฟังเหมือนกันว่า Twitter ของเด็กรุ่นใหม่จะมีบางกลุ่ม ที่พอกลุ่มเหมือนกับแบบเป็นเทรนด์ เขารีทวิตกันเยอะ ๆ จนติดเทรนด์ แต่ถ้าเป็นเด็กรุ่นใหม่พี่ว่าเขาจะเชื่ออะไรยากกว่ารุ่นเราขึ้นไป จากสิ่งที่แชร์กันมานั่นคิดว่า เฟซบุ๊ก ไลน์ และติ๊กต็อกด้วย ที่กำลังฮิตกันอยู่

ผู้สัมภาษณ์ : กรณีเรื่องดื่มปัสสาวะถ้าสมมุติว่าเขาดื่มเองแล้วเขาได้ผลดี มีลักษณะเหมือนเป็นความเห็นของเขาคนเดียว ถ้าเขาเผยแพร่ไปคิดว่าน่าจะอยู่เป็นข่าวลวงด้วยหรือเปล่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คิดว่าก็ไม่ใช่ข่าวลวงแต่ว่าเราต้องโฟกัสไว้ว่าคือความเห็นส่วนตัว สมมุติ นาง ก. โพสต์ในเฟซบุ๊ก แล้วเป็นข่าวใหญ่ แบบเหมือนท้องทิพย์ที่ทุกสื่อต้องเล่นนะ แล้วจำเป็นต้องอ่าน ก็จะต้องไป search หาในเน็ต ซึ่งแน่นอนในเน็ตต้องมีพูดถึงเพราะเรื่องการดื่มน้ำปัสสาวะคนพูดถึงมาเยอะมากนานมากแล้ว ก็ต้องไป search ซึ่งก็ต้องมีคุณหมอพูดแล้วเราอาจจะเอามายืนยันไม่ใช่แค่คนสองคน อาจจะเป็นหมอมากกว่า 2 คน แต่ว่าคุณหมอเขาก็จะพูดเสมอ เคสคล้าย ๆ แบบนี้ ก็จะบอกว่าแต่คุณหมอท่านนี้ ไม่ได้พูดถึงกรณีนาง ก. นะคะ แต่คุณหมอให้ความรู้ในเรื่องของการดื่มน้ำปัสสาวะตัวเอง ซึ่งก็เราก็คงจะเคยได้ยินว่ามีการดื่มกันมา คุณหมอให้ความรู้ว่าอย่างนี้ คุณหมอก็จะไปพูดถึงเรื่องเชื้อโรค ถ้าฟังดี ๆ บรรดาคุณหมอจะไม่พูดฟันธงไปว่าในสิ่งที่กำลังทำถูกหรือผิดซะทีเดียว แต่คุณหมอจะมองในมุมทางวิทยาศาสตร์ ในมุมทางการแพทย์ อย่างเรื่องกระชายขาว คือเวลาพี่สัมภาษณ์คุณหมอ จะมีมุมที่คุย ที่พูดไป พูดกันเสมอจะมีฟ้าทะลายโจรกับกระชายขาว คุณหมอบอกว่าฟ้าทะลายโจรไม่ได้ป้องกัน COVID 19 แต่ ถ้าเริ่มต้นติดโควิด 19 เป็นนิดเดียว เป็นนิดเดียวเลยเริ่มเจ็บคอเริ่มมีไข้ ให้กินทันที ฟ้าทะลายโจรจะยับยั้งการแบ่งเซลล์ ไม่ให้เราเป็นหนัก เราจะได้อยู่ในกลุ่มสีเขียวอยู่ในฮอสพิเทล อยู่ในโรงพยาบาลสนามถ้าเรากินฟ้าทะลายโจร แล้วก็อันนี้คือไม่ได้ป้องกันแล้วก็ไม่เชิงรักษา แต่เขาจะใช้คำว่ายับยั้งการแบ่งตัวของเซลล์ไวรัส ทำให้เราไม่อาการหนัก นั่นคือฟ้าทะลายโจร กระชายขาวคุณหมอมหิดลกำลังวิจัยกันอยู่ ตัวกระชายขาวป้องกัน COVID 19 ได้ ป้องกันไวรัส COVID 19 ได้แต่ถ้าไปสัมภาษณ์คุณหมอโดยตรง คุณหมอจะไม่ใช้คำพูดว่าป้องกันได้ แต่จากการศึกษาวิจัยในห้องทดลอง ได้ผลว่าป้องกันเชื้อไวรัสได้ ทีนี้ก็อยู่ที่เราตีความ กระชายขาวกินได้นะป้องกันไวรัส COVID 19 ได้ในระดับหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : โลกเราไปไกล เหมือนกับแบบโจรผู้ร้ายที่มากขึ้น หรือโจรด้านเทคโนโลยีจะสรรหาวิธีการขึ้นมาเยอะมาก แล้วจะมีคำเปรียบเปรยว่าเจ้าหน้าที่ไทยก็จะมีน้อย เพราะว่าโจรมีเยอะ คนที่มาก่อคิดจะก่อเหตุ ไปลักวิ่งชิงปล้น โจรปล้นบ้าน เรามีตู้แดงติดหน้าบ้านตำรวจก็วนมาดูตามเวลา 3 ชั่วโมงมาที ตำรวจคล้อยหลังลับตาไป โจรก็ขึ้นบ้านได้ พวกนี้ก็เหมือนกัน อย่างกรณีข่าวปลอม คนที่เขาว่ากันว่าฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด หรือว่าตั้งใจจะสร้างข่าวขึ้นมาก็ตาม หรือได้ยินมาอย่างหนึ่งแต่ว่าไปคิดเอาเองอีกแบบหนึ่ง แล้วนำเสนอออกไป เยอะ รัฐเขาก็เลยมี พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 ซึ่งเราก็ศึกษากันมาแล้ว เรื่องของข่าวปลอมข่าวทุจริตข่าวหลอกลวงออกมา แล้วก็ไปแชร์ไปกด Like รัฐก็จะบอกเสมอ ตำรวจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะบอกเสมอ

ว่าไปแชร์ไปกดไลค์ก็มีความผิดนะ แทบจะถือว่าเหมือนคุณเป็นคนเผยแพร่เอง จากสิ่งที่ผิดทำให้คนหลงเชื่อ ในสิ่งที่ผิดแล้วยิ่งไปทำตามในสิ่งที่คุณโพสต์ เกิดเขาโคม่า เขาตายขึ้นมา คุณก็ผิดด้วยนะ คือรัฐเขาพยายามออกตรงนี้เป็น พ.ร.บ.ว่ามีทั้งโทษจำโทษปรับก็ไม่น้อย จำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนหรือทั้งจำทั้งปรับว่ากันไป แต่พอจะเอาจริง จะจับจริง จะปรับ คนก็โวยวายอีก โดยเฉพาะเกิดคนแชร์เป็นคนไม่มีเงิน เราคนจน คุณอย่าทำสิ หรือพวกดาราไปด่าเขามาก ๆ ในโซเชียล เขาฟ้องกลับก็ไปไหว้ ไปกราบขอโทษขอโพยเขา บอกตอนนั้นสติไม่สมประกอบอะไร สภาพจิตไม่ปกติ ก็เห็นความพยายามของภาครัฐ

ในส่วนของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม นอกจากจะให้ประชาชนด้วยกันแจ้งเบาะแส ซึ่งแทบจะทุกคนมีเฟซบุ๊ก มีไลน์ แล้วก็จะได้รับการแชร์เฟซบุ๊ก เราก็จะเห็นละว่าเป็นเพื่อนเราแชร์อันนี้มา ถ้าเราเป็นคนทั่วไปเราก็ไม่ใส่ใจ เราอ่านเสร็จ ไม่จริง เราก็เลื่อนผ่าน แต่ถ้าเป็นคนที่ใส่ใจ ก็จะมีนะคนที่เขาอ่าน แต่บางคนก็ไม่สนใจเพราะก็ไม่เกี่ยวกับฉัน ก็เลื่อนผ่านฉันไม่เชื่อเลื่อนผ่าน บางคนบอกแชร์ต่อไม่ได้นะ แจ้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมดีกว่า ประชาชนก็ยังถือว่ามีช่องทางดี หรือเขาก็จะมีเครือข่ายของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเขาก็จะมีไลน์ มีเฟซบุ๊ก มีทุกอย่างเลย ทั้งทวิตเตอร์ แล้วให้คนแจ้งข้อมูลของการแชร์ จริงไม่จริงไม่รู้ล่ะ ส่งไปที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม แล้วจากนั้นศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเขาก็จะส่งต่อไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องนี้เกี่ยวกับอาหาร เรื่องนี้เกี่ยวกับแบงก์ชาติ ข่าวปลอมอย่าแชร์ราชกิจจาฯ ประกาศฐานะการเงินประเทศไทยขาดทุนสะสมพันล้าน พอคนแจ้งเข้ามาหรือคนแชร์เยอะ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก็ต้องส่งไปให้คลังตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งเวลาเราอ่านพวกนี้ ถ้าเราอ่านบ่อย ๆ อย่างข่าวนี้จะออกมาทุกวันจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เขาก็จะเกริ่นมาก่อนตามที่มีการโพสต์และแชร์ข้อความ แล้วเขาก็จะบอกเลยว่าตรวจสอบ ทางธนาคารแห่งประเทศไทยกระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วชี้แจงว่า คือการตรวจสอบ ดังนั้น หลัก ๆ ตอนนี้คือเรื่องของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ แล้วก็ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่รัฐพยายามที่จะเก็บกวาดบ้าน แต่เป็นแบบพอ ๆ กับ COVID 19 หรือน่าจะแรงกว่า COVID 19 ข่าวปลอมน่ะ พอแชร์แล้ว ไปเร็วมาก แต่เข้าใจในความพยายามของรัฐนะ ในการหาทางแก้ไขปัญหา พยายามจะบอกว่าว่าประชาชนช่วยกันเป็นหูเป็นตาจะดีว่าประมาณนี้ด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : สิ่งที่รัฐดำเนินการก็เห็นเป็นรูปธรรมอยู่ แต่เพียงแค่ว่าปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้เป็นไปได้ยาก เหมือนแมวไล่จับหนูไปอย่างนั้นใช่ไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูก แทบจะงมเข็มในมหาสมุทร เพราะว่ารัฐเอง ถ้าเป็นเว็บเขาจะมีการปิด URL ก็พอสมควรนะในแต่ละช่วงในแต่ละเดือน อะไรที่ผ่านมาก็จะไปดู ที่เป็นข่าวฮือฮาเมื่อตอนนั้นหน่อยเรื่องอะไรนะที่เกี่ยวกับเว็บโป๊แล้วก็สั่งปิดไป

ผู้สัมภาษณ์ : Porn hub

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราคนนอกเราเป็นผู้ใหญ่ เราก็โวยวายทำไม ก็เว็บโป๊ ก็ปิดไปดีแล้ว หรือการพนันอันนี้ควรจะปิด เจอบ่อยมากเลย เปิดบางทีเรา search ไปดูในเว็บอื่น ๆ ชวนเล่นอะไร บาคาร่า เป็นสาวนุ่งน้อย 888 มาแล้ว แล้วคนก็จะบอกว่า รัฐจะบอกไม่มีได้ยังไง อะไรไม่หมดได้ยังไง คือว่าเยอะจนเขาจัดการยาก แต่ก็อันนี้อาจมองในมุมโลกสวย แต่ถ้ามองอีกมุมก็อาจจะกลายเป็นว่า ไม่ทำจริง หรืออะไรนอกในอยู่หรือเปล่า ก็มองได้อีกหลายมุมมอง แต่ถือว่าถ้ามองในมุมของคนนอกที่มองเข้าไป ถามว่าเขาพยายามหรือยัง ก็ต้องบอกว่าเขาพยายามแล้วแต่ถ้าจะถามว่าต้องพยายามมากกว่านี้อีกไหม ก็

คงต้องพยายามมากกว่านี้อีก แต่ถ้ามองในมุมกลับกันถ้าเราเป็นผู้ปฏิบัติ โจรเต็มบ้านเลย เหมือนมดมากันแบบเป็นพัน ๆ ตัว เราจะไล่บี้ทีละตัวหมดหรือเปล่า จะใช้มาตรการยังไง สังคมไทยไม่ว่าจะใช้มาตรการอะไรออกมา ถ้าแรงเกินไปจะมีแรงต่อต้านจากสังคม โดยที่คนที่ไปโดนกฎหมายจัดการ ถ้าเป็นคนที่มีฐานะ ก็จะมีการออกมาโวยวาย แล้วก็สังคมก็จะมีกระแสนู่นนั่นเข้ามาจนยังไงภาครัฐก็ต้องพับโครงการเก็บไป ก็จะมีเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ที่มีเหมือนกับสแตมป์ว่าอันนี้เป็นเฟกนิวส์ แล้วก็มีการรายงาน บางอันก็บอกข้อเท็จจริงไปด้วย คิดว่า ถ้าให้อย่างกระทรวง DES รับผิดชอบในเรื่องของการที่จะต้องมาตรวจสอบในเรื่องของข่าว คิดว่าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพียงพอแล้วสำหรับการดำเนินงานไประยะยาว ที่มีข่าวลวงเกิดขึ้นทุกวัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนั้นก็ดีเพราะเหมือนกับว่ามี เจ้าภาพ จะโฟกัสไปเลยว่าจะพุ่งเป้าตรงไปเลยที่กระทรวงนั้น จากการที่มีพอพูดกันถึงเยอะ ๆ พวกฟ้าทะลายโจรกระชายขาวอีกเหมือนกัน ว่าคนแห่กันไปซื้อตอนระลอก 3 ใหม่ ๆ ฟ้าทะลายโจรก็ขาดตลาด จนเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ก็ผลิตไม่ทัน ชาวบ้านก็ปลูกกันไม่ทัน ขึ้นมาไม่ทัน อย่างนี้ไม่ใช่ข่าวลวงข่าวปลอมหรอก แต่ว่าพอเป็นกระแสเยอะ ๆ ขึ้น สาธารณสุขก็ต้องออกมาอธิบาย หน่วยงานของรัฐ ทุกกระทรวงไม่แน่ใจว่าแต่ละกระทรวงอาจจะมีหรือไม่มีแตกต่างกัน แต่อย่างที่ท่านบอกว่า คือถ้ามีได้ก็ดี เขาเหมือนกับมีเจ้าภาพ อย่างศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเขาดูเป็นภาพรวมใช่ป่ะ แล้วทีนี้เฟกนิวส์ข่าวปลอม ข่าวมีน้อย หรือสาธารณสุขเขาอาจจะลิงก์กันอยู่อันนี้เราก็ ไม่รู้เหมือนกันในทางปฏิบัติว่า พอคนแจ้งเข้ามาที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เขาถึงได้บอกว่า กรมควบคุมโรคตรวจสอบแล้ว ใช่ปะ เขาก็คงจะจัดมาเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มนี้สาธารณสุข ส่งไปเลย ส่งออกไป ไปหาสาธารณสุขเลยคุณไปหาคำตอบมา ให้ได้แล้วคุณชี้แจงของคุณด้วย เราชี้แจงของคุณด้วย อาจจะไม่ได้ให้ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเป็นศูนย์กลางซะทีเดียว แต่แต่ละหน่วยงานก็คงจะต้อง สอดส่องดูแลในเรื่องออนไลน์ เหมือนกับสื่อมวลชน สื่อมวลชนเองก็จะมีในส่วนของการดู section ออนไลน์โดยเฉพาะ แล้วยิ่งออนไลน์พวกโซเชียลมีเดียทั้งหลาย เป็นการทำงานเชิงรุก อันน่าสนใจค่ะ เดี๋ยวมีโอกาสจะได้ไปพูดออกรายการด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเป็นแบบระดับเว็บไซต์เลยนะ เขาก็จะสั่งปิดเป็น URL หรือเฟซบุ๊กเขาก็มีการจัดการ ในบางเพจที่ออกมาบ่อย ๆ แล้วทำให้เกิดความเชื่อที่ผิด ๆ หรือทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคง ถ้าเป็นเหตุการณ์อย่างก่อนหน้านี้ แต่ก็อีกนั่นแหละรัฐก็มักจะให้เหตุผลเสมอว่า คนทำอยู่ต่างประเทศ เพราะว่าคนทำอยู่ต่างประเทศก็เลยทำให้เราจัดการได้ลำบาก ลำบากกว่าการจัดการคนทำในประเทศไทย แต่อีกมุมหนึ่งถ้าไปสั่งปิด ก็เหมือนกับ porn hub นั่นแหละ เรื่องสิทธิเสรีภาพมาละ เป็นสิทธิฉัน คุณจะมาละเมิดสิทธิฉันไม่ได้ คุณจะมาสั่งปิด แล้วมีอีกอย่างคือปิดไปเดี๋ยวเขาก็เปิดใหม่ ไปตั้งชื่อใหม่ URL ใหม่หรืออะไรก็ทำใหม่ ๆ กันขึ้นมาอีก แต่จริง ๆ ถ้าไม่ทำอะไรเลย ถ้ารัฐไม่ทำอะไรเลยก็ไม่ได้อีกในเมื่อเป็นความผิดซึ่งหน้า ผิดชัดเจนเพราะเว็บไซต์นี้สุ่มเสี่ยงต่อความมั่นคง สุ่มเสี่ยงต่อเรื่องของสุขภาพ เสนอทุกวันให้คนหลงเชื่อแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ก็

จำเป็นต้องปิด ก็ต้องดูไปเป็นกรณี ๆ ไป แต่หลายครั้งที่พอรัฐสั่งปิดก็จะโดนคนแอนตี้ขึ้นมาก็จะไปอ้างกันถึงสิทธิเสรีภาพแบบนี้ด้วย แต่จริง ๆ ปิดในบางเว็บบางเพจที่จำเป็น อันนั้นก็โอเคแต่ก็ต้องดูดี ๆ ด้วยว่าไปกระทบกับ สิทธิและเสรีภาพในส่วนอื่น ๆ ด้วยจริงหรือไม่ อันนี้ก็ต้องดูให้รอบคอบเหมือนกัน แต่ก็ปิดแล้วเดี๋ยวคนที่เขาทำอยู่เดี๋ยวก็มีหนทางในการทำใหม่ คนไทยเก่งในเรื่องทำเน็ตทำคอม แล้วอ่านข่าวพวกนี้ทีไรก็จะรู้สึกว่า น่าจะเอาสมองพวกนี้ไปพัฒนาชาติ พวกเก่ง ๆ พวกนี้ ซึ่งเขาก็จะทำของเขาขึ้นมาเรื่อย ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ประเด็นเสรีภาพ จะสอบถามว่าในการกำกับดูแลของรัฐบาลซึ่งปัจจุบันถ้าพูดถึงต่อสื่อมวลชนต่อการนำเสนอข่าว ปัจจุบันไม่มี กบว. แล้ว ถ้าอย่างนั้นในมุมมองว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนค่อนข้างมีทากในระดับหนึ่ง แต่ถ้าในการกำกับดูแลของรัฐ มีประเด็นสื่อเรื่องการมีเสรีภาพในการนำเสนอหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เสรีภาพในการนำเสนอข่าว ที่เกี่ยวกับพวกเฟกนิวส์หรือเปล่าคะ

ผู้สัมภาษณ์ : ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นหรืออะไรที่ทางสื่อมวลชนจะแจ้งเข้ามา เช่น บางข่าวก็อาจจะเป็นมุมมองของบางคนที่เราเอามาแชร์ แต่ว่าถ้าเกิดว่าทางรัฐมีการกำกับดูแล ว่าในส่วนมุมมอง องคนคนนี้อาจจะกระทบ แต่สื่อมวลชนบอกว่าเป็นแค่ความคิดเห็น มองว่าอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รัฐเขาก็ไม่เคยห้ามเรานะ ไม่ได้ห้าม ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้ดำเนินรายการหรือกอง บก. ของแต่ละสำนักข่าวด้วยมากกว่า คือเอาจริง ๆ ปัจจุบันคำว่าจรรยาบรรณหรือจริยธรรมหรือความเป็นกลางของสื่อลดน้อยลงเยอะนะ อย่างที่เราทราบด้วยสถานการณ์การเมืองด้วยอะไรด้วยสื่อบางสื่อแบบค่อนข้างชัดเจนไปเลยว่า ไปทางฝ่ายไหน ทีนี้พอชัดเจนไปเลยว่าไปทางฝ่ายไหน สมมุติว่าอะไรก็ตามที่ออกมาจากทางรัฐบาลชุดนี้ ฝ่ายสื่อเองที่ไม่ชอบรัฐบาลชุดนี้ ก็จะนำเสนอข่าวในลักษณะอ่านดูแล้ว แอนตี้ทันที แอนตี้ทันทีทุกสิ่งทุกอย่างที่รัฐบาลชุดนี้ทำ ทั้งที่ถึงแม้ว่าบางครั้ง จะเป็นข้อเท็จจริงที่เราก็รู้อยู่แก่ใจ ว่าก็โอเคนะ ก็มาช่วยในสถานการณ์นี้ได้ แต่ด้วยความที่ไม่ชอบก็จะไปนำเสนอใช้คำพูด อ่านเจอหลายสื่อ รู้เลยว่าคุณไม่ชอบฝ่ายนี้ คุณไม่ชอบฝ่ายนั้น กลายเป็นว่าเชื่อมโยงกับการเมืองไปได้หมด เป็นวิจารณญาณของแต่ละคนเองมากกว่า แล้วก็ผู้ดำเนินรายการถ้าการจัดรายการ หรือการอ่านข่าว ถ้าเป็นไปตามสคริปต์อันนั้นจะเป็นที่กอง บก. แต่ถ้าเป็นลักษณะการจัดรายการอย่างรายการวิทยุ จะเป็นวิจารณญาณตัวเองล้วน ๆ 100% เลย เพราะน้องทีมงานจะแค่หาข้อมูลข่าวมาให้ว่าตอนเช้านี้มีอะไรบ้าง ที่น่าสนใจแล้ว ก็จะเปิดคอมเองทุกเช้าแล้ว พี่จะไม่แบบจะไม่เชื่อคนง่าย อย่างข่าวถ้าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นก็ตาม หรืออย่างเคสท้องทิพย์ขึ้นมา เดี๋ยวเขาจะแถลงวันนี้ ถึงสร้างเรื่องขึ้นมาว่าเขาท้อง หรือสามีอยากมีลูกมาก หรืออะไรเราก็ไม่รู้ไง แต่ว่าบางทีพอเรานำเสนอ ไปแล้วก็ไปกันใหญ่แล้วคนก็มาด่าทางฝ่ายนี้เรียบร้อยหรือด่าโรงพยาบาล ตอนแรกเลยก็อาจจะด่าโรงพยาบาลไปแล้ว พอไป ๆ มา ๆ กลายเป็นผู้หญิงคนนี้เป็นคนผิด แล้วคนที่ด่าโรงพยาบาลได้ออกมาพูดใหม่ไหม เขียนใหม่ไหม มีการขอโทษเขากลับไปใหม่ไหม พอเราเป็นสื่อในการนำเสนอเราก็ต้องพยายามนำเสนอ ในมุมเหตุการณ์เกิดเหตุการณ์นี้ แล้วก็ผู้หญิงคนนี้พูดแบบนี้ โรงพยาบาลพูดแบบนี้ แต่เราจะไม่สรุปขมวดท้ายว่าโรงพยาบาลโกหกชัวร์ ผู้หญิงเขาท้องจริงหรือเปล่าก็ไม่รู้ก็จะเป็นวิจารณญาณในทุกอย่างเลย แต่เราต้องคิดเองว่า สิ่งที่เราจะนำเสนอ เหมาะควรถูกต้องตามกาลเทศะ แล้วรับผิดชอบต่อสังคมมากแค่ไหนด้วยค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเล่าย้อนมาอย่างนี้ก่อน ความที่หลังจากโทรทัศน์เรามีมากมายหลายช่อง เมื่อก่อน 3 5 7 9 11 iTV พอเดี๋ยวนี้มีทั้ง อัมรินทร์ ไทยรัฐนิวส์ มากันเต็มไปหมดเลย การแข่งขัน เฉพาะวงการสื่อเองเราก็หนักอยู่แล้ว มีออนไลน์เข้ามาอีกนะคะมีออนไลน์เข้ามาอีก ปัญหาใหญ่ในรอบน่าจะหลัง ๆ มาน่าจะสัก 5 ปี 6 ปี เราแทบจะไม่ได้แข่งกันเองละ เราแข่งกับออนไลน์ เพราะว่าอะไรยอดคนดู โทรทัศน์ดูข่าว ละครอาจจะไม่ค่อยเท่าไร เพราะคนก็มักจะดูสดละคร ข่าวคนจะดูน้อยลงเพราะอะไร นั่ง BTS นั่งรถเมล์อยู่กับมือถือเครื่องเดียว ข่าวมาหมดละ ข่าวเย็นข่าวค่ำข่าวอะไรก็ออกซ้ำ สิ่งที่ฉันดูมาแล้ว ทีนี้คนก็เลยไม่ดูโทรทัศน์ เราในการประชุมทีม ประชุมรายการ ประชุม บก. ก็ต้องมา ตีโจทย์ตรงนี้ว่า เราจะทำยังไง ให้คนที่เขาดูออนไลน์แต่เขาก็ยังอยากดูเรา เราก็เลยต้องแข่งกันเองทั้ง ในมุมของโทรทัศน์หลาย ๆ ช่องที่มีหลาย ๆ ช่อง แล้วก็ในมุมที่จะแย่งชิงคนดู จากกลุ่มลูกค้าออนไลน์ให้มาเป็นลูกค้าดูข่าวสดของเราให้ได้ด้วย ทีนี้ก็จะมีในมุมที่โทรทัศน์ทุกช่องเลยนั่นแหละ คิดว่าเราก็นำเสนอในสิ่งที่คนอยากดูสิ คนอยากดูเขาดูอะไร ดูคลิป วิ๊ดว้ายกระตู้ฮู้ วิ๊ดว้ายรถชนอุบัติเหตุ ลูกตีแม่ ตีสุนัข คนดูก็จะได้อารมณ์สงสาร เศร้า น่ารัก สื่อโทรทัศน์ก็หยิบตรงนั้นมาออกอากาศอีก ทีนี้ก็จะเป็นการซ้ำ ก็เราก็เลยไม่ใช่ว่าเราจะไปได้ลูกค้ากลุ่มออนไลน์มาดูเรานะ แล้วลูกค้ากลุ่มออนไลน์ก็บอกว่า กำลังจะดูโทรทัศน์อยู่ ข่าวนี้นั่งดูใน BTS มาแล้วเห็นในเฟซบุ๊ก เขาลงไปแล้ว ไม่ดูละ โทรทัศน์เองก็ต้องการความเร็วในการแข่งกันเองในมุมของตัวทีวี ความเร็วตรงนี้บวกกับไปหยิบที่เขาแชร์ในเฟซบุ๊กมา แล้วนำมาออกอากาศให้ได้เร็วที่สุด

ในตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมาถ้าสังเกตเราจะเห็นว่าจากหลาย ๆ ช่องนำเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปแล้วในวันต่อมา หรือบ่ายวันนั้นต้องมาขึ้นข้อความแถลงข่าว แถลงการณ์ขออภัยในการนำเสนอข่าวของเรา เมื่อวานนำเสนอแบบนี้ เราขออภัยแล้วเราก็แก้ไขใหม่ ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ดีขึ้น เนื่องจากทีวีกับโซเชียลเราควรจะสร้างความต่าง แล้วควรจะเป็นที่พึ่งให้สังคมอย่างไรก็คือว่าเมื่อมีการแชร์ หรือมีเรื่องอะไรก็ตามที่กระทบกับคนหมู่มาก เรื่องของสุขภาพเรื่องของ ทุกวันนี้ ในสื่อภาพรวมควรจะทำคือ เรารับการแชร์มา เราฟังมา ฟังดูดีแต่ทำได้จริงไหมนะ พูดง่าย ๆ ไม่ต้องไปคิดถึงประชาชนทั่วไป สมมุติเขาว่ากันว่าสูตรนี้ดีป้องกัน COVID 19 ได้ แต่เราไม่แน่ใจว่าเราทำให้พ่อกับแม่เรากินได้ไหม พ่อแม่เรา เราก็เป็นห่วง แต่ว่าถ้าเราเชื่ออย่างนั้นอย่างเดียวแล้วทำให้เขากิน เกิดเขาเป็นอะไรไปขึ้นมา ก็ไม่ได้เราก็ต้องเช็ก เช็ก Google ทีนี้เราเป็นสื่อเราก็อาจจะมีแหล่งข่าว โทรหาคุณหมอท่านนั้นนักโภชนาการท่านนี้เภสัชกรท่านนั้น จากโทรไปถามเจ้าพระยาอภัยภูเบศรบ้าง เช็กให้ชัวร์ ๆ จากข่าวที่เขาแชร์กันในโซเชียล ในออนไลน์เสร็จแล้วเช็กชัวร์นั้นแล้วเราก็นำมาออกอากาศ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุหรือโทรทัศน์ก็ตาม โดยอีกเหมือนกัน หยิบมาก่อน เหมือนอย่างที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมทำลักษณะอย่างนั้น จากกรณีที่มีคลิปนี้เผยแพร่ในออนไลน์ หรือจะเป็นคดี หรือจะเป็นการเมือง หรืออะไรได้ทุกประเภทเลย แต่สื่อหลักมีหน้าที่ต้องเช็กเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม เช็กเรื่องนี้เสร็จแล้วเราก็มาพูด อย่างเรื่องที่พี่หนุ่มกรรชัยทำในโหนกระแสอย่างเรื่องท้องทิพย์พี่หนุ่มก็ไปเองด้วย แล้วก็ไปถามหาไปสัมภาษณ์คนนั้นคนนี้ ต้องให้ได้ทุกโหมดในการสัมภาษณ์ในการหาข้อมูลมา แล้วก็ประมวล เอาเป็นมาเอาตุ๊กตา 3 ตัว 4 ตัว วางตรงนี้ แล้วคุณผู้ชมควรวิเคราะห์เอาเอง ว่าคุณจะเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างไร แต่เราให้ข้อมูลถูกต้องแล้ว เป็นหน้าที่ที่สื่อควรจะทำ เช็กเรื่องราวที่แชร์กันในโซเชียลมีเดียจะได้รู้ในเบื้องต้นด้วยว่าคือเฟกนิวส์หรือเปล่า หรือว่าคือข่าวจริง ไม่ใช่ข่าวปลอม หรือข่าวบิดเบือน

ข่าวบิดเบือนจะไม่ปลอมซะทีเดียว จะจริงบางส่วน แล้วจะผิดไปบ้าง อันนี้เราก็ต้องเช็ก เช็กแล้วก็เอามาวาง ก็คือเอามาเล่าในทุกมุม ในทุกมิติแล้วให้คนดูเขาพิจารณาวิเคราะห์และตัดสินใจเอาเอง เป็นหน้าที่ที่สื่อควรจะทำมากที่สุด ไม่ใช่ว่าหยิบของเขามาแล้วก็แชร์อย่างเดียวเลยอันนั้นไม่ถูกต้อง

ผู้สัมภาษณ์ : ในปัจจุบันใคร ๆ ก็สามารถสร้างเพจ หรือว่ามีช่อง YouTube ของตัวเอง เหมือนกับเป็นสื่อเอง มานั่งเล่าข่าวเอง ไม่แน่ใจว่าเดี๋ยวนี้ยังมีพวกวิชาเกี่ยวกับพวกจริยธรรมสื่ออยู่หรือเปล่า คนที่เขาไม่ได้จบทางด้านนิเทศหรือวารสารมาก็อาจจะไม่ได้เรียนตรงนี้มา คิดว่าทำให้เป็นปัญหาในเรื่องของการเผยแพร่ข่าวลวงหรือเปล่า ในเมื่อใคร ๆ ก็สามารถที่จะแชร์หรือเผยแพร่ข้อมูลได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ อยากพูดอะไรก็พูด ฉันเอา มือถือเครื่องเดียว ก็เอามาสร้างคอนเทนต์ เพราะจะเห็นถ่ายในรถกันก็เยอะ แล้วก็นั่งพูด อยากจะพูดอะไร บางทีต้องดูความน่าเชื่อถืออย่างหนึ่ง อย่างในติ๊กต็อก จะเห็นพวกน้องนักข่าวที่เขาทำกันบ้าง เช่น น้องโย ธนากร ความน่าเชื่อถือโดยตำแหน่งหน้าที่การงานอันนั้นก็ อย่างน้องโย ธนากรพูดอะไรออกไปคนเชื่อ เห็นคนตามเขาเป็นล้านเหมือนกันในติ๊กต็อก ด้วยความที่เขาเป็นสื่อ ๆ แล้วก็จะมีความเชื่อมั่นในตัวเขาระดับหนึ่งว่า เขาต้องเช็กมาแล้วก่อนที่เขาจะพูด ดังนั้น เมื่อใครก็ตามอยากจะทำหน้าที่เป็นสื่อหรืออยากจะทำหน้าที่เป็นพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ แล้วเอามือถือเครื่องหนึ่งแล้วก็พูดไปทั้งหมด คนฟังต้องฉลาดเท่าทันคนพูด ฟังข้อมูลมาแล้วต้องไม่เชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วเราต้องเช็กสำคัญมาก

ผู้สัมภาษณ์ : เรื่องจรรยาบรรณสื่อ สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่เป็นที่พึ่งให้กับประชาชน สมมุติว่าไม่ได้มีพื้นฐานสื่อ แต่ถ้าเรารู้สึกว่าอยากจะสื่อสาร แล้วเรามองว่าเราเป็นที่พึ่งเขาได้ ก็จะทำให้การปฏิบัติเรามีการคัดกรองมากขึ้นใช่ไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกต้อง ทีนี้จะมีปัญหาอย่างหนึ่ง ด้วยความช่วงนี้เป็นช่วงของการปรับเปลี่ยนของสื่อโทรทัศน์ ตัวผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศข่าว ในโดยเฉพาะช่วงที่ดูแบบสมัยหน่อยเขามักจะนำคนรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมาอ่านข่าว สมัยนี้ชอบใช้นางงาม เน้นหน้าตา ทีนี้พี่ถูกไปอบรมให้น้อง ๆ หนุ่ม ๆ สาว ๆ ทั้งหลาย ในสถานีโทรทัศน์อยู่บางช่อง แล้วสิ่งที่ได้จากน้องเหล่านี้คือไม่มีความรู้พื้นฐาน เรื่องของข่าวเขาใหม่มาก น้องใหม่ในหลาย ๆ ช่องไม่มีการฝึก อันนั้นในเรื่องหน้าจออย่างหนึ่งนะ แล้วก็เรื่องพื้นฐาน ที่ควรจะรู้ในมุมของการเป็นผู้ประกาศข่าวผู้ประกาศข่าวซึ่งเป็นตัวกลางในการที่จะพูดอะไรออกไป หลังจากที่ได้ไปอบรมให้กับจากน้อง ๆ แล้วน้องไม่มีพื้นฐานด้านข่าวเลย คลังคำศัพท์ภาษาไทย คำศัพท์ที่จะหยิบออกมาพูดมีน้อยมาก จะบอกน้องพวกนี้เสมอว่า อย่าคอมเมนต์ข่าว เพราะว่าน้องใหม่มาก กุญแจสำคัญ คือ อย่าคอมเมนต์ข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราไม่มั่นใจว่า สิ่งที่เรากำลังจะพูดออกไปเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแค่ไหน ถ้าไม่แน่ใจแต่ดูแค่ติ๊กต็อกแล้วได้ยินมา แล้วเอามาพูดต่อ อันนี้ไม่เอาเด็ดขาด อย่าพูดก่อนที่จะหาข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคมคือตรงนี้

การใช้ประสบการณ์ในการทำงานสำคัญ เด็กใหม่มาอ่านข่าว เราไม่ว่ากัน เพราะว่าทุกอย่างต้องผ่านการเริ่มต้นนับหนึ่งเสมอเพียงแต่ว่า การนับหนึ่งของทุกคนต้องเก็บแต้ม เก็บข้อมูลอย่างสมัยก่อนตอนนั้นไม่มีสมาร์ทโฟน ไปอ่านข่าวนอกสถานที่ ไม่มีสมาร์ทโฟน ก็ต้องพกหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ต้องพกไปทุกวันแล้วอ่าน ตั้งแต่หน้า 1 ยันหน้าสุดท้าย ดังนั้นความรู้เราจะมาจากเรื่องนี้เยอะมาก พี่ก็คุยกับน้อง ๆ ที่ไปอบรมว่า พื้นฐานง่าย ๆ เลย ยศของตำรวจน้องต้องรู้ ผบ.ตร. ต้องเป็นพลตำรวจเอก รอง ผบ.ตร.พลตำรวจเอก ผู้ช่วย ผบ.ตร. พลตำรวจโท ผู้บัญชาการพลตำรวจโท ผู้บังคับ

การพลตำรวจตรี เหล่านี้คือความรู้พื้นฐาน น้องก็ถามว่าแล้วหนูจะไปหาความรู้รอบตัวจากไหนคะพี่ หนูจะไปหาจากไหนหรือลูก หนูอ่านข่าวไหม หนูอ่านค่ะหนูอ่านข่าวโทรศัพท์ ไม่พอ ถ้าหนูต้องการความรู้รอบตัวหนูต้องอ่านหนังสือพิมพ์ ถ้าให้เลือกฉบับเดียว เพิ่งเริ่มต้นอ่านเด็กรุ่นใหม่ไม่อ่านหนังสือพิมพ์ เพราะว่าอ่านจากโซเชียลแล้วโซเชียลในโทรศัพท์ เขาจะมีพื้นที่จำกัดในการเขียนข่าว บางทีหน้าเดียวเกินกว่าหน้าคนไม่อยากอ่าน เขียนมากไปคนไม่อยากอ่านเบื่อ ดังนั้น เขาต้องลงน้อย ข่าวจะไม่ครอบคลุม ทีนี้ถ้าคุณอยากมีความรู้รอบตัว คุณต้องอ่านหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ที่ละเอียดที่สุดแบบไม่ได้โฆษณาให้เขาเลย คือ ไทยรัฐ อ่านหน้า 1 ก่อนเลยว่ามีข่าวอะไรบ้าง แล้วไม่ใช่ว่าไปเปิดหน้าต่อไป มาให้ไปต่อหน้า 13 ต่อหน้า14 ไม่ใช่ไปต่อเฉพาะข่าวที่คุณสนใจ เช่น ข่าวมีชู้ ข่าวดาราเป็นมือที่สาม ไม่ใช่สนใจแต่อะไรอย่างนั้น แต่คุณต้องอ่านข่าวหน้า 1 ทั้งหมด แล้วไปอ่านข่าวต่อในทุกหน้า อ่านข่าวหน้า 1 จบ คุณต้องพลิกหน้า 2 คือข่าวต่างประเทศคุณต้องอ่านหมดหน้า 3 คือการวิเคราะห์การเมือง คุณต้องอ่านหมด หน้า 4 สังคม Society สนใจก็ได้ไม่สนใจก็ได้ ไม่ว่ากัน แต่ถ้าเราไม่ใช่สายกีฬาไม่ต้องสนใจกีฬาบ้างก็ได้ ไม่ว่ากัน ไทยรัฐมาถึงหน้าแรกที่เราจะเปิดอ่านดูดวงไทยรัฐเลย เพราะแม่นมาก ก็ไม่ว่ากัน จะไปต่อที่บันเทิงไทยรัฐก็ไม่ว่ากัน แต่ต้องอ่านให้ครบในทุกหน้า การเมือง เศรษฐกิจ สังคม อาชญากรรม คุณภาพชีวิต นั่นคือความรู้รอบตัวค่อย ๆ เริ่มต้นค่อย ๆ อ่านไป

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นอกเหนือนอกจากหน่วยงานก็คือประชาชนด้วย ประชาชนช่วยกันเป็นหูเป็นตา เรื่องที่ให้ประชาชนเป็นหูเป็นตา ก่อนหน้าจะมีเรื่องการเมืองมีเรื่องของโควิด 19 เป็นเรื่องเหตุการณ์ทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ประชาชนเป็นหูเป็นตา เมื่อเห็นคนแปลกหน้าหรือมีพฤติกรรมแปลก ๆ หรือมีเป็นถุงเป็นสิ่งของแปลก ๆ ไปวางไว้จนมีเหตุการณ์ระเบิดเกิดขึ้น อันนั้นขอให้ประชาชนเป็นหูเป็นตา พอมา COVID 19 พวกลักลอบเข้าเมือง ผ่านช่องทางธรรมชาติเข้ามา ประชาชนตามหมู่บ้านช่วยกันเป็นหูเป็นตา บ้านอยู่กันแบบมนต์รักหนองผักกะแยงอยู่กันแค่นี้ใช่ไหม ใครแปลกหน้าเข้ามาเราจะรู้ทันทีเราแจ้งทางการ นั่นคือเป็นหูเป็นตา เช่นเดียวกัน เฟกนิวส์เผยแพร่กันในโซเชียลมีเดียเห็นแล้วอย่าปล่อยผ่าน คลิกหน่อยหรือแคปหน้าจอนั้นหน่อย หรือเอาลิงค์นั้นหน่อย ส่งเข้าศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมคือเป็นสิ่งที่ถ้าทุกคนช่วยกันจะดีมาก ๆ อันนี้ในส่วนของประชาชน

ในภาคของหน่วยงานอื่นที่เขาช่วยกัน มีข้อมูลของ สสส. ร่วมกับมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค แล้วก็อีกหลากหลาย หน่วยงานด้วยกัน เพราะทำโครงการ Cofact ในการจัดการกับเฟกนิวส์ เป็นการเปิดให้ทุกคนมามีส่วนร่วม เขาก็จะเปิดช่องทางเป็นเว็บไซต์ เปิดเป็นไลน์ ขึ้นมาคล้าย ๆ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม แต่อันนี้เป็นในภาคของ สสส. ของมูลนิธิขององค์กรต่าง ๆ ที่เขาร่วมกันจัดทำขึ้นมา แล้วก็อย่างที่พูดไว้ตอนช่วงที่แล้วนั่นแหละ ว่าน่าสนใจว่า ตัวของเจ้าภาพแต่ละกระทรวงก็น่าจะมีศูนย์ ซึ่งมีหรือเปล่าไม่รู้นะ ไม่เคยไปหาเขาดูเหมือนกันว่าในเว็บหรือในเพจแต่ละกระทรวงเขาเปิดหน่วยงานขึ้นมาหรือเปล่า ซึ่งถ้าเปิดขึ้นมาก็จะให้คนแจ้งเข้าไปโดยตรง

ช่วงนี้สาธารณสุขอาจจะรับงานหนักหน่อย หรือถึงไม่เปิดก็ตาม คนก็อาจจะส่งเข้าไป เพราะทุกหน่วยงานมีเฟซบุ๊ก ถ้าเว็บไม่ค่อยเท่าไร เพราะว่าสื่อสารกันยากกว่าเฟซบุ๊ก แต่ถ้าเฟซบุ๊กคือ inbox เข้าไปเลย ส่งเข้าไปเลยข้อมูลนี้มาฝาก เจ้าหน้าที่กระทรวงตรวจสอบหน่อย เป็นหน่วยงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานไหนที่เกี่ยวข้อง หรือมีเรื่องแชร์ออกมาแล้วเกี่ยวกับหน่วยงานนี้ หน่วยงานนั้น ก็น่าจะเข้าดูแลเพิ่มเติมได้

ผู้สัมภาษณ์ : มีข้อมูลว่า อย. เขาทำเป็นเว็บเช็กชัวร์แชร์ สำหรับไปเช็กข้อมูลได้ แล้วคิดว่า ถ้าภาครัฐเป็นผู้แอคทีฟอย่างเดียวจะเป็นปัญหาหรือไม่ ทุกภาคส่วนมีหน้าที่ ๆ ตัวเองสามารถช่วยเหลือได้ ถูกไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องช่วยกัน เพราะว่าความจริงสำคัญแล้วยิ่งเรื่อง ของ COVID 19 เรื่องของสุขภาพทุกวันนี้ ถ้ามัวแต่ไปแชร์ อีกอย่างหนึ่งนะพูดถึงเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่คนทุกคนน่ะ ต้องฉลาดคิดวิเคราะห์ตาม พอเรารับสื่อ ต่อให้มีเฟกนิวส์ยังไงก็ตาม แต่ฟังแล้วไม่น่าใช่ ไม่น่าเป็นไปได้ เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ที่ Starbucks ได้รับการแชร์กันไหม Starbucks ให้ตอบคำถาม แล้วคุณจะได้เงิน 10,000 บาท จนท้ายที่สุดทาง Starbucks ประเทศไทย เขาต้องออกมาชี้แจงว่า แล้วก็ AIS เขาต้องออกมาแถลงข่าวว่าไม่ใช่ความจริง เช็กชัวร์แชร์ เช็กให้ชัวร์ก่อนที่จะแชร์ แล้วคิดถึงความเป็นไปได้ก่อน แล้วค่อยเชื่อแล้วค่อยที่จะแชร์ต่อไปคือ อย่าเอารับสารมาปุ๊บแล้วแชร์ต่อทันทีอย่างนี้ ข่าวเฟกนิวส์ถึงได้กระจายไปเร็วมาก

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้รับสารเองก็มีหน้าที่ที่จะรับผิดชอบในการที่จะรับข่าวสารเองด้วยใช่ไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกต้อง เช็กให้ชัวร์เยอะ ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : มาตรการในการรู้เท่าทันสื่อ หรือว่าต้องมีการ educate คิดว่า จะนำมาจัดการแก้ปัญหาข่าวลวง จะทำยังไงให้ในส่วนภาคประชาสังคมให้ มีความตระหนักหรือรู้เท่าทันสื่อ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รู้เท่าทันสื่อเหรอ ก็ทุกภาคส่วน ทั้งสื่อเองด้วยแล้วก็ประชาชนด้วย คือสื่อบางทีก็เร็วเร็วด้วยความที่อยากจะไปแข่งขัน ก็เลยทำให้การนำเสนออะไรออกมา ก็ไม่เช็กให้ชัวร์ แล้วก็เอาไปพูดต่อเลย เอาไปนำเสนอต่อเลย ดังนั้น จริง ๆ คนไทยอย่าหูเบา ฟังแล้วตระหนักฟังแล้วคิด เพราะถึงได้ย้ำเสมอว่าอย่าฟังแล้วพูด แล้วเรื่องฟังแล้วพูดออกไปเลย ใช้ได้กับทุกสถานการณ์ด้วยซ้ำไป เหมือนกับแบบพูดแล้วไม่คิด ถ้ายุคยังไม่มีตัวโซเชียลหรือการแชร์ ก็เหมือนคนพูดแล้วไม่คิด ฟังเขามาแล้วพูดต่อเลย เหมือนเราเป็นทางผ่าน ดังนั้นในตัวสื่อเองก็ต้องตระหนักในการเช็กให้ชัวร์ ก่อนที่จะมีการนำเสนอออกไป ประชาชนเองฟังบางทีก็อย่าไปเชื่อสื่อซะทีเดียว ตัวเองฟังจากสื่อแล้วก็ต้องคิดเองด้วย เหมือนกับแบบในทุก ๆ เรื่อง จะเลือกตั้ง หรืออะไรก็ตามนักการเมืองมาหาเสียง ถ้าในบางเรื่องบางประเด็นที่มาหาเสียงเป็นไปไม่ได้ แต่ว่าชาวบ้านฟังแล้วก็เชื่อ แล้วก็ไปลงคะแนนให้ แล้วท้ายที่สุดพอเขาได้รับการเลือกตั้งเข้ามาจริง ๆ เขาก็ทำในสิ่งที่เขาโฆษณาหาเสียงเอาไว้ไม่ได้ เราต้องพยายามทำยังไงที่จะให้คนคิดให้มากขึ้น ไม่เกี่ยวกับเรื่องของความมีการศึกษาหรือไม่มีการศึกษา ฉลาดไม่ฉลาดนะ ทุกคนมีสมองทุกคนคิดได้ แล้วความน่าจะเป็น ยิ่งชาวบ้านเขาอยู่กับสมุนไพร เขาอยู่กับสุขภาพอย่างเขาก็น่าจะคิดได้ แต่ก็จะมีอีกมุมหนึ่งที่เป็นคนมองโลกในแง่ดี คนมองโลกในแง่ดีบางคนก็จะเชื่อคนง่าย อันนี้ก็อาจจะตกเป็นเหยื่อตรงนี้ได้ ดังนั้น พยายามเน้นย้ำตรงนี้ว่า ทำยังไงให้คนคิดด้วยตัวเองให้มากขึ้น ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือทำอะไรลงไปมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของ พ.ร.บ.คอมในปัจจุบัน จะมีโทษมาตรา 14 จะมีโทษจำคุก 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท ทีมวิจัยได้ไปสำรวจของกฎหมายของสิงคโปร์ เยอรมัน ฝรั่งเศส พบว่า สิงคโปร์จะกำหนดโทษค่อนข้างสูง คือมีทั้งโทษปรับโทษจำคุก ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ก็คือ ปรับประมาณ 50,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ประมาณ 1 ล้านบาทเลย แต่ว่าโทษจำคุกเขาเท่าเรา หรือถ้าเป็นนิติบุคคลก็อาจจะ

เพิ่มมาอีกเป็น 10 ล้าน ในมุมอย่างมุมมองของคิดว่า พ.ร.บ.คอมเรามีโทษปรับโทษจำคุกพอแล้วหรือหรือว่าควรจะเพิ่มโทษเข้าไปอีกหรืออย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กฎหมายก็ไม่ได้เบา แต่มีปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย จริง ๆ การจำคุกไม่เกิน 5 ปีปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทถือว่าเยอะแล้วนะ กับแค่คุณไปเจอข่าวเรื่องหนึ่งมาแล้วคุณไม่ได้คิดอะไรเลย ไปแชร์แล้วไปเกิดความเสียหาย เรื่องสุขภาพคนก็ไปทำตามสิ่งที่คุณแชร์แล้ว เขาอาการหนักโคม่าเข้าโรงพยาบาลแล้วคุณรับผิดชอบชีวิตเขายังไง กฎหมายก็มาปรับคุณเลย 1 แสนบาทเอาให้เต็มแม็กไปเลย ติดคุกไปเลย 5 ปี ถือว่าหนักแล้ว

ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละคน การบังคับใช้กฎหมาย จริงจังแค่ไหน เอาเท่าที่มีก่อนเถอะ 100,000 บาท ปรับไม่เกิน อันนี้เขาใช้คำว่าปรับไม่เกินหนึ่งแสนนะ ปรับจริงก็ พอมาขอกันเยอะ ๆ 500 บาท ก็ได้ คนก็ไม่กลัวสิ ก็ทำกันอีกทำกันอีก ปรับไปเลยเต็มที่หนึ่งแสน

เรื่องที่ COVID 19 ยังไม่จบสักที ส่วนหนึ่งเพราะว่ายังหลบหนีทางธรรมชาติเข้ามา เมื่อเช้าจัดรายการก็มีพม่า 80 กว่าคนเตรียมจะมากรุงเทพฯ มาทางช่องทางธรรมชาติ แต่ทหารสกัดไว้ได้ก่อน ถามว่าถ้าไม่มีคนพามาเข้ามาได้ไหม ก็ไม่ได้ ต้องจัดการกับคนไทยที่เป็นนายหน้า เอาให้เต็มแม็กเลย สมมุติถ้าโทษเท่านี้ ปรับเลย 1 แสนแล้วติดคุกต้องติดนะ เพราะปรับไปหยิบยืมมาได้ หรือเมื่อเดือนก่อนติด COVID 19 แล้วหนีกลับบ้านที่นครศรีธรรมราช ต้องเอาให้เข็ด เอาไปรักษา COVID 19 ให้หายผ่าน 14 วัน 28 วัน หายแล้วจับเข้าคุกเลย ต้องปฏิบัติจริง โทษที่มีอยู่แล้วเขาก็พยายามแล้ว แต่ต้องปฏิบัติจริงให้ได้ ต้องให้เห็นตรงนี้ให้ได้

อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คิดว่า ประเด็นเรื่องความหมายของข่าวลวงหรือที่เราอาจจะคุ้นกับการเรียกทับศัพท์ว่าเป็น Fake News ส่วนใหญ่ก็จะเข้าใจกันอยู่แล้วว่าคือการสร้างความเข้าใจผิดต่อข้อมูลหรือสารสนเทศ หรือข่าวใด ๆ ก็ตาม ทำให้คนเกิดความเข้าใจผิด โดยที่การเกิดความเข้าใจผิดอาจมาจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็แล้วแต่ เจตนาหรือไม่เจตนาก็แล้วแต่ โดยผมมองว่าข่าวลวงหรือ Fake News จะไปสัมพันธ์กับคุณลักษณะบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารอีก 2 เรื่อง อย่างแรกก็คือสิ่งที่เราเรียกว่าตรรกะวิบัติ หรือบางทีเขาเรียกวิตรรกะ fallacy หรือตรรกะวิบัติก็คือการดูเหมือนจะใช้เหตุผล แต่จริง ๆ แล้วไม่มีเหตุผล

fallacy มีวิธีการหลัก ๆ อยู่ 2 อย่าง อย่างแรก คือใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งอันนี้ก็ตรงตามหลักของ Fake News ทุกอย่าง ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง กับ อย่างที่สอง คือ ข้อมูลที่อาจจะจริงหรืออย่างน้อยก็อาจจะจริงบางส่วน แต่ไม่สัมพันธ์กับข้อสรุปหรือประเด็นที่กำลังต้องการจะบอก คืออาศัยต่างกัน อย่างแรกคือข้อมูลที่เป็นเท็จเลย อย่างที่สองข้อมูลอาจจะเป็นจริง หรืออย่างน้อยก็เป็นจริงบางส่วน แต่ว่านำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นเท็จหรือนำไปสู่ข้อสรุปที่ชวนให้เข้าใจผิด แบบแรกคงไม่ต้องอธิบายกันมาก เพราะว่าก็น่าจะเข้าใจกันดี ว่าก็คือเอาข้อมูลเท็จมาแล้วก็บอกว่านี่คือจริง แต่ส่วนที่แบบว่าอาจจะใช้ข้อมูลจริงหรือข้อมูลจริงบางส่วน อันนี้มีความน่ากลัวตรงที่บางทีเราแยกไม่ออก เพราะว่าดูเสมือนหนึ่งว่าเป็นความจริง เลยอย่างน้อยดูมีความน่าเชื่อถือ นึกออกไหมฮะ มีการอ้างว่าเป็นคำพูดของคนนั้น คำพูดของคนนี้ แล้วจะนำมาสู่ข้อสรุปว่าดูว่าคนนั้นยังพูด คนที่มีความน่าเชื่อถือขนาดนี้เขายังพูดเขายังเชื่อว่าอย่างนี้เลย ประเด็นก็คือ คนที่เรายกคำพูดเขามาเขาอาจจะพูดอย่างนั้นจริง แต่ว่าบริบทที่เขาพูดคือบริบทแบบไหนแล้วสิ่งที่เขาต้องการจะสื่อคืออะไร แต่บางทีเราเลือกใช้วิธีการโควทบางส่วนมา ตัดต่อคำพูดบางส่วนมาแล้วเพื่อจะนำมาสู่สิ่งที่ต้องการจะบอก นึกออกมะ โดยอาศัย authority ความน่าเชื่อถือ หรือเครดิตของคนที่เป็นผู้รู้ก็ตาม หรือเป็นคนที่คนนับถือก็ตาม เพื่อใช้ประโยชน์ในการสร้างข่าวลวง

ผมว่าตรงนี้ที่น่าสนใจเพราะบางทีก็มีความยากในการตรวจสอบแล้วมีความน่าเชื่อถือประเภทที่แบบว่าเอาข้อมูลหรือความจริงบางส่วนมาแต่นำมาสู่ข้อสรุปที่เป็นเท็จ หรือด้วยเจตนาที่จะบิดเบือนอะไรสักอย่าง อาจจะมีในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากคำพูด บางทีใช้เรื่องการตัดต่อภาพ นึกออกไหมฮะ หรือบางทีเอาข้อเท็จจริงข่าวในอดีต แต่ว่ามาบิดเบือน ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อย่างนี้ แต่ว่าเอามาตีความใหม่ด้วยเจตนาที่ต้องการที่จะบิดเบือนหรือนำไปสู่ข้อสรุปที่ตนเองต้องการ อะไรก็แล้วแต่จะมีวิธีการเหล่านี้ ซึ่งผมคิดว่าตรงนี้น่าสนใจ

จะมีอีกคำหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับ Fake News อยู่บ้างด้วย คือสิ่งที่เราเรียกว่า Hate Speech หรือประทุษวาจาแล้วแต่มีคนเรียกศัพท์ Hate Speech อาจจะไม่ใช้ข่าวลวงซะทีเดียว แล้วก็ไม่ใช่แปลว่าข่าวลวงทุกอันต้องเป็น Hate Speech แต่ผมตั้งข้อสังเกตว่า Hate Speech มักจะเกิดขึ้นกับข่าวลวงที่เล่นกับประเด็นเรื่องอุดมการณ์ อุดมคติ ความเชื่อ ทัศนคติบางอย่าง หรืออัตลักษณ์บางอย่าง ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันได้ debatable แล้วบางทีบอกไม่ได้ว่าอะไรดีกว่าอะไร

เป็นแค่เรื่องว่าเรามีแนวโน้วที่จะโอนเอนไปอยู่ฝ่ายไหน เรื่องการเมืองนี่ชัดเจน นึกออกไหมฮะ หรือรสนิยมทางเพศ หรือความเชื่อทางอะไรต่าง ๆ ก็แล้วแต่ ศาสนาก็ดี หรืออะไรก็ดี ซึ่งเรื่องเหล่านี้บางทีบอกยากว่าถูกหรือผิด อะไรดีหรือไม่ดี สำหรับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยหรือต่อต้าน ก็พยายามที่จะจับเอาข้อมูลบางอย่างของฝ่ายที่ตัวเองไม่เห็นด้วยแล้วมาแปรรูปให้กลายเป็น Fake News ซึ่งอย่างนี้เราก็พบว่าพักหลัง เกิดลักษณะแบบนี้ขึ้นเยอะ แล้ว Fake News ที่เกิดจากกระบวนการแบบนี้ อย่างที่บอกว่าพอเกิดกับพวกเรื่องอุดมการณ์ เรื่องความเชื่อ เรื่องวิธีคิด เรื่องอะไรต่าง ๆ และโดยมากก็จะเกิดจากฝ่ายตรงข้าม พอเกิดจากฝ่ายตรงข้ามซึ่งสร้าง Fake News ขึ้นมา สิ่งที่จะแนบ attach มากับความเป็น Fake News ที่ว่าก็คือ Hate Speech เพราะเป้าหมายคือต้องการที่จะบิดเบือน เป้าหมายคือต้องการที่จะทำให้คนดิสเครดิตคนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวนี้ เพราะฉะนั้นก็จะเต็มไปด้วยความเกลียดชัง ไม่ว่าจะในเชิงกระตุ้น ยั่วยุให้เกิดความรุนแรงทางร่างกาย ทางจิตใจ หรืออะไรก็แล้วแต่ พวกนี้ก็จะเกิดขึ้น โดยความหมายหรือนิยามกว้าง ๆ ของ Fake News ผมก็เห็นประมาณนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ตัวอย่างที่มีการโฆษณาบอกว่า ถ้าทานสินค้าประเภทนี้แล้วจะป้องกันโรคนั้น โรคนี้ได้อย่างนี้ เขาบางครั้งเขาอาจจะอ้างบอกว่าอันนี้เป็นความเห็นของเขาเองว่า สินค้าประเภทนี้จากประสบการณ์เขาเอง ว่าทานแล้วรักษาโรคโควิด 19 ได้ อย่างนี้ในมุมมองของท่านแล้ว คนที่ออกมาสื่อในลักษณะแบบนี้ อันนี้จะแยกยังไงครับระหว่างความคิดเห็นกับการยืนยันข้อเท็จจริง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มักจะพบเรื่องสุขภาพ เพราะคนสนใจเป็นห่วงเรื่องสุขภาพตัวเองแล้วโดยเฉพาะยิ่งตอนนี้ยิ่งเรื่องโควิด 19อะไรต่าง ๆ ก็มีความพยายามที่จะใช้ความ เขาเรียกอะไร เบลอระหว่างความคิดเห็นกับข้อเท็จจริง หรือเรื่อง Fake News ก็มีกลวิธีต่าง ๆ อย่างที่ผมบอกว่าอันที่จะไปเกี่ยวข้องกับเรื่อง fallacy เรื่องตรรกะวิบัติก็คือ ใช้ข้อมูลที่เป็นจริงหรือข้อมูลที่จริงบางส่วน แต่นำมาสู่ข้อสรุปที่บิดเบือน ข้อสรุปที่บิดเบือน ก็รวมไปถึงข้อสรุปที่ไม่สามารถที่จะสัมพันธ์กับข้อเท็จจริงที่เอาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่เอามาใช้ได้ อย่างเช่นสมมุติกรณีแค่บอกว่า ฉันใช้ยาตัวนี้แล้วได้ผลดี เพราะฉะนั้นจึงสรุปว่า ยาตัวนี้ป้องกัน ได้ นึกออกไหมฮะ ส่วนที่ข้อมูลที่เขาเอามาใช้อ้าง เพราะฉันใช้ยาตัวนี้ ยาตัวนี้มีคุณสมบัติดีอย่างงู้นอย่างนี้ ซึ่งอาจจะเป็นจริงก็ได้ เขาอาจจะใช้จริงใช่ไหม แต่การจะมาสู่ข้อสรุปที่บอกว่า พยายามที่จะโน้มน้าวใจให้เห็นว่าเพราะฉะนั้นยาตัวนี้ สมุนไพรนี้ก็ดี หรืออาหารชนิดนี้ก็ดี มีคุณสมบัติในการรักษาโควิด 19 จะเห็นได้ว่าข้อมูลกับผลสรุปไม่สามารถที่จะลิงก์หรือเชื่อมกันได้ชัดเจน เพราะถ้าเกิดถ้าคุณจะนำมาสู่ข้อสรุปแบบนั้น ข้ออ้างหรือเหตุผลเพียงเพราะว่าฉันใช้มาแล้วไม่น่าจะเพียงพอ นึกออกไหมฮะ อาจจะต้องการเหตุผลอื่นอย่างเช่น มีการพิสูจน์ด้วยอย่างอื่นไหม องค์การเภสัชกรรมรับรองหรือเปล่า หรือว่ามีหลักการทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ระบุไว้ว่ายังไงไม่ควรจะนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่า รักษาโควิด 19 ได้เพียงเพราะว่าฉันใช้แล้ว ถึงต่อให้ฉันใช้จริงก็ตาม นึกออกไหมฮะ

Fake News จะมีกลวิธีของการสร้างตรรกะวิบัติ ซึ่งตรงอย่างนี้ที่บอกว่ามีความน่าเป็นห่วงในแง่ที่ดูมีความเบลอกันอยู่ระหว่างสิ่งที่เป็นจริง กับสิ่งที่เป็นความคิดเห็น แล้วก็สิ่งที่จะมาเชื่อมโยงมาสู่ข้อสรุป คืออาจจะมีข้อมูลที่เป็นจริงบางส่วน แต่การเชื่อมโยงมาสู่ข้อสรุป โดยฟันธงแบบนั้นทำได้จริงหรือเปล่า นี่ยังไม่นับถึงว่า แล้วเจตนาคนที่พูดให้ดูคลุมเครือ ๆ แบบนี้มีเจตนาอะไร อันนั้นก็อีกเรื่องหนึ่งละ อย่างนี้ถ้าถามว่าแล้วควรจะต้องทำยังไง ผมคิดว่าอันนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่ละ คงตอบไม่ได้ชัดเจนว่าควรจะทำยังไง สิ่งที่อาจจะทำได้โดยหลักการ แต่ก็รู้ว่าเป็นไปได้ยากก็คือ การสร้างภูมิต้านทานของคนน่ะ ให้เข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันข้อมูลสารสนเทศอะไรต่าง ๆ น่าจะเป็นพวกเรื่องพวกนี้มากกว่า

แต่ก็รู้แหละว่าไม่ใช่เรื่องที่ทำกันได้ง่าย ๆ เพราะถ้าทำกันได้ง่าย ๆ ก็คงไม่เกิดพวกปรากฏการณ์ Fake News ต่าง ๆ ขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปัญหาปัจจุบันถ้าเอาร่วมสมัยตอนนี้เลย เรื่องสาธารณะสุขก็น่าจะเป็นเรื่องสำคัญ แต่ถามว่าใหญ่หลวงแบบที่สุดหรือเปล่าไม่แน่ใจจริง ๆ แต่สำคัญแน่นอน โดยเฉพาะเกิดโควิด 19 มาเอาแค่ประเด็นเรื่องว่า ตกลงแล้ววัคซีนอันไหนดีกว่ากัน ควรฉีดอะไร ควรฉีด Sinovac ไหม ผมว่าแค่นี้ก็ไม่รู้จบแล้ว ซึ่งถึงต่อให้จะมีข้อมูลมายันมาอะไรกันก็ตาม ก็ยังเถียงกันได้ไม่รู้จบ ถ้าสำหรับตอนนี้ผมคิดว่าเรื่องสุขภาพ เรื่องสาธารณสุขก็น่าจะเป็นเรื่องสำคัญมาก ๆ อันหนึ่ง แต่ที่สุดหรือเปล่าไม่แน่ใจ ถามว่าทำไมเรื่องสุขภาพถึงสำคัญในเวลานี้ เพราะว่าแน่นอนหนึ่ง คนกลัวตาย คนก็กลัวตัวเองจะเป็นอะไร ชีวิตเราเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นจะมีอาการว่าแบบ พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะรักษาชีวิตตัวเอง โดยเฉพาะคนเจ็บป่วย คนสูงอายุอยู่ในสภาพร่างกายที่แย่ ป่วยหนัก ในเมื่อลองรักษาก็ไม่หาย เพราะฉะนั้นทำไมจะไม่ลอง ก็ไม่น่าจะมีอะไรเสียหายกว่านั้น มีฝ่ายคนที่พร้อมที่จะเชื่อแล้วปฏิบัติตาม คนที่เสพข่าวแล้วปฏิบัติตาม

มีอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจ คือ กลุ่มคนที่รับข่าวแล้วก็เผยแพร่ต่อ อันนี้เราพยายามไม่พูดถึงคนที่สร้างข่าวลวง เพราะผมนึกไม่ออกว่า คือโดยชีวิตทั่วไปเราอาจจะไม่ได้เจอหรืออยู่ใกล้คนที่ประกาศตัวว่าข่าวนี้ฉันเป็นคนสร้างเองนี้ เพราะงั้นเราก็ไม่รู้หลอกว่าข่าวลวงที่ว่าใคร ต้นตอมาจากไหน แต่เราจะเจอคนที่เผยแพร่ ส่งต่อ สิ่งที่น่าสนใจคือ โอเคถ้าในประเด็นเรื่องสุขภาพ ถ้าในเรื่องการเมืองอาจจะเป็นการต่อสู้กันอะไรกันก็ว่าไป แต่ในเรื่องสุขภาพ ผมคิดว่าการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็น Fake News มักจะเกิดขึ้นจากความหวังดี แง่นี้ก็เป็นอันตราย ที่น่าสนใจคือมักจะเกิดจากความหวังดี ลักษณะนิสัยคนไทยอีกแบบหนึ่งที่ผมพบคือ เราก็ต้องการอยากคนอื่นรู้ว่าเรารู้ หรืออยากให้คนอื่นรู้ว่าเราเป็นห่วง อยากให้คนอื่นรู้ว่าเราเข้าใจเรื่องนี้ อยากให้คนอื่นเห็นว่าเราเจตนาจะแบ่งปันกะเขานึกออกไหม คือคนไทยมีลักษณะที่ต้องการได้เครดิตอะไรบางอย่างจากการแสดงออกของตัวเอง โดยเฉพาะพอไป match เข้ากับคนที่เขาอาจจะต้องการ solution หรือทางออกของเขาอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรืออะไรใด ๆ ก็ตาม พอมาเจอกับคนที่หวังดี

ในเรื่องของข่าวโดยมากก็มักจะเกิดจากความหวังดีว่า ญาติคนนั้น เพื่อนคนนี้ เป็นโรคแบบนั้น มีอาการแบบนี้ เราไปเจอข้อมูลนี้มาเราก็อยากจะบอก หรือบางทีไม่ได้เจาะจงไปที่ใคร เผยแพร่ไปที่กรุ๊ปไลน์อย่างนี้ เหมือนยิงสุ่มโยนระเบิดแล้วสุ่มไปอยากให้คนได้รู้ แต่ว่าสิ่งที่สำคัญก็คือเรามีลักษณะของการอยากแสดงออกให้คนเห็นว่าเรารู้ อยากให้คนอื่นเห็นว่าเราต้องการแบ่งปัน แต่เรากลับไม่ต้องการแสดงบทบาทของการตรวจสอบข้อมูลนั้น ก่อนที่จะแสดงเจตนาดีนั้นออกไป ตรงนี้น่าสนใจแล้วก็คงเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดปัญหาเรื่อง Fake News โดยเฉพาะประเด็นเรื่องสุขภาพ สาธารณะสุข

ผมเคยเจอข่าว เรื่องการรักษาด้วยวิธีนั้น วิธีนี้อะไรอย่างนี้ ส่งเข้ามาในกรุ๊ปไลน์ที่ตัวเองอยู่เมื่อหลายปีที่แล้ว แล้วก็มีคนแย้ง บอกว่าอันนี้เป็นข่าวปลอมแล้วก็พยายามที่จะส่งลิงก์ไปให้ดู ว่ามีคนตรวจสอบแล้วว่าเรื่องนี้ไม่เป็นความจริง นักวิทยาศาสตร์ หมอก็มาบอกแล้วว่าไม่เป็นความจริง คนที่ส่งมาให้ทีแรกก็แค่บอกว่า ไม่รู้ ก็แชร์ต่อมาอีกทีหนึ่ง จบ คือง่ายมาก โดยที่ไม่ได้สนใจว่าแล้วสิ่งที่ตัวเองทำไปจะส่งผลกระทบต่อใครยังไงต่อไป แต่พอถ้าเกิดความผิดพลาดขึ้นมาก็บอกแค่ว่า ไม่

เกี่ยวกับฉัน ฉันก็แค่เอามา ข่าวนี้ฉันไม่ได้เป็นคนสร้าง นึกออกไหมฮะ ซึ่งผมว่าตรงนี้สำคัญกว่าการสร้างข่าวลวงเสียด้วยซ้ำ การส่งต่อข่าวโดยไม่ได้ตรวจสอบ ที่ผมบอกว่าเมื่อหลายปีที่แล้วเนี่เราเจอแบบนี้ ที่น่าสนใจก็คือ ผ่านไปหลายปีแล้วผมเจอข่าวเดิม แชร์ข่าวเดิมวนกลับมาอีกรอบหนึ่ง ทั้งที่ผ่านไป 3-4 ปี แล้ว แล้วก็มีคนบอกแล้วว่าข่าวนี้ไม่เป็นความจริง วนกลับมาอีกแล้ว

สิ่งที่น่าสำคัญอย่างหนึ่งของการสร้างข่าวลวง การเผยแพร่ข่าวลวง โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ คือ สามารถทำซ้ำได้ง่ายมาก เพียงแค่ปลายนิ้วกด copy แล้วก็ส่งต่อ นึกออกไหมฮะ ไม่เหมือนอย่างการสร้างข่าวลวงด้วยการซุบซิบ หรือ word of mouth ในสมัยก่อนที่แบบว่าสร้างกระแสอะไรโดยการให้คนไปป่าวประกาศ ไปพูดอะไรแล้วแบบว่าให้เป็นข่าวลือ อันนั้นยังต้องลุ้นว่าจะมีคนเล่นหรือตามมากกน้อยแค่ไหน แต่อันนี้แค่กดคลิกนิดเดียวแพร่ไปได้มหาศาล ก็จะมีคนที่คาแรกเตอร์แบบนี้อีกมหาศาล นึกออกไหมฮะ หรือถึงแม้ว่าจะมีคนมาบอกแล้วว่าข่าวนี้เป็นเท็จ แต่ว่าคนที่เผยแพร่ข่าว ที่ส่งต่อ ที่แพร่กระจายข่าวทีแรก เขาก็ไม่ได้ไปตามแก้ไขข่าวในทุกกรุ๊ปที่เขาแชร์ไป นึกออกไหมฮะ หรือถึงต่อให้เขาทำจริง แต่ไปหมดแล้ว ถึงจะไปตามแก้ข่าวว่า ข่าวนี้ไม่เป็นความจริง ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้นมีคนที่รับลูกต่อแล้วไปแชร์ต่ออีกมหาศาลแล้ว เพราฉะนั้นผมว่าตรงนี้นี้เป็นปัญหาสำคัญ น่าจะมากกว่าการสร้างข่าวลวงเสียด้วยซ้ำ ยิ่งโดยเฉพาะสำหรับโลกออนไลน์

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มองในแง่แพลตฟอร์มใช่ไหมฮะ ผมอาจจะไม่มีความรู้ไม่มีข้อมูล คือผมเข้าใจว่าเรื่องประเด็นนี้น่าจะมีคนทำวิจัย แต่ว่าตัวเองไม่ทราบข้อมูลเรื่องนี้ แต่ถ้าจะให้ลองคิดดู ก็ต้องเป็นแพลตฟอร์มที่ อย่างที่ผมบอกว่าการแชร์ หรือส่งต่อข้อมูลไปสร้างปัญหาไม่น้อยไปกว่าการสร้างข่าวลวงขึ้นมา เพราะฉะนั้นแพลตฟอร์มที่จะมีปัญหาก็ต้องเป็นแพลตฟอร์มที่ง่ายต่อการส่งต่อข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งถ้าดูพวกฟอร์มหลัก ๆ ที่คนไทยคุ้นเคยก็เป็นพวกไลน์ การส่งข้อความทางไลน์สามารถแชร์แล้วก็ส่งไปที่กลุ่ม แล้วจากกลุ่มหนึ่งก็แพร่กระจายไปสู่กลุ่มอื่น ๆ

อย่าง Facebook จริงแล้วก็แพร่กระจายได้ง่าย แต่ผมคิดว่าอย่าง Facebook ยังมีคาแรกเตอร์ของความหลากหลายของคนอยู่ในนั้นมากกว่า อย่างเช่นในชีวิตเรา ในบรรดาเพื่อนของเราก็ตามจะมีความหลากหลายมากกว่า ไม่เหมือนอย่างเผยแพร่หรือส่งในไลน์ คือในไลน์จะมีลักษณะร่วมบางอย่างของคนที่อยู่ในกรุ๊ปนั้น นึกออกไหมฮะ เพราะฉะนั้นถ้าเกิดสมมุติว่าถ้าจะมีคนที่จะ เป็นกรุ๊ปที่คนไม่รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร หรือไม่มี media literacy ก็ไม่มีกันทั้งหมด แล้วก็พร้อมที่จะเผยแพร่ต่อ แต่ในขณะที่ในแพลตฟอร์ม อย่างเช่น Facebook ผมคิดว่ามีความหลากหลายมากกว่า แล้วเอื้อต่อการที่จะ interact มากกว่า เพราะว่า โพสต์ข่าวนี้ขึ้นไป แชร์ข่าวนี้ขึ้นมา ก็สามารถที่จะมีคนบอกได้ว่า อันนี้ไม่จริง นึกออกไหมฮะ ผมว่ายังทำได้ง่ายกว่าไลน์ ไม่รู้แต่อันนี้เรียนตามตรงว่าไม่ได้มีข้อมูลวิจัยใด ๆ มารองรับ แต่คิดว่าน่าจะมีคนทำวิจัยเรื่องนี้ ถ้าอย่าง Twitter ผมคิดว่าอาจจะสุดขั้วทั้งสองอย่าง คือ มีโอกาสที่จะแพร่ไปทางสร้างและส่งต่อข่าวลวงได้อย่างมหาศาล หรือไม่ก็คือจะมีการบล็อกกันตั้งแต่ต้น คือผมคิดว่าในบรรดา 3-4 แฟลตฟอร์ม Twitter อาจจะสุดขั้ว extreme มากที่สุด แต่ extreme ได้ทั้งสองอย่าง คือเป็นไปได้ทั้งสุดขั้วในแง่การส่งต่อข่าวลวง เพราะว่าการแชร์ต่อหรือการรีทวิตต่าง ๆ ก็ง่าย ง่ายมากแล้วก็พร้อมที่จะไปสู่อะไรต่าง ๆ แต่ว่า Twitter ก็มีคาแรกเตอร์ของการที่จะทำให้คนที่ public คนจำนวนมากที่เราไม่รู้จักเข้ามาแก้ไขข้อมูลหรือเข้ามาแย้งได้ง่ายอีก

เช่นเดียวกัน ผมเลยคิดว่า Twitter มีโอกาสได้ทั้งสองอย่าง อันนี้โดยความเห็นส่วนตัว ไม่แน่ใจว่าจะถูกหรือผิดยังไง

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเป็นการต่อต้าน Fake News ในแง่ที่เป็น fact เป็นข้อเท็จจริง แล้วส่งผลต่อชีวิตของผู้คน อย่างเช่นเรื่องสุขภาพ เรื่องทั่ว ๆ ไป เรื่องปัญหาปากท้อง เรื่องสุขภาพ เรื่องชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คน ผมคิดว่ารัฐก็ทำได้ในระดับหนึ่ง แต่ ก็ไม่ใช่ว่าจะหมดไปได้ง่าย ๆ เพราะว่าอยู่ดี ๆ ข่าวลวงชิ้นหนึ่งสร้างขึ้นมาง่ายมาก กับการที่คนต้องมาคอยตามเก็บกวาด เหนื่อยกว่าเยอะ คือคนสร้าง ผลิตขยะ ผลิตได้ง่ายละ และยังไม่นับว่าขยะนั้นพร้อมที่จะแตกตัวโดยคนจำนวนมาก โดยประชาชนอีกจำนวนมาก เพราะฉะนั้นการเก็บกวาดยิ่ง ก็เป็นเรื่องยาก มองเห็นความพยายามที่จะออกแบบเครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ ในการจัดการกับขยะประเภทนี้อยู่ ไม่ว่าจะภาครัฐหรือฝ่ายอื่น นักวิชาการเขาก็ทำ

ที่คณะนิเทศจุฬา ก็เพิ่งได้รับทุนวิจัยจากกองทุนสื่อ ทำแอปพลิเคชันเรื่องการตรวจสอบข่าวลวงก็มี แล้วก็เห็นมีบางที่ที่ก็ทำอยู่ เพราะฉะนั้น ก็มีความพยายามอยู่ที่จะตรวจ ที่จะพยายามให้ คือนอกเหนือจากการจัดการของรัฐ ในแง่ของกฎหมายแล้วผมคิดว่า สิ่งที่สำคัญก็คือหน่วยงานอื่น หรือปาร์ตี้อื่น ๆ อย่างฝ่ายวิชาการ หรือสื่อมวลชนอย่างนี้ ก็ต้องมีบทบาทอะไรบางอย่างในการจัดการ ทางวิชาการ นักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา ก็จะทำได้ในแง่สร้างนวัตกรรม อย่างที่บอกว่าแอปพลิเคชันตรวจสอบข่าวลวง เป็นความร่วมมือของอาจารย์ที่คณะนิเทศจุฬาร่วมกับลาดกระบังหรือยังไงผมจำไม่ได้ แต่เป็นทางสายการเขียนโปรแกรมร่วมกัน แล้วก็หรือถ้าทางสาย ทางสื่อมวลชน หรือพยายามที่จะเผยแพร่ความรู้ หรือการสร้างความเข้าใจกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ทางฝ่ายสถาบันการศึกษาจำเป็นจะต้องทำ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ประเด็นนี้ต้องเรียนตามตรงผมไม่ค่อยได้ตามเท่าไร ว่าในเรื่องข้อกฎหมายแล้วที่ผ่านมาได้มีการทำเคสไหนไปบ้าง หรือว่าได้เกิดการลงโทษอะไรยังไง เพียงแต่ว่าผมมองโดยหลักการว่า ถ้าเป็นการทำโดยบริสุทธิ์ใจ ก็น่าจะโอเค

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเป็นเรื่องที่เป็น fact ผมคิดว่าสื่อก็รู้อยู่แล้วแหละว่าตัวเองควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร แต่ว่าก็จะไปพัวพันกับผลประโยชน์บางอย่าง อย่างที่ผมบอก บางทีบางอย่างรู้อยู่แล้วว่าไม่ใช่เรื่องจริง แต่ว่า หาทางนำเสนอเพื่อให้คนสนใจ เพราะเพื่อที่ว่าข่าวจะขายได้ ซึ่งถามว่าสื่อเขารู้อยู่แล้ว

ไหม เขาก็รู้อยู่แล้ว ถ้าจะให้แก้ก็เป็นเรื่อง ethic เรื่องจริยธรรมอะไรบางอย่าง ซึ่งอันนี้ไม่ใช่เรื่องแปลใหม่อะไรเลย

เรื่องที่น่าเป็นห่วง คือ การเบลอระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น คือพวกเรื่องคอลัมน์ต่าง ๆ คอลัมนิสต์ คนเขียนคอลัมน์ต่าง ๆ ซึ่งก็บอกไม่ได้ว่าเป็นความลวง เพราะก็มีข้อเท็จจริงอยู่ แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนมีเป้า มีธงไว้แบบหนึ่งแล้วมีเจตนาที่จะเร้าความเกลียดชัง กับฝ่ายอื่น ไม่ว่าจะฝ่ายไหนก็ตาม ซึ่งผมคิดว่าตรงนี้เป็นปัญหามากกว่า แล้วก็จัดการได้ยาก ทางที่ช่วยได้ จะบอกว่าสื่อมวลชนจัดการแก้ปัญหา ถามว่าสื่อมวลชนจะไปช่วยแก้ปัญหาเรื่อง Fake News ได้ยังไงผมยังนึกไม่ออก แต่ผมคิดว่าสื่อมวลชนควรจะตระหนัก ต้องตระหนักในบทบาทของตัวเอง ตรงนี้ที่ควรจะต้องมี แล้วสมมุติว่าสื่อมวลชนไม่ได้มี หรือไม่ได้ตระหนัก พูดง่าย ๆ ก็คือสื่อมวลชนก็เป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอ หรือช่วยเผยแพร่ข่าวลวงเสียเอง หรือนำเสนอข่าวที่ หรือข้อมูลที่ยังตัดสินไม่ได้ว่าจริงหรือลวง แต่ว่าแน่นอนว่าแฝงไปด้วยอคติและความคิดเห็น หรือความรุนแรง

ทางที่จะช่วยเรื่องตรงนั้นก็คงต้องอยู่ที่ตัวผู้เสพข่าวเอง ว่าก็กลับไปสู่ตำราที่เราเรียนสมัยเด็ก ๆ สมัยปริญญาตรี ว่าเวลาเรารับข้อมูลข่าวสารควรจะรับให้หลากหลายเพื่อที่จะได้บาลานซ์ข้อมูลเหล่านั้นกันเอง เหมือนสมัยก่อน ครูจะสอนว่าควรอ่านหนังสือพิมพ์หลายฉบับเพื่อที่จะได้รู้ว่าในข่าวเดียวกัน หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับพูดเหมือนกันหรือไม่ ผมคิดว่าหลักการก็คล้าย ๆ กัน เพียงแต่ว่าทุกวันนี้อาจจะเปลี่ยนจากแค่หนังสือพิมพ์มาเป็นข่าวออนไลน์ หรือ Facebook หรืออะไรก็แล้วแต่ เพียงแต่ว่าพอเป็นสื่อออนไลน์จะมีความยากกว่าตรงที่ว่า เราถูก algorithm หลอกบางอย่างที่ทำให้เราเจอแต่ข้อมูลที่เป็นไปอย่างที่เราคิด หรือเป็นไปอย่างที่เราต้องการ ด้วยกลไกของ algorithm ซึ่งตรงนี้ก็เป็นความยากอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็คงต้องจัดการในอีกวิธีหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอย่างงั้นท่านมองยังไงคะ เสรีภาพของสื่อมวลชนที่ปัจจุบันอย่างนี้ ตัวกบว.ก็ถูกยกเลิกไป เพราะฉะนั้น เสรีภาพในการนำเสนอตอนนี้ค่อนข้างที่จะแทบไม่มีขีดจำกัดตรงนั้น ท่านมองว่าในการที่ Fake News กระจาย เผยแพร่ไปแล้ว สวนทางกันด้วยไหม ว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนเยอะเกินไปหรือเปล่า เพราะไม่มีการควบคุม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมยังเชื่อในเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชน แต่การกำกับไม่ควรจะกำกับโดยภาครัฐ แต่เป็นการกำกับโดยสภาวิชาชีพ และการตรวจสอบโดย audience โดยผู้รับสาร ผู้เสพข่าว ที่จะลงโทษ boycott หรืออะไรต่าง ๆ ก็ดี ผมว่าควรจะใช้กลไกนั้นมากกว่าการกำกับโดยรัฐ เชื่อในเรื่องหลักการเรื่องเสรีภาพของสื่อ เพียงแต่ว่าเป็นเสรีภาพของสื่อที่ต้องมีการถ่วงดุลโดยสภาวิชาชีพและผู้รับสาร

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนี้ยากในแง่ที่ ผมไม่มั่นใจว่าพ้น เกินวิสัยที่เราจะเข้าไปจัดการอะไรได้หรือเปล่า เอาง่าย ๆ อย่าง Facebook อย่างนี้ Facebook เขาก็มีกลไกของเขาระดับหนึ่ง อย่างเช่นการ report ใช่ไหม ถ้าเกิดสมมุติว่า report เข้ามา แล้วก็ Facebook ก็จะสามารถที่จะระงับอะไรต่าง ๆ ได้แต่เราก็รู้ว่ายังมีเรื่องอะไรที่ใหญ่มากไปกว่ากลไกเรื่องการ report หรือการระงับ ID หรือยกเลิก account อะไรต่าง ๆ ก็มี จะไปพันกับเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ เรื่องอะไรต่าง ๆ อีก ซึ่งผมไม่แน่ใจว่าเราเข้าไปจัดการอะไรได้แค่ไหน เป็นเรื่องระดับโครงสร้าง แล้วเผอิญว่าเป็นโครงสร้างที่ไม่น่าจะอยู่ในวิสัย

ที่เราเข้าไปจัดการอะไรได้ เพราะงั้นผมคิดว่าทางที่จะทำได้คงอยู่ในระดับของตัวผู้ใช้เอง ตัว user เอง ก็จะต้องรู้เท่าทัน จะต้องมี critical thinking ในการว่าเวลาเสพข่าวหรือเห็นข้อมูลอะไรมาแล้วมีวิจารณญาณ คิดรวมไปถึงการตรวจสอบ

มีบางหน่วยงานที่พยายามจะทำไม่ว่าจะ สสส. หรืออะไรใด ๆ ก็ตามที่พยายามจะเสนอแคมเปญพวกเรื่อง ชัวร์ก่อนแชร์ หรืออะไรพวกอย่างนี้ ผมคิดว่าในระดับเรื่องสื่อออนไลน์ ผมคิดว่าก็คงทำได้ในระดับที่ตัวบุคคล ที่ตัวผู้รับสาร ตัวประชาชน มากกว่าจะจัดการในเชิงแพลตฟอร์ม ผมไม่แน่ใจว่าตัวเองเข้าใจคำถามถูกหรือเปล่า แต่ว่าถ้าต้องการคำตอบในแง่ว่าควรจะทำอะไรกับแพลตฟอร์ม หรือควรให้แพลตฟอร์มทำอะไร ผมไม่แน่ใจว่าเราจะอยู่ในวิสัยที่เราจัดการอะไรได้ ยกเว้นซะแต่คุณเป็นประเทศจีนที่คุณมีแพลตฟอร์มของตัวเอง แล้วก็ตั้งกฎระเบียบอะไร อันนั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอย่างนี้ในมุมมองของท่านก็คือ ทุกภาคส่วนที่อยู่ภายในประเทศเราเอง ทั้งจะเป็นนักวิชาการ ทั้งสื่อ ภาคประชาสังคม โดยรัฐก็ทำหน้าที่ซึ่งในส่วนของรัฐที่ท่านว่าตรงนั้น ก็คือมาเน้นตรงนี้จะง่ายกว่าการไปบังคับคนนอก หรือการไปให้คนนอกจะทำอะไรถูกไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในภาคประชาสังคมปัจจุบันที่ท่านเห็นการเคลื่อนไหวมากที่สุด ท่านคิดว่าจะเป็นในส่วนไหน ที่เขามีบทบาทพวก fact checking

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็มี Cofact ใช่ไหมฮะ ที่เขาทำอยู่ แล้วก็เราก็เห็นความพยายามของเพจ เผอิญตอนนี้ผมนึกไม่ออก แต่ก็จะมีเพจอยู่หลาย ๆ เพจ มีเว็บไซต์บางที่ มีรายการทีวีอยู่บ้างที่พยายามที่จะนำเสนอการตรวจสอบข่าวต่าง ๆ แต่ก็อย่างที่บอกว่า ก็เหมือนพอมีขยะหรือน้ำเน่าน้ำเสียปล่อยลงแม่น้ำ ถึงแม้มีความพยายามที่จะบำบัดน้ำ แต่ทำไม่ทันหรอกฮะ เพราะว่าข่าวปลอมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น แต่โอเค ยังไงก็คงต้องช่วยกัน เพราะว่าก็ทำไม่ทัน เราก็เห็นความพยายามขององค์กรต่าง ๆ อยู่ สสส.เขาก็พยายามที่จะทำอยู่ แล้วก็ที่เป็นความพยายามใหม่ ๆ ผมคิดว่าก็นำไปสู่พวกเรื่องเทคโนโลยี อย่างที่บอกว่ามีความพยายามที่จะทำระบบการตรวจสอบ ไม่ว่าจะเรื่อง fact checking เรื่องทำแอปพลิเคชัน หรือทำ มีเว็บไซต์ใด ๆ ที่จะสามารถที่จะเอาข้อมูล สงสัยว่าจะจริงหรือลวงก็จะป้อนข้อมูลเข้าไปแล้วก็ตรวจสอบ แล้วก็มีการประมวลผลออกมา แล้วบอกได้ว่าข่าวนี้มีความน่าเชื่อถือกี่เปอร์เซ็นอะไรอย่างนี้

ตอนนี้ที่ผมคิดว่าเป็นมูฟใหม่ ๆ ของบ้านเราคือการพยายามสร้างเครื่องมือใหม่ ๆ ซึ่งน่าสนใจมากแต่ประเด็นก็คือ ถึงจะเครื่องมือแต่เครื่องมือไม่ได้ทำงานได้ด้วยตัวเอง ก็ต้องมีคนป้อนข้อมูล ในก็ต้องมีคนใช้เครื่องมีนั้นอยู่ดี คือถ้ามีเครื่องมีแต่ถ้าเราในฐานะคนทั่วไปที่เสพข่าวต่าง ๆ นา ๆ แล้วเราไม่มี critical mind ไม่มี critical thinking นี่จริงหรือเปล่า และเอาข้อมูลนี้ไปป้อนเข้าให้เครื่องมือตรวจสอบ เช็ก ก็ไม่มีประโยชน์อยู่ดี เพราะฉะนั้น เริ่มต้นควรจะเริ่มต้นที่การทำความเข้าใจเรื่องการรู้เท่าทัน ใช่ไหม เรื่อง literacy แล้วก็ความคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งผมติดว่าอันนี้เป็นจุดบอดของคนไทย ที่เราเติมโต เราไม่ว่าจะสถาบันการศึกษาก็ดี หรือการเลี้ยงดูของสถาบันครอบครัวก็ดี สื่อในภาพรวมก็ดี การปกครองของรัฐก็ดี ไม่ได้ผลิต ไม่ได้สร้างคนให้มี critical thinking เพราะฉะนั้นพอไม่มี critical thinking ไม่มีความคิดเชิงวิพากษ์ การที่จะมาสงสัยว่า เรื่องนี้เป็นความจริงหรือเปล่า หรือเราควรเชื่อ

เรื่องนี้หรือไม่ ก็เลยยาก ถ้าตรงนี้ไม่เกิดถึงต่อให้มีเครื่องมือที่วิเศษแค่ไหนก็ตาม แต่ว่าคนไม่ใช้เครื่องมือ แล้วเชื่อไปแล้วว่านี่คือความจริง ก็ไม่เกิดประโยชน์ แต่อย่างน้อย ตอนนี้เห็นมูฟใหม่ ๆ เห็นความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ก็คือการพยายามจะสร้างเครื่องมือเพื่อตรวจสอบเราก็เห็นอยู่ ทั้งในฝ่ายวิชาการเองก็ดี หรือองค์กรภาคประชาสังคมเองก็ดี

ผู้สัมภาษณ์ : ในสถานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำ นิเทศจุฬา คือตอนที่เรียน ตอนปี 1 เราจะมีเรียนพวกจริยธรรมสื่อ เรื่อง ณ ปัจจุบันหลักสูตรพวกนี้ยังอยู่ในกระบวนการศึกษาหรือเปล่า เพราะว่าถ้านิเทศส่วนใหญ่บุคคลากรไปทางสื่อสาร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ของนิเทศ ตอนนี้มี แล้วเราก็ให้ความสำคัญกับ หมายถึงหลักสูตรปัจจุบัน หลักสูตรปริญญาตรี เราให้ความสำคัญกับมากตรงที่ว่า เป็นวิชาที่ไม่ใช่แค่ lecture เป็นวิชาที่ต้องเรียนตั้งแต่ปี 1 แล้วก็แบ่งเป็นตอนเรียนย่อย ๆ คือ section หนึ่ง ประมาณ 20 กว่าคน 30 คนไม่เกิน แล้วก็จะมีเคส มีการปฏิบัติมีการอะไรต่าง ๆ มากมาย ซึ่งตัวนิสิตเองเขาก็ได้เรียนรู้ แล้วก็ได้ aware ได้ตระหนักรู้กับบางเรื่องที่ไม่คิดว่าจะเป็นปัญหา แต่ว่าตัวอาจารย์ผู้สอนก็ทำงานกันหนักมาก เพราะว่าก็ต้องใช้ทีมอาจารย์ 5-6 คนในการที่จะทำให้เด็กตระหนักแล้วก็ใส่ใจถึงเรื่องจริยธรรมของนักนิเทศศาสตร์ในสื่อต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่พยายามทำอยู่ในหลักสูตรปัจจุบัน

ผู้สัมภาษณ์ : ก็แปลว่าก็การปลูกฝังในส่วนที่นักศึกษา นิสิตที่จะออกไปสู่สังคมการทำงาน ก็ไม่ได้ว่างเว้นไปเลยถูกไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ ก็พยายามทำอยู่ฮะ

ผู้สัมภาษณ์ : ทุกวันนี้สื่อสังคมออนไลน์จะมีพวก youtuber มีคนต่าง ๆ ซึ่งเขาไม่ได้จบในด้านสื่อสารมวลชนมาแล้วก็มาเป็นสื่อซะเอง จำนวนมากเลยครับ เพราะว่าเทคโนโลยีเอื้อต่อการใช้บุคคลเหล่านี้เข้ามา เช่นอาจจะจบเศรษฐศาสตร์มาแต่ก็มาพูดเรื่องการเงินได้ แล้วก็เป็นสื่อได้ด้วย โดยไม่ได้จบเรื่องสื่อ พวกนี้เขาจะไม่ได้เรียนเรื่องจริยธรรมหรือจรรยาบรรณสื่อมาก่อน ท่านมองว่าปัญหาตรงนี้เราจะเข้าไปพัฒนาในส่วนจรรยาบรรณตรงนี้ยังไงครับ ในเมื่อเขาไม่ได้ผ่านระบบการศึกษาเหมือนในสมัยก่อนว่า เราต้องจบนิเทศก่อนแล้วค่อยไปเป็นผู้สื่อข่าว แต่วันนี้ไม่มีความจำเป็นแบบนั้นครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เรียนอย่างนี้ฮะว่า Paradigm หรือกระบวนทัศน์ความคิดก็เปลี่ยน เราก็ต้องรับว่ายุคสมัย เพราะว่าตอนนี้ทุกคนสามารถเข้าถึงสารสนเทศ ข้อมูลต่าง ๆ อย่างมหาศาลได้โดยไร้ขีดจำกัด ซึ่งไม่สามารถปิดกั้นอะไรได้ เพราะฉะนั้นทุกวันนี้ผมคิดว่าสถาบันการศึกษาเองก็ยอมรับได้กับสื่อประเภทนี้ เพียงแต่ สถาบันการศึกษาอย่างที่คณะนิเทศจุฬาก็ต้องตั้งคำถามกับตัวเองว่า แล้วสิ่งที่เราสอน เราจะสอนให้คนต่างจากสื่อภาคพลเมืองแบบนั้นน่ะ ที่เป็น youtuber ได้ยังไง ประเด็นหนึ่งที่สำคัญก็คือ เรื่องจริยธรรม แล้วก็มีประเด็นอื่น อย่างเช่น ยุคสมัยเปลี่ยนเราก็ต้องยอมรับว่าในขณะที่ในอดีตมี skill หรือมีทักษะของการเป็นนักนิเทศศาสตร์ ของการเป็นนักสื่อสารมวลชนอะไรบางอย่างที่เรารู้สึกว่าจำเป็นจะต้องเรียน ในหลักสูตรปัจจุบันบางอย่าง เราไม่ได้บอกว่าไม่สำคัญ แต่เราตั้งคำถามว่ายังจำเป็นจะต้องเรียนอยู่หรือเปล่า

เรื่องจริยธรรมก็ดี หรืออะไรก็ดี อันนั้นก็เป็นที่เราก็พยามที่จะต้องบอกตัวเองว่า ถ้าคุณจะเป็นนักนิเทศศาสตร์ คุณจะเป็นนักสื่อสารมวลชนคุณต้อง concern คุณต้องใส่ใจกับเรื่องพวกนี้ ซึ่งเรา

บอกไม่ได้ เราไปบังคับคนที่มาจากสายสมัครเล่นหรือทำเป็นส่วนตัว เราบังคับเขาไม่ได้ว่าเขามีหรือไม่มี แต่สิ่งที่เราทำได้ก็คือ เราก็ต้องพยายามที่จะบอกว่านี่คือสิ่งที่สำคัญ เพราะฉะนั้นถ้าคนที่มาเรียน ในระบบสถาบันการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่คุณจะต้องรักษา และคุณจะต้องตระหนักและใส่ใจในเรื่องนี้อย่างนี้เป็นต้น

ผู้สื่อข่าวสายการเมือง
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ข้อแรก คือ ไม่ได้ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ข้อ 2 เป็นการเขียนขึ้นมาเองโดยไม่มีหลักฐานอ้างอิง ข้อ 3 เป็นเรื่องของการสร้างข้อมูลข่าวสารบางอย่างเพื่อหวังผลประโยชน์ ผลบางอย่างที่ให้เกิดขึ้น อาจจะเป็นเรื่องของในแง่ของการเมืองหรือว่าในแง่ของเศรษฐกิจ เรื่องของธุรกิจการขายของอะไรต่าง ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ที่เห็นค่อนข้างเยอะก็เป็นเรื่องของการเมือง แล้วก็เรื่องของสุขภาพ ให้เป็นการขายของหรืออะไรก็แล้วแต่ มีที่แบบสร้างขึ้นมาโดยที่ใช้ข้อความ ใช้ภาพก็มีส่วน แล้วก็ใช้ข้อมูลเท็จที่บางอย่างที่เวลาสืบค้นกลับไปก็ไม่ได้เป็นอย่างงั้น อย่างเช่น การขาย ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผิวพรรณหรือว่าดีต่อสุขภาพอะไรก็แล้วแต่ มีผลวิจัยจากอเมริกา มีนักวิชาการที่ถูกอเมริกาขับออกมา ล่าสุดที่เห็นแล้วภาพก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ แล้วข้อมูลก็เด้งขึ้นมา แล้วส่วนเรื่องของการเมือง เป็นเรื่องที่แต่ละฝ่ายใส่อคติ อาจจะไม่ใช่เรียกว่าเฟกนิวส์ทีเดียวเสียทั้งหมดอะ แต่ว่าเป็นส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของเฟกนิวส์ก็ได้

อย่างเช่น การให้ข้อมูลด้านเดียว อาจจะหยิบแค่เรื่องของคำพูดบางคำแล้วตัดออกไป เช่น นายกพูดมาโดยอารมณ์ทั้งหมด ซึ่งอาจจะไม่ใช่อย่างงั้น แต่ว่าหยิบมาแค่บางส่วน แล้วก็มาเป็นเขียนเป็นแคปชันหรือเป็นคำบรรยายแบบที่เป็นภาพ อะไรประกอบดูเยอะ ๆ แต่โดยรวมทั้งบริบทไม่ใช่ไม่ได้มีความหมายแบบนั้น แต่คนแชร์กันไปเยอะแล้ว อันนี้อัน ๆ นี้ก็จัดอยู่ ในความเห็นส่วนตัวก็คิดว่าเป็นเฟกนิวส์อย่างหนึ่ง คือ การบิดเบือนข้อเท็จจริงออกไปโดยภาพรวมไม่ได้เป็นอย่างงั้น เพียงแต่เอาคำพูดตัดกับคำออกมา ในหัวข้อการเมืองน่าจะมีค่อนข้างเยอะ มีการสนับสนุนกันแบบแนวร่วม พอมีการโพสต์ก็ถล่มทลายกันไป หา IO มาร่วม

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่วนตัวที่ใช้ที่ดูเยอะก็น่าจะเป็น Line กับ Facebook เป็นหลัก Twitter อาจจะมีบ้าง แต่ว่าไม่บ่อยเท่า แล้วก็ใน Facebook ก็จะเด้งเชื่อมโยงไปกับพวกเว็บไซต์ข่าวต่าง ๆ ซึ่งแม้กระทั่งสื่อหลักเองก็ตาม สื่อหลักหลาย ๆ ตัวก็ที่เด้งมาใน Facebook ก็มีปัญหาตามมาเหมือนกันในเรื่องของข่าวลวง บางทีก็ผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง อีกด้านก็พวกที่แชร์ของคนอื่นมา และการใช้ข้อความหรือการพาดหัวบางอย่างซึ่งทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไป

ใน Facebook ถ้าพูดกันแล้วจะเยอะมาก มีความหลากหลายแล้วก็มีกลุ่มของในเพจต่าง ๆ ซึ่งไปได้เร็วแล้วก็แชร์กัน เด้งเร็วมาก แล้วก็อีกอย่างก็คือ ตัวเองก็อยู่ในหลายกลุ่ม แม้เรื่องของการเมือง จะแทรกซึมไปในทุกกลุ่มเลย แม้กระทั่งกลุ่มต้นไม้ กลุ่มข่าวสารชาวบ้านอะไรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนเองก็ตาม จะมีหมด จะมีคนที่มีแนวคิดมีอคติ อาจจะเป็นบางคนมีอคตินักการเมือง หรือว่ากลุ่มพวกพ้องของตัวเอง ก็จะแชร์พวกข่าวที่เป็นเฟกนิวส์ ซึ่งการจัดการตรงนี้ บางทีเราก็เตือน หรือไม่ก็พวก admin ก็จะมีการเตือนกัน หรือไม่ก็ต้องสร้างเงื่อนไขตั้งแต่ทีแรกเลยว่าไม่โพสต์เรื่องการเมือง เดี๋ยวเขาก็ลบไป แต่ก็ยังมีเด้งขึ้นมาเรื่อย ๆ

ส่วน LINE จริง ๆ แล้ว เท่าที่สังเกตก็เป็นพวกกลุ่มเพื่อน เพื่อนตามโรงเรียน ซึ่งตามโรงเรียนก็จะมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมจริง ๆ รู้จักกันมา มัธยม มหาลัย คือ ก็มีการแชร์อยู่เรื่อย ๆ กับ Fake News ที่เด้งขึ้นมาเวลาเราเข้าไปในกลุ่ม ก็ใช้วิธีการจัดการเดียวกันก็คือ แจ้งเตือนก่อน แล้วก็บอกเขาไป หรือไม่ก็ไปหลังไมค์บอกกับเพื่อนว่า ตรงนี้ลบออกนะ ถ้าถามว่า วิธีการเช็ก Fake News เช็กยังไง ทำไมต้องไปเตือนเขา ส่วนตัวก็อันดับแรกเลยคือ ใช้ common sense ก่อน ใช้สามัญสำนึกของตัวเองก่อนว่า ถ้าข่าวลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเป็นจริงได้ไหม ลำดับที่สอง เราก็ไม่ได้ไปตัดสินว่าจริงหรือไม่จริงก่อน ก็ใช้วิธี search หาข้อมูลก่อน อย่างเช่นใช้ keyword คำว่าข่าวลวง Fake News แล้วก็ใช้ keyword ของในเรื่องนั้น ๆ ที่มาเกี่ยวข้อง อันนี้ข่าวจริงหรือเปล่า แล้วก็แชร์ ใช้คำว่าอย่าแชร์ ก็จะเห็นว่า ข่าวนี้เขาห้ามแชร์กัน อันนี้ไม่เป็นความจริง หรือไม่บางเรื่องถ้าจะให้ลึก ๆ จริง ๆ ก็อาศัยการ search ถ้าหาไม่เจอก็อาศัยการถามคนที่ใกล้ชิดที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น เช่น เพื่อนนักข่าวด้วยกัน หรือว่าแหล่งข่าวบางคนก็จะถามตรง ๆ ข่าวนี้เป็นอย่างนี้จริงหรือเปล่า ที่มาข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร อันดับสามเลย ก็คือ เรา search หาตามแหล่งข้อมูลโดยจริงของ อย่างเช่นตัวเลขทางเศรษฐกิจ ก็ถามทางสภาพัฒน์เลยว่าหนี้ครัวเรือนท่าไหร่แล้วตอนนี้ จริงไหม แล้วก็ปัญหาต่าง ๆ คือ จะมีตามรายงานอยู่แล้วในภาวะเศรษฐกิจเป็นรายไตรมาสหรือประจำปี ก็จะมีค้นหาข้อมูลเป็นตัวเลขแบบนั้นออกมา ซึ่งก็จะออกมายืนยันได้ว่าใช่หรือไม่ใช่ แล้วก็ค่อยกลับไปบอกว่าข่าวที่แชร์มาไม่เป็นความจริง

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควรจะต้องมี monitor ว่า แต่ละเรื่องที่ชาวบ้านเขาสับสนจริง ๆ อะเป็นเรื่องอะไร เราควรจะสื่อสารอย่างไร หน้าที่ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมควรจะแหล่งที่ทำให้เกิดความเชื่อได้ แก้ข่าวเท็จ แก้ Fake News ได้ เวลาคนเจอปัญหาหรือว่าไม่แน่ใจว่าใช่หรือไม่ใช่ก็จะเข้าไปตรงศูนย์รวมตรงนั้นได้มีการจัดการข่าวลวงแห่งชาติ ลิสต์หัวข้อ search เข้าไปเจอข้อเท็จจริง การทำงานเชิงรุกจะมุ่งไปที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ก่อนเมื่อเกิดปัญหาควรจะชี้แจงไม่ให้ประชาชนสับสน

ผู้สัมภาษณ์ : ประเด็นเรื่องการแก้ข่าว ด้วยความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวครั้งแรกที่อาจมีข้อมูลผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน ในการที่จะมาแก้ข่าว เห็นว่า มีความทันเวลาหรือสร้างผลกระทบอะไร ทั้งกับตัวนักข่าวเองและกับทางสังคมบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ การแก้ข่าว หนึ่งก็คือ ทำลายเครดิตของตัวเองออกไปแล้ว ส่วนหนึ่ง ถ้าแก้เมื่อไหร่ จริง ๆ ข่าวไม่ควรถูกแก้ หมายถึงว่า คุณต้องสกรีนตัวเองตั้งแต่ครั้งแรกแล้วเพราะว่าเกี่ยวข้อง

กับความน่าเชื่อถือของคุณ แต่บางคนก็ยอมแลก บางทีก็ยอมแลกกับตรงนี้เพื่อผลประโยชน์ ในเรื่องของความทันเวลาหรือไม่ทันเวลา ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยทันหรอกเพราะว่าก็เบี่ยงประเด็นไปอย่างอื่นจนสังคมเชื่อว่าเป็นอย่างนั้นไปแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควรจะจริงจังมากกว่านี้ หมายถึงการเอาผิดการลงโทษ ที่ควรจะต้องตามให้ถึงต้นตอจริง ๆ ว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้มีความรับผิดชอบกันมากขึ้น ต้องรู้เท่าทัน ในความแยบยล เรื่องของการบิดพลิ้วทางภาษาเองก็ตาม เรื่องการพาดหัวข่าว การให้ข้อเท็จจริงแล้วไม่ครบไม่ถ้วน

ควรให้ภาคประชาชนหรือผู้บริโภคเข้ามาช่วยดูแลให้เป็นองค์กรที่ใหญ่ ๆ และมีอำนาจพอสมควร แต่ว่าเป็นทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเรื่องข่าวสาร การใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ครอบคลุม ดูแลไม่หมด

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ข้อดีของสื่อหลัก คือ การเข้าถึงแหล่งข่าวได้พอสมควร สามารถเช็กข้อมูลได้ สื่อควรทำหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจาก Fake News ที่เกิดมาจากแหล่งต่าง ๆ เป็นการ check and balance ต้องเช็กจากหลาย ๆ ส่วนที่เอามาเกี่ยวข้อง ต้องมีการรวมตัวกันเพื่อง่ายในการตรวจเช็กหรือเป็นศูนย์รวมข่าว มีการลิสต์ประเด็นว่าช่วงนี้มีข่าว Fake News ช่วยกันเช็กข้อเท็จจริง ยึดพึ่งพิงได้ว่าเป็นที่ศูนย์รวมที่เช็กข่าว Fake News สร้างความมั่นใจ สร้างความน่าเชื่อถือ ใช้หลักวิชาชีพสื่อมวลชนจริง ๆ ที่ได้ร่ำเรียนมา โดยที่ไม่ต้องมีตัวขององค์กรเข้ามาเกี่ยวข้อง หมายถึงว่า แยกออกมาอิสระ ไม่ต้องไปขึ้นอยู่กับองค์กรของข่าว ใช้เป็นลักษณะอาสาสมัคร เป็นสื่อมวลชนอาสาสมัครที่คอยเช็ก Fake News

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้ามองถึงสังคมปัจจุบันสื่อมวลชนรุ่นเก่ามีหลักพื้นฐานสื่อมวลชน แต่ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งเข้ามาทำหรือไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับการที่จะทำหน้าที่ จะมีมาตรการอะไรควบคุมหรือสามารถปลูกฝังอะไรได้ ถ้าบางคนยังขาดความรู้ทางด้านเป็นสื่อมวลชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นคำถามที่ดีมาก ๆ เลย เพราะว่าที่ผ่านมาคนที่เรียนสื่อจริง ๆ มาเป็นนักข่าวน้อยมาก แต่ละรุ่นมีจำนวนน้อยมาก ถ้าเริ่มต้นฝึกข่าวก็ไปตามรุ่นพี่ก่อน ตาม ๆ กันไป จะมีถ่ายทอดวิชาต่าง ๆ ซึ่งก็เป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของหลักจรรยาบรรณ เป็นเรื่องสำคัญแต่ว่าก็น้อยคนที่จะยึดเป็นหลัก

ทุกวันนี้ก็ส่งผลที่เราพอจะเห็นแล้วว่า ข่าวก็จะออกมาในลักษณะ ทั้งคุณภาพและความน่าเชื่อถือก็จะมีปัญหาของในตัวเอง มีการแก้ข่าวกันบ่อย ๆ ถ้าจะปลุกฝัง บางทีก็เป็นเรื่องปัจเจกสอนกันได้บอกกันได้แต่ใครจะยึดเอาหลักจรรยาบรรณมาใช้ก็ก็ไม่ใช่ว่าจะทำได้ทุกคน แต่ผลงานข่าวจะเป็นเครื่องพิสูจน์ที่บอกเองว่าคุณน่าเชื่อถือแค่ไหน คุณมีจรรยาบรรณหรือเปล่าเปล่า ข่าวจะ

สะท้อนออกมาให้เห็นถึงภาพของตัวนักข่าวจากข่าวที่เขาทำ แต่ว่าต้องใช้เวลา ในการที่จะพิสูจน์ตัวตนของนักข่าวแต่ละคน

ผู้สัมภาษณ์ : เรื่องการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชน ในการควบคุมการกำกับดูแลของสื่อมวลชนกับการที่นำเสนอข่าวที่ไม่ตรงไปตรงมาหรือมีความมีความคลาดเคลื่อนทั้งข้อมูล มีบทบาทดูแลกันอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยมีเคสที่จับได้หรือว่ารุนแรงผิดพลาด แล้วสมาคมหรือว่าสภาการหนังสือพิมพ์ก็จะมีหนังสือเตือน คอยกำกับดูแล แต่เกิดการไม่ยอมรับ ไม่ถือปฏิบัติ ไม่สนใจด้วย ก็มีการขอลาออกจากสมาคม ออกจากสภาการหนังสือพิมพ์ เป็นการปฏิเสธเรื่องของการบทลงโทษ วิธีที่ดีที่สุด คือ การใช้ตัวของผู้บริโภค ผู้รับข่าวสาร มาเป็นตัวควบคุมการทำงานของสื่อ มีการตรวจสอบ มีการแฉกัน มีการไม่ยอมรับ มีการรวมกลุ่มที่จะปฏิเสธ ถ้าผู้บริโภคเข้มแข็งมากพอ คุณก็ต้องทำหน้าที่ของคุณอย่างตรงไปตรงมา ไม่งั้นสื่อก็ถูกปฏิเสธ ไม่งั้นสื่อก็จะไม่มีคนติดตาม เป็นกลไกของสื่อกับผู้บริโภคที่จะคัดกรองกันเองมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันดับแรก น่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ๆ ออกมาโต้แย้งหรือว่าให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น เรื่องสาธารณสุขก็จะเกี่ยวกับหมอ ถ้าเป็นหน่วยงานเศรษฐกิจก็จะมีตัวเลข มีเอกสารต่าง ๆ ยืนยัน คนเหล่านี้ควรจะออกมาแสดงความเห็นในประเด็นที่ตัวเองเชี่ยวชาญ ให้มีโอกาสพูดข้อเท็จจริง มีเวทีให้ชี้แจงข้อมูล

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์พวกเจ้าของแพลตฟอร์มทั้งหลายที่ใช้ในการสื่อสาร คิดว่าคนในกลุ่มคนพวกนี้ เจ้าของธุรกิจต่าง ๆ สามารถมีบทบาทที่จะช่วยกำกับดูแลเรื่องปัญหาข่าวลวงในประเทศเราได้ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยังไม่ทราบว่ากลไกเป็นยังไงนะ แต่เท่าที่เห็น algorithm จะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นของ Facebook หรือว่าของอะไรก็แล้วแต่ บางอย่างรายงานไปมีผลมากน้อยแค่ไหนบางทีไม่รู้ไง คุณจะเอาการกำกับภาพรวมเพื่อมาใช้กำกับภาคย่อย บางทีก็ไม่ครอบคลุมและบางทีก็ไปกระทบกับคนอื่นที่อาจจะไม่เข้ากับ algorithm ตัวนี้พอดี ก็เป็นจุดอ่อนที่ทำให้อาจจะมีปัญหาถ้าคิดจะกำกับในภาพรวมจาก platform ของตัวให้บริการจริง ๆ เพราะว่าภาพใหญ่เกินกว่าที่จะมากำกับดูแลได้หมด

คิดว่าควรใช้การกำกับดูแลแบบตัวย่อย คือ ใช้ผู้บริโภคเป็นหลัก เป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่จะมาบอกความต้องการของเขาแล้วก็ช่วยกันตรวจสอบ เป็นเหมือนกับชุมชน แยกออกมาเป็น community ที่สามารถจะรู้สึก ตื้นลึกหนาบาง แต่ต้องรวมกลุ่มเข้มแข็งพอสมควร ถ้าใช้ platform คิดว่ายังมีบทบาทยังน้อยอยู่ เป็นเรื่องของธุรกิจซะเป็นส่วนใหญ่ มุ่งเน้นด้านธุรกิจมากกว่ามุ่งเน้นว่าข่าวจะมีผลกระทบอะไรกับใคร

ผู้สัมภาษณ์ : เหมือนมองว่าถ้าเกิด เราไปมองภาพใหญ่มากแต่ว่าในตัวประเทศเราอาจจะมีคุณลักษณะคุณสมบัติหรือจริตวัฒนธรรมของเรา ซึ่งมีบริบทตรงนั้นอยู่ถูกไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ฟังแล้วได้เห็นภาพค่อนข้างชัด มองว่าการสื่อสารของภาครัฐมีแต่เรื่องในการไปตรวจสอบเรื่องความเท็จ แต่ไม่มีการไปเผยแพร่ข้อมูลจริง จริง ๆ แล้วการต่อสู้กับข่าวลวงส่วนหนึ่ง ก็คือ หน่วยงานรัฐเองก็ควรจะมีบทบาทในการเผยแพร่ความจริงออกมาให้กับประชาชนและสังคมรับทราบ อาจจะโดยมีหน่วยงานพิเศษเฉพาะ เช่น ทางสาธารณสุขเอง ทางตลาดหลักทรัพย์ คนที่เขามีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เพื่อจะหาแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง เอามาบอกให้พี่น้องประชาชนทราบว่าโดยก็อาจจะผ่านสื่อเอง กระจายผ่านแหล่งข่าวต่าง ๆ เอง เพื่อให้ข่าวเกิดความรวดเร็ว ไม่กระจัดกระจาย อันนี้อันที่ 1 ผมพอสรุปถูกไหมครับอันนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกครับ แล้วก็เสริมนิดนึงว่า นอกจากชี้แจงแล้ว ในเรื่องของ Timing ก็มีผลมาก นี่คือต้องทำด้วยความรวดเร็วแล้วก็ให้อำนาจพอสมควรกับคนที่มีหน้าที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องออกมาชี้แจง

ข้อที่ 2 ก็คือ สื่อเอง น่าจะมีบทบาทในการที่จะเข้ามา เข้ามาให้ข้อมูลที่จริงแต่ก็อาจจะมีปัญหาในเรื่องของทุกวันนี้สังคมเปลี่ยนไป ความรวดเร็วในการที่จะต้องให้ข้อมูลแข่งกันมาก ซึ่งงบประมาณในการที่จะไป fact checking ในองค์กรต่าง ๆ อาจจะลดลงด้วยความแข่งขัน ด้วยสื่อมีจำนวนมากขึ้น เกิด influencer ขึ้นมาเป็นคู่แข่ง สื่อก็อาจจะต้องมีการพัฒนาตัวสื่อเองส่วนนึง ใช่ไหมครับ

ข้อที่ 3 คือ ตัวผู้รับสื่อเองก็น่าจะต้องมี common sense ในการตรวจสอบข่าวสารต่าง ๆ ว่าควรเชื่อไม่ควรเชื่อ ในขณะเดียวกันอาจจะมีองค์กร องค์กรผู้บริโภคเข้ามาช่วยเหลือในการดูแลว่าข้อมูลตรงนี้ ว่าสื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกหรือไม่ ถือเป็นการ balance เพื่อตรวจสอบสื่ออีกชั้นหนึ่ง ข้อที่ 4 คือ การบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดขึ้น ให้เข้มแข็งขึ้นโดยผ่านองค์กรที่มีความเป็นอิสระเป็นกลางทางการเมือง ควรจะเป็นองค์กรที่อาจจะมีฝ่ายสื่อ ฝ่ายองค์กรผู้บริโภคเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วมในการบังคับใช้กฎหมาย แล้วก็ควรบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ก็คือประเภทแบบตัดไม้ข่มนามทำให้จริงจัง นั่นก็คือ 4-5 ประเด็นที่ผมฟังจากแล้วก็ได้ไอเดียขึ้นมาเลยว่าควรจะเป็นอย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์ : มีคำถามเพิ่ม คือมาตรการในการที่จะออกกฎหมาย ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ จะมีโทษทั้งทางอาญา ทางแพ่ง แต่ในต่างประเทศ ในสิงคโปร์เองก็ดี ในเยอรมันเองก็ดี มีการออกกฎหมายเฉพาะออกมาเพื่อจัดการกับข่าวลวงโดยเฉพาะ มุมมองรู้สึกอาจจะเป็นสื่ออยู่ ควรจะต้องมีกฎหมายเฉพาะไหม หรือกลไกกฎหมายที่มีอยู่ก็น่าจะเพียงพอ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมคิดว่ากฎหมายในปัจจุบันน่ะก็น่าจะเพียงพอ แต่ว่าถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ Fake News ไม่เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง อันนี้ก็ต้องมาคิดกันว่าจะเข้าเรื่องหมิ่นประมาทหรือเปล่า หรือว่าสร้างความเสียหายหรือ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ หรือไม่ ซึ่งก็ครอบคลุมอยู่ คิดว่าเป็นปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้ ความทั่วถึงและความเท่าเทียม ต้องสร้างสร้างมาตรฐานในการเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมในด้านของ Fake News ว่าทุกคนมีสิทธิทุกคนจะได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ผู้บริหารสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย
(ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ความหมายถ้าถามคนในสื่อ เฟกนิวส์ก็คือข่าวลวง ข่าวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเลย จะหนักกว่าการสื่อสารข้อมูลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนที่เราเรียกว่า miscommunication ไปนะครับ แต่ว่าจาก mis ไปสู่การ fake เฟกคือมีความตั้งใจที่จะทำโดยมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะให้เกิดการเข้าใจใน message นั้นคลาดเคลื่อนเพื่อผลประโยชน์ ไม่ว่าจะไปในทิศทางไหนของผู้ที่จะส่งเข้ามา อันนี้ก็เราคิดว่ามีอยู่ 3 ระดับนะครับ อันที่ 1 เป็นข่าวข้อเท็จจริงที่เรานำเสนออย่างถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง อันที่ 2 ก็จะมีข้อมูลที่ miscommunication ในบางเรื่องนะครับ อาจจะผิดพลาด อาจจะพาดหัวผิด อาจจะอยู่ในกระบวนการการทำข่าวที่อาจจะเกิดความผิดพลาดในการทำงาน แต่ว่าถ้าเฟกก็ต้องถือว่าเป็นเจตนาที่จะทำให้ข่าวสารนั้นบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงครับ ส่วนใหญ่ก็จะแยกระดับกันประมาณนี้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงประเภทใดของประเทศไทยที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด เพราะเหตุใด (เช่น ข่าวลวงเรื่องโรคระบาด ข่าวลวงเรื่องการเมือง ข่าวลวงเรื่องสุขภาพ)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเรามองย้อนกลับไป ก็มีอยู่ในแวดวงการทำงานข่าว เราก็เห็นข้อมูลที่มีความผิดพลาดอยู่แล้วในบางส่วนนะครับ แต่ว่าถ้าถามว่าปัจจุบันไปในทิศทางไหนมากสุด ก็คงจะเป็นการสื่อสารโดยตรงผ่านแพลตฟอร์มทางไลน์แอปพลิเคชัน เพราะหนึ่งก็คือการเข้าถึงข้อมูลรวดเร็ว อันที่สองก็คือการคัดกรองหรือว่าตรวจสอบข้อมูลของผู้รับสารค่อนข้างต่ำ จะใช้แค่การอ่านคีย์เวิร์ดหรือว่าตามความสนใจ อันนี้ในมุมของผู้รับสารทั่วไปนะครับ ทำให้ได้ความผิดพลาดคลาดเคลื่อนกระจายไปได้อย่างรวดเร็วมาก ก็คือตัวเองแทบไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าข้อมูลที่ส่งไปเป็นข้อมูลที่เฟกนะครับ ไม่ใช่ information อย่างเดียวนะครับ พอผิดพลาดไปก็เลยส่งผลอย่างรุนแรงต่อสังคม เพราะว่าคนที่ได้รับไปแล้ว ไม่มีคนที่จะคอยตามอธิบายความว่าข้อมูลเหล่านี้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนตรงไหน ความเชื่อเหล่านั้นอาจจะเกิดขึ้นแล้วนะครับ ก็เลยเป็นผลโดมิโน่ที่ว่าเป็นห่วงโซ่ที่เกิดขึ้นทั้งสังคมนะครับ เนื่องจากข้อมูลที่ส่งไปแค่ message เดียว ก็จะเห็นในรูปแบบนั้น

ถ้าถามว่าจะอยู่ในกลุ่มไหนมากที่สุด ในระยะแรกคนที่ประสบปัญหามากสุดก็น่าจะเป็นผู้รับสาร ในเรื่องของการเชื่อถือในตราสินค้าหรือว่าในตัวแทนมากกว่านะครับ แล้วก็การหลอกขายสินค้าในบางประเภท โดยเฉพาะสินค้าสุขภาพนะครับ ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา พอเริ่มมีระบบออนไลน์กลุ่มแรกที่ทำมาหากินแล้วก็ใช้ประโยชน์กับเรื่องของสื่อสังคมออนไลน์และก็ให้ข้อมูลไปยังประชาชนในรูปแบบของการให้ข้อมูลตรง คือลักษณะขายตรงผ่านออนไลน์ แต่ว่าข้อมูลใน Message เหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสุขภาพ อันนี้คือผลกระทบต่อภาพรวมสังคมก็คือการถูกหลอกให้ได้สินค้าที่ไม่มีคุณภาพนะครับ

ข้อมูลในเรื่องเฟกนิวส์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม โดยมากน่าจะเป็นในเรื่องของ ในมิติทางด้านการเมืองหรือว่าในเชิงนโยบายนะครับ อันนี้คือจะกระทบรุนแรงกว่าแล้วก็ส่งผลในหลายมิติ

ของสังคม รวมทั้งเกิดความไม่มีเสถียรภาพในรัฐบาลก็ได้นะครับ หรือว่าในการใช้ประโยชน์ที่เราเรียกว่าอาจจะมี IO เข้ามา เข้าไปสร้าง Message เหล่านี้ตอกย้ำเข้าไป ใส่แฮชแท็กเข้ามา ตรงนี้รุนแรงมากกว่า โดยเฉพาะเราเริ่มเห็นความเปลี่ยนในระยะปี 2 ปีที่ผ่านมาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการขับเคลื่อน การผลักดันมิติทางการเมืองนะครับ ก็จะมีอยู่ 2 มุมนะครับ

ผู้สัมภาษณ์ : จากมุมมองของท่าน มองว่าอาจจะมีทั้งผลกระทบโดยตรงแล้วก็ผลกระทบที่ส่งต่อ ๆ เป็นทอดกันไป ซึ่งสร้างผลกระทบในระยะยาวแล้วก็สร้างผลกระทบในวงกว้าง ถ้าเป็นสุขภาพเหมือนกับเราส่วนตัวใช่หรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เข้าใจว่ารัฐพยายามใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นหลัก อย่างที่เราทราบอยู่ก็คือการร่าง พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มา แม้ว่าจะมีการแก้ไขร่างแล้วเพื่อที่จะไม่นำโทษอาญาไปใช้ในการหมิ่นประมาท อันนี้ผมเจอโดยตรงเนื่องจากเคยบริหารสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่ง ก็คือพอเราสื่อสารผ่าน message อะไรไปแล้วเราก็ต้องบอกในแบบฟอร์มออนไลน์ด้วย กลายเป็นประเด็นที่อาจจะได้รับความเสียหาย แต่ว่าไปใช้ ในการฟ้องคดีอาญา ซึ่งก็กลายเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกันในบริเวณทางอาญาไปด้วย แม้ว่า พ.ร.บ.จะแก้ไขกฎหมายแล้วก็ยังมีช่องโหว่ หรือว่าเป็นกฎหมายเป้าหมายคนละอย่างกันนะ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็เพื่อดูกระบวนการในการสื่อสาร หรือว่าในการใช้เครื่องมือทางคอมพิวเตอร์

ในมิติของการทำงานทางด้านข่าวสาร ต้องพิจารณาในหลายมิติ ไม่ใช่ว่าการจับคีย์เวิร์ดคำแล้วก็ถือว่าตรงนี้เป็นเรื่องเฟก ที่อาจจะเกิดขึ้นในสาธารณะ คนทำงานในวิชาชีพสื่อก็จะดูองค์ประกอบหลาย ๆ เรื่องในการพิจารณาว่าข้อมูลเหล่านี้น่าเชื่อถือไม่น่าเชื่อถือ มีกระบวนการที่ทำให้บิดเบี้ยวหรือว่าแตกต่างไปจากเดิมยังไง ต้องตรวจสอบแหล่งที่มา ถ้าทำข่าวต้องดูว่าคุณไปถามแหล่งข่าวคนไหน แหล่งข่าวคนนั้นใช่คนที่มี authority ที่จะให้ข้อมูลข่าวสารตรงนี้จริงหรือไม่ มีการไปเช็กข้อมูลในแหล่งที่ 2 ที่ 3 หรือเปล่า เพื่อที่จะตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอ อันนี้ในมิติของการทำงานในกองบรรณาธิการ

การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย อาจจะเป็นตัวกรองในระดับหนึ่งได้ แต่ว่าการไปวิเคราะห์หรือว่าฟันธงเลยว่าข้อมูลเหล่านี้เป็นเฟกนิวส์แล้วก็ stamp ออกไป อาจจะต้องมีระดับการตรวจสอบที่เข้มข้นกว่านั้น หรืออาจจะต้องมีกลไกในภาคส่วนที่เข้าใจในมิติของการสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กลไกกำกับน่าจะต้องไปอยู่ในบทบาทของหน่วยงานอื่นที่สามารถทำหน้าที่ในหลายมิติได้มากกว่านี้

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นกระบวนการที่เข้าใจว่าต่างคนต่างทำ ทางฝั่งรัฐทางกระทรวง DES คิดว่าตัวเองมีบทบาทมีอำนาจที่จะทำได้ก็ทำโดยสร้างศูนย์ขึ้นมา ลงทุนในเรื่องเทคโนโลยีแล้วก็มองในมิติทางกายภาพ ที่เป็นฮาร์ดแวร์เป็นหลักนะครับ แต่ต้องบอกว่ากลไกในการพิจารณาตัดสินใจ ควรจะมีคนเข้าไปร่วมกลั่นกรองด้วยในหลาย ๆ มิติ คือการได้ข้อมูลมาจากหลักหมื่นลงมาหลักร้อย สิ่งเหล่านี้ต้องมีกระบวนการในความเป็นวิชาชีพของคนเหล่านั้นเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ถ้าเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับทางการแพทย์ ก็อาจจะต้องมีมุมมองของคนที่เป็นแพทย์ด้วย ก็จะเกิดความน่าเชื่อถือ อันที่ 2 คือตัวองค์กรที่ตั้งโดยหน่วยงานกระทรวง ทบวง กรม มาทำบทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทที่มีผลได้ผลเสียในเชิงการเมือง เพราะฉะนั้นความน่าเชื่อถือของตัวองค์กรก็จะต่ำนะครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านมีประสบการณ์ในการดูแลสถานีโทรทัศน์มาก่อน ในส่วนที่เป็นสายบริหาร มีกระบวนการการคัดกรองข่าวสารหรือมีแผนงานที่จะดูแลในเรื่องข่าวที่เราได้รับมาแล้วจะนำเสนออย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กระบวนการผลิตข่าว ไม่ว่าจะเป็นกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์หรือว่าออนไลน์ก็ตาม ถ้าเป็นองค์กรที่ทำงานด้านสื่อโดยปกติก็จะมีรูปแบบของการทำงานในกองบรรณาธิการอยู่แล้ว อย่างแรกคือ ต้องแสวงหาข้อมูลก่อนว่าประเด็นไหนที่เป็นประเด็นข่าวที่น่าสนใจหรือว่าเป็นประเด็นไหนที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ ต่อความสนใจของประชาชน ก็จะต้องมีทีมเข้าไปไปทำหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูลเหล่านั้น จะมีนักข่าว มีช่างภาพ ลงเข้าไปช่วยทำงาน

ก่อนจะไปต้องมีข้อมูลพื้นฐานในระดับหนึ่ง นักข่าวก็ต้องทำการบ้านก่อนที่จะลงไปสนามข่าวเพื่อที่จะไปหาแหล่งข่าว ไปสัมภาษณ์ หลังจากนั้นก็จะต้องคุยกับบรรณาธิการที่รับผิดชอบในระดับซีเนียร์ขึ้นมาว่า เราควรจะถามในประเด็นไหน มีประเด็นไหนที่เป็นที่สนใจของประชาชน ประเด็นไหนที่เป็นที่เคลือบแคลงสงสัย หรือว่าประเด็นไหนที่คิดว่าจะช่วยทำให้ทิศทางข่าวชัดเจนขึ้น หลังจากนั้นก็ไปทำหน้าที่ในการรายงานข่าวหรือว่าไปหาแหล่งข่าวสัมภาษณ์กลับมาก็ต้องเขียนเป็นเนื้อข่าว หรือเป็นบทความแล้วก็ผ่านการตรวจสอบของรีไรท์เตอร์ของบรรณาธิการอีกทีหนึ่งก่อนที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดต่อและออกอากาศ จะมีระดับสเต็ปของการทำงานในลักษณะนี้

ในสภาพของความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อที่รุนแรงมาก จากการที่โลกออนไลน์เป็นผู้รับสารส่งสารได้ด้วยตัวเอง หรือว่าแม้แต่การมีสำนักข่าวออนไลน์เพิ่มมากขึ้นได้โดยง่าย กระบวนการแสวงหาข่าวสารรูปแบบเดิมจะถูกตัดทอนไป คือต้องลดขั้นตอนเพื่อแข่งขันในเชิงความเร็ว อันที่ 2 ลดทีมงานลง เพื่อลดต้นทุนในการบริหาร จะส่งผลโดยตรงต่อการเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในข้อมูลข่าวสารในการนำเสนอของสำนักข่าว ในของกองบรรณาธิการนั้น เราอาจจะว่าเป็น misinformation ผิดพลาด อาจจะโดยไม่เจตนา เนื่องจากว่าความสามารถในการนำเสนอข่าวสารของกองบรรณาธิการตรงนั้น แต่ว่าถ้าเป็นมีเจตนาที่มุ่งหมายบางประเด็น พาดหัวออกมาไปอีกทางหนึ่งจากทิศทางที่แหล่งให้ข้อมูล ถือเป็นเจตนาของสำนักข่าว หลาย ๆ คนก็อาจจะได้เสพข่าวนี้ขึ้นไปแล้วก็พอกระจายออกสู่ภาพกว้างก็ก็เกิดความบิดเบี้ยวในเรื่องข่าวสารในสังคมสูง

ผู้สัมภาษณ์ : ขอสอบถามเพิ่มเติม เรื่อง misinformation เช่น นักข่าวนำเสนอแล้วมีความคลาดเคลื่อนในข้อมูล ส่วนที่ไม่ได้เป็นลักษณะตั้งใจ แล้วสำนักข่าวมีการไปแก้ข่าว หรือมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องแก้ข้อมูลข่าวสารที่เคยนำเสนอแล้วผิดพลาดหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถือว่าเป็นหลักจริยธรรมในการนำเสนอข่าวสารครับ คือถ้ารู้ว่าตัวเองนำเสนอผิดพลาดแล้วต้อง 1. รีบแก้ไข อันที่ 2. ต้องแจ้งให้ทราบว่ามีความผิดพลาดอะไร หรือต้องขออภัยกับผู้รับสาร เพื่อที่จะอธิบายว่า message นี้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความรับผิดชอบของสำนักข่าว ของกองบรรณาธิการ ของนักข่าว ซึ่งก็จะต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบ ต้องอธิบายว่าคุณภาพของคนอยู่ในวงการสื่อ ก็มีผลอยู่ในระดับหนึ่งเหมือนกันนะครับ ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาก่อนดิจิทัลจะมีช่องขึ้นมามากมาย แล้วก็มีเด็กเข้ามาในแวดวงนี้มากมาย แต่ว่าพอกระจายไปสู่ทีวีดิจิทัลแต่ละช่องต้องมองว่ามีสภาพของการขาดคนที่เป็นรอยต่อของคนทำงานในกองบรรณาธิการเหมือนกัน อันนี้คือในมุมของการบริหารองค์กรสื่อ เราก็เห็นสภาพของการมีช่องทีวีอยู่แค่ช่อง 6 ช่องแล้วเติบโตอีก 24 เกือบ 30 ช่อง ทำให้คนที่มีชั่วโมงบินที่อยู่ในระดับซีเนียร์แล้วสามารถขึ้นไปบริหารองค์กรมีน้อย เพราะฉะนั้นการเติมคนเข้ามา รุ่นใหม่เข้ามาอย่างรวดเร็วโดยที่ ต้องบอกว่ากระดูกเบอร์ยังไม่ถึง มาทำหน้าที่ในตรงนี้ ก็เกิดคุณภาพของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมในระดับหนึ่งเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : ในวิชาชีพสื่อมวลชน มีการกำกับดูแลกันเองและการควบคุมอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครับ มีอยู่ 2 ระดับ คือในระดับบุคคล นักข่าวก็จะมีการรวมกลุ่มกัน อาจจะเป็นชมรมหรืออาจจะเป็นสมาคม ตามแต่กลุ่มที่ตัวเองสังกัดในงานข่าวนะครับ จะมีชมรมข่าวอาชญากรรม ชมรมข่าว ICT พอโตขึ้นก็จะมีสมาคมขึ้นมา สมาคมนักข่าวอาชญากรรม สมาคมช่างภาพนักข่าว สมาคมนักข่าวเศรษฐกิจ แล้วก็ สมาคมเหล่านี้เป็นสมาคมย่อย ๆ นะครับ แต่ว่าพอรวมตัวกัน เราก็จะมีในกลุ่มสื่อด้วยกัน เราก็มีอยู่ 2 กลุ่ม ตอนหลังก็เติมมาอีกกลุ่ม คือเป็นกลุ่มออนไลน์ ก็เชื่อมโยงกันมา โดยประวัติศาสตร์ของคนอยู่ในวิชาชีพ จะมีสมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์นะครับ อันนี้สมาชิกเป็นรายบุคคล คนอยู่ในแวดวงโทรทัศน์ก็เป็นสมาชิกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยนะครับ แล้วก็ฝั่งออนไลน์ ซึ่งแตกตัวจากหนังสือพิมพ์เป็นหลักนะครับ ก็จะมีสมาคมผู้สื่อข่าวออนไลน์ อันนี้กลุ่มแรกคือสมาชิกเป็นตัวบุคคล ก็คือตัวนักข่าว สมาคมก็จะมีหน้าที่ดูแลในเรื่องของเขาในมุมมิติของเรื่องของเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หรือว่าจะช่วยในเรื่องสวัสดิการพนักงานบางอย่าง ช่วยหาทุนการศึกษาให้ ช่วยจัดฝึกอบรมให้ แล้วก็กิจกรรมโยงไปถึงนักเรียนนักศึกษา นิเทศศาสตร์ ปี 3 ปี 4 ที่จะมีหลักสูตรอบรมก่อนที่เขาจะจบมา เราก็จะมีหลักสูตรเหล่านี้ให้เขาเข้ามาสมัคร

ในอีกมิติหนึ่งในฐานะของผู้ประกอบการก็จะมีการตั้งสมาคม เป็นกลุ่มตัวแทนของช่อง ตัวแทนของหนังสือพิมพ์ของสังกัด กลุ่มนี้ก็ตัวแทนเป็นนิติบุคคล ก็จะมาอยู่ในกลุ่ม เช่น สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย หรือว่าหนังสือพิมพ์ก็มีสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ตัวแทนก็จะเป็นสังกัดเป็นหัวหนังสือพิมพ์หรือว่าเป็นโทรทัศน์โทรทัศน์แต่ละช่อง หรือว่าสมาคมโทรทัศน์ทีวีดิจิทัล อันนี้ก็จะเป็นตัวแทนของแต่ละสถานีเข้ามานั่งกัน พอรวมกลุ่มในมิติของตัวแทนสถานีก็ส่วนใหญ่ก็จะไปขับเคลื่อนในมิติในเชิงนโยบาย เช่น มีข้อเสนอต่อ กสทช. ในเรื่อง 1 2 3 4 สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยที่ผมทำหน้าที่รักษาการอยู่ในปัจจุบัน ก็จะมีบทบาทในเรื่องของการกำกับดูแลสมาชิกที่อยู่ในแต่ละช่องของโทรทัศน์ แต่ต้องเรียนตามตรงว่าก็มีความหนักเบาของแต่ละช่องอยู่เหมือนกันว่าแต่ละช่องให้น้ำหนักในมิตินี้มากน้อยแค่ไหน การนำเสนอในบางเรื่องพอสภามีความเห็นว่าเรื่องนี้สุ่มเสี่ยงอาจจะขัดจริยธรรม เรื่องนี้ควรจะเอามาเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ ก็จะมีกลไกความร่วมมือที่ให้แต่ละหน่วยงานอาจจะแตกต่างกัน เนื่องจากว่ามีผลได้ผลเสียในเชิงธุรกิจของแต่ละช่อง เนื่องจากแต่ละช่องก็ต้องมองทั้งในเชิงเรตติ้ง ทั้งในเชิงภาพลักษณ์ด้วยกันครับ ก็เลยเสนอว่าต้องมีกลไกกำกับร่วม ก็คือ กสทช. ที่เป็นผู้ให้ใบอนุญาตนะครับ ควรจะเข้ามาเป็นแขนขาข้างหนึ่ง เพื่อที่จะช่วยทำให้

ตัวแทนช่องที่เป็นผู้รับในอนุญาต เขาอยู่ในกฎกติกาเดียวกันนะครับ ซึ่งก็มีการผลักดันกันไปได้มีการสร้างกลไกการกำกับร่วมกัน ระหว่างกสทช.กับผู้ประกอบการผ่านตัวแทนของสภาวิชาชีพที่เป็นตัวแทนช่องนะครับ แล้วก็หลัก ๆ ก็จะมีอยู่ 2 กลุ่ม

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าสื่อมวลชนควรมีบทบาทอย่างไรในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มี 2 มิตินะครับ ในมิติของความเป็นคนในวิชาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เขาก็สนใจข้อมูลข่าวสารอยู่แล้ว โดยเฉพาะยิ่งข่าวในฝั่งที่เขาทำอยู่ สมมุตินักข่าวการเมืองเขาเห็นข่าวนี้ขึ้นมาเขาก็อาจจะมีการตั้งคำถามขึ้นมา แหล่งข่าวเป็นใคร ทำไมนำเสนอในมุมนี้ ซึ่งเขาอาจจะคิดว่าอาจจะมีความคลาดเคลื่อนไปจากปกติ สิ่งเหล่านี้ก็อาจจะนำเสนอในกองบรรณาธิการ เพราะว่าแต่ละคนก็อาจจะมีเพจ พื้นที่ส่วนตัวที่ให้ข้อมูลของตัวเอง มีหน้าเฟซบุ๊ก มีเพจอะไรส่วนตัว ก็แล้วแต่ว่าสำนักไหนให้พื้นที่หรือว่ามีนโยบายเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน ในวิชาชีพเขาอยู่ในแวดวงข่าวสาร เขาพอจะสัมผัสได้ว่าข่าวนี้มีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ยิ่งถ้าเราไปดูกับต้นสังกัด หรือว่าสำนักข่าว หรือว่าเว็บเพจนั้น ก็จะยิ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความน่าเชื่อถือเขาค่อนข้างต่ำเนื่องจากว่า ทั้งในมุมมิติของการจัดการของเขาหรือว่างานหลักก็คือก็อปข่าวเพื่อนมาแล้วก็มาปรับแก้ อันนี้คือเราก็จะเห็นว่าเขาก็ไม่มีนักข่าวอยู่ในสนามแต่ว่าเขาก็มีข่าวออกตลอด ลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่า คนในวิชาชีพก็จะประเมินได้อยู่ว่าข่าวนี้มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดครับ แต่ในอีกบทบาทหนึ่งก็คือเป็นหน้าที่หลักของคนที่อยู่ในกองบรรณาธิการที่จะต้องช่วยกันตรวจสอบครับ ว่าข่าวสารที่เรารับมา แล้วที่เราอยากจะนำเสนอด้วยผิดพลาดคลาดเคลื่อนตรงไหนรึเปล่า ก็ต้องใช้กันทั้ง 2 มิติ

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมก็ยังมองว่าต้องเป็นการทำงานร่วมกันในหลายภาคส่วน โดยถ้าจะตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมาย จะต้องเป็นองค์กรที่ไม่ยึดโยงกับตัวรัฐโดยตรง คือไม่ได้อยู่ภายใต้นโยบายของรัฐมนตรีที่มีผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้อง จะมีภาคส่วนต่าง ๆ ภาคสื่อเรามีหน้าที่หลักอยู่แล้ว เพราะเราเป็นคนทำมาหากินอยู่ในวิชาชีพนี้ เป็นเรื่องหลักจริยธรรม นำเสนอก็ต้องมี 1 2 3 4 นะครับ อันที่สองก็คือ เลี่ยงไม่พ้นจะต้องมีภาควิชาการเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจจะเป็นวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์มาเป็นส่วนหนึ่งที่เข้าใจพื้นฐานของหลักการสื่อสาร หรือว่ากระบวนการในการใช้ทฤษฎีเข้ามาเป็นองค์ประกอบ แต่อีกขาหนึ่งน่าจะมีส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็คือกลุ่มคน หรือว่าที่เราเรียกว่าภาคประชาสังคมที่เขาสนใจติดตาม แล้วก็ตื่นตัวที่จะแอคชันกับประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น ในข่าวสารที่ตรงกับเรื่องของเขา อย่างเช่น กลุ่มผู้บริโภคเกี่ยวกับเรื่องยา เรื่องเวชภัณฑ์ ถ้ามีประเด็นข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ เราต้องให้เขาเข้ามาเป็นขาหนึ่ง ที่จะช่วยให้ข้อมูลหรือว่าช่วยกันกรอง ว่าถ้าไปมิติในสิ่งแวดล้อม ก็จะมีกลุ่มภาคประชาสังคมที่เขาทำงานในเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่ จะมีข้อพึงระวังอยู่นะครับ คือถ้าเราทำงานกับภาคประชาสังคม โดยเฉพาะงาน NGO ก็จะมีกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย พอเขาขับเคลื่อนเชิงนโยบายก็จะมีเป้าเพื่อที่จะผลักดันในเรื่องเหล่านั้นไปสู่สาธารณะ ในมิติขับเคลื่อนนโยบายให้รัฐแก้ไข 1 2 3 4 อันนี้ก็จะเป็น agenda ไม่ใช่ในเรื่องของการร่วมกันตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร

ถ้าเรามี 3 กลุ่มนี้มาทำงานร่วมกันได้ ในโลกออนไลน์เดี๋ยวนี้พร้อมที่จะทำงานกันที่ไหนก็ได้ แล้วก็มีข้อมูลให้ช่วยตรวจสอบคัดกรองแล้วก็นำเสนอมา อาจจะช้ากว่าศูนย์ต่อต้านเฟกนิวส์ที่พร้อมจะแสตมป์ว่าปลอม แต่ว่าความน่าเชื่อถือย่อมจะสูงกว่า แล้วอีกบทบาทหนึ่งก็เลี่ยงไม่พ้นว่า กสทช. ที่เป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการกำกับดูแล สื่อวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นผู้รับใบอนุญาตของ กสทช. สื่อออนไลน์ก็เป็นผู้ใช้แพลตฟอร์ม เป็นผู้รับอนุญาตโทรคมนาคม สื่อเหล่านี้ถ้าเขาให้น้ำหนักความสำคัญแล้วสร้างกลไกเหล่านี้ให้เข้มข้น โดยการมีภาคส่วนเหล่านี้เข้ามาเชื่อมโยงกัน คิดว่าน่าจะทำให้ข้อมูลข่าวสารที่จะออกสู่สาธารณะเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากขึ้นก็เป็นได้

ผู้สัมภาษณ์ : ขอสอบถามเรื่องจริยธรรมสื่อ ถ้ามองว่าสื่อในยุคเก่า มีพื้นฐานจบเฉพาะด้านทางนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ หรือไม่ว่าจะมาจากสายงานอื่น จะต้องเรียนรู้เรื่องจริยธรรมสื่อ แต่ปัจจุบันรูปแบบเปลี่ยนไป ซึ่งจำนวนสื่อเพิ่มขึ้นเร็วมาก สื่อมวลชนก็ไม่ได้จำกัดด้านวุฒิการศึกษา ท่านคิดว่าในปัจจุบันมีการถ่ายทอดจริยธรรมสื่อสู่พวกคนรุ่นใหม่ก่อนที่จะมาลงมือเป็นสื่อตัวจริงมากน้อยแค่ไหน หรือมีการเรียนรู้แล้วแต่ว่าอาจจะไม่เข้าใจหรือไม่ยอมรับ หรือว่ามีบทลงโทษไม่ชัดเจนอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องบอกว่าคนเข้ามาในงานสื่อไม่ได้จำเพาะว่าจะต้องเรียนทางด้านนิเทศศาสตร์หรือสารสารอย่างเดียวนะครับ เพราะว่าความหมายของคนทำงานสื่อเปิดกว้างกว่านั้น ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา นักหนังสือพิมพ์ หรือว่าคนที่เติบโตก้าวหน้าหลายคนก็ไม่ได้จบมาทางด้านวารสาร แต่ว่าเขาก็ต้องเข้าใจหลักพื้นฐานของการนำเสนอข่าวสาร ทั้งในเรื่องของการนำเสนอ fact ต้องถูกต้องตามข้อเท็จจริง มีการตรวจสอบตรวจทาน มีการดูความสมดุลของข่าว การจัดประเด็นอะไรออกมาก็มีฝั่งผู้ได้เสียผลประโยชน์ หรือว่าข้อมูลข่าวสารอีกด้านหนึ่งที่เราต้องรับฟังก่อนที่จะตรวจสอบข่าวสารนั้นและนำเสนอออกไป อันนี้เป็นหลัก ผมคิดว่าถ้าคนเข้ามาอยู่ในงานข่าวก็ต้องถือหลักปฏิบัติเดียวกัน ก็เลยคิดว่าประเด็นนี้ไม่น่าจะเป็นประเด็นปัญหาสำหรับคนที่ทำงานอย่างมืออาชีพ ก็คือทำงานอยู่ในวิชาชีพรับเงินเดือนทำมาหากินจากรายได้หลักของในอาชีพสื่อมวลชน อันนี้คุณภาพหนักเบาจะขึ้นอยู่กับนโยบายหรือความสามารถในการบริหารจัดการของแต่ละช่อง ว่าความสามารถที่จะหาคนที่มีศักยภาพในระดับไหนเข้ามาบริหาร อันนี้ก็เป็นคุณภาพที่วัดได้โดยสังคม แต่ว่าอีกขาหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องแล้วโตอย่างรวดเร็วก็คือคนที่เป็นสื่ออิสระนะครับ นำเสนอบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เราเรียกว่า UGC เขาก็เป็น user ที่ generated content เองได้มี แต่ว่าพอเขาความเชี่ยวชาญหรือว่าส่วนหนึ่งก็ต้องบอกว่าทีวีดิจิทัลเมื่อไปต่อไม่ได้หลายช่องก็เลิกไป มีคนในวิชาชีพที่ตกงานแล้วก็เปลี่ยนมาเป็นคนทำหน้าที่อยู่ในแพลตฟอร์มออนไลน์ จะตั้งสำนักข่าวเอง ตั้งเพจเองก็เป็นการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ จากประสบการณ์ จากสิ่งที่มีอยู่ ก็จะเป็นรูปแบบอย่างที่เราเห็นว่ามีแหล่งข่าวที่บอกว่าเป็นสำนักข่าวกระจัดกระจายมากมาย ถามว่าเมื่อไม่มีการคัดกรองก็จะเกิดคุณภาพในแต่ละระดับไป พอเราใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ก็จะมีระบบในการที่ดูในเชิงพฤติกรรมของเรา เราสนใจข่าวไหนระบบ AI ก็จะเติมเสิร์ฟข่าวนั้นเข้ามาให้ โดยไม่ได้ดูว่าที่เสิร์ฟมาให้คุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน การตรวจสอบการสร้างกลไกเหล่านี้อาจจะต้องเป็นหน่วยงานกลางที่ว่านี้ครับ อาจจะต้องมีทำหน้าที่ในการคัดกรองหรือว่าจัดระดับเรตติ้งความน่าเชื่อถือของข่าวสารของสื่อออนไลน์ทั้งประเทศก็ได้ จะต้องสร้างมาตรฐานขึ้นมา เพื่อที่จะทำให้ผู้รับสาร ประชาชนทั่วไปก็จะได้เห็นว่าสิ่งที่เราเสพอยู่แค่เป็น propaganda ของคนกลุ่มหนึ่งที่ทำมาหากินอยู่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในทางด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น อันนี้ถ้ากลไกเหล่านี้เกิดขึ้นภาพรวมของบริบทในข่าวสารในสังคมก็จะมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้นได้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : จากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ สามารถคีย์เวิร์ดได้ 2 คำ คำแรกคือความน่าเชื่อถือในการกำกับดูแล คำที่ 2 ที่การมีส่วนร่วมของการตรวจสอบข่าวลวงต่าง ๆ ซึ่งเห็นด้วยว่า ถ้าเกิดองค์กรที่เข้ามาตรวจสอบหรือความน่าเชื่อถือ หรือการมีส่วนร่วมของภาคต่าง ๆ แล้วไม่น่าเชื่อถือ ก็จะกลายเป็นว่า การตรวจสอบข่าวลวงก็อาจจะเป็นคนที่ปล่อยข่าวลวงเองหรือเปล่า เพราะฉะนั้น มาตรการหนึ่งในการเข้าไปกำกับดูแล ซึ่งเห็นด้วยมากอย่างยิ่ง อันที่ 2 จากการคนที่ผู้ให้สัมภาษณ์เชี่ยวชาญทั้งทางด้านสื่อและทางด้านกฎหมายด้วย มองว่า พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมหรือไม่ในการที่จะมาดูแลข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมว่า พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ตามเจตนารมณ์ในการร่างครั้งแรก ออกแบบเพื่อช่วยกระบวนการการใช้คอมพิวเตอร์ คือ คนเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ใช่ไหมครับ เพื่อที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตรงนั้นคิดว่า พ.ร.บ.คอมน่าจะอยู่ในเงื่อนไขที่กำกับดูแลในเรื่องของการเข้าถึงหรือว่าการทำในกระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการมากกว่าครับ ไม่น่าจะเอามาใช้เรื่องของการไปสู่การเป็นเครื่องมือในการ ผมเจอ พ.ร.บ.คอมเป็นเครื่องมือในการฟ้องหมิ่นประมาท นำเสนอบางข้อมูลข่าวสาร ซึ่งตรงนี้ก็ได้ผ่านการแก้ไปแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ ควรที่ต้องมีกฎหมายเฉพาะออกมาเพื่อที่จะกำกับดูแลในเรื่องข่างลวงหรือไม่ หรือว่าใช้กฎหมายทั่ว ๆ ไปกฎหมายแพ่ง กฎหมายฟ้องทางแพ่งทางอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันก็เพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น สิงคโปร์เองมีการออกกฎหมายเฉพาะออกมาจัดการดูแลข่าวลวง เยอรมันเองก็ออกกฎหมายเฉพาะออกมาดูแลเฉพาะในเรื่องของแพลตฟอร์ม โทษที่เขาใช้เขาก็ไม่ใช่โทษในทางอาญา ใช้โทษในทางปกครอง ก็คือกำหนดค่าปรับตามปกครองอย่างเดียว เขาจะไม่มุ่งในโทษทางอาญาเหมือน พ.ร.บ.คอมเรา ซึ่งโทษในทางอาญาค่อนข้างจะดูน่ากลัว จำคุก 5 ปี แต่ปรับแค่แสนเดียว ซึ่งตัวเลขอาจจะไม่ค่อยสัมพันธ์กันเท่าไร เพราะว่าจริง ๆ แล้วการทำข่าวลวงหรือข่าวปลอมอาจจะมีเรื่อง agenda อย่างอื่น ในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอะไรก็แล้วแต่ ตรงนั้นก็เป็นอันหนึ่งที่อยากจะขอความเห็นว่า ควรจะต้องมีกฎหมายเฉพาะไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมก็เกี่ยวข้องอยู่นะฮะ คือจริง ๆ เคยไปอยู่อนุทำงานในเรื่องของการร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อนะครับ ต้องบอกว่าคนในวิชาชีพก็ยังแตกอยู่เป็น 2 ฝั่ง 2 ฝ่าย ฝั่งหนึ่งก็บอกว่า กฎหมายเรามีมากพอแล้วที่จะไปลงโทษหรือว่ากำกับดูแล อีกกลุ่มหนึ่งก็คือ ขาดเครื่องมืออย่างที่ผมอธิบายไปว่าพอเราทำงานร่วมกันระหว่างวิชาชีพกับการกำกับดูแลของ กสทช. ไม่มีเครื่องมือของกลไกที่จะทำให้คนในวิชาชีพบางส่วน กึ่ง ๆ ต้องใช้อำนาจในการบังคับให้เขาเข้ามาอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกัน คือ พอเขาไม่พอใจการกำกับดูแลร่วมกันในบางเรื่องเขาก็ถอนตัวออกไป หรือว่าไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ก็เกิดความไม่น่าเชื่อถือให้กับองค์กรวิชาชีพสื่อไปด้วยกัน ก็กระทบไป

ส่วนตัวผมก็คิดว่า ควรจะมีกลไกกำกับดูแลร่วมโดยมีกฎหมายหรือว่าว่ากฎเกณฑ์หนึ่งที่เข้ามาเป็นแขนขาให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือองค์กรสื่อ โดยเฉพาะถ้าคุณอยู่วิทยุโทรทัศน์ คุณมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กสทช. เพราะฉะนั้นการเข้ามาทำหน้าที่สื่อ จะต้องมีกลไกการกำกับอย่างใดอย่างหนึ่งที่ให้องค์กรวิชาชีพสามารถเข้าไปแอทแทคหรือว่าให้คุณให้โทษคุณได้ ซึ่งถ้าโดยสภาพปัจจุบันไม่มีนะครับ ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ คนไม่เข้าสู่องค์กรวิชาชีพแล้วก็มีการถกเถียงกันอย่างยาวนานก็คือว่าคนทำงานสื่อจำเป็นจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพหรือไม่ อันนี้เป็นประเด็นซีเรียสที่ถกเถียงกันมาหลายยุคหลายสมัยนะครับ กลุ่มที่บอกว่า ไม่จำเป็น ก็เพื่อว่าคนในทุกสาขาที่เรียนมาสามารถทำหน้าที่สื่อมวลชนได้ แต่ว่าคนที่คิดว่าจำเป็นต้องมีก็เพื่อที่จะคัดกรองคนที่มีคุณภาพเพียงพอที่จะทำ

หน้าที่สื่อสาร แต่ข้อถกเถียงนั่นอาจจะเป็นข้อถกเถียงในยุคอนาล็อก เมื่อสัก 10 ปีก่อน อาจจะพอที่จะหาคำตอบสักอย่างหนึ่งก็ได้ แต่ว่าของเราคือไม่ตัดสินใจอะไรเลย

พอผ่านมาสู่ยุคดิจิตอลที่ทุกคนมีสมาร์ทโฟน ทุกคนทำหน้าที่เป็นสื่อได้โดยตรงแล้ว เรื่องเหล่านี้ก็ค่อนข้างที่จะหมดการถกเถียงไปในระดับหนึ่งนะครับ แต่ว่า ก็มีร่าง พ.ร.บ.จริยธรรมส่งเสริมวิชาชีพสื่อมวลชนนะครับ ก็มีการทำมาหลายร่างนะครับ ตั้งแต่ในช่วงของการเมืองหลังปี 2552 - 2553 ก็ไปเป็นอนุกรรมการร่างกฎหมาย เป็นการร่างเพื่อที่จะให้มีหลักเกณฑ์ในการกำกับ โดยให้องค์กรวิชาชีพมีเครื่องมือทางกฎหมายในการที่จะไปให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม 1 2 3 4 5 แล้วก็มีคณะกรรมการที่มาจากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้กำกับดูแลนะครับ ซึ่งสภาพลักษณะนี้ก็มีการปรับแก้มาหลายร่าง จนถึงปัจจุบันก็เป็นร่างที่กฤษฎีกาให้ความเห็นชอบแล้ว ก็เป็นส่วนหนึ่งครับที่คิดว่าอาจจะทำให้กลไกเหล่านี้มีกระบวนการทำงานของคนในวิชาชีพได้ชัดเจนขึ้นนะครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนที่ผู้ให้สัมภาษณ์บริหารอยู่ มีออกสื่อแพลตฟอร์มออนไลน์หรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ทุกองค์กรครับ เลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องมีแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นสภาพการที่จะต้องตอบสนองความต้องการของคนรับสื่อ เพราะคนรับสื่อเข้าถึงเร็ว เขาก็จะเลือกออนไลน์เป็นลำดับแรกนะครับ ก็มีกระบวนการมีขั้นตอนอยู่นะครับ ที่สถานีข่าวก็ต้องเข้มข้นในเรื่องของหลักจริยธรรมการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร จะมีไบเบิลอยู่ฉบับหนึ่งที่คนทำงานข่าว คนทำงานคอนเทนท์ก็จะต้องยึดถือหลักจริยธรรมนี้อยู่ แล้วก็มีอนุกรรมการชุดหนึ่งที่เป็นบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมในการคัดกรองกรณีนำเสนอข้อมูลข่าวสารผิดพลาด กรณีเรื่องมีเรื่องร้องเรียนในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลผิดพลาดคลาดเคลื่อน อนุกรรมการชุดนี้ก็จะเป็นคนทำหน้าที่ในการตรวจสอบนะครับ ก็ตรวจสอบทุกมิติทั้งในมุมของการนำเสนอของข่าว แล้วก็จากบุคคลภายนอก หรือว่าจากผู้เสียหายของการนำเสนอข่าวสารนะครับ ซึ่งก็คือลักษณะของ manual movement ขององค์กรสื่อในการกำกับดูแลด้านจริยธรรม ซึ่งถ้าองค์กรเหล่านี้แข็งแรงภายในตัวเองได้ก็จะช่วยคัดกรอง ช่วยตรวจสอบข้อมูลข่าวสารไปสู่สาธารณะได้ชัดเจนขึ้น จริง ๆ แนวคิดแบบนี้ กสทช. เขียนไว้ในประกาศนะครับแต่ว่าการบังคับใช้ไม่มีผลในเชิงปฏิบัติครับ มีร่างประกาศ มีประกาศ กสทช.ที่กำหนดว่าทุก 6 เดือน ผู้ประกอบการแต่ละช่องจะต้องรายงาน กสทช. ว่ามีเรื่องร้องเรียนในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผิดพลาดคลาดเคลื่อนกี่เรื่องแล้วได้แก้ไขอะไรไปบ้าง อันนี้ในการทำหน้าที่ของผู้บริหารสถานีก็ต้องส่งให้ กสทช. นะครับ

อีกประเด็นหนึ่งสำหรับในฝั่งสถานีวิทยุโทรทัศน์มีการถกเถียงกันค่อนข้างมาก เนื่องจากว่าเราอยู่ภายใต้ พ.ร.บ.การประกอบกิจการฉบับปี 2557 ซึ่งมีการกำหนดไว้ในมาตรา 37 ซึ่งเป็นโทษที่รุนแรงก็คือ อำนาจในการที่จะปิดสถานีของ กสทช. ที่เป็นผู้ออกใบอนุญาต ซึ่งไปอิงกับเรื่องของจริยธรรมการนำเสนอข่าวสาร ซึ่งจริง ๆ คนละมิติกัน แต่ว่า กสทช. ใช้กลไกตามมาตรา 37 ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาวที่อาจกระทบความมั่นคงต่าง ๆ เหล่านี้ มาใช้อำนาจในการปิดสถานี แต่บางเรื่องเป็นข่าวในเชิงจริยธรรมที่จะต้องมีกลไกการตรวจสอบเชิงจริยธรรม อาจจะต้องมีการทำงานในอีกรูปแบบหนึ่งนะครับ อย่างที่เราเห็นข่าวสารอยู่ว่า กสทช. ใช้มาตรา 37 ในการปิดสถานี หรือว่าใช้โทษทางปกครองในการปรับที่ค่อนข้างรุนแรง ก็สะท้อนให้เห็นว่าวิธีการกำกับดูแลสื่อของ กสทช. ในเรื่องของการคัดกรองข้อมูลข่าวสารค่อนข้างจะไปในทิศทางการใช้อำนาจในการตัดสินนะครับ โดยไม่ได้ใช้หลักจริยธรรมเข้ามาเป็นการตรวจสอบหรือว่าใช้กลไกอื่นของคนที่อยู่ในชีพต่าง ๆ เหล่านั้นมาให้ข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบที่เพียงพอนะครับ แล้วก็เลยออกมาในรูปแบบลักษณะเหล่านี้ ซึ่งก็ใช้มาก็ 5-6 ปี แล้วนะครับ

ผู้สัมภาษณ์ : กสทช. ได้มีการประกาศผลของการที่แจ้งข้อร้องเรียนแต่ละสถานีหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สถานีมีหน้าที่ต้องรายงานครับ ทุก 6 เดือน

ผู้สัมภาษณ์ : สถานีมีหน้าที่ต้องรายงาน และทราบข้อมูลการรายงานของสถานีอื่นหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ทราบครับ แต่ละช่องก็ส่งไป กสทช. ก็จะมีสำนักหนึ่งทำหน้าที่กำกับดูแล ซึ่งเขาก็จะรวบรวมข้อมูลเหล่านี้นะครับ แต่ถ้าถามว่ามีการได้ติดตามเข้มงวดหรือว่าเข้มข้นไหม ก็ทำแค่เอกสาร ซึ่งแทบจะไม่มีผลในเชิงปฏิบัตินะครับ ได้แค่ทำเพื่อนที่จะรายงานว่า ส่งแล้วครับ อันนี้เป็นเรื่องน่าเสียดาย แต่ว่าที่บอกว่ากลไกลักษณะนี้ เป็นกลไกการกำกับภายในของผู้กำกับดูแลตนเอง คุณต้องกำกับดูแลตัวเองก่อน แต่ถ้าสถานีไหนมีมาตรฐานสูง หรือสร้างความน่าเชื่อถือก็จะมีคนจากภายนอกเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการชุดนี้ ก็เหมือน manual movement ทางด้านตรวจสอบด้านจริยธรรมข่าวนะครับ ก็ช่วยแสตมป์ให้นะครับ พอแสตมป์ก็ทำให้น่าเชื่อถือว่าข่าวสารเหล่านี้มีการติดตามตรวจสอบอยู่นะ เมื่อเวลามีการร้องเรียนว่ามีข้อผิดพลาดหรือว่าไปสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับประชาชนครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในมุมมองของท่านคือ แนวทางที่จำเป็นต่อการกระบวนการการทำสื่อการทำช่องข่าวทาง กสทช. ก็มีโครงสร้าง วัตถุประสงค์หรือว่าหน้าที่ที่ควรจะทำอะไรแบบนี้แล้ว แต่ว่าความเข้มข้นในเชิงปฏิบัติของแต่ละสถานีก็ขึ้นอยู่กับกรอบในการทำงานที่ทางบริหารจะมองเห็นว่าให้ความสำคัญตรงจุดไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คล้าย ๆ เหมือนกับตำรวจนะครับ คุณมีอำนาจแต่การบังคับใช้เพื่อไปสู่จุดนั้นไม่เกิด แต่ก็เกิดสภาวะของทั้งอุตสาหกรรม ซึ่งตอนนี้ต้องบอกว่าทีวีดิจิทัลก็ไปแบบทุลักทุเลนะครับ แค่ประคับประคองตัวเพื่อจะไปได้ก็ค่อนข้างยากแล้ว เพราะฉะนั้น แล้วก็การจะไปเข้มงวดในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ก็ลดทอนไปด้วยนะครับ อันนี้จากข้อมูลที่เราเห็นกันอยู่จากภายในการทำงานแต่ละช่อง

ผู้สัมภาษณ์ : ขอสอบถามในทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง fact checking เมื่อสื่อได้ข้อมูลมา เวลาจะนำเสนอ จะมีวิธีการในการตรวจสอบอย่างไร ว่าสิ่งที่เรานำเสนอไปตรงกับความเป็นจริง เพราะมีหลายครั้งอย่างปัจจุบันที่ออกข่าวมาแล้วไม่ตรงกับความเป็นจริง แล้วต้องมีการแก้ข่าวภายหลัง ในทางปฏิบัติ สื่อมีกระบวนการในการทำ fact checking อย่างไร หรือมีวิธีการที่ควรจะเป็นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องมองในแต่ละประเด็นด้วยนะครับ ว่าถ้าประเด็นที่หมิ่นเหม่หรือว่าสุ่มเสี่ยงในเรื่องความมั่นคง เรื่องสถาบัน สำนักข่าวจะต้องละเอียดจะต้องตรวจสอบอย่างเข้มข้นนะครับ แต่ว่าไม่ได้มีหลักอะไรที่ต่างไปจากแนวเป็นเดิมเลยครับ คือหนึ่งเราต้องหาต้นตอของแหล่งข่าวให้ได้ก่อนนะครับ ว่าข่าวนี้มาจากไหน แล้วก็ต้องไปตรวจสอบข้อมูล ว่าเขาพูดจริงหรือไม่ อันที่สองก็คือต้องไปตรวจสอบแหล่งข่าวอื่นด้วย คือคุณต้องมีมากกว่า 2 แหล่งขึ้นไป เพื่อยืนยันข้อมูลเหล่านี้ ว่าสิ่งที่เขานำเสนอ message ที่เราได้มาถูกต้องไหม แต่นั่นคือ fact นะครับ ต้องบอกว่าสื่อเขาก็เป็นปุถุชนที่เราอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมนี้ ข้อมูล ณ วันนั้นเวลานั้นภายใต้การนำเสนอของคนคนนั้นอาจจะอยู่ในตรงนั้น แต่ว่าเมื่อมีบริบทอื่นเปลี่ยน มีตัวแปลงอื่นเข้ามา ข้อมูลข่าวสารก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ว่าต้องบอกว่า ณ ตอนที่เราตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนการนำเสนอเหล่านั้น ต้องยืนยันได้ว่าข่าวนี้ มีแหล่งข่าวชัดเจน จะยอมให้เปิดเผยหรือไม่เปิดเผย เป็นจริยธรรมที่เราจะต้องช่วยคุ้มครองแหล่งข่าวในบางเรื่องอยู่แล้ว แต่ว่าถ้าไม่ตรวจสอบแหล่งที่ 2 แหล่งที่ 3 เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงเหล่านั้นก่อนนำเสนอ ก็มีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดขึ้นมาได้ อันนี้ในกระบวนการของต้นทางจากแหล่งข่าว แต่

ในกระบวนการผลิตก็อีกสเต็ปหนึ่ง ซึ่งความเข้มข้นของแต่ละกองบรรณาธิการก็จะมีไม่เหมือนกัน จำนวนบุคลากรก็จะต่างกัน ชั่วโมงบินความสามารถของการตัดสินใจของ บก. แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน พวกนี้ก็มีผลต่อข้อมูลข่าวสารที่ออกไป แต่ว่าพอเราอยู่ในโลกออนไลน์ต้องบอกตามตรง เพื่อนขึ้นแล้วก็อดไม่ได้ที่คุณจะต้องเร่งรัดตัวเองเพื่อที่จะต้องขึ้นไปให้ได้ เวลาก็จะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดการผิดพลาดคลาดเคลื่อนขึ้นได้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในปัจจุบันข่าวบางเรื่องไม่ได้เป็นผลกระทบต่อส่วนรวม หรือยังไม่ได้พิสูจน์ว่าจริงหรือไม่จริงหรือเป็นเรื่องแค่ความเชื่อส่วนบุคคล แต่ว่าในชั่วโมงข่าว บางทีมีเนื้อหาเหล่านี้มานำเสนอในชั่วโมงข่าว ถ้าเป็นในสมัยก่อนเราจะเห็นเป็นสกู๊ปหรือเป็นรายการอะไรที่เป็นความสนใจเฉพาะทาง แต่มองว่าเหมือนกับรูปแบบสังคมที่เราต้องรีบนำเสนอแล้วจะดึงความสนใจก่อน จริง ๆ ไม่ได้เรียกว่าข่าวหรือเปล่าเป็นแค่ความเชื่อความคิดเห็นหรือไม่ มีมุมมองเรื่องนี้อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมก็มองว่าข่าวเวลาคนเขาจะเสพ คนอยู่ในสื่อเราจะมองว่า คนทำข่าวเขาต้องพิจารณาอย่างไรบ้าง ใช่ไหมครับ แน่นอน เราเลี่ยงไม่พ้นว่าข่าวที่ประชาชนสนใจ หรือว่าข่าวบางเรื่องที่เป็นเรื่องแปลกประหลาดเกิดขึ้นในสังคม ก็ประชาชนสนใจนะครับ อันนี้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะหยิบมาเป็นประเด็นข่าวที่จะนำเสนอก็ได้ แต่ว่าการให้น้ำหนักข่าวว่า 1 2 3 จะเป็นข่าวไหน ต้องอธิบายว่าสิ่งที่เราเห็นอยู่ โดยเฉพาะในทีวีบางช่องนะครับ ก็ช่วงชิงอย่างในเรื่องเรตติ้งด้วยกันนะครับ การทำงานของเขาก็จะไปอีกแบบหนึ่งคือ หนึ่ง มองประเด็นข่าวในเชิงเรตติ้งเป็นหลักนะครับ แล้วก็ public interest ของเขาคือเรื่องที่ลงไปสู่ชาวบ้านฐานราก แล้วก็ในการบริหารช่องเขาวิเคราะห์แล้วกลุ่มคนที่อยู่ต่างจังหวัด เป็นฐานคนกลุ่มใหญ่ที่สามารถทำให้เรตติ้งเขาโตได้ เพราะฉะนั้นเขาจะไปเล่นข่าวชาวบ้านเยอะ ก็จะทำให้เรตติ้งเขาไต่อยู่ในลำดับบนได้ อันที่สองก็คือทุกช่องต้องลดต้นทุนการผลิตหมดครับ มีแต่คน lay-off ไม่มีคนเติมเข้าไป เพราะฉะนั้นการนำเสนอข่าว ๆ หนึ่งเลยใช้ต้นทุนที่ต่ำมาก การผลิตรายการหรือการผลิตข่าวที่เป็นข่าวสดเป็นการทำรายการที่ต้นทุนต่ำที่สุดครับ ต้นทุนต่อชั่วโมงคุณส่งนักข่าวไป 1 คน เพื่อทำสกู๊ป 3 นาที 5 นาที กับให้เขาเฝ้าอยู่ทั้งวัน ต้นทุนข่าวเท่ากัน แต่เขาเลือกที่จะใช้วิธีนั้น ก็คือ ไปเล่นประเด็นชาวบ้านที่ตีแผ่ให้เกิดความน่าสนใจในเชิง dramatic ก็มี story line ให้เล่น เพื่อความอยู่รอดของอุตสาหกรรมของเขา ของแต่ละช่อง เขาก็แข่งขันกันในรูปแบบนี้ ต้นทุนต่ำสุด ใช้คนน้อยสุด ลากประเด็น เลี้ยว เลี้ยงประเด็นไปจากข่าวหนึ่งเนื้อหา fact มีอยู่ 3 นาที ใส่เข้าไป 2 เบรก 3 เบรก ก็เป็นครึ่งชั่วโมงได้ อันนี้ก็คือตอบโจทย์ทั้งในเชิง rating ในเรื่องต้นทุนการผลิตนะครับ เราก็จะเจอสภาพนี้ในหน้าจอของสื่อนะครับ อันนี้เป็นปัญหาในเชิงมิติ เชิงนโยบายที่ กสทช.เป็นคนกำหนดกติกาขึ้นมา แต่พอกติกาเหล่านี้เขาไปต่อไม่ได้ เขาก็ต้องหาทางเพื่อที่จะเอาตัวรอดได้ด้วยวิธีไหนบ้าง ถ้าอยู่ในมุมสื่อทีวีด้วยกันก็จะเห็นอยู่ว่า เหตุผลของช่องนั้นทำไมถึงออกมาแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ข่าวล่าสุดที่ในกระทรวง DES พูดถึงในเรื่องของการออกหลักเกณฑ์อันใหม่ เรื่องของการยืนยันในเรื่องของตัวตนของผู้ใช้ ถ้าเกิดว่าเป็นกรณีของพวก Social Media เช่น Facebook Twitter หรือ Instagram คิดว่าถ้าออกหลักเกณฑ์แบบนี้มาจะเป็นไปได้ไหมถ้าจะเอามาใช้กับยืนยันตัวตนทุกคนและจะสามารถแก้ไจปัญหาได้จริงหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมคิดว่ากระทบในมิติเรื่องเสรีภาพนะครับ ซึ่งต้องมองก่อนว่าเรามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่ใช่เฉพาะคนที่ทำหน้าที่ข้อมูลข่าวสาร ถ้าใช้กลไกเหล่านี้มาเป็นกฎหมายในการ

ที่จะกำหนดให้แสดงตัวตน จริง ๆ เขามีวิธีการเข้าถึงได้อยู่แล้ว โดยอำนาจสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ แต่ต้องเป็น Case by Case ไม่ใช่ว่าทุกคนต้องแสดงตัวตน

ผู้บริหารสภาองค์กรของผู้บริโภค
(ผู้เชี่ยวชาญภาคประชาสังคม)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าจะให้ความหมายคิดว่า Fake News น่าจะกล่าวร่วมถึงข่าวลวง ข่าวปลอม แล้วก็ข่าวที่ไม่เป็นจริง ซึ่งในข่าวพวกนี้ก็ทำให้เกิดปรากฏการณ์หลาย ๆ อย่าง เกิดขึ้น พอเป็นข่าวลวง ข่าวปลอม ข่าวไม่เป็นจริงเสร็จ ก็ทำให้ประชาชน ผู้บริโภคเข้าใจผิด พอเข้าใจผิดก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ต่อกระเป๋าเงินเขา ก็ถูกหลอกก็เป็นปัญหาที่พัวพันหลายอย่าง

ผู้สัมภาษณ์ : ข้อเสริมนะคะ ที่บอกว่ามีเรื่องของการร้องเรียนเข้าค่อนข้างเยอะ เรื่องร้องเรียนที่เข้ามาส่วนใหญ่ถ้าเกี่ยวกับข่าวลวง ที่บอกว่ามีพวกประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพนอกจากพวกขายผลิตภัณฑ์แล้วยังมีเรื่องอื่นอีกไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่วนใหญ่จะมาจากการหลงเชื่อคำโฆษณาที่กล่าวอ้างสรรพคุณเกินจริง แล้วก็นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แล้วก็เอาไปขายกันและก็หลงเชื่อซื้อมา ซื้อมาก็ใช้ไม่ได้ผล บ้างที่เกิดผล side effect ต่อร่างกายบางคนก็เสียโอกาสในการรักษา กระทบต่อปัญหาสุขภาพ ซึ่งซีเรียสมากบางคนถึงขนาดที่ว่าเป็นหลงเชื่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารบำรุงตา บำรุงสายตา ตาต้อ ตาสั้น ตายาว เขาบอกกินได้หมดเลยก็ซื้อมากิน ๆ เสร็จ แล้วไม่ไปหาหมอ ไม่ไปหาหมอแล้วเป็นไงอะ ตาเขาเกือบจะบอด เราก็จะต้องเข้าไปร่วมกันกับราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทย ก็เข้าไปรวมเป็นหนึ่งในคณะทำงานด้วย กับพวกอาจารย์หมอ เราจะจัดการกับพวกอาหารเสริมบำรุงสายตาพวกนี้ยังไง อันนี้คือใน part ส่วนของราชวิทยาลัยจักษุ ที่ได้เข้าไปร่วมอยู่ด้วยนะคะ

มีการเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหากับให้หน่วยงานกำกับดูแลมาหลายปีแล้วนะคะ เรื่องขอเปิดเผยข้อมูล การคืนข้อมูลให้กับประชาชน การให้การที่รัฐควรที่จะให้ประชาชนเข้าถึงระบบฐานข้อมูลเพราะว่าผู้ใช้คือประชาชนผู้บริโภค อยากให้ประชาชนมีข้อมูลเพื่อตรวจสอบ เช่น คำโฆษณานี้ อย. อนุญาตจริงหรือเปล่า หรือว่าคลังข้อมูลฐานข้อมูลที่เกี่ยวกับบัญชีหลอกลวงของผู้ประกอบการของคนที่เคยกระทำผิด

ถ้าสร้างความตื่นตัวแบบนี้แล้วส่งเสริมการรับรู้ของประชาชนแบบนี้ เชื่อว่าประชาชนสามารถกำกับดูแลกันเองได้ แต่เพราะว่าเขาไม่มีเครื่องมือไง แล้วเขาจะรู้ได้ไงว่าจริงหรือไม่จริง ยกตัวอย่างเรื่องการขายผลิตภัณฑ์สุขภาพ เขาเอาตัวเลข อย. มาเป็นตราศักดิ์สิทธิ์ เขาโฆษณาเลยว่าผลิตภัณฑ์ของเขามีเลข อย. แล้วประชาชนผู้บริโภคเห็นเลข อย. แล้วก็เชื่อเลยโดยไม่ตรวจสอบ ทั้งที่เลข อย.นั้นอาจเป็น อย. ปลอม อาจจะเป็น อย.หมดอายุ อาจจะเป็น อย.ที่สร้างขึ้นมาเอง อาจจะเป็น อย.ของตัวอื่น แต่ว่า เอาเลข อย.มาแปะและโฆษณาให้เกินจริงแล้วก็ขายได้ เพราะฉะนั้นเราจะทำยังไงให้สามารถตรวจสอบกันเองได้

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มองว่ามาจากทุกแพลตฟอร์ม เพียงแต่ว่าในแต่ละแพลตฟอร์ม กลุ่มเป้าหมายจะไม่เหมือนกัน Facebook ก็จะเป็นระดับคนที่สูงวัยทำงาน มีอายุ หรือพวก Influencer เขาก็จะรู้แล้วว่าขายของใน Facebook ได้ แล้วเกี่ยวพันตรงที่ว่า ถ้าเกิดสมมุติว่าขายผ่านช่องทาง Facebook หน่วยงานรัฐไทยก็ไม่สามารถลงไปทำอะไรได้เลย เพราะว่า Server อยู่ที่ต่างประเทศ ศาลไทยก็สั่งปิดไม่ได้ ปอท.ทำอะไรไม่ได้ กระทรวง DES ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้น Facebook จะเป็นช่องทางที่เขาหลอกลวงกันแยะมาก ไม่มีใครสามารถกำกับดูแลได้ตรงนี้นะคะ

แล้วในส่วนของ Line ก็เป็นช่องทางเข้าถึงตัวโดยตรง ไลน์มี open chat direct ถึงตัวผู้บริโภคได้เลย หรือว่าสร้างความเชื่อให้กับกลุ่มคนและมีการส่งต่อได้อย่างมหาศาลมาก ส่วนหนึ่งถ้าเกิดสมมุติว่าเขาต้องการสร้าง Fake News ที่ปล่อยข่าวได้เร็ว ๆ เขาก็จะอาศัยเครื่องมือคือ twitter คน retweet เร็วมาก แรงมาก เหมือนเราต้องมองว่า Fake News เหมือนโรคระบาด เป็นโรคระบาดที่ไม่มีใครรักษาได้ด้วย ทุกวันนี้ยังไม่มีใครรักษาได้เลย หรือว่าอย่าง IG ๆ นี้ก็น่ากลัวเพราะ IG เป็นแหล่ง Deep Fake เลยค่ะ ใช้ AI มาตัดต่อมาสร้างโน่นสร้างนี่แปะ คือทุกแพลตฟอร์มมีอันตราย มีความน่ากลัวของอยู่ เพราะฉะนั้นปัญหาพวกนี้เกิดที่ไหน เกิดขึ้นทุกแพลตฟอร์ม

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน (เช่น มาตรการทางกฎหมาย ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็พูดยาก เพราะว่า พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ฉบับเดียวไม่พอแน่นอน มาตรา 14 (1) มาตรา 14 (2) ไม่พอแน่นอน แต่ว่าถ้าเราจะพูดของเรื่องของการกำกับของภาครัฐแล้ว ต้องออกกฎหมายมาอีกกี่ฉบับ ที่จะมากำกับดูแล ที่ต่างประเทศก็มีเยอะแยะ พยายามที่จะเข้ามากำกับดูแลเรื่องของการขายของออนไลน์ เรื่องนั้น เรื่องนี้ แต่ว่าสุดท้าย ถ้าเราไม่สร้างการรับรู้ของประชาชน เราไม่สร้าง public awareness ตรงนี้ขึ้นมา ตั้งแต่เล็ก ๆ เลย ก็ทำอะไรไม่ได้เลย ประชาชนคือผู้บริโภคต้องรู้จักวิธีตรวจสอบ เมื่อคุณดูข่าว เมื่อคุณจะซื้อของ โฆษณาแบบนี้จริงหรือเปล่า โฆษณาแบบนี้เขาให้คุณค่ากับใคร

ผู้สัมภาษณ์ : มองในแง่ผู้รับสาร ผู้บริโภคที่จะต้องมี awareness มีความตื่นตัวในการรับสาร ถึงจะเป็นการช่วยลดจำนวน Fake News มากกว่าที่จะต้องจะให้ใครมาควบคุมหรือให้ใครที่มีบทบาทดูแลถูกไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ แต่ว่าเราต้องไปมองย้อนอีกว่า การสร้าง public awareness ตรงนี้ ใครจะต้องเป็นคนสร้างหน่วยงานไหนเป็นคนสร้าง ถ้าหน่วยงานกำกับดูแลภาครัฐก็ต้องสร้าง ทั้งภาคประชาสังคม NGO ก็ด้วยและทั้งผู้ให้บริการออนไลน์ internet ด้วย คือต้องบูรณาการความร่วมมือร่วมกัน อย่าง กสทช. ทุกวันนี้ กฎหมาย กสทช. กำกับดูแลแค่วิทยุ กับโทรทัศน์ แต่ว่าโลกใบนี้อยู่บน devices อยู่บนสื่อออนไลน์ตรงนี้เป็นช่องว่างที่ กสทช. ไม่ได้กำกับดูแลนะเพราะฉะนั้น กระทรวง DES ซึ่งมีกฎหมายฉบับเดียวที่ใช้กำกับดูแล Internet ได้คือ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เขาก็ไม่สามารถที่จะเข้ามากำกับดูแลได้ทั้งหมด แล้วด้วยปริมาณงานที่มากด้วย

ต้องมองเผื่อไปข้างหน้า อย่ามองแต่ยุคปัจจุบันแล้วออกกฎหมายแบบปัจจุบันแต่ว่าไม่ได้มองถึงผลกระทบต่อไปว่า ถ้าเกิดสมมุติว่าเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปขนาดว่ามีการเชื่อมโยงข้อมูลได้ถึง

ขนาดนั้น แล้วเราจะคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างไร รัฐต้องให้เครื่องมือกับผู้บริโภคและต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบ

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ามาตรการของรัฐในการสั่งระงับการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตมีความเหมาะสมในการจัดการปัญหาข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (รวมถึงการจัดการปัญหาการใช้ Bot หรือ Fake account ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็ดีที่รัฐมีการจัดการเรื่องนี้ ในส่วนของภาคประชาสังคมเราก็พยายามทำทุกทาง เราทำคู่มือผู้บริโภคศึกษา เราลงไปสอนเด็ก ๆ ทั่วทุกภาคเรามีเครือข่ายผู้บริโภคอยู่ทั้งประเทศไทยอยู่ทั่วทุกภาค เราเอาคู่มือนี้ลงเป็นสอนทุกให้โรงเรียน แต่ว่าหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการไม่มีเรื่องนี้เลย อะไรที่เกี่ยวกับผู้บริโภค เพราะฉะนั้นการทำงานหรือการสร้างความตื่นตัว หรือว่าสร้างความเท่าทันสื่อ มองว่าเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย ทุกหน่วยงาน

หากรัฐต้องการส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน รัฐควรบรรจุประเด็นนี้ลงในหลักสูตร ทำตั้งแต่อนุบาล กี่ชั่วโมงต่อสัปดาห์ อะไรอย่างนี้ กระทรวงส่งเสริมวัฒนธรรม กระทวงวัฒนธรรม ทำเป็นซีรี่ย์ให้เด็ก ๆ

ยังมองว่าประเทศไทยมี มีเครื่องมือเหมือน Cofact น้อยเกินไป ประเทศไทยยังขาดเครื่องมือ เรายังขาดนวัตกรรม ที่ต่างประเทศ web นั้น web นี้ ก็สร้างเครื่องมือขึ้นมาแล้วเขามาช่วยกันตรวจสอบว่าอันนี้ Fake News เกี่ยวกับด้านการเงินเป็นเรื่องจริงหรือเปล่า Fake News อะไรพวกนี้ คือ ต้องสร้างเครื่องมือ และต้องโยงใยข้อมูลกันให้ได้ทั้งหมด ถึงจะช่วยกันแก้ปัญหาได้ พอจะมองภาพออกไหมคะที่อธิบาย

ผู้สัมภาษณ์ : มองว่าในส่วนภาคประชาสังคม ทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ก็จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทด้วย ถูกไหมคะ อันนี้จะเป็นข้อเท็จจริงที่เราจะได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่คะ ทุกคนจะต้องถูกปลูกฝังว่า ทุกคนจะต้องเป็น fact checker ต้องตรวจสอบข่าวตลอดเวลา ไม่ใช่ว่าอ่านเสร็จแล้วหลงเชื่อเลย แต่ก็เข้าใจนะคะ ว่า ไม่มีเวลาด้วย อ่านเร็วด้วย อ่านแต่หัวข้อข่าว อ่าน Head อ่าน Lead แค่นี้จบ ไม่อ่านเนื้อข่าวข้างใน แล้วพอธรรมชาติของคนไทยเป็นแบบนี้เสร็จ สำนักข่าวเขารู้ เพราะฉะนั้นสำนักข่าวก็เน้นที่พาดหัวข่าว เพื่อดึงคนเข้ามาอ่านเยอะ ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : เหมือนว่าถูกชี้นำโดยเครื่องมือการสื่อสารและรูปแบบการสื่อสาร ที่ทำให้ตัวผู้รับสารคล้อยตามคนที่นำเสนอข่าว ที่เป็น Fake News ใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่คะ

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วในบทบาทภาคประชาสังคมที่คิดว่าจะเข้าไปช่วยมีบทบาทกำกับดูแลข่าวลวงให้มีจำนวนลดลง หรือว่าให้มีข่าวที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น คิดว่าภาคประชาสังคมจะสามารถมีบทบาทมีส่วนร่วมตรงนี้ได้อย่างไรบ้างคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือ เราจะต้องคุยไปถึงเรื่องของกลุ่มวิชาชีพด้วย ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานข่าว ถ้าเกิดสมมุติว่าสำนักงานมีการลงข่าวเสร็จแล้ว แล้วยังไงอะ Take Down ได้ไหม notice account เลยได้ไหม โดยที่ไม่ต้องให้กฎหมายต้องเข้ามากำกับดูแล ถ้าเกิดสมมุติว่าเห็นแล้วแจ้งไปแพลตฟอร์ม

พร้อมจะเอาลงไหม ภาคประชาสังคมก็ต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตา ภาคประชาสังคมก็ต้องช่วยทำให้เกิด public awareness ด้วย แล้วในขณะเดียวกันภาคประชาสังคมก็จะต้องไม่เป็นตัวที่ปั่นกระแสสร้างกระแสอะไรพวกเองด้วย ซึ่งบางครั้งก็มีนะคะ เราก็ต้องยอมรับเหมือนกันว่าหน่วยงานภาคประชาสังคมก็มีหลายแบบ ก็เหมือนกับหน่วยงานภาครัฐก็มีหลายแบบ ประชาชนก็ยังมีหลายกลุ่ม ผู้บริโภคมีหลายประเภท

ผู้สัมภาษณ์ : หมายความว่า ถ้าเป็นสื่อก็ต้องมีจรรยาบรรณสื่อ เพราะฉะนั้นภาคประชาสังคมที่มีหน้าที่แตกต่างกันไปก็จะต้องมีจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในวิชาชีพนั้น ๆ ของตัวเอง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ปีนี้ทำงานวิจัยเรื่องหนึ่งเรื่องเกี่ยวกับ influencer เรื่องของอิทธิพลของดารากับการโฆษณา แล้วก็พูดไปถึงการกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐว่าไม่มีใครสามารถเข้ามาจัดการอะไรได้ สังเกตได้ว่ากลุ่มดารากลุ่มที่มีอาชีพที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือ influencer ไม่มีใครกำกับดูแลเลยไม่มีจรรยาบรรณเลย ไม่มีอะไรเลย แล้วกลุ่มนี้สร้างอิทธิพลทางความคิดให้กับคนไทยเยอะมหาศาลมากเลย เพราะ influencer ในที่นี้เราไม่ได้หมายถึงพวกดาราที่มีชื่อเสียงแค่นั้น แต่ influencer มีทั้งในกลุ่มนักศึกษา ในกลุ่มนักเรียน ในโรงเรียน แล้วรายการทีวีก็ส่งเสริมให้เกิดเน็ตไอดอล แต่ว่าไม่ได้คิดเผื่อเลยว่า รายการนี้สนุก ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กมา แต่คิดหรือเปล่าว่า ถ้าเกิดสมมุติว่าคน ๆ นี้ เด็กคนนี้ ถูกโปรโมทให้เป็นเน็ตไอดอลแล้ว แล้วต่อไป อนาตคของเขาจะเป็นอย่างไรต่อไปเขาเป็น influencer แล้วนะ เขาเป็นเน็ตไอดอลแล้วนะ แล้วเด็กจะไปสร้างอะไรต่อไป คือต้องคิดแต่รายการดี รายการนี้สร้างสรรค์นะ ทำให้เด็กทุกคนกล้าแสดงออก แต่ผู้ผลิตรายการได้คิดเผื่อหรือเปล่าว่า ไม่มีจริยธรรม ไม่มีจรรยาบรรณ เข้ามาตีกรอบตรงนี้เลย

ผู้สัมภาษณ์ : คล้าย ๆ เสรีภาพสื่อมวลชนที่ในการนำเสนอข้อมูลและก็ในบทบาทของความเป็นสื่อที่การกำกับดูแลไม่ชัดเจน ใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากสื่อมวลชนแล้ว ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลปัญหาข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเกิดยกตัวอย่างง่าย ๆ ขอย้อนกลับมาเรื่องของการเรียนการรู้เท่าทันสื่อ การทำให้เด็กเข้าใจ ถ้าเราเริ่มต้นตั้งแต่เด็กอนุบาล ตรงนี้บรรจุเป็นหลักสูตรกระทรวงศึกษา ส่วนทำเป็นซีรีส์เด็กนั่งดูที่บ้านได้ เผยแพร่ทาง youtube ผู้ใหญ่ก็ดูไป แล้วก็สอนเด็กไป แล้วก็พูดถึงรวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ด้วยค่ะที่จะเข้ามา support ตรงนี้ให้ตลอดเส้นทาง คุณครูที่โรงเรียนด้วย มหาลัยด้วยคือจะมีดีกรีของไป เรื่องของการสร้างการรับรู้ให้เท่าทันสื่อจนไปถึงการสร้างนวัตกรรมให้เท่าทันสื่อ หรือการสร้างนวัตกรรมขึ้นมาคุ้มครองผู้บริโภค สร้างเครื่องไม้เครื่องมือให้ผู้บริโภคใช้งาน แต่ว่านั้นขณะเดียวกันประเทศไทยกำลังเป็นยุคทีเปลี่ยนถ่ายจากคนรุ่นปู่ รุ่นย่า รุ่นพ่อ รุ่นแม่ เขาก็อาจจะยังมีกลุ่มที่ไม่ทันเทคโนโลยี ก็ยังหลงตกเป็นเหยื่อให้กับพวกนี้ได้ แล้วเราจะกำกับดูแลยังไงได้ว่ากลุ่มเปราะบางพวกนี้ เราจะช่วยกันได้ยังไง

ยกตัวอย่าง ผู้ใหญ่คนเฒ่าคนแก่ที่เขาไม่รู้หนังสือแล้วเขานั่งดูทีวีอยู่ที่บ้านเขาไม่ต้องซื้อของออนไลน์เป็น ทีวีเขาบอกคอลลาเจนเพียงแค่คุณโทรศัพท์มาบอกเบอร์ 02 อะไร ๆ แค่คุณโทรมาคุณ

ไม่ต้องจ่ายเงินด้วย แล้วคุณอยู่เฉย ๆ ที่บ้าน เดี๋ยวเขาจะมีของมาส่งเพราะฉะนั้นการตลาดทุกวันนี้เขาพยายามทีจะทำให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกกลุ่ม กลุ่มเป้าหมายของเขาทุกกลุ่ม ซึ่งถามว่าเราจะกำกับดูแลยังไง เราจะช่วยกำกับดูแลได้ยังไงบ้างก็อย่างที่เรียนก่อนหน้านั้นจะต้องเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย ทุกวิชาชีพ ทุกหน่วยงาน ขอให้เราเพียงแต่ขอให้ทุกคนพึ่งระลึกเอาไว้ว่าตรงนี้คือโรคระบาดเราช่วยกันจัดการกับโรคระบาดนี้ยังไง ก็เหมือนโควิด 19 ๆ เป็นโรคอุบัติใหม่ เป็นโรคระบาดทุกหน่วยงานก็ต้องผลิตสื่อมาช่วยกันให้ความรู้ สร้างความเท่าทันทุกอย่างเลย

ผู้สัมภาษณ์ : มองในแง่ปลูกฝังเยาวชน แล้วก็ในแง่ของการเป็นสังคมผู้สูงวัยก็จะต้องมีการเข้าถึงกลุ่มคนพวกนี้ เพื่อที่จะให้ความรู้ในการรู้เท่าทันสื่อแล้วก็ให้ทุก ๆ คนเป็นคนเช็กข้อมูลให้กับตัวเอง ใช่ไหม เหมือนเป็นการเช็กเพื่อตัวเองด้วยตัวเอง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แต่ว่ารัฐต้องมีเครื่องมือให้ จะต้องมีคนสร้างเครื่องมือให้แล้วกลุ่มที่ไม่ใช่เฉพาะผู้สูงวัยนะคะ ขอเรียกว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง ทั้งกลุ่มเด็กด้วย ทั้งกลุ่มคนไม่รู้หนังสือ ทั้งคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มต่างจังหวัด หรือว่าทั้งกลุ่มผู้พิการทางสายตา ทางหู เรามีอะไรมาลองรับเขาหรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ : ฟังแล้วได้ความรู้เยอะมาก แล้วก็ดูเหมือนว่าข่าวลวงเหมือนกำลังจะใช้คำพระท่านหนึ่งเป็นการประทุษร้ายทางปัญญาของมนุษย์ของสังคมเราอยู่ เพราะฉะนั้นวิธีทางแก้ก็คือการสร้างปัญญาให้กับผู้รับสื่อก็คือให้เครื่องไม้เครื่องมือเขาให้เขาสามารถที่จะรับรู้ว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลจริง ข้อใดเป็นข้อมูลที่ไม่จริง อันนั้นก็เป็นวิธีการที่ดีมากนะครับ ที่นี้ข่าวลือหรือข่าวลวงเร็วมากกระจายเหมือนกับที่ท่านบอกว่าเหมือนโรคระบาดเร็วมาก แล้วผ่านสื่อแฟลตฟอร์มต่าง ๆ กัน ที่แตกต่างกัน เช่นใน Facebook เขาจะโฟกัสไปคนที่มีสตังค์ในการจับจ่ายใช้สอยก็คือผู้ที่สูงวัยนิดหนึ่งใช้ influencer ในการขายของใช่ไหมครับ ซึ่งก็ต่างกับ twitter เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ในการเผยแพร่ซึ่งอาจจะเร็วกว่าด้วย ซึ่งก็ต่างกับ Line อีกซึ่งจะใช้กับกลุ่มคนกับอีกกลุ่มคนหนึ่ง ที่นี้การจะไปสร้างความรู้ awareness กับบุคคลเหล่านี้ซึ่งอยู่ใน generation ที่แตกต่างกันวิธีการที่จะสร้างความรู้เหล่านี้ คุณคิดว่าจะต้องมีวิธีที่แตกต่างกันไหมครับ ในการที่จะสร้างปัญญาให้กับคนเหล่านั้น ซึ่งแต่ละคนเขาก็จะมีชุดความคิดเขาในแต่ละ generation ที่แตกต่างกัน การให้เครื่องไม้เครื่องมือจะต้องแตกต่างกันไหม ขอเรียนถาม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ขอบคุณท่านมากค่ะ ท่านสรุปได้ดีมาก ๆ เรื่องของการสร้าง awareness ที่สำหรับต่าง generation ว่าต้องใช้เครื่องไม้เครื่องมือที่ต่างกันด้วยค่ะ อย่าง Facebook กับ twitter แค่ภาพแค่ขนาดของรูปภาพที่ตอนที่เราจะทำ infographic เพื่อจะไปเผยแพร่เตือนภัยผู้บริโภค เราต้องทำคนละแบบเลยนะคะ เพราะว่ากลุ่มคนกลุ่มเป้าหมายคนละกลุ่มกัน size คนละ size กัน สมมุติถ้าเกิดเราลงไปแบบนี้นะ twitter ดูไม่ได้อันนี้เป็น size ของ Facebook

เพราะฉะนั้น การตลาดในภาคสายธุรกิจเขาพยายามที่จะทำลองรับทุกส่วนทุกอย่าง เขาพยายามทำทุกวิธีทางให้เก็ต maximize profit อยู่แล้ว แต่ในส่วนภาคประชาสังคมก็ยังไม่สามารถทำได้ถึงขนาดนั้นนะคะ แต่ถามว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำหรือเปล่า อย่างที่ท่านสอบถามมาว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำเลยนะคะ เพราะจริตในการใช้สื่อแต่ละสื่อไม่เหมือนกันภาษาในการสื่อสารแต่ละแฟลตฟอร์มไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นถ้าเกิดสมมุติว่าเราจะคุยกับชาว twitter เราต้องใช้อีกภาษาหนึ่ง เพื่อให้เขาฟังเรา แล้วเราจะคุยกับชาว Facebook เราก็ต้องใช้ caption อีก caption หนึ่ง เพื่อให้เขายอมรับสื่อที่เราผลิต

ผู้สัมภาษณ์ : อันนี้เหมือนกับแม้แต่การที่จะสื่อสารเราต้องใช้ marketing ในส่วนของเราด้วย ที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจเรา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ถูกต้องค่ะ NGO แพ้ตรงนี้ NGO ไม่มีฝ่าย PR & Marketing ไม่เหมือนภาคธุรกิจ

ผู้สัมภาษณ์ : โอเคค่ะ อันนี้จะมี keyword ที่น่าสนใจคือ จริตของคนที่รับสาร อันนี้เราต้องดูด้วยไม่ใช่เราแค่อยากจะเสนออะไรเขา เราต้องดูจริตของเขาด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกค่ะ ใช่ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนการทำงานของ Cofact ตั้งแต่มี Cofact เข้ามาในส่วนของพวกภาคประชาสังคมเขา คือได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการตรวจสอบเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน อย่างลองเขาไปดูเขาจะเปิดพื้นที่ให้เข้าไปโพสต์ในเรื่องของพวกข่าวลวงได้ใช่ไหมค่ะ เรื่องการนำเสนอในข้อเท็จจริง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ค่ะ model ของ Cofact นี้ เป็น model ที่เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ทุกคนร่วมเข้าไปให้ความเห็นตรงนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย มีข้อดีก็ตรงที่ว่าให้ทุกคนเข้าไปช่วยระดมความเห็นและเข้าไปแลกเปลี่ยนอะไรกันที่พื้นที่สังคมตรงนั้นได้ แต่ในขณะเดียวกันถ้าเกิดสมมติว่าฝ่ายไหนมีพวกมากกว่าจะทำให้เกิดการ bias กันได้เพราะว่าที่นี้เป็นแหล่งตรวจสอบแต่เป็นการตรวจสอบแบบทุกคนสามารถเข้าไปตรวจสอบได้และทุกคนสามารถเข้าไปใส่ commitment ได้

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วตัว Cofact เองนี้ร่วมเข้ากับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ อีกไหมค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่มีค่ะ Cofact เป็นแหล่งตรวจสอบของภาคประชาชน ของภาคประชาสังคมค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ปกติแล้วสมมุติว่ามีประเด็นที่เป็นประเด็นทางสังคมที่อาจพาดพิงเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐนั้น ๆ แล้วข้อมูลใน Cofact ทางหน่วยงานของรัฐเขาเคยเข้ามาติดต่อไหมค่ะ ว่าเขาอยากเข้ามาแก้ข่าวในพื้นที่นี้หรือแพลตฟอร์มนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยังไม่มีนะคะ แล้วก็อีกอย่าง Cofact มีความเป็นกลาง Cofact ก็คงจะไม่ยอมให้ใครเข้ามาใช้พลังใช้อำนาจได้ถึงขนาดนี้ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : หมายความว่า ณ จุดนี้ ก็คือเป็นบริการสาธารณะแล้วให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจเข้ามาร่วมตรงนี้ถูกไหมคะ ในแง่ที่จะประสานงานกับองค์กรตรงนั้น คือเราไม่ได้รับมาแก้ข่าวให้หรือว่าจะมาให้ใช้พื้นที่ของเรา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ

ร่วมกับ

กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.)

โครงการวิจัย

เรื่อง

“กระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต”

คำถามสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

1. คำว่า “ข่าวลวง” (Fake news) ในความเห็นของท่านหรือองค์กรของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

2. ท่านคิดว่ามาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในการจัดการข่าวลวงออนไลน์ในปัจจุบันมีข้อควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร ตัวอย่างเช่น

ก. มาตรา 14 (2) กำหนดว่า *“ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ*

- *นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน”*

ข. มาตรา 15 บัญญัติว่า *“ผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14”*

ค. มาตรา 20 (1) กำหนดว่า *“ในกรณีที่มีการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้”*

3. ประเทศสิงคโปร์บัญญัติกฎหมาย Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019 (POFMA) เพื่อจัดการปัญหาข่าวลวงโดยเฉพาะ ดังนี้ *(ข้อสังเกต เน้นใช้โทษปรับทางอาญา)*

ก. ความผิดฐานสื่อสารข้อมูลเท็จ ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5 หมื่นดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 1.177 ล้านบาท) หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีของนิติบุคคล เช่น ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ดำเนินการโดยบริษัทเทคโนโลยีต่าง ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5 แสนดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 11.77 ล้านบาท)

ข. *การเพิ่มโทษในกรณีความผิดฐานสื่อสารข้อมูลเท็จได้กระทำโดยบัญชีปลอม (Fake account) หรือบอท (Bot)* ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1 หมื่นดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 2.354 แสนบาท) หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีนิติบุคคล ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 23.54 ล้านบาท)

ค. *ความผิดฐานให้บริการในการสื่อสารข้อมูลเท็จ* (เช่น รับจ้างทำข้อมูลเท็จ) ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกประเทศสิงคโปร์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 3 หมื่นดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 7.06 แสนบาท) หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ง. *คำสั่งสำหรับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตและผู้ให้บริการสื่อสารมวลชน (internet intermediary and providers of mass media services)* โดยกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่ง เช่น

a. คำสั่งให้บุคคลผู้สื่อสารข้อมูลเท็จแก้ไขข้อมูลเท็จให้ถูกต้องแล้วสื่อสารข้อมูลนั้นแก่ผู้รับข้อมูลในประเทศสิงคโปร์ได้

b. คำสั่งระงับการเข้าถึงข้อมูลเท็จในประเทศสิงคโปร์

c. คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ปลอมและบอทที่สื่อสารข้อมูลเท็จได้

หากฝ่าฝืนคำสั่งอาจต้องระวางโทษปรับ 5 แสนดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 11.777 ล้านบาท) หรือ 1 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 23.54 ล้านบาท) แล้วแต่กรณี

ท่านคิดว่าประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแลข่าวลวงเหมือนเช่นประเทศสิงคโปร์หรือไม่ อย่างไร

4. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีบัญญัติกฎหมาย Network Enforcement Act 2017 (NetzDG หรือ Netzdurchsetzunggesetz) กำหนดให้ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ลงทะเบียนใช้งานใน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตั้งแต่ 2 ล้านคนขึ้นไป มีหน้าที่ต้องจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย (Handling of complaints about unlawful content) (ได้แก่ เนื้อหาที่ทำให้เกิดความเกลียดชัง (hate speech) ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ซึ่งรวมถึงเนื้อหาที่เป็นข้อความเท็จ) โดยการลบหรือระงับเนื้อหาดังกล่าวที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (เช่น ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่ได้รับข้อร้องเรียน หากเป็นเนื้อหาที่ผิดกฎหมายชัดเจน)

ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนหน้าที่ข้างต้น ต้องระวางโทษปรับทางปกครองสูงสุดไม่เกิน 50 ล้านยูโร (ประมาณ 191.15 ล้านบาท)

ท่านคิดว่า การนำโทษทางปกครองมาปรับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับข่าวลวงของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในประเทศไทยจะมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

5. ท่านคิดว่าควรมีมาตรการอื่น ๆ นอกจากกฎหมายในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (1)

(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากสถาบันการศึกษา)

ผู้สัมภาษณ์ : ข่าวลวงในความเห็นของท่าน คิดว่ามีลักษณะเป็นข่าวสารหรือข้อมูลที่มีลักษณะไหน อย่างเช่นต้องข้อมูลมันเป็นเท็จหรือบิดเบือน หรือมีลักษณะให้เข้าใจผิด บางคนก็เรียกเป็นข่าวปลอม บางคนก็เรียกข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : Fake News ผมคิดว่ามิติมันกว้างมากมันมี 3 มิติ มันมีรูป มีเสียง มี content อันนี้คือความยาก คือ ถ้าพูดถึงหนังสือพิมพ์อย่างดีก็มีมิติระหว่างตัวหนังสือกับรูป แต่พอเป็นดิจิทัลเท่านั้นมันมี 3-4 มิติ เช่น การเอาเสียงคนหนึ่งไปพูดเป็นเสียงของอีกคนหนึ่งอันนี้ ก็ลวงแล้วเห็นไหม เพราะฉะนั้นมันจึงมีมิติกว้างมากของคำว่าลวงในเชิง digital ผมว่ามิติมันกว้างมากนะ แค่เอาภาพในสถานที่หนึ่งมาใส่ในอีกสถานที่หนึ่ง หรือเสียงของคน ๆ หนึ่งเพื่อให้เขาใจว่าเป็นเสียงคนนี้ เพราะฉะนั้นผมเข้าใจว่าข่าวลวงมันเป็นจึงมีหลายมิติมาก

ถ้าพูดในภาพรวมก็คือไม่ใช่ข้อมูลที่ไม่เป็นข้อเท็จจริง แต่เป็นข้อมูลที่มีความมุ่งหมายที่ให้คนเข้าใจผิด ไม่ว่าจะโดยภาพ โดยเสียง โดยเหตุการณ์ โดยผลสรุป โดยอะไรต่าง ๆ นั้นนี้เป็นข้อความคิด เพราะฉะนั้นถามว่ามันเกิดจากอะไรได้บ้าง มันอาจจะเกิดจากข่าวที่เชื่อมโยงที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง รายละเอียดการเกิด ๆ ได้เยอะมาก ผมคิดว่าไม่สามารถจะสรุปได้หมด รายละเอียดที่มันเกิดได้เยอะมาก เพียงตัว concept มันเป็นอย่างนี้ ก็คือว่า มันไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงแต่มีความมุ่งหมายที่จะให้คนที่รับสื่อเข้าใจว่าภาพ เสียง content นี้ มันคือสิ่งที่เกิดขึ้นจริง แต่ว่าภาพมันอาจจะไม่จริงใช่ไหม เสียงมันอาจจะไม่จริง content อาจจะไม่จริง ผลสรุปอาจจะไม่จริง อะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า ถ้าเราจัดเป็นกรณี ๆ สามารถวางได้เป็นสิบ ๆ กรณี ใช่ไหม เรื่องพวกนี้มีรายละเอียดเยอะมาก

ภาพเหตุการณ์เกิดที่ประเทศหนึ่งอันนี้เกิดจากประเทศไทยอะไรอย่างนี้ ภาพที่สื่อให้คนเข้าใจผิด ภาพที่ให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ภาพที่ให้ข้อมูลอ้างอิงเท็จ ไม่ตรงหรือจนไปถึงการปลอมเลยปลอม Facebook เช่นนี้ เช่น บอกว่าไทยรัฐออนไลน์สร้างขึ้นมา ผมคิดว่ามันเยอะมากในมิติของการจะเป็นการตัดต่อภาพ ตัดต่อเสียง เยอะมาก สภาพการณ์ ผมจึงคิดว่าเยอะในแง่มุมของเทคโนโลยีปัจจุบันมันเกิดได้เยอะมากนะครับ ถ้าผมจะสรุปให้ภาพรวม ก็คือข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่ก็มีการสื่อไปเพื่อให้คนเข้าใจไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง content อะไรก็ตามแต่ โดยสรุปมันก็ไม่ใช่เป็นข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงนะครับ แล้วก็เกิดได้หลายมิติอันนี้ในความเข้าใจที่ไม่ได้อยู่ในสายสื่อมวลชน แล้วเท่าที่ดูมิติมันจะซับซ้อนมากครับ

ผู้สัมภาษณ์ : สรุป ข่าวลวงคือข่าวที่ไม่ได้เป็นความจริง ใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แต่ว่าเป็นการสื่อออกมาโดยให้ผู้รับสื่อเข้าใจว่าเกิดขึ้นตามที่เขาต้องการสื่อ หรือมันอาจจะภาพไม่ใช่ เสียงไม่ใช่ เนื้อหาไม่ใช่ หรืออาจจะไม่ใช่มิติใดมิติหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ : ทำให้เข้าใจผิด ที่นี้อย่างที่เราไปสำรวจของทางยุโรป อย่างในฝรั่งเศส หรือประเทศอื่น เขาจะเน้นว่ามันเป็นข่าวลวงที่มันเป็นเท็จ หรือทำให้หลงผิดเข้าใจผิด มันเหมือนกับส่งผลกระทบต่ออะไรใหญ่ ๆ ด้วย เช่นมิติทางด้านการเมืองอย่างนี้ ฝรั่งเศสจะเน้นข่าวลวงทางด้านการเมืองในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดี พอมาดูของไทย ในส่วนข่าวลวง ท่านว่ามันควรจะมีการจำกัดเรื่องของมิติตรงนี้ไหมค่ะ หรือว่าจะพูดถึงความผิดเกี่ยวกันข่าวลวงในมุมมองของท่าน ข้อมูลที่มันไม่ใช่ข้อเท็จจริง มันทำให้เข้าใจผิดทั้งหมดเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเราดูมาตรา 14 ของไทยเรา ใช่ไหม มันก็พยายามจะเขียนแบบนั้นแหละ มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษไม่เกิน 5 ปี (2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางพื้นฐานหรือเกิดการตื่นตระหนกแก่ประชาชน เราจะเห็นได้ว่ามันกำหนดโทษไว้ว่าไม่เกิน 5 ปี ผิดตั้งแต่ 1 วันจนถึง 5 ปี ช่องว่างระหว่างมันเยอะมาก อันนี้เราจะเห็นได้ว่ามันเป็นฐานที่มันให้ดุลยพินิจไว้เยอะมาก ถ้าเราดูแล้วใช่ไหมกว้างมากเลย ถามว่าทำไมกว้างเพราะว่าอย่างที่ผมบอกว่าโดยข้อเท็จจริงของข่าวลวงมันมีหลากหลายมิติมาก พอมันมีหลากหลายมิติ (2) มันเลยไปเอาตัวปลายทางความเสียหายเป็นตัวกำหนด ความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงอะไรต่าง ๆ มันไปเอาตัวนี้เป็นตัวกำหนดแต่ไม่ได้เอาตัวทางเข้าเป็นตัวกำหนด อย่างเช่น ห้ามฆ่า อย่างนี้ก็ชัดเจนว่าห้ามฆ่า ตัวพฤติกรรมของการห้ามชัดเจน ไปทำร้ายชีวิตผู้อื่น เรื่องนี้ข่าวลวงมัน scope ยาก มันก็เลยล็อคตรงว่าน่าจะเกิดประการนี้เกิดความเสียหาย ผมคิดว่าอันนี้มันมีปัญหาของความแน่นอนชัดเจนในเรื่องของการกระทำความผิดว่า scope แค่ไหน ความหมายนี้มันไปโยงกับดุลยพินิจในการกำหนดโทษ ซึ่งคนทำก็ไม่รู้ผล สมมุติว่าเขาจะล้อเล่นกับเพื่อนว่าเจตนาแค่นี้นะ แต่ท้ายที่สุดมันนำไปสู่การตื่นตระหนกตกใจของสังคม ยกตัวอย่างนะ ถามว่าเอาเจตนาเขา หรือเอาความมุ่งประสงค์สุดท้าย ท้ายที่สุดเอามุ่งประสงค์สุดท้ายใช่ไหม ผมคิดว่าของเรา ๆ ก็ไม่ได้ scope มาก คือ เราก็เอาโอเคคุณนำเข้าข้อมูลเป็นเท็จนะ แล้วผลไปผลเลยต่าง ๆ ซึ่ง scope มันก็ยังกว้าง เราแก้ไขครั้งที่ 2 พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ปี 2560 ผมไม่แน่ใจเพราะ (1) มันเริ่มด้วยคำว่าโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวงนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอม ฯ ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลอันเป็นเท็จ ผมไม่แน่ใจในเหตุผลของการแก้ไขครั้งที่ 2 ที่มีคำว่า “โดยทุจริต” โดยหลอกลวงของเดิมมีไหม ผมไม่แน่ใจผมไม่ไปเช็กฉบับแรกมีไหม

ผู้สัมภาษณ์ : อนุมาตรา (1) ของเดิมไม่มี มาเพิ่มขอแก้อนุ (1) ในของใหม่เพิ่มโดยทุจริตและหลอกลวง ขึ้นมา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมไม่แน่ใจว่าทำไม เหตุผล คือแสดงว่ามันคงมีการฟ้องกันเยอะมากใช่ไหม ก็เลยไปล็อคตอนต้นโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง จึงจะเป็นความผิด อันนี้แสดงว่าพอใช้มาระยะหนึ่งมันเกิดปัญหาการบังคับใช้จึงต้องไปล็อค (1) ว่าโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง ใครหลอกใครไม่รู้ผมไม่แน่ใจเขียนแบบนี้ใครหลอกใครยังไง เพื่อที่จะสกัดว่าไม่ใช่อะไรเข้ามาแล้วมันผิดหมดนะ ผมเข้าใจเหตุผลของการแก้โดยเฉพาะอนุมาตรา (1) พอไปเพิ่มเข้ามามันก็ทำให้ scope มันต้องแคบลงโดยคำว่า โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวงก่อน แล้วถึงค่อยมาดูข้อมูล คือของเดิมเข้าใจว่าข้อมูลมันเท็จบิดเบือนผิดหมด ซึ่งมันก็เป็นการเอาความผิดที่มันอาจจะเกินสมควรแก่เหตุไปอะไรต่าง ๆ เลยต้องมาแก้กัน

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านเห็นว่าในส่วนบทบัญญัติ ในส่วนอนุมาตรา 2 ก็อาจบัญญัติไว้กว้างใช่ไหมค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มันกว้างเกินไป ประเด็นก็คือว่าจริงแล้วเป็นเท็จ เป็นจะไปซ้อนกับความผิดเฉพาะในบางเรื่อง ผมคิดว่าอยากให้ดูตรงนี้ เรื่องบางเรื่องมันไปกระทบกับมั่นคงของประเทศ ผมยกตัวอย่างข้อมูลที่มันบิดเบือนที่มันไปกระทบสถาบันก็ไปเข้า ปอ. มาตรา 112 ในจำนวนหนึ่งมันจะมีความผิดเฉพาะของมันอยู่ แต่ที่ไม่เข้าเฉพาะ พอมันเป็นความผิดเฉพาะเราเห็นไหมว่ามันมีองค์ประกอบชัดเจน แต่พอมาเป็นอย่างนี้มันไม่รู้อะไร หมายความว่าเขียนอย่างนี้ ข้อความอย่างนี้ มันเป็นถ้อยคำในทางกฎหมายมหาชนมันโอเค แต่พอเป็นอาญามันไม่ค่อยโอเคเท่าไรเพราะว่ามันขาดความแน่นอนชัดเจน

หลักในทางกฎหมายอาญา มันต้องการความแน่นอนชัดเจน ถ้าผมจะเอาข้อมูลนี้เข้าไปผมมีความมุ่งหมายเพื่อจะทำลายระบบการบัญชีธนาคาร ยกตัวอย่างอะไรพวกเนี้ย แน่นอนชัดเจนใช่ไหม แต่พอใช้คำว่ามั่นคง ปลอดภัย อะไรต่าง ๆ คือถ้อยคำในทางอาญาประเมินยากมาก แต่ว่าคือถ้าเป็นถ้อยคำในกฎหมายทางมหาชน ถ้อยคำอย่างนี้เป็นการแสดงว่าให้อำนาจรัฐใช่ไหม เพื่อความมั่นคงแต่เราเอาถ้อยคำมากำหนดโทษทางอาญามันเป็นปัญหา มันเข้าได้หมด ความหมายคือมันเข้าได้หมด ผมจึงคิดว่าถ้อยคำที่เขียนใน (2) ทั้งหมด เขาเรียกว่าถ้อยคำในทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจนซึ่งเป็นถ้อยคำในทางกฎหมายมหาชน ฐานพวกนี้เราไปดูได้ ยกตัวอย่างในกรณีที่รัฐบาลที่จะออกพระราชกำหนด ถ้าเป็นกรณีเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ คือมันเขียนถ้อยคำกว้าง ๆ อย่างนี้ได้ เพื่อใช้รัฐมีอำนาจ แต่เขียนกว้าง ๆ เพื่อเอาความผิดมันกลับกัน เพราะฉะนั้นผมคิดว่ามันไม่สอดคล้องกับหลักในทางกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาต้องการความแน่นอนชัดเจน เพราะมันเป็นเรื่องโทษ แต่ในขณะที่กฎหมายมหาชนนั้นต้องการความกว้างเพื่อจะได้ครอบคลุมของอำนาจรัฐในการกระทำการตามวัตถุประสงค์ ถูกสะท้อนผ่านที่คำเดียวกันมันไปคนละทาง อันนี้เป็นปัญหาในทิศทางอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์ : หากย้อนกลับคำถามแรก ข่าวลวงกับการแสดงความคิดเห็น มันมีจุดแยกยังไงครับ เพราะว่าบางทีสื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ มา บางที่ข้อมูลก็อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่ขณะหนึ่งเขาอาจจะบอกว่าอย่างนี้มันคือการแสดงความคิดเห็น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จุดแบ่งมันอยู่ตรงนี้การแสดงความคิดเห็นนั้น แม้ว่าเขาจะเข้าใจผิดก็ถือว่าเป็นความคิดเห็นนะ ผมยกตัวอย่างผมเข้าใจผิด ๆ ว่าน้ำมะนาวมันแก้มะเร็งได้ อันนี้ผมเข้าใจผิดและผมแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นมันอาจจะเกิดความเข้าใจผิดได้เสมอนะ หรือความเชื่อที่ผิดบอกว่ากินนี้แล้วโควิด 19 ไม่มาแน่นอน 100% แม้ว่าจะเป็นการเข้าใจผิดก็ถือว่าเป็นความเชื่อ เพราะฉะนั้น ตรงนี้แน่นอนมันจะมีแดนทับซ้อนกันบางส่วนแต่ว่าข่าวลวง ข่าวอะไรตรงนี้มันจะไม่เหมือนกันเขารู้ คำว่า “ลวง” นี้รู้แต่ต้องการจะลวง มันต่างกันตรงนี้ ภาพ ๆ นี้กับสิ่งที่เกิดขึ้นมันคนละที่รู้ใช่ไหมแต่ต้องการให้คนเข้าใจผิดว่ามันเกิดที่นี้ เสียงนี้ไม่ใช่ของนาย ก. หรอกแต่ต้องการให้คนเข้าใจผิดว่านาย ก. เป็นคนพูด เพราะฉะนั้นนี้มันจึงต่างกันตรงนี้นะครับ “ลวง” คือ คนที่ทำต้องรู้ว่ามันไม่ใช่ข้อเท็จจริง เสียงกับคนพูดคนละคน ภาพกับเนื้อหาคนละอัน จุดแบ่งมันอยู่ตรงนี้ แต่ว่าถ้าเขามีความเชื่อเช่นนั้นก็แสดงว่าความคิดเห็นอันนี้ไม่อาจจะบอกข่าวลวงนะ เป็นเรื่องของความเชื่อในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งความเชื่อจะถูกหรือผิด ถือว่าเป็นเสรีภาพของเขา ผมจึงว่ามันมีจุดต่างกันอยู่ตรงนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของต่างประเทศ อย่างที่เราไปศึกษาในส่วนของกฎหมายสิงคโปร์ ฝรั่งเศส เยอรมัน ในส่วนของมาตรการที่เขาเอามากำกับดูแลข่าวลวง อาจไม่ค่อยได้เน้นในส่ทางวนของทาง

กฎหมายอาญา เนื่องจากว่าประมวลกฎหมายอาญาเขาก็มีบัญญัติไว้อยู่แล้วว่าอะไรที่มันเป็นเท็จแล้วสมมุติว่ามันไปกระทบคนอื่นจะเป็นหมิ่นประมาทไป หรืออาจจะว่าไปเข้าในส่วนของความมั่นคงเขาก็จะมีกฎหมายอะไรอย่างนี้ แต่เขาจะไปเน้นในเรื่องมาตรการทางปกครอง ก็คือเน้นในส่วนของโทษปรับ แล้วก็เหมือนกับไปกำหนดความผิดให้กับในส่วนของตัวนิติบุคคล จะเป็นในส่วนของพวกออนไลน์แพลตฟอร์ม พวกโซเชียลมีเดียต่าง ๆ หรือสื่อมวลชน ท่านคิดว่าตรงนี้ในส่วนของบ้านเรา ถ้าดูในส่วนของข่าวลวงมาตรการทางการปกครองมันจะเหมาะสมไหมค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อย่างที่ผมได้เกริ่นไว้ว่า ผมอยากให้ไปเช็กใน 14 (2) ว่ามันมีความผิดเฉพาะอะไรอยู่แล้วบ้าง ถ้าเราสามารถบอกได้ว่าการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จอะไรต่าง ๆ แล้วมันไปกระทบเรื่องพวกนี้มันมีความผิดเฉพาะอยู่แล้วหรือไม่ สรุปว่าเราตอบได้ว่ามันมีเกือบครบ สมมุติว่ามันมีอยู่ครบ เพราะฉะนั้นตรงนี้มันจึงเหตุผลว่าในต่างประเทศเขาจึงไม่ได้กำหนดซ้อนอย่างนี้ แล้วกำหนดซ้อนแบบนี้อย่างทีผมบอกว่ามันกว้างจนทำให้หลักในทางอาญามีปัญหานะครับ มันจึงเหตุผลเขาจึงไม่เอาความผิดเฉพาะขึ้นมา

ประการที่สอง ผมคิดว่า ผมยกตัวอย่างใน เยอรมัน ถามว่าถ้ามันมีลักษณะที่มันเป็นความผิดอยู่แล้วเขาเรียกว่าคือการกำหนดโทษทางอาญามันจะต้องมีลักษณะทีเรียกว่าทฤษฎี Schuld ความหมายว่าทฤษฎีความชั่วร้าย ความหมายคือว่ามันต้องเป็นความชั่วร้ายในระดับที่ควรจะได้รับโทษทัณฑ์ทางอาญา ไม่ใช่ว่าทุกการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องรับโทษทางอาญานะ มันจะต้องเข้าสู่ทฤษฎี Schuld มันมีความชั่วร้ายในตัวที่ควรต้องรับโทษอาญา เพราะฉะนั้นถ้าเขาใช้ทฤษฎีเป็นตัวกำหนดโทษอาญาก็แสดงว่าการให้ข้อมูลแบบนี้มันมีความผิดเฉพาะของมันอยู่แล้วซึ่งควรจะรับโทษทางอาญาอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นตรงนี้จึงเปลี่ยนระดับมาเอาโทษทางปกครองได้

ผมเข้าใจว่าเหตุผลที่เป็นแบบนั้นแต่ว่า ถ้าเราจะอธิบายความแบบนั้นเราต้องไปดูว่าโอเคกฎหมายที่มันเฉพาะที่มันเข้ามาเกี่ยวข้องครอบคลุมไหม ถ้ามันครอบคลุมอยู่แล้วเราก็อธิบายด้วยทฤษฎีอย่างนี้ได้ เพราะฉะนั้นการเอาข้อมูลพวกนี้เข้ามาในระบบมันจึงไม่ใช่ความผิดเฉพาะโดยตัวเองมัน ที่จะต้องรับโทษทางอาญา แต่แน่นอนมันก็เป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรจะส่งเสริม เพราะฉะนั้นไม่ควรสนับสนุนอาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคมได้ ก็ควรมีมาตรการเข้าไปกำกับโทษทางปกครอง คือถ้าเราจะใช้กรอบต่างประเทศอธิบายเราก็ต้องอธิบายพวกนี้ในบริบทกฎหมายไทยก่อน มันมีความผิดเฉพาะอยู่แล้วอย่างนี้ ผมก็คิดว่ามันก็พออธิบายได้ว่าลำพังการเอาพวกนี้เข้าไป มันจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดโทษอาญาเพราะมีอาญาอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นการกระทำพวกนี้ยิ่งถ้าเป็นนิติบุคคลมันจะควรเป็นค่าปรับในเชิงเศรษฐกิจหรืออะไรก็ว่าไป ถ้าเราให้ภาพยังนี้ก็พอจะอธิบายความได้ แล้วก็ประกอบกับอะไรผมที่ได้กล่าวไปว่ามาตรา 14 (2) นี้มันขาดความแน่นอนชัดเจนใช่ไหม ว่าอะไรมันคือตัวความผิดในองค์ประกอบของมันที่แน่นอนชัดเจน ที่คนเขาคาดหมายได้เขาทำแล้วจะผิดยังนี้ มันอาจจะมองไม่ชัดจึงเป็นปัญหาด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : โทษทางปกครองอย่างบ้านเราที่มีตัวร่าง พ.ร.บ.โทษทางพินัย คือเหมือนกับโทษทางปกครองของต่างประเทศหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ แล้วมันคืออันเดียวกัน ผมเรียนอย่างนี้ว่า คือมาตรการในการ decriminalization แปลว่าลดความเป็นอาญาลง การลดความเป็นอาญาลงของเยอรมัน เขาก็เปลี่ยนจากลหุโทษเป็นโทษปรับทางปกครองโดยไปออกกฎหมายฉบับหนึ่ง ก็เอาสิ่งที่เคยเป็นลหุโทษทาง

อาญาให้มาเป็นโทษปรับทางปกครองทั้งหมดเพื่อลดความเป็นอาญาลงประการที่หนึ่ง ประการที่สอง เขามองอธิบายจากทฤษฎี Schuld Theory ที่ผมว่าสักครู่ การกระทำเหล่านี้มันไม่ถึงขนาดชั่วร้ายที่ต้องรับโทษทางอาญา เพราะฉะนั้นเขาจึงปัดมาอยู่ตรงที่ทั้งหมด ของเยอรมันเป็นเหตุผล 2 ประการ อย่างที่ว่ามันไม่ชั่วร้ายถึงรับโทษ ประการที่สอง มันเป็นเรื่องที่พยายามลดความเป็นอาญาเฟ้อ ก็ลดทอนลงมา เพราะฉะนั้นแต่ที่นี้ของเราปรับทางปกครองมันมีหลายมิติ มิติแรก ถือว่าเป็นมาตรการทางปกครองในการลงโทษปรับ

ผมยกตัวอย่าง เหตุผลเพราะอะไรเอามาใช้เพราะว่า ผมยกตัวอย่างนะ สมมุติในคดีปกครอง ถ้าหน่วยงานไม่ชดใช้เงินยังไงเราก็ไปยึดทรัพย์ทางหน่วยงานไม่ได้ใช่ไหม มีข้อจำกัดใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เราจำเป็นต้องใช้มาตรการทางปกครองถือการปรับรายวัน ถูกปรับวัน 10,000 บาท จนกว่าคุณจะชำระ เขาเรียกว่าเป็นมาตรการการบีบต้องเอามาใช้ แต่ที่นี้มันยังมีโทษปรับทางปกครองที่เป็นเชิงลงโทษในทางเศรษฐกิจ เช่น ผมยกตัวอย่างข้อมูลข่าวสารใช่ไหม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดค่าปรับสูงมากใช่ไหมเป็นล้าน หรือกฎหมายหลายฉบับเลยที่เอามิติการปรับในทางปกครองพวกนี้เอามาใช้ เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นมิติในการปรับในเชิงลงโทษด้วย แต่ก็ยังเป็นมาตรการปกครองอยู่กับการปรับทางการปกครองทั่ว ๆ ไป อันนั้น ไอ้ทั่ว ๆ ไป คือการปรับพินัยเป็นทั่ว ๆ ไป อยู่นะ แต่ว่าแทนที่จะเอาอาญา ก็เอามาตรการการปกครองมาใช้เพราะฉะนั้นมันจึงมีการปรับที่มันไปคิดตามสัดส่วนทางเศรษฐกิจอะไรต่าง ๆ ด้วย ใช่ไหม

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของตัวแพลตฟอร์มนะครับ อย่างพวก website หรือพวกแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในส่วน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 15 กำหนดโทษทางอาญาไว้ ในมุมมองท่าน ท่านมองว่ามันไปไกลเกินกว่าในเรื่องการรับผิดในทางอาญาที่ควรจะเป็นหรือเปล่า ยกตัวอย่าง เยอรมัน เขาก็ใช้โทษทางปกครองสำหรับพวกออนไลน์ แพลตฟอร์มต่าง ๆ ก็คือกำหนดโทษทางปกครองไว้คอนข้างที่จะสูง นับเป็นสิบล้านยูโร แต่ในขณะของไทยกำหนดว่ามีโทษทางอาญาคือจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท อยากกราบเรียนท่าน สอบถามว่าหากพิจารณาตามทฤษฎี Schuld Theory พวกออนไลน์แพลตฟอร์ม เขาควรที่จะมีความรับผิดทางอาญาไหม หรือควรที่จะต้องกำหนดลักษณะใช้โทษทางปกครองจะมีความเหมาะสมกว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดมาตรา 14 เพราะฉะนั้นเราเขียนแบบระบบตัดไฟต้นลม ระบบการเขียนแบบนี้ ก็คือวางความรับผิดไปให้ผู้บริการใช่ไหม เพราะฉะนั้นการเขียนอย่างนี้มันผลักภาระไปให้กับผู้ให้บริการ การจะผลักภาระทำได้ไหม ทำได้แต่ควรจะเป็นขอบเขตเฉพาะที่มันมีประจักษ์แล้วมันจะเสียหายจริง ๆ อะไรทำนองนั้นนะ หมายความว่าไม่ใช่ทำไม่ได้นะ ทำได้แต่ว่าไม่ใช่คลุมทั้งหมด หมายความว่าโอเคมันประจักษ์ว่ามันเป็นเรื่องเท็จแล้วก็ปล่อยไปแล้วจะเสียหายอะไรต่าง ๆ แล้วก็ยังให้ทำ

ผมคิดว่าเขียนให้เป็นข้อยกเว้นได้ แต่ไม่ควรเป็นหลักเพราะว่าการเขียนเป็นหลัก อันนี้มันก็ไม่ใช่ขนาดสื่อสิ่งพิมพ์เรายังไม่มีเซ็นเซอร์เลยเห็นไหม แล้วนี้มันเป็นระบบ ๆ การให้ข้อมูลทั่วไปคือถ้าพูดไปแล้วมันก็อาจจะในแง่ของเขาเรียกว่าการที่ไม่มีข้อยกเว้น ไม่มีอะไรต่าง ๆ เขาเรียกว่าการกำหนดโทษผลักภาระอย่างนี้มันอาจจะเกินสมควรกว่าเหตุในทางกฎหมายมหาชนถือว่าเป็นการผลักภาระที่เกินสมควรแก่เหตุเพราะว่าในเชิงการบริการ ในเชิงธุรกิจอะไรต่าง ๆ มันไม่ใช่ระบบเซนเซอร์

ว่ากันไปแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าจะเอาผิดเขาก็ควรที่จะเฉพาะที่ประจักษ์และมีผลกระทบร้ายแรงในความเห็นผม 15 เขียนอย่างนี้ก็ดูจะเกินสัดส่วนไปสำหรับความรับผิด

ผู้สัมภาษณ์ : มาตรา 15 มันจะมีในวรรค 2 ผมไม่แน่ใจว่าท่านมีตัวบทไหม ก็คือว่าเขาจะให้กระทรวงมีอำนาจในการออกประกาศว่าทางแพลตฟอร์มจะต้องนำข้อมูลซึ่งผิดกฎหมายลงผิดออกจากระบบภายในระยะที่กำหนด เช่น 24 ชั่วโมงบ้าง 7 วันบ้าง แล้วแต่ลักษณะของข้อมูลถ้าไม่เอาลงก็ถือว่าเป็นความผิดของมาตรา 15 อย่างนี้การกำหนดในลักษณะแบบนี้ได้สัดส่วนไหมครับ หรือมันก็ยังเกินสัดส่วนอยู่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามวรรคสอง ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือนการระงับการนำข้อมูล วรรคท้ายถ้าผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามวรรค 2 นั้นไม่ต้องรับโทษ สิ่งนี้แสดงว่ามันต้องดูขั้นตอนของวรรค 2 อีก เขามีประกาศใช่ไหม แล้ววรรคท้ายถ้าพิสูจน์ได้ว่าทำตามนั้นแล้วก็ไม่ต้องรับโทษ เพราะฉะนั้นประเด็นตรงนี้คืออะไร หมายความว่าอย่างไรครับ

ผู้สัมภาษณ์ : คือเขาเหมือนกับเขายกเว้นเอาไว้นะครับ ให้ผิดก่อนแล้ว take down ก็คือเอาข้อความลงตามประกาศแล้วถือไม่ต้องรับโทษ ผมเข้าใจว่ามันผิดไปแล้วแต่ไม่ต้องรับโทษก็คือเป็นเหตุยกเว้นโทษอันหนึ่ง คือเขามีการออกเป็นกฎหมายลำดับรอง เป็นประกาศออกมาว่าถ้าผู้ให้บริการได้มีการรับการแจ้งเตือนมาแล้วและก็ไประงับการทำให้แพร่หลายก็คือลบออก เขาก็จะมีการกำหนดว่าให้ลบภายใน 24 ชั่วโมง ถ้าเป็นเรื่องของความมั่นคง หรือพวกข้อมูลลามกต้องลบออกภายใน 3 วัน เขาก็จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ค่ะอย่างตรงนี้ แต่เขามีการดำเนินการคือ เอาออก เขาก็สามารถยกขึ้นมายกเว้นความรับผิดชอบของเขาได้ ตรงนี้ ท่านคิดว่ามัน ถูกต้องตามหลักในเรื่องกับการได้สัดส่วนหรือไม่ มีความเหมาะสมไหมกับมาตรการตรงนี้ได้รับการแจ้งเตือนมา แล้วก็รีบลบตามที่บอกแล้ว ก็ยกเว้นความผิดไปเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แต่ผมยังสงสัยอยู่นิดเดียว ผมขอรายละเอียดในนี้บอกว่า ถ้าผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออก ปฏิบัติตามคือลบหรือเอาออกใช่ไหม ตามเวลาโอเค ดูความใน 15 แล้วไม่ค่อยเคลียร์เท่าไร คือถ้าเป็นกฎหมายอื่น เอานี้กฎหมายอื่นก่อนนะ ความหมายว่าเวลาสั่งอะไรแล้วไม่ทำมันจะมีความผิด ฝ่าฝืนคำสั่งใช่ไหม กฎหมายอื่น เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าที่มันเขียนอย่างนี้มันก็ต้องการที่จะไปแก้ปัญหาที่ต้นตอไง ก็คือ ผู้ให้บริการคล้าย ๆ กับหลักที่ว่าไปสักครู่เพราะฉะนั้น คุณเป็นเด็กดี เราก็ไม่ต้องรับโทษนะ แต่จริง ๆ แล้ว ผมคิดว่ามันปลายทางจริง ๆ ประเด็นใหญ่มันอยู่ที่ต้นทางใช่ไหม ที่ต้นทางว่าในข้อเท็จจริงผู้ให้บริการมันก็อาจจะไม่รู้ก็ได้นะ มันเป็น Fake News ใช่ไหม อันนี้ว่ากันตามข้อเท็จจริง เรื่องบางเรื่องเห็นไหมต้องไปพิสูจน์กัน อย่างนี้มันไม่ใช่

ผมมองต้นทางมากกว่าว่ามันเป็นภาระเขาเกินสมควร เพราะว่าหลักผู้ใดกระทำผู้นั้นมีความผิดมันเป็นหลักเบื้องต้น แต่แน่นอนนี้มันระบบเครือข่ายมันจะมาบอกว่าอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ มันก็ลงตรงนี้ด้วย เพราะนี้มันเป็นเพียงเครื่องมือของการสื่อสาร ซึ่งความหมายคืออะไร ความหมายคือว่ามันมีตัวผู้รับผิดในการสื่อสารในคอนเทนอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นมันจึงเหมือนกำหนดโทษอาญาเกินความจำเป็นแต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะกำหนดอย่างที่ผมบอกต้องเป็นกรณีที่มันประจักษ์แล้วก็อาจจะส่งผล

เสียหายอย่างร้ายแรง อันนี้ อาจจะทำให้ผู้ให้บริการจะได้ช่วยกรองระดับหนึ่ง ไม่ให้ส่งที่มันจะเป็นผลเสียหายต่อสังคมมันออกไป อันนี้ผมคิดว่าควรจะให้เขาตระหนักในหน้าที่ระดับแบบนี้ แต่มันไม่ใช่ทุกอย่างซึ่งผมดูแล้วมันเกินความสามารถ ไม่ใช่ความสามารถ มันเกินการทำหน้าที่ของพวกนี้ ที่ให้บริการพวกนี้เพราะท้ายสุดมันต้องมาดูคอนเทนใช่ไหม ท้ายสุดในบางเรื่องต้องดูงานวิจัยนะ เพราะว่าไอ้ที่ว่านี้มันใช่ไหม ไม่ใช่อะไร ซึ่งผมว่ามันเป็นภาระหนักทั้งที่มันเป็นเพียงเครื่องมือในการให้ข้อเท็จจริงเท่านั้น

ผู้สัมภาษณ์ : ขออนุญาตสอบถามในมุมมองของสื่อมวลชนในแง่ของความเป็นช่องทางการสื่อสาร ถ้าเกิดว่าเป็นระบบ social online ตอนนี้ สื่อมวลชนก็ปรับตัวว่าเข้าไปนำเสนอข่าวผ่านช่องทางสื่อสาร online เหมือนกัน เพราะฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่สื่อมวลชนชอบพูดอยู่เสมอ คือ ความมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูล แต่ทีนี้ในที่ท่านพูดมาสักครู่ ในการบทบาทกำกับดูแลของภาครัฐ ซึ่งแม้แต่ตัวกฎหมายที่ไม่ได้ระบุลงไปแล้วระบุเป็นปลายทางว่าจะทำให้เกิดความไม่มั่นคงตรงนั้น ตรงนี้แล้วเสรีภาพกับสื่อมวลชน ตรงนี้ในส่วนพื้นที่ทับซ้อนที่ท่านพูดท่านคิดว่ามันเป็นปัญหาต่อการที่ทำให้เกิดข่าวลวงในปัจจุบัน อย่างไรคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คืออย่างที่ผมบอกว่า ความหมาย Fake News นี้กับเสรีภาพแยกกันตรงไหนก่อน อันนี้คือประเด็นที่หนึ่ง นี้แยกออกจากกันก่อนนะ ไม่ใช่ว่าผมเชื่อ ผมกินขมิ้นแล้วแก้โควิด 19 แล้วบอกว่าเป็น Fake News มันก็เรียบร้อยหมดครับ ถ้าอย่างนี้ใช่ไหม อันนี้มันคือความเชื่อในแง่เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นก็ต้องเคารพแม้ว่าเขาจะเข้าใจผิดใช่ไหม อันนี้คือหลัก แล้วถ้าเกิดสิ่งที่มันเกิดในตัวผู้สื่อข่าว ผมคิดว่าถ้าเขายืนยันอย่างนั้น ก็ถือว่าเขายืนยันในฐานะที่เป็นบุคคลนะ ไม่ใช่สื่อมวลชน ความหมายคืออย่างนั้นนะ เพราะว่ามันเป็นความเชื่อ ซึ่งเสรีภาพทางเชิงความเห็นก็เคารพแม้ว่าคุณจะเข้าใจผิดก็ถือว่าคุณมีเสรีภาพ เพราะฉะนั้น ตรงนี้ แต่ทีนี้ที่มันจะเข้าลวงอย่างที่ผมจะบอกว่ารู้มันไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่สื่อออกไปโดยมุ่งประสงค์ให้คนรับสื่อเข้าใจผิดพลาดคาดเคลื่อนอย่างนี้แหละ ผมถึงบอกว่าไม่ว่าจะนำโดยใคร มันก็เข้าอันนี้ได้เข้า Fake News ที่ว่าได้ เพราะฉะนั้น พรมแดนที่มันแยกกันก็คือตรงนี้รู้ ต้องรู้ใช่ไหมครับ ต้องรู้ว่ามันไม่ใช่ข้อเท็จจริงหรอกนะครับ แล้วก็สื่อไปโดยให้คนรับสื่อเข้าใจว่าเป็นเช่นนี้ อันนี้แหละ ผมคิดว่าถ้าผู้สื่อข่าวเขารู้อย่างนี้แล้วเขาจะบอกเขาใช้เสรีภาพสื่อไม่ได้อะไรอย่างนี้ เพราะว่าอะไรเพราะว่ามันไม่ใช่ข้อเท็จจริงไง แล้วคุณก็มีความมุ่งหมายในฐานะที่เป็นสื่อให้คนรับสื่อเข้าใจเช่นนั้น อันนี้ผมคิดว่ามันไม่ใช่เรื่องเสรีภาพสื่อมันเป็นเรื่องความรับผิดชอบในการให้ข้อเท็จจริงต่อสังคม

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอย่างนั้นมันก็จะพูดไปถึงเรื่องจรรยาบรรณของสื่อใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถูกต้อง

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะว่าในสื่อมวลชนในปัจจุบันมาจากทุกสาขาอาชีพก็ว่าได้ เพราะว่าโลกมันไปไกลแล้วก็มีการแข่งขันทางด้านเวลาในการนำเสนอข่าวสาร เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนที่จะเข้ามาในปัจจุบันจรรยาบรรณ มันอาจจะละเลยหรือว่าไม่มีความเข้มข้น เข้มงวดในการที่จะมาดูแล อันนี้ท่านมองอย่างไรในการกำกับดูแลสื่อมวลชนที่จะต้องมีจรรยาบรรณบ้างคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จรรยาบรรณในประเทศไทยไม่เป็นจริง สื่อไม่สามารถที่จะสร้างองค์กรในการดูจรรยาบรรณได้ เรื่องนี้ไม่มีทางครับ เป็นจรรยาบรรณตามยถากรรม เพราะไม่มีองค์ที่จะบังคับได้ไม่มีระบบที่จะบังคับได้ เพราะฉะนั้นผมพูดจรรยาบรรณสื่อก็พูดไปในลมในฟ้าในอากาศ ผมว่าไม่มีความหมายในทางไม่มีความหมายในแง่สถานะทางกฎหมายนะ ความหมายผมคืออย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วอย่างที่เขาบอกกระทรวง DES เขาจะออกในเรื่องของหลักเกณฑ์บอกว่าบังคับในเรื่องของการเข้าใจใน social media ต้องมีการยืนยันตน คือต้องสามารถยืนยันต้องตนได้ เพื่อจะได้ระบบเรื่องของว่าใครเป็นใคร เพราะว่าเดี๋ยวนี้ที่เขาจะคุมมาดำเนินคดี ก็คือเฉพาะคนที่เขาสามารถที่รู้ได้ใครคือเจ้าของ Facebook คือใคร หลายคนเขาก็ไม่สามารถไปยืนยันได้เป็นพวกนิรนาม ท่านว่าอย่างนี้มันไปกระทบในเรื่องของเสรีภาพอะไรอย่างนี้ไหมค่ะ เพราะว่าบางทีเราใช้สื่อออนไลน์ เขาอาจจะไม่ได้อยาก เรามีหลายแอคเคาท์ เราอาจจะไม่อยากใช้ตัวตนเราจริง ๆ ในการเข้าไปใช้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ประเด็นก็คือว่า แสดงว่าถ้าเรา ๆ จะมี account หลังจากที่กระทรวง DES ออกมามันจะต้องเป็นตัวตนของเราจริง ๆ ถึงจะใช้ได้ใช่ไหม ทางเทคโนโลยีมันทำได้หรือเปล่าเท่านั้นแหละ อันนี้ผมไม่ค่อยรู้เรื่องทางนี้

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างเราเสียภาษี online อย่างนี้กรมสรรพากรทำได้อยู่แล้วอย่างเราเปิดบัญชีธนาคารเขาก็ทำได้เพราะเขาทำให้ไงครับแต่ของ Facebook ของ Line ของอะไรต่าง ๆ เขาก็ไม่ได้สนใจตรงนี้ เพราะว่าถือเป็นเสรีภาพในการที่ใครก็ตามที่จะเข้าไปใช้บริการไม่จำเป็นจะต้องระบุว่าเราเป็นใครเขามองแบบนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมถามต่อเรื่องเชิงเทคนิค สมมุติว่าผมไปสร้าง account นาย ก. นาย ข. แล้วผมก็ไปแสดงความคิดเห็นอะไรทั้งหลาย ทั้งปวง นำมาสู่การไปด่าฟาดฟันคนโน่น คนนี้ ทั้งหมดกระทบคนมากมายพอสืบสาวถึงความรับผิดว่าใครอย่างไร ตรงนี้ผมถึงถามว่ามันสามารถทำได้มากน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการใช่ไหม

ผู้สัมภาษณ์ : เขาก็มีการเก็บข้อมูลจราจร ดูในส่วนของข้อมูลเลขหมายปลายทางเครือข่ายที่เราใช้หรือว่าหมายเลขประจำตัวอะไรหลาย ๆ อย่างค่ะ มันก็พอระบุได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมคิดว่ามันเป็นประเด็นเชิงเทคนิค เพราะว่าท้ายที่สุดแล้วเขาต้องการจะสามารถที่จะคุมได้ภายในประเทศพูดคล้าย ๆ อย่างนั้น เพื่อเขาต้องการจะคุมภายในประเทศ ผมคิดว่าเรื่องนี้มันมี 2 ประเด็น

1. ผมว่ามันเป็นเรื่องเชิงเทคนิค อย่างที่ว่านะมันสามารถคุมได้อย่างไร นี้คืออันที่หนึ่ง ซึ่งมันคงมีนัยเชิงเทคนิค

2. ถ้าเราพูด โอเคนะ สมมุติว่าผมเชื่อว่านะเป็นเช่นนั้นจริงจรรยาบรรณของคนใช้สื่อ social media จะดีขึ้นทันที ผมพูดในมิตินี้จรรยาบรรณมันจะดีขึ้นทันที เพราะอะไรเพราะมันต้องมีความรับผิดชอบผมเชื่อว่าวันนี้ มันไม่มีจรรยาบรรณใน social media เพราะไอ้นิรนามนี่แหละ เพราะฉะนั้นในมิติหนึ่ง ผมคิดว่าจรรยาบรรณอาจสร้างขึ้นมาได้ โดยระบบความรับผิดชอบ มันไม่ได้กระทบเสรีภาพแสดงความคิดเห็นนะ คุณจะแสดงอะไรคุณก็แสดงแต่บนพื้นฐานความรับผิดชอบนะครับ ผมจึงค่อนข้างจะต้องมีความรับผิดชอบเพราะนั้นไอ้นิรนามทั้งหลาย มันจึงไม่รับผิดชอบอย่างไง

เพราะฉะนั้น เวลาเราพูดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เราต้องพูดความรับผิดชอบจากการแสดงความคิดเห็นด้วยนะครับ อย่างไปด้านเดียวนะครับ เพราะฉะนั้น เทคโนโลยีมันจะนำมาสู่ความรับผิดชอบจรรยาบรรณที่ดีขึ้น ผมว่าก็ไม่เป็นหรอกสำหรับผมนะ ผมว่าก็ทำเถอะมันไม่ได้กระทบเสรีภาพไง แต่มันไปกระทบว่าคุณต้องรับผิดชอบ ผมคิดว่าคนที่จะมาแสดงความคิดเห็นก็ตรงนี่แหละเขาไม่อยากรับผิดชอบนะ เขาอยากจะกราดไปทั่วบ้านทั่วเมืองแล้วไม่ต้องรับผิดชอบอะไรอย่างเนี้ยมันไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้วในการที่จะไปกำกับดูแลข่าวลวง ท่านมองว่ามีมาตรการอื่นไหมครับ ที่เหมาะสมในการจัดการเก็บหรือกำกับดูแลข่าวลวงที่มันเกิดขึ้นอยู่ ที่มันเยอะไปหมดตอนนี้มันไม่รู้จะเป็นจริงอะไรเป็นลวงเต็มไปหมด จะควรที่จะมีมาตรการอื่น อย่างไรไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือผมคิดว่าอันนนี้มันเกิดการเปลี่ยนยุคสมัย ความหมายผมคือว่าวันนี้ยุคสิทธิเสรีภาพเข้าสู่ยุคที่ 5 ผมกำลังพูดยุคของสิทธิเสรีภาพเปลี่ยนยุค ความหมายก็คือ ว่ายุคแสดงความคิดเห็นมันเป็นสิทธิเสรีภาพที่มาจากยุค 3 ยุค 3 คือเสรีภาพในการประชาธิปไตย มันเป็นเสรีภาพที่กระทำต่อรัฐ ใช่ไหม ต้องให้เสรีภาพเพื่อการทำต่อรัฐ อันนั้นยุคนั้นเขาเรียกยุคเสรีภาพในทางประชาธิปไตยมีเสรีภาพอะไรครับ มีเสรีภาพแสดงความคิดเห็นรวมกลุ่ม ชุมนุมต่าง ๆ อันนี้ แต่ว่าฐานคิดวันนี้เนี้ยเสรีภาพมันมาอยู่ยุคที่ 5

ยุค 1 เสรีภาพทางความเชื่อ

ยุค 2 เสรีภาพทางเศรษฐกิจ

ยุค 3 เสรีภาพทางประชาธิปไตย

ยุค 4 เสรีภาพสิทธิทางสังคม ที่มันสู้ระหว่างคอมมิวนิสต์กับเสรี

ยุค 5 มันคือเสรีภาพทางส่วนบุคคลที่มันเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล

เกิด 2-3 ปัจจัยในปัจจุบัน คือ

1. มันเกิดจากเทคโนโลยี ๆ วันนี้เราเห็นได้เลยว่าตั้งแต่ตัวมือถือมันเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเราหมดใช่ไหม คนที่กลุ่มอำนาจของโลกปัจจุบัน คือ คนที่กุมข้อมูลซึ่งในอดีตใครกุมที่ดินคนนั้นกุมอำนาจต่อมาใครกุมปัจจัยการผลิตคนนั้นกุมอำนาจ แต่ว่ายุคนี้ใครกุมข้อมูลคนนั้นกุมอำนาจ Facebook มันก็ขายข้อมูลส่วนบุคคล 50 ล้านบัญชีให้กับ Cambridge Analytica ถูกฟ้องร้องเห็นไหม แล้วไอ้พวกนี้ท้ายที่สุดมันจะนำมาสู่ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด ข้อมูล DNA เรา ข้อมูล biometric ข้อมูลอะไรทั้งหมายมันรวมกันเป็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลหมด

2. มันเป็นเรื่องไลฟ์สไตล์ของคนวันนี้ คนเปลี่ยน ไลฟ์สไตล์หมด เพราะฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องการแต่งงานเพศเดียวกันไปทั่วโลกเลยครับใช่ไหม เพราะว่าสังคมมันเปิดกว้างขึ้น การแต่งงานเพศเดียวกันมันก็คือสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมันก็ยังอยู่ตรงนี้

อันสุดท้ายที่มันมาโฟกัสเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล คือ เรื่องโรคอุบัติใหม่ ปิดหน้ากากไม่ปิดหน้ากากส่วนบุคคล โอเค ที่นี่ ผมพูดว่ามันเปลี่ยนยุคก็คืออย่างนี้ เสรีภาพในการแสดงออก เมื่อก่อนเราแสดงต่อรัฐเป็นหลักใช่ไหม แต่เราเห็นไหมว่าพอมันมี social media มาวันนี้การแสดงความคิดเห็นมันไม่ใช่มิติที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐแล้ว แต่มันมีสัมพันธ์ 3 มิติ

1. ระหว่างบุคคลกับรัฐ
2. ระหว่างบุคคลกับสังคม

3. ระหว่างบุคคลกับบุคคล

เพราะฉะนั้นเราเห็นไหมว่าจริยธรรมของคนแสดงความคิดเห็นในวันที่มีต่อรัฐนั้นแบบหนึ่งนะ มันต้องการจริยธรรมแบบหนึ่งใช่ไหม แต่ว่าวันนี้เราเห็นไหมเรื่องบูลลี่ทั้งหลาย การแสดงความคิดเห็นของเราอาจไปทำร้ายคน ๆ หนึ่งซึ่งเขามีปมในจิตใจ นั้นมันกระทำต่อปัจเจกบุคคลใช่ไหม คนถึงฆ่าตัวตายเพราะโดนบูลลี่ เพราะว่าอะไร เพราะว่าแสดงความเห็นไง เราเห็นไหมมันแสดงความเห็นมันยังเป็น มันยังใช่เสรีภาพยุค 3 แต่มันไม่คำนึงหรอกว่าคุณนะเข้มแข็งในเรื่องนี้ แต่คนอีกคนมันอ่อนแอมากเพราะมันมีปมชีวิต ปวดร้าวมาตลอดชีวิตมาบูลลี่มัน มันฆ่าตัวตาย พวกเราเห็นไหมว่าเสรีภาพที่เราใช้มาตั้งแต่ยุค 3 พอมาถึงยุคนี้มันไม่ใช่แล้ว สิ่งที่เราแสดงความคิดเห็นมันไปทำร้ายคน ไปส่งผลกระทบต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น ผมจึงมองเห็นว่าจริยธรรมของคนใช้เสรีภาพที่มีสื่ออันนี้รองรับ ซึ่งมาเร็วและกว้างไกลมาก จริยธรรมไม่เหมือนกันแล้ว เพราะฉะนั้นอันนี้ผมว่ามันเป็นเรื่องของการเปลี่ยนยุคสมัยนะ จริยธรรมของคนใช้เสรีภาพที่มีไอ้นี้รองรับต้องการจริยธรรมสูงกว่าเดิม 3 เท่า ถามว่าใครจะมาเป็นคนช่วยสร้างแหละอันนี่ อันนี้คือประเด็นที่ผมคิดว่าเมื่อปฏิสัมพันธ์สังคมมันเปลี่ยน แต่ว่าเรายังเอาความคิดเห็นแสดงต่อรัฐ ๆ มันไม่เป็นไรหรอกมันเข้มแข็ง มันใหญ่โตมาก แต่ว่าปัจเจกบุคคลซึ่งมันมีปมในชีวิต แล้วเราก็บอกว่านั้นมีเสรีภาพผมคิดว่ามันไม่ใช่ อันนี้ผมปฏิสัมพันธ์มันเปลี่ยน เพราะฉะนั้นสิ่งใหญ่ที่ต้องทำวิจัย คือ ทำความเข้าใจบริบทของสิ่งที่มันเปลี่ยนไปแล้ว เราเอาเสรีภาพอะไรมาแสดงความคิดเห็นที่ไปกระทบจิตใจของคน โอเค นะแม้มันจะไม่ละเมิดนะแต่จริยธรรมยุคสมัยเปลี่ยนไป ผมคิดว่าเพราะฉะนั้นเราไม่อาจจะใช้เสรีภาพในยุค 3 เอามาพูดเสรีภาพในยุคนี้ ผมว่าไม่ใช่ เพราะฉะนั้นอันนี้คือประเด็นใหญ่ของยุคสมัยที่มันเปลี่ยนไปในบริบท ในบริบทของเทคโนโลยี แต่ว่าผมเรียนว่าพวกเราเนี้ย รวมทั้งในตะวันตกเรายังติดเสรีภาพยุค 3 ผมยกตัวอย่างนะ ในเยอรมันรัฐบอกว่าให้มาตรการสวมหน้ากาก ออกมาประท้วงกัน 17,000 คน บอกว่ากระทบสิทธิส่วนบุคคลเห็นมั้ย มันประทบสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างไร ไม่ใช่เรื่องที่รัฐเขามีมาตรการแต่มันต้องการป้องกันโรคระบาด มันไม่ใช่เกิดจากการที่รัฐใช้อำนาจ เพราะฉะนั้น นั้นคือยุคมันเปลี่ยนแต่ว่าเสรีภาพที่เราคุ้นเคยเดิมมันติดมาจึงมาประท้วงรัฐไง รัฐให้ทำเพราะโรคระบาดต้องการไม่ใครคุณไปติดคนอื่น หรือคนอื่นมาติดคุณ บริบทคล้าย ๆ กับเสรีภาพแสดงความคิดเห็นไอ้เนี้ยเปลี่ยนแต่ว่าอะไรความคุ้นชินยังไม่เปลี่ยน เพราะฉะนั้นจะแก้ยังไง อันนี้คือเรื่องใหญ่นะผมคิดว่าอันนี้คือเรื่องใหญ่

นักกฎหมายกฤษฎีกา
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายภาครัฐ)

ผู้สัมภาษณ์ : ข้อแรกในมุมมองของท่าน ข่าวลวง Fake News ณ วันนี้ในความเห็นของท่าน ข่าวลวงมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้างครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ที่ท่านยกตัวอย่างมาผมก็เห็นด้วย จริง ๆ มันชัดเจนในตัวอยู่แล้วมันคือข่าวที่มีเนื้อหาที่ไม่เป็นความจริงไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง อย่างที่ยกตัวอย่างข่าวเท็จ ปลอม หรือว่าทำให้เข้าใจผิด ทำให้เข้าใจผิดนี้อาจมีบ้างส่วนที่เนื้อหาถูกต้องแต่มีการตัดตอนเนื้อหาบ้างส่วนออกไป หรือเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นเท็จเข้าไป อย่างนี้ก็เข้าข่ายว่าเป็น Fake News ได้เหมือนกัน ว่าบิดเบือนอาจจะมีข้อความจริงอยู่บ้าง บิดเบือนเพื่อประโยชน์บางประการ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจผิด อันนี้ก็เห็นด้วยว่าเป็นข่าวลวง ตรงนี้ผมคงไม่มีอะไรเพิ่มเติม เว้นเสียแต่ว่าอาจจะต้องระบุให้ชัดว่าข่าวเท็จหรือข่าวที่บิดเบือนต่าง ๆ มันเกิดขึ้นจากบุคคลที่ผู้ทำ หรือผู้เผยแพร่มีเจตนา หรือว่ามีความจงใจ ทำด้วยความจงใจไม่ใช่การผิดหลง ก็อาจจะมีเหมือนกัน โดยเฉพาะในโลกโซเชียลที่ทุกคนแข่งกันเสนอข่าวเร็วที่สุด ต้องเป็นสื่อสำนักแรกที่เสนอข่าวบ้างทีเสนอออกมา ท่านก็คงเคยเจอข่าวที่เสนอออกมาตอนแรกผิด แต่ถามว่าเป็น Fake News ไหม พอไปดูแล้วก็คงไม่มีเจตนาอะไร แต่ว่ามันอาจจะมีการตกหล่น ผิดหลง การสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้สื่อข่าว ระหว่างคนที่ทำ content กับคนที่เผยแพร่ การบกพร่องการผิดหลง เราก็คงไม่ถือว่าเป็น Fake News เพราะเขาไม่มีเจตนาที่จะสร้างเรื่องขึ้นมา ที่จะทำข่าวผิดขึ้นมาเพื่อหวังผลประโยชน์อะไร ผมว่าสิ่งที่อาจจะต้องระบุให้ชัดก็คือ คนที่เป็นการกระทำโดยจงใจ ซึ่งตัวนี้มันจะโยงไปเรื่ององค์ประกอบความผิดอาญาด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : โดยสรุปแล้วคือถ้าเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไป เราไม่ถือว่าเป็นข่าวลวงใช่หรือไม่ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไป เราจะต้องไปดูเนื้อหาว่า ความคิดเห็นนั้น ถ้าเป็นความคิดเห็นส่วนตัวแน่นอนคนเรามีเสรีภาพในเรื่องความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นก็มีรัฐธรรมนูญรับรองไว้ ถ้าความคิดเห็นนั้นมีการเผยแพร่ออกมาในลักษณะที่พยายามทำให้ผู้คนเชื่อว่ามันเป็นความจริงทั้งที่มันไม่ใช่ความจริง อย่างเรื่องที่เราเจอล่าสุด เรื่องวัคซีนจากพวกที่เข้าโซเชียลที่อ่าน Facebook อ่าน Twitter ก็คงเจอว่ามีความคิดเห็นบางอย่างไม่ตรงกับความเป็นจริง คนที่รู้ดีกว่าหมอ วัคซีนตัวไหนดีไม่ดี ได้ผลอย่างไง มีผลข้างเคียงอะไร อย่างไร ก็ให้ความเห็นในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความจริงในทางการแพทย์ในทางวิทยาศาสตร์เข้าไป แล้วทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันทำให้ผู้คนหวาดกลัวหรือว่าตื่นตระหนก ผมมองว่าบ้างครั้งส่วนที่เราเรียกว่าความคิดเห็นซึ่งแน่นอนทุกคนมีเสรีภาพที่จะคิดจะเห็นอย่างไง แต่ว่าการที่เสนอความคิดเห็นออกไปถ้าความคิดเห็นนั้นมันไม่สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นความจริง มันก็มีประเด็นเหมือนกันว่าจะเป็นข่าวเท็จ Fake News

ผู้สัมภาษณ์ : แม้ว่าเขาจะไม่ได้มีเจตนา เขาอาจจะสำคัญผิดหรือว่าเขาอาจจะเชื่ออย่างนั้นจริง ๆ โดยสุจริต ผมกำลังสงสัยอยู่ว่าเสรีภาพในการแสดงออก ณ วันนี้ เมื่อเทียบกับในอดีตแล้วเพราะในวันนี้โลกมันเข้าสู่ยุคโซเชียล เวลาจะแสดงความคิดเห็น มันเหมือนเผยแพร่ไปอยู่สู่คนหมู่มาก ในมุมมอง

ท่านมองว่าเสรีภาพในความแสดงออก ณ วันนี้กับในอดีตซึ่งมันแสดงออกแต่ก็จำกัดในกลุ่มบุคคลที่รับรู้ แต่วันนี้มันแพร่กระจายไปทั่ว อย่างที่ท่านบอกว่าวัคซีนอย่างนี้ พอพูดว่าปั๊บมันกระพือข่าวทั่วไป เสรีภาพการแสดงออก ณ วันนี้มันเปลี่ยนแปลงไปกว่าเดิมไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แน่นอน เปลี่ยนไปเพราะเมื่อก่อนการแสดงความคิดเห็น คนทั่วไปก็แสดงความคิดเห็นทางการสนทนาตัวต่อตัว อย่างมากก็จัดประชุม จัดสัมมนา ในวงแคบ ๆ ถ้าจะให้กว้างแพร่หลายกว่านั้น ก็หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วันดีคืนดีอยากเขียนอะไรลงหนังสือพิมพ์ทุกวันคงไม่ได้ มันมีค่าใช้จ่าย มันมีข้อจำกัด อาจารย์คงไม่สามารถออกทีวี สามารถจะพูดผ่านวิทยุได้ทุกวัน แต่ตอนนี้มันเปลี่ยนไปหมดแล้ว มันเป็นโลกใหม่ เป็นโลกที่ทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นทุกคน สามารถที่จะเผยแพร่ความคิดเห็นของตัวเองได้ และไม่ได้จำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ คือทั่วโลกเลย ตรงนี้มันเป็นอันตรายมันเหมือนดาบสองคม ว่าสิ่งที่เผยแพร่ออกไปเป็นสิ่งที่ดีคนอื่นได้ประโยชน์ให้ความรู้กับเขาไม่ว่าเรื่องไหนก็ตาม เรื่องสุขภาพ เรื่องกฎหมาย เรื่องอะไรก็ตามมันเหมือนเป็นเรื่องดีสำหรับทุกคน คนอื่นได้ประโยชน์ แต่ถ้าสิ่งที่เผยแพร่ออกไปเป็นข่าวเท็จ ข่าวปลอมที่ทำขึ้นเพื่อผลประโยชน์บ้างประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เรื่องมิจฉาชีพหรือบางทีเป็นแค่ความคึกคะนองส่วนตัว แต่มันทำให้เกิดความเสียหายกับคนอื่น ผมมองว่าก็เป็นเรื่องที่กฎหมายจะต้องจัดการ

ผู้สัมภาษณ์ : ประเด็นที่สอง ในเรื่องโทษ ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับข่าวลวงวันนี้ ผมเข้าใจว่าทาง ปอท.เวลาดำเนินคดีในส่วนของข่าวลวง เข้าใจว่าเขาใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14 (2) ก็คืออย่างที่ท่านเห็น คือการเป็นเรื่องการนำเข้าระบบคอม ฯ ข้อมูลอันเป็นเท็จ อยากเรียนถามท่านว่ามาตรา 14 (2) ท่านมองว่ามันมีความเหมาะสมไหมในการจัดการกับข่าวลวง ณ วันนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ร่างนี้ผ่านกฤษฎีกา ผมจะพูดอะไรมากก็คงไม่ได้ น่าจะเป็นคณะ 11 ที่ดูแลเรื่องนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ตอนนั้น ท่านมุ่งหมายในการจัดการข่าวลวงไหมครับ เพราะ มาตรา14 (2) นี้ ตอนที่ยกร่าง ตอนนั้นยังไม่มี Fake News เยอะแยะเหมือนขณะนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมไม่ได้จับกฎหมายด้านนี้โดยตรงแต่เท่าที่เคยฟังเพื่อน ๆ ที่กฤษฎีกาที่เขาพูดคุยกันมันว่ากฎหมายเก่ามันไม่ชัด อันนี้น่าจะเป็นที่แก้ไขใหม่ใช่ไหมครับ น่าจะสอดรับกับสภาพปัญหาจริง ๆ ก็คือ Fake News ที่เราเข้าใจ ที่เป็นข่าวที่สร้างขึ้นมา เพื่อหวังผลบางอย่างแล้วก็มันมีผลร้ายที่จะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคง ต่อ public order ต่อเรื่อง security ต่อเรื่องอะไรต่าง ๆ ทำให้เสียผลประโยชน์ ผมเห็นด้วยว่า สิ่งที่เป็นเรื่องหลัก ๆ ที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง จากการได้รับผลกระทบกับ Fake News ก็ครอบคลุมอยู่ในมาตรา 14 นี้

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของผู้ที่เป็นผู้ให้บริการ อย่างพวก platform online วันนี้มันจะมีปัญหาเรื่องข้อมูลมาอยู่ในระบบแพลตฟอร์มอะไรต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งผมเข้าใจว่าทางรัฐก็พยายามที่จะมีคำสั่งศาลให้ไปปิด แต่เขาก็ไม่ปิดเพราะเขาไม่อยู่ใน jurisdiction เรา แล้วโทษที่เราใช้มาตรา 15 อย่างที่ท่านเห็นจะเป็นโทษทางอาญาซึ่งกับคล้าย ๆ กับสิงคโปร์ อย่างที่ได้คุยกันนะครับ คล้าย ๆ กับสิงคโปร์ แต่ก็ต่างกับเยอรมัน ผมเข้าใจว่าเยอรมันจะใช้โทษปรับทางปกครองซึ่งใช้เงินจำนวนมากเป็นฐานตัวค่าปรับทางปกครองใช้เป็นค่าปรับทางเศรษฐกิจผมมองว่าอย่างนั้น เพราะว่าโทษทางอาญาในลักษณะจำคุก โดยส่วนตัวผมมองว่าไม่มีประโยชน์กับพวก platform เท่าไร เพราะเอาเข้าจริงนำเขามาลงโทษ

จำคุกก็คงเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ มุมมองของท่านมองว่าจริง ๆ แล้วประสิทธิภาพในการที่จะไปจัดการกับข่าวลวงกับพวก platform จริง ๆ แล้ว โทษในทางปกครองก็ดี ในทางอาญาก็ดี อันไหนจะเหมาะสมกว่ากันครับ

ผู้สัมภาษณ์ : เรื่องประสิทธิภาพของโทษ เราคงต้องแยกผู้กระทำความผิดก่อนครับ ผมเข้าใจว่าท่าน concern ในส่วนของผู้กระทำผิดที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายไทย ในแง่ดินแดนในแง่อาณาเขต เช่น เขาอยู่อเมริกา มันก็คงตามไปเอาผิดลำบาก ลำพังเอาผิดคนที่อยู่ในประเทศก็ลำบากอยู่แล้วผมเข้าใจว่าเบื้องต้น การกระทำผิดในเรื่อง Fake News ปัจจุบันในส่วนที่เราเจอคือเรื่องการเมืองบ้าง เรื่องสินค้าเรื่องอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมเข้าใจว่าการทำผิดเคสส่วนใหญ่มันทำผิดคนที่อยู่ในประเทศ หรือบางส่วนอาจจะอยู่นอกประเทศ แต่ทำผิดเป็นผู้สมรู้ร่วมคิด ผู้สนับสนุนที่อยู่ในประเทศ เพราะฉะนั้น ขออนุญาตพูดถึงผู้กระทำผิดที่อยู่ในประเทศ ผมมองว่าโทษอาญายังใช้ได้ยังพอมีประสิทธิภาพ ส่วนคนที่อยู่ต่างประเทศ อย่างที่ท่านยกประเด็นขึ้นมามันก็ไม่ใช่เรื่องเฉพาะสำหรับความผิดเกี่ยวกับ Fake News เท่านั้น ความผิดกรณีอื่น ๆ นี้ เราก็เจอปัญหาแบบเดียวกันซึ่งการแก้ปัญหาก็คงต้องเป็นอีกประเด็นหนึ่ง แต่ในส่วนของผู้กระทำผิดที่อยู่ในประเทศจะใช้โทษอาญา ผมมองว่า กระบวนความยุติธรรมของเราพอจะรับมือได้ ตั้งแต่ในชั้นของพนักงานสืบสวน การสอบสวนอะไรต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การฟ้องคดี การเอาตัวคนที่กระทำผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การฟ้อง การอะไรต่าง ๆ ตรงนี้ผมมองว่าอย่างใช้ได้อยู่ ส่วนเรื่องความเหมาะสมท่านจะให้ผมพูดเรื่องการเลือกโทษว่าควรเป็นอาญาหรือปกครอง ก็ยังไม่ถึงประเด็นนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ที่นี้ผมย้อนนิดหนึ่งโทษที่ท่านมองว่าเหมาะสมจะสังเกตสิงคโปร์นี้เป็นโทษปรับ 11 ล้าน หรือ 5 แสนดอลลาร์สิงคโปร์ แต่โทษของไทยปรับแค่แสนเดียว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมมองว่าสิงคโปร์ ท่านคงทราบดีว่าเขาเป็นประชาธิปไตยระดับหนึ่ง แต่เขาคุมเรื่องสื่อ เรื่องข้อมูลนั้นคุมมากกว่าประเทศทางโลกตะวันตก เราทราบดีอยู่แล้วสิงคโปร์เขาถือว่าเรื่องความมั่นคง เรื่องความสงบเรียบร้อยสำคัญมาก ไม่งั้นมันกระทบกับการทำธุรกิจความเชื่อมั่นถือความเชื่อมั่นของต่างประเทศ เพราะฉะนั้นกฎหมายเขาค่อนข้างแรง การที่เขากำหนดโทษทางอาญาไว้สูง ผมเข้าใจว่าเพื่อป้องปรามคนที่คิดจะทำผิด เพราะเมื่อคุณทำผิดแล้วไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะได้รับ สิ่งที่คุณจะต้องถูกลงโทษก็อาจจะทำให้คนกลัว ตรงนี้ก็เข้าใจว่า นโยบายของเขาก็ต้องการให้โทษแรง ซึ่งผมดูแล้ว 11 ล้าน กับการทำ Fake News เพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่างก็ไม่ได้เยอะอะไร โทษอาญาในเรื่องอื่น ๆ ที่แรงกว่านี้ในเมืองไทยก็มี ก็เห็นด้วยว่าทางสิงคโปร์เขามีนโยบายที่เอาจริงเอาจังเรื่องนี้ก็ถึงกำหนดโทษค่อนข้างสูง

ผู้สัมภาษณ์ : ของเรานี้ควรเพิ่มโทษไหมครับ หรือโทษที่ปรับที่ใช้กับมาตรา 15 ที่ปรับเหมือนกับในมาตรา 14 ก็ดีอยู่แล้วเหมาะสมอยู่แล้ว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : โทษปรับแสนนึงนี้คือเพดานที่ไม่เกิน ศาลจะใจดีศาลจะปรับ 5 หมื่น ปรับแค่ 3 พันก็ได้แล้วแต่ดุลยพินิจของท่าน หรือศาลจะรอลงอาญาก็ได้ เห็นว่าทำผิดเป็นครั้งแรก ตรงนี้ผมไม่ทราบรายละเอียดว่านโยบายของศาลเป็นอย่างไร แต่ถามว่า อัตราค่าปรับสูงสุด เหมาะสมไหม ผมคิดว่าผู้ตรากฎหมายท่านก็คงกำหนดเบื้องต้นก่อน แล้วคงรอดูจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายว่าการกระทำผิดนี้มันมีเยอะไหม แล้วเป็นการกระทำผิดที่เกิดความเสียหายขนาดไหน ซึ่งท่านจะประเมินตามรอบระยะเวลา ตอนนี้ตามกฎหมายเรื่องการประเมินผลสัมฤทธิ์นี้คือ ครบรอบ 5 ปี ถ้าได้

สถิติตรงนี้มา โดยเฉพาะการพิพากษาลงโทษของศาล ดูลักษณะของความผิดในแต่ละเคสของการลงโทษของศาล ก็อาจจะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงของกฎหมายว่าหนึ่งแสนบาทตรงนี้มันเหมาะสมหรือยัง หรือจริง ๆ มันควรที่จะสูงกว่านั้น แต่โดยส่วนตัวผมมองว่าถ้ากำหนดสูงกว่านั้นก็ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรเราดูจาก Fake News ที่มีบ่อยมากขึ้นเรื่อย ๆ ในหลาย ๆ เรื่องนโยบายอาญาน่าจะเข้มงวด น่าจะแข็งมากขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ในมาตรา 20 ของเรามีในเรื่องของระงับในการเผยแพร่และก็การทำให้แพร่หลายตัวข้อมูล ซึ่งจะให้อำนาจเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบรัฐมนตรียื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีคำสั่ง ที่นี้ของเราจะมีเรื่องระงับการเผยแพร่ในขณะที่สิงคโปร์เขาให้อำนาจรัฐมนตรีในการสั่งให้หน่วยงานออกคำสั่งให้แก้ไขข้อมูลเท็จ

ในทางปกครองมันเป็นไปได้ไหมครับ ที่จะเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานทางปกครองหรือกระทรวง DES ในการที่จะมีคำสั่งเช่นเดียวกับที่สิงคโปร์ที่มีกฎหมายสิงคโปร์ก็คือสั่งให้มีการแก้ไขข้อมูลที่มันเท็จให้มันจริง หรือให้มีการแปะคำเตือนในระบบ Facebook ใน Line ในอะไรก็แล้วแต่ที่มันมีการเผย platform เหล่านี้ให้แจ้งเตือนว่าอันข้อมูลเหล่านั้น มันเท็จหรือว่าอาจเป็นแค่ความเห็น หรือมันอาจเป็นแค่สิ่งที่ข้อมูลยังไม่ถูกต้อง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เห็นด้วยว่ามาตรการของสิงคโปร์น่าสนใจ เขาคงมองว่าการสั่งแก้ไขก็ดี การสั่งระงับยับยั้งก็ดี ถ้ารอให้มีการคำยื่นฟ้องร้องต่อศาลในระยะเวลามันอาจจะล่าช้า ในขณะที่การกระทำผิดการเผยแพร่ Fake News มันรวดเร็วมาก มันไม่ทันการณ์ เพราะฉะนั้นการที่ให้ไปใช้กระบวนการทางศาลอาจจะไม่ทันท่วงที เขาเลยให้เป็นฝ่ายปกครองที่สามารถมีคำสั่งได้ ตรงนี้ผมเห็นด้วย คือเราคงโทษอาญาไว้เพราะโทษอาญาเป็นเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิด อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง แต่ว่ามาตรการในการป้องกัน มาตรการในป้องกันยับยังสั่งแก้ไขเรื่องนี้ ผมมองว่ากฎหมายสามารถกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจได้ เข้าใจกฎหมายหลาย ๆ เรื่อง ในช่วงหลังก็ให้อำนาจฝ่ายปกครอบในลักษณะนี้ ถ้าจำไม่ผิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผมไม่มีตัวบทอยู่ในมือ แต่ว่ามันน่าจะมีให้อำนาจฝ่ายปกครองสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลแก้ไขได้ ถ้าจำไม่ผิด เพราะฉะนั้นผมมองว่าเรื่องโทษก็เป็นส่วนหนึ่งต้องไปศาลก่อนถึงจะมีการลงโทษมีการพิพากษากันได้ แต่ว่าระหว่างนั้นถ้าเราปล่อยให้ผู้กระทำผิด ทำผิดต่อไปได้หรือไม่แก้ไขคงเป็นเรื่องที่เกิดความเสียหายจะให้ฝ่ายปกครองสั่งการได้ มีคำสั่งทางปกครองที่จะสั่งให้ผู้กระทำผิดแก้ไข รวมทั้งหยุดการกระทำผิด ถ้าไม่หยุดก็มีมาตรการปรับรายวันตามมา ตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง นอกจากนั้นอาจจะเพิ่มโทษอาญา เรียกว่าโทษอาญาสาขาเข้าไปด้วยก็ได้ สำหรับการฝ่าฝืนคำสั่งทางปกครอง คือคำสั่งให้แก้ไขหรือให้ระงับยับยั้ง แต่ความผิดอีกฐานหนึ่งเป็นอีกฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดการเผยแพร่ Fake News อันนี้คือความผิดอาญาสำหรับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งการปกครองที่สั่งให้แก้ไขหรือระงับยับยั้ง

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วท่านมองว่าตัวกฎหมายสิงคโปร์ ท่านมีมุมมองอย่างไรบ้างที่จะเอามาใช้กับทางของเราได้บ้าง เมื่อกี๊ก็พูดมาส่วนหนึ่งแล้ว ในส่วนของที่ท่านพูดมามีเรื่องอื่นอีกไหมครับ ว่าประเทศไทยควรจะมีกฎหมายเฉพาะ เพราะว่าวันนี้เรายึด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เมื่อเราใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ สิ่งหนึ่งที่เราไม่มี คือนิยามศัพท์ว่า Fake News หรือข่าวลวงคืออะไร ในขณะที่สิงคโปร์ออกเป็น Sui generis ก็คือ ออกกฎหมายเฉพาะออกมา 1 ฉบับ เพื่อมาจัดการกับข่าวลวงโดยเฉพาะ ในมุมมองท่านมองว่าเรามีความจำเป็นไหมที่จะต้องออกกฎหมายเฉพาะหรือเราพึ่งพิง พึ่งพาตัวกฎหมาย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็พอแล้วไปปรับแก้เพิ่มเติมอำนาจตามนั้นไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือการมีกฎหมายเฉพาะโดยหลักแล้วนอกจากเรื่องนี้มันก็มีหลักที่ใช้กับเรื่องอื่นต้องดูก่อนว่ากฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องหรือที่อาจจะเอามาใช้ได้มันเพียงพอไหม มีประสิทธิภาพไหม หรือว่าเกณฑ์ต่าง ๆ มันชัดเจนไหม มันสอดรับกับปัญหา หรือว่าสิ่งที่เราอยากดำเนินการในเรื่องนั้นไหม ซึ่งตรงนี้ พ.ร.บ.การกระทำผิดเกี่ยวกับคอม ฯ ก็อาจจะไม่ได้ตอบโจทย์เรื่อง Fake News โดยตรง อาจจะใช้กับเรื่องอื่น ๆ ด้วย แต่ว่า ถ้าปัจจุบันบ้านเรามีปัญหาเรื่อง Fake News หนักขึ้นแล้วต้องการหลักเกณฑ์ที่เรียกว่า tailor-made หรือออกแบบมาเฉพาะเรื่องนี้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ชัดเจน อย่างที่ท่านยกตัวอย่างนิยามอะไรคือ Fake News หรือว่ากระบวนการขั้นตอนในทุก ๆ ส่วนให้มันสอดรับกับเรื่อง Fake News โดยตรง ผมก็เห็นด้วย ว่าถ้าอย่างนั้นก็จำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายเฉพาะสำหรับเรื่อง Fake News ซึ่งผมเข้าใจว่าต่างประเทศ หลายประเทศเขาก็มีกฎหมายที่ออกแบบมาจัดการกับปัญหา Fake News โดยตรง ไม่ได้ไปใช้ฐานความผิดอาญาหรือแม้กระทั่งความผิดเกี่ยวกับใช้เรื่องทั่ว ๆ ไป แต่ว่าเจาะจงเรื่องนี้โดยเฉพาะก็เห็นด้วยเป็น option หนึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งอาจจะเป็นข้อเสนอสำหรับทางทีมผู้วิจัยก็ได้

ผู้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจว่าเยอรมัน เขาพยายามลดการใช้กฎหมายอาญาลงเพราะว่าอาจจะมองว่ามันเฟ้อ อย่างที่ท่านเขียนบทความ เขาเลยมีกฎหมายเฉพาะออกมาในเรื่อง Network Enforcement Act ซึ่งใช้ในเรื่องเนื้อหาของความเกลียดชังเป็น hate speech ก็คือจัดการกับพวก platform online ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างเกลียดชังในระบบของ platform เหล่านั้น ให้ต้องเอาเนื้อหานั้นออก ไม่งั้นจะมีโทษปรับซึ่งเขามีโทษปรับไว้สูงมากประมาณ 50 ล้านยูโร ซึ่งผมอ่านผมก็ตกใจมันจะเหมือนคล้าย ๆ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ GDPR ที่กำหนดโทษปรับทางปกครองไว้ค่อนข้างสูงมาก ในมุมมองท่านอย่างที่ผมเรียนถามสักครู่จริง ๆ แล้วมาตรการในการจัดการกับพวก platform เหล่านี้ เท่าที่ผมดูเขาจะใช้โทษทางค่าปรับในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูง ในสิงคโปร์ที่เราดูก็ปรับ 10 กว่าล้านบาท ของเยอรมันก็กำหนดโทษปรับสูงจริง ๆ แล้ว ประสิทธิผลของการกำหนดโทษปรับนี้ในอัตราสูงในมุมมองท่าน มันมีผลกับการที่จะป้องกันหรือปราบปรามพวก platform นี้ได้ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจว่าค่าปรับจำนวนสูง โดยหลักเราจะใช้กับผู้กระทำผิดที่ผู้กระทำผิดได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อาจจะเป็นรายได้หรือผลประโยชน์ในลักษณะใดก็ตามของการกระทำผิด เพราะฉะนั้นเวลาผู้ตรากฎหมายเขากำหนดอัตราค่าปรับ จะคำนึงถึงประโยชน์ที่คนกระทำผิดที่ได้แล้วเขาก็จะเรียกว่า คำนวณหรือบวกเข้าไป ว่าค่าปรับที่กำหนดซึ่งจะสูงมาก สามารถที่จะทำให้คนที่จะทำผิดฉุกคิดหรือว่าคิดหลายรอบก่อนที่จะทำ ว่าสิ่งที่คุณจะทำนั้นคิดว่าทำไปแล้วจะคุ้มเพราะว่าค่าปรับน้อย ถ้าได้ผลประโยชน์ 100 ล้าน ค่าปรับแค่ล้านเดียว แน่นอนโทษอาญาไม่มีประสิทธิภาพ เพราะคนทำยังได้กำไรอยู่ เพราะฉะนั้นช่วงหลังเราจะเจอค่าปรับในลักษณะสูง ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิดทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนตัวผมก็เห็นด้วย เพราะว่า ไม่งั้นแล้วโทษอาญามันก็ไม่มีประสิทธิภาพในการที่จะป้องปรามการกระทำผิดกฎหมาย

แต่กฎหมายเยอรมันนี่ผมยังไม่ได้ศึกษาเข้าใจว่าเขาจะมุ่งไปที่ท่านบอก hate speech ก็คือการสร้างความเกลียดชังถ้าเป็นปัญหาในยุโรปเท่าที่ทราบก็จะมีเรื่องการเหยียดผิวบ้าง หรือว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่สุดโต่ง ไม่ว่าจะฝ่ายซ้ายจัดหรือฝ่ายขวาจัด พวก extremist ก็จะยุยงให้ใช้ความรุนแรง หรือว่าบางทีเข้าขั้นถึงเป็นการก่อการร้ายเลยก็มี อันนี้คือในซีก hate speech ทางการเมือง ในทางสังคม

แต่เข้าใจว่าเหมือนที่ท่านระบุมาว่ารวมถึงเนื้อหาที่เป็นข้อความเท็จ ในส่วนนี้ก็อาจจะใช้กับเรื่อง Fake News ด้วย แต่รายละเอียดผมไม่ทราบว่ามันครอบคลุมอะไรแค่ไหนอย่างไง แล้วก็จะมีเรื่องที่ว่า platform ใช่ไหมครับ ซึ่งเป็นผู้เผยแพร่จะเป็น website อาจจะเป็นอะไรก็ตามตรงนี้ก็จะมีหน้าที่จะต้องลบหรือระงับเนื้อหา ถ้าหากว่าไม่ทำก็จะมีโทษปรับทางปกครอง โทษปรับทางปกครองตอนนี้ก็ เยอรมันก็เป็นต้นแบบอันหนึ่ง ซึ่งนำมาใช้แทนโทษปรับอาญาจริง ๆ ถามว่ามันเป็นปกครองแท้ไหม มันก็ไม่ได้เป็นปกครองแท้ ถ้าปกครองแท้ ต้องเป็นแบบฝรั่งเศส เป็นแบบเนเธอแลนด์ เป็นแบบสเปน พวกนี้จะเป็นปกครองแท้ ถือว่าฝ่ายปกครองสั่งปรับแล้วบังคับทุกอย่างจบภายในฝ่ายปกครอง คนที่ไม่พอใจเอาคำสั่งนั้นไปฟ้องศาลปกครอง อันนี้เป็นโมเดลที่เป็นปกครองแบบแท้ ๆ

แต่ถ้าเป็นซีกเยอรมัน เป็นซีกโปรตุเกส พวกนี้และอีกหลายประเทศในแถบยุโรปตะวันออกซึ่งเอากฎหมายเยอรมันไปใช้ รวมทั้งของเราในอนาคตในร่างปรับเป็นพินัย ถามว่าปกครองแท้ไหมก็ปกครองไม่แท้หรอก เรียกว่าเป็นอาญาลดรูป คือ เรียกว่าลดทอนกระบวนการบางอย่างไม่ใช้บัญญัติตามกฎหมายวิอาญา ในเรื่องสารบัญญัติก็เอาหลักของกฎหมายอาญามาใช้เท่าที่เหมาะสม มันก็จะมีการตัดในเรื่องประวัติความผิดอะไรไปเพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่มีมลทิน อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ แต่ว่าตัวกระบวนการ ถ้าไม่มีการชำระค่าปรับของเยอรมันก็คือต้องส่งเรื่องให้อัยการ อัยการก็กรองเรื่องชั้นหนึ่งก่อน เสร็จแล้วก็ไปฟ้องศาลาอาญา ศาลอาญาจะเป็นคนที่มีอำนาจในการพิจารณาว่าข้อกล่าวหานั้นฟังขึ้นไหม และถ้ากระทำผิดจริงควรที่จะลงโทษปรับแค่ไหนอย่างไรเสร็จแล้วก็เอาคำพิพากษาของศาลอาญาไปบังคับ ชำระค่าปรับ มันจะคล้าย ๆ กับเปรียบเทียบปรับบ้านเรา เพราะฉะนั้นก็ไม่ใช่ปรับทางปกครองโดยแท้ เราถือว่าอย่างไรก็ตามมันไม่ใช่โทษอาญา ถึงมันจะเป็นอาญาลดรูปก็ตาม

ที่นี้ผมกลับมาประเด็นที่ว่าบ้านเราจะเลือกทางไหน จะแปลงโทษอาญาไปเป็นโทษปรับทางปกครองหรือเปล่า ส่วนตัวผมมองว่าโทษปรับทางปกครองสำหรับความผิดในเรื่อง hate speech อาจจะมีข้อดีบางอย่าง ข้อดีที่ว่านี้ก็คือ สั่งได้เอง สั่งปรับได้เอง ไม่ต้องไปศาล ซึ่งก็จะมีความรวดเร็ว และถ้าเรายังใช้ระบบปัจจุบันปรับทางปกครอง เราใช้ปรับทางปกครองโดยแท้ ท่านคงทราบ ถ้าปรับแล้วผู้กระทำผิดไม่ชำระ เราจะไปใช้กฎหมายวิ.ปกครองบังคับโดยฝ่ายปกครอง ส่วนคนที่ไม่พอใจคำสั่งปรับก็เอาคำสั่งปรับไปฟ้องศาลปกครองซึ่งปัจจุบันมีคดีเกี่ยวกับการโต้แย้งคำสั่งปรับทางปกครองมาขึ้นเรื่อย ๆ ข้อดีถ้าเราแปลงไปปรับทางปกครองโดยแท้ก็คือฝ่ายปกครองส่งซึ่งเร็ว บังคับเร็ว ยิ่งถ้าไม่มีการอุทธรณ์หรือฟ้องศาลคำสั่งเป็นที่สุด อันนี้ถือเปาเรื่องง่ายเลยเข้าสู่กระบวนการบังคับตามกฎหมายทางปกครองอันนี้คือข้อดีคือประสิทธิภาพข้อดีอีกอย่างหนึ่ง คือเมื่อ Fake News เป็นการกระทำผิดที่แพร่หลายอาจจะมีหรือทางทีมงานคงทราบว่ามีทุกอันอาจจะทุกชั่วโมงก็ได้ บางทีเราไม่รู้เรารู้เฉพาะเรื่องหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับเราเรื่องที่ส่วนใหญ่เอามาเผยแพร่

เมื่อเป็นความผิดแพร่หลาย ในฝรั่งเศสเขาก็มีแนวคิดว่าการจัดการกับความผิดที่แพร่หลายถ้าเราจะพึ่งศาลพึ่งกระบวนการยุติธรรมมันอุ้ยอ้ายเกินไป การกระทำผิดที่แพร่หลายทำเยอะ ๆ ควรที่จะให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจจัดการได้ อันนี้เป็นเหตุผลเสริมอีกอย่างหนึ่ง ที่ว่าจะมีเรียกว่าข้อได้เปรียบหรือว่าเหตุผลสนับสนุนการใช้โทษทางปกครองตรงนี้ 2 ข้อเป็นเหตุผลสนับสนุนได้ แต่ที่นี้ถ้าเราดูลักษณะของความผิดแล้วเราอาจจะด่วนตัดสินใจไปว่า โทษทางปกครองมีประสิทธิภาพ ก็ควรใช้โทษทางปกครอง ผมก็ยังไม่เชื่อว่าจะกลับไปทางนั้นได้เสียทีเดียวเพราะก่อนไปดูในเรื่องประสิทธิภาพ โดยหลักเวลาเราเลือกกำหนดโทษ เราต้องเริ่มจากลักษณะการกระทำผิดก่อน ที่นี้ลักษณะการกระทำผิดที่เป็น Fake News ผมย้อนไปตั้งแต่เกณฑ์ดั้งเดิมที่สุดเลย เกณฑ์ที่เรียกว่าหยาบที่สุดหรือว่าเก่าที่สุด

ท่านคงทราบสิ่งที่เป็น mala in se หรือความผิดในตัว ลักขโมย ฆ่าคน ข่มขืนคน แน่นอนไม่ต้องคิดมาก พวกนี้โทษอาญา

อีกซีกหนึ่ง mala prohibita การฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่ฝ่ายปกครองกำหนดเพื่อควบคุมเรื่องนั้นเรื่องนี่ ควบคุมเรื่องประกอบกิจการ การตั้งเก็บทะเบียนไว้ การแสดงใบอนุญาต การต่อใบอนุญาตได้ทันกำหนดอะไรต่าง ๆ อันนี้มันไม่ใช่ความผิดในตัวเอง มันเป็นความผิดที่มีขึ้นภายหลังเมื่อรับต้องการ regulate เรื่องต่าง ๆ ก็วางกติกา ใครฝ่าฝืนก็ต้องถูกลงโทษ เรื่องพวกนี้ก็ไม่ควรใช้โทษอาญา ถ้ามันไม่ได้ร้ายแรงหรือก่อความเสียหายอย่างมาก ควรใช้โทษทางปกครอง ที่นี้ถามว่าสร้างและเผยแพร่ Fake News เป็น mala in se หรือ mala prohibita ส่วนตัวผมยังมองว่ามันน่าจะเป็น mala in se มากกว่า

คือ 1. คงไม่มีใครที่มีความปรารถนาดีต่อคนอื่น แล้วเราสร้าง Fake News ขึ้นมา แน่นอนมันเกิดจากเจตนาร้าย เกิดจากความคิดที่ต้องการสร้างความเสียหาย อาจจะต้องการ discredit ฝ่ายการเมืองฝั่งตรงข้าม อาจที่จะต้องการทำลายคู่แข่งในทางธุรกิจ อาจที่จะต้องการสร้างความเสียหายในทางใดทางหนึ่งกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะฉะนั้นผมดูความผิดแล้ว จากเจตนาร้ายตรงนี้ค่อนข้างเป็น mala in se หรือว่าเป็นความผิดในตัวเอง เป็นสิ่งที่ควรตำหนิติเตียนจากสังคม คงไม่มีใครเห็นด้วยไม่ว่าจะเป็นเรื่องร้ายแรงอะไรเป็น Fake News ขำ ๆ คงไม่มีใครคิดอะไรอย่างนั้น

อันนี้เป็นเกณฑ์หยาบ ๆ แต่ว่าท่านอ่านบทความที่ผมเขียนผมได้พูดถึงเกณฑ์ที่ละเอียดของฝรั่งเศส โดยคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ที่คิดนี้ว่าเป็นเกณฑ์ตัวชี้วัดที่เขาถอดออกมาเป็นตารางอะไรต่าง ๆ ซึ่งผมคงไม่ลงรายละเอียดในสัมภาษณ์ตรงนี้ แต่ว่าถ้าหยิบตัวชี้จัดตรงนี้มาดู โดยมาจับกับเรื่อง Fake News ผมสรุปผมแน่ใจว่าได้คำตอบตั้งแต่ชั้นต้นแล้วว่าควรใช้โทษอาญา ก็คือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นกับอะไร เกิดขึ้นกับนิติสมบัติ นิติสมบัติหรือว่าคุณค่าที่กฎหมายต้องการคุ้มครองในเรื่องคืออะไรถ้าย้อนกลับไปมาตรา 14 เราคุยกันคือความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน ถามว่าเรื่องนี้สำคัญไหม ผมว่าเรื่องนี้สำคัญที่สุดเป็นนิติสมบัติหรือเป็นคุณค่าระดับสูง เราดูสิ่งที่กฎหมายที่ต้องการคุ้มครอง ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องระดับสูง ต่อมาเราดูลักษณะการกระทำผิด การกระทำผิดการเผยแพร่การสร้างและเผยแพร่ Fake News ไม่ใช่การกระทำโดยผิดหลง บกพร่อง แต่เป็นเรื่องการมีเจตนาร้าย จงใจก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น สุดท้ายเกณฑ์อันที่ 3 มันเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือยัง หรืออาจทำให้เกิดความเสียหาย อันนี้ คงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี คงจะฟันธงไม่ได้ แต่ว่าอย่างน้อยความเสียหายนั้นมีโอกาสเกิดขึ้นได้สูงมาก

จากเกณฑ์ทั้ง 3 อย่าง ถ้าการกระทำที่เป็นการกระทำโดยจงใจมีเจตนาร้ายและความเสียหายที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริง 3 เกณฑ์นี้ เอามา combine เอามาคิดประกอบกันแล้ว ผมเชื่อว่าคำตอบที่ได้คือ ควรที่จะใช้โทษอาญา แต่อันนี้เป็นความเห็นส่วนตัวผมนะครับ อีกข้อหนึ่งที่การสนับสนุนว่าควรใช้โทษอาญา ก็คือ ผมเข้าใจว่าถ้าเป็นการใช้โทษปรับ ถ้าค่าปรับไม่แรง คงมีคนที่เขาคิดว่าทำความผิดแล้วคุ้ม เพราะเขาไม่กลัว เขาสามารถที่จะจ่ายเงินหรือเขาจะมีวิธีหลบเลี่ยงในการยื้อเวลาที่จะจ่ายให้ช้า จ่ายให้น้อยที่สุด แต่มันไม่มีโทษจำคุก พอไม่มีโทษจำคุก ความกลัวของคนจะน้อยลงมาก แต่เมื่อใดก็ตามที่มีจำคุกไม่มีใครอยากติดคุก แม้จะวันเดียว หรือชั่วโมงเดียว ก็ไม่มีใครอยาก

ความได้เปรียบของโทษอาญาคือสร้างความกลัว ความเกรงกลัวตรงนี้ ถ้าเราใช้โทษอาญาโดยเฉพาะเรากำหนดให้มีโทษจำคุกด้วย ถามว่าเหมาะสมไหมโอเค ช่วงหลังเราจะได้ยินเสมอว่าคนล้นคุก หรือว่านโยบายทางอาญานี้ควรจะลดความผิดและโทษอาญาโดยเฉพาะโทษจำคุก แต่ว่าถ้าเราเห็น

การกระทำผิดของเรื่อง Fake News ทุกวันหาที่เป็นการกระทำผิดซ้ำคือผู้คนไม่เกรงกลัว ถามว่าเราใช้โทษผิดที่ไม่โทษจำคุกมันยิ่งไปกันใหญ่ เพราะฉะนั้นโทษจำคุกผมมองว่ายังจำเป็นสำหรับการป้องปรามคนที่จะทำเรื่อง

อีกส่วนหนึ่งที่จะเป็นเหตุผลสนับสนุนก็คือ ที่เราจะเลือกไม่ใช้โทษปรับทางปกครอง แต่ใช้โทษอาญาก็คือว่า ผู้กระทำผิดในเรื่อง Fake News ส่วนหนึ่งถึงแม้ท่านจะกำหนดค่าปรับไว้สูง โดยหวังว่าจะทำให้เขากลัวหรือไม่คุ้มที่จะกระทำผิด แต่คนกระทำผิดเรื่อง Fake News ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นคนที่ไม่มีฐานะหรือศักยภาพพอที่จะชำระค่าปรับตามปกครอง เพราะฉะนั้นเขาก็ไม่ต้องกลัวอะไรทำผิด ไม่มี ไม่หนี ไม่จ่าย มาตรการทางกฎหมายมันก็ไม่ได้ผล ซึ่งคนที่กรณีคนที่ทำผิดเขาไม่กลัวค่าปรับเพราะยังไงเขาก็ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับอยู่แล้ว มันไม่มีทางเลือกอื่น ๆ ที่จะมาใช้แทนที่นอกจากไปโทษจำคุก เพราะฉะนั้นอีกเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนว่าทำไมผมเลือกที่จะใช้โทษอาญา ก็คือ จัดการกับคนที่ทำผิดแต่ว่าจ่ายค่าปรับไม่ได้ และก็ไม่กลัวในเรื่องค่าปรับ

โดยสรุปในภาพรวมผมมองว่า ณ ปัจจุบันมาตรการในการจัดการกับเรื่องนี้ควรยังใช้ความผิดอาญาในการลงโทษผู้กระทำผิด แต่อาจจะเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายปกครองในการออกคำสั่งทางปกครองเพื่อระงับยับยั้งหรือสั่งแก้ไข ไม่จำเป็นต้องไปร้องขอต่อศาล อันนี้เรียกว่าเป็นมาตรการชั่วคราว แต่ในเรื่องโทษยังเป็นโทษอาญาอยู่ ซึ่ง 2 ส่วนนี้ ถ้าใช้เสริมกันได้น่าจะทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

ผู้สัมภาษณ์ : ผมค่อนข้างเห็นด้วยกับท่าน เพราะว่าส่วนตัวผมมองว่าการสร้าง Fake News เหมือนเป็นการประทุษร้ายทางปัญญาของคนทางสังคม เพราะว่าจริง ๆ แล้วมันไม่เหมือนหมิ่นประมาทซึ่งมันเจาะจงที่จะไปลดด้อยค่าบุคคลคนหนึ่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราบันดาลโทสะ ผมมองว่ามันยังไม่ร้ายแรงมาก แต่ว่าถ้าเป็นเรื่อง Fake News คุณคิดคุณไตร่ตรอง คุณมีแผนการ คุณทำเป็นขบวนการทำซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะฉะนั้นผมมองว่าลักษณะการกระทำผิดนี้มันเหมาะสมที่จะใช้โทษอาญา

ผู้สัมภาษณ์ : ผมเห็นด้วยครับ แต่ที่นี้ โอเค คนที่ปล่อย Fake News เราใช้โทษทางอาญา ผมเห็นด้วย 100% แต่คำถามต่อมาพวก platform ซึ่งเขาเป็นแค่ network ในการที่จะเผยแพร่ตัวข้อมูลซึ่งเขาก็ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างตัว Fake News แต่เขาก็มีส่วนเกี่ยวข้อง โอเค ใช้มาตรการอาญามีความเหมาะสมแต่เขาไม่ได้มีส่วนที่เข้ามาตรานี้ แต่เราก็ต้องการให้เขาเข้ามามีส่วนรวมในการเข้ามาแก้ไขปัญหา Fake News ให้กับเรา การไปกำหนดโทษอาญาเขามันมีความเหมาะสมไหมครับ หรือจะใช้แนวทางของเยอรมันซึ่งเข้าใจว่าเหมือนกับเป็นค่าปรับทางปกครอง ซึ่งท่านว่าบอกไม่ใช่ค่าปรับทางปกครองตรง ๆ แต่มันเหมือนกับเป็นอาญาลดรูป แต่เป็นอาญาลดรูปประเภทซึ่งกำหนดค่าปรับไว้สูง 5 ล้าน 10 ล้านยูโร จริง ๆ แล้วมันมีความเหมาะสมยังไงครับสำหรับพวก platform

ผู้ให้สัมภาษณ์ : platform ก็คือเรามองว่าเขาไม่ได้กระทำผิดโดยตรง อาจจะไม่ถึงขั้นที่ว่ามีส่วนร่วมเขามีส่วนทำให้การกระทำผิดมันสำเร็จหรือเกิดขึ้นได้ในทางกฎหมายควรกำหนดหน้าที่ของเขา ผมไม่แน่ใจผมไม่มีความรู้ทางด้าน IT มากมาย แต่ว่าทาง IT อาจจะเป็นไปได้ว่าก่อนที่คุณจะเอา content ลงหรือเผยแพร่คุณจะต้องมีการกรองตรวจสอบอะไรก่อน หรือเปล่า หรือมีมาตรการในการสร้างความโปร่งใส มีการควบคุมดูแล ผมเข้าใจว่า website ต่าง ๆ ก็น่าจะมีหน้าที่ตรงนี้ ไม่ใช่แค่ว่าเป็นคนที่จัดพื้นที่ หรือเอา content ลงเผยแพร่แล้วจบโดยไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อสิ่งที่เผยแพร่ ผมเข้าใจว่าตรงนี้มันต้องสร้างหน้าที่ทาง platform ของทาง website ขึ้นมาด้วยว่าคุณมีหน้าที่ที่จะต้องกลั่นกรอง content แต่ผมไม่แน่ใจในทางปฏิบัติมันจะทำได้แค่ไหนอย่างไรนะครับ

ผู้สัมภาษณ์ : เขาต้องมีหน้าที่อยู่แล้วนะครับ แล้วประเด็นผมคือว่าโทษที่เราจะลงกับเขาอย่างเยอรมันเองคนที่ปล่อยตัว hate speech เขาก็บอกไปใช้ตัวประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ก็คือมีโทษทางอาญาส่วนของ platform เขาก็ออกกฎหมาย ก็คือ Network Enforcement กำหนดโทษในทางปกครองจำนวนที่สูงเอาไว้คือมันมี 2 ส่วนด้วยกัน คือปล่อย Fake News ก็โทษทางอาญา ส่วน platform ก็เป็นโทษทางปกครอง

ทีนี้ในบริบทของประเทศไทยเอง อย่างที่ท่านก็เห็นว่า มาตรา 15 ก็ไปเอาผิดกับผู้ให้บริการออนไลน์โดยให้รับโทษเหมือนกับผู้ปล่อย Fake News หรือผู้นำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จ มีโทษเท่ากันที่นี้จริง ๆ แล้ว ผมไม่แน่ใจว่าโมเดลของเยอรมันเอง ซึ่งเขาแยกกันระหว่างคนทำความผิด mala in se คุณก็รับโทษทางอาญาไป ในส่วนแพลตฟอร์มผมเข้าใจว่าเขาอาจจะมองว่า พวกนี้ไม่ใช่คนเจตนาร้ายที่ปล่อยข่าวลวง เพียงแต่ว่าเขามี platform แล้วมันมีข้อมูลที่ไม่ถูกเป็นข่าวลวงที่อยู่ในระบบเขาแล้วเขาต้องมารับผิด ความเหมาะสมในหลักเกณฑ์ที่ท่านพูดดีมากเลยครับ ว่ามีหลักเกณฑ์ 3 หลัก ในการจับว่ามันควรจะใช้โทษทางอาญาหรือไม่ เมื่อเอามาปรับใช้กับพวก platform แล้ว มันเข้าหลักเกณฑ์ที่จะใช้โทษทางอาญาไหมครับ หรือมันจะใช้โทษทางปรับทางปกครองในอัตราที่สูง ผมมองว่าเพราะพวกนี้ได้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงมากอย่างพวก platform เหล่านี้อันไหนในมุมมองท่านมีความเหมาะสมมากกว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในเบื้องต้นผมมองว่ากฎหมายเยอรมันกับกฎหมายไทยไม่เหมือนกัน ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะว่าเขาอาจจะมีเหตุผลมีบริบท มีสภาพอะไรพิเศษของเขา ผมเข้าใจว่าเยอรมันเขามองเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งผู้กระทำผิดเหมือนที่ท่านบอกนั้นแน่นอนมีเจตนา มีความจงใจสร้าง Fake News ขึ้นมา เพื่อเผยแพร่เพื่อผลประโยชน์อะไรบางอย่าง เพราะฉะนั้นในส่วนผู้สร้าง Fake News แน่นอนใช้โทษอาญา ในส่วน Fake News เยอรมันเขาอาจจะมองว่า platform อาจจะเพื่อโพสต์สำหรับข้อมูลของลูกค้าหลายเจ้าก็คงมาดูไม่ทั่วถึง หรือเขาคงสันนิษฐานว่า platform ไม่เกี่ยวข้องกับการสร้าง Fake News ทั้งที่แพลตฟอร์มก็ไม่รู้ด้วยซ้ำว่า content มันไม่ถูกมันเป็นการบิดเบือนก็เลยมองว่าไม่ได้ร้ายแรงอะไรมาก ไม่ได้คอขาดบาดตายอะไรมาก ก็เลยใช้โทษปรับทางปกครอง ไม่ได้ใช้โทษอาญา ในขณะที่กฎหมายโทษเราเหมือนที่ท่านบอกมาตรา 15 ผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ก็คือการเผยแพร่ Fake News ก็คือระวางโทษแบบเดียวกันเลย แต่ถ้าอ่านตัวบทให้ดี ผู้ตรากฎหมายท่านก็เป็นธรรมนะครับ ท่านบอกว่าต้องให้ความร่วมมือ แสดงว่ารู้อยู่แล้วว่า สิ่งที่นำเข้าระบบแล้วจะเผยแพร่บน platform มันเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จตามมาตรา 14 ยินยอม รู้เห็นเป็นใจ เป็นการที่ชัดมากกว่ารู้ว่ากำลังที่จะทำอะไรอยู่ เพราะฉะนั้นการที่มาตรา 15 กำหนดโทษไว้เช่นเดียวกันก็ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร

ที่นี้ถ้าเราจะมีโทษอีกระดับหนึ่งสำหรับคนที่ไม่ได้จัดว่าร่วมมือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ เขาแค่ทำหน้าที่เป็น platform เฉย ๆ แล้ว แปลงไปใช้โทษทางปกครองแบบเยอรมัน มันก็อาจจะเป็นไปได้แต่ที่นี้ขึ้นอยู่กับวิธีเขียนกฎหมายด้วยว่าจะแยกยังไง แยกเป็นกลุ่มย่อย เป็น subset อีกฐานความผิดหนึ่งออก อาจจะต้องมีความผิดสำหรับทางผู้ที่เป็นทำหน้าที่ platform 2 level ระดับแรกคือพวกที่ร่วมมือยินยอมรู้เห็นเป็นใจตามมาตรา 15 ปัจจุบัน กับอีกระดับหนึ่งซึ่งเขาอาจจะไม่รู้ว่า คนที่เอาข้อมูลมาให้เขาเผยแพร่บน platform ของเขากำลังกระทำผิดอยู่ แต่ตรงนี้ค่อนข้างเขียนลำบากเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : เรียนสอบถามความรู้ท่านครับ สมมุติว่าตัวบุคคลที่ปล่อยข่าวลวง ตามมาตรา 14 อาจจะเหมาะสมจำคุก 5 ปี ปรับ 100,000 บาท แต่ในทางเทคนิค เวลาเราเขียนกฎหมาย เราจะเขียนกฎหมายได้ไหมครับว่าผู้ให้บริการแพลตฟอร์มกำหนดเป็นโทษปรับเฉย ๆ แต่ปรับเป็นจำนวนมาก เช่น ปรับ 1 ล้านบาท ปรับ 2 ล้านบาท ให้เป็นโทษทางอาญาแต่ไม่ได้จำคุก ใช้โทษจำนวนเงินมากในการที่จะพยายามให้เขาปฏิบัติตามคำสั่งของเรา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พยายามให้เขาต้องใช้ความระมัดระวังใช่ไหมครับ การกลั่นกรองข้อมูลหรือมาตรการอะไรก็ได้เพื่อให้แน่ใจว่าคุณไม่เสี่ยงที่จะโดนปรับ โดยไม่มีเรื่องจำคุก ก็เป็นทางเลือกหนึ่ง คือ เรามองว่า คุณกำลังทำผิดในเรื่องการให้บริการ platform โดยไม่ได้ร่วมมือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ มันไม่ได้ร้ายแรงถึงขั้นที่จะต้องไปมองคนที่ให้บริการ platform เป็นอาชญากรเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยโดยตรง เราก็ตัดเรื่องคุกออกไปเราก็เหลือแต่แค่ปรับ แล้วก็เป็นปรับทางปกครองด้วยก็คือจะไม่มีประวัติอาชญากรรม

ผู้สัมภาษณ์ : ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 15 วรรค 2 มันมีเขียนเอาไว้ว่า ถ้ากรณีซึ่งมันมีหลักเกณฑ์ในการแจ้งถ้าไม่มีเนื้อหาในระบบแล้วไม่เอาลงตามประกาศของกระทรวง DES ก็ให้ถือว่ารู้เห็นเป็นใจหรือยินยอมให้มีข้อมูลเหล่านั้นอยู่ในระบบ มันจะมีมาตรา 15 วรรค 2 นะครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คนที่ถูกกล่าวหาต้องสืบเอง ตามที่ผมสันนิฐานนะครับ ทางกฎหมายเห็นว่ามันควรที่จะผลักภาระการพิสูจน์ให้ทางฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ก็ถือเป็นนโยบาย

ผู้สัมภาษณ์ : **ในมุมมองท่าน แล้วนอกจากมาตรการกฎหมายที่เราคุยกันไปแล้ว ท่านมองว่าควรมีมาตรการอื่นไหม ในการที่จะกำกับดูแลข่าวลวงบน Internet ของเรามันเยอะเหลือเกิน**

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มาตรการทางกฎหมายคือเป็นมาตรการเมื่อเกิดการกระทำผิดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสั่งยับยั้ง สั่งแก้ไข หรือเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ที่นี้ก็จะมีมาตรการอื่นก็ต้องเป็นเรื่องทางต้นน้ำก่อนกระทำผิดหรือมาตรการในการที่จะไม่ให้มันเกิดการกระทำผิดขึ้นเรื่องนี้แน่นอน ถ้าเราไม่อยากให้มีการกระทำผิด ก็คือ สร้างจริยธรรมให้กับผู้คน อันนี้ก็ไม่ได้เฉพาะเรื่องนี้ ซึ่งจริยธรรมตรงนี้ ในทางอุดมคติมันก็เป็นเรื่องดี แต่ในทางปฏิบัติมันคงยากเพราะว่าคงไม่มีคนที่เรียกกว่ามีศีลธรรมกันทุกคน

ถ้าเราดูเรื่องอื่น ๆ ในการประกอบวิชาชีพอื่น ก็มีเรื่องควบคุมวิชาชีพ การกรองของคนที่จะประกอบวิชาชีพ การลงโทษหรือมีมาตรการอะไร เรื่องอะไร ประมวลจริยธรรมใช่ไหมครับ เรื่องอะไรลักษณะนี้ แต่ถ้ามันเป็นอาชีพที่เรียกว่าเป็นระบบระเบียบ ที่นี้เราจะมาใช้กับสื่อ ผมไม่แน่ใจว่าใช้ได้แค่ไหน ให้บริการ platform บางส่วนถือว่าก็เป็นสื่อมวลชนแต่ปัจจุบันเราก็ไม่มีกฎหมายที่ควบคุมสื่อมวลชนเลย ไม่ว่าจะสื่อที่เป็น paper หรือว่าในทางออนไลน์ เพราะฉะนั้นการสร้างบทบาท การสร้างประมวลจริยธรรม ก็เป็นทางเลือกหนึ่ง แต่ว่าอันนี้มันคือโลกสวย ในทางปฏิบัติไม่น่าจะมีสภาพบังคับอะไร ผมว่าเรื่อง Fake News นี้ยังต้องใช้สิ่งที่เป็น sanction ทางกฎหมายก็จะเป็น sanction ในทางอาญา sanction ในทางปกครอง รวมทั้ง sanction ที่แน่นอนคนที่เสียหายก็มีสิทธิทางแพ่ง อันนั้นเราไม่ไปยุ่ง เขาสามารถที่จะใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่ง เรื่องละเมิด เรื่องอะไรได้อีก อยู่แล้วเป็นปกติ

แต่ถ้าถามว่านอกจาก sanction จะมีมาตรการอื่น การควบคุมกันเองหรือที่เป็น soft law มาใช้ได้ไหม ก็คงลำบากคงยาก แต่ถ้าจะทำก็เป็นเรื่องดี การสร้างจิตสำนึกในการสร้างจริยธรรม หรือมีเป็น social sanction ในระหว่างแวดวงเขาเอง ถ้าเจ้าไหนที่มีพฤติกรรมที่รู้เห็นเป็นใจหรือว่าปล่อยผ่านในเรื่อง Fake News มีคนเตือนแล้ว ภาครัฐเตือนแล้ว หรือผู้คนที่เขาใช้ social ประนามแล้วก็ยัง

ทำซ้ำอีก แล้วคนในแวดวงกันเองออกมา boycott ออกมาอะไร ก็อาจจะเป็นมาตรการหนึ่งแต่ว่ามาตรการเหล่านี้คงไม่ได้มีประสิทธิภาพเท่ากับมาตรการทางกฎหมาย

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากสถาบันการศึกษา)

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของข่าวลวง ความเห็นของท่าน หมายถึงในส่วนของว่าข่าวสารที่มีรูปแบบอย่างไร ต้องเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จหรือว่าบิดเบือนหรืออะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ ผมว่ามันก็ครอบคลุมทั้งบิดเบือน เป็นเท็จ คำว่า “ลวง” มันจึงเป็นเท็จอยู่แล้ว โดยมีเจตนาที่หลอกให้เป็นจริง ในประเทศไทย ถ้าเราจะมีกฎหมายข่าวลวง ผมว่านิยามของคำว่า “ลวง” คงต้องเขียนให้ดีบ้างใช่ไหม ผมว่ากฎหมายต่างประเทศเองก็คำนึงถึงนะว่าคุณต้องแยกแยะนะ ระหว่างข่าวลวงกับเรื่องการแสดงความเห็น ผมว่ากฎหมายต่างประเทศ เขาให้ Guidance ไว้นี่ผมว่าดีนะ จริง ๆ มันก็เหมือนความรับผิดทางแพ่งนั่น ที่ผมเทียบก็คือหลักกฎหมายเรื่อง misrepresentation คือเรื่องการให้ข้อความอันเป็นเท็จ ในทางแพ่งนี่ คือสัญญาก็จะเป็นโมฆียะ ในทางแพ่ง จะเปรียบในศาลมีการมีการสร้างกฎหมายว่าเออนะข้อมูลหรือข้อเท็จจริงมันจะเป็น misrepresentation มันต้องเป็น false แต่ต้องเป็นการให้ข้อมูลในทางยืนยันข้อเท็จจริงนะ ก็จะต้องเป็น statement of fact ศาลก็ได้สร้างหลักว่ามันไม่ใช่เพียงแค่แสดงความเห็นนะ ไม่ใช่ statement of opinion เพราะถ้าเป็น statement of opinion คนรับฟังก็ควรจะรู้ว่ามันคือ opinion คุณไม่ควรเชื่อถือนะแบบเป็นสิ่งที่เป็นจริงก็ได้เป็นเท็จก็ได้ แม้จะเป็นการเทียบระหว่างอาญากับแพ่ง แต่ว่ามันก็มีลักษณะร่วมกันอยู่ ถ้าเป็นการแสดงความเห็น คนที่ฟังก็ควรรู้ว่ามันแค่เป็นเพียงการแสดงความเห็น มันเป็นเพียงแค่ opinion มันไม่เป็นเฟกนิวส์ใช่มะ ถ้าเกิดว่าเราไม่นิยามให้ชัดเจนกลายเป็นว่าวันดีคืนดีมีเพียงการแสดงความคิดเห็นต่อรัฐถึงข้อสงสัยต่าง ๆ หากรัฐไปฟ้องประชาชนว่าเป็นเฟกนิวส์ มันก็เป็นเรื่องของการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการแสดงความเห็นไป ในกฎหมายต่างประเทศเข้าเคลียร์นะ อย่างเช่นสิงคโปร์พอดีเขาบอกแม้กระทั่งการแสดงข้อความเชิงของการไป parody กับ satirical statement หรือไปล้อเลียนเหน็บแนมถึงเป็นเฟกนิวส์ เห็นว่าในกฎหมายสิงคโปร์เองก็เป็นตัวอย่างที่ดีมากในการนิยามคำว่าเฟกนิวส์ มันต้องเป็น statement of fact คือเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง ฉะนั้น ถ้าเรามีนิยามว่าเฟกนิวส์ คือว่าต้องเป็นข้อเท็จจริงในเชิงการยืนเป็นจริงตรงข้ามกับเรื่องเห็นตรงข้ามเรื่องของการแสดงความคิดเห็นและการแสดงการเสียดสี จะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงในเชิงของการที่ผิดความจริงหรือบิดเบือนความจริงก็ได้ แต่ต้องไม่รวมถึงการแสดงความเห็น ตอนนี้สิ่งที่ผมเป็นห่วงเป็นพิเศษ กลายเป็นเหมือน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ที่มันไม่ค่อยมีการบังคับใช้ในบทบัญญัติอื่น ทั้งที่กำหนดฐานความผิดไว้เยอะมาก เช่น ความผิดเกี่ยวกับการปล่อยไวรัสคอมพิวเตอร์หรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์ นอกจากมาตรา 14 ผมเห็นว่า ถ้ากำหนดนิยามเฟกนิวส์ต้องเป็นการกำหนดลักษณะที่ไม่เอาเรื่องการแสดงความเห็นหรือการเสียดสีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญเป็นเรื่องของคนในสังคมประชาธิปไตยนี่มันคุยต้องไม่เป็นความผิดกฎหมาย เว้นแต่มีเจตนาที่จะให้ทำให้คนเชื่อว่ามันเป็นความจริงทั้งที่ไม่เป็นความจริง นั่นคือเป็นเฟกนิวส์ เราจึงต้องกำหนดนิยามให้ดี เพื่อไม่ให้สิ่งที่เป็นเพียงเรื่องของการแสดงความคิดหรือการเสียดสีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญกลายเป็นความผิดอาญาไป

เท่าที่จำได้ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 แก้ไข ครั้งที่สอง มันกว้างขึ้นมาด้วย ยิ่งรู้สึกว่า จริง ๆ แล้วมาตรา 14 (2) มันเป็นกฎหมายที่รองรับเฟกนิวส์ได้

อย่างจริง ๆ มันก็เป็นแล้วนะแล้วเป็นอย่างกว้างด้วยซ้ำไป ความผิดนี้คือนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ความเดิมก่อนแก้ไข เป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งคอมพิวเตอร์ อันเป็นเท็จโดยเป็นการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน แล้วมันมาขยายเป็นอาจจะเป็นความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน การแก้ไขมันทำให้กว้างขึ้นอย่างมากโดยเป็นการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อความอันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งมันให้อำนาจของรัฐในการตีความอย่างกว้างมากเลย หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตระหนกแก่ประชาชน ดังนี้ การบังคับใช้กฎหมายก็สามารถอ้างได้หมดว่ามันกระทบเศรษฐกิจ กระทบต่อการลงทุน การวิพากษ์วิจารณ์บางอย่างในเรื่องของการลงทุน ซึ่งอาจจะใช้คำแรงไป อันนี้กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้ มาตรา 14 บัญญัติไว้กว้างมากครอบคลุมเฟกนิวส์เกินไป ถ้ามีกฎหมายพิเศษออกมานี้จะต้องจำกัดเฟกนิวส์ ความหมายอย่าให้มันเกินเลยไปถึงการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต เพราะว่า พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไม่ได้ออกแบบมาให้เพื่อที่จะวางมาตรการครบวงจรเกี่ยวเฟกนิวส์ เพราะว่าเขาวางมาตรการรองรับความผิดในหลายความผิด

ผู้สัมภาษณ์ : เรียนถามท่านครับ คำว่า “เฟกนิวส์” รวมถึงเป็นการยืนยันข้อมูลเท็จเกี่ยวกับตัวบุคคลไหมครับ เช่น แชร์ข้อมูลเท็จของนาย ศ. คนเดียว อย่างนี้มันถือว่าเป็นเฟกนิวส์ได้ไหม หรือว่าจะต้องเป็นเรื่องสถานการณ์เท่านั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าดูกฎหมายต่างประเทศ ที่มีกฎหมายเฟกนิวส์ กฎหมายเค้าไม่ได้ไปลงโทษหรือปราบปรามข่าวอันเป็นเท็จ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็น แต่กฎหมายจะลงโทษได้ไม่ใช่ข้อความเท็จทุกเรื่อง ไม่งั้นจะกลายเป็นกฎหมายอาญาเฟ้อ ผมคิดว่า “เฟกนิวส์” ต้องเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จที่มันกระทบกระทั่งที่มีความสำคัญอย่างกฎหมายของสิงคโปร์ เช่น ความมั่นคงของประเทศ ถ้าเป็นข้อมูลที่เป็นเท็จในเชิงที่มันทำให้คนเสียชื่อเสียง เสื่อมเสียชื่อเสียงก็ต้องไปใช้กลไกกฎหมายเรื่องหมิ่นประมาทไป เฟกนิวส์มันต้องกระทบกระเทือนมาก เฉพาะเรื่องกระทบกระเทือนต่อเรื่องสำคัญของประเทศ เช่น การเลือกตั้ง แต่ต้องไม่ใช่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสังคมประชาธิปไตยก็สุ่มเสี่ยงต่อการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งถ้าเป็นหมิ่นประมาท ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาก็ครอบคลุมอยู่แล้ว ถ้าไปทำให้บุคคลใดเสื่อมเสียชื่อเสียงก็ใช้กลไกตามกฎหมายอาญา ดังนั้นจะบัญญัติความผิดเรื่องเฟกนิวส์จะต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่เป็นเท็จ ซึ่งก็จะต้องเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อเรื่องสำคัญของประเทศ เช่น เรื่องความมั่นคง เรื่องการเมือง

ผู้สัมภาษณ์ : คำถามต่อไป ในส่วนของมาตรา 15 แห่ง พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ความรับผิดของผู้ให้บริการมีความเหมาะสมหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 15 เป็นเรื่องสนับสนุน เป็นเรื่องของให้ความยินยอมให้ทำความผิด ส่งเสริมมันก็คือเป็นผู้สนับสนุน และว่าไปแล้วมาตรา 15 มันไม่มีอะไรมากไปกว่าการยกระดับความรับผิดขึ้นมาคือเกิดว่าผู้บริการเขามีพฤติการณ์ของการไปสนับสนุน ตัวบทบัญญัติบอกว่าผู้ใดให้ความร่วมมือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ ให้ความร่วมมือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนี้ คือหมายความว่าไม่ได้ความผิดโดยตรง แต่ว่าเป็นเรื่องของการไป

เอื้อให้เขากระทำความผิด มันก็เป็นการรับบทบาทผู้สนับสนุนอยู่แล้ว ตามกฎหมายอาญาเดิม ถ้าเป็นผู้สนับสนุน รับผิดแค่สองในสามสิบ ส่วนมาตรา 15 ยกระดับความรับผิดไป บอกว่าต้องรับต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด เหมือนกับเป็นผู้กระทำการ และมาตรา 15 เป็นแค่การยกระดับความผิดทางอาญา ไม่เกี่ยวกับทางแพ่งนะ แต่ถามว่าเห็นด้วยมั้ย ผมไม่มีข้อขัดข้องอย่างมากนะ เพียงแต่ว่ากังวลในเรื่องของการตีความมากกว่า เพราะกฎหมายใช้คำว่าผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ เช่น ผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต แล้วก็มีการกระทำความผิดโดยเค้าไม่ได้รู้เห็นเป็นใจ อยู่เฉย ๆ แต่เขารู้ขึ้นมาเขาก็อยู่เฉย ๆ ไม่ดำเนินการใดเพราะเกรงว่าจะกระทบกับลูกค้าของเขา แบบนั้นเราจะตีความว่าเขารู้เห็น ตีความว่าเค้าเป็นผู้ให้ความร่วมมือหรือเป็นผู้ยินยอมหรือไม่ ซึ่งการบัญญัติไว้กว้าง ๆ อาจทำให้มีปัญหาในการตีความ ฝ่ายใช้กฎหมายนต้องใช้กฎหมายด้วยความระมัดระวังกันเอง อันนี้เราต้องแยกระหว่างทางอาญากับทางแพ่ง ทางแพ่งก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งใช่ไหม มาตรา 15 ใช้เฉพาะความผิดทางอาญาเท่านั้นเอง ในทางแพ่งนี้หลายประเทศเองก็มีกฎหมายแต่เป็นพิเศษเทียบบทบาทผู้บริหารนี้ว่ามีบทบาทเป็นแบบไหน ถ้าเป็นแบบ publisher หรือบรรณาธิการ คุณจะมีความผิดเคร่งครัด ต้องผิดหมด อ้างไม่รู้ไม่ได้นะ ถ้ามีคนที่โพสต์ข้อความที่มันผิดกฎหมายหรือเฟกนิวส์ด้วยหรือจะให้ช่องทางที่ไม่รับผิดเลยเป็นแค่ common carrier หรือจะให้รับผิดเป็นทางสายกลาง คือ ไม่ต้องรับผิด เว้นแต่คุณรู้ว่ามีข้อความมีผิดกฎหมายอยู่บนแพลตฟอร์มของคุณ ทางแพ่งของเรา ก็ยังไม่มีกฎหมายกลางเรื่องนี้เลยด้วยซ้ำ

ผู้สัมภาษณ์ : มีประกาศของกระทรวงดีอี บอกว่าให้ผู้ให้บริการ take-down คือนำข้อมูลที่มันมีลักษณะที่ผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ลงภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่เอาลงภายในเวลาที่กำหนด เช่น 24 ชั่วโมง หรือ 3 วันแล้วแต่ แล้วแต่ข้อมูลนะครับ ถือว่าผู้ให้บริการจะมีความผิดตามมาตรา 15

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนั้นก็ใช้อำนาจตามมาตรา 15 วรรคสอง ประกาศขั้นตอนการแจ้งเตือนการระงับนำข้อมูลออกจากคอมพิวเตอร์ แต่ถ้าเกิดเป็นการพิสูจน์ว่าได้ปฏิบัติตาม ก็ไม่ต้องรับโทษ ถ้าตีความเชิงกลับกันว่าถ้าคุณไม่ปฏิบัติตามนั้น คุณต้องรับโทษหรือรับโทษตลอด ผมอาจจะตีความว่ามันไม่ได้ตีความกลับกันแบบนั้น คือ เห็นว่า มาตรา 15 วรรคสอง วรรคสามนี้ มันเหมือนกับแบบว่าโอเคนะถ้าคุณปฏิบัติตามประกาศ คุณก็จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดนะ แต่ถ้าคุณไม่ปฏิบัติตาม ต้องดูพฤติการณ์ตามวรรคหนึ่งนะว่าคุณเข้าข่ายกันว่าให้ความร่วมมือยินยอม รู้เห็นเป็นใจหรือไม่ ถ้าไม่เข้าข่ายเองก็ไม่มีความผิด

ผู้สัมภาษณ์ : ในเรื่องความยินยอม ผู้ให้บริการตอนแรกไม่รู้หรอกว่ามีข้อความเฟกนิวส์อยู่ในระบบ ต่อมาทราบแล้วว่ามีอยู่ในระบบ แต่ก็ยังปล่อยอยู่ในระบบ ถือว่ามีความยินยอมไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก่อน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ออกมา มีเรื่องที่ไปสู่กฤษฎีกาเร่งหารือ กรณีที่ไอเอสพีรู้แล้วละว่ามีข้อมูลที่ผิดกฎหมายอยู่บนระบบ แล้วอยู่เฉย ๆ ไม่นำออก แล้วมีข้อหารือ ตอนนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีข้อหารือไปยังสำนักงานกฤษฎีกา สำนักงานฯ ตีความว่าการทำเช่นว่านั้นมีความรับผิดฐานผู้สนับสนุนได้ พอผิดผู้สนับสนุนรับผิดแค่สองในสาม แต่มาตรา 15 ยกระดับเป็นความผิดหลักเช่นเดียวกับตัวการ ซึ่งการตีความของสำนักงานกฤษฎีกาเช่นนี้ หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานก็ต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพราะเป็นไปตามมติครม. ถ้าไปกำหนดให้ต้องรับผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนตามปอ. มาตรา 86 ก็มีแนวโน้มว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะตีความมาตรา 15 ว่าถ้าผู้ให้

บริการอยู่เฉย ๆ ก็อาจจะเป็นผู้สนับสนุนได้ ซึ่งมตรา 15 ปัจจุบันมันอาจกระทบกระเทือนผู้ให้บริการ หรือถ้าจะใช้แนวทางอื่นคือถ้าปฏิบัติตามประกาศก็ไม่ต้องรับผิดเลย หรือจะส่งเสริมให้มีการจัดคนให้มีการเฝ้าระวัง รับ Notice จากประชาชน ให้ประชาชนแจ้งเอง หรือให้ประชาชนใช้วิจารณญาณเอง ถ้าจะมีการกำหนดความรับผิดของผู้ให้บริการก็จะต้องมีระดับหรือ Degree ว่าจะต้องมีความรุนแรงและกฎหมายควรส่งเสริมแนวทาง Self-regulation ด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : แนวทางของประเทศเยอรมันจะไม่ใช้กฎหมายอาญา แต่จะเป็นการกำหนดโทษปรับทางปกครองแก่ผู้ให้บริการ โดยกำหนดโทษปรับสูง ๆ หรือกำหนดให้มีการติดป้ายเตือน ซึ่งเค้ามองว่าควรปล่อยให้ประชาชนใช้วิจารณญาณในการที่จะเชื่อ รับฟังข้อมูลทั้งสองฝ่าย อันนั้นก็จะเป็นอีกทางหรือได้หรือไม่

เห็นด้วย ผมว่า User ในปัจจุบันคือคนที่เป็นตาสีตาสาที่เขาไม่ค่อยมีเวลามากนักมายุ่งกับอินเทอร์เน็ตที่ต้องปลูกข้าวหรือทำสวนก็กลุ่มหนึ่งก็ไม่ค่อยที่จะเข้ามาร่วมอยู่แล้วนั้น ใครจะปล่อยเฟกนิวส์ใครจะอะไรก็ดีนี่เค้าไม่ค่อยรับรู้ด้วยซ้ำไป ไม่ได้รับรู้ด้วยซ้ำ ฉะนั้นคนที่ค่อนข้างรับรู้คือคนที่มีการศึกษาคนรุ่นใหม่หรือคนรุ่นกลางเก่ากลางใหม่นี่แหละก็ต้องเคารพวิจารณญาณเค้าด้วย ผมเห็นด้วยนะว่ากำหนดทั้งความผิดอาญาทั้งหมดมันก็จะกลายเป็นกฎหมายออาญาเฟ้อไป ยิ่งปัจจุบันเห็นมากพอกฎหมายอาญาเฟ้อ กระบวนการยุติธรรมก็อาจจะไม่มีมาตรฐาน เพราะถ้ากฎหมายมันเฟ้อและกระทำของเรามันไม่โปร่งใสมันก็กลายเป็นภัยต่อประชาชนไป บางอย่างก็ต้องลดความฐานผิดความผิดทางอาญาลงอันไหนที่มันใหม่ ๆ ไม่ถึงขั้นกระทบกระเทือนความมั่นคงของรัฐ ไม่กระทบกระเทือนถึงคนในหมู่มากค่อนข้างเยอะขนาดนั้นก็ไม่ควรต้องกำหนดโทษทางอาญาเลยนะ ถ้าเรากำหนดโทษอาญาในความผิดที่เล็กน้อยมาที่ไม่มีความสำคัญมากนักมันจะทำให้ประชาชนนี่ได้รับผลกระทบไป ผมเห็นด้วยกับแนวทางเยอรมันเลยนะ คือการใช้โทษทางปกครองไปเลย โทษปกครองเป็นโทษปรับทางปกครองหรือจะเป็นการทำอย่างอื่นก็ดี ประเทศไทยเองก็มีการพูดถึงมาค่อนข้างจะสองสามปีมานี้ประมาณสี่ห้าปีด้วยซ้ำไปค่อนข้างเยอะ ซึ่งมีความเห็นว่าโทษทางอาญาเยอะมาก และการลงโทษเองจำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคด้วย ถ้ามีการกำหนดให้ความรับผิดเป็นเรื่องของแค่โทษทางปกครองเฉย ๆ มันก็มีเรื่องของใครที่เป็นผู้ให้บริการนี้อาจมีกลไกของการเข้ามาขอใบอนุญาตอยู่แล้ว ถ้าคุณไม่ดำเนินการบางอย่างแต่ไม่ทำบางอย่าง ก็นำไปสู่เช่นกันสั่งพักใช้ใบอนุญาต การต่อสัญญา เป็นต้น หรือแม้กระทั่งการโทษปรับทางปกครอง จึงเป็นเรื่องของการใช้อำนาจโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่โดยศาล เพราะการที่ให้ไปศาลทุกเรื่องนี้มันก็อาจก่อให้เกิดความล่าช้า ผมจึงเห็นด้วยกับแนวทางเยอรมันเลยนะคือผมเชื่อในเรื่องของวิญญาณของคนสมัยใหม่นะเขามีพยานจะเลือกว่าเชื่อหรือไม่เชื่อใช่ไหม ฉะนั้นเจ้าที่ของรัฐไม่ต้องกังวลเนื่องจากคนก็มีการศึกษาเค้าเลือกที่จะเชื่อไม่เชื่อเอและไม่ควรไปใช้กฎหมายอาญาเฟ้อเลยผมเห็นด้วยนะ

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างกรณีที่ศาลมีคำสั่งปิดพวกบัญชีที่เผยแพร่ข่าวลวง และขอความร่วมมือกับสื่อสังคมให้ระงับบัญชีมีความเหมาสะสมหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การที่มีคำสั่งปิดบัญชีหนึ่ง ปิดไปแล้วก็อาจไปเปิดใหม่หรือไม่เปิดที่อื่นต่อ ซึ่งปิดไปก็จับไม่ได้ และไปเปิดใหม่เพิ่มอีก คนทั่วไปก็เข้าได้เหมือนเดิมเลย ซึ่งถ้าการปราบปรามของภาครัฐเป็นการปราบปรามการแสดงความคิดเห็นตามปกติทั่วไป ก็จะไม่ได้ผลอะไร เพราะถ้ายิ่งห้ามคนทั่วไปก็พยายามเข้าหาช่องทางอื่น ๆ หรือค้นเพื่อเข้าไปดูมากขึ้นกว่าเดิมว่าที่รัฐห้ามห้ามเป็นเพราะอะไร การ

ที่คนเข้าไปดูจำนวนมากยิ่งทำให้บุคคลนั้นมีชื่อเสียงไปเลย ซึ่งอาจยิ่งส่งผลทำให้เกิดภาพลบเยอะมาก การปราบปรามข่าวลวงจึงไม่ควรปราบปรามการแสดงความเห็นโดยสุจริต และไม่ควรใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือของบางฝ่ายซึ่งกระทบประชาชน ดังนั้น ควรมีการกำหนดนิยามให้มันชัดก่อน ในส่วนประเทศอื่นอย่างที่สิงค์โปร์เองก็มีปัญหาเรื่องความเป็นประชาธิปไตยพอสมควรนะ และไม่ค่อยมีชื่อเสียงมากเรื่องการส่งเสริมการแสดงความเห็นอย่างเสรี แม้กระนั้นก็ตามเถอะ ประเทศเค้าก็ยังบอกเลยนะว่าถ้าแสดงความเห็นที่เป็น parody หรือล้อเลียนล้อเลียนได้นะตรงนี้ใช่ไหมผมว่าขนาดขนาดประเทศสิงคโปร์ ยังยืนยันแนวทางนั้นเลย ในประเทศไทยผมว่าเราคงไม่ได้แยกแบบสิงคโปร์ แต่เราออกกฎหมายมานี่เราควรจะคำนึงถึงความจำเป็นของการคุ้มครองการแสดงความเห็นโดยสุจริตของประชาชนด้วยนะ ส่วนประเทศฝรั่งเศสและเยอรมัน ในยุโรปสภาแห่งยุโรปเขามีการศึกษาเรื่องนี้ตั้งนานแล้ว เพราะเขามีการใช้โทษทางปกครองแรกด้วยซ้ำ แต่ประเทศไทยจะใช้โทษทางปกครองแทนโทษทางอาญามากน้อยแค่ไหนยังไม่มีมาตรฐานเหมือนสหภาพยุโรป ส่วนของไทยมาตรการของไทยที่จัดการปัจจุบันอาจจะไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ประชาชนมีวิจารณญาณของตัวเองว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ อย่างสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถเตือนภัยให้ผู้บริโภคทราบได้ ไม่จำเป็นต้องลงโทษก็ได้ แต่เตือนว่าเว็บไซต์พวกนี้อาจจะมีการแสดงความคิดเห็นที่เกินเลยไป มีข้อความที่หมิ่นเหม่ หรืออาจจะไม่จริง ดังนั้นท่านต้องอ่านด้วยความระมัดระวัง บทบาท Educational role จึงมีความสำคัญและเป็นมาตรการที่เป็นทางสายกลางสำหรับประชาชน อันไหนที่เป็นเท็จก็แจ้งเตือนไปเหมือนคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ถ้าจะเปรียบเทียบทางแพ่ง หรือตาม พ.ร.บ.ขายตรงฯ แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐแทบไม่ค่อยใช้อำนาจนี้เท่าที่ควร แต่มุ่งที่การปราบปรามเป็นหลัก Educational role ใช้น้อยมาก ซึ่งในปัจจุบันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นคนที่มีการศึกษา ดังนั้นไม่ควรใช้นโยบายปราบปรามเป็นหลัก ควรเน้นมาตรการอื่น เช่น Self-regulation ซึ่งก็อาจใช้ไม่ได้ผลสำหรับผู้ประกอบการมากนัก แต่ก็ยังมีกลไกอื่นคือการแจ้งเตือนก็เป็นแนวทางที่ดี การเตือนภัยในภาคประชาชนเองก็เป็นแนวทางที่น่าจะได้ผลดีมากกว่า

กรรมการกฤษฎีกา
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายภาครัฐ)

ผู้สัมภาษณ์ : ในเรื่องข่าวลวง ประเด็นแรกก่อนนะครับในความเข้าใจของท่านเข้าใจว่าข่าวลวงคืออะไร อันที่สองก็คือว่า การใช้มาตรการทางปกครองเองมาทดแทนโทษทางอาญามีความเหมาะสมยังไงในเรื่องข่าวลวงตรงนี้ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็ต้องดูว่าการที่เขาเอาโพสต์ข่าวลวงเข้าไปในทางเน็ตนะ เราถือว่ามีความร้ายแรงถึงขนาดเป็นอาญาหรือเปล่า เอาฐานความผิดก่อนว่าเป็นอาญาไหม จะถือว่าเป็นอาชญากร เป็น crime หรือเปล่า หรือว่าผิดเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ถ้าจะเทียบกับอาญาเราอยู่ในภาคความผิดหรือภาคลหุโทษ ตรง ต้องจัดตรงนี้ก่อน ถ้าเราจัดว่าเป็นอาญา ก็ต้องใช้มาตรการทางอาญาก็คือโทษจำคุกโทษ ปรับโทษแล้วก็ดำเนินคดีตามวิอาญา ก็ไปช่องทางอาญานะครับ แต่ถ้าเราบอกว่าก็นิดหน่อยนะ ไม่ได้ซีเรียสร้ายแรงมาก แต่ก็ผิดนะ ถ้าเราจะจัดชั้นเขาการกระทำเช่นนี้เป็นลหุโทษ เป็นลหุโทษก็จะใช้มาตรการบังคับทางปกครอง นั่นหมายถึงว่าการลงโทษก็จะไม่มีโทษจำคุก ก็จะมีโทษปรับนะ ที่ของประเทศเยอรมันเข้าใจว่าเขาใช้มาตรการทางปกครองใช่ไหม ถ้าเขาใช้ทางปกครองก็แสดงว่าเยอรมันมันก็ไม่ได้ให้น้ำหนักซีเรียสถึงขนาดเป็นอาญา เป็นโทษทางปกครอง ไม่ได้ใช้ ป. วิอาญา ซึ่งขณะนี้ของไทยเราอยู่ในกระบวนการที่จะร่างกฎหมายนี้อยู่ ซึ่งล่าช้ามานานและ เคยจะร่างตั้งแต่ 20 กว่าปีที่แล้ว คือกฎหมายมาตรการที่จะลงโทษ เรื่องปรับทางปกครองนะ เราจะไม่ใช่วิอาญาถ้าของเยอรมันนะ แล้วเราก็ไปยึดรูปแบบมา ไม่ใช้วิอาญานั่นหมายถึงว่า กระบวนการที่จะต้องมีจำเลย จะต้องมาประกันตัวอะไรแบบนี้ไม่มี ก็ใช้วิธีพิจารณาวิแพ่งนะ ถ้าจำเลยไม่มาก็พิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว แล้วสุดท้ายอย่างมากเขาก็จะเจอโทษปรับ แล้วถ้าเขาไม่มีเงินชำระก็ไม่สามารถกักขังแทนค่าปรับเขาได้ อันนี้คือหัวใจของโทษปรับทางปกครองนะ

ผู้สัมภาษณ์ : กระบวนการก็คือเจ้าหน้าที่เป็นคนกำหนดก่อนใช่ไหมครับท่าน กระบวนการในทางกำหนดโทษปรับทางปกครองครับ ต่างกับกระบวนการในโทษทางอาญายังไงครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : โทษปรับทางปกครองจะมีอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายอยู่แล้ว มีอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย แต่ว่าการที่มีการกระทำฝ่าฝืน เจ้าหน้าที่ที่เขาบังคับใช้กฎหมายก็จะเป็นคนดำเนินการก่อน ไม่ใช่เป็นที่ตำรวจนะ เขาก็จะดำเนินการก่อน พอเขาดำเนินการเสร็จ เขาเห็นว่าผิดนะ เขาก็แจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบว่านี่คุณกระทำความผิดนะ คุณจะต้องโทษปรับเท่านั้นเท่านี้นะ สมมุติว่ากฎหมายกำหนดว่าโทษปรับไม่เกิน 50,000 ยูโร และเจ้าหน้าที่เขาก็ดูว่าอันนี้ไม่ได้ร้ายแรงอะไรมากมายนัก ไม่ได้ร้ายแรงนักก็ เขาก็ใช้ดุลพินิจเอาสัก 5,000 หรือ 10,000 ยูโร แล้วก็ผู้กระทำความผิดก็โอเคยอมจ่าย คดีก็ยุติ แต่ถ้าเขาบอกว่าผมไม่ได้ผิด 5,000 หรือ 10,000 ยูโร ผมก็ไม่ยอมจ่ายหรอก ก็ต้องสู้คดีกัน คราวนี้สู้คดีเจ้าหน้าก็ต้องไปฟ้องต่อศาล ซึ่งศาลในที่นี้ ในเยอรมันก็ใช้ศาลยุติธรรม คือศาลแขวง Amtsgericht เพราะถือว่าก็เป็นการกระทำความผิดนั่นแหละ แต่ว่าไม่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากร ในความผิดพวกนี้ในระหว่างประเทศ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอะไรก็ไม่ได้ แต่พอเราไปอัปขึ้นมาเป็นอาญาแล้วถ้าโทษจำคุกมีสัก 1 ปี หรือ 2 ปี ก็อยู่ในฐานความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนอะไรกันได้ แต่พอเราจัดชั้นว่าเป็น เยอรมันเขาเรียก Ordnungswidrigkeit เป็นความผิดที่มีโทษปรับทาง

ปกครอง พวกนี้ไม่ได้เกี่ยวกับทางอาญาจึงไม่อยู่ในความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือโอนตัวนักโทษอะไรก็สุดแล้วแต่ ถือว่าเป็นผิด Regulation ธรรมดา ไม่ใช้ criminal sanction นะ แล้วของเยอรมันรู้สึกจะประมาณ 20 กว่าปีแล้ว เขาก็สลายลหุโทษไปเลย ในความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาก็สลายไปแล้วเอามาตรการนี้มาใช้แทน

ผู้สัมภาษณ์ : เขาไม่มีลหุโทษเลยที่เยอรมันตอนนี้เลยใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่มีแล้ว ก็คือความผิดในทางปกครอง แต่ในยุคก่อนจะมีไง แนวคิดโทษปรับในทางปกครองเมื่อก่อนยังไม่เกิด ทุกอย่างไม่แพ่งก็อาญานะ ถ้าผิดก็ต้องมีสภาพบังคับ สภาพบังคับก็ใส่อาญาไปเต็มที่เลย งั้นอาญาก็เลยเดือดร้อนว่าจะต้องแบ่งเป็นอาญาร้ายแรง ความผิดอาญา แล้วก็ความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ใช่ไหม เหมือนคำว่า law ที่มี felony, misdemeanor พวกนี้นะ แล้วของเยอรมันเขาก็คล้าย ๆ ของเรา แต่ของเขาจะมีอาญาร้ายแรง อาญาธรรมดา แล้วก็ลหุโทษ ทีนี้ลหุโทษของเขาสลายไปแล้ว ของเรานะยังอยู่ เพราะลหุโทษก็ยังมีจำคุกไม่เกิน 1 เดือน แต่ถ้าเราบอกว่าจำคุกไม่เกิน 1 เดือน เราก็จะถือว่าเป็นเรื่องปรับทางปกครองก็ไม่ได้ เพราะว่ามีโทษจำคุกอยู่ ถูกไหม เราก็เลยจะเอาพวกโทษปรับล้วน ๆ นะ โทษปรับล้วน ๆ ในอดีตมาเป็นปรับทางปกครองเลย ซึ่งในอดีต ถ้าปรับล้วน ๆ ถ้าไม่ได้บอกว่าเป็นปรับทางปกครองนะ ก็จะใช้ทางอาญามาเลยนะ ปรับสถานเดียวไงถูกมั้ย เพราะถือว่าเป็นโทษปรับสถานเดียว ถ้าคุณไม่ชำระคุณก็เจอ วิ.อาญา ทีนี้ของเราที่ร่างไว้เราก็เอาปรับสถานเดียวกลายมาเป็นความผิดที่เป็นปรับทางปกครองไปด้วย เพื่อที่จะไม่ต้องไปตามแก้กฎหมายในอดีตซึ่งไม่รู้กี่ร้อยฉบับ ถ้ากฎหมายนี้ออกนะ ปรับสถานเดียวก็ Converse มาเป็นปรับทางปกครอง แล้วในอนาคตจะใช้เกณฑ์นี้เพราะถ้าไม่ถึงกับเป็นอาญาที่เราจะเรียกว่านี่เป็นอาชญากรนะ เป็น crime นะ เราก็ใช้มาตรการปรับทางปกครองไปช่วย ไปใช้กับการกระทำความผิดอันนั้น ทีนี้มาสู่ปัญหาของเรานะ ที่เอาข้อมูลเท็จลงไป ใช่ไหมในสื่อ เป็นลหุโทษได้ไหมล่ะ หรือว่าร้ายแรงมาก เพราะผมเห็นทุกวันนี้เวลาจะดำเนินคดีในทางการเมืองอะไรก็จะใส่ความผิดคอมพิวเตอร์ แล้วก็จะมีอาญาตามมา เพราะเห็นว่าตอนที่ร่างกฎหมายนี้เรายังมองว่านี่เป็นเรื่องร้ายแรงนะ แต่ว่าไม่คิดว่าพอบังคับใช้ ก็เอามาใช้ในเชิงในทางการเมืองอะไรมากมายขนาดนี้ ตอนร่างเราก็คิดเพียงแต่ว่าถ้าคุณเอาข้อมูลอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบ ก็จะมีความรับผิด แต่ว่าเวลาบังคับใช้นี่ ตอนนี้บังคับใช้แบบอะไรนะ ไปทั่วเลยนะ ความผิดนี้ก็เลยไปแฝงอยู่ใช่ไหม ในทุกการกระทำ เวลาตั้งข้อหานะแล้วก็จัดชั้นเป็นเรื่องร้ายแรงเพราะมีโทษจำคุกใช่ไหม

ผู้สัมภาษณ์ : ทีนี้อันนึงที่สังเกตนะครับท่าน แม้กระทั่งเยอรมันเองกำหนดเป็นโทษทางปกครองแต่อัตราโทษทางปกครองที่เขาปรับนี้ ปรับมหาศาลเลย อย่างเขาปรับเขากำหนดโทษปรับนี่เป็น 10 ล้านบาท ในกรณีที่เป็นข่าวปลอมนะครับ เป็นพวก Facebook เป็นพวก Instagram ผมก็เลยสงสัยว่าโทษปรับทางปกครองเขาสามารถกำหนดเป็นอัตราจำนวนเงินเยอะมหาศาลขนาดนี้เลยเหรอครับ หรือเป็นแค่เฉพาะในความผิด เล็ก ๆ น้อย ๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปรับเยอะขนาดนี้ผมก็ยังไม่ค่อยได้เห็นเท่าไหร่นะ แต่ว่าโทษปรับทางปกครองก็ไม่มีลิมิตหรอก ก็ไม่มี Ceiling หรอก เพียงแต่ว่าถ้าจำนวนโทษปรับทางปกครองมาก จะทำให้อายุความในการดำเนินคดีอาญาจะยาว เข้าใจว่า จำตัวเลขไม่ค่อยแม่นนะ อาจจะ 50,000 ยูโรขึ้นไป หรือว่า 30,000 ยูโรขึ้นไปอายุความจะ 3 ปี คืออายุความจะมี 6 เดือน 1 ปี 2 ปีแล้วก็ 3 ปีอายุความจะเป็น 4

ขยักนะ ถ้าปรับน้อย ๆ ไม่ถึง 1,000 ยูโร อายุความก็ 6 เดือน 1,000-5,000 ยูโร อายุความก็ 1 ปี ปรับ 5,000-20,000 ยูโรหรือไงเนี่ย อายุความก็ยาวขึ้น คือจะเป็นขั้นของไป แต่ถ้าปรับเยอะ ๆ ขนาดนี้ ผลก็เหมือนกัน เหมือนกับปรับน้อย ๆ ต่างกันแค่อายุความ ปรับเยอะก็อายุความยาวหน่อยนะ ปรับน้อยก็อายุความสั้น แต่ของเราขณะนี้ยังไม่มีกฎหมาย เพราะฉะนั้น ปรับทางปกครองของเราก็จะมีประเด็นปัญหาว่าแล้วอายุความเท่าไหร่ เนื่องจากกฎหมายเราไม่มีนะ ขณะนี้เราไม่มีนะเรื่องปรับทางปกครอง

ผู้สัมภาษณ์ : กฎหมายเราชื่อว่าอะไรนะครับตอนที่ร่างเอาไว้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราใช้โทษปรับเป็นพินัย คือเขาพยายามที่จะหา wording มานะ ผมก็บอกปรับทางปกครองก็ได้ ทีนี้ไปเกิดจากความที่ไม่เข้าใจอะไรของศาลปกครอง เราเลยหนักอกหนักใจอยู่ไม่รู้จะทำยังไง ก็เลยใช้ว่าปรับเป็นพินัยนะ ความจริงคำว่าปรับทางปกครองไม่ได้เกี่ยวอะไรกับศาลปกครอง เป็นเพียงแต่ลดระดับจากอาญาลงมา พูดง่าย ๆ ก็คือลงมาเป็นเหมือนกับลหุโทษ แล้วลหุโทษลงว่าไม่อยู่ในเรื่องอาญา แต่ไม่ได้เกี่ยวกับศาลปกครองนะ

ผู้สัมภาษณ์ : คือโทษอย่างนึงเท่านั้นเองใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ ๆ ทีนี้พอกฎหมายเราออกมาแล้วไม่เข้าใจกัน ก็เลยไปคิดว่าปรับทางปกครองก็ถ้าพิพาทกันก็ต้องกวักมือให้มาศาลปกครองนะ ไปกันใหญ่ แล้วศาลปกครองก็กวาดคดีพวกนี้ไปพิจารณาว่าเมื่อทำกำหนดเรื่องปรับทางปกครองก็เป็นคำสั่งทางปกครอง ก็ต้องมีการอุทธรณ์ ไม่พอใจก็มาฟ้องศาล ออกทะเลไปเลย คือเข้าป่าไปเลยของไทยเรา เลยไม่รู้จะกู้ยังไงไง ทีนี้พอกู้ไม่ได้แล้วศาลเขาก็หัวแข็งเข้าใจผิดคิดว่าตัวเองวินิจฉัยไปแล้วต้องเอาอย่างนั้นอีก เราเลยปล่อยไปเลย แล้วก็เลยหาศัพท์ใหม่มาแทน มาเป็นปรับเป็นพินัยเสีย เพื่อจะไม่มีคำว่าปกครองเข้ามายุ่งเกี่ยว ซึ่งไม่เกี่ยวกับศาลปกครองเลยนะ ก็คือเรื่องอาญานั่นแหละ

ผู้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจแล้วครับ ตอนแรกผมยังเข้าใจว่าเป็นคดีปกครองไป อ๋อคือไม่เกี่ยวเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ใช่ ก็คือคดีอาญาแล้วก็อ่อนกว่าอาญา ส่วนศาลปกครองไม่เกี่ยว ศาลปกครองนี่อยู่คนละเรื่องเลย แล้วอยู่ ๆ ก็ก้าวเข้ามาเพราะมี wording คำว่าปกครองเข้ามา

ผู้สัมภาษณ์ : ประสบการณ์ของเยอรมันเองที่เขาทำมาแล้วหลังจากมีการปรับเปลี่ยนเป็นโทษทางปกครองตรงนี้เขาดีขึ้นไหมครับ ในการดำเนินกระบวนการตรงนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็น่าจะดีผมคิดว่า ประสิทธิภาพอะไรผมไม่ทราบ อันนี้ผมไม่ทราบ ไม่มีข้อมูลแล้วก็ไม่เข้าไปติดตามเท่าไหร่นะ แต่ว่าจะดีตรงที่ว่าการกระทำที่ไม่ใช่อาญาแล้วก็จัดอีกระบบนึงแล้วไม่ใช่เป็นความผิดอาญา ก็เป็นธรรม เขาก็ไม่ได้ถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากร สมมุติผมไปทำอะไรก็แล้วแต่ที่เยอรมันแล้วเป็นเรื่องปรับทางปกครองนะ เวลาเสิร์จไปนะ ในทะเบียนประวัติอาชญากรรมอะไรก็จะไม่มีเพราะว่าผมไม่ใช่อาชญากร แต่ของเรานะถ้ายังเป็นอาญาอยู่ก็จะมีนะ แล้วพอเสิร์จไปแล้วถ้ามีจะมีปัญหา ผมยังจำได้เมื่อครั้งที่เรียนที่เยอรมัน ก็นานมาแล้วนะ 1980 เวลาเป็น Ph.D. candidate นะจะลงทะเบียน คือ professor เข้ารับเราแล้วเป็น Ph.D. candidate เขาดูแลเราแล้ว เราก็ไปลงทะเบียนเป็น Doktorand เยอรมันไม่เหมือนของไทย แต่ถ้าก่อนหน้านั้นเขายังไม่รับเรา เราก็ไป

ศึกษา เราก็ไปลงทะเบียน student เป็นนักศึกษา แต่ถ้าจะเป็น Doktorand เราต้องไปลงทะเบียนเป็น Doktorand ในการที่จะลงทะเบียนอย่างนี้ได้ต้องมี professor รับเราเป็นลูกศิษย์ แค่นั้นแหละ มหาลัยไม่เกี่ยว คณะไม่เกี่ยว อยู่ที่ professor ทีนี้การที่เราจะไปลงทะเบียนเขาก็จะส่งประวัติของเรานี้ เยอรมันเขาเรียก führungszeugnis szeugnis ก็คล้าย ๆ ประกาศนียบัตร Führung ก็คือการนำเป็นศัพท์เทคนิคของเขา ต้องไปได้ führungszeugnis ผมก็งงเฮ้ยคือได้ยังไง ก็ต้องส่งชื่อผม แล้วก็วันเดือนปีเกิด แล้วก็ชื่อแม่ เขาต้องการข้อมูล 3 ตัว แล้วส่งไปยัง criminal centrum ตอนนั้นอยู่ที่เบอร์ลินตะวันตก สมัยก่อนยังเป็นเยอรมันตะวันออกตะวันตกนะ เพื่อที่จะไปเข้าสู่ระบบเขาแล้วก็ตี zeugnis ออกมาว่าผมไม่มีอยู่ในทะเบียนประวัติ ถ้าผมกระทำความผิดอาญาชื่อผมจะอยู่ในทะเบียนประวัติ ผมก็มาลงเป็น Doktorand ไม่ได้ เราต้องการใบนี้นะ แต่สมมุติว่าผมไปทำความผิดทางปกครองนะ เช่น ฝ่าฝืนกฎจราจร จอดรถในที่ห้ามจอด ทิ้งขยะอะไร รวมทั้งความผิดที่ท่านทำวิจัยอะไรอยู่นะ จะไม่ปรากฏอยู่ในนั้นไง พอมีใบนี้ ผมก็สะอาดไง ก็เป็น Doktorand ได้ อย่างนี้เป็นต้น แต่ถ้าความผิดเหล่านี้ไปจัดเป็น crime อยู่ในนั้นนะ ผมก็ลงทะเบียนเป็นนักศึกษา เป็น Doktorand ไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ : กระบวนการเทียบกับเรื่องโทษทางปกครอง กับโทษทางอาญา กระบวนการความเร็วต่างกันไหมครับท่าน ในกระบวนการในการนำมาสู่การกำหนดโทษปรับอย่างอย่างนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ความเร็วต้องเร็วกว่าอยู่แล้วล่ะ เพราะว่าเจ้าหน้าที่ ๆ เขารับผิดชอบเขาก็จะกำหนดโทษปรับทางปกครอง แล้วก็เราเห็นด้วยเราก็จ่ายไปก็จบ แต่ถ้าไม่เห็นด้วยเราจะสู้คดีนะก็เหมือนอาญานั่นแหละ ก็เหมือนอาญาแต่ว่าในเยอรมันมอาญามีหลายระดับ ความผิดเหล่านี้พอขึ้นศาลแขวงก็ง่ายก็แค่ไปอัยการ แล้วก็ทำสำนวนไปยังศาลแขวง ศาลแขวงก็พิจารณาคดีแบบ certify นะ ก็อาจจะไม่ต้องขึ้นบัลลังก์ เขาก็นั่งพิจารณาในห้องทำงานของผู้พิพากษาที่จะมีพื้นที่สมควร แต่เวลาเขาจะวินิจฉัยอะไรเสร็จเขาก็อาจจะส่งคุยหน่อยนึงแล้วก็สรุปคำตัดสินสั้น ๆ ว่าในนามของประชาชนชาวเยอรมันเขาก็เห็นว่าการทำนี้เป็นความผิดหรือไม่ผิด โทษเท่าอะไร แล้วอธิบายหน่อย ทำ certify แล้วจบวันนั้นเลย ไม่ได้วุ่นวายอะไรเหมือนของเรา อันนี้คือกรณีปรับทางปกครองง่าย ๆ เช่น พวกฝ่าฝืนกฎจราจรอะไรพวกนี้ แบบนี้ก็เป็นประเภทเดียวกัน แต่ถ้าเป็นอาญานะ จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี อันนี้ทำในห้องง่าย ๆ แล้วก็จะไปดูว่าเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกเท่าใด ปรับเท่าใด องค์คณะผู้พิพากษาเป็นยังไง ถ้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะมีผู้พิพากษาอาชีพคนหนึ่ง แล้วมีชัฟเฟิล เราก็อาจจะเรียกลูกขุนแต่จริง ๆ ไม่ใช่ลูกขุน ก็เหมือนลูกขุน แต่ลูกขุนของเขาไม่ได้ฟังข้อเท็จจริงแล้ว guilty not guilty นะ ลูกขุนของเขาคือร่วมเป็นองค์คณะแล้วพิจารณาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันกับผู้พิพากษาเลย แต่นี่คือคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ นะ องค์คณะก็จะ 3 คน คดีใหญ่ขึ้นมาจะมีผู้พิพากษา 3 ลูกขุน 2 คดีใหญ่ขึ้นมาอีกก็ผู้พิพากษาอาจจะเป็น 5 คน แล้วลูกขุนอาจจะเติมไปอีกเป็นอีก 4 คน นะเป็น 9 ซึ่งก็จะดูความผิด ยาเสพติด การคดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาอะไรพวกนี้ เขาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะงั้นองค์คณะก็จะเยอะ พอองค์คณะเยอะการพิจารณาคดีก็ดูเป็นพิธีการเยอะ แต่ถือว่าเป็นคดีของศาลชั้นต้น ซึ่งต่างกับเรา ของเราถ้าเป็นศาลชั้นต้นองค์คณะไม่เกิน ไม่ต่ำกว่าสองคนว่าไปตั้งแต่คดีเล็กน้อยไปจนคดีฆ่าผู้อื่นเลย ปล้นชิงทรัพย์ องค์คณะมีสูตรเดียว ซึ่งเราไม่ได้พัฒนาไง ตอนที่ผมเป็นผู้พิพากษา ผมก็อยากจะเอาแนวของเยอรมันมาพัฒนาบ้านเรานะ แต่ว่าศาลไม่เอา เขาบอกเอาแบบท่านเราทำไม่ไหว ผู้พิพากษาเราน้อยอย่างโน้นอย่างนี้ แล้วคดีฆ่าผู้อื่นจริง ๆ ก็มีผู้ช่วยผู้พิพากษาขึ้นพิจารณาคนเดียวนะนั่งอยู่แล้วสุดท้ายก็ตัดสินคดี ก็คือตัดสินทำอะไรโดยผู้ช่วยผู้พิพากษาคนเดียว อัน

นี้คือบ้านเรานะ แต่ของเขานี่ไม่ได้นะ ถ้ามีตายมียาเสพติด ขึ้นเป็นแผงเลย แล้วเวลาจะเข้าห้องพิจารณาคดี security ตรวจเข้มงวดมากเลยนะ ไม่เหมือนกับคดีจิ๊บจ๊อยปรับทางปกครองอะไรนะ ไม่มี security อะไร เพราะว่าไม่มีอะไรที่จะต้องไปกลัวอะไรใช่ไหมครับ ส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นความผิดที่เป็นส่วนตัวอะไรพวกนี้ ถ้าเป็นเรื่องยาเสพติดพวกนั้นร้ายแรงไง เพราะฉะนั้นเวลาการพิจารณาคดีจัดเต็มคนละอย่างกัน ถ้าเป็นแบบปรับตามปกครองไม่ได้เข้าสู่พิธีการอย่างนี้เลย เรียบง่ายครับ

ผู้สัมภาษณ์ : จะมี Fast track ที่เร็วกว่า ใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เร็วกว่า ง่ายกว่า แล้วคดีเวลาจะอุทธรณ์ จะยื่นฎีกาอะไรก็จะถูกจำกัดมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ : คดีถึงที่สุดได้เร็วกว่า ใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เร็วกว่า

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะว่าผมเข้าใจว่า ของเยอรมันเองผมไปดู ของเราเองของเราจะมี พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ใช่ไหมครับ ในขณะที่เยอรมันเองความผิดฐานเข้าถึงหรือเรื่องการปล่อย Hate speech อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน เพียงแต่ว่าเยอรมันเขาออก Network enforcement act มาเอาผิดเฉพาะพวกที่เป็นแพลตฟอร์มก็คือพวก Facebook พวก Instagram ครับแยกออกไป ก็คือเป็นความผิดทางปกครองกับบุคคลเหล่านั้นกับพวกแพลตฟอร์ออนไลน์ ในขณะที่สิงคโปร์เองเขา criminalize ก็คือออกกฎหมายอาญาโดยเฉพาะขึ้นมาเลย เอาผิดทั้งผู้ที่ปล่อยข่าวปลอมแล้วก็ platform ด้วย เป็นโทษทางอาญา ซึ่งกำหนดโทษทางอาญาโทษปรับแรงมากก็เป็น 10 ล้าน เหมือนกันนะครับ ซึ่ง 2 ฝั่งนี้เขาคิดไม่เหมือนกัน Singapore เองก็มองว่าควรจะเป็นโทษทางอาญาทั้งหมด ในขณะที่เข้าใจว่าเยอรมันเอง ก็กลับมาว่าพวก platform อย่าไปกำหนดโทษทางอาญาเลย เป็นโทษทางปกครองไป แต่ถ้าเป็นโทษปรับทางปกครองที่รุนแรงมากคือปรับเป็น 10 ล้านเพราะว่าอาจจะมองว่าพวก platform เหล่านี้ได้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจนะครับ แล้วก็ได้เงินได้ทองเยอะเขาก็ เลยกำหนดค่าปรับคนข้างที่จะมาก ก็เป็น 2 ทางซึ่งมีมุมมอง ซึ่งเขาน่าจะต่างแตกต่างกันชัดเจนนะครับ ผมจึงอยากเรียนสอบถามท่านว่าท่านมีมุมมองด้านในครับระหว่างการ criminalize กับ decriminalize ก็คือกำหนดให้เป็นทางอาญามากหรือควรที่จะใช้มาตรการทางปกครองดีกว่า ในกรณีเหล่านี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อยู่ที่ norm ของสังคม ว่าในความ Mentality หรือ norm ของแต่ละสังคมให้น้ำหนักเรื่องนี้แค่ไหนนะ ซึ่งของแต่ละประเทศอาจจะไม่เหมือนกัน ของสิงคโปร์ผมคิดว่า สิงคโปร์การที่จะกำหนดบทลงโทษอะไรกับการกระทำทั้งหลายเรื่องกฎระเบียบเขาค่อนข้างจะเข้มงวด เขาก็เลยยกระดับหรือไม่ใช่ยกระดับ ไม่ได้ลดระดับลงมา เขาก็เอาอาญาเต็ม ๆ นะ นั่นคือไม่ได้ลดระดับลงมา แต่ไม่แน่ใจว่าของสิงคโปร์เรื่องทางปกครองอะไรเขาบังคับยังไงนะ แต่ปรับทางปกครองของเยอรมันไม่สามารถกักขังแทนค่าปรับได้ ถ้าไม่มีเงินชำระนะก็ติดเอาไว้จนจบไปเหมือนคดีแพ่ง ไม่สามารถกักขังแทนค่าปรับ

ผู้สัมภาษณ์ : ต่างจากโทษปรับทางอาญายังไงครับ ปรับทางปกครองโทษปรับทางอาญา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าโทษทางอาญาเราไม่ชำระเราก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับทุกวันนี้ก็ 500 บาท ต่อ 1 วันแล้วก็ตัดไปเรื่อยนะ แต่ว่าจะกักขัง 1 ปีไม่ได้ แล้วมีอีกระดับหนึ่งคือแล้วถ้าโทษปรับเยอะกว่านั้นอีกขนาดนึงก็กังขังไม่เกิน 2 ปีแล้วก็จบกันไปเลย สมมุติว่าผมดูปรับทางปกครอง 5 ล้านบาทอย่างนี้แล้วผมไม่มีเงินชำระ เขาไม่สามารถกักขังผมได้เลยแม้แต่ 1 วัน แล้วก็มาตามยึดอายัดทรัพย์ผมไม่มีก็ไม่มี ก็จนกว่าจะปิดสำนวนไป มีเมื่อไหร่ก็ค่อยมายึดอายัดภายใต้อายุความอะไรก็ว่าไป แต่ถ้าเป็นปรับทางอาญานะเขาก็สามารถผมไปกักขังได้ ก็หักไปสิวันละ 500 ปีนึงก็ 365 x 500 เงินยังไม่หมด ก็ต้องปล่อยไป แต่ถ้าไปอีกระดับหนึ่งเต็มที่ก็ไม่สามารถกักขังเกิน 2 ปี เพราะฉะนั้นปรับ 10 ล้านอะไรก็เอาไปกักขังแทนค่าปรับ นะ 2 ปีแล้วก็จบกันไปเลย รัฐก็ไม่ได้สตางค์ ผมก็ถูกกักขังแทน แล้วบอกอ้าวแล้วดีไหมล่ะ ก็ถ้าเราจัดชั้นเป็นอาญาก็เข้ามาช่องทางนี้ แล้วก็ต้องใช้วิอาญา ผมต้องไปประกันตัว วันสืบพยานจำเลยต้องอยู่หน้า ๆ อยู่ในห้องพิจารณาอะไรก็ใช้วิอาญา แต่ปรับทางปกครอง วิธีพิจารณาก็ไม่ได้เข้มงวดเหมือนวิอาญา ขาดนัดก็พิจารณาคดีไปได้ เพียงแต่ว่าระบบคิดหรือแนวคิดทางทฤษฎีของเรื่องการกระทำความผิด ยังใช้อาญาอยู่นั่นก็คือมีองค์ประกอบภายใน มีเจตนา มีประมาท อะไรก็ว่าไป แล้วก็อาจจะมีบทตัวการ ผู้ร่วมกระทำความผิด ตัวการผู้ใช้ผู้สนับสนุน พวกนี้ใช้ระบบคิดเหมือนอาญาภาคทั่วไปของเรา ปรับทางปกครองนะ แล้วบางเรื่องคือน้ำหนักของการที่จะแยกระหว่างเจตนากับประมาทไม่ได้ให้น้ำหนักมากมายนัก เข้าใจไหม คือถ้าเป็นเจตนาฆ่านะหรือทำร้ายร่างกายเจตนากับประมาทนี่ต่างกันเยอะ ถูกไหม แต่ปรับทางปกครองเขาก็จะไม่ได้ไปให้น้ำหนักเรื่ององค์ประกอบภายในอะไรมากมายนัก นั่นหมายถึงว่า ก็ถ้าคุณกระทำความผิดจริง ๆ มีความรับผิดแล้วนะ ก็นำไปสู่ word sanction อย่างนี้ เว้นแต่ว่าเห็นชัดเจนว่าคุณเจตนา เพราะฉะนั้นเวลาเขาจะมากำหนดค่าปรับทางปกครองก็จะมากขึ้น คือองค์ประกอบภายในไม่ได้ไปเน้นประมาท พูดง่าย ๆ ก็คือประมาทก็ผิดเหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น อย่างเราฝ่าไฟแดง เราจอดรถในที่ห้ามจอดอะไร แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรเขามาเจอรถเราจอดในที่ห้ามจอด เห็นเราขับฝ่าไฟแดง เขาจะไม่ได้มาสนใจเรื่องเจตนาประมาทของเรา เขาก็ปรับเราเลยครับ 500 1,000 ถูกไหม เขาจะไม่ได้สนใจเรื่องเจตนาประมาทนะ อันนี้คือลักษณะของปรับปกครองนะ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะปฏิเสธไปเลยนะ ถ้ามีข้อเท็จจริงว่าเราจงใจฝ่าฝืนอะไรแบบดื้อรั้นอะไรเนี่ยนะ เวลาเขาจะปรับเขาจะปรับสูง ผมจะยกตัวอย่างคดีที่ไปดูงานนานและนี่ก็ร่วม 30 ปีแล้ว คือมีนักศึกษาแพทย์คนหนึ่งของมหาลัยที่ผมเรียนแหละ คดีนั้นเขาขี่จักรยาน คือจักรยานในเยอรมันไม่สามารถที่จะขี่ในใจกลางเมืองได้ ท่านคงนึกภาพออก เมืองเก่า ๆ อะไรของเขานะ ขี่จักรยานไม่ได้ตรงนั้น เขาจะอนุโลมให้เฉพาะคนที่เป็นเจ้าของร้านค้าในนั้นที่อาจจะเอายานพาหนะไปเพื่อขนส่งของ นอกนั้นก็คนเดิน เป็นใจกลางเมือง ทางสำหรับคนเดิน จักรยานถ้าจะเอาเข้าไปหรือจักรยานยนต์ก็ต้องจูง ไปขี่ไม่ได้ นักศึกษาแพทย์คนนี้ก็เอาจักรยาทเข้าไป แล้วก็เอาก้นไปนั่งตรงที่ จักรยานผู้ชายจะมีแป๊บเหล็กตรงกลาง คือไม่ได้นั่งที่ที่สร้างไว้นะ ไม่ได้นั่งนี่อานนะ นั่งที่เหล็กนี่นะ แล้วก็ดันก็ติดพื้นแล้วก็ดันคือไม่จูงเอาสบายไว้ก่อน จราจรแก่ ๆ คนนั้นก็มา มาจับพูดง่าย ๆ ก็มาห้ามนะ ก็จะออกใบสั่งอะไร นักศึกษาก็ไม่พอใจจราจรเขาก็เลยออกใบสั่งให้ แล้วจะเอาใบสั่งขอดู Identity card อะไรต่อออะไรก็ยึกยักไม่ยอมให้ดู ตำรวจก็ดูบัตรแล้วไม่ยอมให้ดูเป็นลหุโทษอะไรอย่างอย่างนี้ แล้วก็ไม่ได้จูงจักรยานในที่ทางคนเดิน พอออกใบสั่งเสร็จโกรธมาก พอเสร็จธุระแล้วทีนี้ขี่เลย ขี่เลยแล้วคร่อมเลย ขี่เดี๋ยวนั้นเลย คือประชด เจอ 2 กระทงไง กระทงแรกเจอไม่หนัก ก็เป็นปรับทางปกครอง กระทงที่ 2 เจอหนักก็ปรับทางปกครองเหมือนกัน เพราะว่าอันนี้ ถือว่าเจตนา ถูกไหม แล้วขี่จริง ๆ แล้วศาลก็ตัดสินแบบนี้แหละ พอดีผมมาดูสำนวน เข้าไปช่วงดูงานแล้วพี่เลี้ยงผมก็คือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนนั้น แล้วก็คุยกันเขาบอกคดีแรกนะ ตอนแรกว่าจะลงว่าไม่หนักเท่าอะไร

แล้วก็วินิจฉัยว่าเขาผิดเพราะว่าการจูงเท้าทั้งสองข้างจะต้องอยู่บนพื้น แต่นี่ของเขาเท้าลอย เขาบอกผมเลยวินิจฉัยว่านี่ไม่ใช่จูง เพราะเวลาดันขาลอยไง ถูกไหม พอขาลอยเลยบอกไม่ใช่จูงจึงผิด ก็ลหุโทษปรับเท่านี้ ยุคนั้นยังเป็นมาร์คนะ พอหลังจากที่ตำรวจว่ากันเรียบร้อยแล้วทีนี้ขี่คร่อม บอกตรงนี้ผมจะลงหนักเพราะว่าอันนี้เจตนา ก็เลยอ๋อ โอเค ก็แสดงว่ากระทงแรกไม่ได้ไปให้น้ำหนัก ไม่ได้เวทเรื่องค์ประกอบภายใน เรื่อง subjective matter ตรงนี้ไม่ได้เวทเท่าอะไร ผมก็คิดว่าก็น่าจะเป็นอย่างงั้นนะ ความผิด ความรับผิดทางปรับทางปกครองนะ แล้วก็ไม่ต้องไปเน้นหรอกว่าประมาณหรือไม่ประมาท ไม่งั้นเวลาเราเขียนเราก็ต้องบอกว่า เอ้ยที่คุณนำเอาเข้าสู่ข้อมูลหรืออะไรอันเป็นเท็จ คุณถ้าไปทำโดยประมาทอีกต้องเบากว่านี้อีก ไม่มี พอไม่มีเสร็จก็กลายเป็นว่า อ้าวถ้าคุณเอาข้อมูลอันเป็นเท็จลงไปโดยประมาทก็จะไม่มีความรับผิดทางอาญา ก็บอกเฮ้ยอันนี้ไม่ใช่อาญา แต่ถ้าเป็นอาญาแล้วไม่เขียนนะไม่ผิดเลยนะ พอไม่ผิดเลยคนที่นำเข้าข้อมูลก็จะบอกว่าผมประมาท ๆ ถูกไหม เพราะอาญาถ้าคุณไม่เขียนประมาทไม่มีความผิดนะ ต้องย้ำอีกทีว่าประมาท แล้วจะกลายเป็นว่าถ้าประมาทคุณก็ต้องลงโทษให้เบากว่าเจตนาอีก อันนั้นคืออาญาไง แต่ว่าทางปกครองเขาไม่ได้เวทน้ำหนักตรงนี้ แต่ถ้ามีข้อเท็จจริงว่าเจตนาหรืออะไรแบบ ท้าทาย ชาเลนจ์อำนาจรัฐเขาจะเอามาเวทตรงจำนวนเงินที่ปรับแทน อันนี้คือทั่ว ๆ ไปนะของการที่เขาหยิบเอาเรื่องนี้มาใส่เอาไว้ในกฎหมายตัวนี้ เอาใส่ตัวนี้ก็เข้าสู่ระบบเขาหมด เยอรมันเขาเรียก Ordnungswidrigkeig Ordnung แปลว่าระเบียบ swidrig แปลว่าการฝ่าฝืน แล้วทำเป็นคำนามก็เป็น Ordnungswidrigkeig จะมีกฎหมายว่าด้วย Ordnungswidrigkeig ซึ่งก็จะมีส่วนที่เป็น general part ก็ประมาณสักเกือบร้อยละ 80 ก็เอาอาญาภาคทั่วไปมา เพราะใกล้เคียงกันนะ แล้วก็ส่วนความผิดการระงับคดีเขาก็จะไม่เอาวิอาญามาใช้ แล้วก็เรื่องอายุความด้วย ของเราพอเราไม่ได้เขียนก็มีปัญหาอายุความ เพราะว่าปรับสถานเดียวของเราคุณจะปรับ 500 บาทก็ดี หรือปรับ 5 ล้าน อายุความ 1 ปี ถูกไหม 1 ปี ยังไม่ทันทำอะไรเลยนะ มัวแต่สอบข้อเท็จจริงอยู่นะ ส่งไปส่งมา มีกรรมการเปรียบเทียบปรับ มีอะไรนะ กว่าจะเรียกประชุมกรรมการก็ขาดอายุความแล้วนะ แล้วบางคนเขา tricky นะ เขาก็ยอมเปรียบเทียบปรับนะ อายุความ 1 ปีใช่ไหม พอเขายอมเสร็จเขาไม่ยอมชำระค่าปรับทำไง เราก็ต้องกลับไปฟ้องเขาอาญา พอกลับไปฟ้องเขาอาญาก็ขาดอายุความ แต่ของเขาจะตีเป็นลูกระนาด รู้สึกจะ 4 ระดับ อายุความนะ 6 เดือน 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี ของเรานี่ปรับทางปกครองยังไม่ได้เขียนอายุความ เมื่อไม่ได้เขียนประเด็นก็จะมีให้เลือกอยู่ 3 ทาง ทางแรกคือไม่มีอายุความเลย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนายังมีอายุความเลย ถูกไหม งั้นทางแรกนี่ก็ตัดออกไป ทางที่สองเห็นว่าเป็นเรื่องเงิน อายุความจะเอาอายุความทั่วไป 10 ปี เราบอกก็ไม่ได้ เพราะนั่นเป็นเรื่องทางแพ่ง ก็เลยต้องมาเทียบกับว่า ปรับทางปกครองถ้าเราไม่เขียนก็คือปรับทางอาญา ปรับสถานเดียวใช่ไหมครับ ปรับสถานเดียวอายุความ 1 ปี พอเปลี่ยนมาเป็นปรับทางปกครองไม่ได้กำหนดอายุความไว้ ก็ต้องไปเอาอายุความ 1 มาใช้ อายุความ 1 ปี ก็เป็นทางที่ reasonable ที่สุดนะ พออายุความ 1 ปีจะมีปัญหาเยอะมากเพราะว่า กฎหมายของเรามีหลายฉบับที่ปรับมากอย่างที่ว่า ปรับเป็นล้านสองล้านเลย ปรับเป็น 100 ล้าน 200 ล้าน 500 ล้าน เผลอ ๆ เป็นพันล้าน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับโทรคมนาคม ผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมที่ทาง กสทช. สั่งอะไรไปแล้วไม่ยอมทำ แล้วทุกวันนี้ก็ไม่ทำนะ ค่าปรับก็ขึ้นไปเรื่อย แล้วค่าปรับบางครั้งสัมพันธ์กับรายได้ด้วยนะ มหาศาลเลย อย่างนี้ถามว่าแล้ว 1 ปี ทำรึเปล่า กสทช. ไม่ได้ทำอะไรพอไม่ได้ทำอะไรพวกนี้ถ้าเอาเข้าจริง ๆ เอากฎหมายมาจับนะ ขาดอายุความหมด ผู้ประกอบการก็ Catch me if you can คุณก็ยึดอายัดทรัพย์ผมสิครับ คุณทำเป็นรึเปล่า กสทช. ทำเป็นไหม ทุกวันนี้เรามีกรณีพวกนี้นะที่ไม่ได้ทำเลย ผมว่าหลายหมื่นล้านนะ แล้วจริง ๆ ก็ขาดอายุความไปหมดแล้ว ขาด

ไปหมดแล้วเพราะว่าต้องถือ 1 ปี เราจะกลับคำมาบอก 10 ปี ก็แล้วแต่นะ ไม่แน่ถ้าศาลท่านไม่ได้สนใจอะไร ท่านจะพิทักษ์ประโยชน์ของรัฐท่านก็อาจจะวินิจฉัย 10 ปีก็แล้วแต่ท่านนะ แต่ว่าในทางวิชาการทำอย่างนี้ไม่ได้ต้อง 1 ปี งั้นถ้าเราแก้กฎหมายพวกนี้ก็อาจจะขยับไปถึง 3 ปี ถ้าเอาโมเดลของเยอรมันนะ

ผู้สัมภาษณ์ : ตัวกฎหมายเยอรมันตัวนี้มีกำหนดในเรื่องตัวโทษปรับ เรื่องอายุความ แล้วมีเรื่องอะไรอีกมั่งครับท่านที่ท่านเล่าให้ผมฟัง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเราแบ่งสารบัญญัติกับวิธีสบัญญัตินะ หลักใหญ่ ๆ สารบัญญัติเขาก็จะเอาประมวลกฎหมายอาญาภาคทั่วไปแต่เขาเขียนจะ certify หน่อยนึง อย่างที่ว่ามีตัวการ มีผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ผู้กระทำร่วมกัน เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจจะทำได้ บทว่าด้วย justification กรณีกระทำโดยป้องกันหรือจำเป็น อันนี้ก็เอามาใช้ได้ เพราะเยอรมัน ถ้าจำเป็นพอสมควรแก่เหตุของเขาไม่มีความผิดเลยนะ ของเราไม่ต้องรับโทษ เพราะฉะนั้นเรื่องพวกนี้หลักพวกนี้ยังเอามาใช้ได้ไงนะ สมมุติว่านาย ก. ขับรถฝ่าไฟแดงแล้ว เขาอ้างบอกว่าเขาถูกคนร้ายตามยิงเขา ถ้าเขาจอดรถตรงนี้คนร้ายก็จะยิงเขาได้ เขาเลยขับฝ่าเลย เขาก็สามารถอ้าง word justification เหล่านี้ได้ เพราะหลักอันนี้เอามาใช้ได้ หลักที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้อะไรจะมา excuse ได้ นี้โดยทั่ว ๆ นะพาร์ทว่าด้วย general part ส่วนพาร์ทว่าด้วยความผิด ก็คือพวกองค์ประกอบความผิดก็อยู่ที่ตัว พ.ร.บ.แต่ละเรื่อง อันนั้นก็คือภาคความผิดใช่ไหม ที่จะเป็นฐานความผิด หรืออีกส่วนนึงก็คือการ settle คือการระงับ การระงับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้ก็จะเป็นคนที่เข้ามาดีลเรื่องนี้ก่อนนะ สอบข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าฟังว่าผิดก็ให้ข้อกำหนดอัตราโทษทางปกครอง แล้วถ้าเขาเป็นผู้กระทำความผิดยอมชำระเรื่องก็จบ แต่ถ้าไม่ยอมชำระ บทบาทจะมาอยู่ที่เจ้าหน้าที่ละ authority จะต้องไปฟ้องต้องศาลแขวง เพราะคดีพวกนี้ไม่ใช่ต้องไปขึ้นศาลอาญาอะไรแบบคดีอาญา เขาก็ไปฝากไว้กับศาลแขวง ศาลชั้นต้นที่มีบริมาณเยอะ มีพื้นที่มีอะไรคุมพื้นที่ได้มาก เขาก็ไปฝากไว้ที่ศาลแขวงเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นโจทก์ ไปฟ้องหมือนคดีจารจรแล้วก็ศาลแขวงก็จะใช้ดุลพินิจพิจารณาไป นี่คือวิธีปฏิบัติโดยที่ไม่มีขั้นตอนการประกันตัวทั้งหลายก็จะออกแนว ๆ นี้

ผู้สัมภาษณ์ : กฎหมายตัวนี้ชื่อใช่ชื่อภาษาอังกฤษที่เรียกว่า act on regulatory offences ใช่ไหมครับ ถ้าเป็นภาษาเยอรมันเรียกว่าอะไรครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เรียกว่า Ordnungswidrigkeit

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วตอนที่เราร่างของเราเองเราก็คือดูแม่แบบจากเยอรมันมาใช่ไหมครับที่เล่าให้ฟัง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วเอาเข้าจริง ๆ วันนี้ดูเหมือนฟังจากท่านแล้ว ประเทศไทยเหมือนกับค่อนข้างจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายแบบนี้หรือเปล่า ผมไม่แน่ใจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็จำเป็นสิครับ เพราะว่าเรามี พ.ร.บ.ไม่รู้กี่ฉบับออกมาร่วม 20 ปีแล้วไปกำหนดหมวดว่าด้วยโทษปรับทางปกครองไง เรามีนะ เรามีมาเยอะแล้ว หมายหลายสิบฉบับนะที่เขียนไปโดย

ที่ยังไม่รู้ว่าแล้วจะตัดสินคดียังไง อยู่ ๆ ก็ไปแทรกปรับทางอาญา ปรับทางปกครอง แล้วก็เข้าสภา ๆ ก็ผ่านกฤษฎีกาก็ปั๊มอย่างนี้มาเรื่อย บอกเฮ้ยไม่ใช่ยังทำแบบนี้ไม่ได้เพราะยังไม่พร้อม

ผู้สัมภาษณ์ : อย่าง พ.ร.บ.ข้อมูลส่วนบุคคลล่าสุดก็มีครับ เรื่องโทษปรับทางปกครอง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ แต่วิธีปฏิบัติไม่รู้ไง แล้วเดินยังไงต่อ ไปไม่เป็น นี่คือมั่ว ๆ ของเราไง แล้วก็ไปไม่เป็นไงเวลามีการฝ่าฝืนแล้วไปทางไหน ไปทางนู้นเลย กลายเป็นว่าพอเจ้าหน้าที่มากำหนดปรับทางปกครองแล้วคนที่ถูกปรับไม่เห็นด้วย ก็เลยกลายเป็นคำสั่งทางปกครอง ก็เลยจะต้องอุทธรณ์ แล้วก็ไปฟ้องต่อศาลปกครอง เจ้าหน้าที่เลยกลายเป็นจำเลย คนที่เจอพวกนี้ส่วนใหญ่ก็ กลต. ไง กลต. กฎหมายเขาก็มีปรับทางปกครอง พอเขากำหนดปุ๊บบริษัททั้งหลาย คนที่เล่นหุ้นทั้งหลายไม่เห็นด้วยก็อุทธรณ์แล้วก็ไปฟ้องต่อศาลปกครอง กลต. ก็ตกเป็นจำเลยของศาลปกครอง ศาลปกครองก็พิจารณาไปว่า กลต. ทำชอบไม่ชอบ นี่ไม่ใช่ judicial review ศาลปกครองตอบว่าไม่รู้เรื่องก็ไปอ้างนู้นอ้างนี้เสร็จบอกผมไม่รู้หรอก แต่ว่าเรื่องปรับทางปกครองไม่ได้เกี่ยวกับศาลปกครอง เพราะไปสั่งปรับเขาก็เป็นคำสั่งทางปกครองอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองคือ judicial review ว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายชอบไม่ชอบ แต่เจ้าหน้าที่เวลาเข้ามากำหนด sanction เขาไม่ใช่บังคับใช้กฎหมายปกครองนะ เขาบังคับใช้กฎหมายที่มีการกระทำความผิดอาญา แล้วก็ลดลงมาเพื่อที่จะไม่ต้องใช้วิอาญาเต็มที่แค่นั้นแหละ ทีนี้พอเข้าใจผิดบ้านเราก็ไหลไปศาลปกครอง เจ้าหน้าที่ก็กลายเป็นจำเลยต่อศาลปกครอง

ผู้สัมภาษณ์ : เรื่องสำคัญนี่เวลากระบวนการตอนที่เขาร่างกฎหมายเขาไม่ได้คิดก่อนหรอกครับ จริง ๆ ผมว่าแนวคิดที่ท่านพูดเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ เลยเพราะว่าต้องมีกระบวนการในการวิธีพิจารณาความในการกำหนดกระบวนการตรงนี้ แต่เขากลับไม่เขียนออกมาเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมคิดว่าองค์ความรู้ของร่างกฎหมายเราอาจจะไม่มีนะ ที่คุยกันนะอาจจะไม่มี เพราะฉะนั้นเวลาเขาเขียนกฎหมายเขาเขียนหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 อะไรเสร็จแล้วมาถึงโทษอาญาแล้วเขาจะปิดเรื่องและเขาจะจบเรื่องละ หนังจะจบละ เดี๋ยวหนังใหม่จะเข้าละ เหมือนละครพอเขาเขียนถึงบทกำหนดโทษอะไรแล้วตบด้วยบทเฉพาะกาลอะไรใช่ไหมครับ พูดง่าย ๆ คือหนังใหม่จะเข้าแล้วล่ะตรงนั้นเขาไม่ให้ความสำคัญละ เพราะฉะนั้นเอาหรือไม่เอาอาญาใช่ไหม ก็สร้างปรับทางปกครอง ปรับทางปกครองก็กำหนดมาตราโน้นมาตรานี้นะ อย่าหลุดไปนะ แล้วก็จะเอาปรับสักกี่บาทนะแล้วก็จะจบแล้วครับ แต่ไม่ได้คิดต่อไปว่าแล้วจะเดินต่อไปยังไงคุณบอกปรับทางปกครองแล้วจะปรับกันยังไงนะ แล้วถ้าเขาไม่ชำระจะโดนกักขังแทนค่าปรับหรือไม่ยังไงไม่มีองค์ความรู้นี้ ก็ใส่ไป พอฉบับนั้นมี ฉบับต่อไปนักกฎหมายกฤษฎีกาก็ก็อปมา ก็อ้างว่าอีกฉบับก็เขียนอย่างนี้ เลยมีหลายฉบับปรับทางปกครอง ก็เลยบอกคุณต้องเขียนกฎหมายให้มารองรับว่าแล้วถ้าปรับทางปกครองจะเดินไปยังไง อันนั้นก็เป็นที่มาที่ยกร่างกฎหมายนี้เมื่อสัก 2-3 ปีที่แล้ว ผมก็เอากฎหมายเยอรมันมาบอกไอเดียทั้งหลายแล้วก็ให้เจ้าหน้าที่กฤษฎีกาที่เค้าเรียนจากเยอรมันอะไรช่วยไปดูกฎหมายฉบับนี้ แล้วก็เสนอมา แล้วก็ผ่านไปแล้วนะแต่ว่าเนื่องจากว่าเป็นคณะที่เป็นอนุกรรมการพัฒนากฎหมาย เพราะฉะนั้นก็ต้องไป endorse โดยคณะใหญ่เราก็เลยไม่ได้ดูละเอียด

ผู้สัมภาษณ์ : แบบนี้พอสรุปได้ไหมครับโทษปรับทางปกครองนี่เหมาะกับคดีประเภทซึ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ หนึ่ง หรือคดีที่มีการกระทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นต้องพึ่งกระบวนการในแบบคดีอาญาซึ่งยากต่อการพิสูจน์เจตนากับเรื่องประมาท เหมาะกับคณะประเภทไหนจริง ๆ แล้วครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ผมว่าไม่เกี่ยวนะ ความผิดอาญาก็ทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ได้ บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ลักทรัพย์เขาก็ลักทรัพย์บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ไม่ได้ บ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ไม่ใช่ตัวพิจารณา ตัวพิจารณาอยู่ที่ว่าความร้ายแรงของการกระทำนั้นเราจะจัดระดับยังไง ก็คือแนวคิด philosophy คือแนวคิดปรัชญาของการที่จะกำหนดบท sanction ในการกระทำความผิด norm นะ เราจะต้องดูเยอรมันเขาเรียกว่า Rechtsgut ดูคุณธรรมทางกฎหมายคุ้มครองนะ ที่คลาสสิก กฎหมายคุ้มครอง ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง เสรีภาพอะไร ทรัพย์สิน เวลาเขาเรียงนะเขาจะเรียงเหมือนประมวลแพ่งมาตรา 420 คือตัวเดียวกับอาญาตัวนี้ก็จะเรียงชีวิตร่างกายมาก่อน เพราะเราถือว่าคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนตัวนะ ที่สำคัญที่สุดก็คือชีวิต ถูกไหม ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ อนามัย ชื่อเสียง แล้วก็ทรัพย์ตอนสุดท้าย เมื่อเรียงเช่นนี้น้ำหนักความร้ายแรงที่ไปละเมิดคุณธรรมทางกฎหมายที่กฎหมายคุ้มครองผู้อื่นก็จะลดหลั่นหลั่นลงมา แล้วก็โทษก็จะลดลงมา อันนี้คือแนวคิดว่าเราจะกำหนดยังไง ส่วนการที่บอกว่าเอาข้อมูลลงไปในระบบอันเป็นเท็จนะ เราจัดคุณธรรมทางกฎหมายอยู่ในระดับไหน ระดับชื่อเสียงใช่ไหม ระดับทรัพย์สินใช่ไหม ชีวิต ร่างกายคงไม่ใช่ อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน พอชื่อเสียงทรัพย์สินก็ท้าย ๆ แล้วนะ ความเป็นอาญาก็ต้องต่ำแล้วนะ ถ้าเราจะไปกำหนดโทษอาญาจะไปจำคุก ต้อง 7 ปี 8 ปี อะไรคงไม่ได้ละนะ ก็มาป้วนเปี้ยนอยู่แถว 3 ปี 2 ปี 1 ปี นี่แหละนะ อันนั้นส่วนหนึ่ง แล้วก็มาใกล้เคียงกับลหุโทษเว้นแต่ว่าเป็นส่วนหนึ่งเป็นวิธีการหนึ่งเป็นการกระทำส่วนใดส่วนหนึ่งเพื่อที่จะไปซับพอร์ตการกระทำที่ร้ายแรง ว่ามีเจตนาจะล้มล้างการปกครอง มีเจตนาที่จะวางแผนฆ่าผู้อื่นแล้วก็นี่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง อย่างงั้นก็จะร้ายแรงถูกไหม แต่ถ้าทำแบบนิด ๆ หน่อย ๆ แล้วก็ไม่ได้สนใจ ซึ่งผมคิดว่าการจัดระดับ Rechtsgut คุณธรรมทางกฎหมายอยู่ในระดับต่ำ แล้วก็กระทบสาธารณะ แค่ไหนเพียงใด เพราะว่าการกระทำที่กระทบสาธารณะ จะมีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นอาญาแผ่นดิน จะเป็นอาญาแผ่นดินถ้าการกระทำที่กระทบเรื่องส่วนตัว และเป็นเรื่องเล็กน้อยก็จะเป็นความผิดต่อส่วนตัวและยอมความได้ เพราะฉะนั้นเราต้องพิจารณาหลายอย่าง ไม่ใช่บอกสิงคโปร์ว่าอย่างนี้ เยอรมันว่าอย่างนี้ไม่ใช่นะ เวลาเราศึกษาเราก็ต้องตีตัวเมทริกออกมาถ้าเป็นกระทบต่อส่วนรวมเป็นอาญาแผ่นดินทั้งนั้นครับ ไม่ว่าจะร้ายแรงมากร้ายแรงน้อยเพราะว่าจะเอา individual แต่ละคนแล้วมายอมความแบบนี้ไม่ได้ เพราะงั้นความผิดลหุโทษส่วนใหญ่ก็ยังเป็นอาญาแผ่นดินอยู่นะ ทิ้งซากสัตว์ในที่สาธารณะอะไรพวกนี้ อันนี้ก็เป็นอาญาแผ่นดินนะ แม้ว่าเล็กน้อยนะ เพราะฉะนั้นความผิดที่เราว่าอาจจะเป็นอาญาแผ่นดินก็ได้นะ ความผิดที่มีโทษปรับทางปกครอง ขณะเดียวกันถ้าไม่ได้กระทบส่วนรวม กระทบ individual แล้วเป็นเรื่องเล็กน้อยก็เป็นความผิดต่อส่วนตัว เพราะฉะนั้น ความผิดเหล่านี้ท้ายสุดแล้วจะต้องจัดระบบอีกว่า เราจะถือว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ต้องมี แต่กฎหมายเราทุกวันนี้ไม่มี ปรับทางปกครองอาจจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวก็ได้ ถ้าสมมติว่าเราเอาสิ่งที่เป็นเท็จเข้าไปแล้วก็คนที่เสียหายคือ นาย ก. คนเดียวถูกมั้ย ก็เสียชื่อเสียงเราก็ให้เขาเป็นความผิดต่อส่วนตัว เขายอมความก็จบเลย แต่ถ้าสิ่งที่เราใส่ข้อมูลอันเป็นเท็จไปไม่ได้กระทบ individual แต่กระทบ public นะ อันนี้จะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินนะ จะหาใครมายอมความไม่ได้นะ เพราะว่าถ้าเราไม่เขียนอย่างงั้นเดี๋ยวผมก็ไปเอาพี่ ๆ น้อง ๆ ผมมายอมความให้คดีระงับไป เราก็ยังไม่เคยพูดถึงนะ

ที่ผ่านมากฎหมายเราไม่เขียนก็เป็นอาญาแผ่นดินหมด เพราะว่าความผิดต่อส่วนตัวจะต้องเขียนเอาไว้ ข้อมูลพวกนี้ ผมว่าต้องดูด้วยนะ ว่ามีประเด็นนี้ด้วยว่าจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวได้หรือไม่อย่างไร

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างนี้โทษทางปกครองนี่จะใช้ได้เฉพาะความผิดส่วนตัวรึเปล่าครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ได้ทั้งสองประเภท แต่ต้องกำหนด แต่ถ้าเราไม่กำหนดคืออาญาแผ่นดินหมด ถูกไหม เพราะเราไม่กำหนดหนิ เราต้องกำหนดว่าเฮ้ยสำหรับอันนี้ถือว่าส่วนตัวนะ แล้วก็ต้องมาดูว่าใครเสียหายนะ ถ้า individual เสียหายแล้วก็ public แทบจะไม่ได้เสียหายมากมาย เราจะไปยุ่งเกี่ยวทำไม เราก็ถอยฉากมา รัฐก็ไม่ต้องเดือดร้อน ทีนี้พอเป็นส่วนตัว ปัจเจกบุคคลเขาติดใจ รัฐจึงเข้าไปดู ถ้าปัจเจกบุคคลเขาก็ไม่ได้ติดใจอะไรก็ปล่อยไป งานของหลวง งานของรัฐมีเยอะที่จะทำ จิ๊บ ๆ พวกนี้อย่าไปทำเลย เพราะว่าจะสิ้นเปลืองบุคลากรของรัฐ

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วท่านมองว่าปัญหาข่าวลวงนอกจากกลไกทางกฎหมาย ท่านมองว่ามีมาตรการอื่นที่ท่านมองว่าสามารถแก้ปัญหาได้ไหมครับเรื่องข่าวลวง เช่น ในเรื่องสื่อมวลชน ในเรื่องอื่น ๆ เหล่านี้สามารถแก้ปัญหาได้ไหม หรือเราจำเป็นต้อง regulate ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเดียวไหมในการแก้ปัญหาพวกข่าวปลอมหรือข่าวลวงอะไรเหล่านี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มาตรการอื่นไม่จำเป็นต้องเขียนในกฎหมายไง อาจจะหามาตรการอื่นมาบรรเทา อาจจะมีการ educate คนทั่วไปอะไรพวกนี้ แต่ไม่ต้องเขียนในกฎหมาย กฎหมายเราจะเขียนก็ต่อเมื่อตรงที่ได้กำหนดมาแล้วว่าผิดนะจัดชั้นเป็นอาญาหรือเป็นปรับปกครอง แล้วก็จะยุติอย่างไง แล้วที่ไม่เคยมาดูอีกประเด็นนึงก็คือ individual เสียหายหรือ public เสียหายด้วยนะ ถ้า individual เสียหาย เราก็กำหนดว่าอันนี้เป็นความผิดต่อส่วนตัว เราจะได้ไม่ต้องไปยุ่ง งั้นถ้าเราคิดว่ารัฐไม่ควรจะไปยุ่งเรื่องเล็กน้อยนะ ก็เหมือนความผิดเหมือนหมิ่นประมาท แต่ต้องกำหนดให้ดีนะ อาญาเราผิดพลาดมาตรงที่หมิ่นประมาทเราบอกว่าเป็นเรื่องส่วนตัวใช่ไหมครับ ยอมความได้แต่ดูหมิ่นซึ่งหน้ายิ่งจะเบากว่าส่วนตัวอีกนะ เราไปจัดอยู่ในลหุโทษ เฮ้ยกลายเป็นอาญาแผ่นดิน ผมก็บอกถ้าใครทำผิดดูหมิ่นซึ่งหน้าคุณอยากจะตกลงกันคุณต้องดูหมิ่นจนยกระดับมาจนเป็นหมิ่นประมาทนะ เพื่อที่จะยอมความ เพราะว่าเราก็ใช้กฎหมายนี้มา 60-70 ปี

ผู้สัมภาษณ์ : เยอรมันก่อนหน้านี้ได้มีเขียนไหมครับของเยอรมันก่อนที่เขาจะปรับเป็นโทษปรับทางปกครองครับ น่าจะมีไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อ๋อถ้ากระทบต่อส่วนตัวเล็กน้อยก็เป็นความผิดอันยอมความได้แหละเช่นทำให้เสียทรัพย์อะไรพวกนี้พวกนี้อัยการเขาไม่ยุ่งหรอกครับ ตำรวจก็ไม่ยุ่ง ยกเว้นแต่ผู้เสียหายติดใจ ก็มีอยู่คดีนึงเหมือนกันที่อยากจะยกขำ ๆ นะ คนเยอรมันเขาอยู่เป็นอาคาร 3-4 ชั้น แล้วก็แบบแบ่งเป็นอาคารชุดนะ แล้วก็ป้าคนนึงเขาก็จะปลูกต้นไม้ แล้วก็เปิดหน้าต่างแล้วก็จะได้ดูมีดอกไม้สวย ๆ อะไร แล้วพอดอกไม้เริ่มแย้มบานมีคนมาเด็ดไป ป้าแกก็ติดใจก็ทำให้เสียทรัพย์ไง แกก็ไปต้องแจ้งความดำเนินคดี อัยการก็เดือดร้อน ก็เป็นอะไร ก็เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ แล้วเขาก็ไม่ยอมเขาอุตส่าห์ปลูกตั้งแต่ต้นเล็ก ๆ นะจนมีดอก อันนี้มาเด็ดไป แต่ว่ารัฐเองไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักหรอกเมื่อคุณมาแจ้งความขอดำเนินคดีก็ต้องทำสำนวน พอทำสำนวนเสร็จนะ สุดท้ายอัยการเขาก็จะต้องทำความเห็น ก็บอกว่าก็ไม่ได้กระทบส่วนรวม เพราะฉะนั้นเขาก็สั่งไม่ฟ้อง เพราะว่าผ่านอัยการไปแล้วก็

ยังถูกสั่งไม่ฟ้องได้ เพราะว่าเล็กน้อย แต่ว่าคุณแจ้งความได้นะ แต่รัฐจะกรองก่อนนะว่าทำให้เสียทรัพย์มีน้ำหนักขนาดไหนนะ เขาก็สั่งไม่ฟ้อง แต่คนทำผิดจะเจอบันทึกในประวัติไว้ คราวหน้าคุณทำผิดอีก คุณอาจจะโดนสั่งฟ้อง จะกรองโดยรัฐอีกทีนึงเพราะว่าในเยอรมันดำเนินคดีต้องผ่านรัฐหมด ผู้เสียหายฟ้องร้องเองไม่ได้นะ ฆ่าผู้อื่นอะไรก็ฟ้องร้องเองไม่ได้ต้องไปแจ้งความหมดนั้นแหละ คือต้องแจ้งความอาญาแผ่นดินก็ต้องไปแจ้งความ ฟ้องเองไม่ได้ไม่เหมือนบ้านเรา แล้วก็พนักงานสอบสวนกับอัยการเขาก็จะมาดู ถ้าความผิดอาญาแผ่นดินเขายังอาจจะสั่งไม่ฟ้องก็ได้ แต่ความผิดต่อส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ เขาก็สั่งไม่ฟ้อง แต่ว่าสั่งไม่ฟ้องไม่ใช่เพราะเห็นไม่ผิดนะ เพราะเห็นว่าไม่ได้กระทบสาธารณะมากถึงขนาดที่ต้องสั่งฟ้อง

นักกฎหมายสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายภาครัฐ)

ผู้สัมภาษณ์ : ในปัจจุบันก็จะมีในส่วนของพวกปัญหาข่าวลวงเยอะแยะเต็มไปหมด อยากทราบว่าในมุมมองท่านว่ามองว่าข่าวลวงจริง ๆ แล้วมันหมายความว่าอะไร มันจำเป็นจะต้องเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จทั้งหมดไหม หรือว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิดบิดเบือนหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พอพูดถึงคำว่า ข่าวลวง ในกฎหมายไม่ได้มีกฎหมายฉบับไหนที่จะให้นิยามชัด ๆ ในกฎหมายไทยนะคะ รวมถึงถ้าสมมุติใครจะหา definition นี้ก็ต้องไป search หาใน Wikipedia ว่าอย่างไง google ว่าอย่างไง Oxford ว่าอย่างไง ซึ่งจริง ๆ จะถามว่ามันคืออะไรอาจจะต้องดูจากสภาพความเป็นจริงว่ามันเกิดอะไรขึ้นในสังคม เพราะฉะนั้นคำว่าข่าวลวง สมมุติว่าให้ตัวเองนิยามนะคะ มันก็จะนิยามได้ว่าเป็นข้อมูลชุดหนึ่งหรืออาจจะหลายชุดรวมกัน อาจจะเป็นชุดเดียวหรือหลายชุดแล้วก็มาเชื่อมต่อข้อมูลกันก็ได้ ซึ่งการสร้างข้อมูลชุดหนึ่งหรือหลายชุดขึ้นมาสร้างอยู่บนเจตนาคือสำหรับในมุมมองของกฎหมายคือการสร้างของขึ้นมาแล้วมันจะเป็นข่าวลวงคือมันต้องมีเจตนา ๆ ที่อยู่บนนี้มันก็จะเป็นเจตนาในเชิงของบิดเบือนเพื่อไม่ให้มีความจริงเกิดขึ้น หรือว่าอาจเป็นการใช้ข้อมูลเพื่อโจมตีต่าง ๆ ซึ่งสมมุติว่าให้เล่าจากประสบการณ์ตัวเอง คืออยู่กระทรวงการคลังเราก็ทำมาตรการหลายอย่างมาก ๆ ก็จะเจอสรุปว่าเราทำ “เราไม่ทิ้งกัน” “เราชนะ” เราก็จะมีคนทำเว็บปลอมที่ copy ของกระทรวงการคลังมาทำเยอะแยะหมดเลย อันนี้ก็ต้องการจะบิดเบือนบ้าง ต้องการจะโจมตีหรือต้องการจะใช้ผลประโยชน์จากโครงการภาครัฐต่าง ๆ แต่มันก็ต้องมีเจตนาเริ่มว่าบิดเบือนให้ว่าสิ่งที่นำเสนอให้ไม่เป็นจริงเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่นี้ลักษณะของข่าวลวงเมื่อกี้เราบอกว่าเป็นข้อมูลชุดหนึ่งใช่ไหมตั้งอยู่บนเจตนาที่ไม่ดีอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นแหละ แล้วก็ส่วนในของลักษณะนี้ค่ะ คือต้องบอกว่าลักษณะเป็นสิ่งที่ทำให้ถ้าเกิดมาเขียนในกฎหมายนั้นจะนิยามค่อนข้างยาก ถ้าเราดูในอดีตข่าวลวงที่เกิดมันจะไม่ได้เกิดขึ้นผ่านโซเชียลมีเดียอย่างในปัจจุบัน สมมุติว่าเป็นสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานพิมพ์ งานเขียนหรือหนังสือหรือหนังสือพิมพ์ในพวกนี้ค่ะ ลักษณะของข่าวลวงสมัยก่อนมันมีตัวกลางเข้ามาเกี่ยวข้องเยอะคือตัวกลางในที่นี้อาจจะเป็น editor หรือบรรณาธิการ อะไรก็แล้วแต่ซึ่งคนนี้คือคนที่มีความรับผิดชอบตามกฎหมายอยู่พอสมควรเหมือนกัน แต่ปัจจุบันการเผยแพร่ของข่าวลวงมันไปอยู่บนโซเชียลมีเดียส่วนใหญ่มาก ซึ่งเป็น factor หนึ่งที่ทำให้การกระจายของมันไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการที่ใช้โซเชียลมีเดียมันแสดงถึงลักษณะที่สำคัญของข่าวลวงอีกอย่างหนึ่งว่ามันถูกสร้าง มันถูกmanipulate มันถูกจัดการเพื่อให้การกระจายมันออกไปได้อย่างรวดเร็วเพื่อมันก็จะกลับไปเจตนาเดิม เจตนาคือต้องการให้เข้าใจผิด ต้องการแอบอ้าง ต้องการปลอม หรือบางอย่างอาจจะไม่ต้องการหลอกแต่เป็นการเขียนข้อความเพื่อเสียดสีก็ได้ ข้อความที่เสียดสีก็เหมือนกับข้อความที่ไม่จริง ข้อความที่โกหกก็คือเป็นเรื่องลวงอยู่ดี เพราะฉะนั้นคำว่าลวง ๆ ได้หลายแบบมาก ลวงในแง่ให้เข้าใจผิดก็ได้ ลวงในแง่ที่ปลอมหรือเสียดสีก็ได้ รวมไปถึงถ้าเกิดใครตามข่าวงในต่างประเทศ ข่าวลวงก็ไปไกลถึงการเมืองเช่นถ้าเราตามกลับไปดูในการเลือกตั้ง Trump กับ Hillary ก็มีการใช้ลักษณะของข่าวลวงในลักษณะแบบนี้เพื่อนำมาใช้เป็นผลประโยชน์ทางการเมืองเหมือนกัน หรือว่าจริง ๆ การจู่โจมทาง cyber เพื่อบางอย่าง การแฮกเข้าถึงข้อมูล พอมี social media เข้ามาเกี่ยวข้องคำนิยามมันยิ่งกว้างออกไป อย่างเช่นอาจจะมีคนมาแฮกข้อมูลของหน่วยงานราชการที่หนึ่งแล้วใช้ช่องทางนี้ในการเผยแพร่ข้อมูลออกไป เพราะฉะนั้นข่าวลวง

ในคำนิยามค่อนข้างจะกว้างอย่างที่เล่าให้ฟัง พูดง่าย ๆ ว่าก็ดูง่าย ๆ ว่ามันเริ่มต้นจาก factor คือ ข้อมูล set หนึ่ง มากกว่า set หนึ่งก็ได้มาผสมรวมกัน เจตนาเป็นอย่างไงแล้วก็ลักษณะการเผยกระจายของผลเป็นอย่างไง ซึ่งผลของมันนำเสนอสิ่งที่มันไม่จริงไม่ว่าจะเป็นแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง

ผู้สัมภาษณ์ : คือต้องดูเรื่องโดยเจตนาด้วยใช่หรือไม่คะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มันต้องมีเจตนาซึ่งมันอาจจะมีเคสที่ไม่มีเจตนาอีก อันนี้ก็จะลึกซึ้งลงไป โดยมากข่าวลวงในปัจจุบันจะมีเจตนาแฝงเสมอ บางทีมันอาจจะไม่ใช่ทั้งชุดข้อมูล แต่เป็นตัดตรงโน้นมาแปะตรงนี้มาเชื่อมต่อกันมาผสมกันก็ทำได้เหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างปัจจุบันเวลาแชร์ข้อมูลกันส่วนใหญ่จะมีส่วนทั้ง opinion ทั้งความเห็นเราด้วย อย่างในเรื่องของวัคซีน ส่วนหนึ่งมันจะเป็นข้อมูลมีแหล่งอ้างอิงมาและประกอบกับในเรื่องของความคิดความเชื่อความเห็นของเขาแล้วมาแชร์ต่อ ถ้าเป็นลักษณะแบบนี้คือมันจะรวมอยู่ในส่วนข่าวลวงด้วยไหมค่ะ ถ้ามันมีทั้งส่วนที่เป็นความเห็น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือบางทีอย่างที่บอก อาจจะต้องไปดูที่เจตนาเหมือนกัน คือส่วนตัวมองว่าข่าวลวงมันเกิดจากเจตนาที่ตั้งใจทำแบบนี้ แต่มันก็จะมีคนกลุ่มหนึ่งพยายามที่จะอาจจะเข้าใจแบบนั้นจริง ๆ แล้วก็ใส่ข้อความลักษณะอันไป ซึ่งถ้าเกิดมองในแง่เจตนาในกฎหมายอาญาเองก็มีเจตนาที่เป็นเจตนา กับเจตนาที่เป็นประมาทเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเป็นการสร้างข่าวลวงไหม ก็อาจจะบอกว่ามันใช่โดยเป็นผลพวงของ social media คือคนที่ทำอาจจะไม่มีเจตนาโดยตรงที่ฉันต้องใจกระทำแต่ด้วยการที่ social media มันเป็น platform ก็ทำให้เผยแพร่ลักษณะนี้ที่มีความคิดเห็นที่เข้าใจผิดของเขาออกไปมันกระจายอย่างนั้นไปด้วย คือต้องบอกว่ามันเป็นหนึ่งในกระบวนการแต่คน ๆ นี้ สมมุติว่าต้องรับผิดจริง ๆ เขาอาจจะไม่ใช่คนที่จะต้องรับผิดมากเท่ากับคนที่เป็นจุดกำเนิดของข่าวนั้นแบบนี้ค่ะ แต่เรื่องแชร์ต่อกันไปก็มีโทษอยู่เหมือนกันในกฎหมายถ้าเกิดไม่ได้ดูให้ดีนะคะ ในปัจจุบันก็มีลักษณะแบบนั้นอยู่

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนมาตรการทางกฎหมายอย่างปัจจุบันเขาก็บังคับใช้ในส่วนของตัว พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ อย่างของกระทรวง DES เขาก็เริ่มมีจับกุมผู้กระทำผิดบางแล้วคนที่เขาสามารถระบุตัวตนได้ว่าคือใคร ในส่วนของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(2) คือในเรื่องของนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จ ตรงนี้ท่านมองว่าตัวบทของมาตรา 14 (2) มันเหมาะสมแล้วหรือยังในเรื่องของการนำเอาใช้หรือจริง ๆ แล้วปัญหาของเรื่อง Fake News ที่มันมีเยอะแยะไปหมดเต็มบ้านเรา อยู่ที่การบังคับใช้มากกว่าหรือตัวบทมันกว้างเกินไป อะไรก็จะเข้าเป็น Fake News หมดเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เอารวม ๆ ก่อนแล้วกันนะคะ ในมุมมองส่วนตัวมองว่ากฎหมายไทยเรามีกฎหมายอันนี้เป็นยาครอบจักรวาลแต่เราไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะ ถามว่าแย่ไหมการเขียนมาตรา 14(2) จริง ๆ เขาก็พยายามที่จะเขียนให้คลุมว่าผู้ใดรวมถึงบุคคลธรรมดา รวมถึงนิติบุคคล รวมถึงผู้ให้บริการ platform ซึ่งรวมทั้งหมดไว้แล้ว คือ มาตราเดียวจริงแล้วถ้ามันเกิดเหตุขึ้นจริง ๆ แทบจะใช้ได้หมดเหมือนกันว่าคำว่าข้อมูลอันเป็นเท็จ เสียดสีก็เป็นเท็จเพราะอาจจะไม่ใช่เรื่องจริง หรือปลอมก็เป็นเท็จแน่นอน หรือ misleading การให้ข้อมูลที่ผิดก็เป็นเท็จเหมือนกัน คือการเขียนลักษณะแบบนี้มันเขียนเพื่อให้เกิดเคสจริง ๆ สรุปว่าเกิดเคสขึ้นจริง ๆ ศาลมีช่องทางตีความไปได้มากมายซึ่งถามว่าดีไหม ทำให้เห็นว่า

กฎหมายเราไม่ลึก ใช้คำนี้แล้วไปเกิดการตีความในศาลซึ่งอะไรที่มันเกิดการตีความในศาลมันก็เป็นความท้าทายถึงบรรทัดฐานที่มันจะเกิดขึ้นในอนาคตเหมือนกัน ที่นี้ถามว่ากฎหมายเราดีอยู่แล้วไหม มีอยู่แล้วไหม ก็บอกมีดีไหม คือมันเป็นการเขียนที่ยังไม่ได้ลง detail อย่างที่ท่านวิจัยจะมีศึกษาสิงคโปร์จะมีศึกษาเยอรมันจะเห็นว่าเขาเขียนในลักษณะที่ลึกกว่าเราเดี๋ยวค่อยไปถึงตรงนั้นแล้วกัน

แต่ที่นี้ในส่วนตัวมองว่ากฎหมายมันเขียนไม่พอหรือเปล่า มองว่าประเทศไทยส่วนใหญ่คือกฎหมายมีแต่ Enforcement จะไม่ได้ถามว่า Enforcement ทำไมเราถึงมีปัญหา คือ อาจจะไม่ใช่เรื่องกฎหมายอย่างเดียวแล้วแต่มันเป็นแผนของยุทธศาสตร์ด้วยเราจะไม่เคยได้ยินว่ารัฐบาลมีแผนยุทธศาตร์การจัดการ Fake News อย่างนี้เรายังไม่มีแผนให้กับรัฐบาลทำลักษณะอย่างนั้น เรายังไม่มีองค์กรเฉพาะสำหรับเรื่องนี้ พอเราไม่มีหน่วยงานเฉพาะจริง ๆ เราไปใช้กลไกของกระทรวงที่ควรพัฒนาเทคโนโลยีแต่เอามาทำเรื่องข่าวลวงแบบนี้ มันทำให้งานก็อาจจะไม่ชัดเจนเวลาที่เราจะบอกว่าใครทำผิดในเรื่อง Fake News ที่มันมี Social Media เป็นตัวกลาง สิ่งที่สำคัญก็คือเทคโนโลยีของภาครัฐก็ต้องไปถึงด้วย คือความหมายว่าในต่างประเทศเวลาที่เขาจะจับข่าวปลอมและข่าว Fake News ปัจจุบันเวลาทำ Fake News บางทีใช้ bot ใช้ AI ใช้ machine learning ซึ่งมันต้องกลับมาที่ภาครัฐแล้วว่าเรามีเทคโนโลยีขนาดนั้นหรือเปล่า ซึ่งของเราอาจจะยังไม่ได้ไปขนาดนั้น มันก็เลยทำให้การตอบสนองต่อการ Enforcement ยังได้ไม่เป็นผลดีเท่าไรหนัก อย่างหลาย ๆ เคสก็คือเกิดเคสไปแล้วสักพักหนึ่งแล้วก็ค่อยมาว่ากันใหม่ คือบางคนความผิดมันเกิดไปนานแล้ว ๆ ก็รัฐอาจจะพึ่งรู้ในภายหลังหรืออะไรแบบนั้น เพราะฉะนั้นถามว่ากฎหมายควรปรับปรุงไหม คือก็ปรับปรุงให้เฉพาะเจาะจงขึ้น ถ้าเกิดว่าเขียนให้เจาะจงขึ้นว่าลักษณะกระทำผิดแบบนี้ผิด ๆ คือมันสะท้อนกันค่ะ คือคนประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่นักกฎหมายอ่านแค่นี้ไม่เข้าใจหรอก คือคนทั่วไปจะไม่เข้าใจกฎหมายแต่ถ้าอยากจะให้สิ่งนี้มันน้อยลงในประเทศเรา เราก็ต้องเขียนกฎหมายให้ชัดเจนขึ้น เขียนเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้มันชัดเจนขึ้นว่าทำแบบนี้ผิดนะ อย่างเช่นคำว่า “เท็จ” ประชาชนทั่วไปคงจะตีความมาได้อย่างนักกฎหมายว่ามันแปลว่า misleading ก็ได้นะ เสียดสีก็ได้นะ โกหกก็ได้นะ ทำอาจจะต้องมีถ้อยคำอย่างนี้เขียนลงไปในกฎหมายให้ชัดเพื่อประชาชนเขาก็ต้องศึกษากฎหมายพอเขาอ่านเขาก็จะเข้าใจว่าทำแบบนี้ไม่ได้ แต่สมมุติว่าประชาชนคนหนึ่งเจอบทกฎหมายแบบนี้ จะเข้าใจทำถูกทำผิดอะไรก็ต้องมาหาบทความ หาคำอธิบายซึ่งมันเป็นการให้ข้อมูลแบบ indirectly จากภาครัฐ เพราะฉะนั้น ถามว่าเรามีกฎหมายไหม มี แล้วก็ใช้ได้ไหม ก็ใช่ได้แต่อยากให้สื่อสารกับประชาชนให้เคลียกว่านี้ก็ต้องเขียนให้ลึกกว่านี้ให้ชัดเจนกว่านี้ว่าอะไรถูกอะไรผิด เพราะจริง ๆ มันเป็นเรื่องที่สำคัญเหมือนกันเพราะว่ามีโทษอาญา ก็ควรที่จะนำเสนอข้อมูลที่ให้ชัดเจนตั้งแต่ว่าผิดอะไร ผิดยังไง

ผู้สัมภาษณ์ : ที่ท่านพูดถึงข่าวลวงทางด้านการเมือง อย่างของอเมริกาก็มี ซึ่งเราไม่ได้ศึกษา แต่ว่าเราดูทางของยุโรป คือเหมือนกับในเรื่องของการกำกับดูแลในเรื่องข่าวลวงของเขา เขาจะไปมุ่งเน้นในเรื่องของข่าวลวงที่มันเผยแพร่ในลักษณะของมีเจตนาด้วย อย่างท่านบอก ซึ่งเขาจะใช้อย่าง EU ที่เราไปดูมันจะมีส่วนของ action plan เขาด้วย และในส่วนที่เป็น code of conduct และเขาก็จะเป็น disinformation เจตนาแล้วก็ อาจจะต้องไปกระทบกับอะไรที่มันสำคัญ ๆ ของประเทศด้วย อย่างเช่นในเรื่องของการเมือง เรื่องสุขภาพ

ที่นี้กลับมาดูในส่วนบริบทของไทย มันเหมือนกับว่าทุกอย่างมันเรื่องของข่าวลวงหมดเลย ที่นี้ในมุมมองของท่าน คิดว่าถ้าเราจะถ้าสมมุติว่าเราอยากจะแก้ไขในส่วนของกฎหมาย หรือว่าเราจะมี

กฎหมายเฉพาะควรจะมีการ scope ไหมค่ะว่า จริง ๆ เราควรจะเอาผิดในเรื่องของข่าวลวงควรจะกำหนดไปเลยไหมแบบ ข่าวลวงในที่นี้มันเป็นข่าวที่มีลักษณะอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ สมมุติกฎหมายเฉพาะ สมมุติว่ามีข่าวลวงเกิดขึ้นข่าวลวงหนึ่งคือกลไกของกฎหมาย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไม่ใช่กฎหมายฉบับเดียวที่ใช้แล้วจะจบกับเคสนี้ คือพยายามจะคิดว่าสมมุติว่ามีเคสอะไรเกิดขึ้นเกี่ยวกับให้ข้อมูลเป็นเท็จหรืออะไรของใครก็ตาม จริง ๆ กลไกกฎหมายปัจจุบันมันมีหลายมิติ ยกตัวอย่างเช่น สมมุติเป็นหมิ่นประมาทก็อาจจะเป็นผิดอาญาด้วย สมมุติข้อมูลที่ได้มาเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลก็เป็นผิด พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งก็จะใช้ปีหน้าแต่กฎหมายออกมาแล้ว สมมุติเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองก็อาจจะผิดกฎหมายเลือกตั้ง ประเทศไทยเราก็มีกฎหมายเลือกตั้งเหมือนกันคือของเรามันจะสื่อว่าสมมุติมีกรรมหนึ่งเกิดขึ้นเราเปิดกฎหมายหลายฉบับสำหรับความผิดนี้ ซึ่งในต่างประเทศจริง ๆ เข้าใจว่าลองศึกษาดูก็ได้ค่ะว่าเคสฮิลลาลี่กับทรัมป์จากการมีปัญหากันเรื่อง Fake News อยู่พอสมควรเหมือนกันอย่างอเมริกาเขาก็มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายอะไรอยู่เหมือนกันสำหรับการเอาผิดเกี่ยวกับเรื่องการเมือง คือถ้าเกิดไปต่างประเทศเองตัวกฎหมาย Fake News คงจะไปเขียนเลือกตั้งไม่ได้ คงจะเขียนไปเรื่องหมิ่นประมาทชัด ๆ ไม่ได้ เพราะเขามีกฎหมายเฉพาะอยู่แล้ว

แต่อย่างในต่างประเทศบางประเทศเอง ไม่แน่ใจประเทศนะคะ ก็จะมีกฎหมายที่บอกเลยว่าการเผยแพร่ข่าวในลักษณะนี้ที่เกี่ยวกับการเมืองก็จะมีโทษสำหรับนักการเมืองจะต้องห้ามลงเลือกตั้งนานเท่าไรอะไรอย่างนี้ มันคงมาอยู่ในกฎหมายเฉพาะลักษณะนี้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าอยากจะเปลี่ยนแปลงอะไร กฎหมายที่เป็น Fake News ของประเทศไทยอาจจะต้อง update ให้ทันสมัย update ให้ทันสมัยในที่นี้มันจะต้องมีกลไกที่ไวด้วย ซึ่งอาจจะต้องคล้าย ๆ กับ พ.ร.บ.ไซเบอร์ซิเคียวริตี้ เขามีคณะกรรมการแต่มันก็จะติดอีกในประเทศไทยจะมีเกณฑ์ว่าห้ามตั้งคณะกรรมการเยอะเกินไปในกฎหมาย แต่ก็ต้องดูดี ๆ ในตอนร่างก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งนะคะ แต่ว่าแค่กำลังจะบอกว่าในเรื่องที่เป็นในเรื่องแบบนี้บางที่ในปัจจุบันมันเป็นกลไกโซเชียลมีเดียมันอาจจะต้องมีความเร็วแล้วก็มีอะไรหลาย ๆ อย่าง การสร้างกฎหมาย Fake News ขึ้นมามันจะไม่จบที่กฎหมาย Fake News แน่นอนมันจะมีกฎหมายบริบทที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย แม้ว่ามันเกิดเคสขึ้นจริง ๆ มันก็ต้องใช้ควบคู่กันไป แต่ว่าอย่างที่บอกถ้าเกิดอยากจะให้เน้นก็คือแค่เขียนให้ชัดก็เชื่อว่าในเบื้องต้นช่วยสกัดคนที่อยากจะกระทำผิดได้พอสมควรแล้วเหมือนกัน เพราะเขาเข้าใจว่าทำแบบนี้จะผิด

ถ้าเราไปอ่าน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มันเป็นคำกว้าง ๆ แล้วก็ไปรอตีความเอาทั้งนั้นเลย กฎหมายเฉพาะที่เรามีเราพยายามคิดถึง scenario แล้วใส่ลงไป แต่อย่าไปยึดติดกับเทคโนโลยีนะคะ เวลาเราร่างกฎหมายถ้าไปยึดติดกับคำว่า social media คำว่าช่องทางแบบนี้ มันจะทำให้กฎหมายตัวนั้นใช้คุ้มครองได้อย่างไม่มีประโยชน์ เพราะว่าเทคโนโลยีมันเปลี่ยนตลอดในอนาคตการเผยแพร่ข่าวลวงมันอาจจะมันได้หลากหลายกว่านี้ก็ได้ รวมถึงกฎหมายหนึ่งที่สำคัญ ที่อาจจะไม่ได้สามารถมาเขียนใน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ได้ แต่มันต้องเป็นองคาพยพคู่กันไปก็คือพวกกฎหมายการประกอบกิจการการกระจายเสียงโทรทัศน์ คือเป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กสทช. ซึ่งเซ็ตนี้ปัจจุบันเขาดูแลสื่ออยู่ส่วนหนึ่ง แต่มันก็มีสื่ออยู่ส่วนหนึ่งที่หลุดการกำกับดูแลไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นของพวกนี้มันต้องไปด้วยกันหมดทั้งกลไกของกฎหมายถ้าไป พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เข้มแข็งมาก ๆ แต่กำกับสื่อเป็นอีกแบบหนึ่งนะ พวกข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่คุ้มครองได้ไม่ดีเรื่องนี้มันก็จะไม่จบ มันเป็นเรื่องที่มีกฎหมายแวดล้อมเกี่ยวข้องตั้งหลายตัวเหมือนกันค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วอย่างถ้าเป็นในส่วนผู้ให้บริการ พวก online platform อะไรต่าง ๆ ก็จะอยู่ในมาตรา 15 เขาก็จะเขียนว่าผู้ให้บริการร่วมมือยินยอม รู้เห็นเป็นใจให้กระทำความผิด ก็คือจะโทษเท่ากับเรื่องของคนที่นำเข้าเผยแพร่ส่งต่อเลย ที่นี้ท่านมองว่าในส่วนของมาตรา 15 ในส่วนของผู้รับผิดการผู้ให้บริการตรงนี้มันมีความเหมาะสมหรือยัง เพราะจากที่เราไปดูจากต่างประเทศ เหมือนถ้าเกิดเป็นกรณีของออนไลน์แพลตฟอร์มโทษก็จะเป็นอีกแบบหนึ่งเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปัจจุบัน ถามว่า online platform ของเราโทษมันน้อยไปหรือเปล่า คือต้องบอกอย่างนี้ online platform เป็นตัวกลางหนึ่งที่สำคัญเพราะว่ามันช่วยกระจายข้อมูลนั้นไปยังบุคคลได้จำนวนมากแล้วเขาก็ได้ บางกรณีได้ผลตอบแทนค่าตอบแทนมีผลประโยชน์ตอบแทนบางอย่างข่าวลวงมันอาจจะเป็นในโฆษณาเท็จที่เป็นการชวนเชื่อให้ซื้อสินค้า เพราะฉะนั้นแน่นอนว่ามันมีค่าโฆษณามันมีค่าค่อนข้างเห็นด้วย การที่ผู้ใช้บริการควรที่จะมีโทษค่อนข้างมากกว่าเพราะว่าอย่างที่บอกเมื่อเป็นการทำโดยเจตนาแล้วมีค่าตอบแทนแล้วมีผลประโยชน์อยู่ในนั้น มันมีเหตุอันพึงที่จะกำหนดโทษให้บุคคล ๆ นี้ให้มีโทษค่อนข้างมากกว่าซึ่งก็อย่างที่เราดูมาตรา 15 เราก็จะเขียนเป็นทั่วไป เดี๋ยวตอบข้อ 3 คู่ไปด้วยถ้าเราไปอ่านสิงคโปร์อย่างที่ทำมาในข้อ 3 ก ข ก็จะเห็นว่าเพิ่มโทษผิดฐานข้อมูลเท็จทำบัญชีปลอมทำ bot เห็นว่ากฎหมายสิงคโปร์มีลักษณะของการเขียนที่ระบุลักษณะการกระทำผิด แล้วว่าแยกแบบนี้ทำผิดมากนะ ทำแบบนี้ถ้าใช้ bot ยิ่งผิดไปอีก ซึ่งอย่างนี้เป็นการไล่ระดับโทษที่ดี ซึ่งกฎหมายไทยเราก็จะเห็นว่ายังไม่ได้ลงไปว่าใช้แบบนี้ ใช้แบบนี้ เพราะฉะนั้นอย่างที่บอกว่า ตัวกลางจะรับผิดมากกว่าไหมโดยส่วนตัวก็คิดว่าใช่ ยิ่งกรณีที่มีค่าตอบแทน

ผู้สัมภาษณ์ : online platform อาจจะได้ incentive จากค่าโฆษณาต่าง ๆ ด้วยการกำหนดโทษปรับสูง ๆ จะเหมาะสมหรือไม่คะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือเขาพูดถึง พอพูดถึงตัวกลางก็จะมีอีกไอเดียหนึ่งคือด้วยการที่ตัวกลางในต่างประเทศ เป็นแพลตฟอร์มที่มีขนาดใหญ่และมีรายได้ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็น Facebook หรือ Google ในทางปฏิบัติจริง ๆ เขารู้เขาโดนค่าปรับ ข่าวไม่ว่าจะเป็น Facebook หรือ Google เวลามีเคสไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไปเอาเขามาแล้วมีที่ปัญหาอะไรก็แล้ว แต่โดนปรับสูงมาก ๆ เพราะฉะนั้นมันมีกลไกหนึ่งที่ภาคอุตสาหกรรมทำกันเอง คือ “การกำกับดูแลกันเอง” ก็แปลว่าอย่าง Facebook เอง สมมุติว่าใครจะโฆษณาที่เป็นการเมืองมันจะมี option ขึ้นเลยว่าอันนี้เป็นการเมืองนะมีคำเตือน แต่อาจจะเทียบกับผู้ให้บริการในไทยไม่ได้สเกลมันต่างกัน Facebook Google หรือ Microsoft ซึ่ง Microsoft อาจจะไม่เกี่ยวเอาเป็น Facebook Google เป็นหลักเขามีประธุรกิจขนาดใหญ่มีรายได้สูงแทบจะเป็นต้น ๆ ของโลก แต่แพลตฟอร์มในไทยเรากลับมาดูก็อาจจะยังไม่มีแพลตฟอร์มไหนที่มีลักษณะขอการกำกับกันเอง หรือซีเรียสเรื่องพวกนี้ขนาดนั้น อาจจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย อย่างเช่นถ้าเกิดเรามาย้อนดู พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เอง พ.ร.บ.ไซเบอร์ซิเคียวริตี้ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มันเป็นกฎหมายในโซน security ในโลก internet ซึ่งมันเป็นของใหม่ของประเทศไทย ซึ่งระบบดูแลกันเอง ควบคุมกันเอง จัดการเอง มันยังเกิดขึ้นได้น้อย เพราะฉะนั้นภาครัฐก็ต้องสนับสนุนเรื่องนี้พอสมควรเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของผู้ให้บริการ อย่างส่วนมาตราอีกอันหนึ่งของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็คือในเรื่องของการไประงับในส่วนของมีการแพร่หลายซึ่งข้อมูลนี้มันผิดกฎหมายมาตรา 20 อย่างในบ้านเราที่มันเป็นปัญหาก็คือว่าส่วนใหญ่ข้อมูลมันจะระงับลำบาก เนื่องจากส่วนใหญ่เขาก็จะแพร่ผ่านทาง

โซเชียลมีเดีย อย่างล่าสุดที่ว่าศาลมีคำสั่งให้ปิดบัญชีหรือระงับบัญชี Facebook อยากจะถามว่าการใช้มาตรการจริง ๆ มันจะแก้ไขปัญหานี้ได้แบบจริง ๆ ในระยะยาวหรือเปล่า ในมุมมองของท่าน คือระงับไปก็คือจบ หรือว่าปิดบัญชีเขาหลาย ๆ คน แล้วเหมือนทาง Facebook เขามีพวก policy ของเขาด้วย ลักษณะไปขอความร่วมมือกับเขาด้วยใช่ไหมค่ะ แล้วมันละเมิดในส่วนของ policy หรือมันอะไรตรงไหน ตรงนี้คิดว่ามันมาตรการตามมาตรา 20 มันเหมาะสมไหนในการเอามาใช้กับเฟกนิวส์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ มาตรการตามมาตรา 20 ก็พอจะลิงค์ไปกับคำถามข้อ 4 เรื่องเยอรมัน ที่เยอรมันมีการระงับหรือลบเนื้อหาซึ่งของเขานี้แรงกว่าเราอีกคือ 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ทั้งนั้นมันก็มีข้อดีและข้อเสียของมันคือข้อดีของมันในยามที่ประเทศมีวิกฤตเราก็จะเห็นว่าเราได้รับข่าวที่จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง จนบางทีเราเองก็แยกแยะไม่ได้ว่าอันไหนจริงไม่จริง มันจะมีประโยชน์กับข่าวที่มันไม่จริง ๆ นะและสร้างความตื่นตระหนกให้กับคน อย่างเช่นยกตัวอย่างหนึ่ง ข้อดีของมันคือสมมุติว่าในวิกฤตแบบนี้มีเศรษฐกิจแบบนี้ในมุมมองก็จะมีข่าวว่า แบงก์นี้ให้กู้เยอะจนจะล้มแล้วคนก็จะตกใจแห่ไปถอนเงินจากแบงก์แทนที่แบงก์จะไม่ได้เป็นอะไรเลย แบงก์ก็จะ run ที่ก็จะกระทบกับเศรษฐกิจจริง ๆ เคสแบบนี้เห็นด้วยว่ามันต้องมี แต่มันจะมีเคสอีกแบบหนึ่งที่เป็น grey area เราก็ยังไม่รู้ว่าจริงหรือเปล่า จริง ๆ ศาลก็ยังคลุมเครือไม่แน่ใจแต่ถ้าเมื่อไหร่มันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองหรืออยู่ในสิ่งที่คนสนใจมันก็จะแปลว่าเหมือนภาครัฐยอมรับว่าเอาอันนี้เรื่องจริงคุณถึงปิดคุณถึงลบ

เพราะฉะนั้นการทำนโยบายตรงนี้คือยากมาก ยากมากในแง่ที่มันจะต้องมีเส้นมาให้ชัดเจนว่าถ้าเป็นเรื่องที่กระทบส่วนตัวเรื่องที่กระทบเศรษฐกิจโอเค ถ้ามันจะไปถึงแบงก์รันหรือไปทำให้คนมีปัญหาอะไร อย่างนี้ก็ควรจะระงับ แต่มันก็อาจเป็นอีกกลุ่มที่เราต้องใช้วิจารณญาณเพราะว่าการแสดงความบางคิดเห็น บางการเสียดสีนั้น ถ้าคุณ remove ออกไปก็แปลว่ายอมรับเหมือนกันซึ่งเคยอ่านก็จะมีวิจัยหลายฉบับที่เขียนทำนองนี้ว่าการใช้นโยบายในลักษณะนี้มันเป็นเหรียญ 2 ด้าน สำหรับเรื่องที่มันสำคัญมันถูกต้องแล้ว แต่ถ้ามันเรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่มีความหมิ่นเหม่ว่าใช่หรือไม่ใช่ เป็นเรื่องที่คนสนใจพอเราเหมือนไปแบนมันก็กลายเป็นว่ารัฐอาจจะถือเป็นยอมรับก็ได้ เพราะฉะนั้นถามว่าใช้มาตรา 20 ที่ยกตัวอย่างมาถามว่าสมควรไหมจริง ๆ อันนี้เขียนแบบนี้เป็นวิจารณญาณของผู้ใช้อำนาจค่อนข้างมากเหมือนกันโดยที่ไม่แยกแยะประเภทของเรื่อง ในการตีความจริง ๆ อาจจะต้องมีการอธิบายมากกว่านี้ในเรื่องต่าง ๆ อะไรอย่างนี้ค่ะ หมายความว่ามันเป็นยาแรงที่ใส่เอาไว้แล้วเป็นเรื่องของวิจารณญาณเมื่อไรก็ตามที่กฎหมายเปิดให้มีวิจารณญาณความโปร่งแสงมันจะน้อยลง ใช้คำนี้แล้วกันค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนกฎหมายของต่างประเทศอย่างที่เราศึกษา อย่างอันแรกขอแบ่งแล้วกันนะคะ จากที่เราไปศึกษาจะมีของประเทศในส่วนของสิงคโปร์ที่มีกฎหมายเฉพาะซึ่งกฎหมายเฉพาะเขาออกมาเน้นในเรื่องมาตรการอาญา ซึ่งมาตรการอาญาเขาก็จะมีโทษค่อนข้างเยอะแล้วก็จะแยกในส่วนของโทษปรับ และก็โทษจำคุกที่เป็นบุคคลธรรมดา และก็ในส่วนของนิติบุคคล อย่างในมุมมองของท่าน คิดว่าถ้าเรามีการจำแนกในส่วนของโทษเราอาจจะไม่ได้แยกบุคคลธรรมดา นิติบุคคล เอาไว้โดยเฉพาะ ถ้าเกิดเรามีการแยกกรณีส่วนใหญ่คนที่เป็นผู้ให้บริการ หรือพวกออนไลน์แพลตฟอร์มส่วนใหญ่ก็จะเป็นนิติบุคคลอยู่แล้ว ตรงนี้ถ้าเรามีการกำหนดโทษให้มันมากขึ้นเพื่อที่เขาจะได้ใช้ความระมัดระวังตรงนี้มากขึ้นจะดีกว่าไหมค่ะ เพราะว่าในส่วนของตัว พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14(5) ก็ไม่ได้แยกก็คือ รับโทษปรับ 100,000 บาท จำคุกไม่เกิน 5 ปี ก็จะเหมือนกันเลยกับคนนำเข้าหรือคนส่งต่อหรือว่าคนผู้ให้บริการ มองว่าอย่างไรคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เห็นด้วยกับกฎหมายสิงคโปร์ ที่แยก layer ชัดเจนแล้วก็ให้กรณีที่เป็นนิติบุคคลเป็นผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์รับผิดมากกว่า แต่ยังไม่ได้เห็นกฎหมายจริง ๆ แต่กำลังจะบอกว่าเห็นด้วย เขาเป็นคนที่มีบทบาทสำคัญแล้วก็บางครั้งที่บอกค่ะ เขาก็อาจจะได้รับในส่วนของค่าตอบแทนแต่ที่นี้เราอ่านกฎหมายของสิงคโปร์ดี ๆ ก็ต้องบอกว่าเป็นการเขียนกฎหมายที่ภาครัฐเข้มแข็งพอที่จะเขียนแบบนี้ ถ้าเราอ่านก็จะบอกว่าบางอันมันจะมีการเอาโทษบริษัทเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะทำในประเทศหรือทำนอกประเทศ ตรงนี้ค่ะ (ค) ความผิดฐานให้บริการนั้นสื่อสารข้อมูลเท็จไม่ว่าจะอยู่ในหรืออยู่นอกสิงคโปร์ คือการเขียนกฎหมายของสิงคโปร์ เป็นการสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของภาครัฐ คือเขาทำได้ ถ้าเขาทำไม่ได้ เขาจะไม่เขียนแบบนี้ คือ Enforcement เขาคงดีมาก เพราะฉะนั้นถามว่ามันน่าเอาเป็นตัวอย่างไหม น่าเอาเป็นตัวอย่าง แต่ว่าเวลาที่ร่างกฎหมายจริง ๆ ข้อกังวลของในความเห็นส่วนตัว คือว่า ถ้าเราเขียนลึกขนาดนี้ ภาครัฐไทยเราต้องตรวจสอบให้ได้อย่างนี้ด้วยนะ ถ้าตรวจสอบไม่ได้ภาครัฐก็อาจจะโดนมาตรา 157 ก็ได้ คือมันสะท้อนกันนะคะ บางทีกฎหมายไทยเขียนอย่างนั้นแหละเพราะว่ารู้ว่าการดำเนินการบางอย่างมันยากที่จะติดตามด้วย facilities ต่าง ๆ หรือข้อจำกัดของภาครัฐ แต่การที่สิงคโปร์เขียนแบบนี้ไม่ว่าที่ยกตัวอย่างมาก (ก) (ข) (ค) แปลว่าเขาจะต้องมีหน่วยงาน มีความสามารถในเรื่องเทคโนโลยีพอที่จะตามติดทุกอย่างได้ เพราะว่าอย่าง (ข) มีการเปิด fake account คือระบุเลยว่าความผิดที่ fake account นี้จะมีความผิดแบบนี้นะแสดงว่าเขาต้องมีฐานข้อมูลบางอย่างพอที่จะตรวจสอบได้ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องที่เห็นด้วย แต่ว่าพอมาปรับเป็นบริบทกฎหมายไทยจะต้องถามเลยว่า เรามีหน่วยงานเฉพาะหรือเปล่า ถ้าไม่มี ก็ทำได้ยากมากเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างสิงคโปร์เขาจะเน้นการที่จะไปใช้ bot หรือว่าพวกบัญชีปลอมต่าง ๆ ก็มีกำหนดการรับผิดเอาไว้ที่นี้ในส่วนของบ้านเรา จากที่ดูข่าวนะคะเห็นทางกระทรวง DES ก็จะมีในส่วนของการพยายามที่จะให้ใช้ระบบในการยืนยันตัวตนในการเข้าไปใช้พวกออนไลน์ต่าง ๆ ตรงนี้ท่านคิดว่าคือเราอาจจะไม่เหมือนเขา เขาห้ามใช้บัญชีปลอมแต่เราจะไปยืนยันตัวตนตรงนี้ นี้มันถ้าเราดูแล้วมันขัดต่อเรื่องของเสรีภาพต่าง ๆ ไหมค่ะเพราะว่าบางคนอยากจะมีหลาย ๆ account หรือเราอยากจะเอาไปใช้งานที่เป็นส่วนตัวอะไรอย่างนี้ค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ ต้องพูดว่า มันก็ไม่ได้ขัดกับสิทธิเสรีภาพ จริง ๆ เราสามารถมีหลาย account ได้นะในความเห็นส่วนตัว แต่ปัญหาก็คือว่าเราให้คนยืนยันออนไลน์แต่ platform ของภาครัฐเองที่ตรวจสอบข้อมูลออนไลน์ของประชากรมันก็ไม่ได้ link กัน ยกตัวอย่างเช่น สมมุติเราพูดถึงบริการภาครัฐที่เป็นออนไลน์อย่างเช่นทุกวันนี้เรายื่นภาษีออนไลน์ข้อมูลของสรรพากรก็ไม่ link กับ DE แน่นอน หรือผังข้อมูลที่มีอยู่ที่ DE ก็อาจจะไม่ได้ link กับคนที่มีบัญชีเปิดอยู่ที่แบงก์ชาติ เพราะฉะนั้นจะตรวจสอบ account นี้เป็นบัญชีจริงหรือบัญชีปลอมคือการทำงานของประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐมันมีความลักลั่นกันอยู่ ในการจัดเก็บข้อมูลอาจเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพจริง ๆ ก็เป็นสิทธิในการที่จะเข้าไปใช้เราสามารถสร้าง account หลายอันได้ตราบใดที่เจตนาเรายังดีอยู่ ในความคิดส่วนตัวนะคะ ซึ่งถึงแม้ว่าเราจะเปิด account เป็นเบอร์ a, b, c ตราบใดที่ไม่ได้มีเจตนาอะไรมันก็โอเค แต่ว่าเมื่อไรก็ตามที่ตั้งว่าจะมี account หลาย ๆ อันมันเริ่มแปลกแล้วเหมือนกัน คือในปัจจุบันเคสเรื่องการปลอม อาจจะไม่เกี่ยวกับกระทรวง DES อาจจะไม่ทราบงานของกระทรวงมากนักนะคะ แต่ฟากของ banking เองเราเจอคนเปิดบัญชีแทนกัน แล้วก็เอาไปใช้อะไรต่าง ๆ ที่ผิดวัตถุประสงค์เยอะมากเลย เพราะฉะนั้นในส่วนตัวกฎหมายที่ยืนยันตัวตนมันกำลังจะมีในประเทศไทยคือ NDID ถ้าเกิดว่าเคยได้

ยิน National Digital ID Platform อะไรพวกนี้ การเกิดอะไรอย่างนี้ขึ้น มันจะช่วยการยืนยันตัวตน การลวงของข้อมูลพิสูจน์ว่าใครเป็นใครมันน้อยลงด้วย ซึ่งวันนี้เรายังไม่สมบูรณ์เรากำลังเริ่มต้นเมื่อไรที่ระบบตรงนี้สมบูรณ์ เชื่อว่ามันก็จะลิงค์ให้งานของภาครัฐในการตรวจสอบข้อมูลเท็จ ข้อมูลจริงต่าง ๆ มันดีขึ้นด้วยตามลำดับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของเยอรมันเท่าที่เราดูตัวกฎหมายเฉพาะเขา Network Enforcement เขาก็จะไปเน้นเรื่องของพวกเนื้อหาที่มันเป็น hate speech หรือว่าแสดงความเกลียดชังเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าเขามองว่าอย่างที่ท่านบอก ถ้าเป็นกฎหมายเรื่องหมิ่นประมาท การเมือง เขามีกฎหมายเฉพาะอยู่แล้ว กฎหมายใหม่เขาก็จะเน้นไปในส่วนของเนื้อหาที่มันอาจจะเป็นข่าวลวงแต่มันก็จะมีลักษณะที่เป็นการแสดงความเกลียดชังก็รวมในส่วนของเนื้อหาพวกข้อความเท็จด้วย ในส่วนของเยอรมันเท่าที่เราศึกษากับฝรั่งเศสจะเน้นในเรื่องของโทษทางปกครอง ก็คือจะกำหนดในเรื่องของตัวโทษปรับทางปกครอง ก็คือกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการ พวกออนไลน์แพลตฟอร์มมาไว้เลย หรือว่าในส่วนของคนที่เป็นสื่อมวลชนเอาไว้เลยว่า ฝ่าฝืนเกี่ยวกับในเรื่องของการปล่อยให้มีการเผยแพร่อะไรต่าง ๆ เขาก็จะต้องรับผิดทั้งปกครอง ตรงนี้ท่านมองว่ามาตรการอย่างนี้เมื่อเทียบกับมาตรการทางอาญาคิดว่าบ้านเราควรเอาโทษทางปกครองมาใช้ไหมค่ะ เฉพาะในส่วนของตัวผู้ให้บริการนะคะที่อาจจะเป็นนิติบุคคลส่วนใหญ่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเรียนว่าในเยอรมันเอง ฝรั่งเศสเอง อะไรอย่างนี้ เขามีการศึกษาโทษทางปกครองที่ไปไกลกว่าเรา คือของเขาค่อนข้างจะมีองค์ความรู้และมีกฎหมายหลายฉบับที่แยกชัดเจนว่า ทำผิดแบบนี้เป็นโทษทางปกครอง ทำผิดแบบนี้เป็นโทษทางอาญา ในขณะที่การพัฒนากฎหมายไทยไม่ได้เป็นอย่างนั้นเรา ในยุคหลัง ๆ จริง ๆ ไม่ได้นานมาเลยภาครัฐเริ่มคิดว่าอยากจะไม่อยากจะให้ทุกอย่างลงโทษเป็นโทษอาญาก็พยายามจะสร้างอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมาที่ไม่ต้องไปถึงโทษอาญาได้ไหม เป็นแค่โทษทางปกครองก็น่าจะดีกว่า ที่นี้ถามว่าเห็นด้วยไหม ต้องตอบว่าบางข่าวในประเทศไทยมันมีความก้ำกึ่งระหว่างความปกครองกับความเป็นอาญา เอาในไทยก่อน ถ้าเรากลับมาดูในประเทศไทยว่า โอเคเรารู้ว่าเยอรมันเขาพัฒนาระเบียบกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวกับกฎหมายการปกครองไปไกลมากแล้วเขามีคล้าย code มีกฎระเบียบชัดเจนเลยว่าการทำแบบนี้ปกครองนะ การกระทำแบบนี้อาญานะ แต่พอเราตัดกลับมาดูที่ประเทศไทย ประเทศไทยเราไม่ได้มีเส้นขีดที่ชัดเจนแต่ในทางปฏิบัติของภาครัฐถามว่าโทษอะไรเป็นโทษปกครองส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องภาครัฐให้ license เช่นให้ license กับแบงก์ ให้ license กับบริษัทหลักทรัพย์ ให้ license กับบริษัทประกัน แล้วทำไม่ได้ผิด หรืออาจจะเป็นกรณีที่คุณฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมบางอย่างแต่เรื่องนั้นไม่ได้เป็นเรื่องผิดในทางศีลธรรม แต่เป็นเรื่องที่ทำแล้วมันจะทำให้การอยู่ร่วมกันมันอาจจะไม่ได้ happy มากนักก็ทำให้มันถูกต้อง ปรับปกครอง ปรับเป็นโทษรายวันจนกว่าคุณจะทำเสร็จ

เพราะฉะนั้นประเทศไทยเองเหมือนเรากำลังจะแยกว่าถ้าเป็นการลงโทษอาญามันมีเรื่องศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ขอไล่อย่างนี้แล้วกันค่ะ เอาประเด็นแรกก่อน โทษอาญาในไทยมันมีลักษณะที่แตกต่างกันกับโทษปกครอง คือเรื่องขององค์กร ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญ องค์กรที่ใช้โทษทางปกครองก็จะเป็นองค์กรที่กำกับดูแลใครสักคนอยู่ เช่น แบงก์ชาติ กลต. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอะไรแบบนี้ แต่ในทางกลับกันโทษในทางอาญาก็จะไปศาล ส่วนใหญ่นะคะแต่ไม่ได้แปลว่ากฎหมายอยู่ในความดูแลของแบงก์ชาติจะไม่ได้มีโทษอาญา แต่ว่าองค์กรที่เป็นคนออกส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายบริหารเองว่าเรื่องนี้อยากให้มันเป็นระเบียบเรียบร้อยก็เอาแบบนี้แล้วกันถ้าไปจนสุดทางปกครองแล้วมันไม่ได้

ค่อยว่ากันทางอาญา อันนี้คือแนวคิดของประเทศไทยคือเรื่องขององค์กร เรื่องของวัตถุประสงค์ คืออย่างวัตถุประสงค์ถ้าเราดูกฎหมายอาญาอย่างที่บอกเลยลักษณะของกฎหมายอาญาคือลักษณะเหมือนแก้แค้น คุณผิดคุณต้องเข้าคุกนะ ต้องมีความผิดทางศีลธรรมจรรยาเป็นอย่างมาก ในขณะที่วัตถุประสงค์ของกฎหมายปกครองมันมีลักษณะของการที่ว่ามีเส้นอยู่เส้นหนึ่งสำหรับสแตนดาร์ดหนึ่งที่ควรต้องทำแล้วก็เป็นมาตรฐานสังคม ได้ลากเส้นไปคุณต้องทำแบบนี้นะคุณทำไม่ได้ คุณฝ่าฝืน คุณปล่อยก๊าซเกิน คุณฝ่าฝืนทิ้งขยะ หรืออะไรอย่างนี้ ทิ้งขยะลงแม่น้ำสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมก็โดนยึด license โดนโทษปกครองนี้เป็นวัตถุประสงค์ เพราะฉะนั้นในประเทศไทยมันไม่ได้มี code ที่จะบอกว่าอะไรเป็นอะไรแต่เราพอมาพูดแบบนี้ เรามาดูเรื่อง Fake News มันก็จะมีคำถามว่าแล้วอย่างเรื่องบางเรื่องทีเกิดจาก Fake News ไปนี้มันให้ผลในเชิงปกครอง หรือเชิงอาญา ปกครองเหมือนกับคุณต้องอยู่ใต้ปกครองฉันนะมันถึงจะเกิดความเป็นระเบียบไม่ว่าจะในเรื่องของการจัดองค์กรให้ประชาชนไม่ได้รับความเดือดร้อนอะไรอย่างนี้ แต่อาญามันคือผิดต่อคนเป็นส่วนมาก ผิดต่อความรู้สึกผิดต่อศีลธรรมจรรยา ซึ่งทุกวันนี้ Fake News มันไปทางขวามากกว่าคือเป็นทางอาญามากกว่าภายใต้การปกครองของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างเช่น platform online ภาครัฐก็ไม่ได้เป็นคนให้ลากเส้นทั้งหมดถูกไหมค่ะ บางที platform ก็จะต้องไปขออนุญาตประกอบธุรกิจจากกระทรวงพาณิชย์ แต่มันก็เป็นในเชิงเป็นบริษัท มันไม่ได้เป็นการกำกับดูแลในลักษณะภายใต้การปกครอง เพราะฉะนั้นถ้าเรามาเทียบกับบริบทกฎหมายไทย แล้วเราเอาแนวคิดเยอรมันมาใส่ปุ๊บเลยมันจะทำให้ มันไม่สามารถเทียบกันได้สนิทกับระบบกฎหมายปัจจุบันของเรา เพราะฉะนั้นถามว่าอย่างที่ท่านถามว่าการที่นำโทษทางปกครองมาใช้กับ “ข่าวลวง” มีความเหมาะสมหรือเปล่า ตอนนี้ในส่วนตัวก็คือยังคิดว่าอาจจะปรับได้เป็นบางเรื่องแต่ยังไม่ทุกเรื่องบางเรื่องเช่นสมมุติ platform ยังคงนำเสนอข่าวแบบเดิมซึ่งข่าวแบบนี้มัน outdate ไปแล้ว คุณยังเสนออยู่นั้นแหละ มันก็ไม่จริงแล้วอย่างนี้อาจจะปรับเป็นรายวัน อันนี้พอได้เหมือนกัน แต่มันจะไม่ใช่กับทุกเรื่อง

อย่างข่างลวงบางเรื่องมันเป็นเรื่องที่หลอกคนมาซื้อของออนไลน์ซึ่งมันเยอะมากในช่วงนี้ อันนี้คงไม่ใช่โทษทางปกครองแล้ว มันยังคงเป็นโทษทางอาญาเหมือนเดิม เพราะฉะนั้นถามว่าเหมาะไหมคิดว่าตอนนี้เรายังไม่พร้อมที่จะใช้โทษปกครองล้วน ๆ แต่ถ้าจะใช้ต้องผสมกันแล้วตะต้องแบ่งประเภทเรื่องให้ชัดว่าเรื่องไหนเป็นของคุณอยากได้สแตนดาร์ดอย่างนี้ แต่ยังไม่ผิดอาญาหรือความรู้สึกกับคนมากนัก แต่ต้อง remove ข้อความนี้ออกไปภายในกำหนดเวลา อันนี้พอไปได้อยู่เหมือนกัน หรืออย่างนี้ค่ะสมมุติแพลตฟอร์มออนไลน์ต้องส่งข้อมูล traffic กระทรวง DES สมมุติมีการกำหนดแบบนี้ในอนาคตว่าคุณต้องส่งข้อมูล traffic ทุกอาทิตย์ หรือทุก 1 เดือน ย้อนหลัง 30 วัน ไม่ส่งภายใน 1 เดือนมีโทษปกครองแบบนี้โอเค เพราะว่าคนได้รับผลกระทบมันยังไม่ไปถึงประชาชนแต่ว่าคุณไม่ทำตาม standard ที่กระทรวง DES บอกไว้ อย่างนี้เห็นด้วยแต่ยังไม่สามารถที่จะเอามาใช้กับทั้งหมดภาพรวมของเรื่องข่าวลวงได้

ผู้สัมภาษณ์ : แสดงว่าท่านมองว่าในส่วนของข่าวลวงแล้วจริง ๆ มันน่าจะเป็นความผิดทางด้านอาญามากว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มากกว่า คือในประเทศไทยมักจะเป็นหมิ่นประมาท ลองสังเกตนะคะ มักจะเป็นหมิ่นประมาท เสียดสี ซึ่งจริง ๆ แล้วพื้นฐานของมันคือโทษอาญา ทั้งหมดเลย แต่ถ้าเกิดเราแยกตัว ถ้ากฎหมายจะเขียนให้ชัดแล้วแยกตัวความผิดบางประเภทของแพลตฟอร์มมาก็ใช้โทษอาญาได้อยู่เหมือนกันเข้าใจว่ากฎหมายของ NCBT กิจการโทรคมนาคมนี้ ก็น่าจะมีโทษทางปกครองซ่อนอยู่แล้ว

สำหรับธุรกิจบางอย่างที่ไม่ทำตามเกณฑ์ แต่อาจจะไม่ใช้ข่าวลวงเรื่องเดียวเท่านั้นเอง มันอาจจะเป็นเรื่องกำกับดูแลในภายรวม เพราะฉะนั้นยังไม่ได้เห็นด้วยขนาดนั้นกับการใช้โทษทางปกครองนะคะ

ผู้สัมภาษณ์ : ขอถามเสริมถ้าเราพูดถึงมาตรการกฎหมายไปแล้ว คือ ในปัญหาข่าวลวงบ้านเราจริง ๆ ท่านพูดมาถึงมาตรการคือ self-regulation คิดว่าในส่วนของบ้านเรามันควรจะมีมาตรานี้คืออย่างในส่วนภาคประชาชนเองหรือในส่วนของตัวผู้ให้บริการเอง ควรจะมีมาตราอื่น ๆ ที่เอามาใช้อย่างไงบ้าง ท่านยกตัวอย่าง Facebook มาถ้าอย่างบ้านเราถ้าเป็นส่วนทางด้านของพวกผู้ให้บริการภาคประชาชน ควรจะมี self-regulation เอามาใช้กันหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือในประเทศไทย จะบอกกฎหมายมี ก็มีจริงแต่อีกส่วนหนึ่งที่คิดว่าควรที่จะต้อง encourage ก็คือความรู้ของผู้บริโภคคือปัจจุบันเราใช้ internet กันอย่างแพร่หลายแต่คือถ้าเป็นภาคหนึ่งเขาเรียกว่า financial literacy คือความรู้ทางการเงินในการจะเข้าใช้บริการทางการเงินแต่ด้วยเรื่องที่เป็นเรื่องข่าวลวงหรือเรื่องแพลตฟอร์ม ไม่รู้จะใช้คำอะไร ความรู้ความเข้าใจของประชาชนมันอาจจะยังน้อยเกินไปคืออย่างสมมุติเทียบกับภาคการเงินบางทีคนที่จะเปิดบัญชีได้ต้องอายุเท่านี้นะถ้าต่ำกว่านี้จะต้องขอความยินยอมพ่อแม่ก่อน หรือพ่อแม่เปิดบัญชีเพื่อลูก แต่ถ้าเราสังเกตโลกปัจจุบัน platform online มันไม่ได้เป็นอย่างนั้น ปัจจุบันเด็ก 5 ขวบ 6 ขวบเรียนออนไลน์ก็เข้า platform online ได้แล้ว เพราะฉะนั้นพวกนี้มันเป็นเรื่องที่ของความรู้มันอาจจะต้องเริ่มต้นจากโรงเรียนเสียด้วยซ้ำว่าเราต้องสอนนะว่าการที่เข้าใน social media มันมีประเด็น ๆ อะไรบ้าง ซึ่งตรงนี้อาจจะต้องเป็นส่วนหนึ่งเป็นงานภาครัฐแหละ ที่ว่าจะทำอย่างไรดีให้คนเข้าใจบริบทของสังคมที่มันอยู่ในโลกออนไลน์ซึ่งมันจำกัดการเข้าของคนยากมาก ไม่ว่าจะเป็นอายุ เพศ หรือความสามารถ คือมันบางแพลตฟอร์มมันจำกัดไม่ได้เลย เป็นสิทธิของเขา ๆ อยากจะเปิดดูสิ่งนี้แล้วก็นำไปประมวลผลแบบนั้น

ในประเทศไทยแพลตฟอร์มก็มีหลากหลายรูปแบบแล้วแต่ละแพลตฟอร์มเองก็ยังไม่ได้รับการจัดระเบียบที่ดีจากภาครัฐเพราะจริง ๆ แล้วบางแพลตฟอร์มอย่างที่บอกอาจจะ server ไม่ได้อยู่ในไทย พอ server ไม่ได้อยู่ในเมืองไทย แต่มีการให้บริการในเมืองไทย ที่นี้ปัญหามันจะกลับมาที่ปัญหากฎหมาย มันอยู่นอก Jurisdiction ประเทศไทยมันจะกำกับดูแลอย่างไง อะไรแบบนี้ อันนี้มันก็จะกลับมาว่าถ้าบางอย่างมันกำกับไม่ได้คนใช้ต้องมีความรู้มันเด้งกันไปกันมาอยู่ 2 ข้าง เพราะฉะนั้น platform อนาคตนะคะ มันอาจจะต้องมีการขึ้นทะเบียน platform อะไรสักอย่างว่าอยู่ในเมืองไทย แพลตฟอร์มที่จดทะเบียนในเมืองไทยมี server อยู่ในเมืองไทยจำเป็นจะต้องมีมาตรฐานการให้บริการแบบนี้ซึ่งมันอาจจะไม่ได้เป็นการป้องกันแค่ข่าวลวงอย่างเดียวนะคะ มันจะป้องกันการหลอกลวงที่เกี่ยวกับการเงินต่าง ๆ ด้วย ยิ่งอย่างช่วงนี้ COVID 19 อันนี้ก็อาจจะไม่เกี่ยวกับวิจัยของท่านมาก แต่ทางกระทรวงการคลังเราเจอข่าว Fake News ที่เป็นการเงินแทบจะเป็นทุกอาทิตย์บางอันมีหลอกยืมเงินแล้วให้ บอกว่าจะให้กู้แต่ให้เหยื่อโอนเงินมาก่อน 500 บาทเป็นค่าธรรมเนียม มีแบบแปลก ๆ เยอะแยะมากไปหมดเลย มันทำให้เห็นว่าบางแพลตฟอร์มอยากจะเกิดเมื่อไรก็เกิดได้นะเพียงแค่คุณมือถือหนึ่งเครื่อง แค่มี device เครื่องคุณก็สามารถสร้างโลกออนไลน์ขึ้นมาได้แล้ว ในอนาคตมันอาจจะต้องมีการจัดระเบียบตรงนี้ถ้ามันจัดไม่ได้คนใช้บริการต้องมีความรู้มากกว่านี้ในการเข้าถึง

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของประชาชนในเรื่องของการไปสร้างความรู้เท่าทันหรือ self-regulation ตรงนี้มันจะยากมากน้อยแค่ไหนค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ แล้วยากมากค่ะ จริง ๆ ต้องเริ่มจากที่โรงเรียนเสียด้วยซ้ำ ทุกวันนี้ไม่ใช่เราแล้วคือรุ่นลูกเรารุ่นหลานเรา คือรุ่นที่จะเข้ามาในโลกนี้มันเหมือนกับสมัยก่อนที่เราจะต้องเรียนรู้

มารยาทสังคมหนังสือภาษาไทยเจอแบบนี้ต้องทำแบบนั้น สมัยนี้มันต้องมีลักษณะแบบนี้เข้าไปอยู่ในบทเรียนเพื่อที่จะให้เขาทราบเรื่องพวกนี้เหมือนกัน ซึ่งส่วนตัวกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ออกมาจริง ๆ ก็ช่วยได้ถ้าเกิดเราเข้าไปเห็นทุกวันนี้ website หลาย ๆ website เริ่มมีคำอธิบายอะไรเยอะแยะเลย อ่านไม่อ่านไม่รู้แต่ disclaimer เต็มไปหมดมันจะเป็นส่วนหนึ่งให้คนเห็นกันว่าไม่ใช่จะเข้าก็เข้าได้นะเขาอาจจะกำลังเก็บข้อมูลเราอยู่ เขาประมวลผลโดย cookies นะ อะไรแบบนี้ซึ่งบางทีเราแค่โฟกัสกฎหมายข่าวลวง กฎหมาย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ใช่ไหมค่ะ แต่มันอาจเป็นองคาพยพของกฎหมายอื่นที่ขึ้นมาแล้วเสริมตรงนี้ลงไปก็ได้เหมือนกัน

เจ้าหน้าที่ตำรวจ ปอท. (1)
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายภาครัฐ)

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านมองว่าข่าวลวงในปัจจุบันในของไทยก็มีหลายรูปแบบ ในความคิดเห็นของท่าน ข่าวลวงมันหมายถึงข่าวลักษณะอย่างไง หรือข้อมูลที่มีลักษณะอย่างไรครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเกิดเป็นข่าวเท็จก็มีอันที่เท็จและก็มีอันที่จริง ส่วนข่าวปลอมก็คือไม่มีเรื่องจริง ส่วนบิดเบือนก็มีจริงบ้างเท็จบ้าง ข่าวปลอม Fake News ก็คืออันที่ไม่ใช่เรื่องจริง

ผู้สัมภาษณ์ : ปอท. เคยมีปัญหาไหมครับ สิ่งที่เราเจอนี้มันเป็นความคิดเห็นหรือเป็นข่าวลวงเคยมี discuss มีการคุยเรื่องตรงนี้ไหมครับ ในเรื่องบางอย่างที่เข้ามาเพราะว่าวันนี้มันมีปัญหาอยู่อย่างหนึ่งก็คือว่ามีคนแสดงความคิดเห็นอะไรก็ไม่รู้เต็มไปหมดในสังคม แต่ในบางครั้งเขาก็พยายามจะบอกว่าอันนี้คือความเห็นของเขานะ มันไม่ใช่ข่าวลวงในทางปฏิบัติ ผมอยากรู้ทางปฏิบัติของ ปอท. เองเคยมีปัญหาในการวินิจฉัยหรือการตัดสินในส่วนนี้ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ แล้วคนมาแจ้งความก็ต้องดูข้อความ ถ้าเกิดว่าจะเป็นเรื่องของ Fake News เท่าที่ทำมาก็จะเข้ามาตรา 14 (2) ก็คือมันจะต้องถึงขนาดมีความเสียหายเกิดขึ้นด้วย ถ้าเกิดมันแค่ปลอมแค่พูดถึงแล้วเรายังตื่นตระหนกเลยหรือว่ามันยังไม่เกิดความเสียหายอย่างชัดเจนเหมือนช่วงโควิด 19 รอบแรกที่คนไปตุนมาม่า ตุนทิชชู คือถ้ามันยังถึงขั้นนั้นก็ยังไม่เข้าองค์ประกอบ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นอย่างนี้ แต่ถ้าเกิดเป็นเรื่องหมิ่นประมาทก็จะไม่ใช่ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ อยู่แล้วใช่ไหมค่ะ คือส่วนใหญ่ที่มามันจะเป็นปลอมลงข้อมูลเท็จ แต่มันเป็นเรื่องหมิ่นประมาทที่เขามากัน เขาอาจจะเข้าใจผิดแต่ว่าส่วนที่อันไหนที่เป็นข้อคิดเห็นกับข้อเท็จจริง คือจริง ๆ มันก็ดูพิสูจน์เจตนาจากถ้อยคำก็พอจะได้อยู่ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้ามองว่ามันจะต้องเกิดความเสียหายแปลว่าคนที่ร้องเรียนเข้ามาเป็นคนที่ได้รับความเสียหาย หรือว่ามีทางที่ใช้ monitor ดูแล้วบอกว่าน่าจะเป็นมีคู่กรณีที่ได้รับความเสียหายทำให้เคสนี้เป็นเคสที่เป็นตัวข่าวปลอมข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อย่างถ้าเกิดว่าส่วนที่ monitor ก็จะมีกระทรวงดิจิทัล ก็จะมีศูนย์ Fake News / Anti-Fake News Center เป็นคนมอนิเตอร์อยู่แล้ว แล้วก็ทาง ปอท.เองก็โคกันตลอดเวลาอยู่ ส่วนที่ว่าคนที่มาแจ้งความ จริง ๆ ดิฉันเคยสังเกตดูมันมักจะเป็นเรื่องการเมือง เรื่องสถาบัน ที่นี้เขาก็เลยแบบตีความว่ามันตื่นตระหนกแก่ประชาชนแล้วอย่าง เช่น เรื่องที่เอางบประมาณที่โดนตัดมาลงในทวิตเตอร์ ก็มีคนมาแจ้งเหมือนกันแต่ว่าคือมันก็มีข้อเท็จจริงออกมาแล้ว อันนั้นมันตื่นตระหนกไหม อันนี้ก็อยู่ความพิจารณาอีกทีหนึ่ง คำถามหนึ่งที่ท่านถามว่าได้มีการคุยกันหรือยังอันนี้มันเป็น อันไหนเป็นข้อคิดเห็น อันไหนเป็นข้อเท็จจริง หรือว่าเป็น Fake News หรือเปล่า คือตามปกติที่ ปอท.รับเรื่องมาแล้ว ถ้าเกิดมันไม่ได้ข้อยุติเขาก็ตั้งคณะกลั่นกรองขึ้นมา เป็นผู้กำกับสอบสวน เป็นรองผู้การมาช่วยกันคิด ช่วยมาตีความให้

ผู้สัมภาษณ์ : ทางหน่วยงานก็จะมีคณะกรรมการมากลั่นกรองอีกชั้นหนึ่งว่าอันไหนเข้าองค์ประกอบ เพราะฉะนั้น เท่าที่ผมสังเกตทาง ปอท.จะดูองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 14 (2) (3) เป็นหลักในการบอกว่าอะไรเป็นข่าวลวง อะไรไม่ใช่ข่าวลวง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ช่วงนี้กระแสแรงก็จะเป็น 14 (2) กับ (3) นี้แหละค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ในมุมมองของท่าน จริง ๆ แล้วข่าวลวงควรจะมีนิยามทางกฎหมายไว้ไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควรมีมันจะต้องชัดเจน หรือว่าบางคนก็บอกว่าอันนี้เทสแล้วข่าวลวงแล้ว แต่จริง ๆ ยังไม่เกิดความเสียหายเขาอาจจะยังไม่ควรเข้าใจ

ผู้สัมภาษณ์ : โอเค ข่าวลวงก็คือตามองค์ประกอบความผิดมาตรา 14 (2) คือมันต้องมีผลเสียหายคาดว่าจะมีผลเสียหายใด ๆ ขึ้นมา หากเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ แต่มันไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหาย ท่านว่าข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเหล่านี้ ควรที่จะต้องมีหน่วยงานรัฐเข้าไปมีบทบาทในการจัดการอะไรไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควร

ผู้สัมภาษณ์ : มันอาจจะไปกระทบกระเทือนกับคน แต่มันไม่เข้ากับองค์ประกอบความผิด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มันก็น่าจะต้องมีบ้างที่ผ่านมามันเหมือนยังเอาจริงเอาจังมากไม่ได้เพราะว่าเวลาที่แชร์เขาใช้ Facebook อวตาร Twitter อวตาร มันพิสูจน์ตัวตนไม่ได้เราก็เรียกตัวมาไม่ถูกไม่รู้จะเรียกใครมา

ผู้สัมภาษณ์ : มีปัญหาเรื่อง Facebook อวตารค่อนข้างเยอะเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เยอะมากค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ทาง Facebook เขาไม่ได้บังคับใช่ไหมครับ ว่าเวลาจะเปิด Facebook จะต้องมีการลงทะเบียนระบุชื่อบุคคลที่ชัดเจน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แค่มี e-mail ก็น่าจะได้แล้ว

ผู้สัมภาษณ์ : เราเช็กตาม IP address ได้ไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เช็กตาม IP address จะไปขึ้นที่ต่างประเทศมันจะมี policy ของ Facebook อยู่ก็มีช่องทาง record ที่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถที่จะไปยื่นเรื่องไปเสนอเรื่องให้กับ Facebook ได้ก็เป็นของ Law Enforcement ไปเลย แต่ว่าบางทีก็ส่งมา บางทีก็ไม่ส่งมา ขอได้ค่ะ ขอ IP address ขอ e-mail ขอเบอร์โทรศัพท์ ที่เขาลงทะเบียนไว้ได้ แต่ว่าบางทีก็มา บางทีก็ไม่มา มันเลยไม่ค่อยได้ประโยชน์เท่าไร

ผู้สัมภาษณ์ : เขาถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของเขาใช่ไหมครับ เพราะทาง Facebook อาจจะถือแบบนี้ ในมุมมอง ท่านเราจะมีมาตรการยังไงในการจัดการกับพวก Facebook อวตาร ในมาตรการทางกฎหมายเรามีวิธีอะไร ในฐานะนักปฏิบัติผู้ปฏิบัติในด้านนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็ตอนนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งก็คือเวลาพนักงานเจ้าหน้าที่ไปขอให้ศาลมีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายตามมาตรา 20 แต่ก่อนไปขอศาลก็จะให้มาเลย อนุญาตเลยว่าให้เอาไปแจ้งกับผู้ให้บริการปิดกั้นนะ แต่ว่าตอนนี้เพิ่มขั้นตอนมาอีกขั้นตอนหนึ่ง ก็คือศาลจะมีหมายเรียกให้มาไต่สวนก่อน ก็คือไม่ต้องพิสูจน์ตัวตนตัวบุคคล แต่ว่าเอาตัวหมายศาลไปส่งให้ทาง direct บ้าง ไปทาง message บ้าง หรือว่าแปะตามคอมเมนท์บ้าง อันนี้คือมีการเปลี่ยนแปลงได้สักประมาณ 2-3 สัปดาห์ที่เพิ่งเปลี่ยนมา

ผู้สัมภาษณ์ : เอาไปแปะไว้ยังไงผมไม่เข้าใจ แปะตาม comment หรือครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ไปแจ้งผู้ใช้

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะอันนี้มันเป็นประเด็นหนึ่งในกฎหมายของสิงคโปร์ เขามีบอกว่าให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือฝ่ายปกครองสามารถมีคำสั่งในกรณีซึ่งคาดว่าข้อมูลเป็นเท็จให้ผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลนั้นแจ้งว่าได้ข้อมูลตรงนั้นอาจจะเป็นแค่ความเห็นหรือเป็นความเท็จได้ คือเป็นการเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายแทนที่จะต้องไปฟ้องศาลทุกกรณีใช่ไหมครับ ก็เพิ่มอำนาจให้ ปอท. มีอำนาจแจ้งผู้ใช้บริการ Facebook รายนี้หรือแม้กระทั่งตัว Facebook เองติด tag เอาไว้ว่า ตรงนี้เป็นข่าวปลอมนะ เพื่อให้ผู้เสพสื่อใช้ความระมัดระวังในการอ่านสื่อนั้นอยู่ อันนั้นคือมุมมองที่มันปรากฏอยู่ในสิงคโปร์ทุกวันนี้ ในมุมมองของทางฝ่ายปฏิบัติงานเองกระบวนการนี้มันมีความเหมาะสมไหม หรือมันควรเอามาใช้ในบ้านเราหรือเปล่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ของสิงคโปร์นะคะ คือ Facebook มี server หลักของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอยู่ 3 ที่ คือ มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง ของไทย Facebook ดิฉันเคยสอบปากคำเขา เขาให้บริการสปอนเซอร์เรื่องโฆษณาในคลิปเหมือนเราดูแลโฆษณาเด้งมา หรือยิง ad แต่เขาบอกเลยว่าเขาไม่สามารถปิดได้ แต่สิงคโปร์บังคับได้เพราะว่ามี Facebook อยู่ในประเทศเขา

ผู้สัมภาษณ์ : Sever ก็อยู่ในประเทศเขาใช่หรือไม่ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ที่นี้มาของไทยมันก็เหมือนเดิม คือ ตอนนี้ทำคดีมาตรา 27 กับ Facebook inc. ด้วย คือมันกลายเป็นคดีนอกอาณาจักรมันก็เลยยาวเลย

ผู้สัมภาษณ์ : รบกวนสอบถามประเด็นเมื่อสักครู่ที่เป็นพวกอวตาร แล้วในแง่ของการเป็น Influencer เป็นเน็ตไอดอล ทั้งหลายที่มีเพจ Facebook ของตัวเอง แล้วเป็นผู้กระจายข้อมูลที่มันเป็น Fake News ไม่ทราบว่าเคยมีเคสนี้ไหม แล้วก็การติดตามสอบสวนจนถึงที่สุดมันเป็นลักษณะอย่างไงค่ะ เพราะในปัจจุบันมีคนมาเป็น Influencer เยอะมาก

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าส่วนใหญ่ บางทีเขาก็แบบว่ารู้ถ้าเกิดว่าเป็น Fake News แล้วเขาเป็นคนดัง influencer เขาก็จะโดนถล่ม แค่นั้นเขาก็ลบออกแล้วค่ะ ไม่ทันได้ดำเนินคดีหรอกค่ะ ที่ดิฉันเคยดำเนินคดีกับเขาก็คือจะเป็นคนทั่วไปลงเบอร์โทรไว้ใน Facebook แล้วก็ตำรวจพิสูจน์ตัวตนได้

อย่างเช่น ผู้ต้องหาของคดี Fake News เรื่องโควิด 19 เมื่อปีที่แล้ว เขาเป็นร้านขายข้าวเขาก็เลยลงเบอร์โทรเอาไว้ ก็ตามไปถึงที่นี้พอถึงเวลาที่ศาลตัดสิน ศาลก็ปรับ 10,000 บาท ที่เหลือก็รอการลงโทษ แต่ในข้อความของเขามีความหวังดี คือดูข้อความแล้วไม่ได้ประสงค์ให้คนตกใจ แต่มันก็ของว่าตอนนั้นแรก ๆ มกราคมปีที่แล้วคือเรื่องโควิด 19 เรายังไม่ค่อยรู้ ตอนนั้นทำให้คนตกใจกันไปเยอะว่ามีคนตาย แต่ว่าตอนนี้ ถ้ามี Fake News มันก็ไม่เกิดไม่ตกใจแล้ว แต่ว่าเรื่องอวตาร เอาจริง ๆ ก็ค่อนข้างยากค่ะว่าจะดำเนินการกับเขายังไง ยากมาก ๆ เลย คือมันตามยากมาก ๆ ยกเว้นเขาพลาดลงชื่อ ลงรูป ลงเบอร์โทร เอาไว้

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอย่างนี้ก็เหมือนกับว่าสัดส่วนที่มันเป็นปัญหา เป็นสัดส่วนของอวตารมากกว่าสัดส่วนที่จะสืบค้นได้ใช่ไหมค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ เพราะว่าคือพอบอกเป็นอวตารคือไม่รู้ใครเป็นใครแล้ว บางทีแม้กระทั่งมีชื่อจริง นามสกุลจริงแล้ว พอไปค้นทะเบียนราษฎร์แล้วตรงกัน ตามหลักการแล้วเราก็ไม่สามารถยืนยันได้อีกว่าเป็นเขาจริง ๆ เพราะว่าไม่สามารถยืนยันได้อยู่ดี ต้องอาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องของ IP address เรื่องของการใช้ internet เรื่องของไป phishing จะต้องไปขั้นตอนของการสืบสวน

ผู้สัมภาษณ์ : สอบถามเรื่องกระบวนการทำงาน พอดีเคยไปสอบถามทางสัมภาษณ์ ปอท.มาจำไม่ได้กี่ปีแล้ว เป็นงานวิจัยของ อ.ต๊ะ ในสภาวะที่คนใช้เทคโนโลยีเยอะ แล้วตัวการที่จะต้องสืบสวนต่อกำลังของเจ้าหน้าที่ ปอท.ในส่วนนี้ตอนนั้นเขาแจ้งว่าสัดส่วนของจำนวนของบุคลากรกับจำนวนคดี มันค่อนข้างต้องใช้เวลาเยอะ มันมีสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน ตอนนี้มีการปรับหรือว่ามีอะไรเพิ่มเติมขึ้นมาบ้างค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คนก็เท่าเดิมค่ะเคสเยอะขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ผมว่าปัญหาเรื่องบุคลากรค่อยจัดการปัญหาหลักเลยนะครับ งานมันยากและซับซ้อนมากขึ้นมันกลายเป็นอวตาร ที่นี้ทางเทคนิคมันไม่มีทางเลยหรือครับ ในทางสืบสาวหาตัว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีค่ะ ก็อย่างเช่นใช้วิธีการส่งลิงค์ให้คลิกแล้วก็เก็บจาก IP ตรงนั้น เรียกง่าย ๆ ว่า phishing จริง ๆ แล้วมันไม่ใช่วิธีการที่ได้มาโดยมิชอบนะคะ คือมันเป็นระบบอยู่แล้วค่ะ เราแค่ไปดู IP ที่เขาคลิกเขาลิงค์เท่านั้นเอง บางครั้งก็ phishing ติด บางครั้งก็ไม่ติดค่ะ ถ้าอวตารที่ด่าเจ้าเยอะแรง ๆ เขาก็จะไม่คลิก

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วขั้นตอนของเคสที่เข้าหา พอจะอธิบายได้ไหมค่ะว่าขั้นตอนนี้มีการรับเรื่องจากใคร ปอท. ดำเนินการงานถึงจุดไหนแล้วต้องส่งต่อไปถึงสเตปไหนถัดไปค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ค่ะวิธีการรับสำนวน 3 อย่าง 3 แบบ ก็คือ แบบ 1 คน walk-in เข้ามาแจ้งความ คน walk-in เข้ามาแจ้งความพอเขาได้รับความเสียหาย หรือเขาเห็นแล้วว่าอันนี้ทำให้เขารู้สึกว่าตื่นตระหนก อย่างเช่น ข่าวว่าแม่น้ำโขงแห้ง เขาก็จะมาแจ้งความ เราก็รับสำนวนรับเรื่องสอบปากคำ แต่ก่อนที่จะรับเรื่องก็ต้องดูข้อความก่อนตีความก่อนว่าเข้ากฎหมายไหม ไม่งั้นมันทำไปแล้วสั่งไม่ฟ้อง มันก็จะเสียเวลา ที่นี้ถ้าเกิดมันไม่เข้าก็ต้องอธิบายให้เขาเข้าใจถึงข้อกฎหมายกับข้อเท็จจริงให้เขาเข้าใจจริง ๆ ไม่อย่างงั้น เขาก็จะบอก ปอท.ไม่ทำอะไรเลย แต่ถ้ามันเกิดเข้าองค์ประกอบวิธีการ คือสอบปากคำ ส่งฝ่ายสืบสวนให้พิสูจน์ตัวตนคนโพสต์ เข้าไปทำ phishing หรือว่าไปใช้วิธีการทาง

เทคนิคของสืบสวน พอได้ตัวมาแล้วพอที่จะเกี่ยวข้องกับ Facebook นี้ กับ account นี้ ก็จะออกหมายเรียกในขณะเดียวกันก็จะต้องสอบปากคำพยานบุคคลที่เป็นประชาชนทั่วไปว่าอ่านข้อความนี้แล้วตื่นตระหนกไหม แล้วก็จะมีสอบปากคำอาจารย์นิติศาสตร์เพื่อดูว่าให้เขาตีความว่ามันเข้าข้อกฎหมายไหมด้วยค่ะ หลังจากข้อความเหล่านี้มันเข้าแล้วก็จะเรียกผู้ต้องหามา ถ้าผู้ต้องหามาก็แจ้งข้อกล่าวหาสรุปสำนวนแล้วก็ส่งไปอัยการ แต่ถ้าผู้ต้องหาไม่มาก็เรียก 2 ครั้ง แล้วออกหมายจับแล้วสรุปสำนวนส่งอัยการเหมือนกัน แบบที่สอง คือ กระทรวง DES พบการกระทำความผิด เขาก็จะส่งเรื่องอย่างเช่น ถ้าเป็น Fake News โควิด 19 ที่ดิฉันเคยทำก็คือเขาพบแล้วว่าอันนี้เป็น Fake News เขาก็เลยจะส่งให้ไปกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับโควิด 19 เรื่องเกี่ยวกับโรคติดต่อ ให้มาเป็นผู้กล่าวหาผู้ต้องหาที่โพสต์นั้น แล้วกระทรวงสาธารณสุขเขาก็จะมา ส่วนของดิฉันก็จะสอบปากคำกระทรวงสาธารณสุขแล้วก็สอบปากคำพยานของนักวิชาการ ประชาชนทั่วไป แล้วก็เรียกผู้ต้องหามาเหมือนกัน แล้วสรุปสำนวนเหมือนเดิม แบบที่สาม ตำรวจพบการกระทำความผิดเอง พอเจอแล้วว่ามันผิดเขาก็จะสืบสวนเลยว่าเป็นใคร แล้วเขาก็เอารายงานสืบนี้มาให้พนักงานสอบสวนแล้วก็พนักงานสอบสวนก็ทำสำนวนต่อว่าสอบปากคำตำรวจเป็นผู้กล่าวหา ขั้นตอนก็เหมือนเดิม

ผู้สัมภาษณ์ : สักครู่ที่ท่านแจ้งก็คือในส่วนประเภทของข่าวลวงที่เข้ามาของ ปอท.ที่ดำเนินการต่อส่วนใหญ่จะเป็นประเภทอะไรบ้างค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือหลัง ๆ จะเป็นเรื่องของเรื่อง 14 (3) จะเยอะ และ ปอ. มาตรา 112 ส่วนเรื่อง Fake News หลัง ๆ ไม่ค่อยมาเท่าไร คือส่วนใหญ่ที่รับแจ้ง Fake News เหมือนก่อนจะเป็น โควิด 19 แล้วเป็นเรื่อง คือจริง ๆ แล้วค่อนข้างที่จะช่วงปีที่แล้วมันเริ่มกระแสเรื่องกษัตริย์ เรื่องสถาบัน ค่อนข้างที่จะแรงแต่ว่ายังไม่สามารถรับ มาตรา 14 (3) พ่วงกับมาตรา 112 ได้ เขาก็เลยจะเปลี่ยนจากมาตรา 14 (3) มาเป็นมาตรา 14 (2) ก็คือ ใช้ถ้อยคำแล้วก็ใช้การตีความให้มันเข้ามาตรา 14 (2) คือจริง ๆ ตอนนี้ ปอท. เหมือนเน้นเรื่องสถาบันเป็นหลักค่ะ แต่ว่าเป็น Fake News ส่วนใหญ่เขาจะส่งไปที่ บช.สอท. ก็คือกองบัญชาการใหม่ที่พึ่งตั้งขึ้นมา ตอนนี้ก็เน้นเรื่องสถาบันมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์ : บช.สอท. ตอนนี้เหมือนงานซ้ำซ้อนกันไหมครับ หรือเขาจะแยกเรื่อง Fake News ไปตรงนั้น เริ่มโอนถ่าย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เริ่มจะไปทางนั้นเยอะแล้วค่ะ ส่วน ปอท. เหมือนเป็นหน่วยงานยุทธศาสตร์ของ ตร. เขาก็จะบอกว่าไปทำคดีที่พ่วงกับการสั่งการอะไรประมาณนี้ ตอนนี้เน้นเรื่องสถาบัน ถ้าเป็นเรื่อง Fake News ไม่ค่อยจะมีมาเท่าไร แต่ตอนปีที่แล้วเยอะจริงเรื่อง COVID 19 เยอะมาก

ผู้สัมภาษณ์ : มีการร้องเรียนเรื่อง Fake News เกี่ยวกับพวกอาหารเสริม พวกยา เข้ามาไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ นาน ๆ ที จะมาค่ะ แต่ว่าถ้าเป็นพวกอาหารเสริมมันจะเป็น บก.ปคบ. เป็นคนทำอยู่แล้วเขาก็จะแจ้งรวมกับ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เข้าไปแต่หน้างานของเขาคืออาหารเสริมอยู่แล้ว

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะฉะนั้นมันก็จะมี channel แตกต่างกันไป ของ ปอท. เองมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาบันเป็นหลัก เพราะฉะนั้นหน่วยงานเกี่ยวข้องกับข่าวลวงในกรณีของตำรวจมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาดูแลแจ้งแต่ว่าจะขึ้นด้วยประเด็นใด ถ้าเป็นประเด็นเรื่องยาก็เป็นเรื่องของ ปคบ. ไปดูแลเอาใช่ไหม

ครับ **คำถามต่อมา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ของไทย ณ วันนี้ ในมุมมองของท่านควรปรับแก้อะไรอีกไหม มันพอที่จะจัดการกับปัญหาข่าวลวงไหม วันนี้ถามง่าย ๆ เราควรกฎหมายเฉพาะออมาจัดการกับปัญหานี้ เพราะว่าเรื่องปัญหานี้เป็นปัญหาที่ใหม่มันใหญ่เกินกฎหมายที่มีอยู่หรือเปล่า หรือ 14 (2) และ (3) ก็พอแล้ว**

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ มันน่าจะดีกว่านี้ได้ คือจริง ๆ เรื่องของข่าวลวง เรื่องของโพสต์ที่ไม่เหมาะสมอะไรก็ตาม เมื่อมันโพสต์ลงในพวกโซเชียลมีเดีย พวกสังคมออนไลน์ พวก Facebook Twitter คือตอนแรกดิฉันก็เข้าใจว่าจะให้พวกผู้ให้บริการปิดได้ คือ จริง ๆ เข้าใจว่าอย่างนั้นที่มันทำไม่ได้ที่ตอนนี้มันเป็นไปไม่ได้ เป็นไปได้ยากเพราะว่าเราบังคับ Facebook ไม่ได้ บังคับทวิตเตอร์ไม่ได้ ได้อย่างมากก็ Facebook Thailand แล้ว แจ้งไปที่ผู้ให้บริการ internet อีก 20 กว่าแห่งแล้ว ก็ไม่ปิดค่ะ คือปัญหามันอยู่ที่ว่า เนื่องจากว่าพอเป็น https แบบเข้ารหัสมันก็เลยไม่สามารถปิดได้ ก็คือมันเป็นการเข้ารหัสมีผู้ให้บริการฝั่งหนึ่ง ผู้ใช้บริการฝั่งหนึ่ง แล้วก็มีการลำเลียงข้อมูลมาถึงผู้ใช้บริการใช่ไหมค่ะ ที่ตอนนี้ที่บังคับได้ก็คือพวก ISP ผู้ให้บริการ ที่นี้เขาเองไม่มีสิทธิเข้าถึงเพื่อจะไปปิดกั้นให้ เขาก็เลยปิดกั้นไม่ได้สักที มันจะต้องปิดกั้นที่ต้นทางกับปลายทางซึ่งต้นทางก็คือ Facebook ใหญ่ที่เป็น sever ใหญ่กับปลายทางก็คือผู้ใช้บริการ ถ้าเกิดว่าปิดตรงถนนปิดไม่ได้ ปิดตรงท่อลำเลียงมันไม่ได้ ปิดตรงผู้ให้ ISP นะไม่ได้ พอมันบังคับ Facebook ไม่ได้เพราะมันไม่มี Facebook ในไทย มันเป็นข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างมันก็เลยค่อนข้างยาก แต่ดิฉันก็คิดว่ามันน่าจะทำได้ดีกว่านี้ได้ อันนี้มันคือข้อเท็จจริงที่เป็นข้อจำกัด

ผู้สัมภาษณ์ : ปัญหาหลักเพราะว่าเขาไม่อยู่ใน jurisdiction เรา server เขาไม่ได้อยู่ในเมืองไทยใช่ไหมครับ เราก็เลยไปบังคับเขาไม่ได้ในเรื่องการปิดกั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ที่นี้แม้จะปิดกั้นคนที่เขากระทำความผิดเขาก็ไปเปิดใหม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ เขาเปิดใหม่ได้อยู่ดี

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะฉะนั้นเหมือนกับไล่กันไปไม่จบไม่สิ้นมันเป็นลักษณะอย่างนั้นอยู่ จะปิดอันแรกก็ยากอยู่แล้ว แต่เขาไปเปิดใหม่ง่ายกว่าตั้งเยอะใช่ไหม ถ้ามีมาตรการแบบว่าขอความร่วมมือให้เขาติดแท็กหรือป้ายบอกว่าข้อมูลนี้เป็นข้อมูลเท็จหรือข้อมูลไม่ถูกต้องหรือหน่วยงานรัฐเองนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องเข้าไปประกอบกับข้อมูลเท็จอันนั้นเพื่อให้คนเสพคนอ่านได้รับทราบข้อมูลทั้ง 2 ด้าน ท่านมองว่าประเด็นนี้จะเป็นอย่างไรบ้าง ผมไม่แน่ใจว่าทางเขาจะให้ความร่วมมือไหม แต่ผมว่ามันจะเป็นมาตรการที่อาจ soft ลงกว่าไปแจ้งให้เขาปิด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็จริง ๆ มันมีมาตรา 15 ที่ว่ามันต้องปิดใช่ไหม ตรงช่องทางรายงานใช่ไหม แต่ตามปกติเราก็ report ไปแล้วรายงานไปแล้วมันก็ยังอยู่เหมือนเดิมตลอดเลย ถ้าเรื่องของว่าให้เจ้าหน้าที่ไปแปะข้อมูลตามโพสต์ต่าง ๆ ใช่ไหม ก็ค่อนข้างยากเพราะว่ามันเยอะมาก มันก็มีศูนย์ Fake News ที่เขาค่อยทำอยู่ว่าเป็นรูปโพสต์แล้วก็แปะว่า Fake News ก็มี แต่มันมีคนเข้าถึงนิดเดียว มันไม่ได้รับความนิยม

ผู้สัมภาษณ์ : ใช่ เพราะว่าคนไม่เข้าไปศูนย์เพื่อดู เขาจะดูในตัว Facebook ใช่ไหมครับ แต่มันต้องแปะในตัว Facebook อันนั้น เช่นมีข่าวอะไรขึ้นมาที่เป็นข่าวลวงหรือข่าวที่ไม่ดีอย่างนี้ก็จอาจจะต้องให้ Facebook เองแปะข้อมูลหรือแปะแท็กเอาไว้ ผมไม่แน่ใจทำได้ในทางปฏิบัติหรือเปล่าเพราะว่าในต่างประเทศเองในสิงคโปร์เองเขาก็พยายามจะใช้วิธีนี้แต่เนื่องจากสิงคโปร์มันบังคับได้มันก็เลยทำได้แต่ของเรามันอยู่นอกเหนือการบังคับของเรา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ อยากให้แก้ไขเรื่องเกี่ยวกับพวก Facebook อวตาร account ที่มันไม่มีตัวตนจริง ๆ ที่มันผุดขึ้นมาด้วยไม่รู้มันจะทำได้หรือเปล่า

ผู้สัมภาษณ์ : บังคับเขาไม่ได้เพราะปัญหาเขาไม่ได้อยู่ใน jurisdiction เราที่นี้โทษในมาตรา 14 ปรับ 100,000 บาท ในมุมมองของท่านน้อยหรือไม่ เพราะในต่างประเทศปรับกันเป็นล้าน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือเอาจริง ๆ พอไปถึงศาลแล้วอย่างที่ดิฉันเรียนไปเมื่อก่อนหน้านี้ ศาลปรับ 10,000 เดียว

ผู้สัมภาษณ์ : ศาลก็ปรับ 10,000 เดียว เนื่องจากใช้ดุลพินิจลดลงมาได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แต่ท่านก็คงดูจากพฤติการณ์ ก็คือเขากระทำความผิดครั้งแรก แล้วก็ดูจากโพสต์ก็ไม่ได้มีเจตนาไม่ดีนัก เจตนาของเขาก็ไม่ได้คิดร้ายคือเขาก็เป็นโพสต์แบบให้ดื่มน้ำเยอะ ถ้ารู้สึกคอแห้งอย่าปล่อยให้คอแห้ง ดื่มน้ำเพื่อป้องกัน COVID 19 ประมาณนี้ค่ะ โพสต์ของเขา

ผู้สัมภาษณ์ : ที่นี้โทษในต่างประเทศเองไม่ว่าเป็นสิงคโปร์ก็ดี เยอรมันเองก็ดี เขาแบ่งบุคคลธรรมดาทำผิดกับนิติบุคคลทำผิด กรณีของ ปอท.เองปัจจุบันมันมีกรณีซึ่งนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดถูกกล่าวหาไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นิติบุคคล ณ วันนี้ มีที่ดิฉันถืออยู่อันหนึ่งค่ะ เป็นคดีมาตรา 27 เป็น Facebook Inc. แต่ตอนนี้ยังไม่มีทางออกอยู่เลย เพราะเพิ่งเป็นครั้งแรกแล้วก็เขาก็จี้ให้ทำตอบรับก็เลยรีบรับ ยังไม่รู้เลยยังมืดมัว ส่วนพวกผู้ให้บริการพวกแพลตฟอร์มในไทยอย่างพันทิปอะไรอย่างนี้เขาก็ให้ความร่วมมือตลอด ปัญหาอยู่ที่ Facebook ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : เขาไม่ได้อยู่ในเมืองไทยเรา แล้วก็กฎหมายของประเทศเขากับของเราไม่เหมือนกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันยิ่งแล้วใหญ่เลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยิ่งแล้วใหญ่เลย

ผู้สัมภาษณ์ : ใช่ คือปัญหาหลักอันหนึ่งเลยที่เขาอาจจะไม่ได้ปฏิบัติตามคำขอของเรา ในส่วนปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานกันเองมีปัญหาในทางปฏิบัติบ้างไหมค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ระหว่างหน่วยงานไม่มีค่ะ แล้วจะมีคณะกลั่นกรองของกระทรวง DES ที่มาพิจารณากันว่าอันนี้เข้าข้อกฎหมายไหมด้วยแล้วจะเป็นการประชุม 4 ฝ่าย มีกองกฎหมายกระทรวง DES , กองป้องกันของกระทรวง DES , ตำรวจ และก็ศูนย์ Fake News ก็ร่วมกันพิจารณา เพราะฉะนั้นเจอกันบ่อยอยู่แล้วก็จะประสานงานง่ายค่ะ ไม่มีปัญหา

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านพูดตอนต้นว่าในส่วนของขั้นตอนในเรื่องของการดำเนินคดี คือมีขั้นตอนที่ต้องดูว่าเข้าข้อกฎหมาย คือมาตรา 14 (2) หรือไม่ บางที่ต้องมานั่งตีความ หรือต้องอาศัยความเห็นของอาจารย์นิติศาสตร์ ใช่ไหมค่ะ แสดงว่ามาตรา 14 (2) นี้ ในส่วนของตัวบทมันกว้างหรือมันมีปัญหาเรื่องการตีความด้วยหรือเปล่าคะ ทาง ปอท.ถึงต้องอาศัยในส่วนของทางนักกฎหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ค่ะ มันเป็นขั้นตอนของการสอบสวนอยู่แล้ว ถ้าตามคำสั่ง ตร.ที่ 419 ก็คือเขากำหนดถ้าเกิดว่ามันเป็นข้อมูลที่เราคือ ตร. แค่รวบรวมพยานหลักฐานไม่สามารถที่จะตีความเองได้ ถึงแม้ว่าเราจะอ่านแล้วเราสามารถตีความได้เลยก็ตาม แต่ก็ต้องมีพยานที่ยืนยันการกระทำความผิดนั้น ก็ไม่ใช่ว่าจะตีความไม่ได้ ตีความได้แต่ว่าก็ต้องใช้พยานเพื่อยืนยันค่ะ เดี๋ยวหาว่า ตร. ไปให้เขาโดนคดีอาญา

ผู้สัมภาษณ์ : เมื่อกี้เราพูดถึงในส่วนของ Facebookไปค่อนข้างเยอะนะคะ อย่างในส่วนโซเชียลมีเดียอื่น ๆ ความยากง่ายในเรื่องของการไปตามตัวเขา มันยากง่ายต่างกันไหมค่ะ อย่างมีข่าวดาราที่เขาไปฟ้องคนที่มาหมิ่นประมาทเขาใน IG เหมือนจะได้หลายคนไม่รู้ว่าแต่ละ App มันจะตามยากง่ายต่างกันไหม

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แอปพลิเคชันอื่นก็ยากยิ่งกว่าค่ะ อย่าง Twitter มันมีช่องทางคล้าย ๆ กับ Facebook ก็เป็นส่วนของบังคับใช้กฎหมายใช้ e-mail ทางการ police.go.th เข้าไปรายงานเขาได้ขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ได้ แต่ก็แทบจะไม่ได้คำตอบกลับมาค่ะ ส่วน IG ก็ไม่มี ไม่มีช่องทาง line ก็ไม่มีช่องทางติดต่อ ส่วน Facebook Thailand ที่เคยปิดให้ได้ตอนนี้เขาก็ไม่ให้ความร่วมมือแล้วค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ในทางปฏิบัติมันมีการใช้ bot ในการกระจายข้อมูลไหมครับ เท่าที่เราสอบสวนมา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตอนนี้ดิฉันไม่เคยเจอค่ะ แต่เชื่อว่ามีแน่เลย

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะผมคุยกับผู้เชี่ยวชาญเขาบอกสิงคโปร์ใช้กัน เยอะมาก แต่ผมไม่แน่ใจในไทยมีหรือเปล่า แต่คิดว่ามีใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คิดว่ามี และดิฉันเองไม่ทราบแต่ว่าคิดเห็นว่ามีค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : งั้นในส่วนบุคลากรสอบถาม เราต้องมีความทันต่อเทคโนโลยีและการตรวจสอบก้าวเข้าไปมากกว่า user อีกถูกไหมค่ะ ถ้าอย่างนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ ก็ควรที่จะเป็นอย่างนั้นค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : อันนี้มีการสนับสนุนเพียงพอไหมค่ะ เป็นปัญหาต่อบุคลากรไหมค่ะว่าตอนนี้มันมีเทคโนโลยีการใช้ fake account แบบนี้การใช้ bot แบบนี้ เราต้องไปดักแบบนี้ เราต้องไปใช้แบบนี้ในต่างประเทศเริ่มทำกันแล้วอะไรอย่างนี้ มันจะต้องมีการเรียนรู้ในตัวบุคลากรที่จะไปจับอีกไหมตรงนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็ต้องเรียนรู้ ก็มีการอบรมอยู่ตลอดก็เป็นตำรวจแบบมีเครือข่ายอยู่ 10 ประเทศมั้งคะถ้าจำไม่ผิด เขาก็มีจัดอบรมค่ะของต่างประเทศก็มาจัดอบรมให้ก็ในเรื่องของเกี่ยวกับการใช้ตำรวจที่ดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีเขาก็ไปกันอยู่บ่อย ๆ ค่ะ ขอเพิ่มนิดหนึ่งค่ะ กฎหมายของทางเรามันยากในเรื่องของการป้องกันจริง ๆ แล้ว การป้องกันการเกิดเหตุมันสำคัญกว่าการไปดำเนินการหลัง

เกิดเหตุแล้ว คืออีกอย่างหนึ่งคือมันเป็นระบบแบบกล่าวหาด้วย คือต้องเกิดความเสียหายก่อน ถึงจะมาแจ้งความแล้วเป็นความผิดเข้าประกอบคือบางที ที่ดิฉันเคยเจอบ่อย ๆ ก็การปลอม account แล้วเอาไปหลอกขายของอย่างนี้ คือ ถึงแม้ยังไม่มีคนหลงเชื่อแต่ในอนาคตก็อาจจะมีก็ได้อันนี้ผู้เสียหายคือคนที่ถูกเอาชื่อ เอาหน้าไปใช้แล้วคือเขาก็เสียหาย เขาก็ไม่ได้เล่น Facebook นี้ แล้วเขาโดนเอา account นี้ไปขายของ คือจริง ๆ มันก็คืออยากให้ใช้เรื่องมีส่วนเรียกว่าอย่างไรดี มาตรการการป้องกัน หมายถึงการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุเหล่านี้ค่ะ จริง ๆ มันสำคัญกว่าการที่จะไปดำเนินคดีภายหลัง

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านมองว่าควรจะมีฐานความผิดใหม่ในเรื่องแค่ปลอม account ไหม เป็นฐานความผิดผู้ใดปลอม account ของผู้อื่น เพราะว่าวันนี้เรายังไม่บังคับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ใช่ไหมครับ ถ้าบังคับใช้ พ.ร.บ.ฉบับนี้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจจะเป็นผู้เสียหายแต่บางทีเขาปลอม account นี้เขาอาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนอื่นเป็น account อวตารเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้ามีก็ดีค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : เขามีเจตนาเอาไปหลอกลวง ก่อนที่จะเอาไปใช้จริงเราอาจจะจัดการเขาได้ก่อน ปัญหาคือจะจัดการอย่างไร ในเมื่อเป็น account ปลอมคือจับอย่างไรนั้นคือปัญหา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ แต่ย้อนกลับมาก็คือเรื่องที่ตอนนี้ศาลเรียกไปไต่สวนก่อนที่จะสั่งให้ระงับการทำให้แพร่หลาย อันนี้ดิฉันคิดว่าในความคิดตัวเองก็คือมันน่าจะมีผลนิดหนึ่ง ดิฉันก็เห็นอยู่ในทวิตเตอร์แต่คือมีคนมาโพสต์ว่าทุกคนเราโดนศาลเรียกนะเราโดนคดีแต่น่าจะไม่พ้นเรื่องสถาบัน แล้วก็โพสต์หมายศาลในทวิตเตอร์ด่าว่ามันก็มีคนมาคอมเมนท์ต่อบอกว่าอย่าไปนะอันนี้คือเขาหลอกให้เราเปิดหน้าอย่าไปเดี๋ยวโดยดำเนินคดี คือ account พวกนี้เป็นอวตารทั้งหมดค่ะ จริง ๆ ก็อาจจะทำให้ข่าวพวกนี้ Fake News พวกนี้ลดลงแต่ว่าก็ไม่แน่ใจเพราะเริ่มใช้ไม่นาน ไม่ใช่ค่ะเริ่มเปลี่ยนวิธีไม่นาน

ผู้สัมภาษณ์ : เทียบกับกฎหมายสิงคโปร์ และกฎหมายเยอรมัน คิดว่าในประเทศไทยเอง ควรที่จะมีการนำแนวทางของสิงคโปร์ หรือเยอรมัน เรื่องใดมาใช้ได้ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็เรื่อง fake account ควรใช้ค่ะ แต่ว่าส่วนเรื่องของการลบหรือการระงับการเผยแพร่ข่าวลวงของประเทศเยอรมัน มันต้องมาตร 15 ใช่ไหมค่ะ แต่ว่ามันบังคับเขายังไม่ได้ไง คือเราในทางปฏิบัติมันค่อนข้างจะมีข้อจำกัดเยอะประเทศอื่นเขาอาจจะมี Facebook ตั้งอยู่ในประเทศเขามี server มีอะไรที่เขาสามารถทำได้ คือของเรามันยังไม่ได้ แต่อยากให้เพิ่มการจัดการกับ fake account ก็จะลดงานได้เยอะเหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : คือเป็นฐานความผิดใหม่ขึ้นมาเลยหรือยังไงครับ หมายถึงจะเพิ่มลักษณะแบบไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แบบในลักษณะ อาจจะต้องกำหนดให้พวกผู้ให้บริการแพลตฟอร์มต้องให้ยืนยันตัวตนใน ณ เข้าลงทะเบียน ถ้าเพิ่มมาเป็นมาตราใหม่เลยใช่ไหมค่ะ

ผู้สัมภาษณ์ : ผมเข้าใจว่าทางกระทรวง DES พยายามแล้ว ท่านรัฐมนตรีพยายามออกประกาศนี้มาแต่ผมก็ไม่แน่ใจออกมาแล้ว ทาง Facebook เขาจะปฏิบัติตามหรือเปล่า เขาอาจจะไม่ปฏิบัติตาม

ไม่ได้ ใครก็ได้ลงทะเบียน Facebook ก็ยังใช้งานได้อยู่ มันก็ต้องไปบังคับอีกประเทศก็อาจจะไม่ได้ คือวิธีการเดียวเลยที่แก้ไขได้ก็คือปิดโดเมน ปิด Facebook มันไม่ได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันนั้นต้องเป็นจีนหรือเปล่า จีนทำได้ประเทศเดียว กำลังคิดว่าอันนี้เป็น power ของประเทศหรือว่าเป็นศักยภาพอะไรบางอย่าง เพราะว่าถามว่าสิงคโปร์มี ฮ่องกงมี อันนั้นก็พอเข้าใจ แต่บอกว่ามาเลเซียมี ทำไหมฐาน Facebook ถึงไปอยู่ที่มาเลเซีย

ผู้สัมภาษณ์ : เพราะฉะนั้นเขา control ได้ก็คือในประเทศเขาด้วยใช่ไหมคะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ คือเหมือน server พอ server ตั้งอยู่ ดิฉันไม่แน่ใจว่า account ของพวกเราถ้าเกิดเราเล่น Facebook ไม่แน่ใจว่า server มันจะไปถึงอเมริกาไหม มันอาจจะอยู่แถว ๆ นี้ก็ได้

ผู้สัมภาษณ์ : เข้าใจว่าอยู่สิงคโปร์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เข้าใจว่า server ของ Facebook มันก็ world wide ทั่วโลกคือเขาอะไรที่มันแบบโดนดึงมาใช้โดนเรียกตัวไหนที่โดนเรียกมาใช้บ่อย ๆ มันก็จะเอามาสำรองข้อมูลเอาไว้ใกล้ ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องเปลือง bandwidth ในการเข้าถึงก็เป็นการลดค่าใช้จ่ายอะไรต่าง ๆ ของเขาด้วย ที่นี้ที่เราไม่แน่ใจว่ามันเป็นเพราะ power ของประเทศหรือว่าเป็นข้อกฎหมายที่เอื้อให้เขาทำธุรกิจง่ายหรือเปล่าอาจจะเป็นเรื่องนั้น

ผู้สัมภาษณ์ : นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว ท่านคิดว่ามีมาตรการอื่น ๆ ที่เราจะกำกับดูแลข่าวลวงบน internet ได้ในฐานะเป็นผู้ฝ่ายปฏิบัติเพราะว่าดูแล้วกฎหมายมันเหมือนกับมันมืดมนเล็กน้อยในการบังคับใช้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กำกับดูแลใช่ไหมค่ะ คือจริง ๆ อย่างที่ดิฉันเรียนไปก็คือมันควรสามารถที่จะใช้การป้องกันการเกิดเหตุอะไรต่าง ๆ ให้มากขึ้นกว่านี้

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนมาตรการป้องกันก็มีความสำคัญใช่หรือไม่ครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ การป้องกันเพราะว่าตอนนี้มันต้องเกิดความเสียหายก่อนมันถึงดำเนินการได้ การป้องกันคือเหมือนกับเราควรที่จะสามารถปิด account ไอ้พวกนี้ได้ แต่พอไปถึงวิธีการปฏิบัติมันก็วนกลับเรื่องเดิม คือ การที่ว่าศูนย์ Fake News หรือว่าใช้วิธีการที่ใช้ Facebook ของหน่วยงานอย่างนี้ค่ะ พอลงข้อมูลปั๊บแล้วยิง Ad ดีไหมค่ะ ยิง Ad ให้คนเห็นเยอะ ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ก็จะเป็นมุมมองเหมือนการเข้าถึงข้อมูล การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่มี power ต่างกันในแง่คนปล่อยข่าวลือกับมีกำลังเข้าถึงมวลชนมากกว่า แต่ในแง่ทางภาครัฐที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกลับเข้าไม่ถึงในแง่ที่จะบอกข้อมูลที่ถูกต้อง ท่านมองดูว่ามันไม่สมดุลตรงนี้หรือเปล่าค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ก็คือ คนเราเวลาจะเชื่ออะไร จะฟังอะไร จะอ่านอะไร เขาก็จะเชื่อในสิ่งที่ตรงกับความคิดเห็นของเขา อันนี้ใช่เลยตรงกับที่คิดไว้เลย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นอย่างนี้ แต่ว่าถ้าเกิดเป็นข่าวจริง ๆ ที่หน่วยงานประกาศบางทีเขาก็อาจจะไม่เชื่อ และก็เข้าไม่ถึง เหมือนกับเรียกอะไรดี algorithm ตอนนี้ ถ้าเกิดว่าเราไม่ค่อยได้ดู เราไม่ได้เปิดมันดู ก็จะไม่ถึง เขาก็จะไม่เห็น

ผู้สัมภาษณ์ : ก็เป็นปัญหาของภาครัฐที่จะต้องมีความพยายามในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อให้เข้าถึงให้เกิดการเข้าถึงไม่ว่าจะเป็นช่องทางไหนก็แล้วแต่ เพราะในส่วนที่จะไปบังคับในแง่คนกระทำการที่ผิด มันน่าจะเป็นการยากถูกไหมค่ะ ถ้ามองตรงนั้นมัน control ยาก แล้วท่านคิดว่านอกจาก ปอท. แล้วหน่วยงานอื่น ๆ คิดว่าน่าจะมีบทบาทสำคัญในการที่จะมาช่วยเรื่องการดูแลกำกับตัวปัญหาข่าวลวงนี้ ท่านมองว่าจะต้องเป็นห่วยงานไหนค่ะ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ประชาสังคมหรือทางนักกฎหมาย นักวิชาการหรือสถาบันอะไรต่าง ๆ ท่านคิดว่าตัวไหนน่าจะมีผลมีอิทธิพลต่อการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าเป็นหน่วยงานคงไม่พ้นหน่วยงานดิจิทัล แล้วที่เขาตั้งศูนย์ Fake News ขึ้นมาแล้วก็ส่วนตัวของดิฉันเองที่มีความคิดเห็นก็คือจะต้องมี influencer ตอนนี้คนดู influencer ก็น่าจะเอามาเป็นโฆษกของกระทรวงก็ได้ หรือว่าเรื่องเกี่ยวพวก Fake News ก็ได้ หรือว่าตำรวจก็ได้อย่างที่ ปอท. ก็จะประชาสัมพันธ์ลง Facebook ของเขาเอง นักข่าวที่เป็นเพื่อของเขาก็แชร์ด้วย ก็คืออยากที่จะให้คนที่มีชื่อเสียงหรือว่าเป็น influencer เป็น youtuber อะไรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระแสของคนหรือว่าของเด็ก ๆ อย่างเก๋ไก๋สไลเดอร์ มีผู้ติดตามเป็นเด็ก ๆ เยอะ อันนี้อยากจะให้น้องเขามาช่วยเหมือนกัน เพราะว่าทุกวันนี้คนดู YouTube ดู TikTok ดู Facebook มากว่าดูทีวี ข่าวก็ไม่ค่อยถึงแล้วตอนนี้ก็คืออ่านใน Line ด้วย จะเป็นอย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์ : ประเด็นนี้ผมเห็นด้วยมากเลยนะครับว่า influencer ในแต่ละ section ในแต่ละกลุ่ม ๆ วัยของบุคคลควรจะมีบทบาทช่วยในหน่วยงานภาครัฐ ในการที่จะป้องกันไม่ให้ข่าวลวงมันแพร่กระจายไปหรือสร้างความเชื่อมั่นเพราะว่าวันนี้หน่วยงานภาครัฐพูดเนี้ยคนที่เขาไม่เชื่ออย่างไรเขาก็ไม่เชื่อเพราะ bias ของเขาอยู่แล้ว นอกเสียจากให้คนกลาง influencer เขาเองเป็นคนพูด ผมว่ามันจะมีน้ำหนักเป็นอันหนึ่งที่น่าใส่ใจมากประเด็นนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช่ค่ะ ถูกค่ะ ดิฉันคิดว่าน่าจะมี event ประเด็นอะไรที่ทำเกิดความร่วมมือเพราะว่าคิดว่าคนพวกนี้เขาจริง ๆ เจตนาเขาถ้าเขาเปิดเผยตัวเองขนาดนี้ เขาก็ต้องการที่จะสร้าง value ให้กับตัวเอง เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้ตัวเขามี value เพิ่มขึ้นนอกจากจะไป entertain ไปอะไรแล้วเป็นไอดอลทางด้านความถูกต้องของสังคม น่าจะพ่วงขึ้นมา คิดว่าอันนี้น่าจะเป็นแคมเปญที่สามารถทำได้จริงแล้วค่อย ๆ ทำไปเรื่อย ๆ มันจะแพร่วงกว้างไป คิดว่าอันนี้น่าสนใจมากเลยค่ะ ปกติเราจะมองเป็นแค่มูลค่าทางตัวของดารา ซึ่งอาจจะมองว่าเราไปจ้างเขาไม่ไหวหรอกภาครัฐที่จะต้องไปลงทุนจ้างพวกนั้นมาเป็นพรีเซนเตอร์แต่สิ่งที่ท่านบอก influencer เล็ก ๆ พวกอย่างนี้มันก็เป็นช่องทางใหม่ ๆ บางทีอาจจะได้ความร่วมมือที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ได้

เคยดูช่องแบร์ฮักช่อง YouTube เขาก็แบบไปเรื่องของสรรพากรในเรื่องของการจ่ายภาษีอะไรต่าง ๆ เขาก็มาให้ความรู้หลาย ๆ ครั้งที่เหมือนหน่วยงานราชการติดต่อเขาไป อย่างไปรษณีย์ เขาทำคลิปแล้วก็นำเสนอได้ดีคนติดตามก็เป็นล้านคน เป็นพวกวัยทำงาน เริ่ม ๆ เรียนมหาวิทยาลัยจนไปถึงทำงานเยอะค่ะ เยอะมาก ๆ น่าจะมีความสามารถสร้างแรงกระเพื่อมได้ในส่วนตรงนี้

เจ้าหน้าที่บริษัทสื่อสังคมออนไลน์
(ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากบริษัทสื่อสังคมออนไลน์)

ผู้สัมภาษณ์ : คำว่า “ข่าวลวง” (Fake News) ในความเห็นของท่านหมายถึงข่าวสารที่มีลักษณะอย่างไร (เช่น ข่าวเท็จ ข่าวปลอม ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด ข่าวบิดเบือน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คำว่าข่าวลวงของแต่ละคนมีนิยามที่ไม่เหมือนกันนะครับ สำหรับผมข่าวลวงคือการเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่รู้ได้เชื่อได้ว่าผิดแต่ก็ยังเผยแพร่กันอยู่ ซึ่งอันนี้ฟังดูแล้วมันก็กว้าง ๆ แต่ว่านิยามที่ผมใช้มันจะไม่เหมือนกับคนอื่นนิดหน่อย ก็คือโดยนิยามของผมแล้วว่าคือ 1. ข่าวลวงต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเท็จ แปลว่าความคิดเห็นไม่เกี่ยว งั้นต้องตัดความคิดเห็นออกไปก่อน 2. ก็คืออะไรจะเป็นข่าวลวงได้ต้องพูดถึงอดีตเท่านั้น พูดถึงอนาคตเป็นข่าวลวงไม่ได้เพราะเรายังไม่รู้ว่ามันเท็จหรือไม่ อย่างเช่นบอกว่าประเทศไทยจะมีวัคซีนไม่พอฉีดคน 70% ก็คือไม่พอถึง herd immunity ภายในธันวาคม คนที่พูดประโยคนี้ไม่ได้พูดข่าวลวง เขาพูดถึงอนาคต แล้วเมื่อเวลานั้นมาถึงคือสิ้นธันวาคม มีวัคซีนฉีดพอแล้ว คำพูดนี้ก็ยังไม่เรียกว่าข่าวลวงสำหรับผม แม้ว่าข้อเท็จจริงเราจะค้นพบแล้วนะ คำพูดนี้ก็ไม่ใช่ข่าวลวง เพราะคำพูดนี้มันพูดก่อนข้อเท็จจริงนั้นเกิด อันนี้คือปัญหาที่ผมพบว่าคนที่มองข่าวลวงไม่แยกแยะประเด็นเหล่านี้ คือถ้าใครก็ตามแต่พูดถึงอนาคต ตัดจากมุมมองผมตัดคำว่าข่าวลวงออกไปได้เลย ตัดคำว่า False ออกไปได้เลย แต่เราต้องสอนคนให้รู้จักว่าเวลาคนมันพูดถึงอนาคต every sentence ที่เป็นอนาคตจะเกิดอะไรขึ้นเป็น speculation ล้วน ๆ จะเชื่อไม่เชื่อต้องไปคิดเอา เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะเป็นข่าวลวงได้ 1. ต้องเป็น fact base ไม่ใช่ opinion 2. ต้องเป็นคำพูดที่เกี่ยวกับอดีตเท่านั้น พูดถึงปัจจุบันก็เป็นข่าวลวงไม่ได้เพราะว่ามันก็ speculation เพราะไม่มีใครรู้ absolute knowledge แล้วต่อให้พูดถึงอดีตก็ต้องเป็น fact ที่จับต้องได้ เช่น มีคนพูดกันว่าจริงไหมที่ประเทศไทยเริ่มมีฉีดไฟเซอร์แล้ว อันนี้ไม่ใช่ข่าวลวงเพราะอันนี้เป็นคำถาม แต่เราก็จะเห็นว่า fact check ออก organization ในประเทศไทยชอบเอาสิ่งนี้มาแล้วก็บอกว่าเป็นข่าวลวงไม่จริง แต่มันไม่ใช่ข่าวไง เพราะมันไม่ใช่ fact เขาไม่ได้พูดถึง fact อยู่ เขาไม่ได้ make factual claim ดังนั้นเฟกนิวส์มันมี 3-4 องค์ประกอบ 1. คือมันต้องไม่เป็น opinion 2. มันต้องเป็นอดีตเท่านั้น แล้ว 3. คือมันต้องเป็น factual claim มันเป็นคำถามไม่ได้ อาจเป็นข่าวลือพอได้ เพราะข่าวลืออาจมาในรูปแบบของ factual claim ได้ นิยามข่าวลวงของผมค่อนข้าง constrain ในสิ่งที่พิสูจน์ได้ว่าลวงจริง อะไรที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ เราก็ยังไม่ถือว่าเป็นข่าวลวง เราก็ถือว่าเป็น just another piece of information แล้วเราต้อง assume ว่าทุกคนต้องเอา information เหล่านั้นมาพิจารณาความน่าเชื่อถืออีกชั้นนึง ง่าย ๆ คือถ้าเราบอกว่าเรามีข้อมูลแล้วมันมีสเปกตรัมระหว่างความน่าเชื่อถือ ระหว่าง absolutely น่าเชื่อถือเลย มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ กับไม่มีหลักฐานอะไรเลย เช่น claim ไร้สาระอะไรมาสักอย่างหนึ่ง อาจจะมีสาระก็ได้นะ แต่เป็น claim ที่ไม่มีหลักฐานอะไรเลย ข่าวลวงก็จะไปใกล้ claim ที่ไม่มีหลักฐาน แต่ว่ามันจะต่างกัน เพราะว่า claim ไม่มีหลักฐานจริง ๆ จะอยู่ตรงกลาง มันมีอีก farness of spectrum คนชอบไปคิดว่าสเปกตรัมมันแคบแค่เนี้ย มันมีอีก farness spectrum ก็คือ claim ที่มีหลักฐานพิสูจน์ distribute ได้ ที่ claim ไม่มีหลักฐานเลยจริง ๆ มันอยู่กลาง ๆ ค่อนมาทางไม่มีหลักฐาน คือจะเลยตรงนั้นไป คือเริ่มมีหลักฐาน distribute ได้ แต่เริ่มมีหลักฐาน distribute ได้มันก็เป็น gray area นะเพราะ claim บาง claim มันมีทั้งหลักฐานซับพอร์ทและหลักฐาน distribute แปลว่า claim มันไม่ precise พอใช่ไหม claim บางเคลมมันเป็นอย่างงั้น เคลมว่าโลกแบนมันมี

หลักฐาน distribute ได้ใช้ แต่ claim ว่าในจักรวาลนี้มีสิ่งมีชีวิตมากกว่าแค่ดวงดาวดวงนี้มันมีหลักฐานพรูฟได้ทั้ง 2 ด้านตอนนี้ เพราะ claim นี้มันยังไม่ชัดพอ เพราะข้อมูลเรายังไม่ครบ แต่มันจะมี claim ประเภทที่มีหลักฐาน distribute ได้ชัดเจน claim พวกนั้น เฟกนิวส์มันจะไปใกล้เอ็กซ์สตรีมนั้น มันไม่ใช่แค่ใกล้นะแต่มันต้องมีหลักฐานนะ แต่ว่ามันต้องเป็นอะไรที่ distribute ได้ claim ที่ distribute ไม่ได้ ผมไม่เรียก เรียกอย่างมากก็ hearsay ซึ่ง hearsay มันจะอยู่ตรงกลางเมื่อสักครู่ คือ claim ที่ไม่มีหลักฐานอะไร คือมันจะมี truth แล้วมันก็จะมี hearsay แล้วมันก็จะมีเฟกนิวส์ หรือ fault claim หรือ fault information ทั้งหลาย ทีนี้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย เฟกนิวส์มันเลยมาถึง hearsay ด้วย อย่างไรก็ตาม ที่เป็น hearsay แล้วฉันไม่เห็นด้วย ฉันเรียกมันเฟกนิวส์ไว้ก่อนเลย มันก็จะทำให้เกิดความสับสนได้ ผมค่อนข้างแยกแยะ

ผู้สัมภาษณ์ : opinion ของที่ว่ามาจะต้องเป็น opinion base on ข้อเท็จจริงหรือข้อความจริงหรือไม่หรือสามารถเป็น opinion อะไรก็ได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือจากมุมมองผมเห็นว่า opinion ไม่มีทางเป็นเฟกนิวส์ได้แต่ถ้า opinion นั้นอ้างอิงข้อเท็จจริง มี fact underlie opinion เราจะต้องไป fact check เฉพาะ claim คือ opinion มันมีได้หลากหลายประเภทนะ ถ้า opinion มันเป็นแค่ opinion ซึ่ง opinion is not truth claim เพราะฉะนั้นเฟกนิวส์เราต้องไปมองหา truth claim แล้วต้องเป็น truth claim ที่พิสูจน์ได้ truth claim ที่กว้างเกินไปพิสูจน์ไม่ได้ fact checker ก็ไม่ fact check กัน ก็เหมารวมไปใน opinion

ผู้สัมภาษณ์ : ตรงนี้ผมได้ประเด็นเลย เพราะว่าจริง ๆ แล้วตรงเนี้ยสำคัญที่สุดเลยที่ผมมองนะ ว่าขอบเขตของคำว่าข่าวลวงมันมีแค่ไหน ก่อนที่เราจะไป regulate เพราะงั้น ไม่งั้นกฎหมายมันก็จะใช้ตีคลุมเลยกับทุกเรื่อง ซึ่งจริง ๆ แล้วในประมวลกฎหมายอาญามันก็มีเรื่องการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต แต่ไม่เป็นหมิ่นประมาทอยู่แล้ว ซึ่งจริง ๆ แล้วมันอาจจะไปโยงในประมวลกฎหมายอาญามาใช้กับเรื่องนี้ได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ อาจจะไม่ต้องมีกฎหมายเลยก็ได้นะ ไม่งั้นคำถามกลับไปที่เราจะต้องถามก็คือควร regulate ไหม นี่ก็ยังเป็นอีกคำถามนึงนะฮะ แต่แน่นอนผมเห็นด้วยว่าเราต้องมีนิยามก่อน เพราะถ้านิยามเราไม่ชัดกฎหมายตีขลุมจะวุ่นวายมาก แล้วเดี๋ยวพอเราไปพูดถึงกฎหมาย POFMA ก็จะเห็นว่าเพราะว่านิยามมันไม่ชัด แล้วการที่หลักการไม่ชัดแล้วเดี๋ยวมันจะมีปัญหา

ผู้สัมภาษณ์ : พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ของเรา ซึ่งมันก็มีบทบัญญัติที่ใช้อย่างที่ทราบอยู่แล้ว ก็คือมาตรา 14 (2) ที่เขาใช้วันนี้ก็คือการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยเป็นการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งกำหนดโทษไว้ค่อนข้างจะหนักนะครับ คือมีโทษจำคุก 5 ปี แล้วก็ดึงเอาผู้ให้บริการต้องมาร่วมรับผิดใจทางอาญาอีกตามมาตรา 15 แล้วก็มีเรื่อง เรื่องการระงับการเผยแพร่ตามมาตรา 20 นะ อันนี้ ท่านมองการนำ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาใช้กับกรณีเฟกนิวส์ตรงเนี้ยมันมีความเหมาะสมไหม แล้วก็ควรปรับแก้หรือควรที่จะมีท่าทีกับในเรื่องเฟกนิวส์ยังไง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่เหมาะเลยครับมาตรา 14 (2) นี่จริง ๆ ควรเอาออกทั้งมาตรา แต่ว่าเหตุผลเป็นเพราะว่าคำว่าเท็จมันกว้างเกินไป ใช่ไหม คำว่าเท็จมันกว้างมากครับ อย่างเช่นผมพิมพ์ผิดแล้วกดแชร์ไปบนโซเชียลเรียกว่าเท็จไหม มันเท็จ เพราะว่าคำว่าเท็จคืออะไรครับ คำว่าเท็จคือ fault ใครก็ตามแต่

ที่เผยแพร่ข้อมูลที่ผิด แล้วมันกว้างมากครับ ใครจะเป็นคนไปตีเส้นคำว่าเท็จ นั้นหนึ่งใช่ไหม เพราะฉะนั้นคำว่าเท็จมันกว้างเกินไป กว้างเกินไปเยอะเลยนะครับ สองคือ ข้อมูล จากมุมมองผมคิดว่าข้อมูลที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ มันมีได้น้อยมากครับ มันมีได้น้อยมาก ข้อมูลเท็จไม่ได้อยู่ในหนึ่งในนั้น ข้อมูลเท็จไม่ใช่สิ่งที่อยู่ในหนึ่งในนั้น ต้องลองจินตนาการดูว่าคำว่าความมั่นคงปลอดภัยของประเทศมันเปราะบาง ขนาดคำพูดไม่กี่คำพูดมันทำลายได้เลยเหรอ คือกระทบความมั่นคง ก็อาจจะกว้างไปเยอะเลยครับ เพราะฉะนั้น 2. ก็คือ คืออันนี้เราพูดถึงตัวมาตรานะ แต่ผมอยากถอยมาดู principle นิดหนึ่ง principle คือ คำถามคือข้อมูลเท็จ วิธีต่อสู้ที่ดีที่สุดคืออะไร ถ้าใช้วิธีคิดแบบ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็คือ ใครพูดข้อมูลเท็จต้องมีความผิด สมมุติว่าเราสามารถไปนิยามข้อมูลเท็จให้มัน precisely เฉพาะเฟกนิวส์ที่เราพูดกันไปถึงในคำถามแรกได้นะ คือความผิดพลาด หรือกลั่นแกล้งกันหรืออะไร เราสามารถกำจัดออกไปหมดได้ สมมุติว่าเรากำจัดออกไปหมดได้ เรากลับไปที่ใช้มันอย่างถูกต้อง 100% นะคำถามต่อไปของผมก็คือมันใช่วิธีบริหารสังคมที่ดีที่สุดไหม อันนี้คือยกประโยชน์ให้แล้วนะ คือความจริงเราลงลึกไปในเรื่องของการนิยามสิ่งนี้มันยากขนาดไหนได้อยู่แล้วนะ แล้วจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบมันควรจะมากขนาดไหน ไปถึงผู้ให้บริการด้วยควรไหม นี่ก็ ก็มีให้คุยได้อีกยาว แต่ว่าเราไม่ต้องไปถึงตรงนั้นเลยครับเราถอยมาที่ principle ถามว่าวิธีที่ดีที่สุดก็คือถ้าเราพิสูจน์ได้แล้วว่าคน ๆ นี้ หรือคนกลุ่มนี้แชร์ข้อมูลที่เป็นเฟกนิวส์ วิธีบริหารจัดการปัญหานี้ที่ดีที่สุดคือจับเขาไปขังคุกจริงหรือไม่ คำตอบก็คือไม่น่าจะจริง เพราะถ้าเราทำแบบนั้นผลที่จะเกิด side effect ก็คือ shielding effect คล้าย ๆ SLAPP law เพราะว่าคนไม่รู้ว่าสิ่งที่ฉันพูดมันจะจริงไหม ณ เวลาที่พูด คนจำนวนมากไม่รู้ว่าสิ่งที่ฉันพูดมันจริงไหม แต่ฉันกังวลนะ ถ้าเราจะไปเอาผิดเขาหมดมันก็จะไปทำให้เกิด shielding effect ในสังคม คนกล้าพูดน้อยลง สังคมที่คนกล้าแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงกันน้อยลง “แลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง” นะ แม้แต่คำนี้เราก็ใช้คำว่าแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง เราไม่ใช้คำพูดคำว่าแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง แปลว่าอะไร แปลว่าเราต้องการให้เวลาบอกว่าเราเข้าร่วมกันใน debate เข้าร่วมกันใน convention ภาษาไทยมันคือข้อเท็จจริง คือคนมีสิทธิพูดสิ่งที่เท็จ ไม่งั้นเขาจะรู้ได้ไงว่าสิ่งที่เขาพูดมันเท็จ สิ่งที่เขารู้มันเท็จ เราต้องถอยกลับไปที่ principle สมมุติว่ามีสิ่งจะเชื่อหรือผมเชื่อแล้วมันไม่จริง แล้วผมไม่สามารถพูดมันออกไปได้ ผมก็จะไม่มีวันถูก fact check ได้ผมก็จะเชื่ออย่างนี้ของผมเรื่อยไป แล้วถึงวันไปเลือกตั้งผมก็จะเลือกตั้งบนข้อมูลเท็จ เพราะฉะนั้นวิธีแก้ปัญหาข้อมูลเท็จควรที่จะเป็นการใช้ข้อมูลจริงมาหักล้าง ทีนี้คำถามก็คือ อินเทอร์เน็ตข้อมูลมันเผยแพร่เร็วมาก รัฐสู้ไม่ได้หรอก จริงหรือไม่จริง ความสามารถในการทำ propaganda ของรัฐสูงกว่าประชาชนคนทั่วไปเป็นไหน ๆ ใช่ไหม รัฐมี outside resources นะครับ รัฐมีทรัพยากรมากกว่าคนธรรมดา ไม่มีองค์กรไหนในประเทศ อาจจะมีอยู่แบบเครือเศรษฐีอยู่ 1-2 อันที่เขาเป็นเจ้าของสื่อทีวีด้วยอะไรแบบนี้ คือมีแค่คนรวยที่สุดในประเทศ 3-4 คน กับรัฐเท่านั้นแหละที่มีพาวเวอร์มากขนาดที่ถ้าเขาต้องการสื่ออะไรออกไปแล้วคุณห้ามเขาไม่ได้ คนอื่นนี่ต้องใช้ความพยายามมากมายนะฮะ เพราะฉะนั้นโซลูชั่นสำหรับผม มันควรที่จะเป็นการหักล้างข้อมูลเท็จ เราต้องหักล้างด้วย more information ไม่ใช่ less information ต้องเป็นการแก้แบบ true all information problem โดยเฉพาะ misinformation problem it’s more conversation more information ไม่ใช่ less information แล้วปัญหาของการไปทำให้เป็นกฎหมายอาญาคือการ less information อันนี้ คือ principle นะ คือมันก็จะกลับไปมีปัญหาว่าใครตีความว่าเท็จ ต่อให้เรายึดบนนิยามได้ตามที่เราคุยกันไปในคำถามแรก คำถามคือแล้วใครเป็นคนตัดสิน อันนี้เดี๋ยวเราไปเจอกันที่ POFMA ถ้าในประเทศไทยอาจจะมีปัญหาเรื่องการตีความข้อมูลเท็จ ฉะนั้น คนที่ควรจะมีความผิดในลักษณะอาญาจะต้องเป็นคนที่แบบมี propaganda ฉันจะ

ได้อะไรบางอย่างจากสิ่งนี้ เช่นจะทำให้ฉันเลือกตั้งชนะ จะทำให้ของฉันขายได้ แต่ของขายได้นี่ก็ต้องไปดูกันอีกนะว่าเป็น commercial integrator หรือว่ามันได้มาจากfundamental foundation false belief เช่น เผอิญเราไปเชื่อถือศาสนาแปลก ๆ ที่เชื่อว่าอะไรก็ตามแต่ แล้วก็เลยไปเชื่อว่าเพราะฉะนั้นการแตะของสิ่งนี้ที่หัวทุกวันแล้วมันจะทำให้เราสุขภาพดี เราก็เลยขายของสิ่งนี้ อันนี้ก็ borderline เราจะเริ่มเห็นว่าศาสนากับ false information มัน borderline กัน แต่ผมว่าโทษอาญามันควรจะกำหนดความผิดสำหรับแกนของ propaganda เท่านั้น แกนก็คือคนที่รู้ทั้งรู้ว่าเท็จแต่เผยแพร่สิ่งนี้ ก็แล้วหลอกลวงคนเพื่อสิ่งนี้ เพื่อประโยชน์บางอย่างเช่น ประเทศรัสเซียทำกับอเมริกาตอนทรัมป์เลือกตั้งชนะ เพราะฉะนั้นก็คนเหล่านี้เขาก็ต้องใช้ tactic มากกว่าแค่พูดถึงข้อมูล เขาก็ต้องไปหลอกลวงคนอื่น คนที่มี monetary gain คือคนที่มันมี agenda อยู่ ปัญหาคือ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ครอบคลุมหมดเลย ถ้าผมบอกว่ามีคนที่มี spectrum อยู่ คนที่ผมพูดถึงคือไปไกลมากนะครับ แต่ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มันลากมาแม้แต่คนตรงกลางที่แบบกดแชร์หรือกดไลก์ก็โดน คือขู่กันระดับนั้น คนกดไลก์ในบางมุมมองก็คือไม่ได้เห็นด้วย ๆ นะ คือโพสต์มันมีทั้ง opinion และ fact กดไลค์ก็อาจจะไม่ได้แปลว่าเห็นด้วยกับ fact แต่เห็นด้วยกับ opinion ว่าองค์กรนี้ไม่ดี รับเงินจากคนอื่น คือไม่รู้หรอกว่ารับเงินจริงไหมแต่มันไม่ดีก็กดไลก์ เพราะไม่เห็นด้วย อย่างนี้คือเหตุผล พราะฉะนั้น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ทั้ง textual ทั้ง structure ทั้ง principle ทั้ง philosophy อาจจะมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้ามองว่าคนที่จะไปใช้กฎหมายอาญาในกรณีปล่อยข่าวลวงเฉพาะบางคน ภาษากฎหมายก็มีคำหนึ่งครับ คำว่าเจตนาร้ายหรือ mean spirited หรือ mens rea ก็คือพวกที่มีเจตนาร้ายจริง ๆ ที่จะปล่อยข่าวลวงเพื่อสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่น ถ้าจะ regulate ในส่วนของกฎหมายอาญาก็ควรจะจำกัดเฉพาะกลุ่มนี้เท่านั้น นอกนั้นไม่ควรที่จะใช้กฎหมายอาญามันจะกลายเป็นมีคำหนึ่งว่า over criminalization คือการใช้กฎหมายอาญาเฟ้อเกินไปหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เฟ้อมาก เพราะว่าพอมันมีคนพูดเท็จเยอะตำรวจก็จับได้ไม่หมด ต้องเลือกจับมันก็ politicize โดยปริยาย ทันทีที่ตำรวจต้องเลือกจับอย่างที่เราเห็นกันอยู่ใช่ไหม บางกลุ่มอาจไม่ถูกจับ คือถามว่าเขาพูดเท็จไหม มี คือผมไม่ได้บอกให้จับ ๆ ไปให้หมดนะ คือผมบอกว่าอย่าจับสักคน ถามว่าทำไมไม่จับ ก็เขาไม่ได้เจตนา แต่อีกคนที่คุณไปจับอยู่เขาก็ไม่ได้เจตนาเหมือนกัน แต่คุณไม่รู้จักเขาคุณก็ไปตีความว่าเขาเจตนาร้าย เพราะฉะนั้นจากมุมมองผมเมื่อสักครู่นี้เนี้ย คำว่าเจตนาร้ายก็ต้องเจตนาร้ายอย่างมี concrete benefits ด้วย คือเขาเจตนาร้ายต่อรัฐบาล ไม่ใช่เจตนาร้ายต่อสังคม เพราะฉะนั้นเจตนาร้ายก็ต้องไปตีคำจำกัดความให้แคบให้มาก ๆ ต้องไปพิสูจน์ได้ว่าประโยชน์ที่คนนั้นจะได้ ชั่งน้ำหนักความเสียหายที่สังคมจะได้รับ เพราะไม่งั้นก็จะเกิด overcriminalization กับ politicization ของ criminal accusation อีกซึ่งก็ยิ่งเป็นปัญหาใหญ่กว่า overcriminalization จากมุมมองผมนะครับ เพราะว่า criminalization ไม่แก้ปัญหา มันสร้างความรุนแรงเพิ่มขึ้น คนที่เขาไม่ได้คิดว่าเขาทำผิดแต่เขาโดนจับไปจำคุก เขาอาจออกมาเขาเชื่อตรงกันข้ามกันมากขึ้นนะ สื่อก็อาจนำเสนอข่าวแบบ fact base แต่ว่าสาระ agenda ของสื่อแต่ละช่องก็อาจมี เช่น นำเสนอข่าวเรื่องสังคม เรื่องการเมือง ก็ให้คนก็สามารถที่จะเลือกเสพได้ แต่ถ้ามีการนำเสนอข้อเท็จจริงด้านเดียว คนก็จะไม่มีสิทธิที่จะรับข้อเท็จจริงอื่นอีกเลย

ผู้สัมภาษณ์ : เหมือนกับเป็นสื่อหลักก็คือพวกหนังสือพิมพ์พวกโทรทัศน์อะไรต่าง ๆ แต่วันนี้มีพวก Influencer มันมีพวก youtuber ซึ่งทำตัวเป็นสื่อออกรายการต่าง ๆ มากมาย กรณีบุคคลคนเหล่านี้เราจะไปดูแลเขายังไง หรือจะไปจัดการยังไงให้นำเสนอข้อมูลที่เป็นความจริง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือว่าเราต้องแยก ว่ามันมีสิ่งที่เรียกว่า Influencer ซึ่งมีคนฟังเยอะ งั้นผมว่าเราต้องแยกที่ claim เขา claim หรือเปล่าว่าเขาเป็นสื่อ ถ้าเขา claim ว่าเขาเป็นสื่อเราอาจจะไปมีกฎหมายประเภท คือผมก็ไม่แน่ใจนะผมก็ไม่ได้เชี่ยวชาญเรื่องสื่อแต่อาจจะคุยกับสื่อมาเยอะและก็น่าจะพอเข้าใจวิธีนี้ผมจะใช้คำพูดกว้าง ๆ เราอาจจะไปมีกฎหมายประเภทที่ใครจะเรียกตัวเองว่าสื่อได้ต้องมีอะไรบ้าง แต่ผมไม่ได้บอกว่าคนเหล่านี้ห้ามพูดนะ เขาพูดทุกอย่างได้เลยแต่ห้ามเรียกตัวเองว่าสื่อ แล้วให้คนไปเลือกเชื่อเอง แล้วก็มีมาตรฐานทางจริยธรรมต้องถูก self-regulate โดยสมาคมสื่อด้วยกันเอง มีกลไกในการ self-regulate อะไรก็ว่าไป แต่ถามว่า Influencer เขาอยากจะพูดไหมก็ให้เขาพูดไป แต่ขอแค่เขาไม่สามารถเรียกตัวเองว่าสื่อได้นะให้คนเลือกเอง มันก็ opinion ของ just one guys หรือ just happen to be someone คนเหล่านี้จริง ๆ อาจก็หยิบเนื้อหามาจากสื่อ แต่เขาก็หยิบเนื้อหามาจาก hearsay ถามว่าเราไปเบรก hearsay ได้ไหมเราไปเบรกไม่ได้หรอกครับ แต่ว่าคนที่เป็น Influencer ถ้าเราไปมีกฎหมายปราบเฟกนิวส์ที่ผมบอกคือมุ่งเน้นไปที่คนที่ได้ผลประโยชน์นะ Influencer คือคนที่เสี่ยงที่สุดนะ ถ้ามันเผยแพร่เฟกนิวส์ที่ correlate กับแหล่งรับเงินมา อย่างนี้เป็นต้น งั้นถ้าถามผมนะ Influencer เขาเสี่ยงอยู่แล้ว แล้วสื่อก็ fact check กลุ่มนี้ได้

ผู้สัมภาษณ์ : คำถามต่อมาก็คือในวันนี้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ โยงจากมาตรา 14 สู่มาตรา 15 ไปกำกับดูแลหรือไปเอาผิดกับผู้ให้บริการอีก ซึ่งในกรณีเฟกนิวส์ก็คือ สื่อออนไลน์แพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง มีมุมมองเรื่องนี้ยังไงบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือมองใน 2-3 มิติ คือ 1. คือมันพูดยาก เพราะคำว่ารู้เห็นเห็นใจมันกว้าง สื่อพวกนี้ไม่มีใครรู้เห็นเป็นใจหรอกเขาเป็น medium ถ้าเมื่อก่อนเราบอกว่าสายโทรศัพท์เป็น medium ถึงจุดหนึ่งก็มี web forum เป็น medium ตอนนี้ก็สื่อสังคมเป็น medium ถามว่าสื่อสังคมมันต่างจาก web forum ยังไง it's just presentation. It's just piece of information passed there on somebody's hard drive. แล้วก็มีอัลกอริทึมให้ไปเลือกดึงมา แล้วมันต่างจากสายโทรศัพท์ยังไงแค่เรียลไทม์กับไม่เรียลไทม์ asynchronous กับ synchronous เพราะฉะนั้น ถามว่า responsibility คนกลางควรจะมีไหม ควรจะมีบ้างแต่ไม่ใช่ที่ข้อเท็จจริง เพราะที่ข้อเท็จจริงมันมีปัญหาว่าแล้วใครเป็นคนบอกว่าข้อเท็จจริงคืออะไร เพราะฉะนั้นเอามาใช้กับเฟกนิวส์ไม่ได้ครับ คนกลางควรมีภาระประเภทแบบเหมือนกรณีมีคนอัปโหลดวีดีโอฆ่าตัวตาย อย่างนี้ควรจะมีกฎหมายวีดีโอฆ่าตัวตายเพราะเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในสังคม

ผู้สัมภาษณ์ : แต่บทลงโทษต้องถึงกับเป็นความรับผิดทางอาญาหรือเปล่า เพราะว่ามันมีแนวคิดของกฎหมายเยอรมันซึ่งจะไม่ใช้โทษทางอาญา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พอเป็นองค์กร โทษทางอาญามันเกิดผลกระทบอีกด้านอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ 1. จะไม่มีใครตั้งองค์กรนี้ในประเทศคุณ ขาด opportunity ในการมีนวัตกรรมใหม่ 2. คือองค์กรต่างชาติไม่ได้ต้องมาทำตามกฎหมายของเรา เพราะฉะนั้น อาจจะเรียกว่าเป็นเสือกระดาษที่มีแต่ข้อเสีย มีไว้จับพวก local company ซึ่งก็คือบริษัทโทรคมนาคม เพราะว่ามันไปตั้งที่อื่นไม่ได้ต้องตั้งเสาที่ประเทศไทย แต่

พอเป็นออนไลน์แพลตฟอร์มทุกประเภทก็ไม่มีใครจดทะเบียนในประเทศไทยเลย คือเรา overcriminalization เยอะมาก พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 20 เรื่องการระงับการแพร่หลายข้อมูลอาจไม่ช่วยอะไร คือระงับไป คนเขาก็เอาไปแปะที่อื่น ข้อมูลก็ไม่ได้หายไป

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วทางเทคนิคสามารถระงับได้จริง ๆ หรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ได้ แต่ว่ามันไม่เด็ดขาด 100% อย่างประเทศจีนเขาทำได้ เขาไม่สามารถให้หลาย ๆ สื่อเข้าไปได้เพราะอะไร เพราะเขาบล็อกเลย เขาบล็อก IP เหล่านั้นถูกบล็อกเลย อินเทอร์เน็ตทั้งอินเทอร์เน็ตที่คนจีนเชื่อมต่อได้แค่บาง IP Address บล็อกเลย เพราะฉะนั้นคนเชื่อมไม่ได้ แต่ถามว่าคุมได้ 100% ไหม ก็ไม่ได้ 100% เพราะเทเลแกรมจีนบล็อกไม่สำเร็จ เทเลแกรมนี่ไม่ต้องผ่าน VPN ด้วยซ้ำ เทเลแกรมนี่มีเทคนิคอื่น IP hopping กระโดดเปลี่ยน IP ไปทุกวัน แล้วจีนบล็อกเทเลแกรมด้วยวิธีไหน จีนบล็อกเทเลแกรมด้วยการให้ Apple ไม่อนุญาตให้เอาเทเลแกรมขึ้น app store แต่ถ้าคนไปดาวน์โหลดแอปเทเลแกรมเข้ามาได้ด้วยวิธีใดก็ตามแต่บน Android เอง ในโทรศัพท์ Android หรือโทรศัพท์ไอโฟนตัวเอง จีนก็บล็อกเทเลแกรมไม่ได้ คือถามว่าบล็อกได้ไหม ก็บล็อกได้ระดับหนึ่งครับ แต่ว่ามันไม่ได้ absolutely หรอก แล้วอย่างที่ผมบอกว่าการลบไปมันไม่ได้ช่วยอะไร ข้อมูลเท็จมันแก้ไขด้วยข้อมูลที่ถูกต้องดีกว่า ถ้าเราไปสังเกตนะครับ ประเทศที่ให้ลบมันจะมีอยู่ 2-3 ประเภท 1. คือ ประเทศที่เคร่งครัดอย่างประเทศสิงคโปร์ กับ 2. ประเทศที่ยอมรับการถูกตรวจสอบโดยประชาชนอย่างเช่นญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศเยอรมันก็มีเฉพาะเรื่องเดียวนะ เขามีเรื่องนาซี แล้วมาจากประวัติอันเลวร้ายที่มีคนในประเทศเขาต้องได้รับผลกระทบมาก แล้วก็สร้าง political divide เพราะว่ามันมีทั้งผู้กระทำและเหยื่ออยู่ในประเทศเดียวกัน แล้วพยายามให้คนเหล่านั้นอยู่ร่วมกัน ประเทศสิงคโปร์ก็มีมุมนั้นอยู่ คือคนที่พูดจารุนแรงทางศาสนา เขาก็ให้ลบ ถ้าเป็นเรื่องนั้น ผมว่าก็โอเค เพราะว่ามันมีประเด็น ว่าเขามีในอดีตมันมีม็อบ 2 ศาสนาตีกัน แล้วคนเสียชีวิตเป็นร้อยในประเทศประชากรล้านสองล้านนี่มันเยอะนะครับ มีเผาเมือง มีเผาตึก มีคนยิงกัน เขาก็เลยบอกว่าอันนี้เป็นบาดแผลในสังคมเรา แต่ว่ามันต้องมีหลักฐานไงว่ามันเคยมี แบบเหมือนกับประเทศนิวซีแลนด์มี Christ Church ก็เลยมีกฎหมายควบคุมเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบาดแผลของสังคม เพราะฉะนั้นจากมุมมองผม การปิดเนื้อหาทำได้ครับ แต่ต้องมีหลักฐานว่ามันมีบาดแผลทางสังคม ต้องไม่ใช่เพราะเจ้าหน้าที่เชื่อถือว่าหรือคิดได้ว่าหรือคาดคะเน ต้องแบบเป็นประเด็นที่สังคมคุยกันแล้วพูดกันแล้วผ่านการถกเถียงกันแล้ว เหมือนในประเทศต่าง ๆ ที่มี หรือประเทศที่มีบาดแผลในอดีตอย่างประเทศเยอรมัน แต่ถ้าเวลาผ่านไปไม่มีเรื่องราวแบบนี้แล้ว ผมว่าเยอรมันก็ควรที่จะยกเลิกกฎหมายนั้นได้

ผู้สัมภาษณ์ : อย่างนี้พอสรุปได้มั้ยว่ากรณีเฟกนิวส์ก็คือน้ำเสีย วิธีแก้น้ำเสียก็คือเอาน้ำดีไล่ออกไป ให้ข้อมูลความจริงเราไปแค่นั้นเอง ไม่ควรที่จะไปวิธีการก็คือไปบล็อกไปสกัดกั้นอะไรมันทั้งสิ้น ควรจะใช้น้ำดีนี่แหละให้ข้อเท็จจริงเข้าไปให้มากที่สุด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มันมีผลกระทบอีกด้านไซด์เอฟเฟกที่เราไม่ค่อยคิดถึงกัน ยิ่งคุณไปปิดเขายิ่งเชื่อ คือเขาก็ต้องระแวงไว้ก่อนว่าแล้วทำไมรัฐปิด ที่ไม่เชื่อรัฐก็จะเชื่อข้อมูลนี้ และเดิมทีไม่ได้คิดมากกับข้อมูลนี้หรอกแต่พอรัฐไปปิดจากเดิมที่ไม่เชื่อก็อาจจะสงสับว่าตกลงจริงไม่จริง สงสัยจะเป็นจริง ถึงต้องไปปิด เพราะว่าถ้ามันไม่จริงมันน่าจะพิสูจน์ได้ว่าไม่จริง การให้ข้อมูลต่าง ๆ ในปัจจุบัน ตามหลักการมันไม่มีทางถูกต้อง 100% ได้อยู่แล้วครับ เพราะว่า 1. คือรัฐยังขาดวิธีการสื่อสารกับประชาชน 2. รัฐ

ไม่ได้มีข้อมูลละเอียดในบางเรื่อง 3. คือจะสื่อสารให้ได้ถูกต้อง 100% จะต้องสื่อสารให้คนทั่วไปเข้าใจไม่ได้เพราะเขาต้องพูดกว้าง ๆ เพราะฉะนั้นวิธีแก้ปัญหานี้คือให้อีกคนนึงที่ไม่เกี่ยวกับรัฐเลยออกมาพูดด้วยว่ามันก็ไม่ดี วิธีแก้ปัญหาคือ better ecosystem ครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ในส่วนของประเทศสิงคโปร์ สิงคโปร์ก็ออกกฎหมายมา ผมเข้าใจว่าตัวกฎหมายคล้าย ๆ สิงคโปร์เองก็มีกฎหมายเหมือนของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ของไทย แต่เพียงแต่ว่าในเรื่อง false information หรือมาตรา 14 มันไม่ได้อยู่ในกฎหมายฉบับนั้น เขาก็เลยออกกฎหมาย POFMA นี้ออกมา เพื่อจัดการกับข่าวลวง แล้วก็สร้างองค์ประกอบขององค์ประกอบทางกฎหมายคล้าย ๆ กับมาตรา 14 ของเรา องค์ประกอบเขาคล้าย ๆ กับมาตรา 14 มากเลยโดยเฉพาะมาตรา 14 (2) ก็คือเป็นเรื่องข้อมูลเท็จหรือข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่ทราบว่ามองกฎหมาย POFMA ของสิงคโปร์อย่างไรในฐานะที่เป็นนักวิชาการท่านนึง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็เหมือนกันนะครับ คือกฎหมาย POFMA หลักการของมันก็คือรัฐเป็นคนบอกว่าอะไรจริงอะไรไม่จริง เพราะฉะนั้นหลักการของ POFMA อาจจะดีกว่า พ.ร.บ.คอมคอมพิวเตอร์ นิดหน่อย คือมีส่วนของมันเป็น step by step ส่วนใหญ่ปัญหามันจะอยู่ที่คนธรรมดานะครับ ซึ่งโทษปรับแค่ 5 หมื่นเหรียญนะถ้าผมจำไม่ผิด ซึ่งมันก็ไม่ได้โหดร้ายมาก ล้านนึงก็ถ้าเทียบรายได้แล้ว ก็สำหรับคนไทยแล้วก็โอเค สูงกว่าไทยนิดหน่อย โทษจำคุกพอ ๆ กัน แต่นั่นมันเป็น step สุดท้ายเขามีก่อนหน้านั้น ของไทยไม่มีเลยของไทยมีอยู่แค่ 2 step คือสั่งลบกับจับ ปัญหาของประเทศไทยก็คือไม่รู้จะไปจับยังไงก็สั่งลบ ๆ เต็มไปหมดเลย แต่ถ้าเจอตัวก็จับนะ แต่ของสิงคโปร์มันจะเริ่มจากกฎหมายจะเขียนไว้เลยว่ามันจะมาเป็น step ซึ่งขั้นแรกคือต้องหาตัวคน ๆ นั้นให้เจอ แล้วต้องเจอคน ๆ นั้นก่อนให้เขาแก้ไขข้อมูลถ้าคนนั้นไม่ยอมแก้ไขค่อยไปขั้นตอนถัดไปได้ ต้องให้เวลาเขาด้วย ถ้าหาตัวคน ๆ ไม่เจอค่อยไปที่คนกลาง เช่นอันนี้มันก็ออกแบบมาไว้เผื่อแพลตฟอร์มออนไลน์กับเผื่อสื่อ เพราะสื่อก็มักจะปกปิด ถ้าสื่อไม่ยอมบอกว่าผู้กระทำคือใครสื่อก็ต้องแก้ไขข้อมูล แต่แม้แต่แก้ไขข้อมูลก็ไม่ได้บอกว่าต้องแก้ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือต้องเปิดเผยความจริง เพราะฉะนั้นบางรายก็ไม่ได้ไปแก้ไขข้อมูล ไปแก้ไขเพิ่มว่าได้รับคำสั่งจากรัฐมาให้บอกว่าสิ่งนี้เท็จแล้วถ้ายอมทำก็จบที่ตรงนั้นนะ ไม่ต้องไปต่อ take-down เริ่มที่ไม่มีใครยอม take-down พอไม่มีใครยอมรัฐเลยบอกให้แก้ก็ไม่แก้บอกให้แปะข้อมูลฝากรัฐเข้าไปคู่ขนานกันก็ไม่ยอมทำ เพราะฉะนั้นจะใช้โทษทางอาญา นี่คือสิ่งที่เขาดีกว่าไทยนิดหน่อ แต่ก็มีลักษณะเป็น paternal realistic ที่รัฐต้องคอยบอก

ผู้สัมภาษณ์ : คือว่าแจ้งก่อน ให้แก้ไขก่อน ถ้าคุณไม่แก้ค่อยใช้กฎหมายดีกว่าหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยังเชื่อว่าการปิดปากไม่ใช่การแก้ปัญหา ไม่ใช่ขั้นตอนแรกของการแก้ปัญหา ปัญหาของกฎหมาย POFMA คือพอถึงเวลาใช้จริงตอนออกกฎหมาย เขาก็บอกว่าาจะไม่ใช้กับการเมือง แต่พอถึงเวลาใช้จริงใช้กับการเมืองเยอะมากนะ ช่วงก่อนการมีการบังคับใช้กฎหมาย POFMA active มากกว่าช่วงไม่มีเลือกตั้ง พอหลังเลือกตั้ง POFMA active หายไปยาวเลย ไม่ค่อยได้ใช้ เพราะฉะนั้นตอนออกกฎหมายก็บอกว่าไม่ได้จะใช้กับการเมืองแต่ตอนใช้ก็ใช้ ปัญหาของกฎหมาย POFMA คือ political speech ครับ คือ political speech เป็นหนึ่งในประเภท speech ที่จากมุมมองผมนะไม่ควรไปกว่าถูกหรือผิด เพราะมันเป็น opinion เพราะว่าคนมีสิทธิที่จะเลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ

ผู้สัมภาษณ์ : ประเทศสิงคโปร์มีความผิดที่เพิ่มออกมาไม่เหมือนเราก็คือเขามีเรื่อง Bot กับเรื่อง Fake account จริง ๆ แล้วการสื่อสารการปล่อยข่าวลวงเขาใช้บอทจริงหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ประเทศสิงคโปร์เขาเขียนมาจากการเรียนรู้มาจากที่ประเทศรัสเซียทำกับสหรัฐอเมริกาครับ คือ operation ของรัสเซียหรือ Internet research agency สร้าง account ปลอมตัวเป็นคนอเมริกันไปเผยแพร่ข่าวลวงก็เลยจัดการทั้งเนื้อหาทั้งบัญชีปลอม พอเลขที่บัญชีปลอมบอกว่าโอเค ถ้าเป็นคนต่างชาติทำฉันคงไปจับมันยากนะ แต่ถ้าเป็นคนในประเทศฉันไม่เอาไว้ คือโทษแรงหน่อยเพื่อขู่คนทั้งประเทศไม่ให้ไปสร้างอวตารมาปล่อยข่าวลวง ซึ่งการใช้บัญชีปลอมสื่อเจตนามากกว่า คนพูดสิ่งที่เท็จอาจจะพอเชื่อ แต่คนที่สร้างบัญชีปลอมมาพูดสิ่งที่เท็จคือคนที่มีปัญหา เพราะว่าสื่อเจตนาร้ายมากกว่า แต่การ criminalize โทษอาจจะแรงไปหน่อย ปัญหาคือสร้างบัญชีปลอมมีเจตนามากกว่าอยากเผยแพร่ข่าวลวง แต่โทษสูงไปคือพอ ๆ กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดว่าจำคุก 3 เดือนก็เกินพอแล้วมั้งสำหรับสร้างบัญชีปลอม คือให้พอหลาบจำ

ส่วนโทษปรับผมเห็นด้วยนะเพราะว่าน่าจะได้ประโยชน์ในเรื่องของการเงินมากกว่าเรื่องของโทษจำคุกในมุมมองผมนะ เพราะว่ามันไม่ได้มุ่งประสงค์ในเรื่องที่ทำให้เกิดกระทบความมั่นคง เพราะถ้ากระทบความมั่นคงของประเทศ มันเป็นเรื่องสาธารณะก็ควรมีโทษจำคุก แต่ถ้าเรื่องส่วนตัวอาจไม่จำเป็น

นอกจากนี้ ถ้าเป็นเรื่องความมั่นคงเราก็ไปใช้กฎหมายความมั่นคง ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผลมันนำไปสู่การกระทบความมั่นคง ทุกประเทศก็มีกฎหมายความมั่นคงอยู่แล้ว แต่ว่าอันมันนั้นมันไปมี burden of proof ไงว่าคุณต้องพิสูจน์ได้ว่าการปล่อยเฟกนิวส์มันนำไปสู่ปัญหาความมั่นคง อันหนึ่งที่เขามีต่างจากเราอันนึงที่คือเขามีเรื่องในการแก้ไขข้อมูลได้ แต่เรา take-down อย่างเดียว ซึ่งการไปติดป้าย หรือการไปแปะแบนเนอร์ข้าง ๆ หรือข้างล่างว่ารัฐไม่เห็นด้วยกับสิ่งนี้ ผมว่าแฟร์เกม รัฐไม่เห็นด้วยกับสิ่งนี้ แต่ต้องเขียนแบบนั้นนะ ไม่ใช่บอกความจริงไม่เป็นอย่างนั้น รัฐไม่เห็นด้วยกับสิ่งนี้ ถามว่าเราจะให้ผลประโยชน์รัฐมากกว่าคนอื่นไหม ก็ให้ได้เท่าที่ควรเพราะเป็นรัฐประชาธิปไตย

ผู้สัมภาษณ์ : ประเทศสิงคโปร์เขามีคำสั่งสามารถให้เขาแก้ข้อมูลได้ใช่หรือไม่
ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีครับแต่ถ้าไม่แก้ อันเนี้คือขั้นตอนที่ 2 ถ้าไม่แก้ไขก็ต้องแปะข้อความอันนี้ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะเขียน จะแปะไปว่าข้อมูลนี้ไม่ตรงกับที่รัฐให้มา สื่อที่ดีเขาจะพยายามไม่พูดว่าสิ่งที่รัฐพูดนี่คือความจริง เพราะสื่อต้องพยายามวางตัวเป็นกลาง งั้นเขาจะบอกว่ามันมีสิ่งนี้เกิดขึ้น แล้วรัฐพูดว่าอย่างนี้ แปะข้อความให้ข้างใต้ให้รัฐหน่อย เพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย POFMA

ผู้สัมภาษณ์ : ส่วนประเทศของเยอรมันก็เพิ่งออกกฎหมายมาฉบับหนึ่ง คือ Network Enforcement Act 2017 เยอรมันเขาก็มุ่งไปยังตัวผู้กระทำผิด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มุ่งไปที่นาซีครับทาร์เก็ทไปที่นาซี กับ Antisemitism คือเนื้อหาต่อต้านชาวยิว ซึ่งมีประกาศหรือมาตรฐานอะไรสักอย่างที่โฟกัส criminalization ไปที่กลุ่มนั้นกลุ่มเดียว

ผู้สัมภาษณ์ : ใช่ เพราะว่าเขาไปอ้างอิงอยู่กับประมวลกฎหมายอาญาเขา คือต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเขาก่อน ซึ่งประมวลกฎหมายเขาตรงนั้นเป็นข้อความที่สร้างความเกลียดชัง ก็

อย่างที่บอกคือไปมุ่งในเรื่องของนาซีตรงนั้น แล้วก็ถ้ามีพวกโซเชียลมีเดียเข้าไปเผยแพร่ อันนั้นใช้กฎหมายฉบับนี้เข้ามาจัดการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตรงนี้มีข้อดีกว่านะครับ คือเยอรมันเขาเป็นสังคมที่ค่อนข้างเปิดพอควร ดังนั้นนิยามของการสร้างความเกลียดชังของเขาจะค่อยข้างแคบ แต่ว่าประเทศไทยนิยามคำว่าความเกลียดชังค่อนข้างกว้างยิ่งตีความกว้าง ยิ่ง over criminalized บน already too much criminalization ขึ้นไปอีก เพราะฉะนั้น ถ้าเราสามารถตีกรอบของประเภทเนื้อหาสร้างความเกลียดชังให้เป็น อะไรที่ sensitive ต่อสังคมแบบวัดได้ แบบวัดได้ด้วยนะ

ผู้สัมภาษณ์ : การใช้มาตรการอื่นในการจัดการข่าวลวงมีวิธีการใดบ้างนอกจากกฎหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก่อนอื่นควรสร้าง ecosystem สื่อให้ดีที่ผมยกตัวอย่างไปแค่อันเดียวก็คือตั้งกองทุนดูแลสื่อดูแล คือแบบไม่ได้ทำให้เขารวยนะ แต่ทำให้เขาทำได้

ผู้สัมภาษณ์ : แล้ววิธีการทำ fact checking ทำยังไงให้มันได้ข้อมูลซึ่งมันเป็นข้อมูลที่จริง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไปเช็ก IFCN เลยครับ IFCN มีมาตรฐานที่ค่อนข้างสูง ยังไม่มีองค์กรไหนในไทยไปถึงมาตรฐานนั้นได้เลย เช็กก่อนแชร์อะไร ไม่มีใครทำได้ทั้งสิ้น เพราะพวกนี้เขาก็ไปไม่ถึงครับ เพราะว่าคนไทย fact checking แบบ lazy fact checking โทรถามเอา ส่วน IFCN นี่เข้มงวดครับ IFCN นี่มาตรฐานเข้มงวดมาก ก็เป็นมาตรฐานที่ดี ถ้าอยากจะศึกษาเกี่ยวกับมมาตรฐานการ fact checking ก็ควรเอา IFCN มาศึกษา แล้วก็ทำอะไรที่ไม่ด้อยไปกว่ากัน อาจจะมากกว่าด้วยซ้ำเพราะว่าสังคมของไทยค่อนข้างที่จะ politicize everything

ผู้สัมภาษณ์ : การเลือกรับข้อมูลของคนในปัจจุบันและการที่คนจะเชื่อว่าข่าวนั้นจริงหรือเท็จขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละคนหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือเราต้องเข้าใจสังคมก่อนว่าคนเป็นอย่างงั้นอยู่ แล้วคนจะเอนเอียงเพื่อที่จะทำอะไรที่ตัวเองสบายใจ เวลาที่เรารับข้อมูลที่ขัดกับความเชื่อของเราก็เป็นสร้างความเครียด วันนี้สิ่งที่เรียกว่า cognitive resonance เราจะไป overcome ความเครียดนั้นไม่ง่าย ไม่งั้นคนจำนวนหนึ่งก็จะสร้าง Filter Bubble ของตัวเองอยู่แล้ว เลือกรับข้อมูลอยู่แล้ว วิธีแก้ไม่ใช่วิธีที่ประเทศไทยทำมาก่อนหน้า แต่วิธีแก้มันต้องทำให้มีข้อมูลมากขึ้น ๆ พราะว่าปัญหาของเราพอเราเริ่มแตกแยกปุ๊บ ทุกคนก็จะมองว่าคำพูดมันอยู่ 1 ใน 2 ข้าง แต่ถ้าเราทำให้เป็นทั้งสเปกตรัม คนนี้ฟังแล้วก็เริ่มเห็นด้วย เพราะฉะนั้นคนนี้เดิมทีเขาอยู่นิ่ง ๆ ตรงนี้ จุดยืนเขาก็เริ่มแกว่งเป็นวง แล้วจะวนอยู่แถวนี้แหละ แต่พอมันแกว่งปุ๊บข้อมูลตรงนี้ก็จะเริ่มดึงดูด มันก็จะแกร่งมากขึ้นถึงจุดหนึ่งมันก็เจอกัน เราต้องมองว่าวิธีแก้นี้ไม่ใช่แล้วต้องเปลี่ยน ข้อมูลที่เราเห็นแล้วตรงกันข้ามเลยมันเปลี่ยนใจเราไม่ได้ แต่ต้องทำให้เกิดการแกว่งให้เราต้องเริ่มรู้จักว่าสิ่งที่เราเชื่อก็ไม่ได้ถูกร้อยเปอร์เซ็นต์ คือต้องเริ่ม in a small way จะไปเริ่มจากสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ : คือให้มีตัวเลือกในการรับข้อมูลมากขึ้นใช่หรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ให้มีสเปกตรัมของวิธีการพรีเซนต์ ให้มีตัวเลือกของข้อมูลมากขึ้น ให้มีตัวเลือกในการที่ฉันจะเลือกเชื่อมากขึ้น แล้วพอถึงจุดหนึ่งมันก็จะไม่ overlap กัน แต่ก็จะมีคนอื่นที่มา overlap ระหว่าง 2 คน ตอนนี้ยังไม่มี เพราะทุกคนอยู่นิ่ง ๆ ก็เกาะกลุ่ม

ผู้สัมภาษณ์ : จากประสบการณ์ เคยเห็นในประเทศไหนที่มันมีคล้ายประเทศไทยอย่างนี้ไหม มีความเชื่อแบบลักษณะแบบประเทศไทยอย่างนี้ แล้วมันสามารถปรับแก้ด้วยวิธีการที่บอกอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ดี หรืออย่างประเทศญี่ปุ่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ประเทศสหรัฐอเมริกาจริง ๆ ก็แตกแยกมากนะครับ ว่าแต่ของสหรัฐอเมริกาถ้าเราดูสัดส่วนความแตกแยกในสังคม มันก็เยอะ แต่มันไม่ได้เยอะแบบประเทศไทย คือสหรัฐอเมริกาก็เป็นตัวอย่างที่ดี แต่ไม่ได้ดีมาก เขายังแก้ไม่ได้ ปัญหาเขาแย่มานาน แต่ว่าสหรัฐอเมริกาเขาพบว่า นักวิจัยหลาย ๆ คนในสหรัฐอเมริกาเขาวิจัยแล้วเขาพบว่า collation ระหว่างความแตกแยก polarization ในสังคมมัน correlate กับการมีสื่อเลือกข้างอย่าง fox news polarization ความแตกแยกมันเริ่มจากมี fox news เพิ่มขึ้นไปอีก เพราะฉะนั้นการมีสื่อเลือกข้าง เพราะฉะนั้นปัญหาคือมันต้องไปหาวิธี counter balance อันนี้เขายังแก้ไม่สำเร็จ แต่ว่าประเทศที่ผมพบว่าความแตกแยกมันไปถึงจุดพีคและแก้ได้ดีก็คือประเทศนิวซีแลนด์เรื่อง Christ Church ค่อนข้างใหม่ ทั้งภาครัฐทั้งเอกชน national community ที่เข้าไปช่วยกันเยียวยาบาดแผลในสังคมที่เกิดขึ้น หรืออย่างตอนนี้ประเทศอิสราเอลหรือปาเลสไตน์ หรือประเทศพม่ากับเอธิโอเปีย พวกนี้ก็มี narrative ที่มีความรุนแรง 2 ด้านเยอะมาก

เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA)
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
คำถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (สัมภาษณ์เพิ่มเติม)

ผู้สัมภาษณ์ : ขอให้อธิบาย ลักษณะงานที่ทำ เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อหน่อยค่ะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ภารกิจที่ต้องดูแล คือกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งเด็กและเยาวชน ในแง่มุมของการรู้เท่าทันสื่อ และเป็นเรื่องของการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ. **2562** จุดเริ่มต้น เป็นการทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนโดยร่วมกับ DTAC มูลนิธิโรงเรียนวันเสาร์ มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย ร่วมกันจัดทำเพื่อสอนเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยกลุ่มเด็ก มีการทำเกมส์เพื่อถ่ายทอดให้ผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับข่าวลวง (Fake News) เด็กที่อยู่ในค่ายนี้ถือเป็นผู้นำเยาวชนที่จะนำความรู้ไปเผยแพร่ในโรงเรียนของเขาต่อไป เป็นค่ายที่จะในช่วงที่เด็กปิดเทอม ทำมาแล้วสองรุ่น มีเด็กที่เป็นผู้นำเยาวชนประมาณสามร้อยกว่าคน พยายามหาทางสร้างสมดุลระหว่างการใช้งานเทคโนโลยีกับการใช้อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย นอกจากนี้ ยังมีการจัดกลุ่มเด็กที่โรงเรียนยุพราชเชียงใหม่ ประมาณพันกว่าคน โดยจัดร่วมกับผู้สูงอายุกลุ่มแม่เหียะที่จังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาเรียนร่วมกันในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ก็จะมีการสอนความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 เริ่มที่จะมีการให้ความรู้ผู้สูงอายุมากขึ้นในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ซึ่งมีการสอนแบบ offline และ online ในการจัดทำหลักสูตรแบบ offline มีการลงพื้นที่ และจัดอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อด้วย โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการ เนื้อหาหลักสูตรมีทั้งการรู้เท่าทันสื่อ การขายสินค้าออนไลน์ รวมไปถึงการทำสติ๊กเกอร์ไลน์ขาย ในส่วนของคนพิการจะเป็นกลุ่มคนพิการทางการได้ยิน คนหูหนวกจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ยากกว่าคนปกติ วิธีการเรียงประโยค ภาษาของคนหูหนวกจะมีความแตกต่างจากคนธรรมดา

ผลงานปี พ.ศ. 2563 ทางกลุ่มงานมีความพยายามที่จะให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลแบบยั่งยืนมากขึ้น มีการ จัดทำคลิปเพื่อประชาสัมพันธ์และโน้มน้าวให้ผู้สูงอายุเข้ามาอยู่ในกลุ่มการสื่อสาร คือเฟสบุ๊คกลุ่มปิด มีชื่อว่า retro ok เพื่อเป็นช่องทางการแจ้งข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้เรื่องเกี่ยวข้องกับดิจิทัล ซึ่งขณะนี้ในกลุ่มมีสมาชิกร่วม 4,770 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 มีการพัฒนาหลักสูตรในเรื่องอีคอมเมิร์ซ ให้กับผู้สูงอายุ และมีคนพิการร่วมเรียนด้วย เป็นกลุ่มคนพิการที่เป็นผู้สูงอายุมีอายุตั้งแต่ห้าสิบปีขึ้นไป มีการสอนหลักสูตรการขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งมีการสอดแทรกเนื้อหา ในการรู้เท่าทันสื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายออนไลน์รวมทั้งเรื่องของข่าวลวงก็จะอยู่ในหลักสูตรนี้ด้วย มีการให้แนวคิดด้วยการกระตุ้นให้เกิดความฉุกคิด เมื่อมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการค้าขายออนไลน์ หรือเรื่องของโรคโควิด 19 ให้มีการฉุกคิดก่อนว่าเป็นเนื้อหาที่แท้จริงหรือไม่ แล้วควรจะไปหาแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องอย่างไร บางข่าวอาจเป็นข่าวจริงแต่เป็นข่าวเก่าไม่ทันสมัยเมื่อสมาชิกได้ทำการตรวจสอบแล้วพบข้อเท็จจริงก็จะเรียนรู้ได้เองว่าจะทำการคัดกรองข่าวสารด้วยตัวเองอย่างไร

จากสถานการณ์โรคระบาด ทางกลุ่มงานพยายามหาหลักสูตรที่เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันก็พยายามเสริมสร้างพื้นฐานทักษะดิจิทัลเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยมีการเรียนการสอนการใช้งานช่องทางการสื่อสารออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ทั้งไลน์ เฟซบุ๊ก

แนะนำวิธีการใช้ Google Map การใช้งานพื้นฐาน การแต่งพาดผ่านไลท์คาเมร่า ข้อมูลจากการลงพื้นที่ร่วมกับกิจกรรมผู้สูงอายุที่จังหวัดภาคใต้ คือกระบี่ ภาคอีสาน คือ ยโสธร พิษณุโลก พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดจะมีพื้นฐานเรื่องของดิจิทัลค่อนข้างต่ำมาก ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจะมีความเชี่ยวชาญในการใช้ดิจิทัลมากกว่ามีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์มากกว่า

ในทุกหลักสูตรมีการสอดแทรกในเรื่องของการเรียนรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงในหัวข้อเหล่านี้ด้วย หลักสูตรหนึ่งที่ตอนนี้กำลังเปิดอยู่เป็นรุ่นที่ 9 คือการสอนให้รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลให้กับผู้สูงอายุและมีการสอนการจัดทำ infographic การจัดคลิปวีดีโอสั้น โดยคาดหวังให้ผู้เข้าอบรมสามารถผลิต infographic หรือคลิปวิดีโอสั้น แล้วนำความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงไปเผยแพร่ต่อได้ โดยมีการสอนผ่านทางออนไลน์ ซึ่งมีผู้สูงอายุผ่านการอบรมแล้วประมาณ 1,200 คน ในกลุ่มของคนพิการเน้นไปในเรื่องของการสร้างอาชีพสร้างรายได้มีความร่วมมือจากองค์กรอื่น ๆ เพื่อร่วมสนับสนุนในการสอนคนพิการให้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ซึ่งคนพิการที่ผ่านการอบรมจะมีโอกาสได้ร่วมงานกับบริษัทต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายกำหนดว่าในการจ้างพนักงานจำนวน 100 คน จะต้องจ้างคนพิการไม่น้อยกว่า 1 คน ทำให้เกิดการจ้างงานในกลุ่มคนพิการมีอัตราเงินเดือนประมาณ 9,500 บาทต่อเดือน จากความสำเร็จที่ผ่านมาคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยประมาณ 22 ล้านบาท อีกโครงการที่น่าสนใจคือการสร้างความร่วมมือกับมูลนิธิพระมหาไถ่ เพื่อสอนทักษะเกี่ยวกับการใช้ไมโครซอฟต์ออฟฟิศ สร้างโอกาสการทำงานของคนพิการด้วยทักษะการใช้งานไมโครซอฟต์ออฟฟิศ เช่นงานที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังรถขนส่งน้ำมันหรือการเฝ้าวงจรปิดในสถานที่สำคัญต่าง ๆ รวมไปถึงการเป็นคอลเซ็นเตอร์ซึ่งอัตราค่าจ้างอยู่ที่ 9,000 ถึง 15,000 บาทต่อเดือน

เป้าหมายของการจัดโครงการอบรมต่าง ๆ คือความพยายามให้ความสำคัญทั้งในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลไปพร้อม ๆ กับการเท่ารู้เท่าทันเทคโนโลยี เพราะหากมีความรู้แค่ด้านเทคโนโลยีแต่ขาดความรู้ในมุมของกฎหมายหรือข้อระหว่างต่าง ๆ ก็อาจจะถูกหลอกหรือใช้งานแล้วเกิดผลร้ายกับตัวเองได้ หลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวลวงจะอยู่ในการค้าขายออนไลน์ มีการแนะนำวิธีการทำ infographic กับการทำคลิปวีดีโอสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวลวง ส่วนของกลุ่มเด็กและเยาวชนมีการริเริ่มสอนในเรื่องของข่าวลวงและการรู้เท่าทันสื่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 มาจนถึงปัจจุบัน มีองค์กรต่าง ๆ ร่วมสนับสนุน รวมไปถึงองค์กรระดับนานาชาติ เช่น UNICEF ซึ่งมีการลงพื้นที่ตามชนบทและพื้นที่ห่างไกล การให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงในกลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ต้องพยายามหาวิธีเพื่อสร้างความตระหนักรู้ต้องอาศัยวิธีโน้มน้าวใจมีการจัดทำการให้ความรู้ในรูปแบบของการรณรงค์ให้คนเข้าถึงเยอะ ๆ ในส่วนของความยั่งยืนก็มีลักษณะของหลักสูตรอบรมที่พยายามพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการและมุ่งแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการแยกแยะข้อมูลอันเป็นเท็จและข้อมูลจริงสำหรับกลุ่มเปราะบางแต่ละกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การสื่อสารในแต่ละกลุ่มเป้าหมายในส่วนของเนื้อหามีการใช้เนื้อหาเดียวกันแต่ต้องสร้างความแตกต่างในเรื่องของรูปแบบและวิธีการสื่อสาร เช่นวิธีการสื่อสารกับคนหูหนวกต้องมีการสอนผ่านล่าม เป็นล่ามภาษามือซึ่งต้องผลัดเปลี่ยนล่ามบ่อยมากเพราะต้องใช้วิธีสื่อสารผ่านภาษากาย กลุ่มของคนหูหนวกให้ความสนใจในหัวข้อเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ มีผลตอบรับดีมาก เห็นได้จากการที่มีคำถามและมีการยกมือแสดงภาษามือคุยกับล่ามอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องเปลี่ยนล่ามทุก ๆ สองชั่วโมง

เพื่อที่จะให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ชีวิตมายาวนาน ต้องเลือกใช้คำพูดอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย การสอนกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความชอบคำที่ทันสมัยต้องสร้างความรู้สึกการเป็นพวกเดียวกันจะทำให้คนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเรียนรู้

กลุ่มเปราะบางประกอบไปด้วย กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการ มีการแยกแยะ คือในกลุ่มเด็ก หากเป็นกลุ่มเปราะบางจะเป็นเด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลชุมชน เนื่องจากเด็กที่เติบโตในชุมชนมีโอกาสได้รับการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ คำว่ากลุ่มเปราะบาง จะต้องเป็นเด็กที่มีโอกาสน้อย กลุ่มผู้สูงอายุก็จะเป็นกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ห้าสิบปีขึ้นไป และกลุ่มคนพิการคือกลุ่มคนในทุกประเภทของความพิการรวมไปถึงกลุ่มออทิสติกและปัญญาอ่อนก็เคยมีการจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อฝึกอาชีพโดยจัดงานร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการแยกแยะข้อมูลอันเป็นเท็จและข้อมูลจริง ควรทำในรูปแบบใด หรือวิธีใดบ้างเพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หากเป็นกลุ่มเปราะบางประเภทเด็ก การจัดการเรียนรู้ จะจัดเป็นกลุ่มแยกตามความสนใจ หากเป็นผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ห้าสิบปีขึ้นไปก็จะเป็นการเรียนรู้ในกลุ่มผู้ใหญ่ หากเป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นกลุ่มคนพิการก็จะขึ้นอยู่กับความ ละเอียดอ่อนของอาการแต่ละอาการของความพิการ จึงต้องจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เพื่อให้สามารถเข้าใจในการสื่อสารได้ง่ายขึ้นในบางกลุ่มของประเภทความพิการอาจมีความซับซ้อนต้องพิจารณาหาแนวทางว่าสิ่งไหนที่สามารถตอบสนองในการรับรู้ของกลุ่มกลุ่มนั้น ได้อย่างเหมาะสมกับจำนวนของผู้พิการเป็นทางการไม่ได้ยิน ในปัจจุบัน มีประมาณสองแสนกว่าคน หากรวมกลุ่มผู้พิการในทุกประเภทจะมีประมาณแปดล้านกว่าคนในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุในปีนี้มีอยู่ที่ 12 ล้านกว่าคนและปีหน้า มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคน

การจัดหลักสูตรอบรม ในปีนี้ส่วนใหญ่จะทำในรูปแบบออนไลน์สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุแยกเป็นสองหลักสูตร คือ หลักสูตรการค้าขายออนไลน์ เป็นการเรียนแยกรายบุคคลแต่จะมีการสื่อสารแบบกลุ่มซึ่งมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มคือศิษย์เก่าที่เคยผ่านการอบรมตั้งแต่ปีที่แล้วเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มนี้ อีกหลักสูตรหนึ่งคือ เครือข่ายตามโรงเรียนผู้สูงอายุในต่างจังหวัดและกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดก็จะมีพี่เลี้ยงและกลุ่มผู้เรียนนั่งเรียนด้วยกันในสถานที่ที่จัดไว้ของกลุ่มในจังหวัดนั้นนั้น ลักษณะการสอนแต่ละจังหวัดก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เบื้องต้นมีการศึกษาหาวิธีให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ แต่เมื่อเกิดการสอนจริงก็ยังต้องมีการปรับ หลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพบรรยากาศจริง ๆ ความแตกต่างที่พบในการอบรมที่ผ่านมา คือในจังหวัดกระบี่ กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าอบรมมีความรวดเร็วในการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดยโสธรเนื่องจากจังหวัดกระบี่เป็นเมืองท่องเที่ยวมีการใช้งานดิจิทัลอยู่บ่อยครั้งทำให้เมื่อมีการถ่ายทอดความรู้ก็เกิดความเข้าใจและคุ้นเคยได้ง่าย แต่ในจังหวัดยโสธรยังขาดความคุ้นเคยจึงต้องปรับรูปแบบและวิธีให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เข้าอบรมในแต่ละพื้นที่ สร้างความเข้าใจในพื้นฐานก่อนแล้วจึงพัฒนาต่อยอดเนื้อหาที่อยากขึ้นตามลำดับ

เมื่อลงพื้นที่ในจังหวัดต่าง ๆ ก็ต้องสังเกตผลลัพธ์และการตอบสนองของผู้เข้าอบรม เพื่อปรับรูปแบบและวิธีการให้เหมาะสมกับในแต่ละกลุ่มนั้น ๆ รูปแบบในการอบรม มีการจัดหาวิทยากร 1 คน และผู้ช่วย 1 คน รวมไปถึงทีมงานที่ช่วยสนับสนุน 6 ถึง 10 คนเนื่องจากต้องตอบคำถามผู้สูงอายุซึ่งมีการถามคำถามผ่านช่องทางโปรแกรม Zoom หรือถามคำถามผ่านไลน์ ซึ่งทางทีมงานจำเป็นต้องช่วยแก้ปัญหาให้ทันในทันทีที่มีการอบรมมีการติดต่อสื่อสารแนะนำและช่วยเหลือให้เรียนจนสำเร็จลุล่วง

เมื่อจบหลักสูตรก็สร้างความภูมิใจในตัวเองให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุว่ามีความรู้เกี่ยวกับดิจิทัลมากขึ้น จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทางทีมงานใช้การสังเกตลักษณะของคนแต่ละกลุ่มเพื่อออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีการติดตามผลจนสามารถวิเคราะห์และรับรู้ปัญหาล่วงหน้าที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและหาวิธีแก้ปัญหานั้น ๆ

ผู้สัมภาษณ์ : การดำเนินงานของ DEPA เกี่ยวกับการ**ใช้สื่อสังคมออนไลน์** และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวลวงที่ผ่านมามีอะไรบ้างและภายหลังที่มีการอบรมผู้รับการอบรมมีการนำไปปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กลุ่ม retro ok ที่เป็นผู้ผ่านการอบรม จะมีฐานข้อมูลส่วนตัวเพื่อใช้ในการติดต่อข่าวสารใช้เป็นช่องทางเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรอบรม นอกจากนี้ยังมีช่องทางสื่อสังคมออนไลน์คือกลุ่มไลน์ที่มีอยู่ประมาณร้อยกลุ่ม พบว่าข่าวสารที่ส่งต่อกันในกลุ่มไลน์ ไม่มีการแชร์ข่าวลวงถือว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง การสอนค่อนข้างได้ผลตอบรับที่ดีเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ผู้เข้าอบรมในการสร้างสังคมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ

อีกกลุ่มที่ให้ความสำคัญคือ กลุ่มที่เตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุ มองว่าต้องเตรียมตัวตั้งแต่อายุสี่สิบปีซึ่งสามารถสอนเทคนิคความรู้ดิจิทัลเชิงลึกได้มีหลักสูตรเรื่อง coding หลักสูตร cyber security รวมไปถึงเรื่อง digital marketing ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง เป็นการสอนเสริมทักษะมีผลตอบรับจากกลุ่มที่เคยเข้าร่วมอบรมว่าผู้สูงอายุจะมีช่องว่างระหว่างวัย คุยกับลูกหลานไม่รู้เรื่อง ถูกมองว่าไม่ทันสมัยขาดความรู้เรื่องดิจิทัลจึงเป็นโอกาสที่ดีในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้เรื่องการสื่อสารดิจิทัล แก่กลุ่มผู้สูงอายุให้มีความมั่นใจมากขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ท่านคิดว่ากลุ่มเปราะบางของไทยที่ควรสร้างความตระหนักในเรื่องข่าวลวง ได้แก่กลุ่มใดบ้างเพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กลุ่มที่น่ากังวลมากที่สุดน่าจะเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุ เพราะเป็นกลุ่มที่มีการส่งต่อข้อมูลหรือข่าวสารให้กลุ่มเพื่อนและเชื่อคนง่าย ส่วนกลุ่มคนพิการ ด้วยความพิการทำให้มีบุคลิกภาพค่อนข้างเก็บตัว ปัญหาเรื่องการส่งต่อข่าวสารที่เป็นข่าวลวงในกลุ่มคนพิการยังเกิดขึ้นน้อยกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยวัยเด็กมีการเรียนรู้และปรับตัวไวในการพิสูจน์ว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจึงทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนไม่น่ากังวลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง โดยสรุปคือกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการคัดกรองข้อมูลด้วยตัวเองแต่ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุมีความเสี่ยงจากผลกระทบจากข่าวลวงคือเรื่องการส่งต่อข่าวลวงโดยรู้เท่าไม่การณ์

ผู้สัมภาษณ์ : หลังจากจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรอบรมโครงการต่าง ๆ มีการติดตามผลหรือไม่ ผู้ที่เข้ารับการอบรมนำความรู้ไปใช้อย่างไรบ้าง ในการใช้สื่อต่าง ๆ มีการประเมินอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปกติมีการประเมินอยู่เป็นประจำ เช่นหลักสูตร digital marketing ที่ทำกับสถาบันจัดการปัญญาภิวัฒน์ หลังจากปิดโครงการทางทีมอาจารย์มีการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบว่ายอดการขายเพิ่มขึ้นกี่เปอร์เซ็นต์ หรือมียอดผู้เข้าชมทางช่องทางการตลาดต่าง ๆ มากขึ้นกี่เปอร์เซ็นต์ ในส่วนการสื่อสารในกลุ่มไลน์ก็มีข้อสังเกตว่าการส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกิดพฤติกรรมการตรวจสอบซึ่งกันและกันในสมาชิกกลุ่ม คือมีการส่งต่อข้อมูลและมีการแจ้งกลับจากสมาชิกในกลุ่มว่าข้อมูลที่ส่งมา

คือข่าวลวง ทำให้เกิดสังคมการเรียนรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบก่อนส่งต่อ ช่วงเริ่มต้นในการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ พบว่าปัญหาเรื่องการยอมรับคำแนะนำ จึงต้องจัดวิธีและรูปแบบให้เหมาะสมคือการแบ่งการสื่อสารเป็นกลุ่มย่อยจำนวนสมาชิกกลุ่มประมาณยี่สิบคนซึ่งในกลุ่มย่อยประกอบด้วยวิทยากรเจ้าหน้าที่ทีมงานเพื่อทำความรู้จักสมาชิกให้ทั่วถึงมีขั้นตอนการแนะนำตัวเพื่อสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน มีการละลายพฤติกรรมเพื่อให้เข้าถึงง่ายขึ้นซึ่งทำให้เกิดการยอมรับในการอยู่ร่วมกันมากขึ้นและเกิดความไว้วางใจในการสื่อสาร

ตุลาการศาลปกครอง
คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทางกฎหมายกับความเห็นของศาลปกครอง
เกี่ยวกับข่าวลวง (โดยขอให้ข้อมูลและความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร)

คำถามข้อ 1 นิยามคำว่า “ข่าวลวง” (Fake news) –

ตามคำถามที่ตั้ง ผู้วิจัยคงต้องการทราบ 2 เรื่อง คือ ลักษณะของข่าวลวงในความเห็นส่วนตัวของผมกับข่าวลวงในแง่ขององค์กร

สำหรับลักษณะของข่าวลวงในความเห็นส่วนตัวของผมมี 3 ประการ คือ

(1) ประการแรก อาจต้องแยกระหว่าง “ข่าวลวง” กับ “ข่าวเท็จ” เพราะ “ข่าวเท็จ” น่าจะหมายถึงข่าวที่ไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง หรือตรงกันข้ามกับความจริง เป็นการให้ข้อมูลแบบผิด ๆ แต่ “ข่าวลวง” น่าจะหมายถึง ข่าวปลอม/ ข่าวหลอกลวงให้คนเชื่อ /ข่าวที่ทำให้เข้าใจผิด มีลักษณะเป็นการบิดเบือนความจริง และยังหมายถึงข่าวที่เกินความเป็นจริงด้วย ข่าวลวงดูจะเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดของผู้พูด/ผู้เขียนมากกว่าจะเป็นเรื่องของสิ่งที่เป็นความจริง โดยเป็นการหลอกลวงด้วยวิธีการดัดแปลงแก้ไขข้อเท็จจริงให้ดูน่าเชื่อถือโดยการเพิ่มสีสันถ้อยคำที่ไม่เป็นความจริงเข้าไป หรือเอาข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อยของเขามาขยายความเพิ่มเองให้กลายเป็นความผิดมหันต์ทำให้ผิดไปจากความเป็นจริง โดยจะมีเจตนากระทำหรือไม่ก็ตาม แม้บางครั้งการพูด/การเขียน/การแสดงออกครั้งนั้น ๆ อาจมีทั้งข่าวลวงและข่าวจริงปนกัน แต่หากการเพิ่มเนื้อหาที่ไม่เป็นความจริงผสมปนเปเข้าไปในเนื้อหาของข่าวจริง แล้วทำให้ข่าวนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงอีกต่อไป (แต่ไม่ถึงขนาดตรงกันข้ามกับความจริงเพราะจะถือเป็นข่าวเท็จ) ก็ถือเป็นข่าวลวงได้เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นเพียงการผสมปนเปข่าวลวงเล็กน้อยลงไปในข่าวจริงโดยมิได้ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสับสนหรือไขว้เขวในข่าวจริงแล้ว ก็ไม่น่าจะถือเป็นข่าวลวง นอกจากนั้น ข่าวลวงยังหมายถึงข่าวที่ไม่มีอยู่จริง แต่ผู้เผยแพร่ข่าวอุปโลกน์ขึ้นแล้วสร้างภาพทำให้ดูเหมือนว่ามีอยู่จริง หรือพูดหรือเขียนในทำนองว่าข่าวดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ทั้งที่ไม่มีอยู่จริง (มันต้องมีความจริงอยู่ มันถึงจะเป็นเท็จได้ ถ้ามันไม่มี แล้วอุปโลกน์ขึ้น มันน่าจะเป็นข่าวลวงไม่ใช่ข่าวเท็จ)

คำว่า “ข่าวลวง” ยังมีนัยทำนองเดียวกันกับคำภาษาชาวบ้านที่ว่า “ข่าวลือ” หรือ “ข่าวโคมลอย” หรือ “ข่าวยกเมฆ” หรือ “ข่าวมัวเมา (ชาวบ้าน)” อย่างไรก็ตาม ในความเข้าใจของบุคคลทั่วไปมักจะไม่ได้แยกความแตกต่างของคำเหล่านี้ และมักจะเข้าใจคำว่า “ข่าวลวง” ก็คือ “ข่าวเท็จ” สำหรับ “ข่าวลวง” โดยทั่วไปผู้เผยแพร่ข่าวลวงมักจะมีเจตนากระทำเสมือนหนึ่งว่าข่าวที่ตนเองพูด/เขียน/หรือแสดงออกนั้นเป็นความจริงเพื่อหลอกลวงผู้อื่นให้เชื่อตาม แต่บางครั้งแม้ไม่มีเจตนาจะปล่อยข่าวลวง แต่การที่พูด/หรือเขียนไปเรื่อยเปื่อยโดยขาดความรับผิดชอบ หรือขาดสามัญสำนึกในสิ่งที่ตนเองพูด/หรือเขียน หรือไร้ซึ่งจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตน หรือพูด/หรือเขียนในสิ่งที่ตนเองคิดไปเอง เชื่อไปเองโดยปราศจากหลักฐานอ้างอิง หรือแม้เพียงต้องการพูด/หรือเขียนเยาะเย้ยเสียดสีหรือกระแนะกระแหนผู้ฟัง/ผู้อ่าน สิ่งที่พูด/หรือเขียนออกไปนั้นหากไม่ตรงกับความจริง ก็อาจเป็นข่าวลวงได้แม้ผู้พูด/หรือผู้เขียนจะไม่มีเจตนาจะให้เป็นข่าวลวงก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้พูด/ผู้เขียนเป็นบุคคลที่สังคมให้ความเคารพเชื่อถือก็ย่อมจะมีอิทธิพลต่อผู้ฟัง/ผู้อ่านให้เชื่อตาม ข่าวลวงจึงต้องดูที่เนื้อหาของข่าวว่า บิดเบือนไปจากความจริงหรือไม่ แต่ตรงนี้ต้องแยก ระหว่างการเสียดสีเพื่อล้อเล่นกับการเสียดสีเพื่อจงใจชักจูงให้คนเข้าใจผิด ซึ่งการเสียดสีเพื่อล้อเล่นนั้นเป็นความตั้งใจสร้างความ

ตลกขบขัน ไม่ได้ต้องการชักจูงใจให้คนเข้าใจผิดแต่อย่างใด จึงไม่ถือเป็นข่าวลวง เช่น การแสดงตลกล้อการเมืองผ่านทางรายการโทรทัศน์ หรือในงานประเพณีการแข่งขันกีฬา อันนี้เป็นลักษณะประการที่หนึ่ง

(2) ลักษณะของข่าวลวงประการที่สองดูที่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการปล่อยข่าวลวง โดยมีความประสงค์เพื่อชักนำบุคคลในทางที่ผิด โดยปกติผู้พูด/ผู้เขียนหรือแสดงออกจะมีเจตนาชัดเจนเพื่อให้เกิดผลตามที่ตนเองต้องการ หรือแม้ไม่มีเจตนาชัดแจ้ง แต่การแสดงออกหรือการพูด/การเขียนออกไปก็ด้วยต้องการให้คนอื่นเชื่อถือในสิ่งที่ตนเองพูดหรือเขียน หรือแสดงออก แม้จะไม่มีใครเชื่อถ้อยคำหรือข้อความนั้นก็ตาม แต่เมื่อมันไม่ตรงกับความจริง และได้พูดหรือเขียนออกไปแล้ว มันก็เป็นข่าวลวง เรามองในแง่ตัวผู้พูด/หรือผู้เขียน ดังนั้น เป้าหมายจึงอยู่ที่ การชักนำให้คนฟัง/คนอ่านเชื่อในสิ่งผิด ๆ ที่ตนเองปล่อยข่าวออกไปเพื่อผลบางประการ เช่น ผลในทางการเมืองหรือผลในทางอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้อีกฝ่ายขาดความน่าเชื่อถือจากประชาชน หรือผลทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ลงทุนในหุ้นเข้าใจผิดและหลงเข้ามาซื้อหุ้นในกิจการที่กำลังล้มละลาย หรือผลทางการแพทย์ เช่น การปล่อยข่าวลวงเกี่ยวกับสรรพคุณยารักษาโรคว่า ยายี่ห้อนี้รักษาโรคชนิดนี้ได้ผลดี หรือดีกว่ายี่ห้ออื่น ทั้งที่ผู้พูดหรือผู้เขียนยังไม่รู้แน่ชัดเลย หรือไม่สามารถอ้างถึงแหล่งที่มาของข้อมูลได้ หรือยังไม่มีผลการวิจัยที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการมายืนยัน เป็นต้น

(3) ลักษณะของข่าวลวงประการที่สาม คือ นอกจากจะดูที่เนื้อหาของข่าวที่เผยแพร่ออกไปว่าบิดเบือนไปจากความจริง และเป้าหมายที่ต้องการให้คนฟัง/คนอ่านเชื่อในข่าวนั้นหรือไม่แล้ว ยังต้องดูด้วยว่า ต้องเป็นกรณีการปล่อยข่าวเพื่อให้มีการแพร่หลายในสังคม ในครอบครัว ในกลุ่มเพื่อน ในที่ทำงาน โดยมุ่งหมายให้กระจายกว้างออกไป ไม่ใช่พูดกันแค่สองคน-รู้กันแค่สองคน-นินทาให้ฟังกันเองเท่านั้น ไม่ได้มีการกระจายข่าวออกไป อย่างนี้จะไม่ถือเป็นข่าวลวง และการกระจายข่าวออกไปเช่นนั้นมีลักษณะที่จะทำให้สังคมเสียหาย เช่น การกระจายข่าวลวงที่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ทำให้เกิดความเกลียดชังระหว่างกัน ข่าวลวงที่กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐ ข่าวที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น ซึ่งในกรณีของข่าวที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นถือเป็นเรื่องร้ายแรง ดังนั้น ถ้าเพียงแต่ “น่าจะมีผลกระทบ” ก็ถือเป็นข่าวลวงได้ โดยไม่จำเป็นว่าได้เกิดผลแล้วหรือไม่ การจะถือเป็นข่าวลวงได้จึงต้องดูที่ผลกระทบความเสียหายที่เกิดแก่สังคมด้วย สังคมในที่นี้หมายถึงสังคมตั้งแต่ขนาดเล็กในครอบครัว เพื่อนฝูง ไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศ คือ อย่างน้อยต้องมีบุคคลที่สามร่วมรับรู้ด้วย

สรุป คือ ลักษณะที่จะเป็นข่าวลวงจะต้องดูที่เนื้อหา เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการปล่อยข่าว และผลกระทบต่อสังคม ประกอบกัน

ที่กล่าวมานี้เป็นความเห็นของผมเกี่ยวกับข่าวลวง ทีนี้มาดูคำถามที่ตั้งไว้ว่า ในแง่ขององค์กรจะมองนิยามคำว่า “ข่าวลวง” นี้อย่างไร

ถ้ามองในแง่ของศาล คดีที่มาสู่ศาลปกครองจะเป็นคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายหนึ่งกับเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาฟ้องหน่วยงานเมื่อเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมอีกฝ่ายหนึ่ง จะมีการอ้างพยานหลักฐานซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพยานเอกสาร ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติชัดเจนให้นำส่งศาลแต่เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น ถ้าส่งสำเนาเอกสารก็ต้องรับรองความถูกต้องมาด้วย ศาลอาจมีการเรียกคู่กรณีหรือคู่ความมาไต่สวนข้อเท็จจริงที่ศาลในบางครั้ง “ข่าวลวง” ในที่นี้จึงจะหมายถึงการปลอมแปลงข้อความในเอกสารต้นฉบับ แล้วนำส่งศาล ปลอมแปลงลายมือชื่อ

หรืออ้างถึงเอกสารหรือบุคคลหรือข้อเท็จจริงที่ไม่มีอยู่จริง แต่ถ้าเป็นการนำส่งเอกสารหรือชี้แจงไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือตรงกันข้ามกับความจริง ก็จะเป็นเรื่องการให้การเท็จ ซึ่งในการต่อสู้คดี ก็แน่ละแต่ละฝ่ายจะพยายามโน้มน้าวศาลให้เชื่อตามที่ตนเองพูดหรือเขียน มูลเหตุจูงใจก็เพื่อให้ตนชนะคดี ถามว่าศาลจะทราบได้อย่างไรว่า ข่าวไหนเป็นความจริงหรือข่าวไหนเป็นเท็จเพื่อใช้ในการตัดสินคดี ในระบบวิธีพิจารณาคดีปกครอง จะเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้โต้แย้ง พิสูจน์ข้อเท็จจริง และแสดงพยานหลักฐานกันได้อย่างเต็มที่ ศาลเองถ้าสงสัยว่าเป็นความจริงตามที่มีการอ้างถึงหรือไม่ กฎหมายให้อำนาจศาลมีหมายเรียกให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนชี้แจงต่อศาลหรือส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมจากที่คู่กรณีหรือคู่ความนำส่งศาลแล้วก็ได้ หรือไปเผชิญสืบ ณ สถานที่เกิดเหตุก็ได้ เพื่อให้เห็นว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ศาลจะนำข้อโต้แย้งเหล่านั้นมาชั่งน้ำหนักเหตุผล ประกอบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอีกที แล้วพิจารณาประกอบข้อกฎหมาย และเชื่อตามการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลซึ่งจะไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แล้วตัดสินไปตามนั้น

“ข่าวลวง” ในแง่ขององค์กรศาลจึงมีลักษณะที่แคบกว่าความหมายทั่วไป เพราะในความหมายทั่วไปจะมุ่งไปที่การแสดงข้อความหลอกลวงสังคมหรือคนหมู่มาก แต่ในแง่คดีความในศาลปกครอง จะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องเพียง 3 ฝ่าย คือ ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี และศาล เพียงแต่ผลของคดีที่มีการเพิกถอนการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะมีผลไปถึงบุคคลภายนอกด้วย ที่สามารถอ้างถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายใช้ยันบุคคลทั่วไปได้ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับการออกกฎ / คดีการเงินการคลังของประเทศ /การก่อสร้างถนน /เส้นทางรถไฟ / บ่อขยะ /สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวม ข่าวใดจะเป็นความจริง/หรือหลอกลวง/หรือเป็นความเท็จหรือไม่ จึงมักจะถือตามข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลฟังเป็นที่ยุติ และคดีถึงที่สุดแล้ว นั่นคือไม่อาจโต้แย้งข้อเท็จจริงนั้น ๆ ได้อีก ข้อเท็จจริงในข่าวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ศาลใช้ในการตัดสินคดี จึงถือเป็น “ข่าวเท็จ” หรือ “ข่าวลวง” แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้อีก ถ้าคู่กรณีสามารถพิสูจน์ได้ว่า ศาลฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดในสาระสำคัญ แต่ถ้าศาลรับพิจารณาคดีนั้นใหม่ และได้รับฟังข้อเท็จจริงที่อ้างถึงนั้นแล้ว และมีคำชี้ขาดคดีเป็นอย่างไร ก็ต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ศาลนำมาใช้ตัดสินคดีใหม่นั้น ข้อเท็จจริงในข่าวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ศาลใช้ในการตัดสินคดีใหม่ จะถือเป็น “ข่าวเท็จ” หรือ “ข่าวลวง”

คำถามข้อ 2

สำหรับคำถามข้อนี้ดูเหมือนจะเน้นไปที่โทษของผู้กระทำผิดว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ในการลงโทษผู้กระทำผิด แม้ผู้วิจัยจะเน้นถามถึงกฎหมายฉบับเดียว คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม แต่ผมจะขอกล่าวถึงกฎหมายอื่นที่มีการบัญญัติเรื่องโทษที่เกี่ยวข้องสักเล็กน้อยในเบื้องต้น สั้น ๆ แล้วค่อยมาพูดถึงกฎหมายฉบับนี้ คือ การเผยแพร่ข่าวลวงหรือข่าวเท็จที่มุ่งให้เกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือหรือต้องการให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน นิติบุคคลหรือบุคคล หรือเพื่อให้ได้ผลประโยชน์บางประการ เช่น ผลทางการเงิน หรือผลทางการเมือง ดังนั้น จึงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่บัญญัติเรื่องโทษหรือการชดใช้ค่าเสียหายไว้ เช่น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 และมาตรา 447 – มาตรา 423 การกล่าวหรือไขข่าวให้แพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่น หรือเสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขา แม้จะไม่มีใครเชื่อข้อความนั้นก็ตาม

ก็เป็นละเมิด ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ทั้งผู้เผยแพร่จะมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ทำให้เขาเสียหายแก่ชื่อเสียงเป็นไปตามมาตรา 447 ในทางแพ่งถ้าข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นความจริง ก็ไม่เป็นละเมิด ไม่มีความผิด แต่ในทางอาญา แม้ข้อความนั้นเป็นความจริง ก็อาจเป็นความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทได้

ประมวลกฎหมายอาญา มีบัญญัติถึงการแสดงข้อความอันเป็นเท็จและผลที่ตามมาไว้ในหลายมาตรา เช่น มาตรา 137 การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย (ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

มาตรา 172 ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 173 ผู้ใดรู้ว่ามิได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาว่า ได้มีการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

มาตรา 175 ผู้ใดเอาความอันเป็นเท็จฟ้องผู้อื่นต่อศาลว่ากระทำความผิดอาญาหรือว่ากระทำความผิดอาญาแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 177 วรรคหนึ่ง ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา 179 ผู้ใดทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาเชื่อว่าได้มีความผิดอาญาอย่างใดเกิดขึ้น หรือเชื่อว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นร้ายแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 180 วรรคหนึ่ง ผู้ใดนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดี ถ้าเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาท

นั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน มาตรา 332 ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง (1) ให้ยึด และทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท (2) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

พระราชบัญญัติจดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ.2550 ก็มีบัญญัติโทษในเรื่องที่สิ่งพิมพ์ใด ๆ เขียนข้อความอันมีลักษณะที่จะกระทบต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจริบและทำลาย ถ้าฝ่าฝืนคำสั่งของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติก็มีโทษจำคุก (ไม่เกินสามปี) หรือปรับ (ไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

ในการเลือกตั้งทั่วไปและในการเลือกตั้งท้องถิ่น ก็มีกฎหมายบัญญัติห้ามหาเสียงในลักษณะหลอกลวง ใส่ร้ายด้วยความเท็จหรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครใดหรือพรรคการเมือง และมีบทลงโทษทางอาญาด้วย คือ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 73 ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือการชักชวนให้ไปลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ (5) หลอกลวง ... ใส่ร้ายด้วยความเท็จหรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง...มาตรา 159 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 73 ...(5) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562
มาตรา 65 ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือการชักชวนให้ไปลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ ...(5) หลอกลวง ... ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครใด...มาตรา 126 วรรคสอง ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 65 ... (5) ...ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ในกรณีของตลาดหลักทรัพย์ ข้อความหรือรายการในแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวนต้องไม่ใช้ถ้อยคำหรือข้อความใดที่เกินความจริง หรือเป็นเท็จ หรืออาจทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด หากฝ่าฝืนก็มีบทลงโทษทางอาญาตาม **พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535** (มาตรา 76 ภายหลังจากวันที่แบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์ และร่างหนังสือชี้ชวนมีผลใช้บังคับ ให้สำนักงานมีอำนาจดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) ในกรณีที่สำนักงานตรวจพบว่า ข้อความหรือรายการในแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และหนังสือชี้ชวนเป็นเท็จ หรือขาดข้อความที่ควรต้องแจ้งในสาระสำคัญอันอาจทำให้บุคคลผู้เข้าซื้อหลักทรัพย์เสียหาย ให้สำนักงานมีอำนาจสั่งระงับการมีผลใช้บังคับของแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวน และในกรณีที่การเสนอขายหลักทรัพย์นั้นได้รับอนุญาตตามมาตรา 32 หรือมาตรา 33 ให้สำนักงานมีอำนาจสั่งเพิกถอนการอนุญาตนั้นได้ในทันที มาตรา 80 การโฆษณาชี้ชวนต่อประชาชนหรือบุคคลใด ๆ ให้ซื้อหลักทรัพย์ของผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัด บริษัท หรือเจ้าของหลักทรัพย์ โดยมิใช่ด้วยวิธีการตามมาตรา 79 จะกระทำได้ต่อเมื่อแบบแสดง

รายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวนมีผลใช้บังคับตามมาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้ว และต้องไม่ใช้ถ้อยคำหรือข้อความใดที่เกินความจริง หรือเป็นเท็จ หรืออาจทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด มาตรา 82 ในกรณีที่แบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และหนังสือชี้ชวนมีข้อความหรือรายการที่เป็นเท็จ หรือขาดข้อความที่ควรต้องแจ้งในสาระสำคัญ ให้บุคคลใด ๆ ที่ซื้อหลักทรัพย์จากผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัด บริษัท หรือเจ้าของหลักทรัพย์ และยังเป็นเจ้าของหลักทรัพย์อยู่และได้รับความเสียหายจากการนั้น มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทหรือเจ้าของหลักทรัพย์ดังกล่าวได้ มาตรา 278 ผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งในแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และร่างหนังสือชี้ชวนที่ยื่นตามมาตรา 65 ในสาระสำคัญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท มาตรา 280 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 80 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

ที่ผมเกริ่นนำบทบัญญัติของกฎหมายที่พูดถึงข่าวลวงหรือข่าวเท็จ และโทษข้างต้น ก็เนื่องจากมีคำถามว่า ในเมื่อมีกฎหมายบัญญัติการกระทำอันมีลักษณะเป็นการหลอกลวง ใส่ร้ายด้วยความเท็จหรือจูงใจให้เข้าใจผิด หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือกล่าวหรือไขข่าวให้แพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งก็คือลักษณะของข่าวลวงหรือข่าวเท็จที่กล่าวข้างต้น เมื่อมีกฎหมายเขียนไว้อยู่แล้วพร้อมทั้งกำหนดโทษไว้แล้ว ยังจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายเฉพาะเรื่องข่าวลวงอีกหรือไม่ เพราะผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างประเทศที่มีการตรากฎหมายเฉพาะในเรื่องนี้ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเยอรมนี และอีกหลายประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเน้นไปที่การปล่อยข่าวลวงในช่วงการเลือกตั้งโดยเฉพาะการแทรกแซงการเลือกตั้งของต่างประเทศด้วยการปล่อยข่าวลวงเข้ามา มาเลเซียเคยมีกฎหมายต่อต้านการปล่อยข่าวลวง ลงวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 2018 แต่ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว แล้วถามว่า ประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะเรื่องนี้หรือไม่

ถ้าดูกฎหมายแพ่งจะเห็นได้ว่า มีข้อจำกัดว่าต้องเป็นความผิดที่กระทำต่อปัจเจกบุคคล ในทางอาญาก็เช่นกัน มักจะมุ่งเน้นไปที่การกระทำผิดต่อบุคคล เช่น เรื่องการแจ้งความเอาผิดกับบุคคล หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท ยกเว้นบางมาตราของกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 137 การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย หรือมาตรา 172 ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ซึ่งข่าวลวงไม่ได้มุ่งให้เกิดผลแค่เฉพาะผู้พูดกับผู้ฟังเพียงสองคน-รู้กันแค่สองคน-นินทาให้ฟังกันเองเท่านั้น แต่ต้องการแพร่กระจายข่าวให้เกิดผลในวงกว้างต่อสังคมด้วย ดังนั้น ข่าวลวงจึงอาจไม่อยู่ในขอบเขตบังคับของกฎหมายแพ่ง-กฎหมายอาญา ยกเว้นกฎหมายอาญาบางมาตราที่ยกตัวอย่างข้างต้นที่บัญญัติถึงการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชนด้วย นอกจากนั้น กฎหมายอาญาจะบัญญัติแต่เฉพาะคำว่า “ข้อความอันเป็นเท็จ” หรือ “ข่าวเท็จ” เท่านั้น ไม่ได้แยกเรื่อง “ข่าวลวง” ทำให้เข้าใจได้ว่า ข่าวลวงก็คือข่าวเท็จด้วย ส่วนกฎหมายเลือกตั้งก็มุ่งไปที่การทำให้ผู้สมัครรายใดรายหนึ่งหรือพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งเสื่อมเสียความน่าเชื่อถือหรือคะแนนนิยมจากประชาชน ดังนั้น ตามกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา หรือกฎหมายเลือกตั้ง ข่าวลวงที่ไม่สามารถเจาะจงลงไปได้ว่าหมายถึงใครหรือพรรคการเมืองใด เราจึงไม่สามารถฟ้องร้องเอาผิดกับผู้ปล่อยข่าวลวงได้ ซึ่งก็ถือเป็นช่องว่างของกฎหมายอยู่ ส่วนมาตรการตาม **พ.ร.บ.จดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550** แม้จะมีบทบัญญัติในเรื่องที่สิ่งพิมพ์ใด ๆ

เขียนข้อความอันมีลักษณะที่จะกระทบต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ...และให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจริบและทำลาย ...ถ้าฝ่าฝืนคำสั่งก็มีโทษทางอาญา – แต่มันก็ยังมีช่องว่างที่ว่า มันเป็นการยากที่จะบอกได้ว่า ข่าวลวงนั้น ๆ ถึงขนาดเป็นข่าวที่กระทบต่อความมั่นคงหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วหรือไม่ ผมเห็นว่า การบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพิ่มอำนาจให้ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองเป็นคนชี้ว่าข่าวใดเป็นข่าวลวงหรือเป็นข่าวจริง และเพิ่มอำนาจในการลงโทษคนที่ปล่อยข่าวลวง อาจจะเป็นดาบสองคม – เพราะอาจมีการนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมายเพื่อกำจัดฝ่ายที่คิดเห็นไม่ตรงกับตน – หรือใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองในการกำจัด หรือสร้างความไม่น่าเชื่อถือให้เกิดแก่อีกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานของรัฐบาล – หรือใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อกลั่นแกล้งกันได้

ทีนี้มาดูกฎหมายเฉพาะที่เรามีอยู่แล้ว ว่ามีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการกับข่าวลวงเพียงพอแล้วหรือยัง อันนี้คือคำถามข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า มาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติอยู่ใน **พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550** และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพียงพอสำหรับการจัดการกับข่าวลวงออนไลน์ในปัจจุบันแล้วหรือไม่ – มีข้อควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

ในความเห็นผม ประการแรก พ.ร.บ.ฉบับนี้ไม่มีนิยามคำว่า “ข่าวลวง” ทำให้เป็นปัญหาว่าลักษณะของข่าวลวงควรจะมีขอบเขตเพียงใด – ซึ่งจำเป็นสำหรับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และหลีกเลี่ยงการตีความกฎหมายแบบ “ศรีธนญชัย” ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมันนิยามได้ยาก และความเข้าใจของคนทั่วไปก็ไม่ได้แยกระหว่าง “ข่าวลวง” กับ “ข่าวเท็จ” ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าดูมาตรา 11 ประกอบกับมาตรา 14 ถ้าเป็นเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ – ข่าวลวงจะมีลักษณะเป็นการปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูล คือเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถหาหลักฐานอ้างอิงได้ เป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ผู้เผยแพร่ข้อมูลมีเจตนาทุจริต หรือประสงค์จะหลอกลวง ทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันนี้ความหมายมันกระจายอยู่หลายที่ ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้เฉพาะเรื่องเฉพาะมาตรา การกำหนดนิยามศัพท์ครอบคลุมไว้จึงน่าจะเป็นผลดี ประการที่สอง ในหมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จะเน้นอยู่ 3 เรื่อง คือ เรื่องการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมีเจตนาที่มิชอบ เช่น ต้องการล้วงข้อมูลเอาไปเปิดเผยทำให้เขาเสียหาย เข้าไปทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลงข้อมูลของเขา รบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์โดยปกติสุขของบุคคลอื่น โดยทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ ส่วนเรื่องที่สอง คือ เรื่องการเผยแพร่ข้อมูล เป็นการเอาข้อมูลของตนเผยแพร่ลงในระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้คนอื่นเสียหาย เช่น การตัดต่อภาพตามมาตรา 16 แต่มาตรา 16 นี้ มีเฉพาะการตัดต่อภาพ แต่ไม่มีการตัดต่อเสียงด้วย เพราะเดี๋ยวนี้คอมพิวเตอร์สามารถปรับแต่งภาพปากให้ขยับตรงกับเสียงได้ สามารถตัดทอนหรือเรียบเรียงคำพูดของบุคคลหนึ่ง ๆ ให้ตรงข้ามจากความหมายดั้งเดิมของคำพูดก็ได้ เช่น ตัดคำว่า “ไม่” ออกจากประโยคเดิม ก็ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปตรงกันข้ามแล้ว ดังนั้น ข่าวลวงอาจจะมาจากภาพและเสียง หรือมาจากเสียงอย่างเดียวก็ได้ ส่วนเรื่องที่สาม คือ ผู้ให้การสนับสนุนการกระทำความผิด ซึ่งจะมีผู้จำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (มาตรา 13) กับผู้ให้บริการที่ให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิด (มาตรา 15)

จริง ๆ ในความเห็นผมน่าจะเน้นที่ต้นตอของระบบคอมพิวเตอร์ ผมไม่ได้รู้เรื่องคอมพิวเตอร์ดีนัก เป็นแค่ผู้ใช้ ไม่ค่อยรู้เรื่องศัพท์เทคนิคคอมพิวเตอร์และระบบของมัน ถ้าผมเข้าใจผิด ก็ช่วยตัดข้อความหรือความเห็นที่ผิดออกไปด้วย สำหรับ ต้นตอที่ว่านี้ ผมหมายถึง ผู้ให้บริการฐานงานบริการออนไลน์หรือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ทั้งหลาย (Platform) ซึ่งถ้าจะมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะในเรื่องข่าวลวงในสื่อสังคมออนไลน์นี้ ก็ควรบัญญัติบังคับให้บรรดาแพลตฟอร์มทั้งหลายต้องทำงานอย่างโปร่งใสในการเผยแพร่ข้อมูล คือ ต้องให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ หรือสามารถทราบถึงแหล่งที่มาหรือตัวตนของผู้เผยแพร่ข้อมูลได้ รวมถึงผู้ให้การสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลด้วย หรือกำหนดบังคับให้บรรดาแพลตฟอร์มทั้งหลายต้องร่วมมือกัน ทำข้อตกลง กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวลวงที่มุ่งทำลายความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยมีช่องทางที่อำนวยความสะดวกและเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ที่ให้ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตสามารถเข้ามาแจ้งผู้ดูแลแพลตฟอร์มให้ทราบถึงข่าวลวงนั้น ๆ ได้เพื่อให้มีการตรวจสอบหรือลบข่าวลวงนั้นเสีย ทั้งนี้ ควรกำหนดให้แต่ละแพลตฟอร์มตั้งตัวแทนของตนในประเทศไทยเป็นผู้ประสานงานกับผู้ควบคุมดูแลระบบที่อยู่ต่างประเทศ และเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการบริหารข้อมูลในประเทศไทยด้วย และถ้าเป็นไปได้ก็ควรให้บรรดาสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าวมาร่วมกันทำข้อตกลงต่อต้านการปล่อยข่าวลวงนี้ด้วย

ส่วนในหมวด 2 พนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เป็นเรื่องอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในความเห็นของผม กฎหมายได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้เหมาะสมแล้ว โดยเฉพาะเรื่องที่อ่อนไหวที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ก็มีศาลเข้ามาควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะเข้าไปดำเนินการใดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล การถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคล ก็ต้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตเสียก่อน พนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะทำได้ ซึ่งถ้อยคำในกฎหมาย ใช้คำว่า เมื่อ “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้” ถือว่า กฎหมายให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ แม้จะมีความยืดหยุ่น แต่ก็ไม่ชัดเจน เพียงแต่เชื่อว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ได้แล้ว เพียงแต่ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลอีกชั้นหนึ่ง

ในเรื่องของอำนาจศาล ผมมีข้อสังเกต คือ กฎหมายให้อำนาจศาลมีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ มีคำสั่งห้ามจำหน่ายหรือเผยแพร่หรือสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นระงับการใช้ ทำลาย หรือแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือจะกำหนดเงื่อนไขในการใช้ มีไว้ในครอบครอง หรือเผยแพร่ชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ก็ได้ แต่ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลสั่งให้มีการเปิดเผยแหล่งที่มาของข้อมูล หรือบังคับให้ผู้ให้บริการต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของข้อมูล และคำสั่งให้ระงับการใช้นั้นจะมีความหมายรวมถึงการปิดบัญชีผู้ใช้ และสั่งปิดกั้นการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้บริการรายนั้นด้วยหรือไม่

ปัญหาของศาลอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาตั้งแต่ชั้นรับฟ้อง ว่าศาลจะรับฟ้องได้หรือไม่ เนื่องจากข่าวลวงนั้นถ้าไม่สามารถระบุเจาะจงตัวบุคคลที่ถูกผลกระทบได้ ก็จะไม่สามารถเอาผิดกับผู้ปล่อยข่าวลวงได้ และโดยปกติภาระการพิสูจน์ว่าข่าวนั้นเป็นข่าวลวงก็เป็นของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่า คนปล่อยข่าวที่ถูกฟ้องนั้นเป็นคนทำ และข่าวนั้นเป็นข่าวที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง และการเผยแพร่ข่าวนั้นมีเป้าหมายเพื่อเผยแพร่สู่สังคมเพื่อมุ่งทำลายความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หากไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้ หรือไม่ได้ความชัดเจน ก็ต้องยก

ประโยชน์ให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดี เพราะถ้าไม่กำหนดเงื่อนไขการรับฟ้องในกรณีการปล่อยข่าวลวงให้ชัดเจน หรือปล่อยให้สามารถฟ้องคดียังศาลได้โดยง่าย ก็อาจทำให้มีการฟ้องคดีพร่ำเพรื่อเพื่อขอให้ศาลตรวจสอบข้อเท็จจริงเพียงเพราะเห็นว่าข่าวนั้นไม่ตรงกับที่ตนเองคิด หรือฟ้องคดีเพียงเพื่อจะกลั่นแกล้งกัน จนกลายเป็นภาระเพิ่มปริมาณคดียังศาลโดยไม่จำเป็น อีกอย่างหนึ่งคือ ศาลจะต้องดูด้วยว่าขอบเขตความรับผิดในกรณีนี้ควรจะต้องมีความชัดเจน คือ ต้องปรากฏชัดเจนว่าเป็นข่าวลวง ข้อจำกัดสำคัญของศาล คือ ศาลจะต้องมองถึงผลกระทบต่อสังคมว่ามีความร้ายแรงหรือไม่ หากไม่ถึงขั้นร้ายแรง ศาลอาจไม่ลงโทษก็ได้ (ซึ่งจุดนี้การนำ “โทษทางปกครอง” มาใช้ น่าจะสามารถอุดช่องว่างได้ในกรณีที่ข่าวลวงนั้น ๆ ไม่ได้ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม) และคำพิพากษาจะต้องไม่เป็นการไปจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น หรือเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน ตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ด้วย และข้อจำกัดสำคัญของศาลอีกประการหนึ่ง คือ หากเป็นข่าวลวงที่มาจากต่างประเทศ แม้จะมีมาตรา 17 บัญญัติอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีความจำเป็นจะต้องหาทางทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศในการบังคับตามคำพิพากษากับผู้ปล่อยข่าวลวงที่อยู่ต่างประเทศด้วย เช่น ในเรื่องการขอให้ลบข้อความข่าวลวงที่มาจากประเทศนั้น ๆ ออกจากสื่อสังคมออนไลน์

ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์” แม้โดยชื่ออาจทำให้เข้าใจได้ว่ามีอำนาจหน้าที่ในการ “กลั่นกรองข้อมูล” แต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนถึงอำนาจหน้าที่ดังกล่าวว่ามีขอบเขตการกลั่นกรองเพียงใด และผลการพิจารณาที่ได้เป็นเพียงความเห็นเสนอต่อรัฐมนตรีเท่านั้นหรือไม่ อำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนมีเพียงตามมาตรา 20 วรรคสอง และวรรคห้า ที่ว่า รัฐมนตรีจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์เสียก่อน และพนักงานเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวไปก่อนที่รัฐมนตรีจะมอบหมายก็ได้ หากคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้ความเห็นชอบ

ข้อสังเกตของผม คือ องค์ประกอบของ “คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์” แต่ละคณะจะมีกรรมการจำนวน 9 คน ซึ่ง 3 ใน 9 ต้องมาจากผู้แทนภาคเอกชน ปัญหาสงสัย คือ แล้ว 6 คน ที่เหลือมาจากไหน และควรมีคุณสมบัติอย่างไร กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ จำนวนกรรมการก็ค่อนข้างมากเกินไป Body คณะกรรมการแต่ละชุด ใหญ่เกินไป จริง ๆ ควรมีจำนวน 5 คน ก็น่าจะเพียงพอแล้ว อำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองก็ยังไม่ชัดเจน

ผมเห็นว่า ในเรื่องข่าวลวง ควรมีคณะกรรมการโดยเฉพาะที่มีอำนาจตัดสินใจ อำนาจไม่ควรอยู่ที่รัฐมนตรี (ให้รัฐมนตรีมีเพียงอำนาจออกคำสั่งไปยังผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการตามมติของคณะกรรมการเท่านั้น) เพราะเรื่องข่าวลวงนี้กระทบต่อสังคมในวงกว้างทั้งในทางเศรษฐกิจ และการเมืองระดับชาติ ควรให้การพิจารณากระทำโดยรอบคอบผ่านองค์ประกอบของคณะกรรมการ ไม่ใช่ให้คนเดียวตัดสินใจ แม้กฎหมายการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จะมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์” แต่ก็มีลักษณะเป็นเพียงองค์กรให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีเท่านั้น คณะกรรมการที่ว่านี้ควรเป็นคณะกรรมการในระดับชาติ อาจเป็นคณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่งที่มีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องตั้งใหม่ เช่น คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นต้น และควรมีการทำรายงานประจำปีเปิดเผยสู่สาธารณชนให้ทราบด้วย

ในส่วนของบทลงโทษ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารปลอมหรือเป็นเท็จ มีบทลงโทษทั้งในคดีแพ่ง และคดีอาญา รวมถึงตามกฎหมายเฉพาะ เช่น พ.ร.บ.จดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังมีช่องว่างดังได้กล่าวแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงโทษตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปี 2560 รวมถึงกฎหมายเฉพาะข้างต้น หากเปรียบเทียบกับกฎหมายของสิงคโปร์ และเยอรมนีแล้ว ของสิงคโปร์มีการแยกประเภทการลงโทษเป็นบุคคลธรรมดา กับนิติบุคคล บุคคลธรรมดาจะมีโทษปรับน้อยกว่านิติบุคคล และอัตราโทษปรับค่อนข้างสูง แต่กฎหมายไทยบางฉบับเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้มานาน อัตราโทษอาจไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ดังจะเห็นได้ว่า ผู้กระทำความผิดไม่ได้เกรงกลัวการลงโทษ เพราะอัตราโทษปรับไม่ได้สูงมากนัก อัตราโทษปรับของไทยอยู่ที่หลักแสน แต่ของสิงคโปร์และเยอรมนีอยู่ในหลักล้าน ทั้งนี้อาจมองว่า เป็นเพราะประเทศสิงคโปร์และเยอรมนีมีเศรษฐกิจดีและคนมีรายได้มากกว่าประเทศไทย จึงสามารถกำหนดอัตราโทษปรับให้สูงได้ แต่ในความเห็นของผม ถ้าเพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้นในตัวเลขหลักล้าน น่าจะทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำผิดต้องมาชั่งน้ำหนักถึงผลได้ผลเสียของการจะปล่อยข่าวลวง เพราะอาจไม่คุ้มกับที่ต้องรับโทษปรับในอัตราที่สูง ส่วนโทษจำคุกนั้นน่าจะเหมาะสมตามแต่กรณีแล้ว ซึ่งคงไม่มีใครอยากติดคุกส่วนมากจึงเลี่ยงไปขอรับโทษปรับแทน

สำหรับแนวคิดที่จะนำโทษทางปกครองมาใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับข่าวลวงจะมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรนั้น ผมเห็นว่า ควรจะต้องมีความชัดเจนก่อนว่า “โทษทางปกครอง” ในที่นี้หมายถึงโทษในลักษณะใด ลักษณะของ “โทษทางปกครอง” ต้องเป็นการ “ลงโทษ” ผู้กระทำผิด ไม่ใช่เป็นการ “ป้องกัน” ไม่ให้มีการกระทำผิด เช่น คำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก่อสร้างโรงงานเพราะฝ่าฝืนกฎหมายไปสร้างในที่สาธารณะ เป็น “โทษทางปกครอง” แต่ถ้าสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก่อสร้างโรงงานเนื่องจากผู้ได้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด เป็นการ “ป้องกัน” ไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ไม่ใช่โทษทางปกครอง ลักษณะของ “โทษทางปกครอง” ที่ต้องเป็นการ “ลงโทษ” ผู้กระทำผิด ยังแตกต่างจากมาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา 63/2 วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เพราะไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษ แต่ต้องการบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง หรือบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองเท่านั้น ส่วนมาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนตามมาตรา 63/7 เป็นผลมาจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่ใช่การฝ่าฝืนกฎหมาย จึงไม่ใช่ “โทษทางปกครอง”รวมถึง “ค่าปรับบังคับการ” ให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองตามนิยามในมาตรา 63/20 ไม่ใช่ “โทษทางปกครอง” แต่คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหาย หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็น “โทษทางปกครอง”

ทั้งนี้ โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางปกครองก็เป็นเช่นเดียวกันกับการลงโทษทางอาญาในแง่ที่ว่าเป็นมาตรการที่มุ่งหมายลงโทษการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย เพียงแต่ว่าองค์กรฝ่ายปกครองมีอำนาจลงโทษผู้กระทำผิดได้เองด้วยการออกคำสั่งทางปกครอง โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น ซึ่งโทษทางปกครองที่จะลงแก่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลนั้นอาจจะเป็นโทษปรับหรือ

มาตรการลงโทษอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นการสั่งให้ชำระเงินหรือไม่ก็ตาม เช่น คำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต คำสั่งเพิกถอนการรับรอง คำสั่งห้ามประกอบกิจการหรือสั่งปิดสถานประกอบกิจการ คำสั่งให้ลบชื่อออกจากทะเบียนผู้ประกอบกิจการ เป็นต้น ซึ่งก็หมายความว่าโทษทางปกครองจะไม่มีโทษจำคุกด้วย ข้อดีคือ ฝ่ายปกครองสามารถใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดได้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะหากฟ้องคดียังศาลจะต้องใช้เวลานานนับปี ไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกของสารสนเทศ อีกทั้งในกรณีที่เป็นปัญหากฎหมายเฉพาะด้าน เช่น ด้านการเงินการคลัง โทรคมนาคม สื่อสารมวลชน ซึ่งฝ่ายปกครองจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี การให้ฝ่ายปกครองสามารถใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดได้เองจึงน่าจะเหมาะสมกว่า แต่ในอีกแง่หนึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลดูจะให้หลักประกันความน่าเชื่อถือมากกว่า และฝ่ายปกครองอาจมีการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบก็ได้ ข้อเสียอีกอย่าง คือ อย่างที่กล่าวข้างต้น หากกำหนดโทษทางปกครองด้วยการให้ชำระเงินด้วยจำนวนเงินที่ไม่สูง ผู้กระทำผิดอาจไม่เกรงกลัว เพราะการกระทำผิดบางครั้งอาจมีผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงกว่าจำนวนเงินที่ต้องชำระตามโทษทางปกครอง แต่โทษจำคุกทางอาญาจะมีผลป้องปรามไม่ให้คนกระทำผิดได้ดีกว่า เพราะไม่มีใครอยากติดคุก นอกจากนั้นการที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกย่อมมีผลต่ออนาคตของผู้นั้น ต้องมีประวัติด่างพร้อยติดตัวตลอดไป ผู้กระทำผิดย่อมเกรงกลัวโทษทางอาญามากกว่านอกจากนั้น กรณีการฝ่าฝืนคำสั่งลงโทษทางปกครอง เช่น ไม่ชำระค่าปรับหรือเบี้ยปรับ ก็ต้องนำมาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา 63/7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับโดยอนุโลมต่อไปแม้มาตรา 63/7 จะเป็น “มาตรการบังคับการ” ให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองก็ตาม คือ การยึด/อายัด/และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้กระทำผิด หรือฟ้องคดีต่อศาล ไม่มีโทษจำคุก ซึ่งในจุดนี้โทษทางปกครองจะเหมาะสมสำหรับการลงโทษนิติบุคคลมากกว่าโทษทางอาญา คือ สามารถลงโทษปรับหรือมาตรการลงโทษอย่างอื่นกับนิติบุคคลได้ที่ไม่ใช่โทษจำคุก

ในกรณีของข่าวลวง การจะนำโทษทางปกครองมาใช้แทนโทษทางอาญาหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับมุมมองว่า การตรากฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวลวงมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษหรือเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะกำหนดขึ้นนั้นเพียงเพื่อจัดระเบียบของสังคมโดยรวม หรือเพื่อต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ถ้ามุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็น่าจะเป็นโทษทางอาญา แต่ถ้ามุ่งเน้นการวางกฎเกณฑ์เพื่อจัดระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือวางกฎเกณฑ์การใช้อำนาจรัฐในการควบคุมกำกับดูแลสังคมแล้วมีการฝ่าฝืน ก็น่าจะนำโทษทางปกครองมาใช้ อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดในบางกรณีอาจมีทั้งโทษทางปกครองและโทษทางอาญาก็ได้ เช่น ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการจราจร ถ้าเป็นความผิดไม่ร้ายแรง เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจสั่งปรับผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงได้เอง แต่ถ้าทำให้คนเสียชีวิต ก็เป็นเรื่องโทษทางอาญา ข่าวลวงก็เช่นกันอาจมีทั้งที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม และที่เป็นเพียงข่าวโคมลอยทั่วไป ดังนั้นระดับโทษจึงควรแตกต่างกัน ซึ่งโดยปกติโทษทางปกครองจะมีความรุนแรงน้อยกว่าโทษทางอาญา เพราะโทษทางอาญาอาจถึงขั้นจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ (จำคุก) ถ้าเป็นเพียงข่าวลวงทั่วไปไม่ได้ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม ก็น่าจะใช้โทษทางปกครอง แต่ถ้าทำให้เกิดความโกลาหลหรือความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม ก็น่าจะเป็นโทษทางอาญา ในกรณีเช่นนี้จึงมิใช่เป็นปัญหาว่าควรจะนำโทษทางปกครองมาใช้แทนโทษทางอาญาหรือไม่ เพราะอาจใช้มาตรการทางปกครองและมาตรการทางอาญาในกรณีเดียวกันก็ได้ขึ้นอยู่กับผลความร้ายแรงของการกระทำ

สำหรับมาตรการอื่นที่ไม่ใช่กฎหมายที่จะมากำกับดูแลข่าวลวง เช่น ควรจะขอความร่วมมือให้บรรดาสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการทำข่าวมาร่วมกันทำข้อตกลงต่อต้านการเผยแพร่ข่าวลวง – ควรกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเปิดเผยสู่สาธารณชนให้ทราบถึงการกระทำผิดต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการป้องปรามไม่ให้มีการกระทำผิดในทำนองเดียวกันอีก ลักษณะเป็นการตำหนิโดยเปิดเผยต่อสาธารณชนทำให้ผู้นั้นหรือนิติบุคคลนั้นไม่กล้ากระทำผิดซ้ำอีก และควรกำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ทั้งหลายต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอคณะกรรมการที่รับผิดชอบเรื่องนี้ (ซึ่งควรเป็นคณะกรรมการในระดับชาติ) แสดงรายละเอียดมาตรการต่าง ๆ ที่ตนใช้ในการป้องกันหรือขัดขวางการเผยแพร่ข่าวลวง และเปิดเผยรายงานดังกล่าวสู่สาธารณะเช่นเดียวกัน

สรุป คือ ควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้มีความชัดเจนครอบคลุมทั้งข่าวลวงและข่าวเท็จ ซึ่งอาจจะต้องแก้ไขมากหน่อย เพราะอาจต้องแก้ไขโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และคณะกรรมการที่มากลั่นกรองข้อมูล แยกให้ชัดเจน ควรให้คณะกรรมการในระดับชาติเข้ามาควบคุมและตัดสินใจ อาจเป็นคณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่งที่มีอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องตั้งใหม่ เช่น คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นต้น ส่วนอัตราโทษนั้น โทษปรับควรกำหนดให้สูงขึ้นในระดับหลักล้านบาทขึ้นไป และอาจกำหนดให้นำโทษทางปกครองมาใช้บังคับด้วย พร้อมกับโทษทางอาญา ควรแยกอัตราโทษที่ลงแก่บุคคลธรรมดาออกจากนิติบุคคล และเพิ่มรายละเอียดอื่นเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกไซเบอร์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีข้อจำกัดการควบคุมกำกับดูแลข่าวลวงได้เท่าที่มีการเผยแพร่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ข่าวลวงยังมีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะในอีกหลายช่องทาง เช่น ผ่านทางมือถือ Tablet วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นที่แสดงผลผ่านจอภาพหรือภาพฮอโลแกรมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยกระบวนการฮอโลกราฟี (Holography) และกฎหมายหลัก เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญาก็มีข้อจำกัดการบังคับใช้ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ในมุมมองนี้จึงยังคงมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแลข่าวลวงเหมือนของประเทศสิงคโปร์เพื่อให้สามารถควบคุมกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวลวงได้ทั้งระบบ จริง ๆ คนที่ปล่อยข่าวลวงก็ไม่ได้ต้องการให้คนเชื่อในข่าวนั้น แต่จริง ๆ ต้องการสร้างความรู้สึกสับสนว่าอันไหนจริง/อันไหนลวง/อันไหนเท็จ เสียมากกว่า และอาจต้องการให้คนรู้สึกเหนื่อยหน่ายท้อแท้ไม่อยากทำอะไร อยู่เฉย ๆ ปล่อยไปตามยะถากรรม ไม่อยากต่อสู้ ไม่อยากรู้ความจริง คนที่ต่อสู้พยายามเปิดเผยความจริง คอยเตือนคนอื่นไม่ให้เชื่อข่าวลวง จึงมักไม่ได้รับการตอบกลับ เพราะความรู้สึกเบื่อหน่ายที่เกิดขึ้นได้ลดความกระตือรือร้นของคนลง อย่างไรก็ตาม การมีกฎหมายเฉพาะที่คอยกำกับควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลในสังคมออนไลน์น่าจะช่วยป้องปรามผู้ที่คิดจะกระทำความผิดได้ในระดับหนึ่ง และช่วยให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขมากขึ้น

5. ความเห็นผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม วันเสาร์ที่ 17 ก.ค. 64

คำถาม

1. ท่านคิดว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับข่าวลวงดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ในหรือนอกราชอาณาจักรไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ข้อมูลปลอม ข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิด หรือข้อมูลบิดเบือน โดยผู้กระทำรู้อยู่แล้วหรือควรรู้ว่าข้อมูลมีลักษณะดังกล่าว และการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรไทย

ข. เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบสุขของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ

ค. เป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของราชอาณาจักรไทยกับประเทศอื่น ๆ

ง. มีผลกระทบต่อการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา หรือการลงประชามติของประเทศ

จ. เป็นการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์หรือสร้างความเกลียดชังระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

ฉ. ทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานของรัฐบาล องค์กรของรัฐ คณะกรรมการแห่งชาติหรือส่วนหนึ่งของรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือคณะกรรมการแห่งชาติ

ตุลาการศาลปกครอง

ภาพรวมเห็นว่าเหมาะสมว่าควรมีบทบัญญัติเนื่องจากในปัจจุบันมีการใช้สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือการสื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาข่าวลวงเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต มีทั้งการสร้างข่าวลวงเพื่อหวังผลทางด้านใดด้านหนึ่งทำให้ประชาชนทั่วไปที่ได้รับข้อมูล ขาดการวิเคราะห์ ทำการส่งต่อข่าวที่ไม่จริง สร้างความเสียหาย สร้างผลกระทบในสังคมหลายด้าน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีหลายกรณี จึงต้องเข้าสู่กระบวนการในศาลเพื่อตีความตัวบทกฎหมาย หากเกิดข้อพิพาทก็ต้องพิจารณาว่า เรื่องใดเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร เรื่องใดเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน เรื่องใดเป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดี ในเบื้องต้นก็ต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองของหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ เสียก่อน โดยรวมเห็นว่าข้อที่ 1 นี้ มีความเหมาะสม ขอถามว่า ในข้อ ฉ. คำว่า”คณะกรรมการแห่งชาติ” ในตัวบทกฎหมายจะมีคำนิยามด้วยหรือไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เข้าใจว่าต้องมีคำนิยามในแต่ละคำ เช่น ข้อมูลเท็จ ข้อมูลบิดเบือน ข้อมูลที่ลวง คำเหล่านี้อาจจะต้องมีคำนิยามศัพท์ระบุไว้ให้ชัดเจน

ตุลาการศาลปกครอง

ในหลาย ๆ กรณีก็ควรจะมีคำนิยาม เพราะอย่างน้อยคำนิยามก็จะเป็นตัวบอกให้ประชาชนได้ทราบขอบเขตในเบื้องต้นว่าการกระทำใด ลักษณะใด จะข้าข่ายเข้ากรณีใดบ้าง

นักกฎหมายสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

โดยภาพรวมก็เห็นด้วย แต่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตราอื่นด้วย คำที่ระบุว่า"เพื่อเผยแพร่" ขอให้เพิ่มถ้อยคำ "เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่" เพราะสำหรับบางคนที่อาจจะเป็นผู้ให้บริการ แพลตฟอร์ม อยากให้กฎหมายระบุให้ครอบคลุมถึงผู้ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะเป็นแพลตฟอร์มหรือเป็นผู้ให้บริการด้านการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งถือเป็นคนกลางที่รับข้อมูลลักษณะนั้น ก็มีหน้าที่ต้องดูแลให้แพลตฟอร์มนั้น ๆ มีการเก็บข้อมูลที่ดีด้วย

ส่วนประโยคที่ว่า "การเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบในข้อใดข้อหนึ่ง" ขอให้เพิ่มเติมว่า "ในข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน" เพราะบางครั้งข่าวลวงอาจจะไม่ได้เกิดผลกระทบแค่ข้อใดข้อหนึ่ง อาจจะมีผลกระทบหลายข้อรวมกัน มีข้อแตกต่างระหว่างการเกิดผลกระทบเพียงข้อใดข้อหนึ่งกับข่าวลวงที่ก่อให้เกิดผลกระทบหลายข้อรวมกัน ก็จะถูกเชื่อมโยงไปที่บทลงโทษที่แตกต่างกัน

ในหัวข้อ ข. ขอปรับให้สอดคล้องกับบริบทของการเขียนกฎหมายไทยมากขึ้น หัวข้อ ข.ที่กล่าวถึงคำว่า "การเงินสาธารณะ" แต่ในกฎหมายไทยจะไม่มีคำว่า"การเงินสาธารณะ"อยู่ในกฎหมายการเงินการคลัง เพราะส่วนใหญ่จะเป็นคำว่า "การคลังสาธารณะ" ขอแนะนำว่า ควรแยกเรื่องการเงินการคลังสาธารณะมาตั้งเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง ในกฎหมายไทย หากกล่าวถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและการค้าการลงทุน มีคำที่พออ้างได้อยู่ในรัฐธรรมนูญมาตรา 178 กล่าวว่า กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมการค้าการลงทุน อาจจะเพิ่มคำว่า"การคลังสาธารณะ"ก็ได้

ส่วนข้อ ง. คำว่า"ผลกระทบต่อการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา" ขอให้พิจารณาไปถึงการเลือกตั้งทุกระดับชั้นเพราะการเลือกตั้งที่เป็นระดับท้องถิ่นก็มีผลกระทบได้เช่นกัน อยากให้ปรับถ้อยคำให้เหมาะสมกับลักษณะของประเทศไทย สิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก ๆ อาจไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น แต่ของประเทศไทยมีการเลือกตั้งท้องถิ่น หากในอนาคตมีกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นจริงก็อาจจะมีระบบคณะกรรมการ จะขอเพิ่มเติมเนื้อหาอีก 1 ข้อ สำหรับการประกาศใช้เพราะอาจจะเหตุอื่น ๆ ที่ยังคิดไม่ถึงตอนนี้ จึงควรมีเนื้อหาระบุว่า "และเหตุอื่น ๆ ที่คณะกรรมการอาจจะประกาศกำหนดในอนาคต"

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

ในฐานะที่ไม่ใช่นักกฎหมาย ในมุมมองส่วนตัว หากระบุเพียงข้อเดียวคือ เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะความสงบสุขของประชาชนหรือการเงินสาธารณะ ก็คิดว่า ครอบคลุมทุกเรื่องแล้ว ไม่จำเป็นต้องเอ่ยถึงเรื่องอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือความสัมพันธ์อันดีของต่างประเทศ เพราะว่าทุกเรื่องนั้นก็จะไปโยงสู่ปัญหาของประชาชน เพราะหากเป็นปัญหาของภาครัฐแล้วประชาชนไม่มีปัญหา ในมุมมองส่วนตัว สิ่งนั้นไม่ใช่ปัญหา ดังนั้นสิ่งใดที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ทั้งด้านความสงบสุข หรือสุขภาพ ก็คงเพียงพอแล้ว ประเด็นเรื่องนิยามถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด หากยังกำหนดนิยามไม่ชัดเจนเพียงพอ การตีความของผู้ที่ใช้กฎหมายจะไม่ชัดเจน ต้องกำหนดคำนิยามให้ชัดเจนว่าลักษณะใดคือปัญหาข่าวลวง

ผู้จัดการฝ่ายไอที ธนาคารไทยพาณิชย์

สำหรับกฎหมายมาตรานี้ มองว่า ในการที่ระบุไว้ว่าเป็นผู้กระทำการใด ๆ ในหรือนอกราชอาณาจักร เห็นด้วยว่าควรจะดูรวมไปถึงนอกราชอาณาจักรไทยด้วย เพราะปัจจุบันมีคนที่ปล่อยข่าวลวง เป็นข่าวมาจากนอกราชอาณาจักรเป็นจำนวนมาก ปัญหา คือ การบังคับใช้กับผู้ที่อยู่นอกราชอาณาจักรแม้ว่ามีกฎหมายนี้แล้วเกิดการบังคับใช้จริง ๆ แล้วจะสามารถเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เห็นด้วยควรจะแยกในเรื่องของการคลัง การสาธารณะ การเงินสาธารณะ การค้า การลงทุนออกมา

เป็นหัวข้อย่อยอีกข้อหนึ่ง ส่วนในเรื่องของการเลือกตั้งก็เห็นด้วยว่าควรแยกออกเป็นเลือกตั้งท้องถิ่น คำนิยามก็ต้องมีความชัดเจนประมาณหนึ่ง เพราะคนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวง

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

ขอให้ข้อมูลเสริม ในเรื่องของนิยาม ควรจะเขียนนิยามว่าสิ่งใดคือข้อมูลเท็จ สิ่งใดคือข้อมูลปลอม สิ่งใดเป็นข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิดหรือเป็นข้อมูลบิดเบือน ข่าวลวงภายใต้กฎหมายนี้หมายถึงอะไร ในทางทฤษฎีในกฎหมายของต่างประเทศก็ไม่มีนิยามที่ชัดเจนเพราะข่าวลวงมีความยากในการให้คำนิยาม เรื่องของกฎหมายสิงคโปร์ พิจารณาถึงมาตรา 4 กับมาตรา 7 เปรียบเทียบในข้อความที่อยู่ในข้อ ก,ข,ค,ง,จ และ ฉ อยู่ภายใต้หมวดผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) จะระบุไว้เหมือนกัน อยู่ในนิยามแล้วระบุในข้อความตามมาตรา 7 (2) ไม่แน่ใจว่าในทางปฏิบัติต้องขยายความในสิ่งที่ให้นิยามไว้ต้อนต้นหรือไม่ หากระบุว่าเป็นหมวดผลประโยชน์สาธารณะ ภายใต้บริบทของกฎหมายข่าวลวงให้หมายถึงข้อ ก,ข,ค,ง,จ และ ฉ ก็ถือว่าครบถ้วน แต่ในเรื่องของวิธีเขียนความเป็นผลประโยชน์สาธารณะของสิงคโปร์กับความเป็นผลประโยชน์สาธารณะของไทยก็ต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ยังมีการโต้แย้งในข้อ 1 เรื่องความมั่นคงของราชอาณาจักรไทย ในคำนี้ก็ถ้าใช้กรอบของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาพิจารณาก็จะไม่ตรงกับความหมายของเรื่องของในบริบทที่เป็นเรื่องของข่าวลวงจริง ๆ

ในความเห็นส่วนตัว การชั่งน้ำหนักของเรื่อง freedom of speech กับเรื่องของข่าวลวง มีความเห็นว่า ลักษณะของการให้บุคคลมีสิทธิในการพูด สามารถแสดงความคิดเห็น ประเด็นนี้ก็เป็นเรื่องยากในการพิจารณา และกำหนดว่าความมีสิทธิควรอยู่ในระดับใด เป็นความยากลำบากเรื่องของการให้ความหมาย ซึ่งถ้าอยู่ในขั้นตอนของการยกร่างกับขั้นตอนของการตีความ ขั้นตอนในการยกร่างก็อาจจะมีความหมายในเจตนาหนึ่งแต่เมื่อเข้าสู่คดีความมาเป็นขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมาย ก็จะกลายเป็นปัญหาที่กังวลเรื่องการตีความ ถือเป็นประเด็นที่ยังเป็นปัญหาในการปฏิบัติจริง

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.

จากการทำงานรายการชัวร์ก่อนแชร์ได้ฟังประชาชนมาเป็นจำนวนมาก คิดว่ากฎหมายเกี่ยวกับข่าวลวงต้องทำให้มีความชัดเจนทั้งคำนิยามการกำหนดขอบเขต และเรื่องผลกระทบ เพราะว่าถ้านำแต่ละอย่างไปถามประชาชนเอง ทุกคนก็คงอยากให้จัดการปัญหานี้ แต่เมื่อถึงขั้นตอนการพิจารณาว่าสิ่งใดเข้าข่ายปัญหาข่าวลวงบ้าง ก็เป็นความยากลำบากในการตีความจากวิจารณญาณของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน ควรมีการคานอำนาจเพื่อทำให้บุคคลที่จะใช้ช่องโหว่นี้ในการกระทำผิดได้เกรงกลัว เข้าใจว่าเมื่อมีความผิดบางอย่าง เช่น การใส่ร้ายมีการค้นหาว่าบุคคลใดสร้างเรื่องขึ้นมาแล้วใส่ร้ายผู้อื่น บุคคลนั้น ๆ ต้องถูกจับ ถูกปรับหรือจำคุก ผู้ที่กระทำผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องน่าจะต้องรับผิดชอบด้วย ก็ถือเป็นกลไกเพื่อทำให้ประชาชนมั่นใจในกฎหมายนี้ว่าจะมาช่วยได้จริง อีกส่วนหนึ่งที่การกำหนดขอบเขตของกฎหมายไว้ค่อนข้างกว้าง เมื่อเกิดเหตุก็จะมีเหตุที่เข้าข่ายความผิดเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องมีงานที่ต้องพิจารณาหรือตีความเป็นจำนวนมากเช่นกัน การออกกฎหมายจำเป็นต้องได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน

ผู้บริหารสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

การใช้กฎหมายที่เข้มข้นในลักษณะนี้ อยากให้แยกประเด็นของปัญหาเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 มาจากการนำเสนอข้อมูลฝั่งของผู้ประกอบวิชาชีพ อีกฝั่งหนึ่งคือฝั่งของประชาชน ผู้รับสาร ผู้เสพสื่อ

หรือที่เรียกว่า User-Generated Content (UGC) ส่วนแรกเป็นเรื่องความรับผิดชอบของคนในอาชีพ ซึ่งก็มีองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่คือ เรื่องของการทำให้เกิดความสับสน มีประเด็นของเรื่องข้อกฎหมายในฝั่งของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีการหารือกันอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว แต่ว่าโดยกระบวนการของกฎหมายกฤษฎีกาแต่ยังไม่มีการนำสู่คณะรัฐมนตรีแล้วเสนอแนะรัฐสภา ก็คือความพยายามใช้กลไกของหลักจริยธรรมของวิชาชีพมาเป็นการกำกับรวมแล้วมีลักษณะบังคับในเชิงของการใช้กฎหมายทางปกครองเพื่อจะลงโทษกับผู้ประกอบวิชาชีพที่กระทำการผิดพลาดให้เกิดความเสียหายต่อสังคมในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ส่วนสุดท้ายที่จะมีผลจริง ๆ ฝั่งผู้ประกอบวิชาชีพนี้ก็คือการทำให้ถูกประณามหรือถูกนำไปเปิดเผยต่อสาธารณะ ถูกตีแผ่ว่าองค์กรนั้น ๆ ขาดความน่าเชื่อถือ สิ่งนี้คือการลงโทษที่รุนแรงในฝั่งของผู้ประกอบวิชาชีพ

ในฝั่งภาคประชาสังคมหรือประชาชนคนทั่วไปที่ใช้สื่อ มีความเห็นว่าระดับของการทำให้เกิดข่าวลวงอาจจะมีอยู่ 2-3 ประเด็น ประเด็นแรกคือความไม่รู้ เป็นผู้เสพสื่อแล้วก็เผยแพร่ต่อโดยไม่มีการตรวจสอบซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของประชาชนทั่วไป ประเด็นที่ 2 เป็นกลุ่มที่เพิ่มเติมข้อมูล ใส่ความคิดเห็นเข้าไป มีลักษณะบิดเบือนบ้างแต่ทำเพื่อประโยชน์ในมุมมองของความคิดเห็นของตัวเอง เพียงแค่ต้องการแนวร่วม ประเด็นที่ 3 คือกลุ่มที่มีเจตนาร้าย มีเป้าหมายเพื่อที่จะทำให้เกิดความสับสนหรือเกิดความเสียหายเกิดความตื่นตระหนกในสังคม ในประเด็นนี้หากใช้กฎหมายที่มีอยู่ก็อาจมีกลไกที่นำไปสู่การบังคับใช้ได้ ต้องพิจารณาว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาตรา 14 อนุ 2 จะมีน้ำหนักที่จะไปใช้มาตรการเหล่านี้ในทางกฎหมายได้หรือไม่ อาจจะให้ความสำคัญในเรื่องเจตนาของผู้ที่ทำให้เกิดความสับสนในข้อมูลข่าวสารนี้เป็นหลัก

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

ไม่แน่ใจความหมายของคำว่า “เผยแพร่” กับคำว่า “communicate” เนื่องจากในกฎหมายสิงคโปร์ระบุว่าเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงหรือสื่อสาร แต่ในคำถามใช้คำว่า “เผยแพร่” คำนี้มีกรอบความคิด (mindset) ของเรื่องการเผยแพร่ส่งต่อของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่เคยใช้กันมาแล้ว เข้าใจว่าคำว่า “เผยแพร่” กับคำว่า “communicate” คิดว่าคำที่เป็นการยกร่างควรจะใช้การแปลแบบใดหรือว่าควรจะเปลี่ยนคำหรือไม่

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เข้าใจว่า “communicate” ตามกฎหมายสิงคโปร์มีความหมายซึ่งรวมทั้งการส่งต่อและเผยแพร่ ในมุมมองส่วนตัวเข้าใจอย่างนั้น ในกรณีนี้เน้นเฉพาะภาพตรงกลาง ว่ามีเจตนาร้ายที่จะเผยแพร่ข้อมูลให้กระจายไปในวงกว้างมากกว่าการเพียงแค่ส่งคุยกันระหว่างแชท หรือพูดคุยระหว่างบุคคล ที่จะมีความผิดแล้วเลี่ยงไปใช้คำนี้เท่านั้น เพราะวัตถุประสงค์คือจำกัดขอบเขตให้พิจารณาข้อ ก-ฉ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเนื้อหาที่มีความเข้มข้นกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ขอเรียนสอบถามทางกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ว่ามีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย หรือไม่ อย่างไร

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

ปัญหาของข่าวลวง อยากนำเสนอว่าควรมีหน่วยงานรัฐบาลหรือหน่วยงานใดที่รับผิดชอบและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อมีอำนาจให้ในการดำเนินการอย่างเต็มที่ หากพบเห็นการเผยแพร่ข่าวลวง อาจจะมีการเตือน หากยังฝ่าฝืนก็ต้องเกิดบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่ลงในสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจทางการเมืองในส่วนหนึ่ง เพราะฉะนั้นการบังคับใช้กฎหมายก็อาจไปอยู่ในมือของอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ จึงอยากจะให้พิจารณาตรงนี้ด้วย

2. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดโทษปรับทางอาญาเพิ่มขึ้นในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (เช่น โทษปรับบุคคลธรรมดา 100,000 บาท หากเป็นนิติบุคคลปรับ 200,000 บาท)

ผู้บริหารสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

การออกกฎหมายให้มีบทลงโทษเรื่องค่าปรับเป็นเรื่องปกติ แต่ในทางปฏิบัติคงคาดหวังในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียวเพื่อมาลงโทษกับทุกคนที่มีการกระทำความผิดไม่ได้ บทลงโทษจึงเป็นเพียงการแจ้งเตือน เป็นข้อกำหนดอย่างหนึ่ง การจะควบคุมหรือป้องกันการเกิดปัญหาข่าวลวงให้มีประสิทธิภาพต้องมีส่วนอื่น ๆ ประกอบกัน ทั้งในเรื่องการรณรงค์ การให้ความรู้ต่าง ๆ ประกอบกับเรื่องของกฎหมาย ในบริบทของกฎหมายเองต้องมีบทลงโทษอยู่แล้วเป็นเรื่องปกติ แต่ต้องระมัดระวังไม่ลงโทษรุนแรงเกิน ยกตัวอย่าง เช่น กลุ่มของคนที่เป็นผู้เผยแพร่ต่อโดยที่คน ๆ นั้นไม่ได้เป็นผู้สร้างเนื้อหาข่าวลวงนั้นขึ้นมาเอง ไม่รู้ตัวว่าทำผิด อาจมีเจตนาทำด้วยจิตสาธารณะ อยากจะช่วยเหลือสังคม อยากส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยที่ไม่ตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งคนกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก หากกฎหมายไปเอาผิดกับคนกลุ่มนี้แต่ไม่ได้ไปเอาผิดกับคนที่ริเริ่มสร้างข้อความเป็นเท็จ ก็จะเป็นเรื่องที่น่ากังวลว่าสังคมนี้ทุกคนมีความเสี่ยง ที่จะต้องโดนลงโทษ

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV

ในความคิดเห็น อยากถามว่า เรื่องของการกำหนดโทษปรับทางอาญาเพิ่มขึ้นในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวลวง เช่น โทษปรับบุคคลธรรมดา 100,000 บาท ปรับนิติบุคคล 200,000 บาท นั้นหมายความว่าแบ่งแยกเป็นบัญชีผู้ใช้งานสื่อสังคมออไลน์ หากผู้เผยแพร่ข่าวลวงเป็นบุคคลธรรมดาก็เสียค่าปรับในอัตราบุคคลธรรมดา หากเป็นรูปแบบของบริษัท เช่น สถานีโทรทัศน์ที่มีเพจเฟซบุ๊กด้วยแล้วอาจจะเผยแพร่ผิดหรือว่าอาจจะเป็นเพจออนไลน์อย่างเดียว ก็ถือว่ามีลักษณะเป็นนิติบุคคลใช่หรือไม่

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ถูกต้อง

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV

ถ้าในกรณีนิติบุคคลกระทำผิด มีอัตราค่าปรับ 200,000 บาท คือ การมองในภาพรวมขององค์กรใช่หรือไม่ จะไม่ลงไปเจาะลึกถึงผู้ที่เขียนข่าวนั้น ๆ หรือว่านำข้อมูลมาจากแหล่งใด หรือสัมภาษณ์ใคร การที่บุคคลเหล่านั้นถือเป็นลูกจ้างขององค์กรนั้น ๆ แล้วทำการเผยแพร่ข่าว บุคคลนั้น ๆ จะต้องถูกลงโทษด้วยหรือไม่ หรือลงโทษแค่ในส่วนของนิติบุคคลเท่านั้น

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เข้าใจว่าในทางปฏิบัติ ต้องพิจารณาว่ามีบุคคลใดที่เป็นผู้มีเจตนาร่วมกับนิติบุคคลในการกระทำหรือไม่ ถ้าเป็นกรณีซึ่งมีเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มใด ๆ ที่มีการปล่อยข่าวลวง ทางหน่วยงานกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีการดำเนินการอย่างไร

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

จะดำเนินการเอาผิดกับผู้นำเข้าข้อมูลนั้น ๆ ร่วมด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

หมายถึงตัวบุคคลหรือเว็บไซต์ จะเอาผิดกับนิติบุคคลหรือตัวบุคคลที่เป็นผู้จัดการข้อมูลของเว็บไซต์นั้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

ตามกฎหมายจะดำเนินคดีกับผู้นำเข้าของข้อมูลนั้น ๆ ต้องเป็นตัวบุคคล

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เข้าใจว่าในต่างประเทศแยกความรับผิดของนิติบุคคลออกมาเป็นเรื่องโทษปรับในอัตราที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาอย่างเดียว แต่ถ้าเป็นกรณีซึ่งมีบุคคลใดในองค์กร เช่น กรรมการผู้จัดการหรือบุคคลอื่นในองค์กรเองมีส่วนร่วมในการที่จะเผยแพร่ข่าวลวง ก็จะตามไปลงโทษบุคคลนั้น ๆ โดยใช้โทษของส่วนบุคคลธรรมดา กฎหมายในต่างประเทศจะแยกการกระทำระหว่างนิติบุคคลกับการกระทำของบุคคลธรรมดา

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV

มูลค่าของโทษปรับในอัตรานี้ก็น่าจะอยู่ในระดับกลาง ๆ ไม่มากและไม่ได้น้อยเกินไป น่าจะเหมาะสม

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

เห็นด้วยกับการลงโทษนิติบุคคล ใครก็ตามที่สร้างข่าวลวงไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลควรได้รับโทษ ในโครงสร้างของบทลงโทษ หากเป็นบุคคลธรรมดา คิดว่าควรมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก หมายความว่าขึ้นอยู่กับระดับของความรุนแรง หากเข้าลักษณะจงใจที่จะสร้างข้อมูลมาแล้วไปลวงให้คนอื่นเชื่อตามความหมายของข่าวลวงแบบโดยแท้ คือ ต้องมีทั้งความชั่วร้ายในจิตใจและตั้งใจทำข้อมูลขึ้นมาเพื่อทำให้คนอื่นผิด ระดับของโทษปรับบุคคลธรรมดาไม่เกิน 100,000 บาท ตัวเลขนี้มีวิธีการคำนวณที่มาอย่างไร เป็นการสะท้อนรายได้ประชากร (GDP) หรือเทียบกับกฎหมายอาญาทั่ว ๆ ไปในประมวลอาญา

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

มาจากมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

ถ้าเป็นเรื่องของโทษปรับบุคคลธรรมดา น่าจะกำหนดเป็นช่วงอัตราการปรับ หากมีเจตนาชั่วร้ายแต่ก่อให้เกิดผลกระทบไม่มาก ควรกำหนดการปรับอัตราขั้นต่ำอยู่ที่ระดับ 30,000-50,000 บาท คิดว่าการปรับบุคคลธรรมดา วงเงิน 30,000-50,000บาท ก็ถือว่าเป็นจำนวนมากแล้ว ในกฎหมายสิงคโปร์กำหนดโทษปรับอัตราสูงสุดไว้ที่ 500,000 ดอลล่าร์สิงคโปร์ ถ้ามาปรับใช้กับกฎหมายไทยก็ควรระบุอัตราสูงสุดและกำหนดช่วงของมูลค่าโทษไว้ด้วย ด้านวิธีคำนวณควรกำหนดไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกต้องระบุให้ชัดเจนเพื่อทำให้เกิดการแก้ไขยาก แนวทางที่สอง คือ สามารถผันแปรได้ตามสัดส่วนที่เสียหาย การระบุแบบในกฎหมายของสิงคโปร์ก็มีการใช้โทษที่สูงเพื่อความชัดเจนให้คนตระหนัก ในโทษของบุคคลธรรมดามีการระบุช่วงของตัวเลขค่าปรับว่าไม่เกิน 50,000 ดอลล่าร์สิงคโปร์ ในกรณีและยังมีโทษจำคุกอีกไม่เกิน 5 ปี เพราะผมคิดว่าอะไรอย่างนี้น่าจะทำให้คนทั่ว ๆ ไปตระหนก นิติบุคคลในความหมายนี้น่าจะเน้นไปที่องค์กรสื่อที่มีลักษณะของการสร้างกระแสข่าวลวงเพื่อหวังผล มีเหตุการณ์ในต่างประเทศที่องค์กรสื่อเป็นนิติบุคคลรับจ้างทำข่าวลวงเพื่อหวังผลทางการเมือง เข้าใจว่าหากเป็นลักษณะแบบนี้จึงกำหนดโทษที่สูงขึ้น น่าจะตีความถึงองค์กรวิชาชีพสื่อที่เป็นนิติบุคคลที่ทำหน้าที่สื่อแต่มีความชั่วร้ายในจิตใจและตั้งใจทำข้อมูลเท็จเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่าง ในมูลค่าการปรับนิติบุคคล น่าจะมีประเด็นกลับไปที่สมาคมหรือแวดวงเกี่ยวกับสื่อมวลชนเพื่อหาตัวเลขที่ยอมรับได้หรือมีมาตรการอะไรเพิ่มเติม

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ หากลงโทษแล้วยังมีการทำผิดซ้ำอีกหรือไม่ เมื่อลงโทษแล้วยังจะมีเหตุการณ์ครั้งต่อไปหรือไม่ ยังมีมาตรการอื่นที่ไม่ใช่เรื่องของเงินแต่เป็นมาตรการลงโทษ เช่น การจำกัดการใช้เครื่องมือสื่อสารหรือการใช้เทคโนโลยี คือการทำให้ผู้ที่เผยแพร่ต้องงดใช้สมาร์ทโฟน งดใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยจำกัดเป็นช่วง หากผลกระทบจากการสร้างข่าวลวงนั้น ๆ รุนแรงมาก เพียงแค่การลงโทษปรับเงินอาจไม่เพียงพอ มีกรณีในต่างประเทศมีบทลงโทษ ห้ามจับคอมพิวเตอร์ ห้ามจับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ห้ามมีบัญชีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ บทลงโทษต้องทำให้ทุกคนรู้สึกว่าการเผยแพร่หรือการส่งต่อข่าวลวง ข่าวปลอม จำเป็นต้องมีความระมัดระวังในแง่ของการเสพสื่อ ในการทำงานของสื่อ หากมีการนำเสนอข่าวที่มีข้อมูลผิดพลาด ควรมีมาตรการอะไรที่ทำให้สื่อจดจำความผิดพลาดแล้วระลึกไว้ว่าคราวต่อไปไม่ควรทำผิดซ้ำอีก ทางหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทกำกับดูแลสื่อ คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อาจจะบังคับใช้ได้โดยไม่ต้องรอกฎหมายก็ได้ที่จะควบคุมดูแลสื่อทั้งหมดยกเว้นหนังสือพิมพ์ แต่ในความเป็นจริงหนังสือพิมพ์ทุกฉบับก็มีแพลตฟอร์มที่เป็นออนไลน์ทั้งหมด ก็แปลว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติสามารถใช้อำนาจได้อีกเช่นเดียวกัน ประเด็นที่สนใจ คือ มีบทลงโทษที่ไม่ใช่เรื่องของเงินหรือไม่ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงสื่อหรือการใช้สื่อ มุมมองในเรื่องของการเงินไม่ได้เป็นประเด็นที่สำคัญ เพราะการถูกปรับเงินก็ขึ้นอยู่กับว่าได้ผลตอบแทนเป็นเงินส่วนต่าง การสร้างข่าวลวงบางเรื่องอาจได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากว่ายอดเงินที่จะถูกปรับเงินก็เป็นได้

ผู้บริหารสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

สนับสนุนกลไกการใช้บทลงโทษในทางปกครองที่เป็นการปรับในโทษฐานที่สูง เนื่องจากอยู่ในองค์กรสื่อ มีกรณีศึกษาหลายกรณีที่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติใช้กลไกการลงโทษปรับทางปกครองซึ่งอยู่ใน พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีโทษปกครองอยู่ 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ปรับไม่เกิน 50,000 บาท ชั้นที่ 2 ปรับไม่เกิน 500,000 บาท และ ชั้นที่ 3 ปรับไม่เกิน 5,000,000 บาท กรณีที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุด คือการโฆษณาสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ช่วง 1-2 ปีก่อนที่จะมีประเด็นเรื่องผู้ประกอบการนำรายการหรือโฆษณาแฝงเข้ามาแล้วเป็นสินค้าที่ไม่มีเครื่องหมาย อย.หรืออาจมีเครื่องหมาย อย.แล้วมีการโฆษณาสรรพคุณเกินจริง ทำให้ตลาดของการบริโภคการซื้อขายออนไลน์ในสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมาก แต่ความเสียหายจะอยู่กับประชาชน สุดท้ายก็เห็นความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณะสุข จับมือกันอย่างเข้มข้น รวมทั้งองค์กรผู้บริโภค ซึ่งในช่วงนั้น การออกกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงแบบนี้ถือว่าได้ผลลัพธ์ที่ดี จึงอธิบายให้เห็นว่ามีปัจจัยที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องสร้างรายได้จากโฆษณา จากความน่าเชื่อถือของประชาชน การให้ข้อมูลที่บิดเบือนคลาดเคลื่อนเพื่อเป็นผลประโยชน์ของผู้ประกอบการเอง แต่ความเสียหายนั้นรุนแรงกับประชาชนทั้งประเทศ การลงโทษปรับที่รุนแรงจะทำให้องค์กรสื่อคำนวณผลประโยชน์ได้ว่าการการกระทำผิดเป็นเรื่องที่ไม่คุ้มค่าที่จะไปเสี่ยงทำ รวมไปถึงการส่งเสียหายต่อภาพลักษณ์ขององค์กร จึงคิดว่ากลไกนี้น่าจะเป็นประโยชน์

ประเด็นในเรื่องการนำสื่อข่าวที่ผิดพลาดคาดเคลื่อนหรือนำสู่การมุ่งร้ายโดยมีเจตนา สามารถใช้กลไกปรับในทางปกครองที่รุนแรง มีโทษทางปกครองแล้วมีการแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบว่า

สื่อนั้น ๆ ขาดความน่าเชื่อถือ แต่กลไกเหล่านี้ต้องทำอย่างรอบด้าน อย่างมีความน่าเชื่อถือภายใต้คณะกรรมการต่าง ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจมีความตระหนักมากขึ้น เข้มงวดมากขึ้น ก็จะทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดทอนลงไป

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.

มีความเห็นว่า ควรมองที่ผลกระทบ ไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการปรับเงิน มีการเปิดโอกาสให้คนทำผิดพลาดครั้งแรกได้เรียนรู้มากขึ้น มีข้อเสนอที่อาจจะเป็นกลไกที่เป็นไปได้ในอนาคต คือ บทลงโทษโดยใช้ตัวคูณจากยอดผู้ติดตามสื่อสังคมออนไลน์ของบุคคลนั้น ๆ เพราะเป็นกลไกที่โยงกันกับรายได้หรือการสร้างความนิยม หากมีผลกระทบกับยอดผู้ติดตาม ก็อาจทำให้เกิดความรับผิดชอบความระมัดระวังที่มากขึ้น ทำให้เป็นกลไกช่วยปราบปรามมากกว่าการใช้บทลงโทษในการเสียค่าปรับ

ตุลาการศาลปกครอง

เข้าใจว่ากฎหมายที่กำลังทำวิจัยอยู่ที่จะออกมาเป็นกฎหมายในลักษณะที่มีโทษทางอาญา ซึ่งโทษปรับก็เป็นโทษประเภทหนึ่งในโทษทางอาญา หากมีคำถามว่าค่าปรับเท่าไหร่จึงจะเหมาะสม เรื่องเพดานค่าปรับเข้าใจว่าทางทีมวิจัยคงมีกฎหมายในลักษณะเปรียบเทียบอยู่แล้ว สำหรับทางศาลคงไม่น่าเป็นห่วงเพราะกฎหมายที่ออกมามีโทษปรับโดยส่วนใหญ่แล้วก็จะกำหนดโทษปรับในลักษณะไว้ว่าสูงสุดไม่เกินเท่าไหร่ ซึ่งตรงนี้ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลให้ดุลยพินิจเมื่อมีข้อพิพาทไปสู่ศาล ก็จะพิจารณาตามระดับของความหนักเบาของการกระทำผิดและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นจะถามว่าจะระบุจำนวนเงินค่าปรับได้หรือไม่ เช่นว่า ขนาดนี้ 500 บาท ขนาดนี้ 1,000 บาท ขนาดนี้ 2,000 บาท ในลักษณะอย่างนั้นไม่สามารถที่จะไปกำหนดไว้อย่างชัดเจนได้เพราะจะไม่เกิดความยืดหยุ่น การกระทำในแต่ละลักษณะของความผิดมันก็มีองค์ประกอบอยู่ด้วยหลายองค์ประกอบเจตนาหรือไม่เจตนา ระดับความหนักเบา ระดับความร้ายแรง ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาเป็นส่วนที่จะต้องนำมาวินิจฉัยประกอบกันที่จะกำหนดในเรื่องของค่าปรับ

ประเด็นความผิดของบุคคลธรรมดากับนิติบุคคลที่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้อยู่ในตัวอยู่แล้วเพราะบุคคลธรรมดาเกิดจากการกระทำของคน ๆ เดียวที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล ถ้าเป็นนิติบุคคลจะต้องประกอบด้วยบุคคล 2 คนขึ้นไปมารวมกันแล้วก็จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพราะฉะนั้นความผิดระหว่างบุคคลธรรมดากับความรับผิดระหว่างที่เป็นนิติบุคคลหรือกลุ่มคนอันก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน ไม่แน่ใจว่าในกฎหมายนี้ ที่กำลังทำวิจัยจะออกมากำหนดโทษไว้เพียงโทษปรับอย่างเดียวหรือกำหนดมาตรการอื่นเสริมประกอบด้วย เช่น มีมาตรการจากเบาไปหาหนัก อย่างนี้เป็นต้น ก่อนที่จะไปถึงเรื่องของค่าปรับเรื่องของโทษจำคุก ไม่แน่ใจว่ามีมาตรการตรงนั้นมาเสริมหรือไม่อย่างไร

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

นิติบุคคลนี้ความหมายรวมถึงบริษัทให้เครือข่ายบริการอินเทอร์เน็ตด้วยหรือไม่

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ต้องมีลักษณะของเจตนาในการที่จะเผยแพร่ข่าวลวงด้วย ไม่ใช่เป็นแค่ตัวกลางเชื่อมต่อในการนำเสนอข้อมูล

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

จากประสบการณ์ทำงาน ที่เคยทบทวนกฎหมายของเวียดนามมีการกำหนดความรับผิดให้กับบริษัทนิติบุคคลที่มีลักษณะของการเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถมีคำสั่งให้นำข้อมูลออกจากระบบภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งกลุ่มนี้จะถูกคาดหวังให้มีความผิดชอบมากขึ้น มีการเพิ่มเติมค่าปรับเป็นค่าปรับทางปกครอง คำถามที่ว่า หากเป็นนิติบุคคลจะต้องถูกปรับเป็นจำนวนเท่าไหร่จึงจะมีความเหมาะสม

ก็จะขึ้นอยู่กับว่าเป็นนิติบุคคลประเภทใด เป็นสำนักพิมพ์ทั่วไปหรือเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตหรือเกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มหรือไม่ แง่มุมนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาต่อไป

นักกฎหมายสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

ขอเสริมข้อมูลเพิ่มเติมว่า มีการกำหนดหรือไม่ว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายคือใคร เรื่องนิติบุคคลก็หมายถึงคณะบุคคล ซึ่งโดยทั่วไปกฎหมายจะกำหนดโทษไว้สูงกว่าบุคคลธรรมดาอยู่แล้ว ตัวอย่าง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะให้โทษนิติบุคคลสูงกว่า 5 เท่า 10 เท่า ในกรณีที่เทียบกับบุคคลธรรมดา ในทางกฎหมายควรพิจารณาว่ามีความผิดมากน้อยเพียงใดต้องดูที่ความเสียหาย ใช้มูลค่าความเสียหายมาเป็นตัวตั้ง จัดประเภทความเสียหายว่าเรื่องนี้ผิดมาก ผิดน้อยความเสียหายเป็นแบบใด ควรเริ่มต้นจากการตักเตือนก่อนแล้วถึงจะนำไปสู่การปรับ หรือความเสียหายแบบใดเป็นการเร่งด่วนไม่สามารถตักเตือนได้ต้องปรับทันที การใช้ความผิด ความเสียหายเป็นตัวตั้งจะทำให้เห็นภาพรวมว่าความผิดทางอาญาควรจะมากน้อยเพียงใด แล้วแต่กรณีไป

ปัญหาเกี่ยวกับข่าวลวงก็เป็นไปได้ว่าผู้ที่ทำอาจจะเป็นบริษัทมหาชน เช่น ให้ข่าวอย่างหนึ่งออกไปแล้วก็เป็นผลต่อราคาหุ้น หรือเกิดการปั่นหุ้น คือ มีมิติมากกว่าการสื่อสาร ในกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ก็จะมีเรื่องนี้รวมอยู่แล้ว อาจจะต้องดูควบคู่กันไปด้วย ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวลืออาจจะมากกว่าองค์กรสื่อหรืออาจจะเป็นบริษัทมหาชนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3. ท่านคิดว่าการใช้บัญชีปลอม (Fake Account) และบอท (Bot) ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต ควรมีมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างไร

ผู้จัดการฝ่ายไอที ธนาคารไทยพาณิชย์

เรื่องของบัญชีปลอมกับเรื่องบอท อยากให้มองเป็น 2 เคส ในเรื่องของบอท มีการสร้างบอทขึ้นมาเพื่อปล่อยข่าวเท็จ ข่าวลวง โดยส่วนใหญ่มีเจตนาไม่ดี ควรจะให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเฝ้าระวังในส่วนนี้ด้วย เพราะทางทางเทคนิคสามารถจับสังเกตได้ถึงปริมาณการเผยแพร่ข่าวที่เกิดขึ้นได้ ในมาตราของการลงโทษผู้ที่ใช้บอทในการเผยแพร่ข่าวลวงก็ควรได้รับการลงโทษที่ค่อนข้างสูง สามารถดูได้จากจำนวนของคนที่เข้าถึงข้อมูลนั้น ๆ หากเป็นทวิตเตอร์ก็สังเกตจากปริมาณรีทวิต ถือเป็นส่วนหนึ่งของการดูว่าควรจะลงโทษรุนแรงมากน้อยเพียงใด

ในเรื่องของการทำบัญชีปลอม มีหลายลักษณะ คือ การสร้างอวตารมาก่อกวน ในบางกรณีบุคคลนั้น ๆ อาจจะแค่ไม่ต้องการระบุตัวตนเพียงเพราะต้องการความเป็นส่วนตัว ถ้าจะสั่งผู้ให้บริการแพลตฟอร์มแจ้งผู้ใช้บัญชีทุกคนต้องทำการยืนยันตัวตนก็อาจจะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพ จึงจำเป็นต้องระมัดระวังในประเด็นนี้ อีกประเด็นหนึ่งก็คืออาจจะมีการนำข้อมูลของบุคคลอื่น หรือบัตรประชาชนบุคคลอื่นมาลงทะเบียนแทน

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เรียนถามทางกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการทำบัญชีปลอมเพื่อใช้ในการปล่อยข่าวลวงหรือข้อมูลเท็จ ในการดำเนินงานพบปัญหาในส่วนนี้เป็นจำนวนมากหรือไม่

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

ส่วนใหญ่ หากเป็นผู้ที่มีเจตนาจะกระทำผิด ย่อมจะรู้ตัวอยู่แล้วว่าจะต้องทำอย่างไรถึงจะไม่สามารถถูกตรวจสอบได้ บางกรณี คือ การนำบัตรประชาชนของบุคคลอื่นมาใช้หรือการลงทะเบียน

เป็นชื่อบุคคลอื่นก็ก่อให้เกิดความยากลำบาก เพราะเมื่อถูกตรวจสอบก็พบว่าข้อมูลอ้างไปถึงบุคคลอื่น ซึ่งบุคคล ๆ นั้นก็ไม่ใช่ตัวตนของผู้ที่กระทำผิดจริง

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.

มีความคิดเห็นว่า หากเกิดการยืนยันตัวตนได้ก็น่าจะเป็นเรื่องที่ดีแต่ต้องหาความเหมาะสมในการที่จะบังคับให้เกิดกลไกนั้น เปรียบกับการมีใบขับขี่หากมีใบขับขี่ก็สามารถขับรถไปที่ไหนก็ได้แต่หากเกิดปัญหาเจ้าของใบขับขี่นั้นก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ การสื่อสารในทุกวันนี้ การพูดไม่ใช่การแค่การพูดแต่สามารถจะใช้เป็นอาวุธได้ สร้างความเสียหายได้ และความเสียหายนั้นก็ขยายผลไปในระดับรุนแรงได้ การยืนยันตัวตนก็ควรจะต้องมีเป็นหนึ่งในขั้นพื้นฐานของการสื่อสาร อีกส่วนหนึ่งคือถ้าจะแก้ปัญหานี้ได้ก็จะต้องมีเทคโนโลยี เพราะถือว่าบอทเป็นเทคโนโลยีไฮเทค เป็นอาวุธไฮเทคดังนั้นก็ต้องหาหรือปรับระดับอาวุธเพื่อให้สู้กันให้ได้ โดยหลักก็คือต้องจัดการระบบการใช้บัญชีสื่อสังคมออนไลน์โดยการยืนยันตัวตนให้ผู้ที่สร้างความเสียหายรับผิดชอบให้ได้มากที่สุดโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการ

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

มีความเห็นว่าบัญชีที่ไม่ได้แสดงสถานะว่าเป็นบุคคลนั้นจริง ๆ ไม่ใช่บัญชีปลอม เพราะคำว่าบัญชีปลอมน่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะปล่อยข่าวลวงอย่างเดียว ในเรื่องของบอทก็เป็นหน้าที่ของแพลตฟอร์ม จำนวนผู้ใช้จำนวนผู้ใช้เฟซบุ๊กในไทย บางคนมี 2-3 บัญชี บนทวิตเตอร์บางคนมี 2-3 บัญชี เช่นเดียวกัน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเฟซบุ๊กพยายามให้ทุกคนใช้ชื่อจริง นามสกุลจริง แต่ก็ทำได้แค่ระดับหนึ่ง เจ้าของแพลตฟอร์มเอง ก็ถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการที่มีบัญชีปลอมหรือบอท เพราะแพลตฟอร์มมีรายได้จากการโฆษณา ยกเว้นในกรณีที่บอทนั้นสร้างขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ทางด้านโฆษณา หรือทำเพื่อที่จะมีรายได้จากการโพสต์โฆษณา หากแยกแยะให้ชัดเจนแล้ว ในแง่ของบทลงโทษสามารถทำได้ แต่ท้ายสุดแล้วก็เป็นต้นทุนของผู้ดำเนินการทางกฎหมายว่าจะดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด

โดยสรุปคือ ให้แยกแยะว่าการมีบัญชีหลายบัญชีกับการมีบัญชีปลอมที่มีเจตนาแฝง ในแง่ของการจัดการกับบอท ก็ต้องมีการลงโทษ แต่กฎหมาย ผู้ออกกฎหมายรัฐ หรือภาครัฐก็ไม่ควรเป็นผู้ลงทุนจัดการเรื่องนี้ ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของทางแพลตฟอร์ม เพราะปัญหาในแง่นี้เป็นปัญหาของทั่วโลก ภาษไทยอาจจะมีข้อจำกัดทางภาษา แต่แพลตฟอร์มระดับโลกมีความเข้าใจภาษาไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในภาษาเขียนและภาษาพูด เพราะฉะนั้นไม่ต้องไปกังวลเรื่องเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์เฉพาะที่ต่างชาติจะไม่ทำเทคโนโลยีมาจัดการกับบอท เพราะเทคโนโลยีก้าวไกลไปมาก

ผู้บริหารสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

เรื่องบอทกับเรื่องการใช้บัญชีปลอม แบ่งเป็น 2 ด้าน คือด้านเทคโนโลยี และอีกด้านคือเจตนา เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการตลอดเวลา จะควบคุมยังไงก็คงไม่ได้ ในเฟซบุ๊กก็มีโฆษณาว่ามีบอทรับสร้างเนื้อหาเรื่องราวให้ไม่ต้องเขียนเนื้อหาเอง เทคโนโลยีก็ต้องตั้งใจให้บอทเขียนเนื้อหาเรื่องราวให้คนเข้ามาร่วมตอบสนอง มีการกดไลก์กดแชร์ เป้าหมายของบอทคือสร้างขึ้นมาเพื่อไปทำสิ่งนั้น ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อรักษาจริยธรรมหรือรักษากฎหมาย ในความเป็นจริงก็ต้องพยายามป้องกันเพื่อไม่ให้มีปัญหา แต่การกำหนดกฎหมายที่จะไปควบคุมจัดการเรื่องการใช้เทคโนโลยีคงทำได้แค่บางส่วน ในเรื่องของเจตนา การเอาผิดควรจะดูเรื่องของเจตนาของผู้ใช้บัญชีนั้น ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก มีพ่อค้า แม่ค้า ที่ขายสินค้าออนไลน์ มีการสร้าวบัญชีใช้งานหลายบัญชี เพราะบัญชีเก่าถูกระงับการใช้งานจากเงื่อนไขที่แพล็ตฟอร์มกำหนด ซึ่งบางครั้งคนเหล่านั้นก็ไม่ทราบสาเหตุ หาก

กฎหมายพิจารณาว่าเป็นการใช้บัญชีปลอม ก็คงมีผู้ใช้งานกระทำผิดกันเป็นจำนวนมาก การมีบัญชีหลายบัญชีจึงต้องพิจารณาจากเจตนาและความตั้งใจในการเปิดบัญชีใหม่ ๆ ด้วย

เด็กรุ่นใหม่บางคนมีหลายบัญชีการใช้งาน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเสพข่าวสารหลาย ๆ ด้าน วัฒนธรรมเปลี่ยนเทคโนโลยีที่เอื้อให้ทำสิ่งเหล่านี้ได้ ต้องมองจากความเข้าใจ เพราะข้อจำกัดของกฎหมายบางทีก็มีผลกระทบกับแพลตฟอร์มด้วยกลายเป็นแพลตฟอร์มที่จะมีนวัตกรรมใหม่ ๆ ทำอะไรไม่ได้เลย ในมุมกลับกันในเรื่องเจตนาหรือความตั้งใจ เรื่องของวินัยของคน เรื่องของสิ่งที่ควรจะสอน ภาครัฐ ควรให้น้ำหนักกับเรื่องนั้นมากกว่า เทคโนโลยีไปไกลจนไม่สามารถร่างกฎหมายหรือกำหนดขอบเขตได้ทุกอย่าง ควรสร้างสมดุลระหว่างกฎหมายและเจตนาในการกระทำ ให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องจึงจะดีที่สุด

4. ท่านคิดว่าควรมีกฎหมายกำหนดโทษและความรับผิดทางอาญาสำหรับผู้รับจ้างทำข่าวลวงเพื่อเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตหรือไม่อย่างไร

นักกฎหมายสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

ด้วยหลักการควรจะมีอยู่แล้ว เพราะเป็นหลักการตามกฎหมายอาญาตามมาตรา 83 กับมาตรา 84 หากเป็นผู้รับจ้างทำหรือมีผู้ใช้ให้บุคคลใดกระทำความผิด บุคคลนั้นก็รับผิดไม่ต่างจากผู้ใช้ ซึ่งในหมวดของกฎหมายอาญาตีความไปถึงผู้สนับสนุนด้วย บางที่อาจจะไม่ได้รับจ้างแต่ช่วยสนับสนุนก็มีความผิดในอีกแบบหนึ่งลดน้อยลงไป เพราะฉะนั้นในหลักการ คือ เห็นด้วยว่าควรจะมีเพราะผู้รับจ้างก็ไม่ได้ต่างไปจากผู้ว่าจ้าง ขอชี้ให้เห็นถึงความยากการเขียนกฎหมายนี้ในอนาคต คำว่า “ผู้รับจ้างที่” จะทำข่าวลวง ในปัจจุบันผู้รับจ้างอาจไม่ได้อยู่ในประเทศไทยก็ได้ อาจจะอยู่นอกราชอาณาจักรแล้วก็เข้ามาโดยการใช้บอท ใช้เซิร์ฟเวอร์หรือใช้อะไรก็แล้วแต่ เพราะฉะนั้นในการบังคับใช้กฎหมายเรื่องนี้จะมีอุปสรรค ในการพิสูจน์ความผิดก็ค่อนข้างทำได้ยากที่จะหาหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่รับผิดชอบคงจะต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี เพื่อคิดให้รอบด้านในเรื่องนี้เพราะในอนาคตผู้ที่กระทำผิดตรงนี้อาจจะไม่ใช่คน อาจจะเป็นบอทต่าง ๆ กฎหมายจึงควรมีความทันต่อยุคสมัย ทันต่อเทคโนโลยี ต้องมองหาให้ได้ว่าบอทนี้คือนิติบุคคลใดหรือใครเป็นผู้สร้างขึ้นมา อาจจะต้องมีกลไกการพิสูจน์ความผิดไปไกลถึงว่าใครเป็นเจ้าของปัญญาประดิษฐ์นี้ ใครเป็นเจ้าของบอทนี้ เพราะฉะนั้นมิติกฎหมายฉบับนี้ในการเขียนขึ้นในอนาคตอาจจะต้องมองเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตในมุมที่กว้างขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

ขอเรียนถาม ผู้ที่ทำบอท จากที่พบในประเทศไทย มีจำนวนมากหรือไม่ หรือส่วนใหญ่จะอยู่นอกประเทศ

ผู้บริหารสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

ในตอนนี้การใช้บอทยังพบในจำนวนไม่มาก แต่ด้วยการเข้าถึงเทคโนโลยีที่รวดเร็วมาก คิดว่าอีกไม่นานก็คงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก อาจจะไม่ได้อยู่ในรูปแบบของบริษัทในประเทศไทยหรืออาจจะเป็นบริษัทในต่างประเทศที่ให้บริการสำหรับคนไทย เพราะฉะนั้นควรจะมีกฎหมายในการจัดการปัญหานี้ ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างคือ ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าบนแพลตฟอร์ม ซึ่งผู้ประกอบการบางรายอยู่ที่ต่างประเทศการบังคับใช้กฎหมาย โดยการแจ้งปัญหาไปที่เจ้าของแพลตฟอร์ม จากนั้นเจ้าของแพลตฟอร์มก็แจ้งปัญหาต่อไปที่ผู้ประกอบการรายนั้น ๆ ก็ไม่มีการดำเนินการอะไรมากกว่านั้น เพราะเจ้าของแพลตฟอร์มก็ทำเท่าที่จะทำได้ ก็ต้องยอมรับข้อจำกัดที่จะ

บังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติจริงกับผู้ที่อยู่นอกประเทศ กฎหมายที่มาผลการบังคับใช้ก็คงจะไม่เต็ม 100% ถ้าทำได้จริงในระดับ 70-80% ที่สามารถควบคุมดูแลได้ก็น่าจะเพียงพอ

ผู้บริหารบริษัทเจเอ็มคาตาลิสท์จำกัด

ในมุมมองนักสื่อสารมวลชน อาจจะไม่ค่อยมีความรู้ด้านกฎหมายมากนัก กับคำถามที่ว่าควรมีกฎหมายกำหนดโทษและมีความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับผู้รับจ้างทำข่าวลวงเพื่อเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตหรือไม่อย่างไร เห็นด้วย 100% สำหรับผู้รับจ้างทำข่าว มีข่าวล่าสุดที่เพิ่งทราบมาคือ มีนักข่าวอาวุโสที่เกษียณอายุแล้ว รับจ้างทำข่าวลวง ด้วยความที่มีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว ย่อมรู้ว่าจะเจาะข่าวอย่างไรให้เข้ากับผู้ฟัง ผู้ชมมากที่สุด ก็สามารถทำให้เผยแพร่ข่าวลวงไปได้มาก จากข้อมูลนี้ก็เห็นว่าคนที่กระทำการแบบนี้ควรรับผิดด้วย อีกฝ่ายหนึ่งที่ควรติดตามมารับผิดก็คือผู้ว่าจ้าง

อยากให้สังคมและภาครัฐให้ความสำคัญกับเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชน เรื่องการรู้เท่าทันข่าวลวง วิธีแก้ด้วยกฎหมายอาจจะยังทำไม่ได้ ในทันที ก็ต้องแก้ด้วยการให้ความรู้ กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่สำคัญ และมีความพร้อมที่รับข้อมูลด้วยการยอมรับและปฏิบัติตามโดยดี ในกลุ่มเฟซบุ๊ก เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก มีกฎระเบียบต่าง ๆ ในกลุ่ม เช่น ข้อ 1 เข้ามาต้องรายงานตัว ข้อ 2 ต้องแสดงอายุ ต้องทำสิ่งต่าง ๆ ตามระเบียบมากมาย ซึ่งผู้สูงอายุก็ให้ความร่วมมือกับกฎระเบียบต่าง ๆ เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นการที่จะพิจารณาว่าคนกลุ่มนี้กลุ่มอย่างเดียวเป็นผู้ส่งต่อข่าวลวงหรือไม่ ควรจะพิจารณาจากเจตนาหรือความตั้งใจ สิ่งสำคัญคือ ต้องสื่อสารให้ประชาชนรับทราบเรื่องกฎหมายต่าง ๆ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

ในฐานะของผู้ปฏิบัติขอชี้แจ้งให้ทราบว่า กรณีผู้รับจ้างก็คือผู้ลงมือทำความผิด ตามกฎหมายอาญามีบทกำหนดโทษว่าเป็นผู้กระทำผิดตามอาญาอยู่แล้ว ผู้ว่าจ้างก็เป็นผู้ใช้ให้บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งก็รับผิดอยู่แล้ว

5. ท่านคิดว่าควรมีกฎหมายให้อำนาจหน่วยงานรัฐในการสั่งให้ผู้เผยแพร่ข่าวลวงและสื่อสังคมออนไลน์ (social media) แก้ไขข้อมูลเท็จให้ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

จากที่เคยอยู่ในอนุกรรมการ ทั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรณีที่มีผู้ประกอบการที่อยู่ในต่างประเทศขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์ม มีประสบการณ์จากการเป็นอนุกรรมการที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งต้องมีการกล่าวโทษแล้วมีการปรับ ในตอนนั้นเพียงแค่กรณีเดียวใช้เวลาในกระบวนการทางกฎหมายนานถึง 1 ปี เพื่อจะให้มีการลงโทษปรับ เนื่องจากกฎหมายส่วนใหญ่ที่มีอยู่ ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้อำนาจกับทางเจ้าหน้าที่รัฐในการที่จะสั่งแพลตฟอร์ม

การใช้งานกูเกิลสามารถตรวจสอบได้ทันทีว่าข้อมูลใดเป็นข่าวปลอม เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก หากมีปัญหาอะไร สามารถตรวจสอบได้ว่าข่าวนั้น ๆ จริงหรือไม่ ทุกคนมีสิทธิ์ทำได้

ในเฟซบุ๊ก หากเจอข่าวปลอมก็มีเครื่องมือให้รายงานส่งผลเข้าระบบได้ แต่ไม่แน่ใจว่าทางระบบนำผลนั้น ๆ ไปดำเนินการต่ออย่างไร ยังไม่ทราบว่าการระงับข่าวใดข่าวหนึ่ง หากมีการใช้บัญชีอื่นไปเผยแพร่อีกจะสามารถทำได้หรือไม่ สิ่งที่ควรทำ คือ การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่หรือการเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานที่กำกับดูแลในแต่ละเรื่อง ไม่ควรพึ่งพาเพียงแค่การบังคับใช้กฎหมาย การทำงานและ

อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานก็ต้องมีการพัฒนาทักษะหรือการบริหารจัดการต่อปัญหาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

นักกฎหมายสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

อยากให้มองในมุมคู่ขนาน หน่วยงานที่กำกับดูแลในเรื่องนี้ นอกจากการดูแลของเจ้าหน้าที่ ก็ต้องมีช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบได้ว่ามีเรื่องไหนบ้างที่เป็นข่าวลวง คือ การทำคู่ขนานกับคำสั่งนั้น คือ หากมีคำสั่งให้องค์กรเอกชนทำตามคำสั่งใด ทางหน่วนงานที่ออกคำสั่งนั้นต้องเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือมีช่องทางให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ แพลตฟอร์มในต่างประเทศมีระบบดูแลตรวจสอบกันเอง ในขณะที่แพลตฟอร์มภายในประเทศเองอาจยังไม่มีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะกำกับดูแลตัวเองได้ดีขนาดนั้น สิ่งที่จะต้องเสนอแนะ คือ ในกฎหมายอะไรก็ตามที่มีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตหรือดิจิทัล ถือเป็นเรื่องของ การไม่มีพรมแดน เมื่อไม่มีพรมแดน กฎหมายในยุคใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็น e-service ของกรมสรรพากร หรือสินทรัพย์ดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จะมีกลไกเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อช่วยตรวจสอบเครื่องมือซึ่งกันและกัน สิ่งสำคัญคือไม่ใช่เรื่องแค่ในประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล

เจ้าหน้าที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (1)

ประเทศไทยมีกลไกด้านสาธารณสุขมีหน่วยงานที่พยายามที่จะแก้ข่าวลวงด้านสุขภาพอยู่หลายหน่วยงาน มีข้อมูลจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ใน 100 ข่าว จะเป็นข่าวเกี่ยวกับสุขภาพ 30 ข่าว คิดเป็นสัดส่วน 30% จากข่าวทั้งหมด ถือเป็นสัดส่วนที่สูง ทำให้มีผลกระทบในการตอบโต้ของการให้ข้อเท็จจริง มีเพียงร้อยละ 20 ของข่าวที่จะได้รับการตรวจสอบก็ตอบโต้กลับไปว่าเป็นข่าวประเภทไหน ส่วนที่เหลือให้คำตอบยากและอาจมีเรื่องที่ไม่สามารถตรวจสอบเพราะข้อมูลเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงต้องอ้างอิงงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้สรุปไม่ได้ หากข้อมูลอ้างอิงไม่เพียงพอหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานวิชาการก็ไม่กล้าที่จะสรุป ช่วงแรกที่มีการพูดถึงคำนิยามของคำว่า ข่าวปลอม ข่าวลวงต่าง ๆ นักวิชาการเองก็ไม่กล้าที่จะสรุป แม้แต่ระดับผู้บริหารเอง ก็ไม่สามารถสรุปได้ในเรื่องการเฝ้าระวังหรือกลไกในการทำให้ปัญหาข่าวลวงลดลง ทางกรมอนามัยมีแนวคิดด้วยกัน 2 เรื่อง

การมีสัญญาณเตือนของลักษณะแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น การมีเฉดสีของเว็บไซต์ คือ เฟซบุ๊ก หรือทวิตเตอร์ จะเห็นว่ามีแถบสีขึ้นเพื่อแสดงระดับความน่าเชื่อถือของข้อความนั้น ๆ เป็นกลไกง่าย ๆ คือ การส่งข้อความเพื่อแจ้งว่าข้อมูลมีความจริงเท็จอยู่ในระดับใด โดยใช้กลไกของคนที่อ่านให้เรตติ้งกันเองว่าส่วนใหญ่มองว่าข้อความนั้น ๆ มีความน่าเชื่อถือประมาณใด ไม่ใช่การระบุว่าเป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอม แต่คนอ่านจะรับรู้เองจากระดับของเฉดสีว่าควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ ซึ่งข้อมูลในเว็บไซต์ของกรมอนามัย ก็มีการประเมินลักษณะเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะมีเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ต้องมีชื่อผู้แต่ง มีวันที่ระบุชัดเจน มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่อย่างไรบ้าง ใช้วิธีการหาข้อมูลจากกูเกิล เพราะกูเกิลมีคนใช้งานเป็นจำนวนมาก ข้อมูลที่ได้ คือ ในจำนวน 100 เว็บไซต์ จากการสืบค้นเกี่ยวกับสุขภาพ ส่วนใหญ่จะมีเว็บไซต์ขององค์กรจากเอกชนขึ้นมาแล้วจึงสังเกตพฤติกรรมการใช้สื่อหรือค้นหา ก็จะพบว่าคนส่วนใหญ่จำนวน 90% จะไม่เลื่อนข้อมูลลงมาเกินหน้า 2 หน้าจอของสมาร์ทโฟนก็ยิ่งจำกัด เลื่อนอ่านแค่ 1 ครั้งก็ประมาณ 20 ข่าว ถ้าเป็นเว็บไซต์ขององค์กรเอกชนมักจะใช้ข้อมูลที่ไม่มีแหล่งที่มาถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่จริงก็ตาม หากไม่มีการอ้างอิงโดยการประเมินตามหลักวิชาการแล้วข้อความนั้น ๆ ถึงจะเป็นจริง แต่มีลักษณะของบทความที่ไม่มีความ

น่าเชื่อถือ อ้างอิงต่อไม่ได้ ทางกรมอนามัยก็จะสรุปว่า บทความนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือ ไม่ใช่การแจ้งว่าข้อมูลเป็นจริงหรือเท็จ แต่เป็นการแจ้งข้อมูลเรื่องระดับความน่าเชื่อถือที่ผู้อ่านต้องพึงระวัง

ลักษณะความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานว่าเว็บไซต์แบบใดจึงจะมีความน่าเชื่อถือ ประชาชนทั่วไปยังไม่มีความรู้ในการแยกแยะความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ยังไม่สามารถพิจารณาได้เอง มีการศึกษาว่า กลุ่มประชากรผู้สูงอายุ นักเรียน หรือแรงงานนอกระบบกลุ่มคนเหล่านี้จะพิจารณาความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูลที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ การมีเนื้อหาหรือรูปภาพที่ทำให้เข้าใจง่าย การมีบุคคลเป็นที่รู้จักเป็นแหล่งอ้างอิงของข้อมูลนั้น ๆ แต่เมื่อใช้เครื่องมือการหาข้อมูลบนเว็บไซต์ ด้วยการหาจากกูเกิล ก็พบว่า เว็บไซต์ที่ถูกค้นใน 20 อันดับแรก ล้วนเป็นเว็บไซต์ของเอกชน ไม่ใช่ของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ไม่สามารถใช้เกณฑ์แรกที่ให้ความน่าเชื่อถือแก่เว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ จึงต้องพิจารณาจากความน่าสนใจของเนื้อหา รูปภาพ การใช้สี ซึ่งเว็บไซต์เอกชนก็ดึงดูดจุดสนใจจากสิ่งเหล่านี้เป็นหลัก ทำให้ผู้คนสนใจและเกิดการส่งต่อข่าวสาร ซึ่งมาจากแหล่งข้อมูลที่ขาดความน่าเชื่อถือ

ความยากในการให้นิยามข่าวลวง จะสรุปว่าเป็นข่าวลวงได้ก็เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว หากเป็นข้อความเนื้อหาสั้น ๆ สามารถสรุปได้ง่ายกว่าบทความซึ่งมีความหลากหลายมากกว่า บางบทความเป็นการผสมผสานกันระหว่างข้อเท็จจริงกับเจตนาของคนเขียน กระบวนการที่กรมอนามัยทำมีการแบ่งเฉดสีมี 5 ระดับ “ข่าวปลอม” คือ ข้อเท็จจริงที่ผิด “ข่าวบิดเบือน” คือ ข้อมูลที่มีเจตนารมณ์แฝงอยู่ในเนื้อหา “ข่าวค่อนข้างจริง” คือ ข้อมูลที่ยังไม่มีข้อสรุป แต่ข้อมูลเกินกว่า 50% เป็นความจริง “ข่าวอาจจะจริง” คือ ข้อมูลที่ยังไม่มีข้อสรุป แต่มีข้อมูลน้อยกว่าครึ่งที่เป็นความจริง และ “ข่าวจริง” คือ ข่าวที่ตรงกับข้อเท็จจริงทั้งหมด

การแบ่งเฉดสีทำให้กระบวนการในการตรวจสอบของนักวิชาการสบายใจขึ้นเพราะไม่ใช่ผู้บิดเบือนข้อมูลเอง แต่พิจารณาจากปริมาณของข้อมูลเท็จจริงที่อยู่ในบทความนั้นแล้วแยกระดับเฉดสีตามที่กล่าว ปัจจุบัน นักวิชาการยังใช้เวลามากกว่า 1 วันในการที่จะตัดสินว่าบทความหนึ่ง ข้อความหนึ่งหรือเว็บไซต์ใด ๆ ข้อมูลเป็นจริง เท็จ ปลอม ค่อนข้างจริง อาจจะจริง ก็ยังมีความหลากหลายมากอีกประเด็น คือ ข่าวที่เผยแพร่อยู่ในเว็บไซต์ บางแห่งมีใช้ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษผสมกัน เพื่อให้เป็นอ่านเป็นคำอื่น หลีกเลี่ยงการตรวจจับ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานยากขึ้น หากผู้รับสื่อเป็นกลุ่มประชากรเปราะบาง ซึ่งไม่รู้เท่าทันก็ทำให้มีการส่งต่อกันออกไปโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

เรียนถามทางกรมอนามัยมีการจัดระดับในส่วนของข่าวข้อมูลที่เกี่ยวกับสุขภาพเป็น 5 เฉด ใช่หรือไม่ วิธีการจัดการกับข่าวแต่ละเฉดต่างกันหรือไม่ หากเป็นข้อมูลเท็จได้มีประสานงานไปที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือไม่ หากบทความนั้น ๆ มีทั้งความคิดเห็นและในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงแต่อาจจะให้ข้อมูลไม่ครบหรืออาจจะทำให้เข้าใจผิดมีวิธีการจัดการกับข้อมูลพวกนี้ในแต่ละเฉดต่างกันหรือไม่

เจ้าหน้าที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (1)

ข้อมูลที่ได้รับแจ้งเรื่องปัญหาข่าวลวงจะมาจากกระทรวงกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทางกรมอนามัยทำหน้าที่ส่งการตรวจสอบกลับไปที่ต้นทางให้ทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้ดำเนินการต่อ มีประเด็นที่สำคัญคือ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์การที่จะดำเนินการตามกฎหมายต้องมีผู้ร้องเรียน ซึ่งทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อ

เศรษฐกิจและสังคมพยายามแจ้งทุกกระทรวงทุกหน่วยงานให้รับทราบ แต่ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐเองก็ไม่มีมีการร้องเรียน ทำให้ไม่มีการดำเนินกระบวนการทางกฎหมาย ข่าวส่วนใหญ่ที่ออกมาตอบโต้จึงเป็นการสื่อสารทางเดียว เป็นแค่การเผยแพร่ข้อมูลจริงผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะเข้ามาสืบค้นได้ ตรวจสอบข่าวได้ และส่งต่อข่าวนั้น ๆ ได้

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (2)

ในอำนาจของหน่วยงานรัฐในการสั่งให้แก้ไขข้อมูลยังมีความล่าช้าการจะเข้าไปดูข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด ๆ ต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานคอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าตำรวจท้องที่ไม่มีอำนาจในส่วนนี้แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจะมีอำนาจ แต่เมื่อจะปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องพึ่งบารมีของอำนาจศาลเหมือนเดิม ทำให้กระบวนการเกิดความล่าช้ากว่าจะได้ต้องหาพยานหลักฐานไปให้ศาลท่านพิจารณาว่าพยานหลักฐานเพียงพอน่าเชื่อถือถือเพียงใด หากมีกฎหมายให้อำนาจสิทธิขาดแก่หน่วยงานให้สามารถสั่งการเองได้ กระบวนการก็จะเร็วขึ้น

6. ท่านคิดการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตควรมีการดำเนินการเป็นรูปธรรมอย่างไร โดยเฉพาะในแต่ละกลุ่มวัย

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV

การให้ข้อมูล หรือให้ความรู้แก่ประชาชน ต้องขึ้นอยู่กับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอะไร มีวิธีการนำเสนอแตกต่างกัน ถ้าเป็นเรื่องของสิ่งที่ประชาชนหวั่นไหว อ่อนไหวอยู่ในขณะนี้ เรื่องของสุขภาพอนามัย เรื่องวัคซีน เรื่องของการสาธารณะสุข ควรเป็นการให้ความรู้แบบตั้งใจ ให้ข้อเท็จจริง ให้ข้อมูล ทุกวันนี้ทางรายการข่าวพยายามเสนอข่าวให้คุณผู้ชมได้ฟังเข้าใจง่าย ๆ ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่อ้างอิงมาจากผลงานวิจัยต่างประเทศ อาจ มีบางข้อมูลที่ประชาชน ไม่อยากฟังหรือฟังแล้วไม่เข้าใจ ก็ต้องพยายามอธิบายและใช้ภาพประกอบการอธิบาย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจง่ายขึ้น

คำพูดของผู้ประกาศข่าวเอง ก็ต้องเลือกใช้คำที่เข้าใจง่ายหลีกเลี่ยงศัพท์ภาษาอังกฤษ ศัพท์ทางวิชาการที่เข้าใจยาก ประชาชนมีหลายระดับก็ต้องแบ่งรูปแบบการให้ความรู้ออกเป็นหลาย ๆ ระดับ ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบการยัดเยียดความรู้มาในแง่ของสื่อที่มากเกินไป ต้องทำการสอดแทรกให้อยู่ในแต่ละเรื่องราว มีเกร็ดความรู้เพิ่มเติม ในแง่ของการนำเสนอข่าวหรือการนำเสนอทางสื่อ สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่ายมาก ทั้งการใช้สมาร์ทโฟน หรือคอมพิวเตอร์ การให้ความรู้กับประชาชนว่าทำอย่างไงถึงจะแยกออกว่าอะไรเป็นข่าวลวง ต้องให้ความรู้ในการตรวจสอบข่าวว่าควรเชื่อถือหรือไม่ มีวิธีเช็กอย่างไร ทุกวันนี้ประชาชนมีความรู้ในเรื่องข่าวสารมากพอสมควร มีการติดตามข่าวหลายช่องทางมากขึ้น ประชาชนส่วนหนึ่งก็มีวิจารณญาณอยู่แล้ว ก็ต้องให้เครื่องมือการตรวจสอบข่าวเพิ่มเพื่อให้รู้เท่าทันข่าวลวง

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.

เรื่องให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนรู้เท่าทัน คือการแก้ปัญหาในระยะยาว การรู้เท่าทันต้องรู้ทั้งการใช้ประโยชน์เป็นแล้วก็ระวังภัยเป็น กลุ่มผู้ใหญ่จะต้องการเครื่องมือในการตรวจสอบเรื่องข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้คนกลุ่มนี้เข้าถึงข้อเท็จจริงได้ เช่น ในหมวดของการทำธุรกรรมผ่านดิจิทัล เมื่อเอ่ยถึงข่าวลวง บางครั้งเป้าหมายของข่าวลวงที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่มจะไม่เหมือนกัน มีบางส่วนด้วยที่ไม่ได้หลอกให้เชื่อเพียงอย่างเดียว มีการหลอกเพื่อหวังทรัพย์สินเงินทอง หลอกแล้วทำสร้างความเสียหาย

อื่น ๆ ด้วย กลุ่มผู้ใหญ่ผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สุดเพราะเป็นกลุ่มคนที่มีเวลา มีเงินและความรู้เท่าทันจะต่ำกว่ากลุ่มอื่น การให้ความรู้คนแต่ละกลุ่มก็ต้องแตกต่างกันไป ส่วนที่สำคัญ คือ ภายใต้การทำให้รู้เท่าทัน ก็คือการทำให้แยกแยะข้อมูลได้ว่าตรงนี้เป็นข้อมูลอโคจร เป็นข้อมูลเหมือนการที่จะเดินทางไปสักแห่ง หากรู้ว่าไปทางนี้เร็วกว่า ทางนี้ขรุขระ จุดใดมีแสงสว่างไม่อันตราย ซอยนี้จะมีโจร เป็นการทำให้แยกแยะได้ รู้ได้ว่าจะให้ค่ากับสิ่งใด เมื่อถึงจุดหนึ่งที่คนจะให้มูลค่าของสิ่งที่ไม่มีแหล่งที่มาน้อยกว่ามูลค่าของสิ่งที่มีแหล่งที่มา ถ้าให้คุณค่าแบบนี้ได้แล้ว เรื่องทางกฎหมายเรื่องการบังคับใช้ที่ท่านผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งพูดถึงตอนต้นก็จะลดน้อยลง ไม่จำเป็นต้องหวังพึ่งกฎหมายมากเท่ากับการทำให้คนได้เติบโตขึ้น

การให้คุณค่ามีองค์ประกอบอื่น เช่น ทำให้สังคมรู้สึกว่าผู้ที่พูดจาให้ร้ายผู้อื่นหรือมีความคิดร้ายต่อผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ การนำข้อมูลมาส่งต่อโดยไม่มีการตรวจสอบหรือจงใจทำให้ใครเสียหายเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ หากสร้างค่านิยม สร้างความรู้ สร้างความตระหนักแบบนี้ได้ก็จะเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ทำให้กฎหมายก็สำเร็จ การขับเคลื่อนแพลตฟอร์มก็สำเร็จ แล้วก็การศึกษาก็จะทำได้ง่ายขึ้นด้วย โดยสรุปก็ต้องหลายส่วนหลายฝ่ายช่วยกันเป็นองค์รวม แล้วทำให้เกิดความรู้ โดยมีการคัดเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับการให้เครื่องมือทั้งในเชิงป้องกันแล้วก็ในเชิงแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ผู้บริหารสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

อยากให้ประชาชนมีความตระหนักรู้และเข้าใจมากขึ้น แต่สังคมมีความหลากหลาย ในมิติต่าง ๆ ของการเรียนรู้ในแต่ละคน พื้นฐานก็แตกต่างกัน การใช้สมาร์ทโฟนได้ สามารถที่จะรับข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทั่วโลก มีงานวิจัยในต่างประเทศซึ่งสะท้อนไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการแยกแยะข่าวสารของเด็กรุ่นใหม่จะทำได้ดีกว่าเพราะมีการตั้งประเด็นคำถาม คนรุ่นใหม่ เด็กรุ่นใหม่รับข่าวสารได้รวดเร็ว ประเทศไทยใช้แอปพลิเคชันไลน์มาก อาจจะเป็นลำดับต้น ๆ ของโลกถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การส่งต่อกระจายไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาเกี่ยวกับข่าวลวงเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาร่วมกันทั้งสังคม โดยรวมเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง จะไปหวังพึ่งพาเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ถ้าขับเคลื่อนไปพร้อมกันก็จะเป็นทิศทางที่ดีขึ้น

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

สำหรับเด็กในโรงเรียน ควรมีหลักสูตรเกี่ยวกับสื่อดิจิทัล หรือการใช้เทคโนโลยี ที่เป็นหลักสูตรระยะยาว 12 ปี เบื้องต้นสอนให้เป็นความรู้พื้นฐาน

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

หลักสูตรส่วนใหญ่ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับข่าวลวงยังเป็นแค่รูปแบบการจัดฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ยังไม่มีการบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถม มัธยม หรือมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายมาก เพราะการไม่ถูกบรรจุในหลักสูตร ทำให้กลายเป็นปัญหา มีแต่การอบรมชั่วคราว การที่ทำให้เด็กมีความรู้ก็จะทำให้พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย คนในครอบครัวได้เรียนรู้ไปด้วย ควรมีการผลักดันเรื่องของการอบรม หรือการสอน แนะนำว่าอบรมครู อบรมอาจารย์ให้เข้าใจก่อน แล้วให้เครื่องมือแก่ครูและอาจารย์มาใช้ต่อได้ ปัจจุบันมีการเรียนการสอน ในหลายสถาบันการศึกษานำเรื่องปัญหาข่าวลวงไปสร้างเป็นบอทเกม แต่ยังเป็นการใช้กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ไม่มีการกระจายไปในวงกว้าง และยังไม่ถูกนำไปใช้ในเชิงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้มีการผลักดันใช้กันอย่างทั่วถึง

เจ้าหน้าที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (1)

สำหรับหน่วยงานภาครัฐจะมีหลักสูตรอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน คือ หลักสูตรเพื่อให้ข้าราชการประเมินทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) โดยการว่าจ้างหน่วยงานจากต่างประเทศมาทำการสอน มีเรื่องของความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ การใช้งาน ใช้โปรแกรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงเรื่องอินเทอร์เน็ต เรียนรู้ระบบข้อมูลออนไลน์เมื่อปี พ.ศ. 2562 ทางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนทำการประเมินในกลุ่มของบุคลากรภาครัฐ ปรากฏว่าประมาณ 56% ของเจ้าหน้าที่ มีทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับเพียงพอ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนไม่สูง ซึ่งทาง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนถือเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักที่จะทำให้เจ้าหน้าที่เองมีระดับทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้น ก็ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต

ผู้บริหารสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

เรื่องการให้ความรู้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แต่ปัจจุบันเป็นการให้ความรู้แบบผิดวิธี ผิดพฤติกรรม เพราะเน้นย้ำและให้น้ำหนักแค่เรื่องทฤษฎีมากกว่าเรื่องปฏิบัติ ในภาคปฏิบัติยังไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสม ยังไม่มีกระบวนการให้ประชาชนไปสาสมารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างเพียงพอ การที่ผู้มีอำนาจตรวจสอบต้องใช้เวลา 1 วันในการตรวจสอบ ยังถือว่าล่าช้าเกินไปกับสถานารณ์ข่าวลวงที่เกิดขึ้นและเผยแพร่ไปก่อนหน้าแล้ว พฤติกรรมของคนไทย โดยภาพรวม คือการชอบช่วยเหลือคนอื่น การส่งต่อข้อมูลจึงเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง เพราะอยากแบ่งปันข้อมูล ข่าวสารให้กับคนที่รักหรือคนรู้จัก หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต้องช่วยกันสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีในกลุ่มของสื่อมวลชนต้องหมั่นตรวจสอบ หากมีการนำเสนอข่าวที่เป็นความผิดทางจริยธรรมหรือผิดความถูกต้อง ต้องมีบทลงโทษทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่น การแจ้งเตือนการ ถูกตักเตือนในสาธารณะ ต้องคิดถึงแนวทางการปฏิบัติที่ทำได้จริง ทำให้เกิดการใช้งานจริง แล้วสังคมก็จะเปลี่ยนได้ ประชาชนจะเห็นคุณค่าของข่าวสารที่เชื่อถือได้

7. ท่านคิดว่าการประสานงานและการสื่อสารกันระหว่างสื่อมวลชน รัฐและประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต ควรมีดำเนินการหรือแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

พิธีกรรายการชัวร์ก่อนแชร์ อสมท.

เข้าใจว่าส่วนที่จะเกี่ยวข้องจะไม่ได้มีแค่ภาคสื่อมวลชน ภาครัฐ และภาคประชาชน แต่จะมีประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อที่จะอยู่ตรงกลางด้วย ไม่ใช่สื่อที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายปัจจุบัน แต่มีความสามารถสื่อสารได้เท่ากับหรือมากกว่าสื่อที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายปัจจุบัน สถาบันการศึกษาก็เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญ เรื่องเทคโนโลยี ผู้ที่เขียนโปรแกรม ผู้ที่สร้างนวัตกรรมรวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่อยากเสียเวลากับการตรวจสอบข่าวลวง ถ้ามีอะไรง่ายที่ไว้วางใจได้ก็อยากจะใช้บริการนั้น ส่วนของการประสานงานกันยุคนี้เป็นยุคที่รัฐก็กำลังจะเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นเรื่อย ๆ ต้องนำข้อมูลที่จำเป็นออกมาใช้ประโยชน์ ให้ข้อเท็จจริงกับประชาชนโดยง่าย เรื่องการจัดการข้อมูลข้อเท็จจริงของภาครัฐที่เปิดให้กับประชาชนได้เข้าถึงโดยง่าย ผ่านเทคโนโลยีจะเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญ ทั้งสื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ ไปจนถึงประชาชนก็สามารถตรวจสอบข้อมูลตรงนี้เองได้ สถาบันการศึกษาก็มีส่วนร่วมในการวิจัย สร้างเทคโนโลยีที่เหมาะกับบริบทในสังคมไทย ทุกภาคส่วนต้องมีหน้าที่ร่วมมือกันเพื่อที่จะแก้ปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตได้อย่างยั่งยืน

ผู้บริหารสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

การเรียนรู้แบบเป็นรูปธรรมควรเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อเกิดปัญหาข่าวลวง หรือมีประเด็นเกี่ยวกับข่าวลวง ควรทำเป็นกรณีศึกษาส่งข้อมูลกระจายต่อให้หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียน หรือสถานศึกษา ให้ใช้เพื่อการสอนนักเรียน การใช้ข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้เด็กเห็นในมุมที่มีผลกระทบว่าเกิดจากอะไร เพื่อให้เรียนรู้และมองเห็นภาพรวมทั้งหมดรวมไปถึงให้คำแนะนำในการส่งต่อข่าวว่าต้องมีการตรวจสอบข้อมูลก่อนการส่งข่าว การนำสถานการณ์หรือปัญหาข่าวลวงที่เกิดขึ้นจริงมาขยายผลในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษามีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมและปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้เรื่องข่าวลวงตั้งแต่ระดับวัยเรียน

ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ PPTV

เรื่องการประสานงานระหว่างภาครัฐกับสื่อมวลชน ภาครัฐควรจะมี ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้สื่อมวลชนสอบถาม ถือเป็นด่านหน้าก่อนที่จะนำเสนอข่าวถึงประชาชน หากมีหน่วยงานด้านนี้หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ก็ควรที่จะสัมภาษณ์ในจุดนั้น รัฐบาลควรมีการประสานงานกันก่อนที่จะแจ้งข่าวกับประชาชนจะทำให้ข่าวออกจากแหล่งเดียวกันแล้วสร้างความเชื่อถือของแหล่งที่มาข้อมูลข่าวนั้น ๆ ได้มากขึ้น

ผู้บริหารสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

การประสานงานความร่วมมือของภาครัฐ สื่อมวลชน และภาคประชาชน เป็นกลไกที่ใช้โดยทั่วไป ตัวแปรคือเรื่องของระบบสารสนเทศที่มันทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารรวดเร็วขึ้น ประกอบกับประชาชนมีบทบาทเป็นผู้สร้างข้อมูลข่าวสารหรือเป็นผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเข้ามาอยู่ในบริบทของข่าวสารที่ไหลนเวียนอยู่ โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มคนที่เป็นผู้นำทางความคิด ที่มีบทบาทไม่ต่างจากสื่อมวลชน ทุกกลไกต่างมีหน้าที่ สื่อมวลชนก็ต้องยึดหลักความถูกต้อง เที่ยงตรงมีการตรวจสอบข่าวอย่างรอบด้านให้มีความน่าเชื่อถือ ทางรัฐที่มีหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร แต่ในภาวะวิกฤติก็มีปัญหาเกิดความสับสนด้านข้อมูลข่าวสาร จึงต้องการมิติความร่วมมือกันจากหลาย ๆ ฝ่าย กลไกการทำงานของภาครัฐต้องมีการจัดการโครงสร้างภายในโดยเฉพาะการสื่อสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคม ต้องมีการจัดการด้านข้อมูลให้มีความชัดเจน เพื่อส่งต่อให้สื่อมวลชนนำข้อมูลเหล่านั้นสื่อสารให้ถูกต้อง ควรสร้างความมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากภาคประชาสังคมทั้งสื่อมวลชนและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะภาควิชาการภาคเทคโนโลยี มาร่วมงานกันจัดตั้งศูนย์ข้อมูลตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบหรือให้ข้อมูลข่าวสารก็ต้องทำหน้าที่อย่างเต็มที่ เป็นบทบาทที่ต้องทำคู่ขนานกันไป

เจ้าหน้าที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (1)

กรมอนามัยมีการศึกษาพฤติกรรมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประเมินจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับเรื่อง COVID 19 ในกลุ่มนักเรียนกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ แรงงานอิสระ สอบถามว่า กลุ่มคนเหล่านี้มีวิธีการจัดการข้อมูลอย่างไรว่าข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องหรือไม่ คำตอบที่ได้คือ คนส่วนใหญ่ใช้การตัดสินใจจากประสบการณ์ของตัวเอง ถ้าอ่านแล้วรู้สึกว่าเกินจริง จะคิดว่าเป็นข่าวปลอมทันที ข้อมูลที่ได้ก็สื่อความหมายว่า คนส่วนใหญ่ตระหนักดีว่าข่าวจริงหรือข่าวปลอมมีลักษณะอย่างไร กลุ่มคนที่มีการส่งต่อข่าวมากที่สุด คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เหตุผลว่าหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพ จะนึกถึงเพื่อน ๆ ที่มีปัญหาสุขภาพจึงเกิดการส่งต่อไปให้เพื่อน ส่วนกลุ่มนักเรียนไม่มีการส่งต่อเรื่องสุขภาพเมื่อรับข่าวมาก็หยุดไม่ได้มีการเคลื่อนไหว กลุ่มแรงงานนอกระบบไม่ค่อยส่งต่อ เมื่อรับรู้มาก็หยุดกับตัวเอง

เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของทั้ง 3 กลุ่มแล้ว จำเป็นต้องหาช่องทางการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาข่าวลวงที่เหมาะสมกับคนแต่ละกลุ่ม นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หลักเพื่อกำกับดูแลแล้ว ยังมีช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักเรียนจะถามรุ่นพี่ ถามเพื่อนที่มีลักษณะเก่ง อย่างที่เราเห็นเพื่อที่เรียนเก่ง กลุ่มผู้สูงอายุจะถามลูกหลานหรือเพื่อนที่เป็นบุคลากรทางด้านสาธารณะสุข ส่วนแรงงานนอกระบบจะถามอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผู้บริหารสมาคมผู้ดูแลเว็บไซต์ไทย

ในอดีตสื่ออาจจะไม่สำคัญมากเพราะจำนวนสื่อยังมีน้อย การรับรู้ข่าวสารก็มีช่องทางที่จำกัด ต่างจากปัจจุบันที่มีปริมาณสื่อเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก หากจะมีการแก้ปัญหาข่าวลวงต้องดำเนินการแบบบูรณาการทั้งการปรับข้อมูลในเชิงกฎหมาย การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้อย่างจริงจัง การผลักดันให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การสนับสนุนให้ทุนกับสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการทำงานของสื่อมวลชน รวมถึงการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด

ผู้บริหารบริษัทเจเอ็มคาตาลิสท์

ตอนนี้ยังไม่มีการขึ้นทะเบียนความเป็นสื่อในกฎหมายปัจจุบัน คนบางกลุ่มที่ทำหน้าที่เหมือนสื่อ และมีศักยภาพในการสื่อสารไปถึงกลุ่มคนที่ติดตามในแต่ละสื่อสังคมออนไลน์ หากใช้ข้อได้เปรียบตรงนี้เพื่อขอความร่วมมือจากคนกลุ่มนี้ นำมาให้ความรู้ และรับทราบปัญหาข่าวลวงเพื่อให้คนกลุ่มนี้ส่งต่อความรู้ไปในช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ก็ถือเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับข่าวลวงให้ทั่วถึงมากขึ้น ปัญหาข่าวลวงเป็นเรื่องของคนทุกคน อยากให้มีการจัดตั้งศูนย์กลางที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ประชาชนกล้าที่จะสื่อสาร และมีความเชื่อถือสูงมาก ความสำเร็จด้านการแก้ปัญหาข่าวลวงจะเกิดขึ้นได้ด้วยความมือจากทุก ๆ ฝ่าย

สนทนากลุ่ม วันอาทิตย์ที่ 18 ก.ค. 64

คำถาม

1. ท่านคิดว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับข่าวลวงดังต่อไปนี้ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ในหรือนอกราชอาณาจักรไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ข้อมูลปลอม ข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิด หรือข้อมูลบิดเบือน โดยผู้กระทำรู้อยู่แล้วหรือควรรู้ว่าข้อมูลมีลักษณะดังกล่าว และการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวอาจส่งผลกระทบในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรไทย

ข. เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบสุขของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ

ค. เป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของราชอาณาจักรไทยกับประเทศอื่น ๆ

ง. มีผลกระทบต่อการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา หรือการลงประชามติของประเทศ

จ. เป็นการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์หรือสร้างความเกลียดชังระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

ฉ. ทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานของรัฐบาล องค์กรของรัฐ คณะกรรมการแห่งชาติหรือส่วนหนึ่งของรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือคณะกรรมการแห่งชาติ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ข่าวลวงในปัจจุบันในประเทศไทยใช้มาตรา 14 (2) เป็นหลัก ถ้าดูกฎหมายของสิงคโปร์มาปรับใช้กับกฎหมายของไทย เห็นว่าเหมาะสมดี

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

การดำเนินงานเรื่องปัญหาข่าวลวงในส่วนของคดี ทางกองบัญชาการดูแลอยู่มีจำนวนมากหรือไม่

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ในส่วนการทำงาน เพิ่งเข้ามารับงานหนึ่งเดือนเศษ รับงานต่อจากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) มีหน้าที่อยู่ในฝ่ายเรื่องการทำคดี พิจารณาคดีว่าควรฟ้องหรือไม่หรือมีความเห็นทางข้อกฎหมายว่าเข้าข่ายความผิดหรือไม่เข้าข่ายความผิด

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ส่วนใหญ่มีการวิเคราะห์ปัญหาข่าวลวงอย่างไร เพราะมาตรา 14 (2) มีข้อมูลที่เป็นเนื้อหาที่ไม่เฉพาะเจาะจง

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ประเด็นแรก จะพิจารณาจากเรื่องความตื่นตระหนกของประชาชนก่อนเป็นหลักแต่ก็อยู่ที่ดุลยพินิจของนักกฎหมาย พยายามใช้ดุลยพินิจให้รอบด้านหรือว่าพอจะเป็นไปได้หรือไม่ การเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ประชาชนตื่นตระหนกจริงหรือไม่ สมมุติว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลว่าประเทศลาวเปิดให้ฉีดวัคซีนฟรีให้นักท่องเที่ยวที่ประเทศลาว ข่าวดังกล่าวทำให้ประชาชนคนไทยตื่นตระหนกหรือไม่

ถ้าพิจารณาแล้วไม่เกิดผลใด ๆ ไม่มีคนไปรอที่หน้าด่านตรวจคนเข้าเมือง ผลลัพธ์แบบนี้ก็ไม่เข้าข่ายการทำให้ตื่นตระหนก ดังนั้นจึงต้องที่ดูผลลัพธ์ประกอบข้อเท็จจริงบางอย่างด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ใช้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนใช่ไหมครับ ถึงจะพิจารณาว่าเข้าองค์ประกอบหรือไม่

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท

ต้องพิจารณาองค์ประกอบร่วมกัน สมมติว่าข้อมูลที่ลงสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก มีคนกดไลก์เป็นจำนวนแค่ 2-3 คน ก็ยังไม่ถือว่าเข้าข่ายการทำให้ตื่นตระหนก

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (1)

ก่อนที่จะส่งต่อเรื่องข่าวลวงไปที่กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ทางกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีก็มีข้อมูลเกี่ยวกับการร้องเรียนเรื่องข่าวลวงมาโดยตลอด แนวทางการแก้ไขมาตรา 14 อนุ 2 ให้เป็นไปตามแนวทางของประเทศสิงคโปร์ ก็เห็นด้วยค่ะ คิดว่าน่าจะดีขึ้นและการตีความของมาตรา 14 (2) ค่อนข้างที่จะตีความแบบกว้าง ๆ ต้องพิจารณาด้านสถานการณ์ในเวลาที่เผยแพร่ และพิจารณาเหตุการณ์บ้านเมืองในเวลานั้นด้วย อย่างเช่น ถ้าเป็นข่าวเกี่ยวกับ COVID 19 การออกข่าวในช่วงปีที่แล้วว่าใครเป็นโรคนี้มีอันตราย ถ้าเป็นแล้วต้องเสียชีวิต ณ เวลานั้นก็ถือเป็นข่าวใหม่ เรื่องใหม่ อาจจะทำให้ตื่นตระหนกได้ แต่การเผยแพร่ในปีนี้ซึ่งผู้คนได้รับความรู้แล้วก็ไม่ได้เกิดความตื่นตระหนกเท่าปีที่แล้ว

อัยการผู้เชี่ยวชาญ

กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับปัญหาข่าวลวง หากพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ยังมีปัญหาอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการดำเนินคดีอาญา ในมาตรา 14 อนุ 2 กับอีกส่วนหนึ่ง คือ มาตรา 20 ซึ่งเป็นมาตรการอีกมาตรการหนึ่งที่ให้นำข้อมูลเท็จนั้นลงจากพื้นที่การเผยแพร่ได้ แต่มาตรา 14 อนุ 2 ยังมีข้อจำกัดอยู่ที่เป็นส่วนของการดำเนินคดีอาญา ซึ่งโครงสร้างของการดำเนินคดีอาญาจะต้องพิจารณาองค์ประกอบความผิดว่าเข้าข่ายความผิดหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดการกับข่าวลวงที่เป็นการสื่อสารในช่องทางอินเทอร์เน็ต ยังปัญหาเรื่องสภาพบังคับของข้อจำกัดของประเทศว่าการดำเนินคดีใช้ในเฉพาะภายในประเทศ ยังไม่สามารถไปดำเนินคดีอาญากับผู้ที่อยู่นอกนอกประเทศได้ แม้ว่าในหลักการจะสามารถดำเนินคดีได้ แต่ในข้อเท็จจริงมีความยุ่งยากและข้อจำกัด ประการต่อมาคือตัวบทกฎหมายเขียนไว้กว้าง ๆ อย่างในองค์ประกอบที่เขียนว่าโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยของสาธารณะความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศหรือก่อให้เกิดความตระหนกของประชาชน องค์ประกอบนี้ในทางทฤษฎีเรียกว่าพฤติการณ์ประกอบการกระทำว่าเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่เผยแพร่น่าจะเกิดความเสียหายหรือไม่ ถ้าน่าจะเกิดก็ถือว่ามีความผิด แต่ก็มีความยุ่งยากในการตีความพอสมควร โดยเฉพาะประเด็นที่จะต้องดำเนินคดีอาญากับผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลหรือผู้ที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ โดยตรงหรือคนที่เผยแพร่ข้อมูลเองก็ดี ยังมีความคลุมเครืออยู่ในหลาย ๆ ประการในเรื่องของการดำเนินคดี ในความเห็นส่วนตัวคิดว่า การดำเนินคดีเป็นมาตรการหนึ่งที่จะนำมาใช้ แต่ยังไม่ใช่มาตรการที่รวดเร็วเพียงพอ ควรจะทำกลไกให้สะดวกและรวดเร็วมากกว่านี้ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ภายในประเทศเต็มไปด้วยข่าวลือ ข่าวเท็จ ในขณะที่ประชาชนยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ

ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข่าว การดำเนินคดีของภาครัฐในส่วนอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนในการแต่ละท้องที่จะต้องมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือไม่ ก็ปล่อยให้ผู้กล่าวหาเป็นผู้นำข้อเท็จจริงมาแสดงซึ่งก็มีความยุ่งยากและไม่ทันกับสถานการณ์จริง จึงเห็นว่าเรื่องของการดำเนินคดีอาญามีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ไม่ใช่คำตอบที่ดีที่สุดในเรื่องจัดการปัญหาข่าวลวง

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในฐานะที่อยู่กระทรวงนี้มานาน ตั้งแต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฉบับแรกบังคับใช้ ก็มีส่วนร่วมมาตลอด ตั้งแต่เรื่องของการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เอง เป็นผู้ร่างกฎหมายด้วยในฉบับที่ 2 มีการบังคับใช้กฎหมาย ฉบับปัจจุบันซึ่งมีการแก้ไขในปีพ.ศ.2560 เป็นภารกิจที่สำคัญ สำหรับยุคที่เต็มไปด้วยข่าวลวงและยังมีเรื่อง COVID 19 ทำให้เกิดกระแสต่าง ๆ มากมาย

ในเรื่องของการเทียบเคียงกฎหมายของสิงคโปร์มาจากการบังคับใช้กฎหมาย ส่วนบังคับใช้กฎหมายเพื่อเอาคนผิดที่กระทำผิดมาลงโทษซึ่งโดยสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของสื่อสังคมออนไลน์สภาพแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีอยู่ ทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น คือ การพิสูจน์ยืนยันตัวตนของผู้เผยแพร่ ผู้ใช้หรือผู้แชร์ ยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนพอในการที่บังคับให้เกิดการยืนยันตัวตน วิธีการเท่าที่บังคับใช้ในกฎหมายเป็นการเรียกว่าใช้วิธีการคล้ายกับวิธีแบบเดิม ๆ ของตำรวจ คือ การที่จะตามผู้ใช้บัญชีนั้น ๆ หรือผู้ที่สงสัยว่ากระทำความผิดสักคนจะมีการสืบเสาะ มีการปลอมแปลงแฝงตัวเข้าไปเพื่อที่จะให้เป็นส่วนหนึ่งในผู้ที่ติดตามบัญชีนั้น ๆ ทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกว่า follower ของผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวนั้น เพื่อที่จะเฝ้าดูแล้วถึงจะทราบพฤติการณ์ที่แท้จริง ต้องนำสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อจะทราบตัวตนของบุคคลนั้น ๆ เช่น อาจจะไปสืบเสาะในสิ่งที่เขาเผยแพร่ในที่อื่น หรือว่าแชทที่อื่นและอาจเชื่อมโยงไปถึงข้อมูลสวนตัวของบุคคลนั้น ๆ ปัญหาในประเด็นหลัก คือ เรื่องของการที่จะสืบทราบตัวตน เจ้าของข้อมูลนั้นเพื่อที่จะนำมาดำเนินคดี ซึ่งอัตราโทษและตัวการเทียบเคียงองค์ประกอบความผิดที่เกี่ยวข้องไม่แตกต่างกันเพียง แต่ปัญหาที่เจอตอนนี้ คือการบังคับใช้กฎหมายในการที่จะตามตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ ยังไม่เป็นรูปแบบเบ็ดเสร็จ ไม่เด็ดขาด และยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร แนวทางการจัดการของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะมีการปรับปรุงกติกาหรือมาตรการกลไกที่จะกำหนดให้แพลตฟอร์มต่าง ๆ มีการระบบการพิสูจน์ยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของผู้ใช้อย่างแท้จริงในเร็ว ๆ นี้ ซึ่งหากมีการประกาศใช้มาตรการใหม่ ก็จะเพิ่มกลไกเพื่อบังคับแพลตฟอร์มที่อยู่ต่างประเทศ เป็นแนวโน้มในการที่จะแก้ปัญหาเพื่อให้ทราบตัวตนของผู้เผยแพร่ ผู้แชร์ นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายให้ดีที่สุด

เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล หรือ DEPA มีภารกิจสร้างความตระหนักรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ทั้งในมุมของเด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ ในส่วนงานรับผิดชอบค่อนข้างจะเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้ลงพื้นที่จริงในผู้สูงอายุต่างจังหวัด พบว่าผู้สูงอายุในต่างจังหวัดยังมีข้อจำกัดเรื่องการเผยแพร่ข่าวลวง ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าข่าวนั้น ๆ เป็นข่าวจริงหรือข่าวลวง ขาดความตระหนักรู้ในเรื่องข่าวลวง ทางสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลเองก็พยายามจะสร้างความตระหนักรู้ตรงนี้ มีโครงการต่าง ๆ หลายโครงการมาก รวมทั้งการสร้างวิทยากรตัวคูณให้เขาไปเผยแพร่ความรู้ต่อด้วยวิธีแก้ปัญหาเรื่องการตีตวามข่าวลวง ในข้อเท็จจริง คือประชาชนในประเทศไทยมีทั้งหมด 77 จังหวัด คนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องข่าวลวง โดยเฉพาะการตีความในการกระทำผิดเรื่องข่าวลวงใน

หลายแง่มุมตามที่กล่าวมา ในกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการส่งต่อข่าวลวงอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจ

นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

ความเห็นในส่วนนี้จะคล้ายกับท่านผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เมื่อพิจารณาคำถามข้อ 1 ในหัวข้อย่อย ก.-ฉ. มีความเห็นว่าเป็นภาพกว้าง ต้องพึ่งพาดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมายพอสมควร อาจจะต้องมีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเพื่อใช้ขยายความมากขึ้น ทำให้แน่ใจว่าการใช้ดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมายจะเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

นักกฎหมายกฤษฎีกา

ประเด็นแรก เข้าใจว่าปัญหา คือ ควรที่จะนำกฎหมายสิงคโปร์มาเป็นตัวอย่างสำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยหรือไม่ โดยเฉพาะข้อห้ามต่าง ๆ ที่กฎหมายสิงคโปร์กำหนดจะนำมาปรับใช้กับบริบทของกฎหมายไทยได้หรือไม่ เรื่องการออกกฎหมายเป็นนิตินโยบายที่รัฐแต่ละประเทศจะมีมุมมองในการจัดการปัญหาในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร การใช้กฎหมายของต่างประเทศมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยก็เป็นแนวทางหนึ่ง สิงคโปร์เป็นประเทศที่เปราะบางทั้งในแง่พื้นที่จำกัด จำนวนคนน้อย ทรัพยากรก็มีอย่างจำกัด จึงต้องสร้างจุดแข็งในเรื่องความมั่นคง การพัฒนาคนในประเทศ รวมทั้งการสร้างความสงบไม่ให้มีปัญหาเรื่องเสถียรภาพ เนื้อหาในข้อ จ. ห้ามเสนอข่าวที่เป็นปลุกระดมความรู้สึกที่สร้างความเกลียดชังระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ข้อนี้สะท้อนสภาพสังคมของสิงคโปร์ได้เป็นอย่างดี เพราะสิงคโปร์เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ แต่เดิมมีการจลาจล มีการปะทะกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อยู่เสมอ การออกแบบกฎหมายของสิงคโปร์ก็ทำเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชน ระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ

เรื่องความมั่นคงของประเทศถือเป็นประโยชน์สูงสุดเป็นนิติสมบัติที่มีความสำคัญระดับต้น ๆ ควรที่จะปกป้องจากความเสียหายที่อาจจะเกิดจาก ข่าวลวง เรื่องสุขภาพเรื่องความปลอดภัย เรื่องความสงบสุขของประชาชน เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เป็นนิติสมบัติระดับสูง อาจจะดูเป็นนามธรรมแต่หากเกิดอะไรขึ้น เกิดความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนกับประเทศอื่น ๆ มีผลกระทบสูงทั้งในแง่การลงทุน ในแง่ความร่วมมือต่าง ๆ รวมไปถึงผลกระทบที่จะเกิดกับการเลือกตั้ง หลายประเทศมีมุมมองเหมือนกันว่าไม่ควรนำข่าวลวงมาสร้างให้เกิดปัญหากับการเลือกตั้งเพราะจะเป็นการบ่อนทำลายประชาธิปไตยไปในตัวด้วย ข่าวลวงส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้ง อยากให้เพิ่มเติมข้อมูลให้ครอบคลุม นอกจากการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา ซึ่งหมายถึงการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรหรือการลงประชามติแล้ว ยังมีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นด้วยโดยรวมมีความเห็นด้วยที่จะนำกฎหมายของสิงคโปร์มาเป็นแนวทาง แต่ในรายละเอียดต้องดูในแง่ของความเหมาะสมหรือในการเขียนให้รัดกุมและครอบคลุม

2. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดโทษปรับทางอาญาเพิ่มขึ้นในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวลวงหรือไม่ อย่างไร (เช่น โทษปรับบุคคลธรรมดา 100,000 บาท หากเป็นนิติบุคคลปรับ 200,000 บาท)

นักกฎหมายกฤษฎีกา

การที่จะเพิ่มค่าปรับในกรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำผิดให้สูงกว่าบุคคลธรรมดาหรือไม่ ขึ้นอยู่กับมุมมองว่านิติบุคคลนั้นมีศักยภาพในการกระทำความผิดสูงกว่าหรือไม่ ความเป็นนิติบุคคล ในกรณีกระทำผิดอาจจะได้ผลประโยชน์จากการกระทำผิด ดังนั้นนิติบุคคลควรที่จะมีความรับผิดชอบมีการ

ตรวจสอบมีการควบคุมตนเองสูงกว่าบุคคลธรรมดา ในกรณีบริษัทต่าง ๆ ที่ทำในเรื่องเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลในแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจจะทำหน้าที่เป็นสื่อยังไม่มีข้อเท็จจริงว่านิติบุคคลนี้ครอบคลุมกลุ่มใดบ้าง แต่ในภาพรวมนิติบุคคลถือว่ามีศักยภาพในการกระทำความผิดสูงกว่าบุคคลธรรมดาและอาจจะได้รับผิดประโยชน์ตอบแทนจากการกระทำผิด เพราะฉะนั้นในเชิงหลักการก็เห็นด้วยที่จะกำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลสูงกว่าบุคคลธรรมดา

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ในส่วนกฎหมายไทยมีหลายฉบับใช่ไหมครับ คุณศุภวัฒน์ที่มีการกำหนดอัตราโทษบุคคลธรรมกับนิติบุคคลแยกออกจากกัน

นักกฎหมายกฤษฎีกา

มีครับ โดยฐานคิดก็คือเหมือนที่ชี้แจงไป หรือบางเรื่องอาจจะมีเหตุผลพิเศษในเรื่องนั้น ๆ มองว่านิติบุคคลย่อมมีความรับผิดชอบสูงกว่าบุคคลธรรมดา ต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองโดยคณะกรรมการบริหาร หรือโดยผู้ที่มีอำนาจบริหารในลำดับชั้นต่าง ๆ ก่อนที่จะกระทำการอะไรในนามของนิติบุคคล เพราะฉะนั้นการกำหนดโทษไว้สูงกว่าบุคคลธรรมดาก็เป็นเรื่องที่มีเหตุผล

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (2)

ในเรื่องการกำหนดโทษของนิติบุคคลอาจจะมีประเด็นว่าจำเป็นที่จะต้องเขียนคำว่านิติบุคคลลงไว้ในมาตรานั้น ๆ หรือไม่อย่างไร หากบุคคลนั้น ๆ เป็นผู้สร้างข่าวลวงและเป็นกรรมการบริษัท เมื่อทำการเผยแพร่ข่าวลวงที่เอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท แต่เลี่ยงความผิดด้วยการเผยแพร่ในลักษณะการกระทำส่วนบุคคล โดยที่ภาพลักษณ์คือคนขององค์กร กรณีนี้กฎหมายจะสามารถที่จะตีความเอื้อมไปให้นิติบุคคลมาร่วมรับผิดชอบได้หรือไม่ ในประเด็นของการกำหนดจำนวนค่าปรับ โดยส่วนตัวมองว่าจากความผิดระดับบุคคล 100,000 บาท กลายเป็นความผิดระดับนิติบุคคล 200,000 บาท ไม่มีความแตกต่าง เป็นเพียงการกำหนดเพิ่มโทษเพื่อให้นิติบุคคลเกรงกลัว แต่เมื่อเปรียบเป็นนิติบุคคลที่องค์กรมีขนาดใหญ่ มูลค่าของค่าปรับอาจจะไม่มีผล หากการสร้างข่าวลวงเพื่อให้ได้ภาพลักษณ์ที่มีคนรู้จักมากขึ้น การกำหนดโทษแค่เพิ่มเงินค่าปรับอาจไม่ช่วยแก้ปัญหาในส่วนความผิดของนิติบุคคล

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

มุมมองของอัยการท่านว่า โทษที่มีระดับต่างกับโทษเฉพาะโทษปรับมีผลกับผู้กระทำผิดอย่างไร

อัยการผู้เชี่ยวชาญ

ความเห็นของผม ทั้งผู้สร้างและผู้เผยแพร่ข่าวลวง ส่วนใหญ่ที่พบเป็นประชาชนทั่วไป ทั้งที่ตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้ง 2 ส่วนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มโทษนิติบุคคลโดยตรง แต่หากเหตุผลพิเศษ สมมุติฐานที่ว่านิติบุคคลอาจจะได้ผลประโยชน์มากกว่า เป็นเรื่องของลักษณะของการที่จะมาคุยกันในมุมมองโทษ มาตรการทางอาญาของประเทศไทยยังไม่ตอบสนองกับการแก้ปัญหาข่าวลวง มีความล่าช้า มีข้อจำกัดมัน มีตัวบทที่ยังไม่ตกผลึก และกระบวนการบังคับใช้กฎหมายก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

3. ท่านคิดว่าการใช้บัญชีปลอม (Fake Account) และบอท (Bot) ในการเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต ควรมีมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างไร

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ในเรื่องของปัญหาข่าวลวง เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่า มีการใช้บัญชีปลอมเป็นจำนวนมากจึงเป็นปัญหาในทางการปฏิบัติและการการสืบสวน ปัจจุบันใช้การพิสูจน์ตัวตนเป็นหลัก หากพิสูจน์ตัวตนได้จึงจะไปสู่ขั้นตอนการดำเนินคดี เข้าทำการตรวจค้น การยึดอุปกรณ์โทรศัพท์ต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นผู้เผยแพร่จริงหรือไม่ การทำบัญชีอวตารทำให้การพิสูจน์ลำบาก จำเป็นต้องมีการควบคุมตั้งแต่เริ่มแรก เพราะข้อมูลตั้งแต่การสมัครผู้กระทำผิดใช้ข้อมูลปลอมทั้งหมด ใช้ IP ปลอม ใช้ตัวตนปลอม แม้กระทั่งเบอร์โทรศัพท์หรืออีเมลก็สามารถสร้างข้อมูลปลอมได้หมด

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ประเทศไทยมีการใช้บอทหรือไม่ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้บอทเพื่อกระจายข่าวลวงให้เร็วขึ้นอย่างไรบ้าง

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (1)

ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ ล้วนแต่มีบัญชีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก การสร้างบัญชีใหม่ทำได้ง่ายมาก การแก้ไขน่าจะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการสมัคร มีการยืนยันตัวตน ในคดีเก่า ๆ ที่ผ่านมาจะต้องพิสูจน์ตัวตนก่อนจึงจะนำไปสู่การดำเนินคดี หากไม่รู้ตัวตนก็ถือเป็นคดีที่ไม่ปรากฏผู้กระทำความผิด เท่ากับไม่เกิดอะไรขึ้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญเรื่องการยืนยันตัวตน

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ขอสอบถามความเป็นไปได้เรื่องการบังคับให้แพลตฟอร์มแจ้งผู้ใช้งานต้องมีการลงทะเบียนไม่แน่ใจว่าในต่างประเทศประสบความสำเร็จหรือยัง เข้าใจว่าคนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่น 1 คน มีหลายบัญชีการใช้งาน เพราะบางคนก็ไม่อยากให้รู้ว่าตัวเองเป็นใคร มีตัวอย่างในต่างประเทศหรือไม่ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขประเด็นนี้

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในต่างประเทศเท่าที่ทราบมามีการใช้ ID security อยู่แล้ว แต่ในประเทศไทยยังไม่มีการสร้างตรงนี้ขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น ID ของบุคคล หรือ ID ด้าน security ก็ตาม จะมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่จะให้มีกลไกนี้ ให้มีมาตรการนี้ขึ้นมา ไม่เช่นนั้นปัญหาก็จะวนอยู่ที่จุดเดิม ไม่ว่าจะออกกฎหมายแม่บทเพิ่มโทษ สุดท้ายแล้วก็จะดำเนินการอะไรไม่ได้เพราะติดปัญหาเรื่องการพิสูจน์ตัวตนของผู้กระทำความผิด ทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเองก็ตกผลึกในเรื่องของปัญหานี้เล็งเห็นความสำคัญจึงพยายามแก้กลไกตรงนี้ขึ้นมา แต่ความเป็นไปได้หรือไม่ ต้องเกิดการทดลองและบังคับใช้ก่อน ซึ่งวิธีการบังคับใช้เป็นเรื่องของอนุบัญญัติ หากท่านรัฐมนตรีลงนามไม่ต้องผ่านขั้นตอนที่ต้องไปให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา หากเริ่มทดลองใช้ ก็จะเกิดการเรียนรู้และมีการปรับเปลี่ยนตามผลลัพธ์ที่ได้

ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้รวมบังคับ มีกฎหมายฉบับอื่น ๆ เกี่ยวข้องที่มีมิติด้านอื่น ๆ เช่น เรื่อง digital ID ถูกเขียนไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อทำให้ธุรกรรมเกิดความน่าเชื่อถือ มีความปลอดภัย ซึ่งตัวตนเองของผู้ทำธุรกรรมต้องมีความชัดเจนก่อนถึงจะนำไปสู่การทำธุรกรรมที่น่าเชื่อถือ ส่วนเรื่องของแพลตฟอร์ม ปัญหาใหญ่คือ แพลตฟอร์มมาจากต่างประเทศเกือบ 100% มีมาตรการที่บังคับใช้กับแพลตฟอร์มอยู่แล้วส่วนหนึ่ง แต่ถ้าแพลตฟอร์มไม่ทำตาม อาจจะต้องแจ้งผู้ใช้งานในประเทศว่าแพลตฟอร์มนั้น ๆ ไม่ให้ความร่วมมือ ผู้ใช้งานต้องระมัดระวังในการเสพข่าวสารหรือเผยแพร่ข้อมูล หรือไม่ก็ถึงขั้นอาจจะต้องมีบทลงโทษกับผู้ที่ใช้งานแพลตฟอร์มนั้นหรือไม่ การคิดกลไกเพราะสุดท้ายแล้วสิ่งที่ต้องการคือการที่แพลตฟอร์มนั้น ๆ สามารถยืนยันตัวตนของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง ถือเป็นสิ่งท้าทาย แต่ทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ

สังคมเองก็พยามยามที่จะทำให้เกิดขึ้นให้ได้ ความเป็นไปได้คือสิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปได้แน่นอน

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เรียนถามคุณสถาพร ในประเทศไทยเรามีการใช้บอท มีข้อมูลที่ทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมพบข้อความที่เขียนบอทขึ้นมาเพื่อเร่งกระจายข่าวลวง ข่าวปลอม หรือไม่

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

มีแน่นอน จะเรียกว่าบอท หรือเรียกว่า AI ก็ตาม ก็คือรูปแบบเดียวกัน ไม่ใช่การกระทำโดยคน เป็นการที่ใช้โปรแกรม หรือซอฟต์แวร์เพื่อกระจายข่าวลวงไปยังช่องทางต่าง ๆ

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (3)

หากมองทางด้านมาตรการของกฎหมาย การนำรูปปลอมหรือนำอะไรมาใช้ในการที่สร้างเฟซบุ๊กปลอม ก็มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในการที่จะสามารถนำมาบังคับใช้ได้อยู่แล้ว เรื่องของการยืนยันตัวตนหรือการพิสูจน์ตัวตนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โยงมาในเรื่องของการใช้บัญชีปลอมหรือการใช้บอท วิธีจัดการต้องใช้ระบบทางด้านอัลกอริทึม (algorithm) ซึ่งมีการสร้างด้านของรูปแบบของของปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อใช้ในเรื่องการยืนยันตัวตนบุคคล ป้องกันไม่ให้ใครก็ตามทำการสร้างบัญชีปลอม ก็ย้อนกลับไปจุดเดิมว่ามาตรการอะไรที่จะใช้ได้ ก็ต้องเป็นเรื่องของการที่จะสามารถพิสูจน์ตัวตนของบุคคลคนนั้น ๆ ได้จริงหรือไม่ หรือว่าบุคคลนั้น ๆ มีบัญชี มีข้อมูลทุกอย่างที่เป็นเรื่องจริงไม่มีการสร้างลักษณะของบัญชีเพื่อทำให้คนอื่นเสียหาย

ในต่างประเทศมีวิธีการ คือการตรวจสอบ ID security และการตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูล บัญชีปลอมที่มีการถูกสร้างขึ้นมากับข้อมูลที่มาจากบัญชีปลอม มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ถ้าเป็นข้อมูลจริง แต่เป็นลักษณะของการสร้างบัญชีปลอมก็ถือเป็นความผิดเฉพาะการทำเรื่องของบัญชีปลอมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากเป็นข้อมูลปลอมและยังมาจากการใช้บัญชีปลอมในการสร้างข้อมูลดังกล่าว ความผิดก็จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ในต่างประเทศจึงมีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพิสูจน์ 2 รูปแบบ การยืนยันทางด้านความปบอดภัยและความน่าเชื่อถือของผู้ใช้บัญชีเพื่อป้องกันการสร้างบัญชีปลอม อีกรูปแบบ คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เผยแพร่

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) (4)

ถ้าจะถามว่ากฎหมายจะสามารถเข้าไปควบคุมเรื่องเทคโนโลยีขนาดนี้ได้มากน้อยแค่ไหน ส่วนตัวมองว่าค่อนข้างทำได้ยาก โดยเฉพาะแพลตฟอร์มใด ๆ ก็ตามที่อยู่นอกประเทศ สถานการณ์ในปัจจุบันไม่ว่าจะออกกฎหมายห้ามอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีช่องว่างสามารถหลบเลี่ยงได้ ซึ่งมองว่าเทคโนโลยีไปไกลเกินกว่าที่กฎหมายจะเอื้อมไปถึง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายไม่ควรทำอะไร กฎหมายก็ยังต้องทำอะไรอยู่ในจุดที่กฎหมายสามารถที่จะทำได้ มีข้อสังเกตว่า การกระทำใด ๆ ก็ตามต้องคำนึงถึงการกระทบสิทธิส่วนบุคคลด้วย ไม่ควรจำกัดห้ามทำสิ่งต่าง ๆ มากจนเกินไป

อัยการผู้เชี่ยวชาญ

อย่างที่หลาย ๆ ท่านพูดว่ากฎหมายจำเป็นต้องทำ แต่กฎหมายก็ไม่ใช่ยาวิเศษ ในเรื่องนี้จำเป็นต้องใช้มาตรการอื่น ๆ ได้ยินว่าเฟซบุ๊กเองก็เคยที่จะรณรงค์ให้ใช้บัญชีที่เป็นตัวตนจริง แล้วดูเหมือนเฟซบุ๊กจะแพ้คดีในสหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี ที่ระบุว่าบุคคลที่สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นโดยที่ไม่ต้องใช้ชื่อจริงก็ได้ แล้วกฎเกณฑ์ที่เฟซบุ๊กกำหนดมาก็เหมือนไปขัดกับกฎเกณฑ์ตรงนี้ ในเวลาต่อมาเฟซบุ๊กจึงไม่มีการรณรงค์เรื่องนี้

นอกจากการมาตรการเชิงลงโทษ ควรใช้มาตรการในเชิงส่งเสริม หรือใช้มาตรการที่ทำความเข้าใจลักษณะของแต่ละแพลตฟอร์มให้มากขึ้น อย่างเช่นเฟซบุ๊กอาจไม่ยอมรับกฎหมายไทยโดยตรง แต่ก็มีช่องทางให้ติดต่อในบางแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสื่อลามก เรื่องที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เรื่องที่เกี่ยวกับประทุษวาจา (hate speech) หรือเรื่องที่จะนำไปสู่อันตรายร้ายแรง ถือเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่สามารถที่จะให้ปิดกั้นเนื้อหา (block) ดังนั้นนโยบายที่ควรใช้ คือ การมองภาพรวม ภาพใหญ่ในสังคม แล้วนำมาศึกษาต่อว่าจะสามารถหาความร่วมมือด้านใดบ้าง หากบังคับให้เจ้าของแพลตฟอร์มทำตามไม่ได้ ในการอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องใช้มาตรการอะไรบ้าง อีกเรื่องหนึ่ง คือ การลดความเชื่อถือของบัญชีที่เป็นบัญชีปลอม หรือบัญชีอวตาร ต้องหาวิธีการว่าทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้ผู้ใช้บัญชีแสดงตัวตนที่แท้จริงในการที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทางทาครัฐก็สามารถทำให้เป็นตัวอย่างได้ คือ ในการใช้งานเว็บไซต์หน่วยงานของภาครัฐ การเข้าถึงข้อมูล จะสามารถดูข้อมูลได้ก็ต่อเมื่อบัญชีผู้ใช้งานมีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานของรัฐ ก็ถือเป็นมาตรการส่งเสริมอย่างหนึ่ง

4. ท่านคิดว่าควรมีกฎหมายกำหนดโทษและความรับผิดทางอาญาสำหรับผู้รับจ้างทำข่าวลวงเพื่อเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตหรือไม่อย่างไร

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ในประเด็นนี้มีความสำคัญ ตอนนี้การหลอกลวงเอาทรัพย์สินต่าง ๆ ด้วยการรับจ้างเปิดบัญชีเป็นที่นิยมมาก แม้กระทั่งการหลอกลวงแบบ romance scam คือ การหลอกลวงโดยใช้ความรักความเชื่อใจหรือความหวังของเหยื่อเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยหลอกให้โอนเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ไปให้ หลอกให้กระทำผิดบางอย่าง ก็จะใช้บัญชีที่รับจ้างเปิดขึ้นมาเพื่อกระทำความผิด ก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน การเปิดบัญชีปลอมจึงมีผลเสียต่อระบบ หากมีวิธีที่จะควบคุมกำกับดูแลส่วนนี้ก็ถือเป็นสิ่งที่สมควรทำ

อัยการผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าหลักเกณฑ์ในทางอาญาต้องพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ รู้เห็นเป็นใจช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวก มีเจตนาที่จะให้ความสะดวกกับคนที่จะนำบอทไปใช้ในการกระทำความผิด ปัญหาก็อยู่ที่กลไกของภาครัฐในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่า บุคคลนั้น ๆ รู้หรือไม่ ปัญหาที่พบในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาตรา 13 เรื่องของชุดคำสั่งที่มีไว้ใช้ในการกระทำความผิด ตั้งแต่ออกกฎหมายมายังไม่เคยมีคดี ไม่ใช่ว่าไม่มีชุดคำสั่งแต่มีปัญหาในการตีความ เพราะการใช้ชุดคำสั่งดังกล่าว ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ดูแลเรื่องความมั่นคงในระบบสารสนเทศก็มีระบบนี้ใช้ทำงานด้วย หากออกกฎหมายลักษณะนี้ การบังคับใช้ก็ต้องให้ทางเจ้าหน้าที่มารับผิดในเรื่องนี้ จึงถือว่าการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากที่จะพิสูจน์ หากมีวิธีการพิสูจน์ที่ได้ผลแน่นอน กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันก็สามารถที่จะลงโทษให้เกิดผลได้จริง

นักกฎหมายกฤษฎีกา

กรณีนี้มีความชัดเจนว่าแยกได้ในองค์ประกอบความผิด การใช้ถ้อยคำชัดเจนว่า “ผู้รับจ้าง” เกิดการรับจ้างก็แสดงว่ามี “ผู้ว่าจ้าง” ซึ่ง “ผู้รับจ้าง” ก็ได้สินจ้างค่าตอบแทนแสดงว่ามีเจตนารู้อยู่แล้วว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่คืออะไร การกระทำนั้นทำให้เกิดความเสียหายก็กำหนดเป็นความผิดอาญาได้

แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกถ้าจะทำให้เกิดความเกรงกลัวก็ต้องมีโทษจำคุก ส่วนที่ 2 เมื่อการกระทำผิดตรงนี้ได้รับค่าจ้าง สินจ้าง ได้รับค่าตอบแทนก็อาจจะมองว่า สิ่งที่ได้ผลประโยชน์อาจจะ

มากกว่าค่าปรับที่กำหนดเพดานค่าปรับไว้ เพราะฉะนั้นต้องกำหนดค่าปรับโดยยึดโยงกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดอาจจะได้รับ เช่น ถ้าสินจ้างในการทำข่าวลวง เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท ก็ต้องกำหนดอัตราค่าปรับไว้ 2 เท่า หรือ 3 เท่าของค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดจะได้รับ ถึงจะทำให้เกิดผลที่ทำให้เกิดความเกรงกลัว ทำให้ผู้ที่จะกระทำความผิดรู้สึกว่าไม่คุ้มค่าที่จะทำความผิด ไม่เพียงแค่ถูกปรับเงิน ยังมีความเสี่ยงที่จะได้รับโทษจำคุกเพิ่มด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เมื่อวานที่มีการสัมภาษณ์ มีการสนทนากลุ่มทางฝ่ายสื่อมวลชน สื่อมวลชนท่านหนึ่งแจ้งว่ามีการว่าจ้างผู้สื่อข่าวซึ่งเกษียณอายุแล้วมารับจ้างเผยแพร่ข่าวลวง ถือเป็นกระบวนการที่ผู้รับจ้างสร้างข่าวลวงขึ้นแล้วทำการส่งต่อให้ผู้เผยแพร่กระจายข้อมูล

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

มีความเห็นว่า คงมีลักษณะทำตัวเป็นบรรณาธิการข่าว เขียนเนื้อหาของข่าวนั้น เนื้อหาจะจริงเท็จอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับบุคคลที่เขียน เมื่อเขียนข่าวแล้วจึงนำข่าวลวงนั้นส่งต่อให้คนที่เผยแพร่อีกทอดหนึ่ง โดยปกติเราจะรับทราบข้อมูลหรือข่าวลวงได้ก็เมื่อข่าวลวงถูกเผยแพร่ออกไปแล้วถึงปลายทาง การที่จะสืบค้นไปจนถึงที่มาหรือเบื้องหลังของผู้สร้างข่าวลวงนั้น ๆ ถือเป็นสิ่งที่ยาก ไม่แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีวิธีพิสูจน์อย่างไรว่าผู้ใดเป็นคนเขียนข่าว จะใช้หลักฐานด้านไหนมายืนยันว่าเนื้อหาของข่าวลวงเป็นของใคร ข้อมูลอยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของใคร แล้วมีการคัดลอกกันไปไปกี่ทอดถึงจะนำไปเผยแพร่ คิดว่าบทลงโทษในลักษณะนี้อาจจะไม่ช่วยแก้ปัญหาโดยตรงจุด ในมุมมองส่วนตัวคิดว่า กฎหมายที่มีอยู่ยังบังคับใช้ได้ไม่ดีพอ การจะก้าวไปถึงจุดสืบค้นต้นตอเอาผิดทั้งผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างทำข่าวลวงในทางปฏิบัติจึงเป็นเรื่องที่ไกลออกไปมากขึ้น

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เรียนถามคุณนิธินาฏ ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน เคยได้ยินข่าวตรงนี้หรือไม่

ผู้ประกาศข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

ไม่เคยได้ยินค่ะ อยากจะแชร์ในมุมที่ได้สัมผัสกับข่าวมาเป็นจำนวนมาก และใกล้ชิดกับประชาชน จากการที่ได้สัมภาษณ์ในงานจัดรายการวิทยุมานานและได้ติดตามอ่านข่าวก็ตลอดเวลาทั้งวันเข้าใจว่าในเรื่องของข่าวปลอม ข่าวลวง จะมีวัตถุประสงค์หนึ่ง ที่มาจากการที่สื่อสังคมออนไลน์แพร่หลาย เข้าถึงคนได้ทุกกลุ่มทุกวัย ก็จะมีกลุ่มคนผู้ที่ต้องการยอดไลก์ ต้องการยอดแชร์ ถือเป็นความคึกคะนองส่วนหนึ่ง ยังมีคนจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่าการสร้างข่าวขึ้นมาแล้วส่งต่อ ๆ กันไป ทำให้รู้สึกดี รู้สึกเท่ห์ ข่าวลวงส่วนหนึ่งจึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความคึกคะนอง ขออนุญาตย้อนกลับไปทั้งหมดรวมกันที่คำถาม ทุก ๆ หัวข้อที่ผ่านมาด้วย ถามว่ากฎหมายไทยมีความเหมาะสมเพียงหรือไม่ก็ต้องตอบว่ามีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย มีปัญหาของกลุ่มผู้ไม่หวังดีที่พยายามจะใส่ข้อมูลเท็จเข้าไปในข่าวให้คนเชื่อและตื่นตระหนก เข้าใจว่าคนที่อยู่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำก็ต้องเข้าถึงข้อมูลอยู่แล้วในเรื่องของบทลงโทษต่าง ๆ แต่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่จริงจังเพียงพอ ไม่ใช่แค่ข้อบกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ต้องอยู่ที่จิตสำนึกของฝ่ายประชาชนด้วย

นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

เห็นด้วยกับหลาย ๆ ท่านที่กล่าวมาแล้ว โดยส่วนตัวคิดว่าปัญหาอยู่ที่เรื่องการบังคับใช้ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือผู้ใช้กฎหมายมากกว่าปัญหาที่ว่าจะทำอย่างไรหรือจะติดตามอย่างไรเมื่อเกิดการรับจ้างขึ้นมาจริง ๆ หากกฎหมายมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของ

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการประสานกันที่มากขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย โดยเฉพาะการส่งต่อข้อมูลให้ดำเนินการไปจนสำเร็จ

5. ท่านคิดว่าควรมีกฎหมายให้อำนาจหน่วยงานรัฐในการสั่งให้ผู้เผยแพร่ข่าวลวงและสื่อสังคมออนไลน์ (social media) แก้ไขข้อมูลเท็จให้ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ตามหลักก็คงใช้อำนาจศาล ในทางปฏิบัติในช่วงของการใช้กฎหมายพิเศษ คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินจะมีกลไกการให้อำนาจรัฐทำได้ มีการแจ้งเตือนให้แก้ไขข้อมูล หากไม่เชื่อฟังหรือว่าฝ่าฝืนก็จะถูกดำเนินคดี ถือเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ได้ผลดี เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้คนที่กระทำความผิดที่อาจจะทำด้วยความคึกคะนอง ต้องการเป็นที่รู้จัก หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเยาวชนคนรุ่นใหม่มักทำตามกระแสนิยม แต่ปัจจุบันกลไกนี้ก็เป็นกฎหมายพิเศษในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน มีประกาศรองรับ ซึ่งก็แปรได้ตามสถานการณ์ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ มีการปรับประกาศลูกให้รองรับสถานการณ์ซึ่งกลไกที่ว่ามีใช้อยู่แล้ว ในอนาคตหากจะถูกกำหนดเป็นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรืออาจจะเป็นอนุบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือกฎหมายอื่น ก็น่าจะมีความเหมาะสมมากขึ้น

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้อำนาจในการเข้าไปตักเตือนให้แก้ไขข่าว คือสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องทำอยู่ประจำ ทางกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นหน่วยสนับสนุน ไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ต้องให้ตำรวจในพื้นที่เข้าไปพูดคุยเพื่อให้ทำการแก้ไขข่าวซึ่งส่วนมากก็จะเจอคนที่เป็นชาวบ้านทั่วไป ที่เผยแพร่ด้วยความไม่รู้ตัวว่าข้อมูลเป็นข่าวลวง เข้าใจว่าส่งไปด้วยความหวังดี ต้องการให้เพื่อน ๆ รับรู้ข้อมูล ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เข้าไปตักเตือนและทำบันทึกให้เขารับทราบว่าเป็นข่าวปลอมให้ลบข้อมูล ซึ่งส่วนมากให้ความร่วมมือเกือบ 100%

เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ปอท.) (1)

จริง ๆ แล้วก็อยากจะให้ผู้ที่เผยแพร่ข่าวลวงได้มีโอกาสแก้ไขก่อน หน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะทำสำนวนรวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ใช่ผู้ที่ลงพื้นที่ไปตักเตือน ขั้นตอนการทำงาน เริ่มต้นควรมีการตักเตือนผู้ใช้งานบัญชีนั้น ๆ ทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง หากเจ้าของบัญชีนั้น ๆ ไม่ให้ความร่วมมือก็ต้องส่งเรื่องให้เจ้าของแพลตฟอร์มดำเนินการต่อ เช่น การปิดกั้น การใช้งานของบัญชีนั้น ๆ หรือว่ามีธงแจ้งข้อความเตือนว่าข้อมูลนี้เป็นข่าวลวงให้ใช้วิจารณญาณในการอ่านและรับข้อมูลนี้

นักวิจัย

ขอสอบถามคุณสถาพร จากสภาองค์กรของผู้บริโภคที่มีประสบการณ์งานจากมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค

ผู้บริหารสภาองค์กรของผู้บริโภค

ยินดีอย่างมากที่สภาองค์กรของผู้บริโภคได้รับเกียรติเข้ามารวมวงการสนทนากลุ่มตรงนี้ด้วย เพราะเรากำลังจะขับเคลื่อนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ในเรื่องของเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ก้าวล้ำไปไกลเกินกว่าที่กฎหมายจะไปจับต้องได้ ต้องหาวิธีการว่าทำอย่างไรให้กฎหมายมันไปไกลกว่าเทคโนโลยี ปัญหาสำคัญของประเทศไทย คือ ยังติดอยู่กับกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ที่ซับซ้อน การสั่งปิด

เว็บไซต์ใด ๆ ต้องใช้ระยะเวลานานถึง 3 เดือน ในขณะที่ภายในไม่ถึง 3 ชั่วโมง ผู้กระทำผิด ก็สามารถเปิดเว็บไซต์ใหม่ขึ้นมาเพื่อหลอกลวงผู้บริโภคได้อีกแล้ว ต้องหาวิธีการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มแข็งมากขึ้น ด้วยศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งด้านทรัพยากรบุคคล รวมกับการใช้เทคโนโลยี มาพัฒนาร่วมกันเป็นเครื่องมือใช้ร่วมกับกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันอาจจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้อยู่แล้วแต่อาจจะเป็นการใช้ร่วมกันที่มีสัดส่วนน้อยเกินไป ปัจจุบันมีศูนย์ตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารเพียงไม่กี่แห่ง ได้แก่ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของรัฐบาลมีแค่หน่วยเดียว ในส่วนของภาคประชาสังคมก็มีโครงการโคแฟค โครงการเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมไปถึงสถาบันอื่น ๆ ที่กำลังตื่นตัวกับเรื่องนี้ ต้องหาแนวทางว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชน ผู้บริโภค รู้เท่าทันเทคโนโลยีและอยู่ในสังคมนี้ได้ โดยไม่ถูกเอาเปรียบ ไม่ถูกหลอกด้วยข่าวลวง

6. ท่านคิดการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตควรมีการดำเนินการเป็นรูปธรรมอย่างไร โดยเฉพาะในแต่ละกลุ่มวัย

ผู้บริหารสภาองค์กรของผู้บริโภค

ในต่างประเทศ ที่ไต้หวันมีการบรรจุหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้เรียนรู้ตั้งแต่วันเด็ก อย่างน้อยสัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมง ในประเทศไทยยังขาดเรื่องการปลูกฝังความรู้แก่เด็กและเยาวชน ความสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรสิทธิเพื่อผู้บริโภค 5 ประการ ควรถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อที่เด็กจะรู้จักกลไก รู้จักการปกป้องตัวเอง ไม่หลงเชื่ออะไรง่าย ๆ เป็นสิ่งที่ไปควบคู่กันไปให้เด็กเรียนรู้ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เกิดเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ในส่วนของภาคธุรกิจ ภาคผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญเรื่องจรรยาบรรณทางวิชาชีพ อีกกลุ่มคนที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคและสามารถสร้างข่าวลวงใกล้ตัวมากที่สุด ก็คือผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกว่า อินฟลูเอนเซอร์ ซึ่งยังไม่มีข้อบังคับจรรยาบรรณวิชาชีพของกลุ่มคนเหล่านี้

ยังมีอีกในเรื่อง คือ การเปิดเผยฐานข้อมูลของภาครัฐ ให้ทุกภาคส่วนสามารถประสานงานร่วมกันได้ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ให้เกิดการเชื่อมโยงฐานข้อมูลซึ่งกันและกัน แต่ละหน่วยงานต่างก็มีแพลตฟอร์มให้สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้

อาจารย์สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในเรื่องของข่าวลวง จากประสบการณ์มีโอกาสได้สัมผัสกับนักเรียนโดยตรง ในช่วงปี พ.ศ. 2552 ในสายตาของครู และสายตาของสังคมอาจจะมองว่า โทรศัพท์มือถือกับนักเรียนเป็นสิ่งที่ไม่คู่กัน ในสมัยนั้น ในโรงเรียนยังไม่ยอมรับในการที่นักเรียนจะนำมือถือมาใช้เล่นเกมส์ มองว่านักเรียนที่มีสื่อทั้งหลายติดตัวมาเหมือนกับเป็นสิ่งที่ทำผิดระเบียบโรงเรียนด้วยซ้ำไป ในปัจจุบันการนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องปัญหาข่าวลวงไปสอนเด็กในบางโรงเรียน แต่โดยสถานะยังไม่อยู่ในหลักสูตรประจำ เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ มีประเทศที่เป็นแม่แบบในการศึกษาของโลกขณะนี้ ที่ติดตามอยู่และเป็นประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาสูงก็คือ ประเทศฟินแลนด์ ก็ปรากฏว่าที่นั่นมีการศึกษาตั้งแต่เด็กเล็กเหมือนเป็นการฉีดวัคซีนให้เด็กรู้จักแยกแยะอะไรต่าง ๆ มองกลับมาที่ประเทศไทย ทางกระทรวงศึกษาธิการเองก็ต้องปรับตัวจากเดิมที่มองว่าเครื่องมือสื่อสารเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสายตาครู ซึ่งในช่วงแรกยังมีบางโรงเรียน บางประเทศที่พยายามปิดกั้นสื่อไม่ให้เด็กอยู่กับสื่อ ไม่ให้เด็กอยู่กับโทรศัพท์มือถือ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน มาถึงยุคปัจจุบันที่โลกเปลี่ยน สังคมก็ต้องปรับเปลี่ยนตาม

ประเด็นเรื่องปัญหาข่าวลวง โดยธรรมชาติของเด็กเล็กก็เชื่อพ่อแม่ เมื่อเติบโตขึ้นมาก็เชื่อเพื่อน เมื่อมีกการใช้เครื่องมือสื่อสาร ได้ใกล้ชิดกับสื่อต่าง ๆ ก็เชื่อสื่อ เพราะฉะนั้นขอนำเสนอว่าต้อง

ปรับกฎหมายให้เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหา สามารถบังคับใช้กฎหมายได้จริง ให้เห็นผลของการลงโทษผู้ที่กระทำผิดอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เยาวชนเอาเป็นเยี่ยงอย่างจึงจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการเรียนรู้ของเยาวชน ในส่วนของผู้สูงอายุก็มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการจัดกิจกรรมและวิธีการของชุมชนเพื่อสร้างค่านิยมในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะทำการส่งต่อข้อมูลนั้น ๆ ไปสู่ผู้อื่น หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการควรมีการบรรจุเนื้อหาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อตั้งแต่ระดับประถม มัธยม ไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยอาจจะเพิ่มเติมในระดับอุดมศึกษา สำหรับผู้ที่จะจบการศึกษาไปประกอบอาชีพครูหรืออาจารย์ควรมีความเข้าใจในเรื่องปัญหาข่าวลวง ต้องสามารถแยกแยะข้อมูลได้ รับรู้ข่าวสารอย่างมีสติว่าอะไรควรเชื่อ อะไรไม่ควรเชื่อ ถือเป็นสิ่งสำคัญ

ผู้ประกาศข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

เรื่องของเด็กเยาวชน เด็กสมัยนี้ฉลาด มองถึงภาพรวมของเด็กทั่วโลก มาถึงยุคสมัยที่เด็กใช้ชีวิตผูกติดกับเทคโนโลยีตลอดเวลา เยาวชนสามารถเรียนรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วด้วย เด็กรุ่นใหม่จะมีการในความคิด การวิเคราะห์ ในการแยกแยะก่อนที่จะเชื่ออะไร สำหรับวัยผู้สูงอายุ หรือประชาชนที่อยู่อาศัยในต่างจังหวัดที่รับข่าวสารมาแล้วอาจจะเชื่อง่ายกว่าคนในกรุงเทพมหานคร หรือคนรุ่นใหม่ที่คุ้นเคยกับการคิดวิเคราะห์และแยกแยะก่อนที่เขาจะเชื่ออะไรเสมอ ผู้สูงอายุมักจะส่งต่อข่าสารกันเองระหว่างกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกัน เช่น กลุ่มปฏิบัติธรรม กลุ่มหมู่บ้าน การให้ข้อมูลความรู้อาจจะเริ่มต้นในครอบครัวโดยเยาวชนที่เป็นลูกมีการสืบค้นข้อมูล หาข้อเท็จจริงทางอินเทอร์เน็ตแล้วบอกพ่อแม่ให้ทราบข้อเท็จจริง

เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนตัวทำงานอยู่ในฝ่ายส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เริ่มทำโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มคนพิการ รวมทั้งกลุ่มเปราะบางในกลุ่มต่าง ๆ ลักษณะของกลุ่มของเด็กและเยาวชนค่อนข้างจะเห็นด้วยว่า เด็กสมัยนี้มีความไวต่อสื่อดิจิทัลมาก จากประสบการณ์ในการจัดค่ายร่วมกับดีแทคและมูลนิธิโรงเรียนวันเสาร์เพื่อสร้างผู้นำเยาวชน 300 กว่าคน และนำไปกระจายต่อในโรงเรียนซึ่งมีผู้เข้าถึงได้ประมาณ 40,000 กว่าคน มีการแบ่งกลุ่มให้เยาวชนที่ร่วมเข้าค่ายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีเรื่องของปัญหาข่าวลวงด้วย เด็ก ๆ มีผลงานการผลิตสื่อเป็นบอทเกมส์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เล่นเกมส์นี้แล้วเกิดความตระหนัก รู้ทันข่าวลวง ข่าวปลอม โดยเยาวชนกลุ่มนี้มีเข้าใจดี สร้างพฤติกรรมการเช็กก่อนแชร์เสมอ เมื่อจบกิจกรรมก็กลับไปเผยแพร่กระจายความรู้ต่อไปตามโรงเรียนที่สังกัด โดยสรุปคือ เยาวชนมีความทันสมัย ทันต่อเทคโนโลยี มีความสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างว่องไว แม้กระทั่งเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเข้าร่วมค่าย

ต่อมาในเรื่องของเป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นคนพิการ เริ่มทำงานกับคนกลุ่มนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 พบว่ามีผู้พิการกลุ่มหนึ่งที่น่าเป็นห่วงคือ กลุ่มผู้พิการทางด้านการได้ยิน เพราะคนกลุ่มนี้มีรูปแบบการสื่อสารภาษาที่แตกต่าง มีวิธีการเรียงรูปแบบประโยคที่แตกต่าง อาจทำให้การสื่อสารเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ควรให้การสนับสนุนสื่อสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องในเรื่องของการได้ยิน รวมไปถึงผุ้ที่มีความบกพร่องเรื่องของสายตาด้วย เพราะการที่เขาเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้น้อยกว่าผู้อื่น อาจทำให้เกิดการตีความผิดหรือเข้าใจผิดแล้วลุกลามไปเกิดเป็นปัญหาข่าวลวงได้ ซึ่ง

คนพิการทั่วประเทศไทยมีจำนวนกว่า 8 ล้านคน คนสองกลุ่มที่กล่าวไปก็มีอยู่เป็นจำนวนกว่า 200,000 คน

อย่างไรก็ตาม ตอนนี้ทางสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ก็ยังมีโครงการอยู่เรื่อย ๆ ทั้งกับกลุ่มเปราะบางกลุ่มคนพิการที่พยายามสร้างความตระหนักรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ในปี พ.ศ. 2564 ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุมีการสร้างเป็นวิทยากรตัวคูณให้สามารถผลิตสื่อประเภทภาพที่มีคำบรรยายประกอบ (infographic) หรือคลิปวิดีโอสั้น เพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล รวมทั้งการเผยแพร่เรื่องปัญหาข่าวลวง

นักวิจัย

ในมุมมองของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล นิยามของของกลุ่มเปราะบาง ประกอบด้วยกลุ่มใดบ้าง

เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

จริง ๆ แล้ว ผู้สูงอายุก็จัดอยู่กลุ่มเปราะบางได้ ยังมีกลุ่มคนพิการในประเภทต่าง ๆ ด้านสติปัญญามีหลายประเภท และอาจจะเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เป็นลักษณะของผู้ที่อยู่อาศัยตามพื้นที่ห่างไกล ก็พยายามที่จะเจาะกลุ่มนี้แต่อาจจะยังทำในส่วนนี้ค่อนข้างน้อย ถ้าเทียบกับกลุ่มคนพิการและกลุ่มผู้สูงอายุ

นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

โดยส่วนตัวคิดว่ากลุ่มเด็กยังไม่น่าเป็นห่วง จากที่ทุก ๆ แต่ว่าจะค่อนข้างตระหนักในเรื่องของกลุ่มผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีหน่วนงานภาครัฐคือกรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีการจัดอบรมและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว ควรนำความรู้ในเรื่องของการเผยแพร่ข่าวปลอมสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมด้วย ข้อมูลจากโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพการใช้เทคโนโลยี ก็มีการสอนผู้สูงอายุในเรื่องการใช้เทคโนโลยีอยู่แล้ว การเสริมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวงจะทำให้ตระหนักในเรื่องนี้มากขึ้น หากหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เองทั้งหมด ขอเสนอแนะให้ประสานงานกับภาคประชาสังคม องค์กรภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่เขามีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการด้านนี้อยู่แล้ว ในกลุ่มผู้พิการเป็นการดำเนินงานของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลคนพิการที่อาจจะทำในลักษณะเดียวกันเหมือนที่เสนอไปข้างต้น

กลุ่มเปราะบางที่มีปัญหาอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มแรงงานข้ามชาติ เข้าใจว่าหน่วยงานภาครัฐคงมีข้อจำกัดและปัญหา ทั้งภาษาก็สื่อสารกันลำบากอยู่แล้ว การที่เป็นแรงงานข้ามชาติอาจได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ หรือสื่อที่เข้าใจได้ง่าย ต้องสำรวจว่าช่องทางสื่อสารในสังคมออนไลน์ของคนกลุ่มนี้คือช่องทางไหน จึงจะใช้ช่องทางนั้น ๆ ในการประชาสัมพันธ์

7. ท่านคิดว่าการประสานงานและการสื่อสารกันระหว่างสื่อมวลชน รัฐและประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต ควรมีดำเนินการหรือแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บช.สอท.

ในส่วนของกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี มีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปประจำการที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้กระบวนการต่าง ๆ ใน

การบังคับใช้กฎหมายสามารถทำได้ทันท่วงที ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม และยังมีศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมในกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเอง รวมทั้งยังมีช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ ทางสื่อสังคมออนไลน์อีกด้วย

เจ้าหน้าที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2)

ในส่วนของการสื่อสารของกรมอนามัย ให้ความสำคัญในประเด็นที่จะต้องเกิดการตอบโต้ โดยเนื้อหาสาระที่ใช้ในการสื่อสารเป็นเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและงานอนามัยสิ่งแวดล้อม หากมีปัญหาข่าวลวงที่เป็นเนื้องานเกี่ยวกับกรมอนามัยที่จะสามารถสนับสนุนด้านข้อมูลได้ ก็จะมีการเร่งดำเนินการในการออกข่าว โดยใช้วิธีการส่งเพจข่าวนั้น ๆ ให้กับนักข่าวสายส่งเสริมสุขภาพเพื่อทำการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลให้ทั่วถึง ด้านการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ ก็มีช่องทางการสื่อสารที่เป็นของกรมอนามัยเองด้วยส่วนหนึ่ง อาจจะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารกับประชาชนในส่วนของการทำเพจข่าว หรือการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มหรือยังเข้าไม่ถึงคนบางกลุ่ม ทำให้การโต้ตอบข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงกับข่าวลวงนั้น ๆ ยังเผยแพร่ไปได้ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

นักกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

บทบาทของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในเรื่องของการจัดการปัญหาข่าวลวงค่อนข้างชัดเจนตั้งแต่ยุคของรัฐมนตรีท่านที่แล้วที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบายการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของประเทศขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในเรื่องของข่าวลวงโดยแท้ ตอนนี้มีการยกระดับการทำงานที่มีอยู่ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพิ่มการออกกฎระเบียบรองรับ เพื่อให้มีมาตรการ สร้างมาตรฐานในการปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานที่ชัดเจน อาจจะมีกำหนดเวลาที่จะต้องแถลงหรือประชาสัมพันธ์ ในกรณีที่เป็นข่าวปลอม หรือข่าวลวง ต้องจัดการแถลงให้ได้ภายในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น ภายใน 1 ชั่วโมง ภายใน 2 ชั่วโมง ถือเป็นตัวชี้วัดของแต่ละหน่วยงาน มีการจัดตั้งศูนย์กลางอยู่ในกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีหน้าที่ดูแลในนามประเทศ ในแต่ละกระทรวงก็จะมีศูนย์ประจำกระทรวงกระจายอยู่ในปุกกระทรวง มีศูนย์ประจำหน่วยงานของรัฐ รวมไปถึงศูนย์ประจำจังหวัด ทุก ๆ ศูนย์จะต้องประสานงานร่วมกัน ทำงานร่วมกันหากมีข่าวปลอมเกี่ยวกับหน่วยงานใดหน่วยงานนั้นก็จะต้องรับผิดชอบในการที่จะตรวจสอบข้อมูล และรับรองข้อมูลนั้น ๆ ว่าปลอมหรือไม่ แล้วก็ทำหน้าที่แจ้งตามช่องทางที่แต่ละหน่วยงานเห็นว่าจะได้ผลมากที่สุด เช่น สื่อสารในแพลตฟอร์มต่าง ๆ สื่อสารในแอปพลิเคชัน หรือแจ้งทางสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ก็จะทำให้ลักษณะงานเป็นรูปธรรมมากขึ้น นี่คือแนวทางที่ดำเนินการต่อไปจากที่ดำเนินงานมาแล้วปีเศษ ๆ ย่างเข้าสู่ปีที่ 2 แล้วมีความพยายามขับเคลื่อนศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพื่อช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะเรื่องของการทำงานของนโยบายของรัฐที่อาจจะถูกบิดเบือน หรือถูกใช้ในทางที่ทำให้เข้าใจผิด

ผู้ประกาศข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

ทำงานที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มาเป็นเวลา 24 ปี เห็นการปฏิบัติงานของทีมงานมาโดยตลอด ในอดีตก่อนที่จะมีสื่อสังคมออนไลน์ การทำข่าวจำเป็นต้องส่งทีมข่าวไปลงพื้นที่ในสถานที่เกิดเหตุ ข่าวที่จะนำมาเสนอเพื่อเตรียมการออกอากาศทางทีมบรรณาธิการจะต้องพิจารณาว่าเป็นประโยชน์หรือเป็นที่สนใจของคนส่วนใหญ่หรือไม่ หากมีหน่วยงานใดที่ต้องการสื่อสารไปถึงประชาชน ก็มีการติดต่อมาที่ทีมข่าว ซึ่งบางครั้งก็มีข้อจำกัดเพราะทีมข่าวไม่เพียงพอกับจำนวนข่าว แต่ในยุคสมัยนี้มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แต่ละหน่วยงานก็สามารถเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อสารของหน่วยงานนั้น ๆ ได้เอง ในระดับบุคคลก็มีการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสารของตนเอง ทั้งระดับรัฐมนตรีเอง ระดับนักการเมือง ปลัด อธิบดี ผู้มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ หากใครต้องการสื่อสารอะไรกับประชาชนก็สามารถ

ใช้เพจทางเฟซบุ๊กเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ เองได้ หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเรื่องปัญหาข่าวลวงเท่าที่เห็นชัดเจน ก็คือ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ที่มีหลายช่องทางการสื่อสาร ทั้งเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ หากมีข่าวปลอมที่ส่งต่อกันทางสื่อสังคมออนไลน์ ก็สามารถตรวจสอบจากช่องทางต่าง ๆ ได้

ในฐานะสื่อมวลชน มีหน้าที่สื่อสารกับประชาชนในข้อเท็จจริงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม ถ้าอะไรก็ตามที่เป็นข่าวแล้วเผยแพร่กันออกไปโดยเฉพาะการส่งต่อข่าวที่ข้อมูลไม่ถูกต้อง สื่อมวลชนควรค้นหาคำตอบของข้อมูลนั้น ๆ ว่าอะไรคือความจริง พยายามติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามให้ได้ข้อเท็จจริง หากยังไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด ก็ไม่ควรด่วนสรุปหรือพูดต่อในส่วนนั้นเพราะถือว่ายังอยู่ในขั้นตอนตรวจสอบข้อเท็จจริง ในการสื่อสารพยายามให้ความรู้แก่ผู้ชมในการคิดวิเคราะห์ หรือการแยกแยะข้อมูลข่าวสารว่าอะไรที่ควรจะเชื่อ หรืออะไรที่ไม่ควรจะเชื่อ เพราะหน้าที่ของสื่อมวลชน คือการคัดกรองข้อเท็จจริงทั้งหมดแล้วสื่อสารไปถึงประชาชนคนไทยทั้งประเทศให้อยู่บนข้อเท็จจริงมากที่สุด

ผู้บริหารสภาองค์กรของผู้บริโภค

หนึ่งในวิธีการเพื่อให้เกิดการคุ้มครองผู้บริโภคได้ คือ การที่หน่วยงานรัฐเปิดเผยฐานข้อมูลให้สื่อมวลชนเข้าไปเชื่อมโยงข้อมูลได้ ฐานข้อมูลส่วนที่ควรเปิดเผย ได้แก่ ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผิดกฎหมายหรือมีผลกระทบต่อผู้บริโภค เช่น ฐานข้อมูลของสำนักคณะกรรมการอาหารและยาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมาย อย. ที่ถูกประกาศยกเลิกแล้ว ผลิตภัณฑ์ที่ผิดกฎหมาย หรือโฆษณาที่ผิดกฎหมาย หรือฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวกับบัญชีปลอม ผู้ประกอบการที่มีคดีฉ้อโกง หากหน่วยงานต่าง ๆ เปิดฐานข้อมูลเหล่านี้แล้ว ทุกภาคส่วนที่ต้องการทำงานจะสามารถค้นข้อมูลเพื่อเป็นความรู้ได้ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ศึกษา และค้นคว้าเองได้ พอประชาชนเข้าไปศึกษาได้ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก

มีข้อคิดเห็นว่า ในส่วนของแพลตฟอร์มเอง เช่น แพลตฟอร์มของไลน์ ควรมีอัลกอริทึมที่ให้ประชาชนสามารถรายงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวลวงได้ทันที เมื่อรายงานแล้วก็ลบข้อมูลนั้น ๆ ออกจากระบบ ทางมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค สภาองค์กรของผู้บริโภค และภาคีเครือข่ายที่มีอยู่ในทั่วประเทศ ได้รับการร้องเรียนเป็นจำนวนมากเรื่องการหลงเชื่อซื้อสินค้าจากเพจเฟซบุ๊ก หรือเว็บไซต์ ซึ่งไม่สามารถบังคับเฟซบุ๊กให้ปิดเพจนั้น ๆ ได้ หรือบาง เว็บไซต์ที่มีเซิร์ฟเวอร์อยู่ในต่างประเทศ กฎหมายไทยก็ไม่สามารถที่จะก้าวล่วงตรงนั้นได้ ต้องพิจารณาความเป็นไปได้ในการที่หน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยจะสร้างความร่วมมือกับเจ้าของแพลตฟอร์มทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ ซึ่งถือเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลมากในการเข้าถึงผู้บริโภค เพื่อหาวิธีการสร้างความร่วมมือแม้ว่าเซิร์ฟเวอร์ของแพลตฟอร์มนั้น ๆ จะอยู่ในต่างประเทศ

ในภาคของสื่อมวลชนหากสามารถที่จะเข้าไปถึงข้อมูลหรือว่าเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐตรงนี้ได้ ก็จะสามารถนำข้อมูลมาเขียนเป็นบทความเชิงลึกได้ หรือผู้ประกอบการข่าวเองก็จะสามารถค้นข้อเท็จจริงได้ง่ายขึ้น สำนักงานข่าวใดทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์หากมีการสร้างข่าวล่วงหรือมีการบิดเบือนข่าวสาร ต้องมีการดำเนินการให้ลบข้อมูลนั้น ๆ หรือนำข้อมูลออกจากระบบ มีการควบคุมระยะเวลาในการจัดการให้ทำอย่างเร่งด่วนเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคน้อยที่สุด ทุกภาคส่วนต้องทำไปพร้อม ๆ กันให้ความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ

อัยการผู้เชี่ยวชาญ

มองว่าเรื่องนี้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่สังคมจะต้องเดินตามให้ทัน ควรสร้างมาตรการใหม่ ๆ ขึ้นมา ตัวอย่างเช่น ในกฎหมายแพ่งมีหลักในเรื่องของการผลักภาระการพิสูจน์ กรณีที่เป็นทรัพย์

อันตราย เป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ดุร้าย หรือจากยานพาหนะ ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้วหรือไม่ ในเรื่องนี้ สามารถที่นำมาช่วยได้ในเรื่องของการที่จะใช้อำนาจรัฐ แล้วเจ้าของแพลตฟอร์มให้ความร่วมมือในการที่จะจัดการกับข้อมูลเท็จที่ทำให้ประชาชนแตกตื่นตกใจ ถ้าเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญ ผู้ที่เผยแพร่ต้องตอบคำถามได้ว่า เป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นเพียงข้อคิดเห็นส่วนตัว หากเป็นข้อเท็จจริง นำข้อมูลมาจากแหล่งใด หรือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวในความคิดเห็นนั้นประกอบมาจากอะไร เพื่อให้ภาครัฐ ภาคประชาชน และสังคมมีโอกาสได้ตรวจสอบ ในระหว่างที่บุคคลนั้น ๆ ยังไม่สามารถที่จะแสดงเหตุผลได้เพียงพอ ภาครัฐและเจ้าของแพลตฟอร์มสามารถหยุดการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ๆ ชั่วคราวและรอระยะเวลาการชี้แจงเพิ่มเติม (pending)

จากประสบการณ์ส่วนตัวที่เคยดูแลเพจในเฟซบุ๊ก ได้เรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือที่เฟซบุ๊กให้อำนาจในการบริหารจัดการเนื้อหาของแพลตฟอร์ม เช่น หยุดการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ๆ ชั่วคราวและรอระยะเวลาการชี้แจงเพิ่มเติม (pending) การระงับการเผยแพร่ข้อมูล (block) การลบข้อความออกจากระบบ (remove) ถือว่าเป็นเครื่องมือเพื่อทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้ อาจจะไม่ได้ทำทั้งหมด 100% แต่ก็เป็นมาตรการที่ประกอบกันได้

จากมาตรการที่กล่าวมาข้างต้น ควรนำมาเรียนรู้และยกระดับขึ้นให้เป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถให้อำนาจรัฐ เข้ามาดูแลให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในบุคคลใด ๆ เผยแพร่ข้อมูล แสดงความคิดเห็น แล้วทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคม สังคมก็ควรจะมีสิทธิ์ตั้งคำถาม ว่านำข้อมูลนั้น ๆ มาจากแหล่งใดหรือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวที่มีข้อมูลหรือข้อเท็จจริงมาจากแหล่งข้อมูลใดบ้าง จะทำให้ทุกคนระมัดระวังมากขึ้น หากหน่วยงานภาครัฐสอบถามกลับแล้วยังไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน ทางภาครัฐก็มีอำนาจที่จะดำเนินการหยุดการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ๆ ชั่วคราวและรอระยะเวลาการชี้แจงเพิ่มเติม (pending) จนกว่าจะได้ข้อสรุปร่วมกันว่าข้อมูลนั้น ๆ เป็นความจริงหรือไม่

6. คำแปลกฎหมายเกี่ยวกับข่าวลวงของสาธารณรัฐสิงคโปร์

รัฐบัญญัติป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ ค.ศ. 2019
The Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019

ชื่อกฎหมายและเวลาบังคับใช้

1. รัฐบัญญัตินี้ เรียกว่า "รัฐบัญญัติป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ ค.ศ. 2019 (The Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019)" และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศในรัฐกิจจานุเบกษา (Gazette)

การตีความทั่วไป

2. (1) ในรัฐบัญญัตินี้ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

"คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)" หมายความว่า คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 40

"ศาลอุทธรณ์ (appellate court)" ในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำตัดสินของแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (High Court) หมายความว่า ศาลที่พิจารณาอุทธรณ์ภายใต้มาตรา 29 (c) ของรัฐบัญญัติ

"เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ (authorized officer)" หมายความว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือลูกจ้างของคณะกรรมการตามกฎหมายภายใต้มาตรา 55

"บอท (bot)" หมายความว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำงานอัตโนมัติ

"หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority)" หมายความว่า หน่วยงานที่มีอำนาจที่ได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 6

"การบริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (computing resource service)" หมายความว่า การบริการที่ให้ใช้ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์หรือซอฟต์แวร์ใด ๆ เพื่อปรับปรุงความสามารถในการประมวลผลหรือความจุในการเก็บข้อมูลของคอมพิวเตอร์

"พฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (coordinated inauthentic behavior)" หมายความว่า พฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ตั้งแต่ 2 บัญชีขึ้นไป เพื่อทำให้ผู้ใช้บริการในการบริการสื่อกลางออนไลน์ (internet intermediary service) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เข้าใจผิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ไม่รวมถึงพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์

(a) ที่ควบคุมโดยบุคคลเดียวกัน และ

(b) ไม่มีบัญชีใดเป็นบัญชีออนไลน์ปลอม หรือเป็นบัญชีออนไลน์ที่ควบคุมโดยบอท

"คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction)" หมายถึง คำสั่งที่ออกตามมาตรา 11

"ประกาศ (Declaration)" หมายความว่า ประกาศที่จัดทำขึ้นตามมาตรา 32

"ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)" หมายถึง ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศให้มีผลบังคับ

"ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary)" หมายถึง บุคคลใด ๆ ในทางการค้าปกติ ให้บริการในการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการ โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงหรือเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงระหว่าง

(a) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ข้อมูล และ

(b) ผู้โฆษณาและผู้ให้บริการ

โดยการบริการทางอินเทอร์เน็ต

ตัวอย่างของผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล ได้แก่ บุคคลที่ให้บริการดังต่อไปนี้บนอินเทอร์เน็ต

(a) การแลกเปลี่ยนโฆษณา (advertising exchange)

(b) แพลตฟอร์มด้านอุปสงค์ (demand side platform)

(c) แพลตฟอร์มด้านอุปทาน (supply side platform)

"คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction)" หมายถึง คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 22

"คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction)" หมายถึง คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 23

"IMDA" หมายถึง องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมาตรา 3 ของ Info-Communications Media Development Authority Act 2016

"บัญชีออนไลน์ปลอม" หมายถึง บัญชีออนไลน์ที่ควบคุมโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลที่เป็นตัวแทนเจ้าของบัญชี เพื่อจุดประสงค์ในการทำให้ผู้ใช้บริการของการบริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตเกิดความเข้าใจผิดในสาธารณรัฐสิงคโปร์

"ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)" หมายความว่าผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 5 ของรัฐบัญญัติกิจการโทรคมนาคม (Telecommunication Act) (Cap. 323)

"ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary)" หมายความว่าผู้ให้บริการใด ๆ ที่ให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต

"การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต" หมายความว่า

(a) การให้บริการที่อนุญาตให้ผู้ใช้ปลายทางเข้าถึงเนื้อหาที่มาจากบุคคลที่สามบนหรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(b) การให้บริการส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังผู้ใช้ปลายทางบนหรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ

(c) การให้บริการแสดงผลแก่ผู้ใช้ปลายทางที่ใช้การค้นหาออนไลน์ การใช้ดัชนีการค้นหาผล ซึ่งแต่ละรายการจะเชื่อมโยงผู้ใช้ปลายทางไปยังเนื้อหาที่โฮสต์หรือจัดเก็บในที่ตั้งของข้อมูลซึ่งแยกจากที่ตั้งของดัชนีการค้นหาผล

อย่างไรก็ดี ความข้างต้นไม่รวมการกระทำใด ๆ ที่ทำเพื่อจุดประสงค์ดังนี้

(d) การให้บริการประชาชนเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือ

(e) การให้บริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์

ตัวอย่างการให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต

(a) การให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking services)

(b) การให้บริการเครื่องมือค้นหา (search engine service)

(c) การให้บริการรวบรวมเนื้อหา (content aggregation service)

(d) การให้บริการส่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (internet-based messaging service) และ

(e) การให้บริการแบ่งปันวีดีโอ (video-sharing services)

“วัสดุ (material)” หมายความว่า สิ่งที่ประกอบหรือจัดเก็บข้อมูล

ตัวอย่างของวัสดุ ได้แก่ ข้อมูล โพสต์ บทความ สุนทรพจน์ ภาพ การบันทึกภาพและการบันทึกเสียง

“MMS” หมายถึง ระบบที่ช่วยให้สามารถส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่

“บัญชีออนไลน์” หมายถึง บัญชีที่สร้างบนอินเทอร์เน็ต สำหรับการใช้บริการทางอินเทอร์เน็ต

“ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)” หมายถึง เว็บ หน้าเว็บ ห้องแชท หรือฟอรัม หรือสิ่งอื่นใดที่โฮสต์บนคอมพิวเตอร์ (เช่น รัฐบัญญัติการใช้คอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (Computer Misuse Act (Cap. 50A)) และสามารถมองเห็นหรือรับรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

“เนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการ” หมายถึง เนื้อหาที่มีการสื่อสารโดยมีค่าบริการ

“คำสั่งในหมวด 3” หมายถึง คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction) หรือคำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction)

“คำสั่งในหมวด 4” หมายถึง คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย(Targeted Correction Direction) คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) หรือคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction)

“ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary)” หมายถึง ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาหรือกลุ่มของผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาที่กำหนดโดยข้อบังคับ (regulations) ภายใต้มาตรา 62

“ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary)” หมายถึง ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต หรือกลุ่มผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตกำหนดโดยข้อบังคับ (regulations) ภายใต้มาตรา 62

“คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order)” หมายถึง คำสั่งภายใต้มาตรา 24 (4)

“ผู้ให้บริการ” หมายถึง บุคคลใด ๆ (นอกจากผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณา) ผู้ซึ่งดำเนินการธุรกิจตามปกติให้คำปรึกษาหรือบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการในสถานที่ใด ๆ

“SMS” หมายถึง บริการส่งข้อวามสั้นผ่านเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่

“ข้อมูล (statement)” หมายถึง คำใด ๆ (รวมถึงตัวย่อและตัวเริ่มต้น) ตัวเลข ภาพ (เคลื่อนไหวหรืออื่น ๆ) เสียง สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายอื่นใด หรือการรวมกันของสิ่งเหล่านี้

“คณะกรรมการตามกฎหมาย (statutory board)” หมายถึง กลุ่มคนที่จดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยหรือภายใต้รัฐบัญญัติสาธารณะฉบับใด ๆ (any public Act) เพื่อกระทำการหรือปลดปล่อยหน้าที่สาธารณะ

“คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction)” หมายถึง คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 12

“คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction)” หมายถึง คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 21

"การให้บริการทางโทรคมนาคม (telecommunication service)" มีความหมายตามมาตรา 2 ของรัฐบัญญัติโทรคมนาคม (Telecommunications Act)

(2) ในรัฐบัญญัตินี้

(a) ข้อมูลจริง (statement of fact) หมายถึง ข้อมูลที่บุคคลผู้มีเหตุผลเห็น ได้ยิน หรือรับรู้ แล้วพิจารณาว่าเป็นความจริง และ

(b) ข้อมูลเท็จหากเป็นความเท็จหรือทำให้เข้าใจผิด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าจะเป็นเพราะข้อมูลนั้นเองหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น

(3) ในรัฐบัญญัตินี้ บุคคลถือว่ามีอำนาจควบคุมตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) หากบุคคลนั้นสามารถตัดสินใจในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) ตัดสินใจให้มีข้อมูลใดอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(b) ตัดสินใจกำหนดตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ของข้อมูลนั้น

ความหมายของ "การสื่อสาร (Communicate)"

3. (1) ในรัฐบัญญัตินี้ นอกเหนือจากหมวดที่ 2 ของรัฐบัญญัติ ให้ถือว่ามีการสื่อสารข้อมูลหรือเนื้อหาในสาธารณรัฐสิงคโปร์ หากปรากฏว่ามีการทำให้ข้อมูลหรือเนื้อหาดังกล่าวปรากฏแก่ผู้ใช้บริการ (end-user) ตั้งแต่รายหนึ่งขึ้นไปในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

(2) ในหมวดที่ 2 ของรัฐบัญญัติ ให้ถือว่ามีการสื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์หากมีการทำให้ข้อมูลนั้นปรากฏแก่ผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ทางอินเทอร์เน็ต หรือทาง

(a) บริการส่งข้อความสื่อประสม (Multimedia Messaging Service: MMS) หรือ

(b) บริการส่งข้อความสั้น (Short Messaging Service: SMS)

(3) ในรัฐบัญญัตินี้ การสื่อสารข้อมูลหรือวัสดุในสาธารณรัฐสิงคโปร์ รวมถึงการทำให้เกิดการสื่อสารดังกล่าวภายใต้อนุมาตรา (1) หรือ (2) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ด้วย

ความหมายของ "เพื่อประโยชน์สาธารณะ (in the public interest)"

4. เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบัญญัตินี้ กรณีเป็นการกระทำ "เพื่อประโยชน์สาธารณะ" หากการกระทำดังกล่าวเป็นการจำเป็นหรือส่งเสริมกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

(a) เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงของสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) เพื่อป้องกันเศรษฐกิจของประเทศหรือสุขภาพของประชาชน หรือเพื่อปกป้องความมั่นคงความปลอดภัยของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(c) เพื่อความสัมพันธ์อันดีงามของสาธารณรัฐสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ

(d) เพื่อป้องกันไม่ให้มีอิทธิพลใด ๆ เหนือการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา หรือการทำประชามติ

(e) เพื่อป้องกันมิให้เกิดการสร้างความรู้สึกเป็นปรปักษ์ ความเกลียดชัง หรือการก่อกวนระหว่างกลุ่มบุคคล หรือ

(f) เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทำลายความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำการในตำแหน่ง หรือในการใช้อำนาจใด ๆ ของรัฐบาล หน่วยงานรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือหน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานย่อยของหน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานในคณะกรรมการตามกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

5. รัฐบัญญัติป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ ค.ศ. 2019 (POFMA) มีวัตถุประสงค์ดังนี้

(a) เพื่อป้องกันไม่ให้มีการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์และเพื่อสนับสนุนการใช้มาตรการต่าง ๆ ในการลดผลกระทบของการสื่อสารข้อมูลเท็จดังกล่าว

(b) เพื่อปราบปรามการช่วยเหลือทางการเงิน การส่งเสริมและการสนับสนุนทางด้านอื่น ๆ แก่ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online locations) ที่ทำการสื่อสารข้อมูลเท็จซ้ำ ๆ ในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(c) เพื่อสนับสนุนมาตรการในการตรวจจับ ควบคุมและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่น่าเชื่อถือและการใช้บัญชีออนไลน์และบอทในทางที่ผิด และ

(d) เพื่อสนับสนุนมาตรการส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางการเมือง

การแต่งตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจ (Appointment of Competent Authority)

6. (1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบัญญัตินี้ รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจดังนี้

(a) คณะกรรมการตามกฎหมาย

(b) เลขาธิการสำนักงานในการให้บริการของรัฐบาล หรือในคณะกรรมการตามกฎหมาย

(2) หน่วยงานที่มีอำนาจต้องปฏิบัติตามข้อสั่งการ (instructions) ของรัฐมนตรีหรือบุคคลที่รัฐมนตรีมอบหมายตามรัฐบัญญัตินี้

หมวด 2 (Part 2)
ข้อห้ามการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์
(Prohibition of Communication of false statements of fact in Singapore)

การสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Communication of false statements of fact in Singapore)

7. ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ เพื่อการสื่อสารข้อมูลต่อไปนี้ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยรู้อยู่แล้วหรือควรรู้ว่า

(a) ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเท็จ และ

(b) การสื่อสารข้อมูลดังกล่าวต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

i. อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสาธารณรัฐสิงคโปร์

ii. อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ

iii. อาจเป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของสาธารณรัฐสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ
iv. อาจมีผลกระทบต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกรัฐสภา หรือการลงประชามติ
v. อาจเป็นการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์ ความเกลียดชัง หรือความเคียดแค้นระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ
vi. อาจทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานของรัฐบาล องค์กรของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือส่วนหนึ่งของรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย

(2) ภายใต้อนุมาตรา 3 ผู้กระทำผิดตามอนุมาตรา (1) ต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(b) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(3) หากได้กระทำโดยบัญชีออนไลน์ปลอม (Fake account) หรือบอท (bot)

(a) เพื่อการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ตามอนุมาตรา (1) และ

(b) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มหรือเร่งความเร็วของการสื่อสารข้อมูลเท็จนั้น

ผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ ต้องระวางโทษดังนี้

(c) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ปรับไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(d) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(4) อนุมาตรา (1) ไม่ใช่บังคับแก่การกระทำใดที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ในการให้บริการดังต่อไปนี้

(a) การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service)

(b) การให้บริการทางโทรคมนาคม (telecommunication service)

(c) การให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (service of giving the public access to the internet)

(d) การให้บริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (computing resource service)

การสร้างหรือพัฒนาบอทเพื่อสื่อสารหรือสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลเท็จ

8. (1) ห้ามมิให้บุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ สร้างหรือพัฒนาบอทเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(a) สื่อสารโดยบอทซึ่งข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) สนับสนุนให้บุคคลอื่นสื่อสารโดยบอทซึ่งข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(2) ผู้กระทำการฝ่าฝืนอนุมาตรา (1) มีความผิดและต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 30,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(b) ในกรณีของอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(3) ในกรณีที่การสื่อสารข้อมูลเท็จตามอนุมาตรา (1) อาจก่อให้เกิดผลกระทบข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ

(c) เป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของสาธารณรัฐสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ

(d) มีผลกระทบต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกรัฐสภา หรือการลงประชามติ

(e) เป็นการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์ ความเกลียดชัง หรือความเคียดแค้นระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

(f) ทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานของรัฐบาล องค์กรของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือส่วนหนึ่งของรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย

ผู้กระทำการความผิดตามอนุมาตรานี้ ต้องระวางโทษดังนี้

(g) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 60,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(h) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

การให้บริการในการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

9. (1) ผู้ใดไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ ชักชวน รับ หรือยอมรับเงินหรือประโยชน์อื่นใดอันเป็นการจูงใจหรือเป็นรางวัลสำหรับการให้บริการใด ๆ โดยรู้อยู่แล้วว่าการให้บริการนั้นเป็นการสื่อสารหรือจะเป็นการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ถือว่าเป็นความผิดหากการให้บริการนั้นได้ใช้ในการสื่อสารดังกล่าว

(2) ผู้ใดกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) ต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 30,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(b) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(3) หากการสื่อสารข้อมูลเท็จตามอนุมาตรา (1) อาจก่อให้เกิดผลกระทบข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ

(c) เป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของสาธารณรัฐสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ

(d) มีผลกระทบต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกรัฐสภา หรือการลงประชามติ

(e) เป็นการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์ ความเกลียดชัง หรือความเคียดแค้นระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

(f) ทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานของรัฐบาล องค์กรของรัฐ คณะกรรมการตามกฎหมาย หรือส่วนหนึ่งของรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย

ผู้กระทำความผิดตามอนุมาตรานี้ ต้องระวางโทษดังนี้

(g) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 60,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(h) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(4) อนุมาตรา (1) ไม่ใช่บังคับแก่การกระทำใดที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ในการให้บริการดังต่อไปนี้

(a) การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service)

(b) การให้บริการทางโทรคมนาคม (telecommunication service)

(c) การให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (service of giving the public access to the internet)

(d) การให้บริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (computing resource service)

(5) ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าบุคคลใดกระทำผิดตามอนุมาตรา (1) นอกจากศาลจะลงโทษบุคคลนั้นตามอนุมาตรา (2) หรืออนุมาตรา (3) แล้ว ศาลต้องสั่งลงโทษให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวชำระเงินหรือประโยชน์อื่นใดเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นควรภายในเวลาที่ศาลกำหนด จำนวนเงินหรือประโยชน์อื่นใดดังกล่าวเรียกคืนได้เป็นค่าปรับ (recoverable as a fine)

(6) อนุมาตรา (5) ไม่ใช่บังคับในกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าจำนวนเงินหรือประโยชน์อื่นใดไม่อาจประเมินได้

(7) ในกรณีที่

(a) บุคคลกระทำความตั้งแต่สองฐานความผิดขึ้นไปภายใต้อนุมาตรา (1) และต้องคำพิพากษาสำหรับการกระทำดังกล่าวตั้งแต่หนึ่งฐานความผิดขึ้นไป และ

(b) ศาลได้พิจารณาการกระทำความผิดฐานอื่นภายใต้มาตรา 148 ของประมวลวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

ศาลอาจเพิ่มโทษตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (5) ได้อีกไม่เกินหนึ่งเท่าของจำนวนเงินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับความผิดนั้น ๆ

หมวด 3 (Part 3)
คำสั่งเกี่ยวกับการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์
(Directions dealing with Communication in Singapore of False Statements of Fact)

หลักเกณฑ์การออกคำสั่งในหมวด 3 (Conditions for issue of Part 3 Directions)

10. (1) รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่งที่เกี่ยวกับข้อมูลเท็จในหมวด 3 หากกรณีต้องตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(a) ได้มีการสื่อสารหรือกำลังสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) รัฐมนตรีมีความเห็นควรให้มีการออกคำสั่งในหมวด 3 เพื่อประโยชน์สาธารณะ

(2) รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่งในหมวด 3 ได้แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารหรือหยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์แล้ว

คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction)

11. (1) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction) หมายถึง คำสั่งที่ออกมาเพื่อสั่งให้บุคคลที่สื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ให้ดำเนินการสื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ไปยังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนดไว้ (หากมี) ในรูปแบบและวิธีการที่กำหนด ตลอดจนในเวลาที่กำหนด ซึ่งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ต้องระบุรายละเอียดข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งสองข้อดังนี้

(a) ข้อความที่ระบุว่าหัวข้อนั้นเป็นความเท็จ หรือระบุถึงรายละเอียดของข้อมูลเท็จนั้น

(b) ข้อมูลจริง หรือการอ้างอิงถึงที่ตั้งซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูลจริงนั้น หรือทั้งข้อมูลจริงและการอ้างอิงดังกล่าว

(2) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction) อาจกำหนดให้บุคคลผู้ได้รับคำสั่งให้สื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ไว้ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ที่ระบุไว้ด้วยก็ได้

(3) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction) อาจกำหนดให้บุคคลผู้ได้รับคำสั่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างดังต่อไปนี้

(a) แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ไว้ใกล้กันกับข้อมูลดังต่อไปนี้ที่มีการสื่อสารกันในสาธารณรัฐสิงคโปร์

i. ข้อมูลเท็จ

ii. ข้อมูลที่มีความคล้ายกันอย่างมาก

(b) ลงพิมพ์ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ในรูปแบบที่กำหนดในหนังสือพิมพ์ที่ระบุไว้หรือสิ่งพิมพ์อื่นในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(4) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction) อาจออกให้แก่บุคคลผู้สื่อสารข้อมูลเท็จก็ได้ แม้ว่าบุคคลนั้นอาจไม่ทราบหรือไม่อาจทราบว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความเท็จ

(5) ในมาตรานี้

(a) “ที่กำหนด (specified)” หมายความว่า ที่กำหนดในคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ (Correction Direction)

(b) บุคคลไม่ถือว่ามีการสื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เพียงแต่การกระทำใดเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้บริการดังต่อไปนี้

i. การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service)

ii. การให้บริการทางโทรคมนาคม (telecommunication service)

iii. การให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (service of giving the public access to the internet)

iv. การให้บริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (computing resource service)

คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction)

12. (1) คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction) เป็นคำสั่งที่สั่งให้บุคคลผู้ซึ่งสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์หยุดการสื่อสารข้อมูลดังกล่าวในสาธารณรัฐสิงคโปร์ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(2) คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จอาจกำหนดให้บุคคลซึ่งได้รับคำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับข้อมูลเท็จก็ได้

(3) คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จอาจกำหนดให้บุคคลซึ่งได้รับคำสั่งให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างดังต่อไปนี้ก็ได้

(a) แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ไปยังบุคคลที่กำหนดหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนด ในรูปแบบและวิธีการที่กำหนด ตลอดจนภายในระยะเวลาที่กำหนด

(b) ลงพิมพ์ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ในหนังสือพิมพ์หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่นตามที่กำหนดในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในรูปแบบที่กำหนด

(4) คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จอาจออกให้แก่บุคคลผู้สื่อสารข้อมูลเท็จ แม้ว่าบุคคลนั้นอาจไม่ทราบหรือไม่อาจทราบว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความเท็จ

(5) เมื่อได้มีการออกคำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ หน่วยงานที่มีอำนาจต้องลงพิมพ์ประกาศคำสั่งดังกล่าวในรัฐกิจจานุเบกษา (Gazette) ในทันที

(6) การไม่ได้พิมพ์ประกาศ (notice) คำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction) ลงในรัฐกิจจานุเบกษา ไม่ทำให้คำสั่ง (Direction) ดังกล่าวสูญเสียไป

(7) ภายในมาตรานี้

(a) “ที่กำหนด (specified)” หมายถึง ที่กำหนดในคำสั่งให้หยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จ (Stop Communication Direction)

(b) “การหยุดการสื่อสาร” ข้อมูล หมายถึง การดำเนินการตามความจำเป็นเพื่อทำให้ข้อมูลไม่ปรากฏต่อผู้ใช้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในสาธารณรัฐสิงคโปร์ รวมทั้ง (เท่าที่จำเป็น) การนำข้อมูลออกจากตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) และ

(c) บุคคลไม่ถือว่ามีการสื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์เพียงเพราะการให้บริการใด ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ หรือเนื่องจากปฏิบัติการในกรณีดังนี้

i. การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service)

ii. การให้บริการทางโทรคมนาคม (telecommunication service)

iii. การให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (service of giving the public access to the internet) หรือ

iv. การให้บริการทรัพยากรคอมพิวเตอร์ (computing resource service)

บทบัญญัติซึ่งใช้กับทุกคำสั่งในหมวด 3 (Provisions applicable to all Part 3 Directions)

13. (1) คำสั่งในหมวด 3 อาจออกให้กับบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้

(2) คำสั่งในหมวด 3 อาจกำหนดให้บุคคลที่ได้รับคำสั่งให้การกระทำในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้

(3) คำสั่งในหมวด 3 ต้องระบุรายละเอียดอย่างเพียงพอเกี่ยวกับข้อมูลเท็จ (subject statement)

(4) คำสั่งในหมวด 3 ต้องทำตามแบบ ลักษณะ และหลักเกณฑ์ตามที่กำหนด (หากมี) และเพื่อวัตถุประสงค์นี้ หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันอาจกำหนดสำหรับ

(a) คำสั่งที่แตกต่างกัน

(b) ส่วนหนึ่งของคำสั่งที่แตกต่างกัน

(c) บุคคลหรือลักษณะของบุคคลภายใต้คำสั่งที่แตกต่างกัน

(d) สถานการณ์ภายใต้คำสั่งที่แตกต่างกัน

(5) คำสั่งในหมวด 3 คงมีผลใช้บังคับจนสิ้นสุดตามคำสั่ง หรือคำสั่งถูกเพิกถอนภายใต้มาตรา 17 หรือถูกยกเลิกภายใต้มาตรา 19

(6) บุคคลภายใต้คำสั่งในหมวด 3 ต้องรับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายตามคำสั่ง

การส่งคำสั่งในหมวด 3 (Service of Part 3 Direction)

14. คำสั่งในหมวด 3 อาจส่งโดยวิธีการ (รวมถึงวิธีการอิเล็กทรอนิกส์) ตามที่กำหนด

(a) ไปยังบุคคลที่ปรากฏในคำสั่ง

(b) ไปยังบุคคลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งบุคคลที่ได้รับคำสั่งในหมวด 3 แต่งตั้งให้เป็นตัวแทนรับคำสั่งนั้น

ความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งในหมวด 3 (Non-compliance with Part 3 Direction an offence)

15. (1) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งตามที่ระบุไว้ในหมวด 3 ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นไม่ว่าในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยปราศจากเหตุผลอันควร มีความผิดและต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(b) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(2) กรณีไม่ถือว่าเป็นความผิดตามอนุมาตรา (1) หาก

(a) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักนิติธรรม สัญญา หรือหลักปฏิบัติทางวิชาชีพของผู้ได้รับคำสั่งนั้น หรือ

(b) ผู้ได้รับคำสั่งได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 19 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 หรือได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งนั้นต่อศาลสูง

(3) บุคคลหรือเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริต ตลอดจนด้วยวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามหรือให้เกิดผลตามคำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) นี้

คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

16. (1) ในกรณีที่ผู้ได้รับคำสั่งในหมวด 3 ฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าว และยังสื่อสารข้อมูลเท็จนั้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านทางตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) เมื่อรัฐมนตรีเห็นว่ามีผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider: IASP) รายใดรายหนึ่ง เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ดังกล่าว

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (Infocomm Media Development Authority: IMDA) ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (ISP) รายนั้น ใช้มาตรการที่เหมาะสมในการระงับการเข้าถึงข้อมูลเท็จโดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านทางตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) นั้นได้ ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) จะต้องมีคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (IASP) นั้น

(3) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (IASP) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ขององค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อวันจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ปรับรวมกันไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(4) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (IASP) รวมทั้งพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริต ตลอดจนด้วยวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามหรือให้เกิดผลตามคำสั่งระงับการเข้าถึง

การอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (Appeals to General Division of High Court)

17. (1) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งในหมวด 3 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง

(2) ก่อนบุคคลดังกล่าวจะอุทธรณ์คำสั่งในหมวด 3 ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามมาตรา 19 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งนั้นแล้วรัฐมนตรีได้ปฏิเสธคำร้องขอนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) คำร้องอุทธรณ์อาจยื่นต่อแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎระเบียบของศาล

(4) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงต้องพิจารณาและอาจมีคำตัดสินยืนตามคำสั่งในหมวด 3 หรือเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวก็ได้

(5) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) คำสั่งในหมวด 3 ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

(a) บุคคลไม่ได้มีการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) ข้อมูลเท็จนั้นไม่ใช่ความเท็จ หรือข้อมูลเท็จนั้นเป็นความจริง

(c) กรณีเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

(6) คำสั่งในหมวด 3 ซึ่งเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1) ยังคงมีผลบังคับในระหว่างการอุทธรณ์ และจะสิ้นผลบังคับเพียงเพราะถูกเพิกถอนโดยแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือศาลอุทธรณ์ซึ่งได้รับคำอุทธรณ์จากแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือสิ้นผลบังคับหรือถูกยกเลิกภายใต้มาตรา 19

(7) โดยคำนึงถึงอนุมาตรา 6 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์อ้างว่าไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งในหมวด 3 ได้ แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจสั่งให้ทุเลาการบังคับคำสั่ง (stayed pending) ระหว่างรอคำตัดสินอุทธรณ์

(8) คำตัดสินของแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลภายใต้มาตรานี้ถือเป็นที่สุด

(9) กฎระเบียบของศาลอาจกำหนดลักษณะและระยะเวลาในการอุทธรณ์และวิธีพิจารณาคำร้องขอให้ทุเลาคำสั่งในหมวด 3 ได้

การออกคำสั่งไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินการทางกฎหมายอื่น (Other causes of action not affected)

18. การออกคำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) ที่เกี่ยวกับข้อมูลเท็จ (subject statement) ไม่มีผลกระทบต่ออำนาจหรือสิทธิของบุคคลใด (รวมทั้งรัฐมนตรี หน่วยงานที่มีอำนาจหรือรัฐบาล) ในการดำเนินการอื่นใดภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับข้อมูลนั้น หรืออำนาจของพนักงานอัยการในการฟ้องคดีภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับข้อมูลนั้น

การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3

19. (1) รัฐมนตรีผู้สั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบออกคำสั่งในหมวด 3 อาจสั่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 ในเวลาใด ๆ ก็ได้ โดยต้องส่งประกาศเป็นหนังสือ (written notice) ไปยังบุคคลที่ได้รับคำสั่ง (Direction) นั้น

(2) รัฐมนตรีผู้สั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบออกคำสั่งในหมวด 3 อาจสั่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขคำสั่งในหมวด 3 ภายใต้อนุมาตรา (1) ได้โดย

(a) รัฐมนตรีเห็นสมควรเองในการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง

(b) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งยื่นคำร้องขอให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง

(3) คำสั่งในหมวด 3 คงมีผลใช้บังคับในขณะที่มีการยื่นคำร้องขอให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งดังกล่าวต่อรัฐมนตรี

(4) ให้นำมาตรา 14 ถึงมาตรา 17 ไปใช้บังคับกับคำสั่งในหมวด 3 ซึ่งถูกเปลี่ยนแปลงภายใต้มาตรานี้ด้วย

(5) ให้นำมาตรา 14 ไปใช้บังคับกับประกาศ (notice) ยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 ภายใต้มาตรานี้ด้วย

หมวด 4 (Part 4)

คำสั่งแก่ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) และผู้ให้บริการสื่อสารมวลชน (providers of mass media services)

หลักเกณฑ์การออกคำสั่งในหมวด 4 (Conditions for issue of Part 4 Directions)

20. (1) รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) ออกคำสั่งในหมวด 4 (ได้แก่ คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมายคำสั่งระงับการเข้าถึง และคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป) หากกรณีต้องตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(a) ได้มีการสื่อสารหรือกำลังสื่อสารเนื้อหาที่มีหรือประกอบด้วยข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) รัฐมนตรีมีความเห็นควรให้มีการออกคำสั่งในหมวด 4 เพื่อประโยชน์สาธารณะ

(2) ในการนี้ รัฐมนตรียังคงมีอำนาจสั่งการให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกคำสั่งในหมวด 4 ที่เกี่ยวกับข้อมูลเท็จนั้นได้แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารหรือหยุดการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์แล้ว

คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction)

21. (1) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) เป็นคำสั่งที่ออกเพื่อสั่งให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ที่ให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการสื่อสารหรือกำลังสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ และผู้ใช้บริการทุกคนในสาธารณรัฐสิงคโปร์สามารถเข้าถึงข้อมูลเท็จนั้นได้ แจ้ง “ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)” ซึ่งระบุข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งหรือทั้งสองข้อมูลดังต่อไปนี้

(a) ข้อมูลที่ระบุถึงข้อมูลเท็จนั้นเป็นความเท็จ หรือเนื้อหาที่มีหรือประกอบด้วยข้อมูลเท็จดังกล่าว

(b) ข้อมูลจริง หรือการอ้างอิงถึงที่ตั้งซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูลจริงนั้น หรือทั้งข้อมูลจริงและการอ้างอิงดังกล่าว

(2) ในกรณีที่ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ในอนุมาตรา (1) เป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) อาจเพิ่มข้อกำหนดข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังต่อไปนี้ให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ปฏิบัติตามก็ได้

(a) ให้แจ้ง “ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)” ให้แก่ผู้ใช้บริการทุกคนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่มีหรือประกอบด้วยข้อมูลเท็จ ด้วยวิธีของ “การให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service) ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(b) ให้แจ้ง “ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)” ให้แก่ผู้ใช้บริการทุกคนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่ได้เข้าถึงเนื้อหาที่มีหรือประกอบด้วยข้อมูลเท็จหรือสำเนาเนื้อหาดังกล่าว ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ภายในเวลาที่กำหนด

(c) ในกรณีที่ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ได้ระงับการเข้าถึงข้อมูลเท็จโดยผู้ใช้งานในสาธารณรัฐสิงคโปร์ภายหลังเวลาที่ได้มีการออกคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) และก่อนที่คำสั่งนั้นจะหมดอายุ ถูกเพิกถอนหรือถูกยกเลิก ให้แจ้ง "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ให้แก่ผู้ใช้บริการที่ระบุไว้ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยวิธีการของผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary)

(3) ในมาตรานี้

(a) "ที่กำหนด (specified)" หมายความว่า ที่กำหนดในคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction)

(b) ผู้ใช้บริการ (end-user) ผู้เข้าถึงส่วนหนึ่งของวัสดุ (material) ถือว่าได้เข้าถึงวัสดุ (material) นั้น

คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction)

22. (1) คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) เป็นคำสั่งที่ออกเพื่อสั่งผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ปิดการเข้าถึงโดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งเนื้อหาอันเป็นความเท็จ หรือเนื้อหาที่มีหรือประกอบด้วยข้อมูลเท็จที่ได้สื่อสารหรือกำลังสื่อสารอยู่ในการบริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตดังกล่าว ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(2) ในกรณีที่ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) เป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) นั้น คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) อาจกำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างดังต่อไปนี้

(a) ปิดการเข้าถึงข้อมูลเท็จที่มีสื่อสารโดยหรือผ่านผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) แก่ผู้ใช้บริการที่ระบุไว้ในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(3) เมื่อมีการออกคำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) ให้หน่วยงานที่มีอำนาจลงพิมพ์ประกาศ (notice) คำสั่งดังกล่าวในรัฐกิจจานุเบกษาในทันที

(4) อย่างไรก็ดี การไม่ลงพิมพ์ประกาศดังกล่าวไม่ทำให้คำสั่งไม่สมบูรณ์

(5) ในมาตรานี้

(a) "ที่กำหนด (specified)" หมายความว่า ที่กำหนดในคำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction)

(b) ผู้ใช้บริการ (end-user) ผู้เข้าถึงส่วนหนึ่งของวัสดุ (material) ถือว่าได้เข้าถึงวัสดุ (material) นั้น

คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction)

23. (1) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction) เป็นคำสั่งที่ออกมาเพื่อสั่งให้บุคคลดังต่อไปนี้กระทำการในอนุมาตรา (2)

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary)

(b) ผู้ได้รับใบอนุญาตตามที่กำหนดภายใต้มาตรา 21 ของรัฐบัญญัติการพิมพ์และหนังสือพิมพ์ (Newspaper and Printing Presses Act (Cap. 206)

(c) ผู้ได้รับใบอนุญาตแพร่ภาพแพร่เสียงตามที่กำหนดภายใต้มาตรา 2 (1) ของรัฐบัญญัติแพร่ภาพแพร่เสียง (Broadcasting Act: Cap. 28)

(d) ผู้ได้รับใบอนุญาตภายใต้มาตรา 5 ของรัฐบัญญัติโทรคมนาคม (Telecommunications Act)

(e) บุคคลอื่นใดตามที่กำหนด

(2) การกระทำที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1) ได้แก่

(a) กรณีมีการออกคำสั่งแก่บุคคลที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1)(a), ให้แจ้ง "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)" ไปยังผู้ใช้บริการทุกคนซึ่งใช้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตในสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยวิธีการของการให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตนั้นภายในเวลาที่กำหนด หรือแจ้งไปยังผู้ใช้บริการที่ได้ระบุไว้

(b) กรณีมีการออกคำสั่งแก่บุคคลที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1)(b), ให้ลงพิมพ์ "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)" ในหนังสือพิมพ์ตามที่กำหนดหรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่กำหนดภายในเวลาที่กำหนด

(c) กรณีมีการออกคำสั่งแก่บุคคลที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1)(c), ให้แพร่ภาพแพร่เสียง "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)" ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ภายในเวลาที่กำหนด

(d) กรณีมีการออกคำสั่งแก่บุคคลที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1)(d), ให้ส่ง (transmit) "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)" ไปยังผู้ใช้บริการทุกคนซึ่งใช้บริการดังกล่าว โดยวิธีการของการให้บริการโทรคมนาคม (telecommunication service) ภายหลังระยะเวลาที่กำหนด หรือไปยังผู้ใช้บริการตามที่กำหนด

(e) กรณีมีการออกคำสั่งแก่บุคคลที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1)(e), ให้ส่ง "ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice)" ไปยังบุคคลที่กำหนดหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนด โดยวิธีการที่กำหนดและภายในเวลาที่กำหนด

(5) ในมาตรานี้ "ที่กำหนด (specified)" หมายความว่า ที่กำหนดในคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction)

ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จต้องเข้าใจได้ง่าย (Correction notice must be easily perceived)

24. (1) ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ที่พิมพ์ แพร่ภาพแพร่เสียง ส่งโดยวิธีทางโทรคมนาคม หรือส่งโดยวิธีอื่นใด โดยบุคคลตามคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) คำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction) คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) หรือคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction) ต้องเข้าใจได้ง่าย

(2) ภายใต้อนุมาตรา (3) และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในอนุมาตรา (1) ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จถือว่าเข้าใจได้ง่ายในกรณีดังนี้

(a) ประกาศ (ต้องไม่ใช่การบันทึกเสียง) ต้องชัดแจ้ง ไม่ว่าผู้ใช้บริการจะใช้แพลตฟอร์มหรืออุปกรณ์ประเภทใดในการรับทราบ

(b) ประกาศต้องอ่าน มองเห็น หรือได้ยินโดยง่าย ไม่ผิดพลาดได้ง่าย

(c) ประกาศ (ต้องไม่ใช่การบันทึกเสียง) ต้องติดอยู่ใกล้กับข้อมูลเท็จ และในตำแหน่งที่ผู้ใช้บริการหรือผู้อ่านสามารถมองเห็นได้โดยง่าย และ

(d) ผู้ใช้บริการ ผู้อ่าน หรือผู้ฟังไม่จำต้องใช้ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ต่างหากหรือสิ่งอื่นใดในการอ่าน การเห็น การฟัง หรือการทำความเข้าใจประกาศนั้น

(3) ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ (correction notice) ตามอนุมาตรา (1) ถือว่ารับรู้ได้โดยง่ายหากประกาศนั้นเป็นไปตามมาตรการที่กำหนด

(4) หากรัฐมนตรีผู้สั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่งภายใต้อนุมาตรา (1) มีความเห็นว่าได้มีการไม่ปฏิบัติตามอนุมาตรา (1) รัฐมนตรีดังกล่าวอาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลที่ระบุในคำสั่ง (Direction) ดำเนินการตามที่รัฐมนตรีเห็นว่าจำเป็นหรือสมควรให้มีการชดใช้ต่อการไม่ปฏิบัติตามอนุมาตรา (1) ภายในระยะเวลาที่กำหนด

การส่งคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Service of Part 4 Directions and Remedial Orders)

26. คำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Directions and Remedial Orders) อาจส่งโดยวิธีการ (รวมถึงวิธีการอิเล็กทรอนิกส์) ตามที่กำหนด

(a) ไปยังบุคคลที่ได้รับคำสั่ง หรือ

(b) ไปยังบุคคลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งบุคคลที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนรับคำสั่งนั้น

ความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Non-compliance with Part 4 Direction or Remedial Order an offence)

27. (1) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งตามที่ระบุไว้ในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นไม่ว่าในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยปราศจากเหตุผลอันควร มีความผิดและต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือ

(b) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

และในกรณีของการกระทำผิดต่อเนื่องภายหลังการกำหนดโทษ ต้องระวางโทษปรับต่อเนื่องอีกวันละหรือส่วนของวันไม่เกินวันละ 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(2) ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้ถือว่าบุคคลไม่ได้ฝ่าฝืนคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) คำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) หรือคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จทั่วไป (General Correction Direction) เพียงเพราะไม่ปฏิบัติตามมาตรา 24 (1)

(3) กรณีไม่ถือว่าเป็นความผิดตามอนุมาตรา (1) หาก

(a) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักนิติธรรม สัญญา หรือหลักปฏิบัติทางวิชาชีพ ทำให้ไม่อาจปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวได้ หรือ

(b) บุคคลผู้ได้รับคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) ได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 31 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) หรือได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งนั้นต่อศาลสูง

(3) บุคคลหรือเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริต ตลอดจนด้วยวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามหรือให้เกิดผลตามคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order)

(4) ในการตัดสินว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาตามอนุมาตรา (1) มีเหตุผลอันควรในการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) ให้ศาลพิจารณาว่าประเด็นดังต่อไปนี้

(a) เทคโนโลยีล่าสุดในการปฏิบัติตามคำสั่ง

(b) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามคำสั่งเมื่อเทียบกับวิธีการที่มี และ

(c) ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

28. (1) มาตรานี้ใช้บังคับกับ

(a) บุคคลซึ่งเป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Directions and Remedial Orders)

(b) ข้อมูลเท็จ (subject statement) ที่สื่อสารในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) และ

(c) รัฐมนตรีเห็นว่าผู้ใช้บริการสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Internet access service provider) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ดำเนินการตามควรเพื่อระงับการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เรียกว่า “คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)” ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)

(3) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ในอนุมาตรา (2) มีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อวันในระหว่างที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง และไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(4) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตในการปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

การอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (Appeals to General Division of High Court)

29. (1) บุคคลดังต่อไปนี้ อาจอุทธรณ์คำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง

(a) บุคคลผู้ได้รับคำสั่ง

(b) บุคคลผู้สื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(2) ก่อนบุคคลดังกล่าวจะอุทธรณ์คำสั่งในหมวด 3 ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามมาตรา 31 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 นั้นแล้ว รัฐมนตรีได้ปฏิเสธคำร้องขอนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) คำร้องอุทธรณ์อาจยื่นต่อแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎระเบียบของศาล

(4) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงต้องพิจารณาและอาจมีคำตัดสินยืนตามคำสั่งในหมวด 4 หรือเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวก็ได้

(5) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) คำสั่งในหมวด 4 ซึ่งอุทธรณ์โดยบุคคลที่ได้รับคำสั่ง ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

(a) ในกรณีของคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จโดยระบุเป้าหมาย (Targeted Correction Direction) หรือคำสั่งปิดการใช้งาน (Disabling Direction) ปรากฏว่าไม่ได้มีการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์โดยการให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตโดยบุคคลดังกล่าว

(b) ข้อมูลเท็จนั้นไม่ใช่ความเท็จ หรือข้อมูลเท็จนั้นเป็นความจริง

(c) กรณีเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

(6) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) คำสั่งในหมวด 4 ซึ่งอุทธรณ์โดยบุคคลที่สื่อสารข้อมูลเท็จสาธารณรัฐสิงคโปร์ ด้วยเหตุที่ข้อมูลเท็จนั้นไม่ใช่ความเท็จ หรือข้อมูลเท็จนั้นเป็นความจริง

(7) คำสั่งในหมวด 4 ซึ่งเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1) ยังคงมีผลบังคับในระหว่างการอุทธรณ์ และจะสิ้นผลบังคับเพียงเพราะถูกเพิกถอนโดยแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือศาลอุทธรณ์ซึ่งได้รับคำอุทธรณ์จากแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือสิ้นผลบังคับหรือถูกยกเลิกภายใต้มาตรา 31

(8) โดยคำนึงถึงอนุมาตรา 7 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์อ้างว่าไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งในหมวด 4 ได้ แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจสั่งให้ทุเลาการบังคับคำสั่ง (stayed pending) ระหว่างรอคำตัดสินอุทธรณ์

(9) คำตัดสินของแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลภายใต้มาตรานี้ถือเป็นที่สุด

(10) กฎระเบียบของศาลอาจกำหนดลักษณะและระยะเวลาในการอุทธรณ์และวิธีพิจารณาคำร้องขอให้ทุเลาคำสั่งในหมวด 4 ได้

การออกคำสั่งไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินการทางกฎหมายอื่น (Other causes of action not affected)

30. การออกคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) ที่เกี่ยวกับวัสดุใด (any material) ไม่มีผลกระทบต่ออำนาจหรือสิทธิของบุคคลใด (รวมทั้งรัฐมนตรี หน่วยงานที่มีอำนาจ หรือรัฐบาล) ในการดำเนินการอื่นใดภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับข้อมูลนั้น หรืออำนาจของพนักงานอัยการในการฟ้องคดีภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับข้อมูลนั้น

การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Variation or cancellation of Part 4 Direction or Remedial Order)

31. (1) รัฐมนตรีผู้สั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบออกคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Direction or Remedial Order) อาจสั่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Direction or Remedial Order) ในเวลาใดก็ได้ โดยต้องส่งประกาศเป็นหนังสือ (written notice) ไปยังบุคคลที่ได้รับคำสั่งนั้น

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Direction or Remedial Order) ภายใต้อนุมาตรา (1) ได้เมื่อ

(a) รัฐมนตรีเห็นสมควรเองในการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง

(b) ได้รับคำร้องขอให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งโดย

(i) บุคคลที่ได้รับคำสั่งนั้น

(ii) บุคคลผู้สื่อสารวัสดุเท็จ (subject material) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(3) คำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Part 4 Direction or Remedial Order) ยังคงมีผลใช้บังคับแม้จะมีการยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 4 หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Variation or cancellation of Part 4 Direction or Remedial Order)

หมวด 5 (Part 5)
ประกาศตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (Declaration of Online Locations)

ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Declared Online Locations)

32. (1) ในกรณีที่มี

(1) รัฐมนตรีอาจประกาศให้ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลใด (online location) เป็นตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) ได้ในกรณีที่ครบเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(a) ได้มีการสื่อสารหรือกำลังสื่อสารข้อมูลเท็จที่แตกต่างกันตั้งแต่สามข้อมูลเท็จขึ้นไปซึ่งอยู่ภายใต้คำสั่งในหมวด 3 หรือหมวด 4 หรือทั้งสองหมวดคำสั่ง ในสาธารณรัฐสิงคโปร์จากตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(b) มีข้อมูลเท็จไม่น้อยกว่าสามข้อมูลเท็จได้สื่อสารในสาธารณรัฐสิงคโปร์จากตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ภายในเวลา 6 เดือนก่อนที่ได้มีการออกประกาศ (Declaration)

(2) กรณีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามอนุมาตรา (1) (a) ข้อมูลหนึ่งแตกต่างกับอีกข้อมูลหนึ่งหากแตกต่างกันในสาระสำคัญ

(3) ประกาศ (Declaration)

(a) ต้องระบุยูอาร์แอล (Universal Resource Locator: URL) ชื่อโดเมน (domain name) หรือตัวระบุอื่นของตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลด้วย

(b) ต้องแนบสำเนาคำสั่งที่เกี่ยวข้อง (relevant Directions)

(c) ต้องระบุวันที่ประกาศมีผลบังคับ

(d) ต้องระบุวันสิ้นผลบังคับของประกาศหรือระบุสูตรคำนวณวันสิ้นผลบังคับของประกาศ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าสองปีนับแต่วันที่ประกาศมีผลบังคับ

(e) อาจกำหนดเวลาสิ้นผลบังคับของประกาศหรือระบุสูตรคำนวณเวลาสิ้นผลบังคับของประกาศ

(f) อาจกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลนั้น (เช่น เว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์หรือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลเท็จ ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) แจ้งประกาศแก่ผู้ใช้บริการที่เข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลนั้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์ และหน่วยงานที่มีอำนาจต้องลงพิมพ์ประกาศดังกล่าวในรัฐกิจจานุเบกษา (Gazette)

(4) ประกาศ (Declaration) สิ้นผลบังคับ เมื่อ

(a) ณ วันและเวลา (หากมี) ที่ระบุไว้ หรือที่คำนวณได้ตามสูตรที่กำหนดไว้ในประกาศ หรือ

(b) ณ วันที่มีการยกเลิกหรือเพิกถอนประกาศ

(5) ในทันทีที่ได้มีการออกประกาศ (Declaration) และก่อนที่ประกาศมีผลบังคับ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจ

(a) ลงพิมพ์ประกาศในรูปแบบและลักษณะที่กำหนดในรัฐกิจจานุเบกษา (Gazette)

(i) ระบุว่าได้มีการออกประกาศตามมาตรานี้

(ii) ระบุยูอาร์แอล (Universal Resource Locator: URL) ชื่อโดเมน (domain name) หรือตัวระบุอื่นของตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับประกาศนั้น

(b) จัดทำและส่งสำเนาประกาศไปยังเจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Declared Online Locations) นั้น

(6) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศรายใด ไม่ได้แจ้งประกาศดังกล่าวแก่ผู้ใช้บริการที่เข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลตามกฎหมายในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในกรณีของ

บุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 40,000 ดอลลาร์สิงคโปร์หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีของนิติบุคคล ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินการดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้ และไม่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่ามีการประกาศเกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(7) ผู้ถูกกล่าวในอนุมาตรา (6) อาจยกข้อต่อสู้ได้ หากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้หรือไม่เหตุอันควรรู้ถึงประกาศที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(8) รัฐมนตรีอาจสั่งระงับการบังคับประกาศชั่วคราว ตามที่เห็นควรในช่วงเวลาใด หรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกประกาศก็ได้

(9) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้ระงับชั่วคราว เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกประกาศ (Declaration)

(a) รัฐมนตรีเห็นสมควรเอง

(b) ได้รับคำร้องขอโดย

(i) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการบัญชีออนไลน์ที่มีการประกาศ (declared online account) หรือ

(ii) ผู้ที่ควบคุมบัญชีออนไลน์ (online account)

(10) ในทันทีที่ประกาศถูกระงับใช้ชั่วคราว เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก ให้หน่วยงานที่มีอำนาจ

(a) ลงพิมพ์ประกาศการระงับใช้ชั่วคราว เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก ในรูปแบบและวิธีการที่กำหนดในรัฐกิจจานุเบกษา

(b) ใช้ความพยายามตามควรในการส่งสำเนาประกาศข้างต้นไปให้เจ้าของหรือผู้ดำเนินการบัญชีออนไลน์ที่มีการประกาศ (declared online account)

(11) ข้อบังคับอาจจัดทำขึ้นภายใต้มาตรา 62 เพื่ออธิบายความหมายของ “การใช้พยายามตามควร” ตามอนุมาตรา 5 (b) และ (10) (b)

(12) เพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์ในอนุมาตรา (1)

(a) “ยังมีผลบังคับ (active)” ที่เกี่ยวกับคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 หมายความว่า คำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 (แล้วแต่กรณี) ยังไม่ได้ถูกเพิกถอนในเวลาที่มีการออกประกาศ (Declaration) ในอนุมาตรา (1)

(b) ในกรณีที่มีการสื่อสารข้อมูลเท็จในสาธารณรัฐสิงคโปร์ใน

(i) ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ที่สัมพันธ์กับชื่อโดเมนย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อโดเมน

(ii) ไดเร็กทอรีย่อยของเว็บไซต์

รัฐมนตรีอาจปฏิบัติต่อข้อมูลที่สื่อสารในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ซึ่งสัมพันธ์กับชื่อโดเมน หรือเว็บไซต์ แล้วแต่กรณี และ

(a) รัฐมนตรีอาจปฏิบัติต่อข้อมูลที่สื่อสารบน abc.example.com เสมือนว่าได้สื่อสารบน example.com

(b) รัฐมนตรีอาจปฏิบัติต่อข้อมูลที่สื่อสารบน www.example.com/abc เสมือนว่าได้สื่อสารบน www.example.com

(C) ในกรณีที่มีการทำซ้ำข้อมูลในอนุมาตรา (1) ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) อื่น [เรียกว่า "ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลมิเรอร์ (mirrored location)" ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลมิเรอร์นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

คำสั่งปิดกั้นการเข้าถึง (Access blocking order)

33. (1) มาตรานี้ใช้บังคับในกรณีที่

(a) มีการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการ (paid content) ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) (เช่น เว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการประกาศ) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ภายหลังที่ได้มีประกาศตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (Declaration of Online Locations) ที่เกี่ยวข้องมีผลใช้บังคับ และ

(b) รัฐมนตรีเชื่อว่าหลังจากวันที่มีการใช้บังคับของประกาศตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (Declaration of Online Locations) ได้มีผู้ใช้บริการได้ใช้หรือกำลังบริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลนั้น

(2) นอกจากนี้ มาตรานี้ยังใช้บังคับในกรณีที่

(a) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Declared Online Locations) ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามมาตรา 32 (3) (f) ซึ่งระบุไว้ในประกาศ (Declaration) ที่เกี่ยวข้อง

(b) รัฐมนตรีเห็นว่าหลังจากประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ ยังมีผู้ใช้บริการ (end-users) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) นั้น

(3) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ดำเนินการตามควรเพื่อปิดกั้นการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เรียกว่า "คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)" ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)

(4) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ในอนุมาตรา (2) มีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อวันในระหว่างที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง และไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(5) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตในการปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

คำสั่งให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตปิดกั้นการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Order to internet intermediary to disable access to declared online locations)

34. (1) มาตรานี้ใช้บังคับในกรณีที่

(a) มีการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการ (paid content) ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ภายหลังที่ได้มีประกาศตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (Declaration of Online Locations) ที่เกี่ยวข้องมีผลใช้บังคับ และ

(b) รัฐมนตรีเชื่อว่าหลังจากวันที่มีการใช้บังคับของประกาศตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (Declaration of Online Locations) ได้มีผู้ใช้บริการได้ใช้หรือกำลังบริการของผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลนั้น

(c) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สามารถควบคุมการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Declaration of Online Locations) นั้นได้

(2) นอกจากนี้ มาตรานี้ยังใช้บังคับในกรณีที่

(a) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Declared Online Locations) ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามมาตรา 32 (3) (f) ซึ่งระบุไว้ในประกาศ (Declaration) ที่เกี่ยวข้อง

(b) รัฐมนตรีเห็นว่าหลังจากประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ ยังมีผู้ใช้บริการ (end-users) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) นั้น

(c) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สามารถควบคุมการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) ของผู้ใช้บริการ (end-users) นั้นได้

(3) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ดำเนินการตามควรเพื่อปิดกั้นการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งดังกล่าวไปยังผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary)

(4) คำสั่งของหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) ตามอนุมาตรา (3) อาจออกให้แก่บุคคลที่อยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้ และอาจกำหนดให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้

(5) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) ในอนุมาตรา (3) ไม่ว่าในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อวันในระหว่างที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง และไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(6) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตในการปฏิบัติตามคำสั่งตามอนุมาตรา (3)

การอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (Appeals to General Division of High Court)

35. (1) บุคคลดังต่อไปนี้ อาจอุทธรณ์ประกาศ (Declaration) ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง

(a) เจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(b) บุคคลใดซึ่งสามารถควบคุมตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(2) ก่อนบุคคลดังกล่าวจะอุทธรณ์ประกาศ (Declaration) ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามมาตรา 31 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกประกาศ (Declaration) นั้นแล้วรัฐมนตรีได้ปฏิเสธคำร้องขอนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) คำร้องอุทธรณ์อาจยื่นต่อแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎระเบียบของศาล

(4) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงต้องพิจารณาและอาจมีคำตัดสินยืนตามประกาศ (Declaration) หรือเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวก็ได้

(5) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) ประกาศ (Declaration) ด้วยเหตุในเวลาที่ทำประกาศ เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 32 (1) (a) หรือ (b) ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(6) ประกาศ (Declaration) ซึ่งเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1) ยังคงมีผลบังคับในระหว่างการอุทธรณ์ และจะสิ้นผลบังคับเพียงเพราะถูกเพิกถอนโดยแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือศาลอุทธรณ์ซึ่งได้รับคำอุทธรณ์จากแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือสิ้นผลบังคับหรือถูกยกเลิกภายใต้มาตรา 32 (8)

(7) คำตัดสินของแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลภายใต้มาตรานี้ถือเป็นที่สุด

(8) กฎระเบียบของศาลอาจกำหนดลักษณะและระยะเวลาในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1)

การได้ประโยชน์จากการดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

36. (1) ผู้ใดไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ เรียก รับหรือยอมจะรับประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อเป็นการจูงใจหรือให้รางวัลกับการดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) มีความผิดและต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 40,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ในกรณีอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท

(2) บุคคลถือว่ามีการรับเงินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อเป็นการจูงใจหรือให้รางวัลกับการดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) หากบุคคลนั้นได้รับสิ่งต่อไปนี้จากบุคคลอื่น

(a) สิ่งตอบแทนใด ๆ สำหรับการขายหน้าโฆษณาบนตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) หรือ

(b) สิ่งตอบแทนใด ๆ สำหรับการเข้าถึงส่วนหนึ่งส่วนใดของตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(3) ผู้ถูกกล่าวในอนุมาตรา (1) อาจยกข้อต่อสู้ได้ หากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้หรือไม่เหตุอันควรรู้ว่าตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) เป็นตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(4) ในกรณีที่ศาลตัดสินว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) นอกเหนือจากที่ต้องลงโทษบุคคลนั้นตามอนุมาตรา (1) ศาลต้องมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดเป็นจำนวนเท่ากับประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับหรือจำนวนที่ศาลเห็นสมควรว่าเป็นมูลค่าของเงินหรือประโยชน์อื่นใดนั้น และโทษดังกล่าวสามารถชดใช้ได้ด้วยค่าปรับ

(5) อนุมาตรา (4) ไม่ใช้บังคับในกรณีที่ศาลตัดสินว่าไม่อาจประเมินมูลค่าของประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นได้

(6) ในกรณีที่

(a) บุคคลซึ่งถูกฟ้องคดีตั้งแต่สองคดีขึ้นไปภายใต้อนุมาตรา (1) ต้องคำพิพากษาตั้งแต่หนึ่งคดีขึ้นไป

(b) ศาลได้พิจารณาคดีอื่น (the other outstanding offences) ภายใต้มาตรา 148 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อวัตถุประสงค์ในการตัดสินลงโทษ

ศาลอาจเพิ่มโทษตามอนุมาตรา (4) ได้ไม่เกินจำนวนหรือมูลค่าเท่ากับประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งได้รับจากความผิดนั้น

(7) ในมาตรานี้ บุคคลไม่ถือว่าดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) หากบุคคลนั้นเพียงแต่เป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary)

บุคคลบางจำพวกต้องไม่สื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์บนตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (Certain persons must not communicate in Singapore paid content on declared online location)

37. (1) ผู้ให้บริการ (service provider) ต้องดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่มีการออกประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ จะไม่มีเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่อยู่ในหรือจะอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(2) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) ต้องดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ จะไม่มีเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่อยู่ในหรือจะอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(3) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ต้องดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ จะไม่มีเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่อยู่ในหรือจะอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(4) ภายในวัตถุประสงค์ของอนุมาตรา (1) หรือ (2) ให้ถือว่าผู้ให้บริการ (service provider) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) ได้ดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ จะไม่มีเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่อยู่ในหรือจะอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) หากผู้ให้บริการนั้นได้ปฏิบัติตามมข้อบังคับที่กำหนดในมาตรา 62

(5) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ถือว่าได้ดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ประกาศ (Declaration) มีผลบังคับ จะไม่มีเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่อยู่ในหรือจะอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) หากผู้ให้บริการนั้นได้ปฏิบัติตามมข้อบังคับที่กำหนดในมาตรา 62

(6) บุคคลใดไม่ปฏิบัติตามอนุมาตรา (1) (2) หรือ (3) มีความผิด ต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ในกรณีอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(7) ในการพิจารณาความผิดภายใต้อนุมาตรา (1) (2) หรือ (3) ผู้ถูกกล่าวหาอาจยกข้อต่อสู้ได้หากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้หรือไม่เหตุอันควรเชื่อว่าตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) เป็นตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location)

(8) ในการพิจารณาความผิดภายใต้อนุมาตรา (1) (2) หรือ (3) กรณีดังต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นข้อต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา หากผู้ถูกกล่าวหาแสดงว่า

(a) ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการตามคำสั่งของบุคคลอื่น หรือ

(b) มีการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์รวมอยู่ในตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ด้วยวิธีการอัตโนมัติ โดยผู้ถูกกล่าวไม่ได้เลือกว่าจะสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการ ณ ที่ใด เว้นแต่เป็นการกระทำอัตโนมัติตามคำขอของบุคคล

หมวด 6
คำสั่งต่อต้านบัญชีออนไลน์ปลอมและพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (Directions to counteract Inauthentic Online Accounts and Coordinated Inauthentic Behavior)

คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

40. (1) ในกรณีที่เป็นไปตามเงื่อนไขในอนุมาตรา (2) รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งอาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) เพื่อสั่งให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองดังนี้

(a) ยุติการให้บริการในการสื่อสารข้อมูลใด ๆ ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านทางบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online accounts)

(b) ยุติการให้บริการแก่บุคคลใดในการใช้บัญชีออนไลน์ที่กำหนดในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านทางการให้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตของตนในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(2) เงื่อนไขที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1) ได้แก่

(a) บัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account) ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary)

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

(i) ได้มีการสื่อสารข้อมูลเท็จ (a false statement of fact เรียกในหมวดนี้ว่า subject statement) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านทางบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account)

(ii) มีพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (coordinated inauthentic behavior เรียกในหมวดนี้ว่า subject behavior) ผ่านทางบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account)

(c) รัฐมนตรีผู้ใช้อำนาจตามอนุมาตรา (1) ได้วินิจฉัยว่าบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account) เป็นบัญชีออนไลน์ปลอม (inauthentic online account) หรือถูกควบคุมโดยบอท และ

(d) รัฐมนตรีผู้ใช้อำนาจตามอนุมาตรา (1) เห็นควรให้ออกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) เพื่อประโยชน์สาธารณะ (public interest)

(4) ในการพิจารณาว่าบัญชีออนไลน์ใดเป็นบัญชีออนไลน์ปลอมหรือเป็นบัญชีออนไลน์ที่ถูกควบคุมโดยบอท รัฐมนตรีจะต้องคำนึงถึงปัจจัย ดังนี้

(a) ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศหรือเขตแดนที่ใช้ในการสร้างบัญชีออนไลน์ แตกต่างจากประเทศหรือเขตแดนที่เจ้าของบัญชีอ้างว่าเป็นถิ่นที่อยู่หรือไม่

(b) มีรูปแบบของกิจกรรมที่น่าสงสัยที่ดำเนินการโดยใช้บัญชีออนไลน์หรือไม่

(c) วันที่สร้างบัญชีออนไลน์ และ

(d) ปัจจัยอื่นใดที่รัฐมนตรีเห็นว่าเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ

(5) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ต้องระบุรายละเอียดอย่างเพียงพอเกี่ยวกับข้อมูลเท็จ (subject statement) หรือพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior) แล้วแต่กรณี

(6) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) อาจกำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ดำเนินการการในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ได้

(7) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

(8) ภายในมาตรานี้ คำว่า “ที่กำหนด” หมายถึง ที่กำหนดในคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

การส่งคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Service of Account Restriction Directions)

41. คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) อาจส่งโดยวิธีการ (รวมถึงวิธีการอิเล็กทรอนิกส์) ตามที่กำหนด

(a) ไปยังผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ที่ปรากฏในคำสั่ง

(b) ไปยังบุคคลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) แต่งตั้งให้เป็นตัวแทนรับคำสั่งนั้น

ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

42. (1) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ไม่ว่าในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยปราศจากเหตุอันควร มีความผิดและต้องระวางโทษ

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ในกรณีอื่น ๆ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

และในกรณีของการกระทำผิดต่อเนื่องภายหลังการกำหนดโทษ ต้องระวางโทษปรับต่อเนื่องอีกวันละหรือส่วนของวันไม่เกินวันละ 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(2) กรณีไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) หาก

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ตกอยู่ภายใต้กฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักนิติธรรม สัญญา หรือหลักปฏิบัติทางวิชาชีพ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) หรือเป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติตาม

(b) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 46 เพื่อขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขคำสั่ง

หรือได้อุทธรณ์คำสั่งไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (General Division of High Court)

(3) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริต ตลอดจนด้วยวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามหรือให้เกิดผลตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

(4) ในการตัดสินว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาตามอนุมาตรา (1) มีเหตุผลอันควรในการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ให้ศาลพิจารณาว่าประเด็นดังต่อไปนี้

(a) เทคโนโลยีล่าสุดในการปฏิบัติตามคำสั่ง

(b) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามคำสั่งเมื่อเทียบกับวิธีการที่มี และ

(c) ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

43. (1) มาตรานี้ใช้บังคับกับ

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

(i) ได้มีการสื่อสารหรือกำลังสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject statement) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ผ่านตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) หรือ

(ii) ได้มีพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จหรือกำลังมีพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior) ผ่านตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(c) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สามารถควบคุมการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ของผู้ใช้บริการ (end-users) นั้นได้

(d) รัฐมนตรีเห็นว่าผู้ใช้บริการสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Internet access service provider) เพื่อเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location)

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ดำเนินการตามควรเพื่อระงับการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เรียกว่า “คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)” ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)

(3) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ในอนุมาตรา (2) มีความผิด และต้องระวางโทษ

จำคุกไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อวันในระหว่างที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(4) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตในการปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

การอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (Appeals to the General Division of High Court)

44. (1) บุคคลดังต่อไปนี้อาจอุทธรณ์คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง (Appeals to the General Division of High Court) ได้

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ซึ่งได้รับคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction)

(b) เจ้าของบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (holder of specified online account) หรือบุคคลอื่นใดที่ควบคุมบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (any other person with control over specified online account)

(2) ก่อนบุคคลดังกล่าวจะอุทธรณ์ไปยังแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีตามมาตรา 46 ให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) นั้นแล้วรัฐมนตรีได้ปฏิเสธคำร้องขอนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) คำร้องอุทธรณ์อาจยื่นต่อแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎระเบียบของศาล

(4) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงต้องพิจารณาและอาจมีคำตัดสินยืนตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) หรือเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวก็ได้

(5) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ซึ่งอุทธรณ์โดยผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) บัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account) ไม่ได้ใช้เพื่อการสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject statement) หรือมีพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior)

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

(i) ข้อมูลเท็จนั้นไม่ใช่ความเท็จ หรือข้อมูลเท็จนั้นเป็นความจริง

(ii) พฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior) ไม่เป็นพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ

(c) กรณีเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

(6) แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจเพิกถอน (set aside) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ซึ่งอุทธรณ์โดยเจ้าของบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (holder of specified online account) หรือบุคคลที่ควบคุมบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (person having control over specified online account) ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

(a) บัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account) ไม่ได้ใช้เพื่อการสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject statement) ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือไม่มีพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior)

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

(i) ข้อมูลเท็จนั้นไม่ใช่ความเท็จ หรือข้อมูลเท็จนั้นเป็นความจริง

(ii) พฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (subject behavior) ไม่เป็นพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ

(c) บัญชีไม่ใช่บัญชีออนไลน์ปลอม (inauthentic online account) หรือถูกควบคุมโดยบอท (bot) แล้วแต่กรณี

(7) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ซึ่งเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1) ยังคงมีผลบังคับในระหว่างการอุทธรณ์ และจะสิ้นผลบังคับเพียงเพราะถูกเพิกถอนโดยแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือศาลอุทธรณ์ซึ่งได้รับคำอุทธรณ์จากแผนกคดีทั่วไปของศาลสูง หรือสิ้นผลบังคับหรือถูกยกเลิกภายใต้มาตรา 46

(8) โดยคำนึงถึงอนุมาตรา 7 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์อ้างว่าไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ได้ แผนกคดีทั่วไปของศาลสูงอาจสั่งให้ทุเลาการบังคับคำสั่ง (stayed pending) ระหว่างรอคำตัดสินอุทธรณ์

(9) คำตัดสินของแผนกคดีทั่วไปของศาลสูงเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลภายใต้มาตรานี้ถือเป็นที่สุด

(10) กฎระเบียบของศาลอาจกำหนดลักษณะและระยะเวลาในการอุทธรณ์ภายใต้อนุมาตรา (1) และวิธีพิจารณาคำร้องขอให้ทุเลาคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ได้

การออกคำสั่งไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินการทางกฎหมายอื่น (Other causes of action not affected)

45. การออกคำสั่งที่เกี่ยวกับบัญชีออนไลน์ปลอม (inauthentic online account) ไม่มีผลกระทบต่ออำนาจหรือสิทธิของบุคคลใด (รวมทั้งรัฐมนตรี หน่วยงานที่มีอำนาจ หรือรัฐบาล) ในการดำเนินการอื่นใดภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับบัญชีนั้น หรืออำนาจของพนักงานอัยการในการฟ้องคดีภายใต้รัฐบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับบัญชีนั้น

การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Variation or cancellation of Account Restriction Direction)

46. (1) รัฐมนตรีผู้สั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบออกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) อาจสั่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ในเวลาใดก็ได้ โดยต้องส่งประกาศเป็นหนังสือ (written

notice) ไปยังผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ที่ได้รับคำสั่งนั้น

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) ภายใต้อนุมาตรา (1) ได้เมื่อ

(a) รัฐมนตรีเห็นสมควรเองในการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง

(b) ได้รับคำร้องขอให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งโดย

(i) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ที่ได้รับคำสั่งนั้น

(ii) เจ้าของบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account) หรือผู้ที่ควบคุมบัญชีออนไลน์ที่กำหนด (specified online account)

หมวด 7
มาตรการอื่น ๆ (Other Measures)

ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ต้องระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการตามที่กำหนดในสาธารณรัฐสิงคโปร์

47. (1) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ต้องดำเนินการตามสมควร (ทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์) เพื่อให้มั่นใจว่าเมื่อให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลหรือสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต จะไม่เป็นการอำนวยความสะดวกการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการใด ๆ ที่สนับสนุนตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ที่มีข้อมูลเท็จหรือวัสดุต้องห้ามตามคำสั่งในหมวด 3 และคำสั่งในหมวด 4

(2) รัฐมนตรีอาจสั่งให้หน่วยงานที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) กำหนดวิธีการซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจสามารถแจ้งตำแหน่งที่อยู่ข้อมูล (online location) ที่มีข้อมูลเท็จภายใต้คำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 แก่ตนได้

(3) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ถือว่าได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของอนุมาตรา (1) ในการดำเนินการตามควรที่จะไม่สนับสนุนการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการตามที่กำหนดในสาธารณรัฐสิงคโปร์ตามที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (1) หากผู้ให้บริการนั้นได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 62

(4) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ซึ่งไม่ปฏิบัติตามอนุมาตรา (1) มีความผิดและต้องระวางโทษดังนี้

(a) ในกรณีบุคคลธรรมดา ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ในกรณีอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

ประมวลแนวปฏิบัติ (Codes of Practice)

48. (1) หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) อาจออกประมวลแนวปฏิบัติ (codes of practice) สำหรับผู้ให้บริการดังต่อไปนี้

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลประเภทที่กำหนด (prescribed types of digital advertising intermediary)

(b) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตประเภทที่กำหนด (prescribed types of internet intermediary)

เพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มการเปิดเผยข้อมูลของผู้สนับสนุนหรือข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการอันมีเป้าหมายทางการเมืองในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(2) หน่วยงานที่มีอำนาจอาจออกประมวลแนวปฏิบัติ (codes of practice) สำหรับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตประเภทที่กำหนด (prescribed types of internet intermediary) สำหรับวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งดังนี้

(a) เพื่อตรวจสอบ ควบคุมและป้องกันพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (coordinated inauthentic behavior) และการบัญชีออนไลน์โดยมิชอบ (misuse of online accounts)

(b) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

(c) เพื่อแสดงความไม่น่าเชื่อถือของตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลที่มีการประกาศ (declared online location) และตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ซึ่งจัดเก็บ

(i) ข้อมูลจริงซึ่งเป็นหัวข้อของคำสั่งในหมวด 3

(ii) วัสดุใด ๆ ซึ่งเป็นหัวข้อของคำสั่งในหมวด 4

(3) โดยไม่จำกัดอนุมาตรา (1) และ (2) ประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) อาจ

(a) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ดำเนินมาตรการเฉพาะด้วยความระมัดระวังตามสมควรก่อนที่จะเข้าทำข้อตกลงในการสื่อสารเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการอันมีเป้าหมายทางการเมืองในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) เปิดเผยเนื้อหาที่ต้องเสียค่าบริการอันมีเป้าหมายทางการเมืองในสาธารณรัฐสิงคโปร์ต่อสาธารณชนหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนด รวมทั้งเก็บรักษาและทำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานซึ่งบันทึกเนื้อหาดังกล่าวต่อสาธารณชนหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนด

(c) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ดำเนินมาตรการเฉพาะด้วยความระมัดระวังตามสมควร เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (coordinated inauthentic behavior) เกี่ยวกับบัญชีออนไลน์ (online accounts) และเพื่อป้องกันการใช้บัญชีออนไลน์ดังกล่าวอย่างไม่ชอบ

(d) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ดำเนินมาตรการเฉพาะด้วยความระมัดระวังตามสมควร เพื่อป้องกันการปลอมตัวตนของผู้ใช้บริการและป้องกันการใช้บอทโดยไม่ชอบ

(e) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บัญชีออนไลน์ปลอมเพื่อสื่อสารข้อมูลเท็จ (coordinated inauthentic behavior) แก่หน่วยงานที่มีอำนาจ

(f) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) รายหนึ่งรายใดรายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการให้บริการโดยมิชอบของผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) รายอื่นต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ

(g) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) กำหนดวิธีการซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจสามารถแจ้งประกาศคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 แก่ตนได้

(h) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) เก็บบันทึกใดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามส่วนใด ๆ ของประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) และส่งมอบบันทึกดังกล่าวให้กับหน่วยงานที่มีอำนาจในช่วงเวลาที่กำหนด

(f) กำหนดให้ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ดำเนินการตรวจสอบการไม่ปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยที่กำหนด เก็บรักษาบันทึกที่กำหนด และจัดส่งรายงานที่กำหนดต่อหน่วยงานที่มีอำนาจภายในระเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว

(i) กำหนดมาตรการในประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) เพื่อให้กระทำตามในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือทั้งในและนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์

(4) หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจกระทำการดังนี้ในเวลาใด ๆ ก็ได้

(a) เปลี่ยนแปลงประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) รวมทั้งเพิ่มเติม ในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี

(b) ยกเลิกแนวปฏิบัติ

(5) ถ้าบทบัญญัติใดในแนวปฏิบัตินี้ไม่สอดคล้องกับรัฐบัญญัติ ให้ถือว่าบทบัญญัติดังกล่าว

(a) มีผลภายใต้รัฐบัญญัติ

(b) ไม่มีผลบังคับ หากขัดแย้งกับรัฐบัญญัติ

(6) ภายใต้อนุมาตรา (5) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลที่กำหนด (prescribed digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัลประเภทที่กำหนด (prescribed types of digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ทุกราย ต้องปฏิบัติตามประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) หรือส่วนหนึ่งส่วนใดที่เกี่ยวข้อง

(7) หน่วยงานที่รับผิดชอบอาจยกเว้นการบังคับประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของประมวลแนวปฏิบัติ แก่ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(8) ประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) ออกภายใต้มาตรานี้ไม่มีผลในทางกฎหมาย

(9) ภายใต้อนุมาตรา (1) เป้าหมายทางการเมือง (towards a political end) หมายความว่า

(a) การสนับสนุนผลประโยชน์ของพรรคการเมืองหรือกลุ่มบุคคลที่จัดตั้งขึ้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง

(b) การมีอิทธิพลหรือสร้างอิทธิพลเพื่อหวังผลในการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกรัฐสภา หรือประชามติ

(c) การมีอิทธิพลหรือสร้างอิทธิพลเพื่อหวังผลในความเห็นสาธารณะเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประเด็นความขัดแย้งสาธารณะในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(d) การนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายในสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ว่าทั้งฉบับหรือบางส่วน หรือมีการมีอิทธิพลหรือสร้างอิทธิพลต่อกระบวนการนิติบัญญัติหรือผลของกระบวนการดังกล่าวในสาธารณรัฐสิงคโปร์

การอุทธรณ์ไปยังรัฐมนตรี (Appeals to Minister)

49. (1) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) อาจอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี

(2) การอุทธรณ์ภายใต้มาตรานี้

(a) ต้องทำเป็นหนังสือ

(b) ต้องระบุเหตุแห่งการอุทธรณ์ และ

(c) ต้องอุทธรณ์ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) มีผลบังคับ หรือหากการอุทธรณ์เป็นการอุทธรณ์การเปลี่ยนแปลงประมวลแนวปฏิบัติ (a variation of the code of practice) นับแต่วันที่การเปลี่ยนแปลงมีผลบังคับ

(3) รัฐมนตรีอาจกำหนดให้

(a) คู่กรณีที่อุทธรณ์

(b) บุคคลใดซึ่งไม่ใช่คู่กรณีที่อุทธรณ์ แต่ปรากฏต่อรัฐมนตรีว่ามีข้อมูลหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์

ส่งข้อมูลหรือเอกสารใด ๆ เกี่ยวกับการพิจารณาและตัดสินอุทธรณ์ตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยบุคคลดังกล่าวต้องส่งข้อมูลหรือเอกสารแก่รัฐมนตรีในรูปแบบและระยะเวลาที่รัฐมนตรีกำหนด

(4) รัฐมนตรีอาจปฏิเสธคำอุทธรณ์หากผู้อุทธรณ์ไม่ปฏิบัติตามอนุมาตรา (2) หรือ (3)

(5) การอุทธรณ์ไม่มีผลต่อการดำเนินการของส่วนหนึ่งส่วนใดของประมวลแนวปฏิบัติ เว้นแต่รัฐมนตรีจะสั่งการเป็นประการอื่น

(6) รัฐมนตรีอาจตัดสินคำอุทธรณ์โดยการมีคำสั่งยืนยัน เปลี่ยนแปลง หรือกลับส่วนหนึ่งส่วนใดของประมวลแนวปฏิบัติ และตัดสินของรัฐมนตรีถือเป็นที่สุด

(7) กฎข้อบังคับ (Regulations) สำหรับลักษณะการอุทธรณ์ไปยังรัฐมนตรีภายใต้มาตรานี้ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ อาจตราขึ้นภายใต้มาตรา 62

ประกาศให้ปฏิบัติตาม (Notice requiring compliance)

50. (1) ถ้าหน่วยงานที่มีอำนาจมีความเห็นว่าผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) [เรียกว่า “สื่อกลาง (intermediary”] ไม่ปฏิบัติตามประมวลแนวปฏิบัติ หน่วยงานที่มีอำนาจอาจส่งประกาศ (notice) ให้สื่อกลาง

(a) อธิบายรายละเอียดของการไม่ปฏิบัติตามประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice)

(b) ดำเนินการเยียวยาการไม่ปฏิบัติตามประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) ในหรือนอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ ภายในเวลาที่กำหนด

(2) การส่งประกาศในอนุมาตรา (1) อาจทำโดยวิธีการใด ๆ (รวมทั้งวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์) ตามที่กำหนดไปยัง

(a) สื่อกลางตามประกาศนั้น

(b) บุคคลในสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งสื่อกลางได้แต่งตั้งให้มารับประกาศแทน

(3) สื่อกลางใดที่ไม่ปฏิบัติตามประกาศ โดยปราศจากเหตุโดยชอบ มีความผิดและต้องรับโทษดังนี้

(a) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องรับโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

(b) ในกรณีอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

และในกรณีของการกระทำผิดต่อเนื่องภายหลังการกำหนดโทษ ต้องระวางโทษปรับต่อเนื่องอีกวันละหรือส่วนของวันไม่เกินวันละ 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

ประมวลแนวปฏิบัติและประกาศตามมาตรา 50 มีผลบังคับแม้กฎหมายอื่น (Codes of Practice and section 50 notice have effects despite other laws, etc.)

51. (1) ประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) หรือประกาศตามมาตรา 50 ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediary) หรือผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) [เรียกว่า “สื่อกลาง (intermediary)]” ยังคงมีผลบังคับแม้ว่า

(a) จะมีหน้าที่รักษาความลับหรือความเป็นส่วนตัวตามหลักนิติธรรม

(b) จะมีหน้าที่ตามสัญญาหรือตามหลักแนวปฏิบัติทางวิชาชีพ

ทำให้สื่อกลางไม่สามารถปฏิบัติตามข้อบังคับหรือเป็นอุปสรรคไม่ให้สื่อกลางปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น

(2) สื่อกลาง (intermediary) หรือเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของสื่อกลางดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตตลอดจนด้วยวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามหรือให้เกิดผลตามประมวลแนวปฏิบัติ (code of practice) หรือประกาศภายใต้มาตรา 50

หมวด 8
ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลในช่วงเวลาการเลือกตั้งและช่วงเวลาที่กำหนด
(Alternate Authority for Election Period and Specified Periods)

ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลในช่วงเวลาการเลือกตั้ง (Alternate authority for election period)

52. (1) เพื่อความมุ่งประสงค์ของมาตรา 16 มาตรา 28 มาตรา 32 (1) และ (8) มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 43 มาตรา 47 (2) และมาตรา 54 รัฐมนตรีในช่วงการเลือกตั้ง หมายถึง ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง

(2) เพื่อความมุ่งประสงค์ของมาตรา 10 มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 24 (4) มาตรา 31 มาตรา 40 และ มาตรา 46 รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งในช่วงการเลือกตั้ง หมายถึง ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรี

(3) ผู้มีอำนาจเฉพาะกาล คือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง (แล้วแต่กรณี) ก่อนช่วงเวลาการเลือกตั้ง

(4) ต้องมีประกาศการแต่งตั้งผู้มีอำนาจเฉพาะกาลทุกครั้งในรัฐกิจจานุเบกษาก่อนการแต่งตั้งมีผลบังคับ

(5) ห้ามมิให้มีการแต่งตั้งผู้มีอำนาจเฉพาะกาลในระหว่างช่วงเวลาการเลือกตั้งใด ๆ

(6) อำนาจของรัฐมนตรีตามมาตราต่าง ๆ ในอนุมาตรา (1) และอำนาจของรัฐมนตรีตามมาตราต่าง ๆ ในอนุมาตรา (2)

(a) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ๆ หมดอำนาจดังกล่าวในระหว่างช่วงเวลาการเลือกตั้ง และ

(b) ให้ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น ๆ เป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวในระหว่างช่วงเวลาการเลือกตั้ง

(7) ในมาตรานี้และมาตรา 53 “ช่วงเวลาการเลือกตั้ง” หมายความว่า ช่วงเวลาตั้งแต่วันที่มีการออกคำสั่งเลือกตั้งภายใต้มาตรา 24 ของรัฐบัญญัติการเลือกตั้งรัฐสภา (Cap. 218) สำหรับวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาทั่วไป ถึงวัดสุดท้ายก่อนวันเลือกตั้งนั้น

ผู้มีอำนาจเฉพาะกาลสำหรับช่วงเวลาอื่น ๆ (Alternate authority for other periods)

53. (1) รัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งอาจแต่งตั้งผู้มีอำนาจเฉพาะกาลในช่วงเวลาดังกล่าวนอกเหนือจากช่วงเวลาการเลือกตั้งก็ได้

(2) มาตรา 52 (1) ถึง (4) และ (6) ใช้บังคับดังนี้

(a) การอ้างถึงผู้มีอำนาจเฉพาะกาลในบทบัญญัติเหล่านั้น หมายถึง การอ้างถึงผู้มีอำนาจเฉพาะกาลที่ได้รับการแต่งตั้งภายใต้อนุมาตรา (1) และ

(b) การอ้างถึงช่วงเวลาการเลือกตั้งในบทบัญญัติเหล่านั้น หมายถึง การอ้างถึงช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (1)

หมวด 9
บทเบ็ดเตล็ด

คำสั่งแต่งตั้งตัวแทนเพื่อรับและเข้าถึงคำสั่งปิดกั้น (Direction to appoint representation to accept service and access blocking order)

54. (1) รัฐมนตรีอาจสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) สั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด

(a) แต่งตั้งอีกบุคคลหนึ่งในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ทำหน้าที่รับคำสั่งในหมวด 3 คำสั่งในหมวด 4 คำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Directions) หรือประกาศ (notice) ภายใต้มาตรา 50 แทนบุคคลแรก และ

(b) แจ้งชื่อ ที่อยู่และรายละเอียดการติดต่ออื่น ๆ ของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้แก่หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority)

(2) ในกรณี

(a) บุคคลที่เป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในอนุมาตรา (1) และ

(b) รัฐมนตรีเห็นว่า มีผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์เคยใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) เพื่อเข้าถึงข้อความที่เป็นเท็จ โดยการบริการตัวกลางทางอินเทอร์เน็ตที่ให้บริการโดยผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary)

รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ดำเนินการตามควรเพื่อระงับการใช้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary service) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์เรียกว่า “คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)” ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)

(3) ในกรณี

(a) บุคคลนอกเหนือจากผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในอนุมาตรา (1) และ

(b) รัฐมนตรีเห็นว่า มีผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์เคยใช้หรือกำลังใช้บริการของผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) เพื่อเข้าถึงข้อความที่เป็นเท็จ โดยบุคคลนั้น

รัฐมนตรีอาจสั่งการให้องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ดำเนินการตามควรเพื่อระงับการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) โดยผู้ใช้บริการในสาธารณรัฐสิงคโปร์ เรียกว่า “คำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)” ในการนี้ องค์กรพัฒนาและกำกับดูแลสื่อ (IMDA) ต้องออกคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ไปยังผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider)

(4) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order) ในอนุมาตรา (2) มีความผิด และต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อวันในระหว่างที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์

(5) ผู้ให้บริการการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet access service provider) หรือพนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของผู้ให้บริการดังกล่าว ไม่ต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาต่อการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนั้นได้กระทำการด้วยความระมัดระวังตามควรและโดยสุจริตในการปฏิบัติตามคำสั่งระงับการเข้าถึง (Access blocking order)

การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ (Appointment of authorized officers)

55. (1) รัฐมนตรีอาจแต่งตั้ง

(a) เจ้าหน้าที่ตำรวจ

(b) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ใช่ตำรวจ และ

(c) พนักงานของคณะกรรมการตามกฎหมายใด ๆ

ตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควร ให้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการบริหารงานตามรัฐบัญญัตินี้ โดยจะเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะกิจก็ได้

(2) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทุกคนต้องใช้อำนาจตามรัฐบัญญัตินี้ภายใต้คำสั่งทั่วไปหรือคำสั่งพิเศษของรัฐมนตรี

(3) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอาจขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นตามมาตรา 56 หากความช่วยเหลือดังกล่าวมีความจำเป็นและสมเหตุสมผล

(4) รัฐมนตรีต้องออกบัตรประจำตัวให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในอนุมาตรา (1) (b) หรือ (c) โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องพกติดตัวตลอดเวลาที่ใช้อำนาจตามรัฐบัญญัตินี้

(5) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทุกคนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code) (Cap. 224)

อำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (Powers of enforcement)

56. รัฐมนตรีอาจแต่งตั้งโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจให้ใช้อำนาจสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่ระบุไว้ในรายการท้ายรัฐบัญญัติ (Schedule) และในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจดังกล่าว

องค์ประกอบของความผิด (Composition of offences)

57. (1) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรจากรัฐมนตรี มีอำนาจเปรียบเทียบปรับความผิดอันยอมความ (compoundable offence) ตามรัฐบัญญัตินี้ได้ โดยกำหนดเงินค่าปรับได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินค่าปรับสูงสุดที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

(2) เมื่อได้มีการชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเป็นอันสิ้นสุด

(3) ให้นำจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่เก็บได้ภายใต้หมวดนี้เข้าบัญชีกองทุนรวมของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Consolidated Fund)

การกระทำความผิดโดยนิติบุคคล (Offences of corporations)

58. (1) ในกรณีผู้กระทำความผิดตามรัฐบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล (corporations) การดำเนินคดีสำหรับความผิดนั้น จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนา (state of mind) ของนิติบุคคลในการกระทำดังกล่าว ซึ่งพยานหลักฐานดังต่อไปนี้ อาจพิสูจน์ได้ว่านิติบุคคลนั้นกระทำโดยเจตนา

(a) เจ้าหน้าที่ พนักงาน หรือตัวแทนของนิติบุคคลเกี่ยวข้องกับการดำเนินการภายในขอบเขตอำนาจตามนิตินัยหรือพฤตินัย และ

(b) เจ้าหน้าที่พนักงานหรือตัวแทนมีเจตนากระทำการนั้น

(2) ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดในหมวด 2 บุคคล

(a) ซึ่งเป็น

(i) เจ้าหน้าที่ของนิติบุคคล หรือ

(ii) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของนิติบุคคลและอยู่ในฐานะที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และ

(b) ซึ่ง

(i) ให้ความยินยอมหรือรับรู้หรือสมคบคิดกับบุคคลอื่น เพื่อกระทำความผิด

(ii) กระทำการหรือละเว้นกระทำการใด โดยรู้หรือร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคล หรือ

(iii) รู้หรือควรที่จะรู้ว่าเป็นการกระทำความผิดของนิติบุคคล (หรือความผิดในลักษณะเดียวกัน) จะกระทำหรือกำลังกระทำ และไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อป้องกันหรือหยุดยั้งการกระทำความผิดดังกล่าว

ถือว่ากระทำความผิด และต้องรับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคล

(3) บุคคลในอนุมาตรา (2) อาจยกข้อต่อสู้เดียวกันกับนิติบุคคล ในกรณีดังกล่าวบุคคลนั้นมีภาระพิสูจน์เช่นเดียวกันกับนิติบุคคล

(4) ในกรณีที่มีข้อสงสัย มาตรานี้ไม่มีผลต่อการบังคับใช้

(a) หมวด V และ VA ของประมวลกฎหมายอาญา หรือ

(b) รัฐบัญญัติพยานหลักฐาน (Cap. 97) หรือกฎหมายหรือแนวปฏิบัติอื่นใดที่เกี่ยวกับการรับฟังหลักฐาน

(5) ในกรณีที่มีข้อสงสัย อนุมาตรา (2) ไม่มีผลต่อความรับผิดของนิติบุคคลสำหรับความผิดตามรัฐบัญญัตินี้ และมีผลบังคับไม่ว่านิติบุคคลจะถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือไม่

(6) ในมาตรานี้

"นิติบุคคล" หมายรวมถึงห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดภายในความหมายของมาตรา 2 (1) ของรัฐบัญญัติห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิด (Cap. 163A)

"เจ้าหน้าที่" ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคล หมายถึง กรรมการ หุ้นส่วน หัวหน้าผู้บริหารผู้จัดการเลขานุการ หรือเจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลอื่นที่คล้ายกัน และรวมถึง

(a) บุคคลใด ๆ ที่อ้างว่ากระทำในหน้าที่ดังกล่าว และ

(b) ในกรณีที่นิติบุคคลมีการบริหารจัดการกิจการโดยสมาชิก ให้ถือว่าสมาชิกนั้นเป็นกรรมการของนิติบุคคล

"สภาพจิตใจ" ของบุคคล รวมถึง

(a) ความรู้ ความตั้งใจ ความคิดเห็น ความเชื่อหรือวัตถุประสงค์ของบุคคล และ

(b) เหตุผลของบุคคลสำหรับความตั้งใจ ความคิดเห็น ความเชื่อหรือวัตถุประสงค์

ความผิดโดยสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล (Offences by unincorporated associations or partnerships)

59. (1) ในกรณีผู้กระทำความผิดตามรัฐบัญญัตินี้เป็นสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล (**unincorporated associations or partnerships)** การดำเนินคดีสำหรับความผิดนั้นจำเป็นต้องพิสูจน์เจตนา (state of mind) ของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลนั้นในการกระทำดังกล่าว ซึ่งพยานหลักฐานดังต่อไปนี้ อาจพิสูจน์ได้ว่าสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลนั้นกระทำโดยเจตนา

(a) ลูกจ้างหรือตัวแทนของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลเกี่ยวข้องกับการดำเนินการภายในขอบเขตอำนาจตามนิตินัยหรือพฤตินัย และ

(b) ลูกจ้างหรือตัวแทนมีเจตนากระทำการนั้น

(2) ในกรณีที่สมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลกระทำความผิดในหมวด 2 บุคคล

(a) ซึ่งเป็น

(i) เจ้าหน้าที่ของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล หรือ

(ii) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลและอยู่ในฐานะที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และ

(b) ซึ่ง

(i) ให้ความยินยอมหรือรับรู้หรือสมคบคิดกับบุคคลอื่น เพื่อกระทำความผิด

(ii) กระทำการหรือละเว้นกระทำการใด โดยรู้หรือร่วมกระทำความผิดกับสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล หรือ

(iii) รู้หรือควรที่จะรู้ว่าเป็นการกระทำความผิดของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล (หรือความผิดในลักษณะเดียวกัน) จะกระทำ

หรือกำลังกระทำ และไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อป้องกันหรือหยุดยั้งการกระทำความผิดดังกล่าว

ถือว่ากระทำความผิด และต้องรับโทษเช่นเดียวกับสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล

(3) บุคคลในอนุมาตรา (2) อาจยกข้อต่อสู้เดียวกันกับสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล ในกรณีดังกล่าว บุคคลนั้นมีภาระพิสูจน์เช่นเดียวกันกับสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล

(4) ในกรณีที่มีข้อสงสัย มาตรานี้ไม่มีผลต่อการบังคับใช้

(a) หมวด V และ VA ของประมวลกฎหมายอาญา หรือ

(b) รัฐบัญญัติพยานหลักฐาน (Cap. 97) หรือกฎหมายหรือแนวปฏิบัติอื่นใดที่เกี่ยวกับการรับฟังหลักฐาน

(5) ในกรณีที่มีข้อสงสัย อนุมาตรา (2) ไม่มีผลต่อความรับผิดของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลสำหรับความผิดตามรัฐบัญญัตินี้ และมีผลบังคับไม่ว่าสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลจะถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือไม่

(6) ในมาตรานี้

“เจ้าหน้าที่” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล หมายถึง ประธาน เลขา หรือสมาชิกของคณะกรรมการของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล และรวมถึง

(a) บุคคลใด ๆ ที่มีตำแหน่งเทียบเท่าประธาน เลขา หรือสมาชิกของคณะกรรมการของสมาคมหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคล และ

(b) บุคคลใด ๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้กระทำในตำแหน่งข้างต้น

“หุ้นส่วน” หมายรวมถึงบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้กระทำการแทนหุ้นส่วน

“สภาพจิตใจ” ของบุคคล รวมถึง

(a) ความรู้ ความตั้งใจ ความคิดเห็น ความเชื่อหรือวัตถุประสงค์ของบุคคล และ

(b) เหตุผลของบุคคลสำหรับความตั้งใจ ความคิดเห็น ความเชื่อหรือวัตถุประสงค์

เขตอำนาจศาล (Jurisdiction of courts)

60. (1) บุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 15 มาตรา 27 มาตรา 32 (6) มาตรา 34 (5) มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 42 มาตรา 47 หรือมาตรา 50 (3) นอกสาธารณรัฐสิงคโปร์ จะต้องรับโทษในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(2) โดยไม่ต้องคำนึงถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลแขวงหรือศาลมาจิสเตรท (Magistrate’s Court) มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดตามรัฐบัญญัตินี้ และมีอำนาจกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น

การยกเว้นทั่วไป (General exemption)

61.รัฐมนตรีอาจสั่งการโดยการประกาศใน*ราชกิจจานุเบกษา* ยกเว้นการนำบทบัญญัติใด ๆ ในรัฐบัญญัตินี้ ไปใช้บังคับกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดก็ได้

ข้อบังคับ (Regulations)

62. รัฐมนตรีอาจกำหนดข้อบังคับ (regulations) ที่จำเป็นหรือเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติการหรือให้มีผลบังคับตามรัฐบัญญัตินี้ก็ได้

รายการท้ายรัฐบัญญัติ (Schedule)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code)
[Cap. 68]

1. มาตรา 6
2. หมวด 4 (ยกเว้นมาตรา 14 ถึงมาตรา 17)
3. มาตรา 78 (2)
4. มาตรา 81
5. มาตรา 83
6. มาตรา 111 มาตรา 112 และมาตรา 113
7. หมวด 19

กฎข้อบังคับการป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ ค.ศ. 2019
The Protection from Online Falsehoods and Manipulation Regulations 2019

ชื่อและการเริ่มบังคับใช้

1. กฎข้อบังคับนี้ เรียกว่า กฎข้อบังคับการป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ ค.ศ. 2019 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 ตุลาคม 2562

คำจำกัดความ

2. ในกฎข้อบังคับนี้ “ที่อยู่ทางธุรกิจ” หมายถึง

(a) ในกรณีของนิติบุคคล (รวมถึงห้างหุ้นส่วนจำกัด) หรือสมาคมที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้ง ได้แก่

(i) สำนักงานจดทะเบียนหรือสำนักงานใหญ่ในสาธารณรัฐสาธารณรัฐสิงคโปร์ของนิติบุคคลหรือสมาคมที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งนั้น หรือ

(ii) ในกรณีที่ไม่มีสำนักงานจดทะเบียนหรือสำนักงานใหญ่ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้แก่ สถานที่ทำธุรกิจแห่งสุดท้ายของนิติบุคคลหรือสมาคมที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งนั้นในสาธารณรัฐสาธารณรัฐสิงคโปร์

(b) ในกรณีบุคคลธรรมดา ได้แก่ สถานที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ตามปกติหรือสถานที่ประกอบธุรกิจแห่งสุดท้ายของบุคคลนั้นในสาธารณรัฐสาธารณรัฐสิงคโปร์ และ

(c) ในกรณีของห้างหุ้นส่วน (นอกเหนือจากห้างหุ้นส่วนจำกัดความรับผิด) ได้แก่ สำนักงานใหญ่ของห้างหุ้นส่วน หรือสถานที่ประกอบธุรกิจแห่งสุดท้ายของห้างหุ้นส่วนนั้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์

ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (Prescribed internet intermediary)

3. (1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 21 (2) มาตรา 22 (2) และมาตรา 23 (1) (a) ของรัฐบัญญัตินี้

ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary) ได้แก่

(a) Google LLC ในส่วนของ Google Search

(b) Facebook, Inc. ในส่วนของ

(i) Facebook และ

(ii) Instagram

(c) Twitter International ในส่วนของ Twitter

(d) SPH Pte. Ltd. ในส่วนของ HardwareZone.com และ

(e) Baidu, Inc. ในส่วนของ Baidu

(2) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 21 (2) และมาตรา 22 (2) ของรัฐบัญญัตินี้ หน่วยงานดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด (prescribed internet intermediary)

(a) Google LLC ในส่วนของ YouTube

(b) WeChat International Pte Ltd. ในส่วนของ WeChat

(3) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 40 แห่งรัฐบัญญัตินี้ ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตที่ระบุไว้ (prescribed internet intermediary) ได้แก่

(a) Google LLC ในส่วนของ YouTube

(b) Facebook, Inc. ในส่วนของ

(i) Facebook

(ii) Facebook Messenger

(iii) Instagram และ

(iv) WhatsApp

(c) Twitter International ในส่วนของ Twitter

(d) SPH Pte. Ltd. ในส่วนของ HardwareZone.com และ

(e) WeChat International Pte Ltd. ในส่วนของ WeChat

บุคคลตามมาตรา 23 (1) (b) (c) และ (d) แห่งรัฐบัญญัติ

4. (1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 23 (1) (b) แห่งรัฐบัญญัติ ผู้รับอนุญาตตามมาตรา 21 ของรัฐบัญญัติหนังสือพิมพ์และโรงพิมพ์ (บทบัญญัติที่ 206) ได้แก่ Singapore Press Holdings Limited

(2) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 23 (1) (c) แห่งรัฐบัญญัติกิจการกระจายเสียง ผู้รับใบอนุญาตที่ระบุไว้ตามความหมายของมาตรา 2 (1) ของรัฐบัญญัติกิจการกระจายเสียง (บทบัญญัติที่ 28) ได้แก่

(a) Mediacorp Pte. Ltd.

(b) Mediacorp TV Singapore Pte. Ltd.

(c) StarHub Cable Vision Ltd. และ

(d) SingNet Pte. Ltd.

(3) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 23 (1) (d) แห่งรัฐบัญญัติ ผู้ได้รับใบอนุญาตที่ระบุไว้ภายใต้มาตรา 5 ของรัฐบัญญัติโทรคมนาคม (บทบัญญัติที่ 323) ได้แก่

(a) Singtel Mobile Singapore Pte. จำกัด

(b) StarHub Mobile Pte. จำกัด และ

(c) M1 Limited

ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (Digital advertising intermediaries)

5. เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 37 (3) และมาตรา 47 (1) ของรัฐบัญญัติให้กำหนดผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediaries) ได้แก่

(a) Google เกี่ยวกับ Google Ads และ

(b) Facebook, Inc. ในส่วนของ Facebook Audience Network

ข้อกำหนดสำหรับคำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) และคำสั่งในหมวด 4 (Part 3 Direction)

6. คำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) หรือคำสั่งในหมวด 4 (Part 4 Direction) ต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(a) ตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูล (online location) ที่ได้มีการสื่อสารหัวข้อเรื่องหรือเนื้อหา (แล้วแต่กรณี)

(b) เหตุผลในการวินิจฉัยว่าหัวข้อเรื่องหรือข้อความในเนื้อหา (แล้วแต่กรณี) เป็นข้อความเท็จ

(c) ข้อความที่รัฐมนตรีเห็นว่าการออกคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(d) ที่อยู่อีเมลที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 และ

(e) คำร้องขอที่ยื่นต่อรัฐมนตรีเพื่อให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่งในหมวด 4 ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องทำในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังนี้

(i) จัดทำตามแบบฟอร์มจาก Uniform Resource Locator (URL) ที่กำหนดไว้ในคำสั่ง (Direction) หรือ

(ii) หากไม่ได้จัดทำตามแบบฟอร์มข้างต้น ให้ทำตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรา 13 (3) และส่งอีเมลไปยังที่อยู่อีเมลที่ระบุไว้ในคำสั่ง (Direction)

ข้อกำหนดสำหรับประกาศ (Declaration)

7. ประกาศ (Declaration) ต้องมีสาระสำคัญดังนี้

(a) ที่อยู่อีเมลที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีเพื่อระงับการใช้ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกประกาศ และ

(b) คำร้องขอที่ยื่นต่อรัฐมนตรีเพื่อระงับการใช้ เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกประกาศจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องทำในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังนี้

(i) จัดทำตามแบบฟอร์มจาก Uniform Resource Locator (URL) ที่กำหนดไว้ในประกาศ (Declaration) หรือ

(ii) หากไม่ได้จัดทำตามแบบฟอร์มข้างต้น ให้ทำตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรา 13 (3) และส่งอีเมลไปยังที่อยู่อีเมลที่ระบุไว้ในประกาศ (Declaration)

ข้อกำหนดสำหรับคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Directions)

8. คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Directions) ต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(a) รายละเอียดของบัญชีออนไลน์ที่ระบุ (specified online location) ซึ่งเป็นหัวข้อเรื่อง (subject) ของคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์

(b) กฎเกณฑ์ในการแสดงว่า

(i) เนื้อหาที่สื่อสารในบัญชีออนไลน์ที่ระบุ (specified online account) เป็นข้อความเท็จ หรือ

(ii) พฤติกรรมของบุคคลที่ใช้บัญชีออนไลน์ที่ระบุเป็นพฤติกรรมที่น่าสงสัย

(c) กฎเกณฑ์ที่รัฐมนตรีใช้ในการตัดสินว่าบัญชีออนไลน์ที่ระบุเป็น

(i) บัญชีปลอม หรือ

(ii) ควบคุมโดยบอท

(d) ข้อความที่รัฐมนตรีแสดงให้เห็นว่าการออกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์เป็นประโยชน์สาธารณะ

(e) ที่อยู่อีเมลที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอต่อรัฐมนตรีเพื่อเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ และ

(f) คำร้องขอที่ยื่นต่อรัฐมนตรีเพื่อให้เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องทำในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังนี้

(i) จัดทำในแบบฟอร์มจาก Uniform Resource Locator (URL) ที่ระบุไว้ในคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ หรือ

(ii) หากไม่ได้จัดทำในแบบฟอร์มข้างต้น ให้ทำตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรา 13(3) และส่งอีเมลไปยังที่อยู่อีเมลที่ระบุไว้ในคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์

การส่งคำสั่งในหมวด 3 (Service of Part 3 Directions)

9. (1) ภายใต้วรรค (2) การส่งคำสั่งในหมวด 3 หรือการเปลี่ยนแปลงหรือการยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 (มาตรานี้ เรียกว่า “เอกสาร (document)”) ให้กับบุคคลตามคำสั่ง หรือตามการเปลี่ยนแปลงหรือการยกเลิกคำสั่งนั้น ให้ดำเนินการด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) ไว้กับบุคคลนั้น

(b) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) ไว้ตามที่อยู่ทางธุรกิจของบุคคลนั้น

(c) โดยไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสิงคโปร์ของบุคคลนั้น

(d) หากบุคคลนั้นมีที่อยู่อีเมลซึ่งสามารถติดต่อได้ ให้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสารไปยังที่อยู่อีเมลนั้น

(e) หากบุคคลนั้นมีบัญชีที่สร้างขึ้นโดยผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สำหรับบุคคลนั้นในการรับการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ส่งเอกสารในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบัญชีนั้น

(f) หากบุคคลนั้นเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งมีระบบให้ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อกันหรือโพสต์แสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดียหรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ดังกล่าวได้ ให้โพสต์เอกสารในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นบนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น

(g) ถ้าบุคคลนั้นได้แต่งตั้งบุคคล (มาตรานี้ เรียกว่า “ตัวแทนแต่งตั้ง (appointed representative)”) ให้รับเอกสารแทน ให้ส่งเอกสารด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งดังต่อไปนี้

(i) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) นั้นไว้กับตัวแทนแต่งตั้ง

(ii) โดยไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือของตัวแทนแต่งตั้ง หรือ

(iii) หากตัวแทนแต่งตั้งมีที่อยู่อีเมลซึ่งสามารถติดต่อได้ โดยการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสารนั้นไปยังที่อยู่อีเมลนั้น

(2) หากบุคคลที่จะต้องรับเอกสาร

(a) ไม่สามารถพบตัวได้ แม้ได้ดำเนินการส่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว หรือ

(b) ไม่ปรากฏว่า

(i) มีที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสาธารณรัฐสิงคโปร์

(ii) มีที่อยู่อีเมลใด ๆ หรือบัญชีใด ๆ ที่เปิดไว้กับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตสำหรับการใช้บริการสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถใช้บริการได้ภายใต้อนุมาตรา (1)

(iii) เป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต บล็อกหรือเพจบนโซเชียลมีเดียหรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สามารถใช้บริการได้ภายใต้อนุมาตรา (1) และ

(iv) ได้มีการตั้งตัวแทนแต่งตั้งให้รับเอกสารนั้น

ให้ส่งเอกสารดังกล่าวโดยการแจ้งเตือน (notification) ประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้ลงในรัฐกิจจานุเบกษา (GaZette)

(c) ข้อความที่ระบุว่าเป็น “เอกสาร (document)” ดังกล่าว

(d) ข้อความแจ้งว่าบุคคลผู้ต้องรับเอกสารนั้น อาจขอรับเอกสารได้จากหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) โดยการทำหนังสือหรืออีเมลส่งไปยังที่อยู่ที่กำหนดไว้ในคำแจ้งเตือน (notification) หรือโดยวิธีอื่นใดที่กำหนดไว้ในคำแจ้งเตือน (notification)

การส่งคำสั่งในหมวด 4 และคำสั่งอื่น คำสั่งและประกาศอื่น ๆ

10. (1) ภายใต้วรรค (2) ของมาตรานี้ คำสั่ง คำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์ (Account Restriction Direction) หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) ในหมวด 4, คำแจ้งเตือน (notice) ภายใต้มาตรา 50 ของรัฐบัญญัติ, คำสั่ง (direction) ภายใต้มาตรา 54 (1) ของรัฐบัญญัติหรือการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง การยกเลิกคำสั่งจำกัดบัญชีออนไลน์หรือการยกเลิกคำสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ในหมวด 4 (มาตรานี้เรียกรวมว่า “เอกสาร (the document)”) ให้ส่งไปยังบุคคลใด ๆ โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งดังต่อไปนี้

(a) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) ไว้กับบุคคลนั้น

(b) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) ไว้ตามที่อยู่ทางธุรกิจของบุคคลนั้น

(c) โดยไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสิงคโปร์ของบุคคลนั้น

(d) หากบุคคลนั้นมีที่อยู่อีเมลซึ่งสามารถติดต่อได้ ให้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสารไปยังที่อยู่อีเมลนั้น

(e) ถ้าบุคคลนั้นได้แต่งตั้งบุคคล (เรียกว่า “ตัวแทนแต่งตั้ง (appointed representative)”) เพื่อรับเอกสาร ให้ส่งโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งดังต่อไปนี้

(i) โดยการส่งสำเนาเอกสาร (a copy of document) ไว้กับตัวแทนแต่งตั้งนั้น

(ii) โดยการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายของบุคคลนั้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือ

(iii) หากตัวแทนแต่งตั้งมีที่อยู่อีเมลซึ่งสามารถติดต่อบุคคลนั้น ให้ส่งเอกสารนั้นในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังที่อยู่อีเมลนั้น

(2) หากบุคคลผู้จะรับมอบเอกสาร

(a) ไม่สามารถพบตัวได้แม้ได้ใช้วิธีการตามกฎหมายในการส่งแล้ว หรือ

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(i) ไม่ปรากฏว่ามีที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(ii) ไม่ปรากฏว่ามีที่อยู่อีเมลใด ๆ ที่สามารถใช้รับมอบเอกสารได้ตามวรรค (1) และ

(iii) ไม่ปรากฏว่ามีการแต่งตั้งตัวแทนแต่งตั้งให้รับมอบเอกสารนั้น

ให้ส่งเอกสารดังกล่าวโดยการแจ้งเตือน (notification) ประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้ลงในรัฐกิจจานุเบกษา (GaZette)

(c) ข้อความระบุว่าเป็น “เอกสาร (Document)”

(d) ข้อความว่าบุคคลนั้นถือว่าได้รับเอกสารนั้นจากหน่วยงานผู้มีอำนาจ (Competent Authority)

เป็นลายลักษณ์อักษรส่งไปยังที่อยู่หรือที่อยู่อีเมลตามประกาศ หรือโดยวิธีอื่นใดที่ระบุไว้ในประกาศ

การดำเนินการตามสมควรภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 32 (11) ของรัฐบัญญัติ

11. (1) การดำเนินการตามสมควรภายใต้มาตรา 32 (5) (b) ของรัฐบัญญัติ ได้แก่ การส่งสำเนาประกาศ (Declaration) หรือการดำเนินการตามสมควรภายใต้มาตรา 32 (10) (b) ของรัฐบัญญัติ ได้แก่ การส่งสำเนาคำแจ้งเตือน (notice) การระงับการเปลี่ยนแปลงหรือการยกเลิกประกาศ (เรียกว่า “คำแจ้งเตือน (notice)”) ไปยังเจ้าของหรือผู้ดำเนินการตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลดังต่อไปนี้

(a) โดยการส่งสำเนาประกาศหรือคำแจ้งเตือนไว้กับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

(b) โดยการส่งสำเนาประกาศหรือคำแจ้งเตือนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจของเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

(c) โดยการโพสต์ประกาศหรือคำแจ้งเตือนทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายที่ติดต่อได้ของเจ้าของหรือผู้ดำเนินการในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(d) หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินการมีที่อยู่อีเมลในการติดต่อสื่อสาร ให้ส่งสำเนาประกาศหรือคำแจ้งเตือนในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังที่อยู่อีเมลนั้น

(e) หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินการมีบัญชีที่สร้างขึ้นโดยผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สำหรับบุคคลดังกล่าวในการรับส่งการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ของเอกสาร ให้ส่งประกาศหรือคำแจ้งเตือนในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังบัญชีนั้น

(f) หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินการดูแลเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนเว็บไซต์โซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ และเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีกลไกในการติดต่อกับบุคคลหรือการโพสต์ความคิดเห็นบนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยการโพสต์ประกาศหรือคำแจ้งเตือนในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนโซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น

(2) หากบุคคลที่ถูกระบุตัวเป็นผู้รับประกาศ

(a) ไม่สามารถพบตัวได้แม้ได้ใช้วิธีการตามกฎหมายในการส่งแล้ว หรือ

(b) ต้องด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(i) ไม่ปรากฏว่ามีที่อยู่ทางธุรกิจหรือที่อยู่ตามปกติหรือที่อยู่สุดท้ายในสาธารณรัฐสิงคโปร์

(ii) ไม่ปรากฏว่าไม่มีที่อยู่อีเมลใด ๆ หรือบัญชีที่สร้างขึ้นกับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediary) สำหรับใช้ในการรับส่งการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ตามวรรค (1) และ

(iii) ไม่ปรากฏว่ามีเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต บล็อก หรือเพจบนเว็บไซต์โซเชียลมีเดีย หรือเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการส่งตามวรรค 1

ให้ส่งประกาศ (Declaration) นั้นโดยในคำแจ้งเตือนต้องมีข้อความดังต่อไปนี้ลงในรัฐกิจจานุเบกษา

(c) ข้อความระบุว่าเป็น “ประกาศ (Declaration)”

(d) ข้อความระบุว่า บุคคลที่ถูกระบุตัวเป็นผู้รับประกาศอาจขอรับประกาศนั้นได้จากหน่วยงานผู้มีอำนาจ (Competent Authority) โดยทำเป็นหนังสือขอไปยังที่อยู่หรือที่อยู่อีเมลตามคำแจ้งเตือน หรือโดยวิธีอื่นใดที่ระบุไว้ในคำแจ้งเตือน

กำหนดระยะเวลาสำหรับมาตรา 33 (1) (a) มาตรา 34 (1) (a) และมาตรา 37 (1), (2) และ (3) ของรัฐบัญญัติ

12. เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 33 (1) (a), 34 (1) (a) และ 37 (1), (2) และ (3) ของรัฐบัญญัติ

ระยะเวลาที่กำหนดคือ 10 วันทำการติดต่อกัน (ไม่รวมวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์)

คำร้องขอเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่ง (Direction) หรือคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Remedial Order) หรือคำร้องขอระงับ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกประกาศ (Declaration)

13. (1) มาตรานี้ใช้บังคับกับ

(a) คำร้องขอเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก

(i) คำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) ภายใต้มาตรา 19 (2) (b) แห่งรัฐบัญญัติ

(ii) คำสั่งหรือคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในหมวด 4 (Part 4 Direction) ภายใต้มาตรา 31 (2) (b) ของรัฐบัญญัติ และ

(iii) คำสั่งจำกัดบัญชีภายใต้มาตรา 46 (2) (b) ของรัฐบัญญัติ และ

(b) คำร้องขอเพื่อระงับ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกประกาศ (Declaration) ภายใต้มาตรา 32 (9) (b) ของรัฐบัญญัติ

(2) คำร้องขอในวรรค (1)

(a) ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

(b) ต้องดำเนินการดังนี้

(i) จัดทำตามแบบฟอร์มที่อาจได้รับจาก Uniform Resource Locator (URL) ในคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่ง คำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งจำกัดบัญชีในหมวด 4 แล้วแต่กรณี หรือ

(ii) หากไม่ได้จัดทำตามแบบฟอร์มข้างต้น ให้จัดทำให้เป็นไปตามข้อกำหนดในวรรค (3) และ

(c) ต้องส่งไปยังที่อยู่อีเมลที่กำหนดไว้

(i) ในคำสั่งในหมวด 3 หรือคำสั่ง คำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งจำกัดบัญชีในหมวด 4 แล้วแต่กรณี

(ii) บนเว็บไซต์ของสำนักงาน POFMA ที่ http://www.pofmaoffice.gov.sg.

(3) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวรรค (2) (b) (ii) ต้องปฏิบัติดังนี้

(a) คำร้องขอต้องระบุ

(i) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องขอ

(ii) ชื่อและที่อยู่ของตัวแทนแต่งตั้งหรือตัวแทนตามกฎหมายของผู้ร้องขอ (หากมี) และ

(iii) ที่อยู่ในสาธารณรัฐสิงคโปร์หรือที่อยู่อีเมล ในการส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคำร้องขอ

(b) คำร้องขอต้องมีข้อความดังนี้

(i) สรุปเหตุผลสำหรับคำร้องขอเพื่อ

(A) เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกคำสั่งในหมวด 3 (Part 3 Direction) หรือคำสั่งคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งจำกัดบัญชีในหมวด 4 (Part 4 Direction)

(B) ระงับ เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกประกาศ (Declaration)

(ii) ข้ออ้างสำหรับประเด็นแต่ละประเด็นในคำร้องขอ และ

(iii) คำขอบรรเทาทุกข์ของผู้ร้องขอ

(c) คำร้องขอต้อง

(i) แนบสำเนาคำสั่งในหมวด 3, คำสั่ง คำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งจำกัดบัญชีในหมวด 4 หรือ

(ii) หากไม่มีสำเนาคำสั่งข้างต้น ให้ระบุคำสั่งที่เกี่ยวข้องในหมวด 3, คำสั่ง คำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือคำสั่งจำกัดบัญชีที่เกี่ยวข้องในหมวด 4

(d) คำร้องขอต้องแนบเอกสารทั้งหมดที่สนับสนุนข้ออ้างและเหตุผลตามคำร้องขอ และ

(e) คำร้องขอต้องลงลายมือชื่อและลงวันที่โดยผู้ร้องขอ หรือโดยตัวแทนแต่งตั้งหรือตัวแทนตามกฎหมาย

ระยะเวลาในวินิจฉัยคำร้องขอตามมาตรา 13

14. (1) รัฐมนตรีต้องออกหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยภายใน 2 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอตามมาตรา 13 (1) และส่งตามมาตรา 13 (2) (c)

(2) เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรค (1) คำร้องขอตามมาตรา 13 (1) ที่ได้รับในวันทำการก่อน 16.00 น. ถือว่าได้รับในวันทำการนั้น และในกรณีอื่น ๆ ถือว่าได้รับในวันทำการถัดไป

(3) ถ้ารัฐมนตรีไม่ออกหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยภายในกำหนดเวลาที่กล่าวถึงในวรรค (1) ถือว่าคำร้องขอตามมาตรา 13 (1) ถูกปฏิเสธ

(4) ในมาตรานี้ “วันทำงาน” หมายความว่า วันอื่นใดนอกจากวันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ

ประมวลหลักการปฏิบัติ (Codes of practice)

15. (1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 48 (1) ประกอบมาตรา 48 (3) ของรัฐบัญญัติ หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) อาจออกประมวลหลักการปฏิบัติ (Codes of practice) เพื่อใช้กับกรณีดังต่อไปนี้

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางโฆษณาดิจิทัล (digital advertising intermediaries) ดังต่อไปนี้

(i) Google ในส่วนของ Google Ads

(ii) Facebook, Inc. ในส่วนของ Facebook Audience Network และ

(b) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediaries) ดังต่อไปนี้

(i) Google LLC ในส่วนของ

(a) Google Search และ

(b) YouTube

(ii) Facebook, Inc. ในส่วนของ

(a) Facebook และ

(b) Instagram

(iii) Twitter International ในส่วนของ Twitter

(iv) SPH Pte. Ltd. ในส่วนของ HardwareZone.com

(v) WeChat International Pte Ltd. ในส่วนของ WeChat

(vi) Baidu, Inc. ในส่วนของ Baidu

(2) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 48 (2) ประกอบมาตรา 48 (3) ของรัฐบัญญัติ หน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) อาจออกประมวลหลักการปฏิบัติ (Codes of practice) เพื่อใช้กับผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ต (internet intermediaries)

(a) Google LLC ในส่วนของ

(i) Google Search และ

(ii) YouTube

(b) Facebook, Inc. ในส่วนของ

(i) Facebook และ

(ii) Instagram

(c) Twitter International ในส่วนของ Twitter

(d) SPH Pte. Ltd. ในส่วนของ HardwareZone.com

(e) WeChat International Pte Ltd. ในส่วนของ WeChat

(f) Baidu, Inc. ในส่วนของ Baidu

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 54 (1) แห่งรัฐบัญญัติ

16. (1) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรา 54 (1) แห่งรัฐบัญญัติ หลักเกณฑ์ตามมาตรา ดังกล่าว ได้แก่

(a) ผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางทางอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นตัวกลางในการให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งเข้าถึงโดยผู้เยี่ยมชมที่ไม่ซ้ำกันอย่างน้อย 500,000 คน ในหรือจากสาธารณรัฐสิงคโปร์ต่อเดือนโดยเฉลี่ยในช่วงเวลาใดก็ได้ สามเดือนติดต่อกัน หรือ

(b) เจ้าของเว็บไซต์หรือผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีผู้เข้าชมที่ไม่ซ้ำกันอย่างน้อย 100,000 คนในหรือจากสาธารณรัฐสิงคโปร์ต่อเดือนโดยเฉลี่ยในช่วงเวลาใดก็ได้ สามเดือนติดต่อกัน

(2) เพื่อหลีกเลี่ยงข้อสงสัย ในกรณีที่จำนวนผู้เข้าชมที่ไม่ซ้ำกันในหรือจากสาธารณรัฐสิงคโปร์ลดลงต่ำกว่าจำนวนที่ระบุไว้ในวรรค (1) ภายหลังระยะเวลาสามเดือน ไม่ต้องนำมาพิจารณา

(3) ภายในมาตรานี้ “เวลาที่เกี่ยวข้อง” หมายถึง เวลาที่มีการออกคำสั่งตามมาตรา 54 (1) ของรัฐบัญญัติ

7. คำแปลกฎหมายว่าด้วยข้อความที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวง (Fake News) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับ Hate Speech และ Fake News)

มาตรา 86

การเผยแพร่เนื้อหาโฆษณาชวนเชื่อขององค์กรที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(1) ผู้ใดเผยแพร่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือผลิต จัดเก็บ นำเข้า หรือส่งออกหรือทำให้ปรากฏต่อสาธารณะผ่านสื่อที่ใช้จัดเก็บข้อมูลเพื่อเผยแพร่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือในต่างประเทศ ซึ่งสื่อโฆษณาชวนเชื่อ

1. เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐได้ประกาศให้เป็นองค์กรที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรที่ต้องคำตัดสินถึงที่สุดให้เป็นองค์กรตัวแทนของพรรคดังกล่าว
2. เกี่ยวกับองค์กรที่ต้องห้ามตามคำตัดสินถึงที่สุดว่าขัดรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อแนวคิดของความเข้าใจระหว่างประเทศหรือที่ต้องตัดสินถึงที่สุดให้เป็นองค์กรตัวแทนขององค์กรที่ต้องห้ามดังกล่าว
3. เกี่ยวกับรัฐบาล องค์กร หรือสถาบันที่อยู่นอกขอบเขตของรัฐบัญญัตินี้ซึ่งดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองใดหรือองค์กรใดที่อ้างถึงในวรรค 1 และ 2 ของอนุมาตรานี้ หรือ
4. อันเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่มีเนื้อหาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมขององอดีตองค์กรสังคมนิยมแห่งชาติ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(2) เนื้อหาโฆษณาชวนเชื่อตามความหมายของอนุมาตรา (1) เป็นเพียงวัสดุ (มาตรา 11 (3)) ซึ่งมีเนื้อหาที่ขัดต่อระเบียบขั้นพื้นฐานประชาธิปไตยเสรีหรือแนวคิดของความเข้าใจระหว่างประเทศ

(3) อนุมาตรา (1) ไม่ใช้บังคับกับกรณีที่เนื้อหาโฆษณาชวนเชื่อหรือการกระทำนั้นเป็นการให้บริการข้อมูลของพลเมือง เพื่อป้องกันกิจกรรมที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อส่งเสริมศิลปะหรือวิทยาศาสตร์การวิจัยหรือการสอน การรายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือในอดีต หรือกรณีที่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน

(4) หากเป็นความผิดเล็กน้อย ศาลอาจสั่งลงโทษปรับ

มาตรา 86a

การใช้สัญลักษณ์ขององค์กรที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(1) ผู้ใด

1. เผยแพร่สัญลักษณ์ของพรรคการเมืองหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 86 อนุมาตรา (1) วรรค 1 วรรค 2 และ วรรค 4 ภายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือใช้ในที่สาธารณะ ในการประชุม หรือใช้ในวัสดุ (มาตรา 11 (3)) ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ด้วยตนเองหรือไม่ก็ตาม หรือ
2. ผลิต จัดเก็บ นำเข้า หรือส่งออกวัตถุใดที่แสดงภาพหรือมีสัญลักษณ์ดังกล่าวเพื่อเผยแพร่หรือใช้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือต่างประเทศในลักษณะที่อ้างถึงใน 1 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือโทษปรับ

(2) สัญลักษณ์ตามความหมายของอนุมาตรา (1) หมายถึง ธง เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องแบบ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน คำขวัญ และรูปแบบของการทักทาย ทั้งนี้ให้รวมถึงสัญลักษณ์อันอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า หมายถึง สัญลักษณ์ดังกล่าวด้วย
(3) มาตรา 86 (3) และ (4) ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 89a
การตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ
(1) ผู้ใดตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึง 10 ปี 'ความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ' หมายถึง ความผิดต่อชีวิตในกรณีตามมาตรา 211 หรือมาตรา 212 หรือต่อเสรีภาพส่วนบุคคลในตามมาตรา 239a หรือมาตรา 239b อันมีวัตถุประสงค์เพื่อบ่อนทำลายการดำรงอยู่หรือความมั่นคงของรัฐหรือขององค์กรระหว่างประเทศ หรือทำลายล้างทำลายผลทางกฎหมาย หรือล้มล้างหลักการแห่งรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
(2) อนุมาตรา (1) ใช้ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดที่เตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐโดย
1. สั่งให้ผู้อื่น หรือรับคำสั่งจากผู้อื่น เพื่อทำการผลิตหรือใช้อาวุธปืน วัตถุระเบิด อุปกรณ์ระเบิดหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อความไม่สงบ วัสดุฟิชชันหรือสารกัมมันตภาพรังสีอื่น ๆ สารที่มีหรือสามารถก่อให้เกิดสารพิษอื่น ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อุปกรณ์พิเศษที่จำเป็นในการกระทำความผิด หรือทักษะอื่นใดอันอาจนำไปใช้ในการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1)
2. ผลิต จัดหา เพื่อตนเองหรือผู้อื่น จัดเก็บหรือจัดหาอาวุธ สารหรืออุปกรณ์อื่นใดตามวรรค 1 หรือ
3. จัดหาหรือจัดเก็บวัตถุหรือสารที่จำเป็นในการผลิตอาวุธ สารหรืออุปกรณ์ตามวรรค 1
(2a) ให้ใช้อนุมาตรา (1) โดยอนุโลมกับผู้ตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐโดยการเดินทางออกจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ หรือการกระทำภายใต้ อนุมาตรา (2) วรรค 1 เพื่อเข้าสู่สภาวะที่มีการฝึกอบรมและการให้คำแนะนำภายใต้ความหมายตาม อนุมาตรา (2) วรรค 1
(3) ให้ใช้อนุมาตรา (1) โดยอนุโลมหากมีการตระเตรียมการในต่างประเทศ หากการตระเตรียมการดังกล่าวเกิดขึ้นนอกอาณาเขตของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปให้ใช้อนุมาตรา (1) โดยอนุโลมหากการตระเตรียมการนั้นเป็นกระทำโดยผู้มีสัญชาติเยอรมัน หรือชาวต่างชาติที่มีรายได้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือเป็นการตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐในเยอรมนีหรือต่อผู้มีสัญชาติเยอรมัน
(4) กรณีตามอนุมาตรา (3) ประโยค 2 การฟ้องคดีต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลกลาง หากการตระเตรียมการดังกล่าวเกิดขึ้นภายในอาณาเขตของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปการฟ้องคดีต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลกลางหากการตระเตรียมการดังกล่าวไม่ได้กระทำโดยผู้มีสัญชาติเยอรมัน หรือเป็นการตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือต่อผู้มีสัญชาติเยอรมัน
(5) กรณีการตระเตรียมการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงน้อย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี
(6) ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมความประพฤติ (มาตรา 68 (1))

(7) ตามดุลยพินิจของศาลอาจลดโทษ (มาตรา 49 (2)) หรือสั่งลงโทษปรับตามบทบัญญัตินี้หาก ผู้กระทำความผิดยับยั้งการตระเตรียมการเสียเองสำหรับความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ และป้องกันหรือลดทอนอันตรายอันเกิดจากการกระทำความผิดดังกล่าว และรู้ว่าผู้อื่นยังคงตระเตรียมการหรือกระทำความผิดต่อไป หรือหากผู้กระทำความผิดยับยั้งไม่ให้การกระทำความผิดสำเร็จเสียเอง หากมีการป้องกันหรือลดทอนเป็นอย่างมากอันตรายอันอาจเกิดขึ้น หรือมีการป้องกันความผิดที่ร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐที่มิได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิด เพียงความสมัครใจและพยายามอย่างจริงจังในการยับยั้งอันตรายนั้นถือว่าเพียงพอแล้ว

มาตรา 90

การหมิ่นประมาทประธานาธิบดีของสหพันธ์สาธารณรัฐ

(1) ผู้ใดหมิ่นประมาทประธานาธิบดีของสหพันธ์สาธารณรัฐในที่สาธารณะ ในที่ประชุม หรือโดยการเผยแพร่เนื้อหา (มาตรา 11 (3)) ต้องโทษจำคุกระหว่างสามเดือนถึงห้าปี

(2) ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำผิดนั้นไม่รุนแรง ศาลอาจมีดุลยพินิจลดโทษ (มาตรา 49 (2)) ได้เว้นแต่จะเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา 188

(3) หากการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายหมิ่นประมาท (มาตรา 187) หรือหากการกระทำดังกล่าวเป็นการสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งต่อต้านความมั่นคงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยเจตนา หรือเป็นการขัดต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญ ต้องโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี

(4) การดำเนินคดีภายใต้มาตรานี้สามารถกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากประธานาธิบดีของสหพันธ์รัฐเท่านั้น

มาตรา 91

คำแนะนำให้การกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ

(1) ผู้ใด

1. เผยแพร่หรือให้ผู้อื่นเข้าถึงวัสดุ (มาตรา11 (3)) ซึ่งมีเนื้อหาที่เป็นคำแนะนำให้การกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ (มาตรา 89a (1)) หากการเผยแพร่นั้นเอื้อต่อการส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นตระเตรียมการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ

2. ได้รับวัสดุตามวรรค 1 เพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อรัฐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(2) อนุมาตรา (1) วรรค 1 ไม่บังคับใช้ หาก

1. การกระทำดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลต่อสังคม ป้องกันกิจกรรมต่อต้านรัฐธรรมนูญ ศิลปะและวิทยาศาสตร์ การวิจัยหรือการสอน การรายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือในประวัติศาสตร์หรือวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน หรือ

2. การกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพที่ชอบด้วยกฎหมายหรือทางราชการเท่านั้น

(3) กรณีกระทำความผิดไม่ร้ายแรง ศาลอาจสั่งลงโทษปรับ

มาตรา 100a

การปลอมแปลงเอกสารโดยทุจริต

(1) ผู้ใด โดยเจตนาหรือโดยรู้อยู่ ยินยอมให้มีการปลอมหรือแปลงวัตถุ รายงานเกี่ยวกับตน หรือคำยืนยันข้อมูลอันเป็นเท็จ เพื่อให้ปรากฏต่อบุคคลอื่นหรือสาธารณชน อันมีผลสำคัญต่อความมั่นคงภายนอกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพื่อหลอกลวงให้ต่างประเทศเชื่อว่าสิ่งดังกล่าวนั้นเป็นของจริงหรือเป็นข้อมูลจริง อันอาจทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อความมั่นคงภายนอกของสหพันธ์สาธารณรัฐหรือความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี

(2) ผู้ใดผลิตวัตถุดังกล่าวโดยการปลอมหรือแปลง หรือจัดหาวัตถุดังกล่าวเพื่อให้เป็นที่สนใจของผู้อื่นหรือเป็นที่รู้จักของสาธารณชน ในลักษณะตามอนุมาตรา (1) เพื่อหลอกลวงต่างประเทศ อันก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงภายนอกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือความสัมพันธ์กับอำนาจต่างประเทศต้องรับโทษตามอนุมาตรา (1)

(3) ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษตามกฎหมาย

(4) ผู้ใดกระทำความผิดอย่างร้ายแรงต้องระวางโทษจำคุกอย่างน้อยหนึ่งปี เมื่อผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงภายนอกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือต่อความสัมพันธ์กับต่างประเทศปีถือว่าเป็นการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง

มาตรา 111

การยุยงส่งเสริมให้กระทำความผิด

(1) ผู้ใดในที่สาธารณะ ในที่ประชุม หรือโดยการเผยแพร่วัสดุ (มาตรา11 (3)) ยุยงให้มีการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด (มาตรา 26)

(2) หากการกระทำความผิดในการยุยงส่งเสริมนั้นไม่สำเร็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับบทลงโทษข้างต้นต้องไม่รุนแรงกว่าบทลงโทษหากการกระทำความผิดในการยุยงส่งเสริมนั้นสำเร็จ (อนุมาตรา (1)); มาตรา 49 (1) วรรค 2 ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 126

การรบกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยข่มขู่ว่าจะกระทำความผิด

(1) ผู้ใด ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ข่มขู่ที่จะกระทำ

1. การก่อความไม่สงบตามมาตรา 125a ประโยค 2 วรรค 1 ถึง 4

2. การฆ่าคนตายโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย (มาตรา 211) การฆ่าคนตาย (มาตรา 212) หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (มาตรา 6 ของประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ) หรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (มาตรา 7 ประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ) หรืออาชญากรรมสงคราม (มาตรา 8, 9, 10, 11 หรือ 12 ของประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ)

3. การทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัส (มาตรา 226)

4. ความผิดต่อเสรีภาพส่วนบุคคลตามมาตรา 232 (3) ประโยค 2 มาตรา 232a (3) (4) หรือ (5) มาตรา 232b (3) หรือ (4) มาตรา 233a (3) หรือ (4) อันเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามมาตรา 234, 234a, 239a หรือ 239b

5. การชิงทรัพย์หรือกรรโชกทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือบังคับขู่เข็ญ (มาตรา 249 ถึง 251 หรือ มาตรา 255)

6. ความผิดอาญาร้ายแรงอันเป็นภัยสาธารณะตามมาตรา 306 ถึง 306c หรือมาตรา 307 (1) ถึง (3) มาตรา 308 (1) ถึง (3) มาตรา 309 (1) ถึง (4) มาตรา 313 มาตรา 314 หรือมาตรา 315 (3) มาตรา 315b (3) มาตรา 316a (1) หรือ (3) มาตรา 316c (1) หรือ (3) หรือมาตรา 318 (3) หรือ (4) หรือ
7. ความผิดอันเป็นภัยต่อสาธารณะตามมาตรา 309 (6) มาตรา 311 (1) มาตรา 316b (1) มาตรา 317 (1) หรือมาตรา 318 (1) หากเป็นความผิดที่ไม่รุนแรง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ
(2) ผู้ใด โดยเจตนาหรือโดยรู้อยู่ กระทำการอันเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยแสร้งว่าการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่อ้างถึงในอนุมาตรา (1) นั้นกำลังจะเกิดขึ้น ต้องระวางโทษตามกฎหมายเช่นกัน

มาตรา 129
การก่อตั้งองค์กรอาชญากรรม
(1) ผู้ใดก่อตั้งองค์กรหรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรอันมีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่มุ่งเป้าไปที่การกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกสูงสุดอย่างน้อยสองปีต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ ผู้ใดสนับสนุนองค์กรดังกล่าว หรือจัดหาสมาชิกหรือผู้สนับสนุนให้กับองค์กรดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ
(2) องค์กรดังกล่าวคือบุคคลมากกว่าสองคนรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ดำรงอยู่เป็นเวลานาน ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีการกำหนดบทบาทอย่างเป็นทางการสำหรับสมาชิก การรักษาสมาชิกภาพ หรือโครงสร้างขององค์กรหรือไม่ก็ตาม และมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการทำลายประโยชน์ส่วนรวม
(3) อนุมาตรา (1) ไม่ใช้บังคับ
1. หากองค์กรดังกล่าวเป็นพรรคการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางไม่ได้ประกาศว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ
2. หากการกระทำความผิดนั้นมีนัยสำคัญเพียงเล็กน้อยสำหรับวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมนั้น หรือ
3. หากวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมขององค์กรนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดภายใต้มาตรา 84 ถึง 87
(4) ความพยายามในการจัดตั้งองค์กรที่อ้างถึงภายใต้อนุมาตรา (1) ประโยค 1 และอนุมาตรา (2) ต้องระวางโทษตามกฎหมาย
(5) สำหรับการกระทำความผิดภายใต้อนุมาตรา (1) ประโยค 1 อันเป็นความผิดอันร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี ความผิดอันร้ายแรงคือการกระทำความผิดโดยผู้กระทำความผิดเป็นระดับหัวหน้าหรือบุคคลที่ดำเนินการอยู่เบื้องหลังขององค์กรดังกล่าว สำหรับการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) ประโยค 1 หากวัตถุประสงค์ หากวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมขององค์กรดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดตาม มาตรา 100b (2) วรรค 1 (a), (c), (d), (e) และ (g) ถึง (m) และวรรค 2 ถึง 5 และ 7 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยกเว้นการกระทำความผิดตามมาตรา 100b (2) วรรค 1 (g) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 239a และมาตรา 239b ของกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึง 10 ปี
(6) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) และ (4) มีความผิดเล็กน้อยหรือการกระทำความผิดมีนัยสำคัญน้อย ศาลอาจสั่งลงโทษปรับ
(7) ศาลอาจมีดุลยพินิจให้ลดโทษ (มาตรา 49 (2)) หรืองดเว้นการกำหนดโทษตามบทบัญญัติเหล่านี้หากผู้กระทำความผิด

1. ใช้ความพยายามด้วยความสมัครใจและจริงจังที่จะขัดขวางการดำรงอยู่ขององค์กรดังกล่าวหรือป้องกันการกระทำความผิดอันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรดังกล่าวหรือ
2. เปิดเผยแผนการกระทำความผิดให้แก่ผู้มีอำนาจโดยสมัครใจเพื่อให้มีการป้องกันการกระทำความผิดได้ทันท่วงที หากผู้กระทำความผิดประสบความสำเร็จในการขัดขวางการดำรงอยู่ขององค์กรหรือองค์กรนั้นไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยผู้กระทำความผิดมิต้องใช้ความพยายามใด ๆ ถือว่าไม่มีความรับผิดทางอาญา

มาตรา 129a
การก่อตั้งองค์กรก่อการร้าย
(1) ผู้ใดก่อตั้งองค์กร (มาตรา 129 (2)) อันมีวัตถุประสงค์หรือดำเนินกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อ
1. การฆ่าคนตายโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย (มาตรา 211) การฆ่าคนตาย (มาตรา 212) หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (มาตรา 6 ของประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ) หรืออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (มาตรา 7 ประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ) หรืออาชญากรรมสงคราม (มาตรา 8, 9, 10, 11 หรือ 12 ของประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ) หรือ
2. ความผิดต่อเสรีภาพส่วนบุคคลตามมาตรา 239a หรือมาตรา 239b
3. (ยกเลิก)
หรือผู้ใดเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึง 10 ปี
(2) ผู้ใดจัดตั้งองค์กรอันมีวัตถุประสงค์หรือดำเนินกิจกรรม
1. เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจอย่างร้ายแรงตาม มาตรา 226
2. เพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 303b มาตรา 305 มาตรา 305a หรือความผิดที่ก่อให้เกิดภัยสาธารณะตาม มาตรา 306 ถึง 306c หรือมาตรา 307 อนุมาตรา (1) ถึง (3) มาตรา 308 อนุมาตรา (1) ถึง (4) มาตรา 309 อนุมาตรา (1) ถึง (5) มาตรา 313 มาตรา 314 หรือมาตรา 315 อนุมาตรา (1) อนุมาตรา (3) หรืออนุมาตรา (4) มาตรา 316b อนุมาตรา (1) หรือ อนุมาตรา (3) หรือมาตรา 316c อนุมาตรา(1) ถึง (3) หรือ มาตรา 317 อนุมาตรา (1)
3. เพื่อกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 330a อนุมาตรา (1) ถึง (3)
4. เพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 19 อนุมาตรา (1) ถึง (3) มาตรา 20 อนุมาตรา (1) หรือ (2) มาตรา 20a อนุมาตรา (1) ถึง (3) มาตรา 19 อนุมาตรา (2) วรรค 2 หรือ อนุมาตรา (3) วรรค 2 มาตรา 20 อนุมาตรา (1) หรือ (2) หรือมาตรา 20a อนุมาตรา (1) ถึง (3) ทั้งนี้ให้ใช้ร่วมกับมาตรา 21 หรือตามมาตรา 22a อนุมาตรา (1) ถึง (3) ของพระราชบัญญัติควบคุมอาวุธสงครามโดยอนุโลม หรือ
5. เพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 51 อนุมาตรา (1) ถึง (3) แห่งพระราชบัญญัติอาวุธ
หรือ ผู้ใดเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรดังกล่าว หากมีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามวรรค 1 ถึง 5 อันมีจุดมุ่งหมายเพื่อข่มขู่ประชาชน ข่มขู่บังคับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือองค์กรระหว่างประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยการใช้ความรุนแรง หรือข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง หรือเพื่อทำลาย หรือทำให้โครงสร้างพื้นฐานทางการเมือง รัฐธรรมนูญ เศรษฐกิจ หรือสังคมของรัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศเสียหายอย่างมีนัยสำคัญ และตามลักษณะหรือผลของการกระทำความผิดดังกล่าวอาจสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อรัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

(3) หากวัตถุประสงค์หรือการดำเนินกิจกรรมขององค์กรคือการข่มขู่เพื่อการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (1) หรือ (2) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี
(4) หากผู้กระทำความผิดเป็นหนึ่งในผู้นำหรือบุคคลที่ดำเนินการอยู่เบื้องหลัง ต้องระวางโทษจำคุกอย่างน้อยสามปี สำหรับการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) และ (2) และจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึง 10 ปี หากกระทำควาผิดตามอนุมาตรา (3)
(5) ผู้ใดให้การสนับสนุนองค์กรตามอนุมาตรา (1) (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษจำคุกระหว่างหกเดือนถึง 10 ปีสำหรับการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) และ (2) และ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ สำหรับการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (3) ผู้ใดรับสมัครสมาชิกหรือผู้สนับสนุนองค์กรตามอนุมาตรา (1) หรือ (2) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี
(6) สำหรับการกระทำความผิดที่มีความผิดเล็กน้อยและมีนัยสำคัญน้อยภายใต้ อนุมาตรา (1) (2) (3) และ (5) ศาลอาจใช้ดุลยพินิจให้บรรเทาโทษได้ (มาตรา 49 อนุมาตรา (2))
(7) มาตรา 129 (7) ใช้บังคับโดยอนุโลม
(8) ในกรณีต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไป ศาลอาจตัดสินให้ตัดสิทธิทางการเมืองโดยเพิกถอนสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งและสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา 45 (2))
(9) ในกรณีตามอนุมาตรา (1) (2) (4) และ (5) ศาลอาจมีคำสั่งให้มีคำสั่งให้ควบคุมดูแลความประพฤติ (มาตรา 68 (1))

มาตรา 129b

องค์กรอาชญากรรมและการก่อการร้ายต่างประเทศ การยึดทรัพย์
(1) ให้นำมาตรา 129 และ 129a มาใช้บังคับกับองค์กรต่างประเทศ หากความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับองค์กรที่มิได้อยู่ในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป และใช้บังคับกับกรณีที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายนี้ หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติเยอรมัน หรืออยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในกรณีที่อยู่ภายใต้ประโยค 2 ความผิดจะถูกฟ้องคดีเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลกลาง กระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลกลางสามารถมอบอำนาจเป็นการเฉพาะหรือเป็นการทั่วไปสำหรับการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรใดองค์กรหนึ่งในการพิจารณาการอนุญาตในการฟ้องคดี ในการนี้ กระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลกลางต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในคดีว่ากิจกรรมขององค์กรนั้นขัดต่อคุณค่าพื้นฐานของรัฐที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน
(2) ให้ใช้ มาตรา 74a บังคับโดยอนุโลมกรณีตามมาตรา 129 และมาตรา 129a ทั้งนี้ ให้ใช้ร่วมกับอนุมาตรา (1) โดยอนุโลมด้วย

มาตรา 130

การปลุกระดมมวลชน
(1) ผู้ใดในลักษณะเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน
1. ยุยงให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มชนชาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา หรือกลุ่มชาติพันธุ์หรือเรียกร้องให้มีการใช้ความรุนแรงหรือการกระทำอันเป็นปรปักษ์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดังกล่าว หรือ

2. ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น โดยการดูหมิ่นเหยียดหยาม ให้ร้ายหรือหมิ่นประมาทกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งข้างต้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี

(2) ผู้ใด

1. เผยแพร่วัสดุ (มาตรา11 (3)) หรือทำให้ปรากฏต่อสาธารณะ หรือเสนอ หรือจัดหาหรือทำให้ปรากฏต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (มาตรา 11 (3)) ซึ่ง

a) เป็นการปลุกระดมความเกลียดชังต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในอนุมาตรา (1) วรรค 1 หรือส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในอนุมาตรา (1) วรรค 1 หรือส่วนหนึ่งของประชากร

b) เรียกร้องให้ใช้มาตรการที่รุนแรงหรือการกระทำอันเป็นปรบักษณ์ต่อบุคคลหรือร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในวรรค (a) หรือ

c) ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลหรือร่างกายของบุคคลในวรรค (a) โดยการดูหมิ่น แสดงความอาฆาตมาดร้าย หรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

2. ทำเนื้อหาในอนุมาตรา 1 (a) ถึง (c) ให้ปรากฏต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือต่อสาธารณะผ่านการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์หรือ

3. ผลิต ซื้อ จำหน่าย เก็บ เสนอ โฆษณา หรือดำเนินการนำเข้าหรือส่งออกวัสดุ (มาตรา 11 (3)) ที่มีเนื้อหาในอนุมาตรา 1 (a) ถึง (c) เพื่อใช้ตามความมุ่งหมายในอนุมาตรา 1 หรือ 2 หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ของบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(3) ผู้ใด ในที่สาธารณะหรือในที่ประชุมเพื่อลงมติ ปฏิเสธหรือขัดขวางการกระทำที่กระทำภายใต้การปกครองของสังคมนิยมแห่งชาติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) ของประมวลกฎหมายอาชญากรรมระหว่างประเทศ ในลักษณะที่เป็นการก่อให้เหตุการรบกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ

(4) ผู้ใด ในที่สาธารณะหรือในที่ประชุม ก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชนในลักษณะที่ละเมิดศักดิ์ศรีของผู้ถูกกระทำโดยการลงมติ ยกย่อง หรือสนับสนุนเผด็จการสังคมนิยมแห่งชาติและการปกครองที่เป็นไปตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(5) ให้ใช้บังคับอนุมาตรา (2) วรรค 1 และวรรค 3 กับวัสดุ (มาตรา 11 (3)) ที่มีเนื้อหาในอนุมาตรา (3) และ (4) โดยอนุโลม ผู้ใดทำให้เนื้อหาในอนุมาตรา (3) และ (4) ปรากฏแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านการกระจายภาพ หรือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกันกับที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (2) วรรค 2

(6) การกระทำความผิดฐานพยายามตามอนุมาตรา (2) วรรค 1 และวรรค 2 และอนุมาตรา (5) ต้องระวางโทษตามกฎหมาย

(7) ให้นำมาตรา 86 (3) มาใช้บังคับในกรณีของอนุมาตรา (2) และอนุมาตรา (5) และในกรณีของอนุมาตรา (3) และ (4) โดยอนุโลม

มาตรา 131

การเผยแพร่ภาพความรุนแรง

(1) ผู้ใด

1. เผยแพร่วัสดุ (มาตรา11 (3)) ซึ่งมีเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงการกระทำอันรุนแรงโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมต่อมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ ในลักษณะที่ยกย่องการกระทำอันรุนแรง

ดังกล่าวหรือทำเสมือนว่าการกระทำอันรุนแรงดังกล่าวนั้นไม่ใช่การกระทำอันรุนแรง หรือการกระทำที่แสดงถึงลักษณะที่โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ซึ่งละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดย

a) เผยแพร่ต่อสาธารณะ หรือทำให้ผู้อื่นสามารถเข้าถึงได้

b) นำเสนอ จัดหา หรือทำให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีสามารถเข้าถึงได้ หรือ

2. ทำให้บุคคลดังต่อไปนี้สามารถเข้าถึงเนื้อหาตามวรรค 1 โดยการทำให้แพร่หลายผ่านการแพร่ภาพหรือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

a) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

b) สาธารณชน หรือ

3. ผลิต จัดหา จัดส่ง จัดเก็บ นำเสนอ โฆษณา หรือดำเนินการนำเข้าหรือส่งออกวัสดุ (มาตรา 11 (3)) ที่มีเนื้อหาตามวรรค 1 ทั้งหมดหรือบางส่วนในวรรค 1 (a) หรือ (b) หรือวรรค 2 หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ให้กับผู้อื่น

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ ผู้ใดพยายามกระทำความผิดตามประโยคแรก วรรค 1 และวรรค 2 ผู้นั้นต้องระวางโทษตามกฎหมาย

(2) อนุมาตรา (1) ไม่ใช้บังคับหากการกระทำนั้นเป็นการรายงานเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือในอดีต

(3) อนุมาตรา (1) ประโยคแรก วรรค 1 (b) และ วรรค 2 (a) ไม่ใช้บังคับหากเป็นการกระทำของผู้มีหน้าที่ดูแลและปกครองผู้อื่น เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ดูแลและปกครองผู้อื่นดังกล่าวละเมิดหน้าที่ในการดูแลและปกครองอย่างร้ายแรงโดยการนำเสนอ จัดหา หรือทำให้สามารถเข้าถึงวัสดุดังกล่าว

มาตรา 140

การให้รางวัลและการการกระทำความผิด

ผู้ใด

1. ให้รางวัล หรือ

2. ให้ความเห็นชอบต่อสาธารณะ ในที่ประชุม หรือโดยการเผยแพร่วัสดุ (มาตรา11 (3)) ในลักษณะที่เป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชน

การกระทำที่ผิดกฎหมายภายใต้มาตรา 138 (1) ข้อ 2 ถึง 4 หรือส่วนสุดท้ายของข้อ 5 หรือภายใต้มาตรา 126 (1) หรือการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายภายใต้มาตรา 176 (3) มาตรา 176a และ 176b ภายใต้มาตรา 177 (4) ถึง (8) หรือภายหลังการกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดตามมาตรา 178 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

มาตรา 166

การดูถูกเหยียดหยามศาสนา ความศรัทธา และชุมชนทางศาสนาหรือความศรัทธา

(1) ผู้ใด ดูถูกเหยียดหยามศาสนาหรือความศรัทธาของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อยของประชาชนในที่สาธารณะหรือโดยเผยแพร่วัสดุใด (มาตรา11 (3)) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(2) ผู้ใด ดูถูกเหยียดหยามคริสตจักรหรือชุมชนทางศาสนาหรือความศรัทธาอื่น ๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมทั้งสถาบันหรือประเพณีของคริสตจักรหรือชุมชนดังกล่าวในลักษณะที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในที่สาธารณะหรือโดยการเผยแพร่วัสดุ (มาตรา11 (3)) ต้องรับโทษเช่นเดียวกันกับวรรค (1)

มาตรา 184b

การเผยแพร่ จัดหา และครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็ก

(1) ผู้ใด

1. เผยแพร่สื่อลามกอนาจารเด็ก หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งสื่อลามกอนาจารในรูปแบบตามมาตรา 11 (3) ดังต่อไปนี้ จะถือว่าเป็นการเผยแพร่สื่ออนาจารเด็ก

a) การกระทำทางเพศที่กระทำโดย กระทำต่อ หรือกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี (เด็ก)

b) การสืบพันธุ์เด็กที่อยู่ในสภาพเปลือย ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน ในท่าทางทางเพศที่ผิดธรรมชาติ หรือ

c) การสืบพันธุ์ที่ยั่วยุทางเพศที่เผยให้เห็นอวัยวะเพศ หรือบั้นท้ายของเด็ก

2. ดำเนินการจัดหาสื่อลามกอนาจารเด็กอันเป็นการทำซ้ำการกระทำที่เกิดขึ้นจริงหรือเสมือนจริงให้แก่ผู้อื่น

3. ผลิตสื่อลามกอนาจารเด็กซึ่งเป็นการทำซ้ำการกระทำที่เกิดขึ้นจริง หรือ

4. ผลิต จัดหา จัดส่ง จัดเก็บ นำเสนอ โฆษณาหรือดำเนินการนำเข้าหรือส่งออกสื่อลามกอนาจารเด็กดังกล่าวเพื่อใช้ทั้งหมดหรือบางส่วนของเนื้อหาดังกล่าวภายใต้ความหมายของวรรค 1 หรือ 2 หรือของมาตรา 184d อนุมาตรา (1) ประโยค 1 หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้งานให้กับผู้อื่น เว้นแต่ความผิดนั้นต้องรับโทษภายใต้วรรค 3 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี

(2) ในกรณีตามอนุมาตรา (1) บทลงโทษคือจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปีหากผู้กระทำความผิดทำเพื่อการค้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง และกรณีภายใต้อนุมาตรา (1) วรรค 1 วรรค 2 และ วรรค 4 สื่อนั้นทำซ้ำจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงหรือเสมือนจริง

(3) ผู้ใดกระทำการจัดหาสื่อลามกอนาจารของเด็กซึ่งทำซ้ำการกระทำที่เกิดขึ้นจริงหรือเสมือนจริง หรือผู้ใดครอบครองสื่อดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(4) ผู้ใดพยายามกระทำความผิดภายใต้มาตรานี้ต้องระวางโทษตามกฎหมาย เว้นแต่เป็นการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) วรรค 2 หรือ 4 หรืออนุมาตรา (3)

(5) อนุมาตรา (1) วรรค 2 และอนุมาตรา (3) ใช้กับการกระทำที่ให้บริการเฉพาะการแสดงของ

1. การปฏิบัติงานของรัฐ

2. การกระทำที่เกิดจากข้อตกลงกับหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจ หรือ

3. การทำหน้าที่ทางราชการหรือหน้าที่ตามวิชาชีพ

(6) วัตถุที่ใช้ในการกระทำความผิดตามอนุมาตรา (1) วรรค 2 หรือ 3 หรืออนุมาตรา (3) จะถูกยึดตามมาตรา 74a โดยอนุโลม

มาตรา 184d

การเผยแพร่สื่อลามกด้วยการแพร่ภาพแพร่เสียง หรือบริการโทรคมนาคม

ผู้ใดเผยแพร่สื่อลามกแก่บุคคลอื่น หรือต่อสาธารณะด้วยการแพร่ภาพแพร่เสียง หรือบริการโทรคมนาคม ต้องระวางโทษตามมาตรา 184 ถึงมาตรา 184c (จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ)

มาตรา 185

การดูหมิ่น

ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ ส่วนการดูหมิ่นโดยใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน

มาตรา 186

การหมิ่นประมาท

ผู้ใดกล่าวอ้างหรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้อื่น ทำให้ผู้นั้นเสื่อมเสียหรือส่งผลกระทบในทางลบต่อความคิดเห็นของสาธารณชนเกี่ยวกับบุคคลนั้น เว้นแต่ข้อเท็จจริงนี้จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ และหากการกระทำดังกล่าวได้กระทำต่อสาธารณะหรือโดยการเผยแพร่เอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 11 (3)) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ

มาตรา 187

การหมิ่นประมาทโดยเจตนา

ผู้ใด โดยเจตนาหรือโดยรู้อยู่ แต่กระทำการยืนยันหรือเผยแพร่ข้อความที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับผู้อื่น อันทำให้ผู้นั้นเสื่อมเสีย หรือส่งผลกระทบในทางลบต่อความคิดเห็นของสาธารณชนเกี่ยวกับบุคคลนั้น หรือทำให้ผู้นั้นเสื่อมเสียชื่อเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ และหากเป็นการกระทำต่อสาธารณะ ในที่ประชุมหรือโดยการเผยแพร่เนื้อหา (มาตรา 11 (3)) มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ

มาตรา 201a

การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วยการถ่ายภาพหรือส่งต่อภาพถ่าย

ผู้ใดถ่ายภาพหรือส่งต่อภาพถ่ายของบุคคลอื่น ที่อยู่ในสถานที่ส่วนตัวหรือในสถานที่ปกปิดจากการมองเห็น โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับ

มาตรา 241

การข่มขู่โดยการกระทำความผิดร้ายแรง

ผู้ใดข่มขู่โดยการกระทำความผิดร้ายแรงต่อบุคคลอื่นหรือบุคคลใกล้ชิดของบุคคลนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ ทั้งนี้ การแสร้งทำเป็นบุคคลหนึ่งที่กระทำความผิดร้ายแรงต่อบุคคลผู้ได้รับผลร้ายหรือคนที่ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน

มาตรา 269

การบันทึกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลอันเป็นหลักฐาน เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลอกลวงทางการค้า

ผู้ใดบันทึกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลอันเป็นหลักฐาน เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลอกลวงทางการค้าในลักษณะที่มีการแสดงเอกสารเท็จหรือปลอมจากข้อมูลที่บันทึกไว้หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับ

รัฐบัญญัติว่าด้วยการบังคับใช้เครือข่าย

(Network Enforcement Act หรือ Netzdurchsetzunggesetz, NetzDG)

ลงวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2017 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2017
รัฐสภาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ตรารัฐบัญญัติดังต่อไปนี้

ส่วน 1 รัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (รัฐบัญญัติว่าด้วยการบังคับใช้เครือข่าย) (Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks (Network Enforcement Act)

มาตรา 1 ขอบเขตบังคับใช้ (Scope)

(1) รัฐบัญญัตินี้บังคับผู้ให้บริการเทเลมีเดีย (telemedia service providers) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร และดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ผู้ใช้บริการแบ่งปันเนื้อหาใด ๆ (share any content) แก่ผู้ใช้บริการอื่น หรือเผยแพร่เนื้อหาสู่สาธารณชน ที่เรียกว่า “เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networks)” แต่ไม่รวมถึงแพลตฟอร์มที่นำเสนอเนื้อหาด้านวารสารศาสตร์และบทบรรณาธิการ ซึ่งความรับผิดชอบตกอยู่กับผู้ให้บริการเอง (service provider) และแพลตฟอร์มที่ให้บริการการติดต่อสื่อสารเนื้อหาเฉพาะ (specific content) ระหว่างบุคคล

(2) ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ลงทะเบียนใช้งานในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีน้อยกว่า 2 ล้านคน ไม่อยู่ภายใต้บังคับของรัฐบัญญัตินี้

(3) เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย (unlawful content) ตามความในอนุมาตรา (1) ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นความผิดตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (Criminal Code) มาตรา 86 มาตรา 86a มาตรา 89a มาตรา 91 มาตรา 100a มาตรา 111 มาตรา 126 มาตรา 129 ถึงมาตรา 129b มาตรา 130 มาตรา 131 มาตรา 140 มาตรา 166 มาตรา 184b เกี่ยวข้องกับมาตรา 184d มาตรา 185 ถึงมาตรา 187 มาตรา 241 หรือมาตรา 269 และเป็นเนื้อหาที่ไม่ชอบธรรม

มาตรา 2 หน้าที่รายงาน (Reporting obligation)

(1) ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย (unlawful content) มากกว่า 100 ครั้งภายในปีปฏิทิน ต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่อยู่บนแพลตฟอร์มของตนเป็นภาษาเยอรมันทุก ๆ ครึ่งปี โดยรายงานฉบับดังกล่าวต้องครอบคลุมประเด็นที่อนุมาตรา 2 กำหนดไว้ และต้องเผยแพร่รายงานฉบับนี้ในรัฐกิจจานุเบกษา (Federal Gazette) และบนเว็บไซต์ของตน ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งเดือนนับแต่วันครบกำหนดครึ่งปีข้างต้น รายงานที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของตนจะต้องเข้าใจได้ง่าย เข้าถึงได้โดยตรง และพร้อมใช้งานตลอดเวลา

(2) รายงาน (Reports) ต้องมีรายละเอียดอย่างน้อยครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อสังเกตทั่วไปที่กล่าวถึงความพยายามของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการดำเนินการยุติกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอาญาเยอรมันที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มของตน
2. คำอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยว่าจะลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย
3. จำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่ได้รับมาในระยะเวลาการรายงาน โดยแยกประเภทข้อเรียกร้องเป็นข้อเรียกร้องจากหน่วยงานร้องเรียนหรือข้อเรียกร้องจากผู้ใช้บริการ และตามเหตุผลของข้อร้องเรียน
4. องค์กร บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการกับข้อร้องเรียน ตลอดจนการฝึกอบรมและการสนับสนุนบุคคลผู้รับผิดในการดำเนินการกับข้อร้องเรียน
5. สมาชิกภาพของสมาคมอุตสาหกรรม โดยระบุถึงการบริการในการดำเนินการกับข้อร้องเรียนของสมาคมอุตสาหกรรมดังกล่าว
6. จำนวนข้อร้องเรียนที่ได้มีการปรึกษาหน่วยงานภายในเพื่อการตัดสินใจ
7. จำนวนข้อร้องเรียนภายในรอบระยะเวลาการรายงาน ที่มีการลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหารที่ผิดกฎหมาย โดยแยกประเภทข้อเรียกร้องเป็นข้อเรียกร้องจากหน่วยงานร้องเรียนหรือข้อเรียกร้องจากผู้ใช้บริการ ตามเหตุผลของข้อร้องเรียน
8. ระยะเวลาระหว่างการรับข้อร้องเรียนโดยผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์และการลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย โดยแยกประเภทข้อเรียกร้องเป็นข้อเรียกร้องจากหน่วยงานร้องเรียนหรือข้อเรียกร้องจากผู้ใช้บริการ ตามเหตุผลของข้อร้องเรียน และในช่วงเวลา “ภายใน 24 ชั่วโมง” / “ภายใน 48 ชั่วโมง” / “ภายในหนึ่งสัปดาห์” / “ในภายหลัง”
9. มาตรการในการแจ้งผู้ร้องเรียนและผู้ใช้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นประเด็น

มาตรา 3 การจัดการข้อเรียกร้องเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย (Handling of complaints about unlawful content)

(1) ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสในการจัดการข้อเรียกร้องเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายตามอนุมาตรา (2) และ (3) โดยผู้ให้บริการต้องจัดให้มีกระบวนการในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการส่งข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่เข้าใจได้ง่าย เข้าถึงได้โดยตรง และใช้ได้ตลอดเวลา

(2) กระบวนการส่งข้อร้องเรียนต้องสร้างความมั่นใจว่าผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ต้อง

1. รับทราบการร้องเรียนได้ในทันที และสามารถตรวจสอบได้ว่าเนื้อหาที่รายงานในการร้องเรียนนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ และอาจถูกลบออกหรือต้องระงับการเข้าถึงเนื้อหาหรือไม่

2. ลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่มีความชัดเจนภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับข้อร้องเรียน เว้นแต่ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จะได้มีข้อตกลงกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่มีอำนาจให้ขยายระยะเวลาเกินกว่า 24 ชั่วโมง สำหรับการลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่มีความชัดแจ้ง
3. ลบหรือระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายทั้งหมดทันทีภายใน 7 วัน นับแต่ได้รับการร้องเรียน กรณีอาจดำเนินการในระยะเวลาเกินกว่า 7 วันได้ หากปรากฏว่า
    a. การวินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดกฎหมายของเนื้อหา ขึ้นอยู่กับความเท็จของข้อกล่าวหาที่เป็นข้อเท็จจริง หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงอื่น ๆ อย่างชัดเจน ในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์อาจให้ผู้ใช้บริการในการตอบกลับข้อร้องเรียนก่อนที่จะมีคำวินิจฉัย
    b. เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ขอการวินิจฉัยเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยกฎหมายไปยังสถาบันกำกับดูแลตนเองที่ได้รับการยอมรับ (recognized self-regulation institution) ตามอนุมาตรา (6) ถึง (8) ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อร้องเรียนและตกลงที่จะยอมรับคำวินิจฉัยของสถาบันดังกล่าว
4. ในกรณีของการนำเนื้อหาที่ผิดกฎหมายออกจากระบบ ให้เก็บรักษาเนื้อหาดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานและจัดเก็บเพื่อจุดประสงค์นี้โดยอาศัยอำนาจของ Directives 2000/31/EC และ 2010/13/EU เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์
5. แจ้งให้ผู้ส่งข้อร้องเรียนและผู้ใช้บริการทราบทันทีเกี่ยวกับคำวินิจฉัยใด ๆ พร้อมทั้งแจ้งเหตุผลในการวินิจฉัยดังกล่าวด้วย

(3) กระบวนการนี้จะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าการร้องเรียนแต่ละครั้ง พร้อมกับมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขสถานการณ์นั้น ได้รับการจัดทำเป็นเอกสารภายใต้ขอบเขตของ Directives 2000/31 / EC และ 2010/13 / EU

(4) การจัดการข้อร้องเรียนจะถูกตรวจสอบโดยการตรวจสอบรายเดือนโดยฝ่ายบริหารของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ข้อบกพร่องขององค์กรใด ๆ ในการจัดการกับข้อร้องเรียนที่เข้ามาจะได้รับการแก้ไขทันที ฝ่ายบริหารของเครือข่ายสังคมออนไลน์จะเสนอบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามหลักสูตรการฝึกอบรมการร้องเรียนและโครงการสนับสนุนที่จัดส่งเป็นภาษาเยอรมันเป็นประจำซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้งในทุก ๆ หกเดือน

(5) กระบวนการตามอนุมาตรา (1) อาจถูกตรวจสอบโดยหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการโดยหน่วยงานทางปกครองที่กำหนดไว้ในมาตรา 4

(6) ให้สถาบันได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่กำกับดูแลตนเองตามความหมายของรัฐบัญญัตินี้หาก
1. นักวิเคราะห์ให้ความมั่นใจในความเป็นอิสระและความเชี่ยวชาญ
2. รับประกันการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมอยู่ในการวิเคราะห์อย่างทันท่วงทีภายในระยะเวลา 7 วัน

3. มีหลักเกณฑ์สำหรับกระบวนการในการควบคุมขอบเขตและโครงสร้างของการวิเคราะห์มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการส่งข้อเรียกร้องของเครือข่ายสังคมออนไลน์ในเครือ และจัดเตรียมความเป็นไปได้ในการตรวจสอบการวินิจฉัย
4. มีการกำหนดค่าบริการรับเรื่องร้องเรียน และ
5. สถาบันได้รับทุนจากผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือสถานประกอบการหลายแห่งซึ่งมีการรับประกันว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม นอกจากนี้สถาบันจะต้องเปิดโอกาสสำหรับการรับสมัครผู้ให้บริการเพิ่มเติม โดยเฉพาะผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

(7) คำตัดสินซึ่งนำไปสู่คำรับรองของสถาบันการกำกับดูแลตนเอง ให้ดำเนินการโดยหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา 4

(8) คำรับรองสามารถเพิกถอนได้ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือมีข้อกำหนดเพิ่มเติมให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขใด ๆ ในคำรับรอง

(9) หน่วยงานทางปกครองตามมาตรา 4 มีอำนาจจำกัดมิให้ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ขอการวินิจฉัยเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยกฎหมายไปยังสถาบันกำกับดูแลตนเองที่ได้รับการยอมรับ (recognized self-regulation institution) ได้ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดหากมีเหตุสมควร หากเป็นที่สงสัยว่าผู้ให้บริการนั้นจะไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันภายใต้อนุมาตรา (2) วรรค 3

มาตรา 4 บทบัญญัติเกี่ยวกับค่าปรับทางปกครอง (Provisions on regulatory fines)

(1) บุคคลใดที่กระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในกรณีดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

1. ฝ่าฝืนมาตรา 2 (1) ประโยคที่ 1 กล่าวคือ ไม่สามารถจัดทำรายงาน / ไม่จัดทำอย่างถูกต้อง / ไม่จัดทำอย่างสมบูรณ์หรือไม่จัดทำในเวลาที่กำหนด / ไม่สามารถจัดพิมพ์ / ไม่เผยแพร่อย่างถูกต้อง / ไม่เผยแพร่อย่างสมบูรณ์ / ไม่เผยแพร่ในรูปแบบที่กำหนดหรือไม่เผยแพร่ในเวลาที่กำหนด
2. ฝ่าฝืนมาตรา 3 (1) ประโยคที่ 1 กล่าวคือ ไม่จัดหา หรือไม่จัดหาให้ถูกต้องหรือครบถ้วน ซึ่งกระบวนการเพื่อจัดการกับข้อร้องเรียนที่ส่งโดยหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนหรือโดยผู้ใช้บริการที่มีถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
3. ฝ่าฝืนมาตรา 3 (1) ประโยคที่ 2 กล่าวคือ ไม่สามารถจัดหากระบวนการที่กล่าวถึงในมาตราดังกล่าว หรือไม่จัดหาให้ถูกต้อง
4. ฝ่าฝืนมาตรา 3 (4) ประโยคที่ 1 กล่าวคือ ไม่ตรวจสอบการจัดการข้อร้องเรียนหรือไม่ตรวจสอบอย่างถูกต้อง
5. ฝ่าฝืนมาตรา 3 (4) ประโยคที่ 2 กล่าวคือ ไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องขององค์กรหรือไม่สามารถแก้ไขได้ทันเวลา
6. ฝ่าฝืนมาตรา 3 (4) ประโยคที่ 3 กล่าวคือ ไม่เสนอการฝึกอบรมหรือการสนับสนุนหรือเสนอให้ทันเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือ

7. ฝ่าฝืนมาตรา 5 กล่าวคือ ไม่ระบุชื่อบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้รับบริการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือไม่ระบุชื่อบุคคลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้รับอนุญาตให้รับคำขอข้อมูลจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเยอรมัน หรือ
8. ฝ่าฝืนมาตรา 5 อนุมาตรา (2) ประโยคที่ 2 กล่าวคือ ไม่ตอบสนองต่อคำร้องขอข้อมูลขณะทำหน้าที่เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้รับบริการ

(2) ในกรณีการฝ่าฝืนบทบัญญัติในอนุมาตรา (1) วรรค 7 และ วรรค 8 ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินห้าแสนยูโร และในกรณีการฝ่าฝืนอื่น ๆ ภายใต้ มาตรา 3 (1) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินห้าล้านยูโร โดยให้นำมาตรา 30 (2) ประโยคที่ 3 ของรัฐบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางปกครอง (Act on Regulatory Offences) มาใช้บังคับ

(3) การฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐบัญญัตินี้ เป็นความผิด ไม่ว่าจะได้กระทำในหรือนอกสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

(4) หน่วยงานทางปกครองตามความหมายของมาตรา 36 (1) วรรค 1 ของรัฐบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางปกครอง (Act on Regulatory Offences) ได้แก่ สำนักงานยุติธรรม (Federal Office of Justice) กระทรวงยุติธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภค (The Federal Ministry of Justice and Consumer Protection) ตามความตกลงร่วมกับกระทรวงมหาดไทย (The Federal Ministry of the Interior) กระทรวงกิจการเศรษฐกิจและพลังงาน (The Federal Ministry for Economic Affairs and Energy) และกระทรวงคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (The Federal Ministry of Transport and Digital Infrastructure) มีอำนาจออกหลักเกณฑ์การบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจตามกฎหมาย และในการคำนวณค่าปรับ

(5) หากหน่วยงานทางปกครองประสงค์ที่จะออกคำวินิจฉัยโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ว่าเนื้อหาที่ไม่ได้ถูกลบหรือถูกระงับการเข้าถึงนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายตามความหมายของมาตรา 1 (3) ในเบื้องต้น หน่วยงานจะต้องได้รับคำตัดสินของศาลที่ระบุว่าเนื้อหาดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีจะเป็นศาลที่มีคำสั่งว่าด้วยการคัดค้านคำสั่งปรับตามกฎหมาย การยื่นคำร้องสำหรับการพิจารณาคดีเบื้องต้นจะส่งไปยังศาล พร้อมกับคำแถลงของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ การยื่นคำร้องขอต่อศาลสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องมีการไต่สวนทางวาจา คำตัดสินของศาลจะไม่สามารถโต้แย้งได้และจะมีผลผูกพันหน่วยงานทางปกครอง

มาตรา 5 บุคคลที่ได้รับอนุญาตให้รับบริการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Person authorized to receive service in the Federal Republic of Germany)

(1) ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ต้องแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้รับบริการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยทันที และต้องดำเนินการด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวปรากฏอยู่ในแพลตฟอร์มของตนในลักษณะที่ผู้ใช้บริการเข้าใจได้ง่ายและเข้าถึงได้โดยตรง กรณีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการให้บริการในกระบวนการตามมาตรา 4 ของรัฐบัญญัติ หรือในการพิจารณาคดีต่อหน้า

ศาลเยอรมันเกี่ยวกับการเผยแพร่เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีผลบังคับใช้กับการบริการเอกสารที่ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าว

(2) เพื่อให้สามารถรับคำร้องขอข้อมูลจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเยอรมันได้ บุคคลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้รับคำขอดังกล่าว บุคคลที่ได้รับอนุญาตมีหน้าที่ตอบกลับคำร้องขอข้อมูลดังกล่าวภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำร้องขอ ในกรณีที่ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ร้องขออย่างสมบูรณ์ ให้รวมเหตุผลนี้ไว้ในการตอบกลับ

มาตรา 6 บทเฉพาะกาล (Transitional provisions)

(1) รายงานฉบับแรกตามมาตรา 2 ให้กำหนดส่งภายในครึ่งปีแรกของ ค.ศ. 2018

(2) ให้กำหนดวิธีพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 3 ขึ้นภายในเวลา 3 เดือนนับแต่วันบังคับใช้รัฐบัญญัตินี้ ในกรณีที่ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 1 ภายในเวลาที่กำหนด ระยะเวลา 3 เดือนให้เริ่มนับแต่วันที่ได้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 1

ส่วน 2 การแก้ไขรัฐบัญญัติเทเลมีเดีย (Amendment of the Telemedia Act)

รัฐบัญญัติเทเลมีเดีย (Telemedia Act) ฉบับที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 (Federal Law Gazette I p. 179) ซึ่งปรับปรุงแก้ไขครั้งล่าสุดโดยมาตรา 1 ของรัฐบัญญัติเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 (Federal Law Gazette I p. 1766) จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขดังต่อไปนี้

1. ให้เพิ่มอนุมาตรา (3) ถึง (5) ในมาตรา 14

"(3) นอกจากนี้ ในแต่ละกรณี ผู้ให้บริการอาจเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสมาชิกที่อยู่ในการเก็บรักษาของตนเท่าที่จำเป็นเพื่อการบังคับสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งที่มีมูลจากการละเมิดสิทธิโดยเนื้อหาที่ผิดกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1 อนุมาตรา (3) ของรัฐบัญญัติการบังคับใช้เครือข่าย

(4) ก่อนที่จะเปิดเผยข้อมูลตามอนุมาตรา (3) ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ศาลแขวงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการออกคำสั่งดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินของข้อเรียกร้อง และศาลที่จะยื่นคำร้องนี้ ได้แก่ ศาลที่ผู้เสียหายมีภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่หรือสำนักงานสาขา โดยแผนคดีแพ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสิน ให้นำบทบัญญัติของรัฐบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีครอบครัวและการขัดกันของเขตอำนาจศาลมาใช้บังคับโดยอนุโลม ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบค่าธรรมเนียมศาล การเยียวยาการร้องเรียนสามารถทำได้ตามคำตัดสินของศาลแขวง

(5) ผู้ให้บริการจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามอนุมาตรา (4) โดยอาจแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบว่าได้มีการดำเนินการตามขั้นตอน"

2. ในมาตรา 15 อนุมาตรา (5) ให้ใช้ประโยคที่สี่ดังต่อไปนี้

"ให้นำมาตรา 14 อนุมาตรา (2) ถึง (5) มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

ส่วน 3 วันบังคับใช้กฎหมาย (Entry into force)

รัฐบัญญัตินี้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2017

8. คำแปลกฎหมายต่อต้านการบิดเบือนข้อมูลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการห้ามเผยแพร่ข่าวลวง แต่ก่อนประกาศใช้รัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ว่าด้วยการต่อต้านการปรับแต่ง (ดัดแปลง) ข้อมูล ที่ชื่อว่า “รัฐบัญญัติว่าด้วยการต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล ค.ศ. 2018 (Loi du 22 décembre 2018 relative à la lutte contre la manipulation de l'information) มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ได้ประกาศใช้แล้ว 3 ฉบับ ซึ่งยังคงใช้บังคับอยู่ คือ

1) มาตรา 4 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการพิมพ์ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 1849 (loi sur la presse du 27 juillet 1849) บัญญัติว่า การพิมพ์หรือพิมพ์ซ้ำโดยเจตนาร้ายเพื่อเผยแพร่แก่บุคคลที่สามซึ่งข่าวลวง (fausses nouvelles) ข่าวอุปโลกน์ข่าวที่ปลอมแปลงขึ้น หรือข่าวโกหกหลอกลวง โดยข่าวดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อยของสังคม ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือน ถึง 1 ปี และปรับตั้งแต่ 50 ฟรังค์ จนถึง 1,000 ฟรังค์

2) มาตรา 27 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 1881 (loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse) บัญญัติว่า การพิมพ์การเผยแพร่หรือการพิมพ์ซ้ำไม่ว่าด้วย วิธีการใด เพื่อแจกจ่ายแก่บุคคลที่สาม ซึ่งข่าวลวง ข่าวอุปโลกน์ ข่าวที่ปลอมแปลงขึ้น หรือข่าวโกหกหลอกลวง โดยมีเจตนาร้าย ถ้าข่าวดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือเชื่อได้ว่าจะส่งผลกระทบ ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับทางอาญาจำนวนเงิน 45,000 ยูโร และถ้ามีผลกระทบต่อวินัยทหารหรือขัดขวางการทำสงครามของรัฐ ผู้กระทำจะถูกลงโทษปรับทางอาญาจำนวนเงิน 135,000 ยูโร (มาตรานี้มีข้อจำกัดที่ต้องเกิดเหตุขึ้นแล้วถึงจะนำมาบังคับใช้ได้ ไม่สามารถป้องกันข่าวลวง ที่จะเกิดขึ้นใหม่ และต้องพิสูจน์เจตนาร้ายของผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา รวมถึงต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีความไม่สงบเกิดโกลาหลขึ้นจริงในสังคม)

3) มาตรา L. 97 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง (Code électoral) บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำการเบี่ยงเบนคะแนนเสียงโดยอาศัยข่าวลวง ข่าวลือส่อเสียด หรือกลโกงอื่น ๆ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนงดออกเสียง ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 15,000 ยูโร

รัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ว่าด้วยการต่อต้านการปรับแต่ง (ดัดแปลง) ข้อมูล มีเจตนารมณ์ คือ ต้องการให้มีบทบังคับทั่วไปให้องค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเลือกตั้งด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต (loyalty) บนพื้นฐานของความโปร่งใส กฎหมายมุ่งเน้นไปที่การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ (fausses informations) ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งหรือช่วงระยะเวลา 3 เดือนก่อนวันที่ 1 ของเดือนที่มีการ เลือกตั้ง และจนกระทั่งถึงวันเลือกตั้ง มาตรการทางปกครองที่นำมาใช้ซึ่งเป็นมาตรการต่อต้านก่อนการ เผยแพร่ข้อมูลเท็จ คือ

ก. มาตรา 1 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ได้บัญญัติเพิ่มมาตรา L. 163-1 ลงในกฎหมายเลือกตั้งโดยบัญญัติให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ (ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และไม่ว่าจะมีการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้บริการ หรือไม่ก็ตาม) ที่มีผู้เข้าใช้บริการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส จำนวนไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในรัฐกฤษฎีกา ผู้ให้บริการเหล่านั้นจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะที่พลเมืองควรจะได้รับข้อมูลที่กระจ่าง ชัด โปร่งใส ในช่วงการเลือกตั้ง และเพื่อความตรงไปตรงมา (เที่ยงตรง) ของการลงคะแนนเสียง คือ (1) จะต้องระบุตัวบุคคลธรรมดาหรือระบุวัตถุประสงค์ของการ

ก่อตั้งและสถานที่ตั้งของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกกับการสนับสนุนเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (2) การนำข้อมูลส่วนบุคคลตาม (1) ไปใช้เพื่อสนับสนุนเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (3) จำนวนเงินค่าตอบแทนที่ได้รับเมื่อมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนด ข้อมูลเหล่านี้จะถูกบันทึกและประชาชนสามารถเข้า ตรวจดูได้ตลอดเวลาทางอินเทอร์เน็ตในช่วงการเลือกตั้ง

การฝ่าฝืนมาตรา L. 163-1 มีโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 75,000 ยูโร

ข. มาตรา 13 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 บัญญัติให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์จะต้องแต่งตั้งตัวแทนที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานปฏิบัติตามกฎหมายในสาธารณรัฐฝรั่งเศสด้วย ดังนั้น เงื่อนไขการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้คือ (1) มีการเผยแพร่ข้อมูลเท็จแก่ผู้บริโภคที่อยู่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ว่าผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์จะอยู่ต่างประเทศหรืออยู่ในประเทศก็ตาม (2) มีผู้ลงทะเบียนใช้บริการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจำนวนไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในรัฐกฤษฎีกา (ไม่ต่ำกว่า 5 ล้านคนต่อเดือน หรือมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 100 ยูโร (ไม่รวมภาษี) ต่อการโฆษณาแต่ละครั้ง) มาตรการทางปกครองที่รัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 นำมาใช้ก่อนการ เผยแพร่ข้อมูลเท็จอีกประการหนึ่ง คือ มาตรา 5 ได้บัญญัติเพิ่มวรรคสองและวรรคสามลงในมาตรา 33-1 แห่ง รัฐบัญญัติ เลขที่ 86-1067 ลงวันที่ 30 กันยายน 1986 ว่าด้วยเสรีภาพในการสื่อสาร โดยวรรคสองบัญญัติ ให้อำนาจคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (Le Conseil supérieur de l'audiovisuel) ที่จะปฏิเสธคำขอทำข้อตกลงใดหากการออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์นั้นจะมีความ เสี่ยงที่จะส่งผลกระทบร้ายแรงต่อเกียรติภูมิของบุคคล เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้อื่น ความหลากหลายในการแสดงความคิดเห็น การคุ้มครองเด็กและเยาวชน การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันประเทศ หรือประโยชน์สำคัญของชาติและวรรคสาม บัญญัติว่า หากผู้ยื่นคำขอทำข้อตกลง (การออกอากาศรายการวิทยุ หรือโทรทัศน์) เป็นนิติบุคคลตามมาตรา L. 233-3 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของ รัฐต่างประเทศหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศดังกล่าว ให้คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้ขอ รวมทั้งนิติบุคคลที่ผู้ขออยู่ในสังกัด หรือบริษัทในเครือ ได้เผยแพร่สู่สาธารณะโดยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย

มาตรการทางปกครองที่รัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 นำมาใช้ก่อนการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ อีกประการหนึ่ง คือ ในช่วงเวลาปกติมาตรา 11 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่จะต้องร่วมกันต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่กระทบต่อความสงบ เรียบร้อยหรือที่มุ่งประสงค์ไม่ให้การลงคะแนนเสียงเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา กำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคม ออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ต้องเปิดช่องทางที่สะดวกและเห็นได้ง่ายสำหรับผู้ใช้บริการที่จะเข้ามาแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลเท็จดังกล่าว นอกจากนั้นยังกำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ต้องมีความโปร่งใสในเรื่องชุดของคำสั่งต่าง ๆ (algorithm) เปิดเผยการสนับสนุนเนื้อหาที่มาจากบริษัท ห้าง ร้าน และสำนักข่าวต่าง ๆ ต่อต้านการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ให้ข้อมูลแก่ ผู้ใช้บริการเพื่อให้ทราบตัวตนของบุคคลธรรมดาหรือทราบวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งและสถานที่ตั้งของนิติ บุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกกับการ สนับสนุนเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการเพื่อให้ทราบเนื้อหา ที่มาและเงื่อนไขการ

เผยแพร่เนื้อหา มาตรการเหล่านี้ให้เปิดเผยสู่สาธารณะ ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์แต่ละรายจะต้องจัดทำรายงานประจำปีระบุรายละเอียดมาตรการต่าง ๆ ที่ตนได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ เสนอต่อคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ สำหรับมาตรการทางปกครองที่รัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 นำมาใช้ ภายหลังการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ คือ มาตรา 6 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ได้ บัญญัติเพิ่ม มาตรา 33-1-1 ลงในรัฐบัญญัติ เลขที่ 86-1067 ลงวันที่ 30 กันยายน 1986 โดยบัญญัติว่า ในช่วง ระยะเวลา 3 เดือน ก่อนวันที่ 1 ของเดือนที่มีการเลือกตั้งจนกระทั่งถึงวันเลือกตั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งผู้แทนเข้าร่วมเป็นกรรมการใน สภายุโรป และการลงประชามติ หากคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พิจารณาเห็นว่า การให้บริการตามข้อตกลง (การออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์) ที่ทำกับนิติบุคคลตาม มาตรา L. 233-3 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐต่างประเทศหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศดังกล่าวเป็นการจงใจเผยแพร่ข้อมูลเท็จ เพื่อไม่ให้การลงคะแนนเสียงเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งระงับการเผยแพร่บริการดังกล่าวในทุกช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ จนกว่าการลงคะแนนเสียงจะเสร็จสิ้นลง ในการนี้ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่ง บุคคลดังกล่าวสามารถอุทธรณ์คำสั่งได้ภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เมื่อได้รับแจ้ง – คำสั่งระงับดังกล่าวต้องแสดงเหตุผลและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ รวมถึงผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ประกอบการดาวเทียมที่เป็นผู้เผยแพร่ให้บริการข่าวนั้นในประเทศด้วยเพื่อจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งให้ระงับการเผยแพร่ข้างต้น – นอกจากนั้น มาตรา 8 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ได้บัญญัติแก้ไขความในมาตรา 42-6 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 86-1067 ลงวันที่ 30 กันยายน 1986 ให้อำนาจคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์สั่งยกเลิกข้อตกลง (การออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์) ที่ทำตาม มาตรา 33-1 แต่เพียงฝ่ายเดียวได้ภายหลังจากที่ได้มีหนังสือแจ้งเตือนไปแล้ว หากคณะกรรมการเห็นว่าการให้บริการตามข้อตกลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์สำคัญของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ และให้คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีอำนาจ ตรวจสอบเนื้อหาที่บริษัทซึ่งได้ทำข้อตกลงกับคณะกรรมการ รวมทั้งบริษัทในเครือ ได้เผยแพร่สู่สาธารณะโดย ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย นอกจากนั้น มาตรา 12 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ได้บัญญัติ แก้ไขความในมาตรา 17-2 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 86-1067 ลงวันที่ 30 กันยายน 1986 ให้คณะกรรมการกำกับ ดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีอำนาจให้คำแนะนำการต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จแก่ผู้ ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ และให้คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินงานออกเผยแพร่เป็นระยะ ๆ และมาตรา 15 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ยังบัญญัติให้ผู้ให้บริการสื่อสังคม ออนไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ สำนักข่าวต่าง ๆ สำนักพิมพ์ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ตัวแทนนักข่าว หนังสือพิมพ์ และทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการเผยแพร่ข่าวเท็จสามารถมาร่วมกันทำข้อตกลงเพื่อ ต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ สรุป คือ ในกฎหมายฝรั่งเศส การเผยแพร่ข่าวลวง/ข่าวเท็จ จึงมีทั้งโทษทางอาญา (ตามรัฐบัญญัติว่า ด้วยการพิมพ์ ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 1849 รัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 1881 และรัฐบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง) และมีโทษทางปกครอง

ซึ่งในกรณีของรัฐบัญญัติ เลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2018 ว่าด้วยการต่อต้านการปรับแต่ง (ดัดแปลง) ข้อมูล มีทั้งโทษทางอาญาตามมาตรา 1 บัญญัติว่า การฝ่าฝืนมาตรา L. 163-1 มีโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 75,000 ยูโร และมีโทษทางปกครอง ตาม มาตรา 6 ที่ให้คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีอำนาจสั่งระงับการ เผยแพร่การออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ในทุกช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้จนกว่าการลงคะแนนเสียงจะเสร็จสิ้นลง และตามมาตรา 8 คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีอำนาจ สั่งยกเลิกข้อตกลงการออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ทำตามมาตรา 33-1 แต่เพียงฝ่ายเดียวได้

9. คำเผยแพร่รายงานวิจัยและความเห็นในการเผยแพร่รายงานวิจัย

พิธีกร

สำหรับสัมมนาในวันนี้ จะเป็นเรื่องกระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเราจัดกัน 2 ครั้ง ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ให้กับนักวิชาการ บุคคลทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ทนายความ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยโครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หรือว่าเรียกย่อ ๆ ว่า กองทุน ววน. โดยร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งวันนี้งานสัมมนานอกจากจะเป็นผลจากการศึกษาวิจัยแล้ว ก็จะเป็นในส่วนของโครงการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของการบูรณาการงานวิจัยเพื่อที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ด้วย

สำหรับในส่วนของคณะผู้วิจัยจะประกอบไปด้วยในส่วนของหัวหน้าโครงการ ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช แล้วก็นักวิจัยอีกสองท่าน ก็คือ ผศ.ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์ อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ ช่วงทอง เป็นอาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผศ. ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

ส่วนของความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาข่าวลวง อย่างที่ทุกท่านได้ทราบกันดีอยู่แล้วว่าข่าวลวงหรือว่าอาจจะเรียกกันโดยทั่วไปว่าข่าวปลอม เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จริง ๆ แล้วปัญหาข่าวลวงอาจจะไม่ใช่ปัญหาใหม่ อาจจะเป็นปัญหาที่มีอยู่นานแล้ว แต่เพียงแต่ว่าในปัจจุบัน ในเรื่องของการสร้างหรือว่าการเผยแพร่ข่าวลวงอาจจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้โดยเฉพาะในการเผยแพร่ข่าวลวง ปัจจุบันก็จะมีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ ทำให้ปัญหาดังกล่าวมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น โดยผู้สร้างหรือว่าผู้เผยแพร่ข่าวลวงมีเจตนาหลอกลวงให้ผู้รับข้อมูลเชื่อในเนื้อหาของข่าวลวง จนน่าจะเกิดความเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข การเมือง หรือความมั่นคงของประเทศ ซึ่งในปัจจุบันอย่างที่รูปแบบหรือวิธีการในการเผยแพร่ข่วงล่วงจะต่างจากในอดีต ซึ่งอาจจะเป็นการเผยแพร่ในรูปแบบของสื่อแบบดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันจะมีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงการใช้บัญชีออนไลน์ปลอม หรือที่เรียกว่า fake account ในการเปิดใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ในการใช้สมัครบริการสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อที่จะเผยแพร่ข่าวลวงในด้านต่าง ๆ รวมถึงการใช้บอท ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการสั่งการให้มีการเผยแพร่ข่าวลวงในครั้งละที่เป็นปริมาณมาก ๆ ทำให้ปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยมีส่วนของกฎหมายเป็นฉบับหลัก ก็คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แล้วก็ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 ในส่วนของความผิดเกี่ยวกับข่าวลวงจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 14 (2) แล้วก็ มาตรา 14 (5) ซึ่งมีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือว่าการ upload เข้าไป รวมถึงการ รวมถึงการเผยแพร่ หรือว่าการส่งต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงปลอดภัยในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือว่าโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของ

ประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็กำหนดโทษในเรื่องของโทษปรับ แล้วก็โทษจำคุกเอาไว้ด้วย

ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลก็ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ทางกระทรวง DES ก็มีการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมขึ้นมาเพื่อที่จะเตือนภัยข่าวลวงที่มีผลกระทบต่อประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ทั้งผ่านในส่วนของตัวเว็บไซต์แล้วก็ในส่วนของเฟซบุ๊กด้วย เพื่อที่จะจัดการปัญหาได้ทันท่วงที แต่เท่าที่เราสำรวจก็พบว่า ปัญหาข่าวลวงในประเทศไทยยังคงมีปริมาณหรือว่ามีจำนวนค่อนข้างมาก อาจจะเพิ่มความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้มีการสำรวจจากในส่วนของหน่วยงาน ก็คือสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เขาก็มีการสำรวจในส่วนของข้อมูลทางสถิติว่า สถิติผู้ที่มีการพบเห็นข่างลวงบนอินเทอร์เน็ตพบว่ามีจำนวนถึง 94.7% ที่เคยพบเห็นข่าวลวง ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ก็ได้มีการสำรวจแบบสอบถามประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงปริมณฑลจำนวน 600 ราย ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ทางหัวหน้าโครงการก็จะมาพูดตรงนี้ต่อ

นอกจากนี้ในต่างประเทศเองเขาก็มองว่าปัญหาข่าวลวงจะสร้างผลกระทบในด้านต่าง ๆ กลุ่มที่เรียกว่าเป็นกลุ่มเปราะบางหรือว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนก็เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากข่าวลวงเช่นเดียวกัน เพราะจากการสำรวจในเรื่องของทักษะ ในเรื่องของเกี่ยวกับการตรวจสอบข่าวลวง ก็พบว่าเด็กและเยาวชนไทย โดยเฉพาะในประเทศไทยเอง ค่อนข้างจะมีทักษะในเรื่องของการแยกแยะหรือวิเคราะห์ในเรื่องของเรื่องข่าวลวงค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เขาก็มีการจัดอันดับ ทำให้ในส่วนของมาตรการในเรื่องของการจัดการเรื่องของข่าวลวง โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งนำเสนอกระบวนทัศน์ในการพัฒนามาตรการกำกับดูแลข่าวลวงของประเทศไทยที่มีความเหมาะสม ซึ่งไม่ได้หมายความถึงกระบวนทัศน์ในทางกฎหมายอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงมาตรการอื่น ๆ ด้วย อย่างเช่นในเรื่องของมาตรการการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งในบางประเทศก็จะมีการบัญญัติเอาไว้เป็นกฎหมายว่าจะต้องมีการส่งเสริมในเรื่องของมาตรการรู้เท่าทันสื่อในระบบหรือว่าหลักสูตรในเรื่องของการจัดการศึกษา

สำหรับระเบียบวิธีวิจัยที่โครงการวิจัยนี้ใช้ในการศึกษา อันที่ 1 ก็คือ เป็นการทบทวนเอกสารแล้วก็กฎหมายเกี่ยวกับข่าวลวง ทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้ทำการเลือกมา 3 ประเทศด้วยกันก็คือ สิงคโปร์ เยอรมนี และฝรั่งเศส ถามว่าทำไมต้องเป็น 3 ประเทศนี้ ก็เพราะว่าจากที่เราสำรวจ 3 ประเทศนี้เป็น 3 ประเทศที่มีการออกกฎหมายเฉพาะเป็น Sui generis ออกมาล่าสุด โดยเฉพาะในส่วนของสิงคโปร์ แล้วก็เยอรมนีก็จะมีเป็นกรณีที่เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อที่จะมุ่งจัดการในเรื่องของการเผยแพร่พวกข้อมูลอันเป็นเท็จ ในส่วนของฝรั่งเศสก็มีการออกกฎหมายเหมือนกันแต่ด้วยบริบททางด้านสังคมและการเมืองอาจจะไม่เหมือนกับทั้ง 2 ประเทศที่ได้กล่าวมา เขาอาจจะมุ่งเน้นในเรื่องของการจัดการข่าวลวงที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องของการเมืองเป็นหลัก ซึ่งจะพูดในลำดับต่อไป

อันที่สองก็คือ การสำรวจแบบสอบถาม อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่านอกจากเราจะศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแล้ว เรายังถามความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและก็ปริมณฑลด้วย เพื่อที่จะได้ทราบความเห็นว่า เขามีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับในเรื่องของปัญหาข่าวลวง เคยพบเห็นมั้ย หรือว่าพบเห็นมากน้อยแค่ไหน แล้วก็เขาคิดว่าเขาเชื่อหรือไม่เชื่อ มีผลกระทบอย่างไรบ้าง หรือว่ามีความเห็นอย่างไรกับมาตรการในเรื่องของการกำกับดูแลในปัจจุบัน แล้วก็ควรจะเป็นอย่างไรต่อไป

ประการที่ 3 คือการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญทั้งจากภาครัฐซึ่งก็มีการสัมภาษณ์ทางด้านของกระทรวง DES แล้วก็ทางด้านสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมถึงทางด้านของ ปอท. แล้วก็ บช.

สอท. ซึ่งเป็นผู้ที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับข่าวลวงโดยตรง รวมถึงภาคเอกชน สื่อมวลชน เช่นสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 บริษัทอสมท. แล้วก็รวมถึงช่องยูทูปชัวร์ก่อนแชร์ ซึ่งเป็นช่องที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวลวง PPTV แล้วก็ยังมีอีกหลาย ๆ ส่วน ทั้งภาคประชาสังคมเองเราก็มีการไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เป็นตัวแทนในเรื่องของภาคประชาสังคมหรือว่าผู้บริโภค ก็คือมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค แล้วก็รวมถึงนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา เช่นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ จากทั้งธรรมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รวมถึงอาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์จุฬาด้วย ก็ยังรวมถึงศาลปกครองด้วย เพราะว่างานวิจัยเราจะมีกล่าวถึงในส่วนของมาตรการทางปกครองด้วย

ระเบียบวิธีวิจัยประการที่ 4 เราจะมีการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อที่ระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้กล่าวมา ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม แล้วก็สถาบันการศึกษาจำนวน 25 ท่าน ซึ่งเดี๋ยวตรงนี้หัวหน้าโครงการก็จะสรุปผลให้ทุกท่านได้ฟัง สุดท้ายก็คือจัดสัมมนาเผยแพร่ แล้วก็รับฟังความคิดเห็นทั้งหมด 2 ครั้ง

สำหรับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเราจะมี 4 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของข่าวลวง เพราะในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ายังมีความไม่ชัดเจนว่าข่าวลวงคืออะไร แล้วอะไรที่เป็นสิ่งที่เป็นข่าวลวงที่เป็นความผิดตามกฎหมาย แล้วในต่างประเทศ ข่าวลวงของเขามีขอบเขตแค่ไหน รวมถึงแนวคิดในการกำกับดูแลข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ต

2. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายรัฐแล้วก็มาตรการกำกับดูแลข่าวลวงของเยอรมัน ฝรั่งเศส สิงคโปร์ รวมถึงประเทศไทย

3. ศึกษาปัญหาข่าวลวงของประเทศไทยจากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม ทั้งแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก แล้วก็การสนทนากลุ่ม

4. ประการสุดท้าย เพื่อนำเสนอกระบวนทัศน์ในการกำกับดูแล การเผยแพร่ข่าวลวงบนอินเทอร์เน็ตเหมาะสมกับประเทศไทย

สำหรับในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับในเรื่องของการกำกับดูแลข่าวลวง จะเป็นแนวคิดพื้นฐานที่กล่าวมาคร่าว ๆ ว่างานวิจัยฉบับนี้นอกจากเราจะวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศแล้ว เรายังมีแนวคิดพื้นฐานที่เราใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนในเรื่องของข้อเสนอแนะด้วยแนวคิดแรก คือแนวคิดเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูด ในเรื่องของการพิมพ์ ซึ่งการใช้เสรีภาพในการแสดงออกก็จะได้รับการรับรองเอาไว้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในส่วนของการใช้เสรีภาพในการแสดงออกก็ต้องมาควบคู่กับในเรื่องของหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะฉะนั้นการใช้เสรีภาพในการแสดงออกจะต้องไม่ไปกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือว่าจะต้องไม่ไปละเมิดในเรื่องของเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่น

แนวคิดประการที่ 2 ก็คือแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อก็คือเป็นแนวคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับในเรื่องของทักษะ ในเรื่องของการวิเคราะห์ แล้วก็แยกแยะ ว่าอะไรที่เป็นข้อเท็จจริง อะไรที่เป็นข้อมูลเท็จ อะไรที่มันเป็นเรื่องของแค่ความคิดเห็น ทางหัวหน้าโครงการจะมากล่าวถึงอีกครั้งว่าอะไรที่เราเรียกว่าเป็น fact เป็น opinion หรือว่าอะไรที่เป็น false statement ในเรื่องของแนวคิดในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญที่งานวิจัยนี้ได้มีการนำเสนอ อย่างในต่างประเทศ ในสหภาพยุโรปก็ได้มีการออกเป็นแนวปฏิบัติหรือว่า code of conduct ขึ้นมา เขาก็มีการกล่าวถึงมาตรสำคัญการในการจัดการปัญหาข่าวลวง หนึ่งในมาตรการนั้นก็เป็นในเรื่องของ

มาตรการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเขาก็มีการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกได้มีการนำมาตรการนี้ไปใช้ในแต่ละประเทศด้วย

แนวคิดอันที่ 3 ก็คือแนวคิดเรื่องการกำกับดูแลจริยธรรมของสื่อมวลชน จริง ๆ แล้วเรื่องของการกำกับดูแลจริยธรรมจะเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลตนเอง หรือว่า self-regulation ซึ่งในปัจจุบัน การกำกับดูแลจริยธรรมของสื่อ ก็จะมีลักษณะเป็นการกำกับดูแลโดยสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพราะฉะนั้นในบางประเทศเขาอาจจะมีกฎหมายกำหนดไว้ว่า สื่อมวลชนจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสมาคมวิชาชีพ ก็จะมีในส่วนของ เรียกว่าจรรยาบรรณในเรื่องของการกำกับดูแล แต่ปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่า จะมีกลุ่มคนที่เราเรียกว่าเป็นอินฟลูเอนเซอร์ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งดารา เป็นทั้งบุคคลทั่วไป หรือคนที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว ทำหน้าที่เป็นคนที่สร้างแล้วก็เผยแพร่ในเรื่องของข้อมูลต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต เพราะฉะนั้นกลุ่มคนเหล่านี้อาจจะไม่ได้อยู่ในความหมายของสื่อมวลชน แล้วก็ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจริยธรรมของพวกสมาคมวิชาชีพ ตรงนี้เราก็จะหาแนวทางในเรื่องของการกำกับดูแล

สุดท้ายก็คือ แนวคิดในเรื่องของการกำกับดูแลข่าวลวงโดยกฎหมาย ซึ่งจากที่เราสำรวจมาพบว่ามาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลข่าวลวง จะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน

ประการแรก ก็คือการกำหนดความรับผิดทางอาญา ก็จะมีกำหนดเป็นโทษปรับ รวมถึงโทษจำคุกด้วย อย่างเช่นในส่วนของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือว่าในส่วนของ สิงคโปร์ และของฝรั่งเศส

รูปแบบที่ 2 ก็คือการกำดูแลโดยมีการกำหนดโทษทางแพ่ง ซึ่งจริง ๆ แล้วก็เป็นการนำเอากฎหมายแพ่งที่มีอยู่มาปรับใช้ เช่น ในส่วนของประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งถ้าเกิดว่าการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จนั้นมันยังไปกระทบกระเทือนต่อเกียรติยศชื่อเสียงด้วย เขาก็อาจจะมีความรับผิดเกี่ยวกับในเรื่องของหมิ่นประมาท มีโทษทางแพ่ง

รูปแบบที่ 3 ก็คือการใช้มาตรการทางปกครอง หรือการกำหนดโทษทางปกครอง ส่วนนี้ก็จะมีอยู่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในทางด้ายสหภาพยุโรปก็จะมีการใช้มาตรการทางปกครองในการกำกับดูแลข่าวลวง โดยเฉพาะเอามากำกับดูแลในเรื่องของตัวผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ถ้าไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด หรือว่าฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้ เขาก็จะมีมาตรการทางปกครองมาจัดการ เป็นในเรื่องของโทษปรับ ในส่วนต่อไปจะขอเชิญหัวหน้าโครงการมากล่าวถึงเนื้อหาต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ในงานวิจัยนี้เราจะตอบคำถามอยู่ 3 คำถามหลัก ๆ คำถามแรกก็คือว่า Fake News หรือข่าวปลอมคืออะไร ขอบเขตคืออะไร ประการที่ 2 ก็คือว่า สาเหตุหรือต้นตอของปัญหาของข่าวลวงหรือข่าวปลอมมันคืออะไร เราต้องรู้สาเหตุที่แท้จริงก่อนว่าปัญหามันอยู่ตรงไหน ประการที่ 3 ก็คือว่า ทางแก้ปัญหาสำหรับบริบทในสังคมไทยเราควรจะแก้ปัญหานี้อย่างไร เพราะฉะนั้นในระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งอาจารย์ ดร.วราภรณ์พูดมาแล้วทั้งหมด 3-4 ประการตรงนั้นเอง จะนำมาสู่การแก้ปัญหาตรงนี้

ในเรื่องแรก เรื่องความหมายของคำว่าข่าวปลอม หรือข่าวลวง หรือ Fake News ตอนนี้มีรูปภาพวงกลมอยู่ 2 วง วงซ้ายเราเรียกว่าเป็นความเท็จ หรือข้อมูลที่มันเท็จ หรือข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ส่วนวงขวาก็คือข้อมูลที่ผู้เผยแพร่ หรือผู้นำเข้าหรือส่งต่อมีเจตนาร้าย ข้อมูลทั้งก้อนตรงนี้ในทางวารสารศาสตร์เราเรียกว่าข้อมูลที่ผิดปกติ หรือ Information Disorder เราเรียกว่า

Information Disorder ซึ่งเป็นข้อมูลที่สังคมจำเป็นจะต้องบริหารจัดการให้ดี เพราะว่าข้อมูลในส่วนนี้อาจจะเป็นอันตรายต่อผู้คนในสังคม แต่ทีนี้ความหมายคำว่าข่าวลวง ข่าวปลอมคือส่วนที่เกิดการ intersect หรือการตัดกันระหว่างความเท็จกับเจตนาร้าย สังเกตว่าในส่วนวงกลมที่เป็นความเท็จเมื่อตัดกับส่วนของเจตนาร้าย ที่อยู่ตรงกลาง ฝรั่งเรียกว่า Disinformation คำว่า Disinformation เป็นคำของนักวารสารศาสตร์ ซึ่งนักวารสารศาสตร์ของประเทศไทยแปลคำว่า Disinformation ได้แก่ ข้อมูลที่บิดเบือน หรือข้อมูลที่มีบริบทเท็จ เนื้อหาดัดแปลง หรือเนื้อหาที่แต่งขึ้นมา ซึ่งตามความเข้าใจของคนทั่ว ๆ ไป ตรงนี้แหละครับที่เราเรียกว่าข่าวลวง ข่าวปลอม หรือที่เราเรียกว่า Fake News นั่นเอง เพราะฉะนั้นส่วนที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับในเรื่อง Fake News ที่เข้าไปจัดการก็คือส่วนของ intersect ระหว่างความเท็จกับเจตนาร้าย

ในส่วนซ้ายมือสุดที่เราเรียกว่าเป็นเรื่องแค่ข้อมูลเท็จอย่างเดียว หรือความเท็จอย่างเดียว ซึ่งเป็นความเท็จซึ่งผู้เผยแพร่หรือผู้ส่งต่อไม่ได้มีเจตนาร้าย ตรงนี้ฝรั่งเขาเรียก Misinformation หรือเป็นข้อมูลที่ผิดเท่านั้น ในส่วนข้อมูลที่ผิดตรงนี้บริบทของกฎหมายเราคงไม่ก้าวล่วง เพราะว่าผู้เผยแพร่หรือผู้ส่งต่อเขาไม่ได้มีเจตนาทำร้ายสังคม เพียงแต่ว่าหน่วยงานรัฐเองก็อาจจะต้องเข้าไปดูแลในเรื่องของการให้การศึกษา ทำข้อมูลนั้นให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ในส่วนขวามือที่เราเรียกว่าเป็นข้อมูลที่เป็นเจตนาร้าย ข้อมูลตรงนี้อาจจะไม่เท็จ อาจจะเป็นข้อมูลจริง แต่ผู้เผยแพร่หรือส่งต่ออาจจะมีเจตนาร้าย เป็นข้อมูลที่แฝงด้วยเจตนาร้าย เพราะฉะนั้นแม้ว่ามันจะเป็นเป็นจริง ภายใต้บริบทของกฎหมาย ในบางประเทศเขาก็มีกฎหมายเฉพาะเข้ามาจัดการ อย่างเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เขาจะมีกฎหมายในส่วนประมวลกฎหมายอาญาก็ดี ในส่วนของกฎหมายที่เป็น Sui generis ที่เข้ามาดูแลสื่อสังคมออนไลน์ เข้ามาจัดการในส่วนข้อมูลที่มีเจตนาร้ายนี้ด้วย

ในส่วนของประเทศไทย อาจจะเห็นในความผิดฐานหมิ่นประมาท ที่เข้ามาจัดการกับข้อมูลซึ่งมีการเผยแพร่ออกมา หรือมีการกล่าวอ้างออกมาที่มีลักษณะที่ให้ร้าย หรือทำให้เกิดเสียชื่อเสียงเหล่านี้ แม้จะเป็นความจริง ถ้าเกิดไปทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมา ผู้กระทำก็อาจจะมีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ เพราะฉะนั้นโดยสรุปแล้ว ข้อมูลมันจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ก้อนหลัก ๆ ที่เป็นข้อมูล Information Disorder ข้อมูลตรงกลางที่เราเรียกว่า Fake News ในต่างประเทศเขาจะเรียกว่า Disinformation ข้อมูลที่เป็นความเท็จอย่างเดียวแต่ไม่มีเจตนาร้ายเขาจะเรียกว่า Misinformation ส่วนข้อมูลที่มีเจตนาร้ายแต่เป็นความจริงเขาจะเรียกว่าเป็น Mal-information ซึ่งตรงนี้ ก็คือภาพรวมของข้อมูลที่เราเรียกว่าข้อมูลผิดปกติทั้งหมด เป็นความเข้าใจของนักวารสารศาสตร์ในต่างประเทศ

ในส่วนของประเทศไทย Anti-Fake News center ของเราก็คือให้ความหมายของคำว่าข่าวปลอม ก็คือเป็นข้อมูลที่มันเป็นเท็จ อย่างกรณีที่มีข่าวบอกว่าตำรวจสายตรวจ สน.ทองหล่อ หลังได้รับการฉีดวัคซีนโควิด 19 แล้ว ตื่นขึ้นมาพบว่าเสียชีวิตไป ตรงนี้ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม กระทรวง DES ได้เข้าไปตรวจสอบแล้วปรากฏว่าข้อมูลนี้มันเป็นเท็จ ท่านก็เลยตีแสตมป์มาบอกว่าข้อมูลตรงนี้เราเรียกว่าข่าวปลอม ซึ่งคำว่าข่าวปลอมไม่ปรากฏอยู่ในนักวารสารศาสตร์ที่เขาเข้าใจ เขาใช้คำว่า Disinformation อันนั้นก็เป็นความเข้าใจของไทยของเรา มีข่าวอีกประเภทหนึ่งที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมแสตมป์มาก็คือข่าวที่บิดเบือน ข่าวบิดเบือนตามความหมายของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก็คือ เป็นข่าวซึ่งมันมีข้อมูลที่เป็นจริงบางส่วนแต่มันอาจจะสื่อทำให้มันเกิดความ misleading ก็คือทำให้เกิดความเข้าใจผิด อย่างกรณีตัวอย่างมีการโพสต์ข้อความว่า การเลื่อนนาฬิกาปลุกบ่อย ๆ เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจหรือสมองเสื่อม ซึ่งความจริงแล้วการเลื่อนนาฬิกาปลุกบ่อย ๆ ทำให้ตื่นไม่ตรงเวลามัน

อาจจะเป็นผลเสียต่อสุขภาพ แต่มันไม่ได้ผลโดยตรงที่ทำให้เกิดโรคหัวใจหรือสมองเสื่อม แต่มันอาจจะทำให้สุขภาพเสียได้ เพราะฉะนั้นข้อมูลตรงนี้เป็นข้อมูลที่มันอาจจะถูกแต่ถูกไม่หมด ตรงนี้เขาจึงเรียกว่าเป็นข้อมูลที่บิดเบือน ซึ่งข้อมูลที่บิดเบือนตรงนี้ นักวารสารศาสตร์ไทยเราแปลมาจากคำว่า Disinformation ก็คือคำว่า Fake News นั่นเอง นั่นก็คือความหมายที่ทางกระทรวงให้ความหมายไว้

อีกคำหนึ่งซึ่งทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมแสตมป์เอาไว้ก็คือคำว่า ข่าวจริงก็คือข่าวที่ตรวจสอบแล้ว เพราะวันนี้ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมแอคทีฟมากในการเข้าใจตรวจสอบข้อมูลในชุดต่าง ๆ เพียงแต่ว่าข้อมูลที่มีการตรวจสอบจะอยู่ในเว็บไซต์หรือในเฟซบุ๊กของศูนย์ฯ เราต้องเข้าไปตรวจดู เคยมีข่าวช่วงที่ภูเขาไฟที่ตองการะเบิด เป็นภูเขาไฟใต้ทะเล ปรากฏว่ามีคนโพสต์ข้อมูลบอกว่าในประเทศไทยมีภูเขาไฟใต้ทะเลอยู่ เพราะฉะนั้นให้ตระหนักแต่อย่าตระหนก ปรากฏว่าเมื่อมีข่าวนี้ขึ้นมาทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก็เข้าไปตรวจสอบว่าจริงหรือไม่ ปรากฏว่าประเทศไทยมีภูเขาไฟใต้ทะเลจริง ๆ ห่างจากระนองไปประมาณ 700 กิโลเมตร ก็เป็นเรื่องจริง ทางศูนย์ฯก็แสตมป์มาว่านี่คือข่าวจริง เพราะฉะนั้นประเทศไทยเองทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก็มีการแสตมป์ทั้งประเภทที่เป็นข่าวปลอม ข่าวบิดเบือน และข่าวจริง คือความเข้าใจทั่ว ๆ ไปของภาครัฐของเรา

ในมิติของกฎหมาย มิติกฎหมายเราก็เข้าใจอีกแบบหนึ่ง ก็คืออยู่ในมาตรา 14 ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเท็จ หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ อยู่ในมาตรา14 ใน (1) กับ (2) ใน (1) จะเป็นเรื่องการนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือข้อมูลบิดเบือน หรือข้อมูลปลอม โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง คำว่าโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงจะมีลักษณะ ซึ่งประสงค์ที่จะได้มาบางอย่างจากผู้ถูกหลอก เช่นอาจจะมีการหลอกในลักษณะที่ได้ข้อมูลที่เราเรียกว่า identity theft หลอกได้ข้อมูลมาหรือหลอกให้เขาโอนเงินมา หลอกให้เขาโอนเงิน เช่น หลอกให้บริจาคเงิน กรณีล่าสุดมีนักสร้างแรงบันดาลใจท่านหนึ่งโพสต์บนเฟซบุ๊ก บอกว่าเปิดรับบริจาคเงินเพื่อนำเงินไปช่วยดับไฟภาคเหนือ ปรากฏว่าไม่ได้นำเงินไปดับไฟภาคเหนือ แต่นำเงินไปช่วยผู้ป่วยโควิด 19 หรือเอาไปใช้ประการอื่น ในลักษณะอย่างนี้ก็มีลักษณะซึ่งเหมือนกับข้อมูลที่นำเข้าไปไม่ตรงกับความเป็นจริง ก็คือข้อมูลเท็จ ซึ่งมีลักษณะที่อาจจะเป็นการหลอกลวงได้ นี่คือสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 14 (1) ทีนี้ 14 (1) นอกจากโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวงแล้ว ต้องนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลที่บิดเบือน คำว่าข้อมูลที่บิดเบือนตามมาตรา 14 (1) ตรงนี้ก็คือข้อมูลซึ่งมันจริงบางส่วน หรือจริงครึ่งหนึ่งอีกครึ่งหนึ่ง Misleading ก็คือทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งก็ตรงกับความหมายที่กระทรวง DES ให้ความหมายคำว่าข่าวบิดเบือน

คำที่ 2 คือ คำว่าปลอม ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปลอม ปลอมตามมาตรา 14 (1) ในที่นี้ก็คือปลอมว่าคนอื่นทำ ไม่ใช่ตัวเองเป็นผู้ทำ เช่น นายสราวุธปลอมว่านายกุ๊กไก่เป็นคนทำเอกสารนี้ขึ้นมา แต่จริง ๆ แล้วนายกุ๊กไก่ไม่ได้ทำ แต่นายสราวุธเป็นคนปลอมขึ้นมา ส่วนนี้คือคำว่าปลอมภายใต้มาตรา 14 ซึ่งทางกระทรวง DES ใช้คำว่าปลอมมันเหมือนกับราวกับว่าเป็นข้อมูลเท็จด้วย เพราะฉะนั้นความเข้าใจตรงนี้อาจจะมีความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างต่างประเทศและของไทยเอง และของกฎหมายเอง

ส่วนสุดท้ายก็คือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ก็คือไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งคำว่าข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จดูแล้วคล้ายกับคำว่า Disinformation ก็คือข้อมูลมันเป็นเท็จ แล้วก็มีการ intersect กับเจตนาร้าย ซึ่งนัยตรงนี้ก็คือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ซึ่งเขาไม่ได้แยกละเอียดเหมือนของเรา เขาจะกำหนดรวมเอาไว้ตรงนั้น ทีนี้ในมาตรา 14 (1) นอกจากข้อมูลจะต้องบิดเบือน

ปลอม หรือเท็จแล้ว มันจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน แต่ไม่ได้เป็นข้อมูลที่หมิ่นประมาท จะสังเกต14 (1) ตัดเรื่องหมิ่นประมาทไป หมิ่นประมาทเก็เป็นเรื่องตามประมวลกฎหมายอาญาตามปกติ ตามมาตรา 326 มาตรา 328 ก็ว่ากันไป ทีนี้ 14 (1) มันเป็นบทบัญญัติซึ่งใช้กับในเรื่องของการหลอกลวงทั่ว ๆ ไปแต่ไม่ใช่เรื่อง Fake News ตามความเข้าใจที่กฎหมายจะเข้าไปจัดการ 14 (2) คือจุดที่เกี่ยวข้องกับ Fake News ซึ่งต่างประเทศก็มีบทบัญญัติที่คล้าย ๆ กับมาตรา 14 (2) เดี๋ยวเราจะคุยกันในประมวลกฎหมายสิงคโปร์ 14 (2) เป็นเรื่องนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ ตรงนี้ก็คือความหมายของคำว่า Disinformation จะสังเกตว่า 14 (1) หรือ 14 (2) ใช้ข้อความซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกัน 14 (1) มีทั้งบิดเบือน มีทั้งปลอม มีทั้งเท็จ แต่ 14 (2) เราจะมีแค่เท็จอย่างเดียว คำว่าเท็จในที่นี้ โดยนัยก็คือข้อมูลซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง แล้วผู้กระทำหรือผู้เผยแพร่มีเจตนาที่ร้ายแฝงอยู่ โดยนัยของนักวารสารศาสตร์แล้วโดยนัยของกฎหมายด้วย 14 (2) นี่ก็คือนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันคอมพิวเตอร์เป็นเท็จ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงแม้จะบางส่วนก็ตาม โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยของธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ตรงนั้นก็คือเป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำ ว่าถ้าข้อมูลเท็จนั้นมันน่าจะเกิดความเสียหายต่อ public interest หรือเป็นเรื่องของส่วนที่เป็นประโยชน์สำคัญของประเทศ ก็จะเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา14 (2) อันนั้นก็คือบทบัญญัติของไทยที่เกี่ยวข้อง ทีนี้เราพอทราบความหมายของคำว่าข่าวลวงพอสมควรแล้ว คิดว่าคำว่าข่าวลวงในที่นี้ตามความหมายของนักวารสารศาสตร์ก็ดี ในทางกฎหมายก็ดี มันอาจจะมีความเหมือนกันบางส่วน แล้วก็มีความแตกต่างกันบางส่วน ซึ่งเดี่ยวเราจะค่อย ๆ ขยายความต่อไป ให้เห็นตรงนี้ก่อนว่าความเข้าใจของคนในสังคมเอง แม้กระทั่งนักกฎหมายเอง หรือนักวาสารศาสตร์เอง ในความหมายของคำว่า Fake News ก็อาจจะมีความหมายซึ่งมันไม่ได้เหมือนกันนัก

ทีนี้มาดูสาเหตุของ Fake News มีรายงานวิจัย ของต่างประเทศก็คือขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งเขาทำวิจัยไว้ตั้งแต่ปี 2018 ซึ่งเพิ่งมีการเผยแพร่งานวิจัยเมื่อประมาณปีนี้ ปรากฏว่าเขาไปสำรวจจากเด็กที่อายุ 15 ปี ใน 77 ประเทศ เป็นการสำรวจเด็กที่อายุ 15 ปี ใน 77 ประเทศ เกี่ยวกับความสามารถในการรับมือกับข้อมูลเท็จ หรือที่เราเรียกว่า Fake News ว่า เด็กที่อายุ 15 ปี เยาวชนที่อายุ 15 ปี จะมีความสามารถในการรับมือต่อ Fake News ได้แค่ไหน ปรากฏว่าอันดับ 1 ซึ่งมีความสามารถในการรับมือ Fake News ได้ดีที่สุดก็คือ United Kingdom ก็คืออังกฤษ หรือสหราชอาณาจักรนั่นเอง ซึ่งก็ไม่น่าแปลกใจ เพราะว่าเขาเป็นประเทศซึ่งพัฒนาแล้ว ประเทศที่ 2 ก็คือ คือญี่ปุ่น ต่อมาก็คือ เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ ส่วนใหญ่เราจะเห็นว่าอันดับที่อยู่ 1 ถึง 10 ล้วนแต่เป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว สิงคโปร์ที่อยู่ในอาเซียนเราก็อยู่ในอันดับ 7 ซึ่งก็เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เวียดนามอยู่อันดับที่ประมาณ 39 ซึ่งก็อยู่ในอาเซียน ไทยอยู่อันดับที่ 76 จากทั้งหมด 77 ประเทศ แปลว่า เด็กไทยมีความสามารถในการรับมือหรือความเข้าใจ Fake News ต่ำมาก ใน 77 ประเทศ เราอยู่ที่ 76 สูงกว่าอินโดนีเซียแค่อันดับเดียว นอกนั้นเราอยู่ต่ำกว่าเขาหมด ในอาเซียนเราต่ำกว่าสิงคโปร์ ต่ำกว่าเวียดนาม ต่ำว่ามาเลเซีย ไต้หวันเขาก็สูงกว่าเรา

การสำรวจ ของ OECD ที่เขาสำรวจมา มีปัจจัยอะไรบ้างที่เขานำมาตัดสินว่าเราอยู่อันดับที่ 77 เขาสำรวจ PISA สำรวจจากทักษะใน 7 ด้าน ซึ่งนักเรียนได้เรียนในโรงเรียน ปรากฏว่า 7 ด้านตรงนี้นักเรียนไทยไม่ได้เรียนในโรงเรียน ไม่ได้เรียนแล้วก็ไม่ได้เรียนรู้ แล้วพฤติกรรมที่แสดงออกมาหรือการกระทำที่แสดงออกมาก็จะมีแนวโน้มที่จะถูกหลอกได้ง่ายจาก Fake News ทักษะด้านแรกที่

สำรวจคือทักษะในการค้น หรือสืบค้นข้อมูล เขาพบว่าเด็กไทยเราไม่ได้เรียนรู้ในทักษะนี้เลย ทักษะในการค้นข้อมูล ซึ่งตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะการค้นหาข้อมูลเพื่อได้รับข้อมูลที่แท้จริงเป็นสิ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการค้นหาข้อมูล

ทักษะที่สองคือการตัดสินความน่าเชื่อถือข้อมูล เมื่อเราไม่ได้เรียนรู้การค้น เราก็ไม่มีทางเรียนรู้การตัดสินว่าข้อมูลใดน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ ทักษะตรงนี้เป็นทักษะที่สำคัญ เพราะจะเป็นตัวตัดระหว่างข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่จริง หรือข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่ปลอมหรือหลอกลวง ซึ่งเด็กไทยเราไม่ได้เรียน แล้วเด็กก็มักจะเชื่อว่าข้อมูลที่ปรากฏบนสื่อต่าง ๆ มันเป็นความจริงแล้วก็หลงเชื่อได้ง่าย อันนั้นก็เป็นทักษะอีกด้านหนึ่ง ทักษะอีกประการหนึ่งคือ ทักษะในการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญว่าถ้าเด็กมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลและวิเคราะห์ว่าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มันมีความเหมือน ความต่าง ความน่าเชื่อถือต่างกันอย่างไร มันจะเกิดกระบวนการในการเรียนรู้และวิเคราะห์ สิ่งสำคัญคือการแยกแยะข้อเท็จจริงที่เราเรียกว่า fact ออกจากความคิดเห็นได้ เพราะวันนี้มีกูรูจำนวนมากในสังคมเต็มไปหมดว่าจะให้ความคิดเห็นกับเรื่องนั้นบ้างกับเรื่องนี้บ้างตลอดเวลา จนผู้ฟังหรือเด็กหรือเยาวชนอาจจะสงสัยว่าข้อมูลที่ให้ความคิดเห็นขึ้นมานี้มันเป็นความจริงหรือไม่

ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างกรณีเรามาสัมมนากันวันนี้ ข้อเท็จจริงก็คือเรามีการสัมมนากัน แต่ความคิดเห็นก็คือว่าสัมมนาคราวนี้น่าสนใจหรือไม่น่าสนใจ คำว่าน่าสนใจหรือไม่น่าสนใจ ตรงนี้เป็นความคิดเห็น ไม่ใช่ fact แต่พอมีคนพูดว่าบอกการสัมมนาคราวนี้ไม่น่าสนใจเลย คนพูดเยอะ ๆ ก็กลายเป็นว่าคนก็เลยเชื่อตามนั้นว่าส่วนนี้คือข้อเท็จจริงว่ามันไม่น่าสนใจ ทั้งที่จริง ๆ แล้วมันอาจจะน่าสนใจก็ได้ ความเห็นบางคนอาจจะมองว่าน่าสนใจ เพราะฉะนั้นตรงนี้คือสิ่งสำคัญของสังคมที่ในนานาประเทศที่เขาเป็นประเทศที่เขาพัฒนาแล้ว เขาจะสอนให้เด็กเข้าใจแยกแยะว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความเห็น และอะไรคือความเท็จ คือต้องแยกแยะให้ได้และมีการตรวจสอบให้ได้

อีกอันหนึ่งที่เอามาวัดก็คือการตรวจสอบเมลหลอกลวงหรือเมลขยะ เขามีการทดสอบว่า ให้ลองส่งเมลขยะหรือเมลหลอกไปให้เด็ก 77 ประเทศนั้นลองดู เข้าไปใน mailbox ปรากฏว่าเด็กไทยคลิกดูทันทีเลย แต่ถ้าเป็นเด็กในอังกฤษเขาอาจจะ delete หรือตั้งค่าให้มันไปอยู่ใน junk mail แล้วก็ไม่สนใจ ส่วนเด็กไทยเราจะสนใจ เช่น บอกว่าถูกรางวัลหรือได้รับรางวัล ของเราจะรีบเปิดดู ปรากฏว่ากลายเป็นไวรัส หรือเป็นชุดคำสั่งที่ไม่พึงประสงค์ส่งมา ติดมา หรือมีการหลอกลวงเอาข้อมูล เป็น Identity Theft หลอกลวงเอาข้อมูลขึ้นมา เพราะฉะนั้นตรงนี้แหละเป็น ทักษะ 7 ด้าน ซึ่งต่างประเทศเขาทำการวิเคราะห์ อันนั้นก็คือข้อมูลงานวิจัยของต่างประเทศ ว่าของเราเองมีความสามารถในการที่จะป้องกันตัวเองจากข่าวลวงน้อยมาก โดยเฉพาะเด็กไทย

ทีนี้มาดูงานวิจัยของเรา งานวิจัยของเราก็มีการสำรวจเหมือนกัน แต่เราสำรวจผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 600 คน จากการสำรวจแบบสอบถามออนไลน์ เราพบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามเราอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปมีประมาณ 90% ก็แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเราเป็นผู้ใหญ่ จบปริญญาตรีประมาณ 50% สูงกว่าปริญญาตรี 25% ก็คือหมายความว่ามีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่านั้นประมาณ 75% ก็คือมีการศึกษา เพราะฉะนั้นสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเราก็คือผู้ที่เป็นผู้ใหญ่และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการศึกษาสูง ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามเราใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กมากที่สุดถึง 38% รองลงมาคือไลน์ 31% รองลงมาคือทวิตเตอร์ และก็อินสตาแกรม ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามของเราเห็นว่าคำว่าข่าวลวง ความหมายมันคือข่าวซึ่งทำให้เข้าใจผิด เพราะฉะนั้นข่าวอะไรก็แล้วแต่หรือข้อมูลอะไรก็แล้วแต่ทำให้เข้าใจผิด ประชาชนที่ตอบ

แบบสอบถามกลับมาก็คือมองว่าเป็นข่าวลวงหมด จะสังเกตว่าข่าวที่บิดเบือน ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจน้อยมากว่ามันคือข่าวลวง เพราะฉะนั้นคำตอบที่ได้มาจึงมีแค่ 62% ในขณะข่าวที่ทำให้เข้าใจผิดตอบถึง 74% รองลงมาคือข่าวปลอม รองลงมาคือข่าวเท็จ

ในส่วนของประสบการณ์ ประสบการณ์ที่เจอข่าวลวงเจอมากน้อยแค่ไหน ปรากฏว่า 93% ตอบมาเจอข่าวลวงมา ไม่เจออยู่แค่ 7% โดยเจอทุกวันเกือบ 30% เจอทุกสัปดาห์ 30% เจอบ่อยจนนับไม่ถ้วนคือ 23% เพราะฉะนั้น 93% เจอข่าวลวง ทีนี้เจอแล้วเชื่อมั้ย ปรากฏว่าตอบมาว่า 70% เชื่ออีก 30% เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นจุดที่น่าสนใจมาก เพราะขนาดผู้ใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ายังเชื่อข่าวลวงได้ ข่าวลวงจึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุคคลมาก โดยคำตอบคือ 63% เชื่อแต่ทราบภายหลัง แต่อีก 7% เชื่ออยู่นานเลย เชื่ออยู่นานคือยังหลงทางอยู่นาน เพราะฉะนั้นตรงนี้คือจุดสำคัญว่ายังมีความเชื่ออยู่ตรงนี้อยู่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบ จะสังเกตว่าช่วงที่เรามีการสำรวจแบบสอบถาม เราสำรวจปี 63-64 ซึ่งช่วงนั้นเป็นช่วงโควิด 19 ค่อนข้างรุนแรง เพราะฉะนั้นแบบสอบถามจึงเห็นได้ชัดว่าผลกระทบต่อสาธารณสุขจึงสูงมากเป็น 73% รองลงมาเป็นสังคม 72% รองลงมาคือเศรษฐกิจ 68% แล้วก็ความมั่นคง 67% ต่ำสุดคือการเมือง 59% ซึ่งตรงนี้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าเมื่อใดก็ตามในสภาวะสังคมมีเรื่องอะไรที่เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่หรือเรื่องที่น่าสนใจอยู่ ข่าวลวงในเรื่องนั้นก็มักจะมา ซึ่งเราทำนายไว้ว่าถ้ามีช่วงใกล้เลือกตั้งข่าวลวงที่เกี่ยวกับการเมืองมันน่าจะเพิ่มขึ้น โดยนัยของความสนใจของผู้ที่อยู่ในสังคม

ในส่วนมาตรการในการแก้ปัญหา แบบสอบถามสำรวจจากประชาชน 600 คน ปรากฏว่าประชาชน 600 คนมีความเห็นค่อนข้างจะชัดเจนว่า วิธีการในการแก้ปัญหาข่าวลวงที่ดีที่สุดคือการให้ความรู้กับประชาชน ตอบออกมาถึง 80-90% มองว่าการให้ความรู้กับประชาชน คือวิถีทางที่ดีสุดโดยที่ตอบว่ามากที่สุด 57% มาก 31% สองกลุ่มนี้รวมกันคือ 88% ถ้ารวมปานกลางหรือพอใช้เป็น 96% มองว่าการให้ความรู้กับประชาชน คือวิธีที่ดีสุดในการสร้างความตระรู้ในเรื่องข่าวลวง รองลงมาก็คือการสร้างเครือข่ายตรวจสอบก็คือการมีส่วนร่วมของคนในสังคม องคาพยพทั้งหมดในสังคมว่าควรจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อที่จะแจ้งเตือนในเรื่องข่าวลวง เพราะฉะนั้นกลไกตรงนี้จึงเป็นมาตรการที่น่าจะสำคัญมาก

ส่วนประการที่ 3 ก็คือการบังคับใช้กฎหมาย ประชาชน 600 คน ก็ตอบว่ากฎหมายยังมีความสำคัญอยู่ที่จะต้องมีการบังคับใช้ แต่ก็ควรบังคับใช้ให้มีความเสมอภาคแล้วก็เฉียบขาด ก็คือ 51% มองว่าควรจะมีการบังคับใช้กฎหมาย 33% มองว่าอยู่ในเกณฑ์มาก 10% อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เพราะฉะนั้นโดยสรุปแล้ว 80-90% ก็ยังเห็นความสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายอยู่ ทีนี้มาตรการในทางกฎหมายที่จะแก้ไขก็ชัดเจนว่าอันแรกก็คือการระงับการเผยแพร่ข่าวลวง ก็เป็นเรื่องซึ่งประชาชนมองว่าควรจะต้องมี คือมีการเผยแพร่ก็ควรมีการสั่งระงับการเผยแพร่ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดกับมากกว่า 80 % การกำหนดโทษจำคุกมากกว่า 80 % เหมือนกัน กำหนดโทษปรับมากกว่า 80 % เหมือนกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้ หรือสุดท้ายคือคำสั่งในการแก้ไขข่าวลวง ซึ่งตรงนี้น่าสนใจเพราะเรายังไม่มีมาตรการตรงนี้อยู่ แต่ในสิงคโปร์มีมาตรการนี้ คือคำสั่งในการแก้ไขเนื้อหาข่าวลวง ของเราเองจากการสำรวจก็มองว่าตรงนี้ก็น่าจะมีประโยชน์ มากที่สุดประมาณ 45% มากก็คือ 35% สองส่วนนี้รวมกันก็ประมาณ 80%

ส่วนของบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ควรจะมีบทบาทหรือไม่ ประชาชนกว่า 90 % ตอบว่าควรจะมี บทบาทคืออะไร บทบาทคือควรจะมีเจ้าหน้าที่หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์คอยตรวจสอบข่าว

ลวง เช่น การใช้ AI ในการตรวจสอบว่ามีข่าวลวงอยู่ในระบบหรือไม่ ถ้ามีแล้วควรทำอย่างไร ประชาชนส่วนใหญ่ตอบว่า ถ้ามีแล้วควรลบออกจากระบบ แล้วก็ควรรายงานหน่วยงานรัฐให้ทราบ ดังนี้ จะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มองว่าสื่อสังคมออนไลน์ควรมีบทบาทเข้ามาช่วยดูแลในเรื่องข่าวลวง ส่วนของความรับผิดของสื่อสังคมออนไลน์ต่อข่าวลวงก็ 64% มองว่าควรจะต้องมีบทบาท ถ้าฝ่าฝืนกฎหมายก็ควรจะมีโทษทั้งจำทั้งปรับ

โดยสรุป ผลการศึกษาจากแบบสอบถามจาก 600 คน จากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผ่านข้อมูลตอบคำถามทางออนไลน์ ได้ข้อสรุป 4 ข้อดังนี้

ประการแรก ประชาชนเห็นว่าการป้องกันข่าวลวงที่ดีที่สุด คือการให้ความรู้ หรือความจริงแก่ประชาชน เพราะข่าวลวงในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อ ๆ กันผู้เผยแพร่หรือผู้ส่งต่อก็ไม่รู้ว่าเป็นข่าวลวง ถือเป็นเรื่องสะท้อนความจริงเพราะจากการสำรวจบางคนเขาถูกหลอก เขาเป็นเหยื่อมากกว่าเป็นผู้กระทำความผิด จากตัวเลขที่ท่านเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้เป็นข่าวลวงแล้วตัวเองก็ถูกหลอก เมื่อถูกหลอกแล้วก็อาจจะมีการหวังดีส่งต่อข้องมูลนั้นต่อไป ซึ่งไม่รู้ว่ามันเป็นข่าวปลอม มีการส่งต่อ มีการเผยแพร่ต่อ เพราะฉะนั้นตรงนี้วิธีแก้ที่ดีที่สุดคือการให้ความรู้

ประการที่สองคือ ควรส่งเสริมสร้างเครือข่ายตรวจสอบข่าวลวง ก็คือสร้างเป็นองคาพยพให้หน่วยงานหรือที่ประกอบไปด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชนรับผิดชอบในการยับยั้งเผยแพร่ข่าวลวง และให้ความจริงกับประชาชนโดยเร็วที่สุด ตรงนี้เป็นจุดสำคัญ ซึ่งทางหน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวง DES เอง ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมก็มีการดำเนินการตรงนี้ค่อนข้างจะมาก ทั้งในส่วนของกระทรวง DES และกระทรวงอื่น ๆ ภาครัฐก็มีตรงนี้อยู่ เพียงแต่ว่าอาจจะต้องมีการร่วมกันระหว่างภาคเอกชน หรือสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องด้วยเพราะว่าสื่อมวลชนเป็นกระบอกเสียงที่ดีในการที่จะนำข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่จริงไปสู่ประชาชนในวงกว้างได้ อันนั้นก็เป็นสิ่งซึ่งจากแบบสอบถามมีการสรุปออกมา

ประการที่สาม คือ มาตรการในด้านกฎหมาย ซึ่งประชาชนก็มองว่ายังมีความจำเป็นอยู่ เพียงแต่ว่าก็มีข้อสังเกตนิดหนึ่งก็คือว่า มาตรการทางกฎหมายควรจะชัดเจน ควรกำหนดให้ชัดว่าการกระทำใดเป็นความผิด แล้วก็มีการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดโดยเจตนาจริง ๆ เพราะว่าอย่างที่เรียนตั้งแต่ตอนต้น มีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งเขาไม่รู้ว่าสิ่งที่ส่งต่อมันเป็นข่าวลวง เพราะฉะนั้นการไปดำเนินการบางอย่างกับประชาชนที่เขาไม่ได้มีเจตนาจริง ๆ ก็อาจจะมีความไม่เหมาะสมในการดำเนินการทางกฎหมาย

ประการที่สี่ สื่อสังคมออนไลน์ควรมีหน้าที่ในการตรวจสอบ ลบข่าวลวงออกจากระบบเมื่อทราบ และรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนนี้คือการกำหนดหน้าที่ของสื่อสังคมออนไลน์ให้ชัดเจนว่า ควรจะมีหน้าที่อย่างไร แต่หน้าที่อันหนึ่งก็คือว่าต้องมีการตรวจสอบ เพราะวันนี้มันก็ถือว่าเป็นแพลตฟอร์มของสื่อเอง พูดง่าย ๆ ว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำมาหากินบนระบบของตัวเอง เพราะฉะนั้นก็ควรจะต้องมีการตรวจสอบ แล้ววันนี้เทคโนโลยี AI มันสามารถตรวจสอบได้อยู่แล้วว่าข้อมูลใดเป็นเท็จหรือเป็นจริง พร้อมทั้งอาจจะรับฟังจากผู้ที่บอกมาหรือแจ้งมาว่า ข้อมูลใดเป็นจริงว่าข้อมูลใดเป็นเท็จแล้วมีการตรวจสอบแล้วลบออกจากระบบได้ ถ้ามีการตรวจสอบว่ามันเป็นเท็จจริงเป็นการสรุปความเห็นของประชาชน ว่าข่าวลวงมีสาเหตุมาจากอะไร แล้วการป้องกันหรือการจัดการกับข่าวลวงโดยวิธีการควรจะใช้วิธีไหน

เมื่อเราได้ข้อมูลจากประชาชนแล้ว เราก็เอาข้อมูลชุดนั้นมาสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เราก็คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับข่าวลวงทั้งหมด 16 ท่าน ทั้งจากภาครัฐแล้วก็ภาคเอกชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชน แล้วก็นักวิชาการ ทั้งทางด้านสื่อมวลชนและทางด้านกฎหมาย เราได้ข้อสรุป คือ ในมุมมองของสื่อมวลชน คำว่า Fake News หรือข่าวลวง หรือข่าวปลอม มีความหมายอย่างกว้าง คำว่ามีความหมายอย่างกว้างก็คือว่า ทางสื่อมวลชนมองว่าข้อมูลใด ๆ ก็ตามแม้ไม่เป็นข่าว ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นเนื้อข่าวก็ตาม เป็นข้อมูลธรรมดา แต่ถ้ามันมีลักษณะที่บิดเบือน ที่เราเรียกว่าเป็น disinformation หรือเป็น false ก็เป็นเท็จ หรือเป็น fake เป็นปลอม หรือทำให้เข้าใจผิด คือ misleading โดยผู้สร้างหรือผู้แผยแพร่มีเจตนา ตรงนี้แหละครับเราเรียกว่าเป็นข้อมูลที่เป็น Fake News

ในส่วนของมุมมองนักกฎหมาย ในมุมมองของนักกฎหมายจะมอง Fake News อย่างแคบ ก็คือมองว่าข้อมูลที่มันบิดเบือน หรือข้อมูลเป็นเท็จหรือ fake หรือทำให้เข้าใจผิด แค่นั้นยังไม่พอ มันต้องมีผลกระทบต่อ public interest คำว่าผลกระทบต่อ public interest ก็คือมีผลกระทบต่อส่วนรวม ทีนี้ผลกระทบต่อส่วนรวมมันก็ขึ้นอยู่ในมิติของแต่ละประเทศ เพราะว่ามันเป็นมุมมองของประเทศแต่ละประเทศว่า แต่ละประเทศจะให้ความสำคัญในเรื่อง public interest หรือในส่วนของความสำคัญตรงนี้ แค่ไหนอย่างไร ในส่วนของประโยชน์ส่วนรวมตรงนี้หรือ public interest นี้ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข การเมือง หรือความมั่นคงของประเทศ หรือสร้างความตื่นตระหนกของประชาชน ซึ่งตรงนี้มันเป็นจุดที่ทำให้คำว่า Fake News มีความหมายที่แคบลงกว่า Fake News ตามความหมายของสื่อมวลชนที่เราสัมภาษณ์ ทีนี้ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเราก็ทำการสำรวจ สัมภาษณ์นักกฎหมายซึ่งเป็นอาจารย์จากหลายมหาวิทยาลัย ท่านก็ให้ความเห็นที่น่าสนใจว่าตัวบทในมาตรา 14 (2) ในเรื่องนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของราชอาณาจักรไทย โครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณประโยชน์ หรือสร้างความตื่นตระหนกให้กับประชาชน เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เช่นคำว่าข้อมูลเท็จ อย่างไรเรียกว่าข้อมูลเท็จ ไม่มีนิยามคำว่าข้อมูลเท็จ ส่วนพฤติการณ์ประกอบการกระทำตรงนี้เป็นคำที่ค่อนข้างมีความกว้าง ควรที่จะกำหนดให้ชัดเจน

นักกฎหมายท่านหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า ในส่วนของกฎหมายสิงคโปร์มีบทบัญญัติที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งก็คือเรื่อง POFMA คือกฎหมายสิงคโปร์มีเครื่องมือทางกฎหมายที่น่าสนใจเป็นคำสั่งให้แจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จ หรือ Correction Direction ซึ่งเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง สามารถสั่งการไปให้สื่อสังคมออนไลน์ก็ดี ผู้ที่เผยแพร่หรือสื่อสารข้อมูลเท็จในสิงคโปร์ก็ดี แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ ที่เรียกว่า correction notice คู่กับข้อมูลเท็จ เช่น สมมุติผมไปโพสต์ข้อมูลเท็จอยู่ในเฟซบุ๊กของผม หน่วยงานภาครัฐเอง เจ้าหน้าที่เองก็มีอำนาจสั่งให้ผมไปโพสต์ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จคู่กับข้อมูลเท็จที่ผมติดเอาไว้ ประกาศเอาไว้ หรือโพสต์เอาไว้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ได้เห็นข้อมูลเท็จ เห็นข้อมูลอีกชุดหนึ่ง อีกด้านหนึ่งของหน่วยงานภาครัฐที่มีการตรวจสอบแล้วว่า มันมีข้อมูลอีกชุดหนึ่ง ซึ่งข้อมูลภาครัฐมองว่าเป็นเรื่องแบบนี้ และให้ประชาชนเข้าไปดูว่าชุดข้อมูล 2 ชุด ชุดข้อมูลใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน เป็นสิ่งที่น่าสนใจ แนวคิดตรงนี้มันเป็นแนวคิดเหมือนกับเราไปเพิ่มน้ำดีหรือข้อมูลดีเข้าไปในระบบ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินเองว่าข้อมูลที่อยู่ในระบบ ณ วันนี้ข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากกว่ากัน แทนที่เราจะไปบล็อกหรือไปลบข้อมูลนั้นออกจากระบบเสีย เพราะว่าการไปลบข้อมูลออกจากระบบเสีย เขามองว่าเป็นเหมือนกับดาบสองคม เพราะเหมือนกับว่าคนที่ถูก คนที่ยังไม่ได้อ่านก็มองว่าแล้วทำภาครัฐไปลบ ไปลบมันเป็นจริงรึเปล่า ก็เริ่มสงสัย อาจจะเริ่มบอกว่า แล้วทำไมข้อมูลนั้นมันถึงถูกลบ แล้วถูกลบไปหมด แล้วพอ

สุดท้ายการไปลบมันก็ไม่ได้ลบได้จริง เพราะว่าข้อมูลมันถูกส่งต่อหรือเผยแพร่ไปที่อื่นแล้ว เพียงแต่ไปลบได้ที่ต้นตอ ที่ ๆ มีการนำเข้า เพราะฉะนั้นแนวคิดของ POFMA ตรงนี้ก็คือว่าไม่ต้องลบ เพียงแต่ว่าเอาข้อมูลของรัฐไปแปะคู่กับข้อมูลเท็จนั้นเลย แจ้งเขาเลยบอกว่าข้อมูลนี้มันเป็นเท็จ แล้วข้อมูลจริงเป็นอย่างไร พร้อมทั้งมีลิงก์เชื่อโยงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมมุติ กระทรวง DES ทางศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ก็อาจจะให้ผมโพสต์ข้อความจริงแล้วก็มีลิงก์เกี่ยวกับคำขยายความของข้อมูลนั้นว่าข้อมูลจริงคืออะไร เพื่อให้ประชาชนหรือคนที่เข้าไปอ่านเฟซบุ๊กของผมได้รู้ว่า สิ่งที่ผมโพสต์มันอาจจะไม่จริง แล้วของจริงมันคืออะไร เพื่อให้ไปเปรียบเทียบ เกิดการเรียนรู้กับข้อมูลนั้นขึ้นมา อันนั้นก็คือแนวคิดของทางสิงคโปร์ ซึ่งแนวคิดนี้หรือ POFMA ในส่วนมาตราตรงนี้ก็มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยหลายส่วน บางคนเขาก็มองว่ามันเป็นเรื่องการใช้อำนาจรัฐเกินไปหรือไม่ แต่ในมุมมองที่ดีเขาก็มองว่า แบบนี้มันเป็นเรื่องแฟร์ว่าเสรีภาพในการแสดงออกก็ยังอยู่ แต่เป็นการเพิ่มข้อมูลเข้าไปในระบบ เหมือนเพิ่มน้ำดีเข้าไปสู่กับน้ำเสีย เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เลยมีความเห็นว่าประเทศไทยอาจจะมีการเรียนรู้เครื่องไม้เครื่องมือตรงนี้จากสิงคโปร์มาใช้กับประเทศไทย

เมื่อมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 16 เสร็จแล้วเราก็มีการจัดสนทนากลุ่มทางออนไลน์ เนื่องจากเราไม่สามารถจัดสนทนากลุ่มเผชิญหน้าได้เนื่องจากปัญหาโควิด 19 เราก็มีการรับฟังความเห็นจาก 25 ท่าน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งเอกชน ทั้งสื่อมวลชน และภาคประชาสังคม พบว่าปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีการบรรจุเรื่อง “Digital Literacy” ลงในหลักสูตรให้เยาวชนไทยแล้วก็เด็กไทยเรียนรู้กัน เพราะฉะนั้นตรงนี้ในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มาจากสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผู้เป็นครู ก็มองว่าควรที่จะให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องนี้ โดยเฉพาะเด็กเยาวชนไทย เพราะว่าจะได้ไม่หลงเชื่อข่าวข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้โดยง่าย ตัวอย่างในส่วนนี้คือของ Ministry of Education ของสิงคโปร์ มีการบรรจุหลักสูตรที่เรียกว่า Strengthening Digital Literacy ในหลักสูตร ซึ่งเขาจะมีอยู่ 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก คือ find หมายถึง การหาข้อมูลให้เป็น สอนเด็กให้มีความสามารถในการหาข้อมูลได้

สเต็ปที่ 2 คือ think เมื่อหาข้อมูลเป็นก็คิดเป็น ตีความเป็น วิเคราะห์เป็น และแก้ปัญหาได้

สเต็ปที่ 3 คือ apply ก็คือการเอาข้อมูลนี้ไปปรับใช้กับเรื่องต่าง ๆ

สุดท้ายก็คือการ create สร้างอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมา เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าการเรียนรู้เรื่อง digital literacy มันไม่ใช่แค่การปกป้องเด็กหรือเยาวชนจากการซึมซับหรือรับรู้ข้อมูลเท็จเท่านั้น แต่มันยังเป็นการพัฒนาให้เด็กสามารถที่จะต่อยอด นำความรู้เหล่านี้ไปพัฒนาในส่วนการสร้างสรรค์ในส่วนของข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วย อันนั้นเป็นสิ่งที่สิงคโปร์เขามีหลักสูตรหรือมีการเรียนรู้ตรงนี้อยู่แล้ว

นอกจากเด็กและเยาวชนแล้ว ทางกลุ่มผู้สนทนากลุ่มใน 25 ท่านนี้ก็มองว่า ในส่วนของกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ก็ควรให้ความรู้ด้วย นอกจากเด็กและเยาวชนแล้ว เช่น กลุ่มผู้สูงวัยที่ทุกเช้าต้องส่ง good morning แล้วก็มีรูปดอกไม้ กลุ่มนี้ก็ถูกหลอกได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถูกหลอกในเรื่องยาอาหารเสริม เพราะกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มซึ่งระมัดระวังในเรื่องของสุขภาพมาก เพราะฉะนั้นได้รับข้อมูลเกี่ยวกับยา จริงหรือปลอมก็ไม่รู้ ส่งต่อให้เพื่อนด้วยความหวังดี ปรากฏว่าถูกหลอกก็จำนวนมาก อันนั้นก็เป็นอันหนึ่งที่อาจจะต้องให้ความรู้ซึ่งวิธีการให้ความรู้คนกลุ่มนี้อาจจะต้องมีวิธีการซึ่งต่างจากการให้ความรู้เด็ก เพราะว่ากลุ่มผู้สูงวัยจะไปสอนให้เขาเหมือนสอนเด็กคงไม่ได้ เพราะว่าท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากอยู่แล้ว จะใช้กระบวนการที่เราไปสื่อสารต่อเด็กมาสื่อสารต่อผู้สูงวัยก็คงไม่ได้ อาจจะต้องมาออกแบบว่าเราจะมีวิธีการใดที่จะสื่อสารท่านเหล่านี้ กลุ่มเปราะบางที่ 2 คือกลุ่มผู้ที่

บกพร่องทางการได้ยินหรือการเห็น ซึ่งการรับรู้ทางอายตนะของท่านเหล่านี้อาจจะต่างกับบุคคลทั่วไป เพราะฉะนั้นวิธีการในการสื่อสารกับท่านเหล่านี้ก็อาจจะต้องมีวิธีการซึ่งเหมาะสมในการที่จะสื่อสารกับท่าน หรือกลุ่มแรงงานต่างชาติที่มีจำนวนมากในประเทศ ซึ่งไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นหลักก็อาจจะต้องมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเรียนนรู้ด้วย เพราะว่าข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่เท็จ ที่เป็นอันตราย ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับรู้นี่อาจจะมีผลกระทบในบางอย่างได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นสิ่งซึ่งสังคมอาจจะต้องออกแบบในการที่จะเกิดการเรียนรู้ ให้ความรู้ทางสื่อ Digital กับท่านเหล่านี้ด้วย

ประการที่สอง ซึ่งในการสัมมนากลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าน่าจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับประชาชน เน้นย้ำว่าต้องมีการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องแล้วนำข้อมูลเหล่านี้ให้กับประชาชน ปัจจุบันเรามีการทำกันอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ากระจัดกระจาย ภาครัฐก็จะทำของภาครัฐ สื่อก็ทำของสื่อ บางสื่อก็ทำของเด็ก บางสื่อก็ทำของคนสูงอายุ คือยังไม่มีองค์ความรู้รวมร่วมกัน ตรงนี้คือยังขาด การประสานงานเพื่อเกิดองค์รวมทำให้เกิดองค์ความรู้ร่วมกัน เพื่อกำหนดวิธีที่เหมาะสมในการนำข้อเท็จจริงหรือความจริงไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มได้โดยเร็วและโดยทันการ ส่วนนี้เป็นสิ่งซึ่งจากการสนทนากลุ่มเห็นว่าควรจะต้องมีตรงนี้ขึ้นมา

สุดท้ายก็คือในเรื่องกฎหมาย กฎหมายจากการสนทนากลุ่มมองว่ากฎหมายจะต้องมีความชัดเจน ทั้งในเรื่องนิยาม ขอบเขต ผลกระทบ บทลงโทษต่าง ๆ เพื่อป้องกันความสับสนในการตีความและการสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่ากฎหมายออกมาเพื่อแก้ปัญหาข่าวลวงได้จริงจริง โดยข่าวลวงจะต้องเป็นข่าวที่ไม่ตรงต่อความเป็นจริง ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน และกฎหมายควรลงโทษผู้สร้างหรือเผยแพร่ข่าวลวงที่กระทำโดยเจตนา มีเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเพื่อผลประโยชน์บางประการนั้น เพราะฉะนั้นโดยสรุปแล้วความเห็นค่อนข้างจะตรงกันว่ากฎหมายต้องชัดเจนและมีบทลงโทษที่เด็ดขาดกับผู้ที่กระทำความผิดโดยเจตนาเท่านั้น อันนั้นก็เป็นผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

ทีนี้เราจะมาดูกฎหมายของแต่ละประเทศว่ากฎหมายของไทยก็ดี กฎหมายของสิงคโปร์ก็ดี เยอรมันก็ดี ฝรั่งเศสก็ดี มันมีกลไกในการแก้ปัญหาข่าวลวงต่างกันกันอย่างไร ก่อนที่เราจะมาประมวลผลสรุปออกมาเป็นบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะของเรา กฎหมายไทยอย่างที่ผมเรียนให้ท่านทราบแล้วอย่างชัดเจน มาตรา 14 (2) เป็นเรื่องการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ คือการอัปโหลดข้อมูลขึ้นไป เช่น เราเป็นคนอัปโหลดข้อมูลจากเครื่องเราเข้าสู่เฟซบุ๊ก สมมุติเราต้องการเอาข้อมูลชุดใดชุดหนึ่งแชร์บนเฟซบุ๊ก เราก็อัปโหลดเข้าไป การอัพโหลดตรงนี้ตามมาตรา 14 (2) ก็คือข้อมูลนั้นเป็นเท็จ ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ เช่น อัปโหลดข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่มันเป็นเท็จเข้าไปในระบบในเฟซบุ๊กของเรา แล้วข้อมูลอันเป็นเท็จนั้นต้องมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยของสาธารณะ ความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกกับประชาชน คือต้องมีพฤติการณ์ประกอบการกระทำ 4-5 ประการนี้ ไม่ใช่ว่าข้อมูลเท็จเฉย ๆ จะเป็นความผิด มันต้องเป็นข้อมูลเท็จที่ถึงขนาดที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายกับ public interest กับประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ อันนั้นก็เป็นสิ่งซึ่งมาตรา14 (2) บอกไว้ หรือในมาตรา 14 (5) ก็คือเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลใน14 (2) เผยแพร่หรือส่งต่อในที่นี้ก็คือว่า ข้อมูลนั้นถูกอัปโหลดเข้ามาในระบบแล้ว เช่น ผมอัพโหลดเข้ามาในเฟซบุ๊ก แล้ว ผมเอาข้อมูลนั้นไปเผยแพร่ต่อทางไลน์ หรือทาง

อินสตาแกรม หรือนาย ก. เอาข้อมูลนั้นไปเผยแพร่ต่อในทางไลน์ หรืออินสตาแกรม หรือส่งต่อ อันนั้นก็จะเป็นเรื่องการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลโดยรู้อยู่แล้วว่ามันเป็นเท็จ เพราะฉะนั้นตัวมาตรา 14 (2) ของเรามันจะเป็นนิยามของคำข่าวลวงที่มีลักษณะอย่างแคบ อย่างที่ผมเรียนแล้วว่าเป็นความหมายหรือความเข้าใจของนักกฎหมาย เพียงแต่ว่าตัวพฤติการณ์ประกอบการกระทำ ที่ว่ารักษาความมั่นคงปลอดภัย ตรงนี้มันเป็นมุมมองว่าส่วนนี้คือประโยชน์สาธารณะ หรือ public interest ของประเทศไทย ซึ่งมันอาจจะต่างกับประเทศอื่น ซึ่งผมจะเรียนให้ท่านทราบต่อไปว่าในสิงคโปร์เองก็ดี ในเยอรมันเองก็ดี ในฝรั่งเศสเองก็ดี มุมมองตรงนี้อาจจะต่างกันในเรื่องของพฤติการณ์ประกอบการกระทำตรงนี้

ในสิงคโปร์มีการออกกฎหมายเฉพาะที่เราเรียกว่า Sui generis ขึ้นมาเพื่อที่จะจัดการกับข่าวลวง เราเรียกว่า รัฐบัญญัติป้องกันความเท็จและการบิดเบือนออนไลน์ The Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act หรือเรารียกสั้น ๆ ว่า POFMA เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะ POFMA นี่เป็นกฎหมายซึ่งถูกวิพากวิจารณ์ค่อนข้างมากเพราะว่าเป็นมาตรการซึ่งมีความเข้มในเรื่องความมั่นคงมาก อย่างที่เราทราบว่าประเทศสิงค์โปร์เป็นประเทศขนาดเล็ก เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่สิงค์โปร์จะต้องมีคือความมั่นคง กฎหมาย POFMA จึงเป็นกฎหมายซึ่งเน้นในเรื่องการสร้างความมั่นคง ในเรื่องการสื่อสารข้อมูลเท็จ หรือเขาเรียกว่า false statement จริง ๆ คำว่า false statement อาจจะแปลว่าข้อความเท็จ แต่เนื่องจากผมแปลในเล่มนี้ทั้งหมดแปลว่าข้อมูล ผมเลยใช้คำว่าข้อมูลไปทั้งหมด โดยนิยามของคำว่าข้อมูลเท็จ ตาม POFMA ให้คำนิยามข้อมูลเท็จไว้ว่าข้อมูลเท็จ ก็คือข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด misleading ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน คือไม่ว่า wholly หรือ partly คือทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าจะเป็นโดยข้อมูลนั้นเองหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น เพราะฉะนั้นตามมาตรา 2 (b) ความหมายของ false statement ตาม POFMA มีความหมายค่อนข้างกว้าง คืออะไรก็แล้วแต่ที่มันเป็นเท็จ หรือมัน misleading ก็คือที่มันบิดเบือนเป็นข้อมูลเท็จหมด เพราะฉะนั้นความหมายของข้อมูลเท็จของสิงค์โปร์เขารวมถึงที่มันไม่ตรงกับความเป็นจริงและที่มัน misleading ทั้งหมดด้วย ทีนี้นิยามศัพท์อีกคำหนึ่งคือคำว่า Communicate หรือคำว่าสื่อสาร กฎหมายของสิงค์โปร์ใช้คำว่าสื่อสารนี้รวมถึงการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตด้วย และการสื่อสารในทางของการส่ง MMS หรือการส่งข้อความสื่อผสมหรือ SMS หรือข้อความสั้นผ่านโทรศัพท์มือถืออะไรต่าง ๆ นี้ด้วย ซึ่งแม้จะเป็นการส่งให้บุคคลคน ๆ เดียว จะสังเกตว่าสิงค์โปร์เขาเข้มมาก ส่งให้ผู้รับแค่รายเดียวขึ้นไป เขาก็ถือว่าเป็นการสื่อสารตามกฎหมายเขาแล้ว เพราะฉะนั้นของเขาเองค่อนข้างจะเข้มมาก ๆ ในเรื่องของความหมายหรือนิยาม

ดูในมาตรา 7(1) ซึ่งคล้าย ๆ กับมาตรา 14 (2) ของไทยมาตรา 7 (1) ของสิงคโปร์บอกว่าห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ ในหรือนอกสิงคโปร์ สื่อสารข้อมูลดังต่อไปนี้ โดยรู้อยู่แล้วหรือควรรู้ว่าของเขามีคำว่าควรรู้ คือความหมายเขากว้างมากคือแม้แต่คุณไม่รู้แต่คุณควรรู้ก็อาจจะมีความผิดแล้ว ซึ่งตรงนี้ในมุมมองของนักวิจัยเองอาจจะมองว่ากว้างเกินไป มันควรโฟกัสอยู่แค่รู้อยู่แล้วว่า อันที่ 1 คือรู้อยู่แล้วว่าเป็นอะไรครับ รู้ว่าเป็นข้อมูลเท็จ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเท็จ และ (b) การสื่อสารข้อมูลในสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น น่าจะ

1. เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสิงคโปร์หรือส่วนหนึ่งส่วนใด ส่วนนี้คล้าย ๆ กับของไทย
2. เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบสุขของประชาชน หรือการเงินสาธารณะ ส่วนนี้ละเอียดกว่าของไทย ของไทยมีอันเดียวคือสร้างความตื่นตระหนกกับประชาชน แต่ของสิงคโปร์เป็นลงรายละเอียดว่า เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ความสงบสุขของประชาชน การเงินสาธารณะ การเงินการคลังสาธารณะ

3.เป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์อันดีของสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากสิงคโปร์เป็นประเทศที่เล็ก เพราะฉะนั้นในเรื่องความมั่นคงของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ ในข้อ 3 เขาถึงมีอยู่ แต่ของไทยจะไม่มีเขียนเอาไว้ เราต้องไปตีความให้มันเข้ากับข้อใดข้อหนึ่งใน 14 (2) หรือไม่

4. คือมีผลกระทบต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภา เลือกตั้งซ่อมรัฐสภา ลงประชามติ ส่วนนี้ก็เป็นเรื่องการคุ้มครองในเรื่องหลักประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นในข้อในข้อ 4 คือหลักการคุ้มครองหลักประชาธิปไตย ในข้อ 3 เป็นการคุ้มครองหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็น international relations อันที่ 2 เป็นเรื่องความคุ้มครองประชาชน ส่วนอันที่ 1 เป็นการคุ้มครองในระดับความมั่นคงของประเทศ เพราะฉะนั้น ข้อ 1-4 ที่กล่าวมา เป็นข้อที่น่าสนใจ ซึ่งเดี๋ยวเราจะคุยกันต่อไป

ส่วนข้อที่ 5 เป็นเรื่องการปลุกระดมสร้างความเกลียดชังเคียดแค้นระหว่างกลุ่มบุคคล ซึ่งส่วนนี้ของสิงคโปร์เขาอาจจะมี minority มีชนกลุ่มน้อยค่อนข้างเยอะ ส่วนนี้เป็นส่วนที่เขาจึงกำหนดขึ้นมา ซึ่งคล้าย ๆ กับของเยอรมนี ในประเทศอื่น ๆ อาจจะไม่ได้ไปซีเรียสกับเรื่องตรงนี้นัก แต่สิงคโปร์เขามองว่าเป็นเรื่องที่น่าจะสนใจ

ข้อที่ 6 ก็คือทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล ข้อที่ 6 เป็นที่ถูกวิพากวิจารณ์มาก เพราะเขามองว่ามันอาจจะเป็นเรื่องของการเมืองมากเกินไป ส่วนนี้เราอาจละเอาไว้ก่อน เพราะฉะนั้นที่น่าสนใจในมาตรา 7 (1) ก็คือข้อ 1 2 3 และ 4

กฎหมายสิงคโปร์ที่น่าสนใจประการหนึ่งที่เรียนให้ทราบ ก็คือเรื่องของคำสั่งแจ้งแก้ไขข้อมูลเท็จ ส่วนนี้เป็นมาตรการหนึ่งซึ่งตามพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินเราก็มีอยู่ แต่มีไม่เหมือนเขาคล้าย ๆ กัน แต่ไม่เหมือนของสิงคโปร์ ของสิงคโปร์เป็นเรื่องของการที่ภาครัฐมีอำนาจที่จะออก Correction Direction ก็คือคำสั่ง ให้ยังผู้ที่สื่อสารข้อมูลในสิงคโปร์ ให้แจ้งประกาศว่าที่ลงหรือโพสต์ข้อมูลไปมันเป็นความเท็จ ความจริงคืออะไร โดยไม่ได้ลบ หรือมีการระงับการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ตัวอย่าง ก็คือนายแบรดโพสต์ข้อมูลบอกว่ารัฐบาลสิงคโปร์เกี่ยวข้องกับการลงทุนของเทมาเส็ก แต่ในความจริง แล้วรัฐบาลสิงคโปร์ไม่ได้เกี่ยวข้อง ข้อมูลนี้จึงเป็นข้อมูลเท็จ เพราะฉะนั้นรัฐบาลสิงคโปร์ก็เลยมองว่า อย่างงี้นาแบรดควรที่จะโพสต์ข้อมูลพร้อมกับข้อความที่ลงเอาไว้ว่ารัฐบาลสิงคโปร์ไปเกี่ยวข้อง เพราะว่ารัฐบาลสิงคโปร์จริง ๆ ไม่ได้เกี่ยวข้องตรงนั้น โดยให้โพสต์ลิงก์ด้วยว่ารัฐบาลสิงคโปร์ได้ออกมาชี้แจงแล้ว โดยแสตมป์คำว่า false เอาไว้ในโพสต์ของนายแบรด เพื่อบอกว่าสิ่งที่โพสต์ไว้มันเป็น false ความจริงคืออะไร ก็เป็นข้อน่าสังเกตที่ทำให้ประชาชนทั่วไปหรือคนที่เข้าถึงข้อมูลของนายแบรดเข้าใจว่าข้อมูลที่นายแบรดเขียนเอาไว้มันไม่ถูกต้อง รัฐบาลสิงคโปร์ได้ชี้แจงแล้วว่าความจริงคืออะไร อันนั้นก็คือหลักการหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 11

ส่วนอีกมาตราหนึ่งคือ มาตรา 23 ของ POFMA เป็นการสั่งให้สื่อสังคมออนไลน์เป็นคนประกาศว่าข้อความที่ปรากฏมันเป็นเท็จ อีกเคสหนึ่ง คือ เมื่อปีที่แล้วปรากฏข่าวขึ้นมาว่าเกิดโควิด 19 สายพันธุ์สิงคโปร์แพร่ระบาดในสิงคโปร์แล้วก็ลามไปยังอินเดีย ซึ่งข้อความนี้เป็นเท็จ รัฐบาลสิงคโปร์ก็มีคำสั่งให้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นทวิตเตอร์ เป็นเฟซบุ๊กอะไรต่าง ๆ ปิดประกาศ correction notice ว่าข้อมูลที่ว่ามีสายพันธุ์โควิด 19 จากสิงคโปร์นี่เป็นความเท็จ ไม่มีสายพันธุ์สิงคโปร์แพร่ระบาดไปยังประเทศใดเลย อันนั้นก็เป็นการแจ้งให้สื่อสังคมออนไลน์นำข้อมูลที่เป็นข้อมูลจริงสู่สาธารณะชน อันนั้นก็เป็นเรื่องที่กฎหมายให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่โดยความยินยอมหรือการให้ความเห็นชอบโดยรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงว่าควรจะต้องมีการแจ้งอย่างนี้ ให้มีการสื่อข้อมูลที่ถูกต้องไปยังสาธารณะชนได้ทราบ ซึ่งตรงนี้จะเป็นกลไกที่น่าสนใจของกฎหมาย POFMA ฉบับนี้

อันที่สามก็คือ คำสั่งส่วนนี้สั่งทั้งตัวสื่อแล้วก็ให้แจ้งไปยังบุคคลที่โพสต์ข้อมูลที่เป็นเท็จ ให้มีการแก้ไขข้อมูล ซึ่งคล้าย ๆ กับมาตรา 23 มาตรา 11 ที่เราพูดไปแล้ว มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เพียงแต่ว่าตัวสื่อแจ้งไปยังตัวผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จนั้นให้มีการเปลี่ยนหรือนำข้อมูลจริงไปคู่กับข้อมูลเท็จนั้น เข้าใจว่าสิงคโปร์น่าจะเป็นประเทศเดียวที่มีกลไกนี้อยู่ ในประเทศอื่นยังไม่ได้มีกลไกที่จะให้มีการแจ้งแก้ไขข้อมูลเท็จนั้นขึ้น ในส่วนของสหภาพยุโรป เยอรมนี กับฝรั่งเศส ทางอาจารย์ ดร.วราภรณ์จะนำเสนอให้ดูว่าเยอรมันกับฝรั่งเศสมีกลไกในการออกกฎหมายเพื่อจะจัดการกับข่าวลวงอย่างไรบ้าง

ผศ.ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

สำหรับในส่วนของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็มีการออกกฎหมายเฉพาะชื่อว่ารัฐบัญญัติว่าด้วยการบังคับใช้เครือข่าย ซึ่งก็ออกมาในปี ค.ศ. 2017 ทีนี้ในส่วนของกฎหมายของเยอรมนีอาจจะมีความแตกต่างจากกฎหมายสิงคโปร์ ในเรื่องของเนื้อหาบางประการ ก็คือ ตัวรัฐบัญญัติฉบับนี้ออกมาโดยมีเจตนารมณ์หรือว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะจัดการกับอาชญากรรมที่เกิดจากการสร้างความเกลียดชังหรือ Hate speech เป็นหลักเลย นอกจากนี้ก็ยังรวมถึงพวกการเผยแพร่พวกข้อมูลข่าวลวงหรือข้อมูลอันเป็นเท็จที่เป็นความผิดตามกฎหมาย แล้วก็รวมถึงข้อมูลที่มีเนื้อหาที่ผิดกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ในส่วนของรัฐบัญญัติฉบับนี้ก็จะมุ่งเน้นในเรื่องของการกำกับดูแลผู้ให้บริการเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย โดยมาตรา 3 (1) ของรัฐบัญญัติกำหนดเอาไว้ว่าให้ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้ที่ลงทะเบียนมากกว่า 2 ล้านคนในเยอรมนี จะต้องมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสในการจัดการกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 (2) แล้วก็มาตรา 3 (3) ของรัฐบัญญัตินี้ ส่วนนี้เดี๋ยวเราจะพูดกันต่อ

ในส่วนของข้อมูลที่เป็นความผิดตามรัฐบัญญัติฉบับนี้ ก็อย่างเช่นพวกเนื้อหาหรือว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการยุยงให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มชนชาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ หรือว่าเรียกร้องให้มีการใช้ความรุนแรงหรือว่าการกระทำอันเป็นปรปักษ์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยการดูถูกเหยียดหยามให้ร้ายหรือว่าหมิ่นประมาทกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นโดยการไปโพสต์ข้อความ หรือว่ารูปภาพ หรือว่าไปโพสต์ในส่วนของตัวลักษณะวีดีโออะไรต่าง ๆ ซึ่งตามกฎหมายระบุไว้ว่าจะต้องระวางโทษตามประมวลกฎหมายเยอรมัน มาตรา 130 ซึ่งก็จะกำหนดโทษเอาไว้แตกต่างกัน ทีนี้ในส่วนของตัวรัฐบัญญัติฉบับนี้ในส่วนมาตรา 2 (1) ก็จะมีการกำหนดหน้าที่แล้วก็ความรับผิดให้กับผู้ให้บริสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย มากกว่า 100 ครั้งภายในปีปฏิทิน จะต้องมีการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่อยู่บนแพลตฟอร์มของตนเป็นภาษาเยอรมันทุก ๆ ครึ่งปี แล้วก็มีการเผยแพร่บนแพลตฟอร์มด้วย ทีนี้จะต้องมีการจัดทำรายงาน รายงานจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ตามรัฐบัญญัติฉบับนี้ก็ได้กำหนดเอาไว้ว่า ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์จะต้องมีการจัดทำรายงานซึ่งก็จะประกอบไปด้วยจำนวนเรื่องร้องเรียน หรือว่าเรื่องของวิธีการ หรือว่ามาตรการในเรื่องของการจัดการในเรื่องร้องเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน ส่วนนี้ก็จะต้องมีการเผยแพร่ให้กับในส่วนของตัวผู้ที่มีการแจ้งข้อมูลให้ได้รับทราบ

ในส่วนของมาตรา 3 ของรัฐบัญญัติก็มีการกำหนดเอาไว้ด้วยว่าตัวผู้ให้บริการเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์จะต้องมีการลบหรือว่าระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่มีความชัดเจนภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาที่ได้รับข้อร้องเรียน รวมถึงลบแล้วก็ระงับการเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายทั้งหมด

ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับการร้องเรียน ซึ่งตรงนี้จะเหมือนกับในส่วนของประกาศของกระทรวง DES ของเรา ซึ่งก็จะมีการกำหนดว่าตัวผู้ให้บริการจะต้องลบเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ก็ขึ้นอยู่กับว่าเป็นเนื้อหาตามมาตรา 14 อนุไหน ก็จะมีการกำหนดระยะเวลาเอาไว้ ทีนี้ถ้าเกิดในกรณีที่ผู้ให้บริการเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เขาลบ หรือว่าระงับการเข้าถึงเนื้อหาไม่ทันก็สามารถที่จะทำข้อตกลงกับหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจ ก็คือขอขยายระยะเวลาในการลบได้ อย่างเช่นบางทีอาจจะตรวจสอบไม่เจอ ไม่สามารถลบได้ภายใน 24 ชั่วโมง ก็ขอขยายในส่วนนั้นได้

นอกจากนี้ ในส่วนของตัวรัฐบัญญัติก็มีการกำหนดเอาไว้ด้วยว่า ผู้ให้บริการเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ที่ฝ่าฝืนหน้าที่ตามมาตรา 2 (1) แล้วก็มาตรา 3 ต้องระวางโทษทางปกครอง จะมีการกำหนดโทษทางปกครองเอาไว้ว่า ถ้าฝ่าฝืนการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐบัญญัติก็จะใช้โทษปรับทางปกครอง ก็คือปรับไม่เกิน 50 ล้านยูโร ก็จะเห็นได้ว่า ในส่วนของตัวรัฐบัญญัติของเยอรมนีก็อาจจะต่างกับในส่วนของสิงคโปร์ตรงที่ว่าเขาก็จะมีส่วนของตัวมาตรการทางปกครองมาใช้ด้วย

ในส่วนของประเทศฝรั่งเศส กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะมีเนื้อหาแล้วก็วัตถุประสงค์ในเรื่องของการตรากฎหมายต่างกับในส่วนของประเทศเยอรมัน แล้วก็ในส่วนของประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากว่าถ้าเกิดหลาย ๆ ท่านติดตามข่าวก็จะเห็นได้ว่าทางด้านของฝรั่งเศสเอง ในช่วงปี 2017-2018 เขาก็จะมีปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศของเขา ก็คือในเรื่องของการเลือกตั้งประธานาธิบดี รวมถึงในเรื่องของการเลือกตั้งในส่วนของท้องถิ่นด้วยว่า ในช่วงนั้นจะเป็นช่วงที่เกิดปัญหาในเรื่องของข่าวลวงขึ้นค่อนข้างจะบ่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการเลือกตั้งประธานาธิบดี ในส่วนของการเลือกตั้งประธานาธิบดีมาครง ก็มีการไปเจาะระบบ หรือว่าไปแฮ็กระบบคอมพิวเตอร์ทางด้านพรรคการเมือง รวมถึงมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับในเรื่องส่วนตัวของประธานาธิบดีด้วย เพื่อที่จะเป็นการขัดขวางหรือว่าไม่ให้ได้รับการเลือกตั้ง ในประเทศฝรั่งเศสเองเขาก็เลยมีการตรากฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่ง ก็จะชื่อว่าเป็นรัฐบัญญัติการต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล ปี 2018 หรือว่ารัฐบัญญัติเลขที่ 2018-1202 ลงวันที่ 22 ธันวาคม ในปี 2018 ในส่วนของตัวรัฐบัญญัติฉบับนี้จะคล้ายกับในส่วนของเยอรมันกับสิงคโปร์ตรงที่ว่าเขาก็จะมุ่งเน้นในเรื่องของการกำกับดูแลผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ หรือว่าโซเชียลมีเดียเป็นหลัก ก็จะมีการกำหนดในเรื่องของหน้าที่แล้วก็ความรับผิดเอาไว้

ในส่วนของมาตรา 1 ของตัวรัฐบัญญัติฉบับนี้ก็จะกำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือว่าแพลตฟอร์มที่มีผู้ลงทะเบียนใช้บริการในประเทศฝรั่งเศสจำนวนไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในรัฐกฤษฎีกา ก็คือไม่ต่ำกว่า 5 ล้านคนต่อเดือน หรือว่ามีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 100 ยูโร ไม่รวมภาษีต่อการโฆษณาแต่ละครั้ง เนื่องจากว่าพวกโซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์พวกนี้จะมีรายได้มาจากในเรื่องของการโฆษณา รวมถึงในเรื่องของทางการเมืองเอง เวลาที่เขามีการรณรงค์เลือกตั้งประธานาธิบดี หรือว่ามีการรณรงค์ในเรื่องของการหาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเขาก็จะมีการใช้ช่องทาง ก็คือหรือสื่อสังคมออนไลน์พวกนี้ในการที่จะโฆษณาเผยแพร่ในเรื่องของนโยบายพรรคหรือว่าโฆษณาหาเสียงให้กับในส่วนของตัวผู้รับสมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน เพราะฉะนั้นเขาก็จะมีรายได้จากตรงนี้

ส่วนมาตรา 11 ของตัวรัฐบัญญัติก็มีการกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ว่าจะต้องร่วมกันต่อต้านการเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือที่มุ่งประสงค์ไม่ให้การเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ส่วนนี้ก็มีการกำหนดหน้าที่เอาไว้ มาตรา 1 ของรัฐบัญญัติก็มีการบัญญัติเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายเลือกตั้งที่มีอยู่เดิม แก้ไขเพิ่มเติมว่า ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือว่าแพลตฟอร์มออนไลน์จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้บนพื้นฐานประโยชน์สาธารณะที่พลเมืองควรจะได้รับข้อมูลที่ชัดเจน โปร่งใส ในช่วงเลือกตั้ง

และก็เพื่อความตรงไปตรงมาหรือว่าเที่ยงตรงของการลงคะแนนเสียง เพราะฉะนั้นตามมาตรา 1 ก็เลยบัญญัติว่าผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์จะต้องระบุตัวตนของบุคคล หรือวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหรือสถานที่ตั้งของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือว่าแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกกับการสนับสนุนเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แล้วก็ยังมีการกำหนดเพิ่มเติมไว้ด้วยว่าในบางกรณีก็อาจจะต้องมีการเปิดเผยในเรื่องของเงินสนับสนุนด้วยว่าได้รับเงินสนับสนุนเป็นจำนวนเท่าไร ถ้าเกิดมีการฝ่าฝืน ตามกฎหมายฉบับนี้ก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของโทษด้วยว่าตัวผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์มีโทษจำคุก 1 ปี และก็ปรับไม่เกิน 75,000 ยูโร

ส่วนของอีกมาตราหนึ่ง ก็คือ มาตรา 6 ของรัฐบัญญัติฉบับนี้ ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของรัฐบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพในการสื่อสารด้วยว่าในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ก่อนวันที่ 1 ของเดือนที่มีการเลือกตั้งจนถึงวันที่มีการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้ง สส. ก็ดี หรือการเลือกตั้ง สว. ก็ดีหากคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หรือว่าเรียกย่อ ๆ ว่า CSA พิจารณาเห็นว่า การให้บริการตามข้อตกลงในการออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ ที่ทำกับนิติบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐต่างประเทศหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐดังกล่าว จงใจเผยแพร่ข้อมูลเท็จ เพื่อไม่ให้มีการลงคะแนนเสียงเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา คณะกรรมการ ฯ ก็มีอำนาจสั่งระงับการเผยแพร่การออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ในทุกช่องทางรวมถึงช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย จะเห็นได้ว่าแต่เดิมกฎหมายฝรั่งเศสเองก็จะมุ่งกำกับดูแลเฉพาะในสื่อแบบดั้งเดิมก็คือวิทยุโทรทัศน์ แต่ว่ากฎหมายรัฐบัญญัติฉบับใหม่ก็มีการไปเพิ่มเติมด้วยว่านอกจากวิทยุโทรทัศน์ ก็คณะกรรมการ CSA ก็มีอำนาจในการสั่งระงับการเผยแพร่การออกอากาศทางวิทยุหรือโทรทัศน์รวมถึงทุกช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย จนกว่าการลงคะแนนเสียงจะเสร็จสิ้นลง แต่ก็ได้กำหนดเฉพาะช่วงระยะเวลา 3 เดือนก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งก็เป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญแล้วก็ในการตัดสินใจในเรื่องของการลงคะแนนเสียง แล้วก็คณะกรรมการ CSA ก็มีอำนาจที่จะสั่งยกเลิกข้อตกลงการออกอากาศรายการวิทยุหรือโทรทัศน์นั้นได้ ตรงนี้เราถือว่าเป็นมาตรการทางปกครอง ถ้าเกิดว่าวิทยุโทรทัศน์ช่องไหนหรือว่าผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มไหนก็ตาม ถ้าเกิดไม่ปฏิบัติตาม ก็คือไม่ได้มีการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาหรือว่าโปร่งใสเกี่ยวกับในเรื่องของการหาเสียงเลือกตั้ง หรือว่ามีการไปเผยแพร่เนื้อหาที่มันเป็นข่าวลวงเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ก็สามารถที่จะสั่งให้มีการระงับการเผยแพร่ได้ แล้วก็รวมถึงมีอำนาจสั่งยกเลิกข้อตกลงในการออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์ได้ด้วยซ้ำ ส่วนนี้ก็ถือว่าเป็นมาตรการทางปกครอง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้มีการทุจริตในเลือกของการเลือกตั้งระดับชาติ แล้วก็ระดับท้องถิ่น ลำดับต่อไปขอให้หัวหน้าโครงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกฎหมายทั้ง 3 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เราคงพอทราบกฎหมายของแต่ละประเทศแล้ว ทีนี้ขออนุญาตเปรียบเทียบว่าแต่ละประเทศทั้งหมด 4 ประเทศที่เราทำการศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ในประเด็นแรกจริง ๆ แล้วผมเปรียบเทียบประมาณ 9 ประเด็น แต่ที่เอามาแสดงให้ท่านเห็นประมาณแค่ 6-7 ประเด็น

ประเด็นแรกที่ให้ดูก็คือว่า ของสิงคโปร์เองจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะที่เป็น Sui generis เป็นกฎหมายเฉพาะที่เราเรียกว่า POFMA ใช้บังคับกับทั้งผู้ที่สื่อสารข้อมูลเท็จและสื่อสังคมออนไลน์ ก็

คือใช้หมด เป็นกฎหมายที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือเป็นกฎหมายฉบับเดียวที่จัดการกับข้อมูลเท็จทั้งที่เป็นผู้ที่สื่อสารแล้วก็ผู้ที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์

ในส่วนของเยอรมนีจะเรียกว่า NetzDG หรือรัฐบัญญัติว่าด้วยการบังคับใช้เครือข่าย NetzDG ซึ่งเป็น Sui generis เหมือนกัน คือเป็นกฎหมายเฉพาะ แต่ใช้บังคับเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น และมุ่งเน้นเฉพาะที่เราเรียกว่าเป็น Hate speech ก็คือเป็นข้อมูลที่สร้างความเกลียดชัง

ในส่วนของฝรั่งเศสเองก็มีลักษณะที่เป็นกฎหมายเฉพาะเหมือนกัน เป็น Sui generis เหมือนกัน แต่ออกมาเพื่อใช้บังคับเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ เพราะฉะนั้นเขาจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ที่ค่อนข้างจะละเอียด และใช้บังคับเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเท็จที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โฟกัสไปที่ในเรื่องการเลือกตั้งเท่านั้น

ในส่วนประเทศเองเราไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องของข่าวลวง เราใช้มาตรา 14 (2) กับ (5) จัดการกับปัญหาข่าวลวงในประเทศไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับการที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ ผู้เผยแพร่ ส่งต่อข้อมูลเท็จ แล้วก็สื่อสังคมออนไลน์ตามมาตรา 15 ใน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ของเรา ทีนี้ในความหมายของคำว่าข้อมูลเท็จกับข่าวลวง จะสังเกตคำว่าข่าวลวงไม่มีกฎหมายในประเทศใดให้นิยามเอาไว้ เพราะว่าความยากก็คือว่าความเข้าใจของคนทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับคำว่า Fake News มันอาจจะยังไม่เหมือนกันทีเดียวผลกระทบของตัวข่าวลวงในแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน แต่คำว่าข้อมูลเท็จในส่วนของ POFMA เองให้คำนิยามไว้ว่า คำว่าข้อมูลเท็จหรือ false statement ก็คือข้อมูลที่เป็นความเท็จ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าจะเป็นเพราะข้อมูลนั้นหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น อันนั้นก็คือความหมายของคำว่า false statement ตามกฎหมายของสิงคโปร์ ของเยอรมนีไม่มีนิยาม ทั้งข้อมูลเท็จแล้วก็ข่าวลวง แต่มีการโยงไปยังบทบัญญัติที่เรียกว่าเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย illegal content ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน เพราะว่าตัว NetzDG ของเยอรมนีเองโยงบทบัญญัติไปยังประมวลกฎหมายอาญา ก็คือว่าถ้ามีข้อมูลที่เป็น illegal content ตามประมวลกฎหมายอาญา ในระบบเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ใด ๆ สื่อสังคมออนไลน์นั้นมีหน้าที่ ๆ จะต้องระงับการเผยแพร่ illegal content นั้น อันนั้นก็เป็นบทบัญญัติในเรื่องข้อมูลเท็จของเยอรมัน ส่วนฝรั่งเศสก็ไม่มีนิยามไว้เหมือนกันครับ ของไทยเองตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ของเราก็ไม่มีนิยาม คำว่าข้อมูลเท็จหรือข่าวลวงไว้ จะมีแค่สิงคโปร์ประเทศเดียวซึ่งมีคำนิยาม

ความผิดของการสื่อสาร หรือนำเข้า เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลเท็จ สิงคโปร์เองมีการกำหนดไว้ในมาตรา 7 (1) ของกฎหมาย POFMA ไว้ค่อนข้างชัดเจนว่า ถ้าเป็นการสื่อสารข้อมูลเท็จ ที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของสิงคโปร์ หรือสุขภาพประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบสุขของประชาชน หรือการเงินการคลังสาธารณะ หรือมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีของสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ หรือมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือมีผลในการปลุกระดมความรู้สึกเป็นปรปักษ์ การสร้างความเกลียดชัง หรือทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการทำงานของรัฐบาล เขาถือว่าอยู่ในขอบข่ายของความผิดฐานสื่อสารข้อมูลเท็จได้ เพราะฉะนั้น ตรงนี้มันเป็น public interest ที่ทางสิงคโปร์เขาให้ความสำคัญเอาไว้

ในส่วนของเยอรมนี เขาไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดของผู้เผยแพร่เนื้อหาข่าวลวงไว้ในส่วนของ NetzDG เพียงแต่ว่าผู้ที่เผยแพร่เนื้อหาที่ผิดกฎหมายจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา คือเขาใช้กฎหมายทั่วไปบังคับใช้กับผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จ ตัว NetzDG เป็นกฎหมายที่ใช้เฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น คือกำหนดหน้าที่ความรับผิดของสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น เขาจะไม่ได้แตะผู้

ที่เผยแพร่ข้อมูลเท็จ ผู้เผยแพร่ข้อมูลเท็จ ถ้ามีความผิดก็เป็นไปตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนีเท่านั้น

ในส่วนฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกัน ในส่วนของฝรั่งเศสถ้ามีกรณีผู้ที่เผยแพร่อะไรต่าง ๆ เหล่านั้นก็เป็นความผิดตามกฎหมายทั่วไปของเขาไป เช่น อาจจะผิดตามประมวลกฎหมายเลือกตั้งของเขา เป็น electoral code ของเขา เขาจะมุ่งเน้นเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องมีหน้าที่ในการจัดการข้อมูลเท็จหรือข้อมูลที่ไม่ถูกต้องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเท่านั้น เขาจะมุ่งเน้นเฉพาะตัวสื่อสังคมออนไลน์

ส่วนของประเทศไทยเราเอง เราจะมีลักษณะคล้าย ๆ กับสิงคโปร์ คล้าย ๆ กับตัว POFMA ของสิงคโปร์ ก็คือว่ามาตรา 14 (2) เราเอง กับมาตรา 14 (5) และก็มาตรา 15 ของเรา โดยเฉพาะมาตรา 14 (2) จะกำหนดไว้ชัดเจนว่า ถ้าเป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายกับ 3 เรื่องนี้ ก็คือเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือประการที่สองก็คือโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือสร้างความตื่นตระหนกแก่ประชาชน จะเห็นว่าของเราเองกำหนดคล้ายกับสิงคโปร์ แต่เราเขียนเอาไว้อย่างกว้าง ๆ เราเขียนไว้เปิดโอกาสเหมือนลักษณะที่ให้ผู้บังคับใช้กฎหมายตีความ ซึ่งจริง ๆ แล้วในส่วนที่เราสำรวจความคิดเห็นของนักกฎหมายหลาย ๆ ท่าน ท่านก็มองว่าการเขียนกฎหมายอาญา โดยหลักการเราต้องเขียนให้ชัดเจน เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นลักษณะที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าสิงคโปร์เขาอาจจะเขียนได้ชัดเจนมากกว่า ซึ่งตรงนี้ตัวมาตรา 14 (2) ของเราเองเราอาจจะเรียนรู้จากสิงคโปร์ได้ว่าเราจะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำอย่างไรให้มันมีความชัดเจนแน่นอน เพราะว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษเอาไว้ ความชัดเจนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อันนั้นเป็นลักษณะการเปรียบเทียบในประการที่สามตรงนี้

ประการที่สี่ก็คือ เรื่องหน้าที่ของสื่อสังคมออนไลน์ในการลบหรือระงับข้อมูลเท็จบนอินเทอร์เน็ต POFMA มาตรา 34 (3) ก็กำหนดอำนาจให้หน่วยงานรัฐเอง มีอำนาจในการปิดกั้นการเข้าถึงตำแหน่งที่อยู่ข้อมูลที่มีการประกาศเอาไว้ได้ เหมือนกัน ระงับได้เหมือนกัน

ในส่วนเยอรมนีมาตรา 3 ของ NETzDG ก็กำหนดให้สื่อสังคมออนไลน์มีหน้าที่ต้องลบหรือระงับการเข้าถึงของข้อมูลที่ผิดกฎหมายอย่างชัดเจนหรือชัดแจ้งภายใน 24 ชั่วโมง ถ้าเป็นข้อมูลทั่ว ๆ ไปก็ลบภายใน 7 วัน หรือระงับการเข้าถึงภายใน 7 วัน ส่วนฝรั่งเศสก็มีให้ศาลมีอำนาจสั่งให้สื่อสังคมออนไลน์ระงับการเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเหมือนกัน ส่วนของไทย มาตรา 14 (2) กับมาตรา 15 เองก็กำหนดไว้เหมือนกันว่าให้สื่อสังคมออนไลน์มีหน้าที่ที่จะต้องระงับการเผยแพร่หรือข้อมูลออกระบบเหมือนกัน ตามประกาศกระทรวง DES เขากำหนด อันนั้นก็จะเป็นลักษณะซึ่งเหมือนกันว่าหน่วยงานรัฐเองมีหน้าที่จะให้สื่อสังคมออนไลน์ลบหรือระงับข้อมูลเท็จออกจากระบบได้

ในประเด็นที่ 5 ก็คือ อำนาจรัฐในการสั่งสื่อ ผู้สื่อสารข้อมูลเท็จ หรือสื่อสังคมออนไลน์ ให้แจ้งประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ อย่างที่เรียนไปแล้วว่ามาตรการนี้เป็นมาตรการที่น่าสนใจมาก ซึ่งมีเฉพาะในสิงคโปร์เท่านั้น สิงคโปร์ในมาตรา 11 มาตรา 21 และมาตรา 23 กำหนดให้หน่วยงานรัฐโดยบัญชาของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้สื่อสารข้อมูลเท็จ หรือสื่อสังคมออนไลน์แจ้งประกาศแจ้งการแก้ไขข้อมูลเท็จหรือ correction notice เอาไว้ข้างข้อมูลเท็จนั้น โดยมีลิงก์ไปยังคำชี้แจงข้อความจริงของหน่วยงานรัฐ โดยไม่ต้องมีการลบหรือระงับการเผยแพร่ข้อมูลเท็จนั้น ก็คือปล่อยให้ข้อมูลนั้นอยู่คู่กับข้อมูลจริงและให้ประชาชนที่เข้าไปเจอข้อมูลนั้นได้เห็นว่าข้อมูลเท็จนั้นถูกตราไว้แล้วว่าเป็นเท็จ แล้วข้อมูลจริงนั้นคืออะไร จะได้มีการแยกแยะได้ อันนั้นเป็นมาตรการของสิงคโปร์ ในส่วนเยอรมนีก็ดี ฝรั่งเศสก็ดี ไทยก็ดี ไม่ได้มีมาตรการนี้

ประเด็นที่ 6 ก็คือเรื่องของการสร้างบอท หรือเพื่อสื่อสาร บอทก็คือเป็นโปรแกรมที่ทำให้ข้อมูลเท็จกระจายได้รวมเร็ว ซึ่งในสิงคโปร์เองมีการกำหนดฐานความผิดนี้ไว้เป็นพิเศษ ตามมาตรา 8 ส่วนของเยอรมนี ฝรั่งเศส และไทยไม่มี

ในส่วนของการใช้บัญชีออนไลน์ปลอม ในสิงคโปร์เองก็ถือว่าเป็นเหตุในการเพิ่มโทษ ว่าถ้าเกิดมีการใช้บัญชีปลอมในการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษหนักขึ้น ของเยอรมนี ฝรั่งเศส และไทยไม่มี ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้ตรงนี้ อันนั้นก็จะเป็นลักษณะที่มีความแตกต่างกัน 6-7 ประเด็นของไทย กับฝรั่งเศส เยอรมนี และสิงคโปร์

ในส่วนของสรุปผลและข้อเสนอแนะ จากการวิจัยที่เราศึกษา ตั้งแต่การตอบแบบสอบถามของประชาชนทั่วไป 600 คน การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ 16 ท่าน การจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 25 ท่านด้วยกัน แล้วก็การสำรวจข้อมูลเอกสาร ไม่ว่าข้อมูลทางกฎหมายของไทย ของสิงคโปร์ ของเยอรมนี ของฝรั่งเศส เราได้ข้อสรุปที่น่าสนใจประมาณ 3 ข้อด้วยกัน ซึ่งจริง ๆ แล้วข้อสรุปและข้อเสนอแนะ 3 ข้อ ถ้าท่านสังเกตดู จะสอดคล้องกับความเห็นต่าง ๆ ที่เราได้ศึกษามาทั้งหมด

ประการแรกก็คือในเรื่องของ digital literacy ส่วนนี้ชัดเจนมากว่าปัญหาข่าวลวง สาเหตุหลักมาจากการ ความสามารถในการป้องกันตัวเองจากข่าวลวงของคนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเรามีน้อยมา แม้กระทั่งระดับผู้ใหญ่เอง ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือมากกว่านั้นขึ้นไป ความสามารถที่จะต่อต้านหรือจะการป้องกันตัวเองจากข่าวลวงมีน้อย เพราะฉะนั้นตรงนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดว่า รัฐต้องมีการให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน และประชาชนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่มีการศึกษาหรือเป็นกลุ่มเปราะบาง หรือเป็นเด็ก เยาวชน ต้องสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้เทคโนโลยีสื่อสารให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อการสร้างและเผยแพร่ข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อโดยการพัฒนาและบรรจุหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งวันนี้เข้าใจว่าทั้งหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ มีการเผยแพร่กันอยู่ มีการให้ทดสอบกันอยู่ แต่ทีนี้ของเราเองยังไม่มีการเรียนการสอนในภาคบังคับของเด็กในระดับประถมมัธยม และมหาวิทยาลัย เพราะฉะนั้นอาจจะต้องมีความจำเป็นจะต้องบรรจุหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อลงในการเรียนนการสอนภาคบังคับ เพื่อให้เด็กสามารถแยกแยะความจริง ความเห็น แล้วก็ความเท็จออกได้ตั้งแต่เด็ก แล้วก็ให้ครอบคลุมในทุกมิติทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ ทางโครงการวิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือ เป็น handbook การรู้เท่าทันสื่อ โดยการวาดเป็นภาพการ์ตูนประกอบประมาณ 60 กว่าหน้า ซึ่งท่านไหนสนใจเดี๋ยวพอผมรายงานวิจัยเสร็จผมจะส่งให้ท่าน เป็นสิ่งที่เผยแพร่อยู่แล้ว ผมจะเอามาให้ท่านดู 6-7 สไลด์ด้วยกัน 6-7 ภาพด้วยกัน ส่วนนี้ก็คือเป็นหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเราได้ออกแบบมาคร่าว ๆ ผมใช้คำว่าคร่าว ๆ เพราะว่าพึ่งจัดทำมาได้ 60 กว่าหน้า จริง ๆ แล้วมันควรจะต้องมีมากกว่านี้เพราะว่าน่าจะครอบคลุมทั้งหมด แต่ส่วนนี้เป็นสิ่งที่พยายามทำโดยในเวลาที่จำกัด

ส่วนนี้ก็เป็น digital literacy เป็นเรื่องของการจัดการรู้เท่าทันสื่อในเรื่องของหลักสูตรดิจิทัลระดับต้น ส่วนนี้ก็จะมีการเรียนการสอนทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว เช่น การให้ค้นหาว่าสุนัขมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร ให้เด็กชั้นระดับประถมบอกว่าสุขนัขพิทบูลที่ดูมีลักษณะอย่างไร เช่น ตามตัวอย่างนี้ครูก็บอกให้เด็กนักเรียน 2 คนค้นหา มีเด็กหญิง กับเด็กชาย เด็กหญิงก็พบว่าสุนัขพิทบูลมี 1 หัว มี 4 ขา มี 1หาง ส่วนเด็กผู้ชายก็พบว่า สุนัขพิทบูลมีใบหน้าสั้นหูชี้ขึ้น เขียวแหลมคม ข้อมูลทั้ง 1 หัว 4 ขา 1 หาง ใบหน้าสั้น หูชี้ขึ้น เขียวแหลมคม ตรงเนี้ยเราเรียกว่า fact หรือข้อความจริง เพราะว่าพิจารณากี่ครั้ง สุนัขพิทบูลก็มีหน้าตาแบบนี้ นั่นคือความจริง อันที่ 2 ก็คือเมื่อรู้ว่าความจริงเป็นอย่างไร ก็จะให้

เด็กหาว่า แล้วสุนัขพิทบูลน่าเลี้ยงหรือไม่ ก็ปรากฏว่า เด็กผู้หญิงพบว่า สุนัขพิทบูล ไม่น่าเลี้ยงเพราะมันดุร้าย มันเขี้ยวน่ากลัว ไม่น่าเลี้ยง ส่วนเด็กผู้ชายบอกว่าไม่ดุร้าย น่ารัก น่าเลี้ยง ข้อมูลที่แตกต่างกันระหว่างเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายตรงนี้แหละครับที่เราเรียกว่าความเห็น เป็นความเห็น เป็น opinion อย่างหนึ่ง ซึ่งในต่างประเทศเองเขาก็ฝึกให้เด็กรับรู้ตรงนี้แต่เด็ก เพราะว่าจะได้ทราบไงครับว่าอันไหนคือความจริง อันไหนคือความเห็น ในส่วนความเห็นก็ให้ตระหนักรู้ว่ามันคือความเห็น มันไม่ใช่ fact เพราะฉะนั้นก็ให้เคารพความเห็นผู้อื่น แต่อย่าไปเชื่อว่าความเห็นนั้นมันเป็นความจริง ให้เชื่ออย่างความเห็น แต่เชื่อโดยเคารพความเห็น เพื่อที่จะลดความขัดแย้ง แต่จะให้การเรียนรู้ว่าแต่ละท่านมีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างไร ความจริงคืออะไร ความเห็นคืออะไร อันนั้นก็เป็นสิ่ง ๆ หนึ่ง

ทีนี้ครูก็ถามต่อไปว่า มีข้อมูลสุนัขพิทบูลอีกมั้ย เด็กผู้หญิงก็บอกว่ามี หนูเจอข่าวว่าสุนัขพิทบูลเป็นสุนัขปีศาจจากสำนักข่าวมั่ว ๆ บอกว่าสุนัขพิทบูลเป็นสุนัขปีศาจ ปรากฏว่าข่าวนี้มีความสำคัญมากเพราะถ้าเป็นความจริง พิทบูลก็ไม่น่าเลี้ยง แต่ปรากฏว่าก็มีการตรวจสอบ เด็กก็มีการตรวจสอบว่า ข้อมูลนี้จริงหรือไม่จริงก่อนที่จะเชื่อและจะแชร์ต่อ ก็ปรากฏว่าข่าวนี้เป็นข่าวซึ่งมั่ว มันมาจากสำนักข่าวอะไรก็ไม่รู้ ไม่มีที่มาที่ไป เพราะฉะนั้นข้อมูลตรงนี้เด็กจึงสรุปว่าเป็น fake ก็คือเป็นข้อมูลที่ไม่จริง ก็คือไม่ส่งต่อ ไม่ควรเชื่อแล้วก็ไม่ควรแชร์ต่อ ส่วนนี้เป็นการสะท้อนหรือทำให้เด็กเห็นว่า ข้อมูลใดเป็นจริง ข้อมูลใดเป็นเท็จ ข้อมูลใดเป็นความเห็น ส่วนนี้เป็นแบบฝึกหัดให้เด็กสามารถที่จะแยกแยะได้

ต่อมาก็จะให้เรียนรู้ในเรื่องจริยธรรมแล้วว่า จริยธรรมในการใช้อินเทอร์เน็ตคืออะไร เช่น ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองแก่ผู้อื่น ใช้เพื่อที่จะหาความรู้ ใช้โดยใช้คำสุภาพ ใช้โดยเคารพความเห็นผู้อื่น เคารพกติกามารยาทของเว็บไซต์ แล้วก็เช็กก่อนเชื่อ ตรวจให้ชัวร์ก่อนแชร์ เพื่อตนเองและสังคม อันนั้นก็จะเป็นการอบรมจริยธรรมแก่เด็กในเบื้องต้นในการใช้อินเทอร์เน็ต แล้วก็เมื่อมีการอบรมในส่วนของจริยธรรมแล้ว ก็จะเริ่มเตือนภัยแล้วว่า อินเทอร์เน็ตเองมันก็มีภัยออนไลน์นะ ไม่ใช่อยู่ ๆ ไปเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลมากเกินไป เช่น ตัวภาพจะเห็นว่าอยู่ ๆ ไม่ใช่มาโพสต์ใส่ชุดบีกินี่ มาโพสต์โสด มาคนเดียว หรือทะเล หรือหาเพื่อน ก็อาจจะเป็นเหยื่อให้กับคนที่มา เป็นเป้าหมายให้กับคนที่ไม่หวังดี พวกมิจฉาชีพเข้ามาเอาเปรียบได้ หรือถ้าเราไปเจอข้อมูลประเภทนี้ แล้วคนที่เข้าไปดู บรรดาเสี่ยโอนไวต่าง ๆ เจอข้อมูลแบบ มาคนเดียว หาเพื่อน แล้วก็เป็นชุดสุภาพสตรีสวย ๆ ใส่ชุดบิกินี่ พวกเสี่ยโอนไวต่าง ๆ ก็ต้องพึงระวังนิดหนึ่งว่าโอนไปแล้วอาจจะเสียเงินเสียทองฟรี อาจจะถูกมิจฉาชีพเอาภาพคนอื่นมาหลอกได้ นี่ก็จะเป็นอันหนึ่งที่เป็นพยายามที่จะเตือนภัยออนไลน์ให้กับคนที่ใช้สื่อ เป็นหลักสูตรที่ให้สื่อได้รู้ เพื่อจะไม่การใช้ถูกหลอกลวง ไม่ถูกคุมคาม ไม่ถูกล่อลวงในเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย

รวมไปถึงการสอนเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตว่า การใช้อินเทอร์เน็ตควรใช้อย่างไร ไม่ควรเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้คนอื่นที่ไม่รู้จัก ระมัดระวังในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ เพราะบางครั้งในการโอนเงินไปแล้วถูกหลอกลวงในการโอนเงินก็มี หรือมีการความสามารถกรองเว็บไซต์ที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ หรือกรณีที่ถูกบูลลี่หรือถูกกลั่นแกล้งก็ต้องมีการบอกคุณครู หรือบอกบิดามารดา ไม่ใช่ถูกบูลลี่จนถึงขนาดเป็นซึมเศร้าแล้วฆ่าตัวตาย อย่างที่เราเห็นในข่าวทั่ว ๆ ไป อันนั้นก็เป็นการสอนให้เด็กใช้อินเทอร์เน็ต อย่างปลอดภัย ถ้าเด็กโตขึ้นมาก็อาจจะสอนในส่วนของกฎหมายแล้วว่า กฎหมายที่ควรรู้มีอะไรบ้าง เช่น ไม่ควรบูลลี่คุกคามคนอื่น การบูลลี่คุกคามคนอื่นอาจจะมีความผิด การหลอกลวงฉ้อโกงผู้อื่นอาจจะมีความผิดอย่างไร การเจาะระบบผู้อื่น เจาะระบบคอมพิวเตอร์มีความผิดอย่างไร หรือการนำเข้าหรือส่งต่อข้อมูลปลอมหรือข่าวลวงจะมีความผิดอย่างไร อันนั้นก็เป็นมิติในการ

educate กับเด็กและเยาวชน แล้วก็บุคคลทั่ว ๆ ไปโดยผ่านทางหลักสูตรที่ทางโครงการวิจัยพยายามจะดีไซน์ โดยการดูจากหลักสูตรของต่างประเทศแล้วก็มาผนวกรวมกับข้อเสนอแนะอะไรต่าง ๆ ที่เรามีอยู่แล้ว โดยการพัฒนามา 60 กว่าหน้า อันนั้นก็คือมาตรการที่โครงการวิจัยเห็นว่าจะเป็นมาตรการที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหาข่าวลวง แล้วก็ข้อมูลที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ ด้วย

ประการที่สองก็คือ รัฐควรสนับสนุนให้เกิดองค์กรกลางต่อต้านข่าวลวง เพราะว่าปัจจุบันเข้าใจว่าหน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวง DES มีบทบาทอย่างสูงที่จะเป็นตัวแทนภาครัฐต่าง ๆ ในการเข้าไปตรวจสอบข่าวลวงต่าง ๆ มีกลไกซึ่งเหมาะสมดีอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าน่าจะมีการขยายกระบวนการให้ครอบคลุมไปยังสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่เราเรียกว่าอินฟลูเอนเซอร์ เพราะวันนี้อินฟลูเอนเซอร์หรือสื่อผู้มีอิทธิพลทางสื่ออนไลน์วันนี้ บางท่านมีผู้ติดตามเป็น 10 ล้านคน เพราะฉะนั้นถ้าท่านเหล่านั้นเป็นกระบอกเสียงในการที่จะตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่อยู่ในระบบเป็นข้อมูลที่จริง ไม่ได้เป็นข้อมูลที่บิดเบือนนำไปสู่ความเข้าใจผิดหรือทำให้เกิดความรุนแรง ตรงนี้มันน่าจะเกิดประโยชน์กับหน่วยงาน ทั้งประชาชนทั้งหมด เพราะว่าการที่ภาครัฐเป็นผู้เสนอข้อมูลมันก็จะมีบางกลุ่มที่เขาอาจจะมีความที่ไม่เชื่อ อาจจะยกการ์ดป้องกันตัวไม่เชื่อข้อมูลเหล่านั้น แต่ถ้าเราสามารถที่จะผนวก ผนึก ผสานกำลังกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม แล้วก็สถาบันการศึกษา เพื่อนำความจริงและความถูกต้องให้กับสังคมมันเหมือนเป็นการที่จะไปแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างระยะยาว อันนั้นก็เป็นข้อเสนอในประการที่สอง ซึ่งส่วนนี้รัฐเองอาจจะต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดการตรงนี้ ซึ่งตอนนี้ภาครัฐก็มาได้ถูกทางอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าอาจจะต้องมีการขยายเพื่อจะนำข้อมูลต่าง ๆ ไปสู่ภาคประชาชนให้มากขึ้น

ประการที่สามคือกฎหมาย กฎหมายอาจจะเป็นเรื่องสุดท้าย เพราะว่าความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมาย เพียงแต่ว่ากฎหมายจะต้องมีความชัดเจน มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มันเปลี่ยนแปลงไป เพราะว่ากฎหมาย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เราเป็นกฎหมายอาญา เพราะฉะนั้นความชัดเจนแน่นอนจึงต้องมี เพื่อที่จะทำให้เกิดความมั่นใจกับประชาชน ว่ากฎหมายจะถูกใช้บังคับอย่างเข้มข้นและก็ตรงไปตรงมา โครงการวิจัยนี้เสนอ บอกว่าควรจะมีการเพิ่มคำจำกัดความของข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จในมาตรา 14 (2) ซึ่งอาจจะเทียบเคียงกับคำนิยามของกฎหมายของ POFMA ของสิงคโปร์ได้ แล้วก็เทียบกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 329 (3) ส่วนนี้เป็นแค่ simulation ก็คือข้อเสนอ ซึ่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้

อันแรกก็คือเสนอไว้ว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ควรให้นิยามว่าหมายถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มันฝ่าฝืนความจริง ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์หรือส่งต่อหรือเผยแพร่ รู้อยู่แล้วว่าข้อมูลนั้นฝ่าฝืนความจริง ก็คือว่านำเข้า หรือส่งต่อหรือเผยแพร่โดยรู้อยู่แล้วว่าไม่จริง จริง ๆ แล้ว wording โดยรู้อยู่แล้ว เป็น wording ที่อยู่ในคำพิพากษาของศาลฎีกาบางฉบับอยู่แล้ว ว่าผู้ส่งต่อหรือนำเข้าต้องรู้ว่าข้อมูลนั้นไม่จริงด้วย หรือฝ่าฝืนความจริง คำว่าฝ่าฝืนความจริง เรานำมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 423 มาตรา 423 จะมีคำว่าฝ่าฝืนความจริงอยู่ในนั้น ทางคณะผู้วิจัยก็เลยนำคำ ๆ นี้มาใส่อยู่ในกฎหมายฉบับนี้ ในข้อเสนอนี้ ทีนี้ในวรรค 2 ก็เสนอต่อมาว่า การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต อันเป็นวิสัยของประชาชนพึงกระทำ ไม่ถือว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ตรงนี้ก็คือเป็นการรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการแสดงความคิดเห็นว่า ให้แยกให้ชัดว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความเห็น อะไรคือความเท็จออกจากกันให้ชัด เพื่อที่จะเป็นการที่จะบังคับใช้กฎหมายได้โดยง่ายว่า ถ้ามันเป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งประชาชนพึงกระทำได้ มันไม่ถือว่าเป็นความเท็จ เพราะมัน Base On

ความจริงในการแสดงความคิดเห็น แล้วก็ไม่มีเรื่องการฝ่าฝืนความจริงตรงนั้นอยู่ จริง ๆ แล้วมันก็ไปสอดคล้องกับวรรค 1 อันนั้นก็เป็นคำนิยามอันหนึ่งซึ่งโครงการวิจัยนี้นำเสนอมา

ในส่วนประการที่สองคือ ปรับปรุงในส่วนของพฤติการณ์ประกอบการกระทำ ในมาตรา 14 (2) ให้ชัดเจน เทียบเคียงกับมาตรา 7 ของรัฐบัญญัติ POFMA ของสิงคโปร์ โดยอาจจะเพิ่มข้อมูลหรือปรับข้อมูลให้ชัดขึ้น โดยโครงการวิจัยนี้เสนออยู่ 4 ข้อด้วยกัน

ข้อแรกก็คือบอกว่า น่าจะเกิดความเสียหายแก่สุขภาพประชาชน ประชาชนต้องมาก่อน จริง ๆ แล้วกฎหมายต่อต้านข่าวลวงจริง ๆ แล้ววัตถุประสงค์หลัก ๆ ก็คือการคุ้มครองประชาชน เพราะฉะนั้นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองประชาชนควรจะต้องมาก่อน ก็คือโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายกับประชาชน ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบสุขของประชาชน หรือการเงินการคลังสาธารณะ คล้าย ๆ ของสิงคโปร์

ข้อที่สองคือ ในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ

ข้อที่สามคือ ความสัมพันธ์อันดีของราชอาณาจักรไทยกับประเทศอื่น ๆ ส่วนนี้ก็ควรจะต้องมี เพราะว่ามันเป็นเรื่องเซ็นซิทีฟมาก ถ้ามีข้อมูลเท็จเกี่ยวข้องกับประเทศไทยกับประเทศอื่น

ข้อสุดท้ายที่เราเสนอก็คือในเรื่องของการเลือกตั้ง เพราะว่าเป็นหลักประชาธิปไตย ซึ่งจริง ๆ แล้วทั้งกฎหมายสิงคโปร์เองก็ดี กฎหมายฝรั่งเศสเองก็ดีก็ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือการลงประชามติต่าง ๆ ถ้ามีข้อมูลเท็จ ซึ่งมีลักษณะก่อให้เกิดความเสียหายหรือบิดเบือนผลการเลือกตั้งเหล่านี้ ผู้กระทำก็น่าจะต้องมีความผิด เพราะว่า14 (2) หรือกฎหมายต่อต้านข่าวลวง ควรจะต้องมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ด้วย เพราะฉะนั้นการเขียนเอาไว้อย่างนี้ก็จะเกิดความชัดเจนมากกว่า 14 (2) เดิม ถือเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยชิ้นนี้

สุดท้ายก็คือในเรื่องของการเพิ่มหลักการแจ้งเตือน ก็คือเอาหลักในเรื่องให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ นี่แหละ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งให้ผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ตามมาตรา 14 (2) หรือผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวตามมาตรา 14 (5) รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่ข้อมูลอันเป็นเท็จนั้นอยู่ในแพลตฟอร์มของตัวเองตามมาตรา 15 ให้มีการแจ้งเตือน ประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จจนั้น พร้อมทั้งแสดงข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นความจริงและลิงค์ที่เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเทียบเคียงข้อมูลอันเป็นเท็จนั้น ส่วนนี้ก็เป็นดุลพินิจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจในเรื่องการให้ delete ข้อมูลนั้นออก หรือจะให้นำข้อมูลจริงนี้ไปเทียบเคียงข้อมูลเท็จนั้น เพื่อที่จะให้สาธารณชนรับรู้ว่าความเท็จมันคืออะไร ความจริงคืออะไร เพราะว่าในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้วเวลามีคำสั่งลบข้อมูลจากที่ใดที่หนึ่งมันก็มีการส่งต่อเผยแพร่ไปยังประชาชนกลุ่มอื่นอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นการที่จะรู้ว่าต้นตอข้อมูลอยู่ที่ไหน แล้วเอาความจริงไปให้ไว้ตรงนั้นด้วย มันน่าจะเกิดประโยชน์กับประชาชนผู้เสพข้อมูลต่าง ๆ ด้วย

เพราะฉะนั้นบทบัญญัตินี้อาจจะเพิ่ม เราลองมาร่างดูคือ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี อาจมีคำสั่งให้บุคคลผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ หรือผู้ให้บริการซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จนั้นอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน แจ้งเตือนประกาศแก้ไขข้อมูลเท็จ พร้อมทั้งแสดงข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นจริงและที่อยู่ทางอิเล็กทรอนิกส์ของข้อมูลนั้นตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่

กำหนด ก็คือให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี แจ้งไปยังผู้สื่อสาร หรือผู้เผยแพร่ข้อมูลเท็จนั้น ผู้นำเข้าข้อมูลเท็จนั้น หรือสื่อสังคมออนไลน์นั้นให้แจ้งเตือนว่าข้อมูลที่ปรากฏในที่ไปโพสต์อยู่นั่นมันเป็นเท็จ แล้วข้อมูลจริงมันคืออะไร แล้วก็ให้ลิงก์หรือที่อยู่ทางอิเล็กทรอนิกส์ข้อมูลจริงที่หน่วยงานรัฐเข้าไปตรวจสอบดีแล้ว แล้วก็บอกแจ้งเตือน อันนั้นก็เป็นอำนาจใหม่ ซึ่งสิงคโปร์เขาก็มีบทบัญญัตินี้อยู่ โดยมีวรรค 2 เป็น incentive เป็นแรงจูงใจว่า ผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ หรือผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จนั้น หรือผู้ให้บริการที่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งแล้ว ไม่ต้องรับโทษตาม 14 (2) 14 (5) หรือมาตรา 15 ส่วนนี้ก็เป็นการล้อมาจากประกาศของกระทรวง DES ซึ่งมีอยู่แล้วว่า เรียกว่าหลัก Notice and Takedown ว่าถ้ามีการแจ้งให้สื่อสังคมออนไลน์มีการเอาข้อมูลนั้นลงหรือระงับการเผยแพร่นี่ก็ไม่ต้องรับโทษ อันนั้นก็จะเป็น incentive อันหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ที่เผยแพร่ หรือผู้นำเข้าหรือส่งต่อข้อมูลเท็จนั้นมี incentive ที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ เพราะว่าถ้าปฏิบัติตามแล้วก็ไม่ต้องรับโทษเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งน่าจะทำให้ข้อมูลที่เป็นเท็จนั้นถูกข้อมูลจริงไปเปรียบเทียบแล้วทำให้ข้อมูลเท็จนั้นไม่มีผลกับผู้ที่เสพสื่อ ส่วนนี้ก็เป็นข้อสังเกตอันหนึ่ง

ในส่วนวรรค 3 ก็คือว่า ผู้นำเข้าหรือผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลเท็จ ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานในเวลาที่กำหนด ก็อาจจะมีโทษปรับ 10,000 บาท อันนั้นก็จะเป็นมาตรการบังคับอันหนึ่งที่จะทำให้ปฏิบัติตามร่างกฎหมายส่วนนี้ อันนั้นก็เป็นข้อสังเกตส่วนนี้ ทีนี้ดูตัวประกาศ ส่วนนี้ก็เป็นประกาศที่สิงคโปร์ นี่ผมเอามาให้ดูอีกครั้งหนึ่งว่าเขาทำแบบไหน ก็คือเขาไปติดคำว่า false ในโพสต์ของผู้ที่โพสต์ข้อมูลนั้น แล้วก็ให้มีลิงก์ไปยังคำสั่งของ POFMA OFFICE นะว่ามีการแก้ไขข้อมูลอย่างไร อันนั้นก็จะเป็นอันหนึ่งที่ทำให้ผู้เสพสื่อสามารถเห็นข้อมูลสองด้าน ระหว่างข้อมูลที่เป็นเท็จกับข้อมูลที่เป็นจริง อันนั้นก็เป็นมาตรการหนึ่งที่น่าสนใจ

สุดท้ายผมนำคำกล่าวของท่านสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งท่านเขียนไว้ในหนังสือตื่นกันเสียทีจากความเท็จ เมื่อปี 2546 ซึ่งทันสมัยมาก ซึ่งมาจากเว็บไซต์ของธรรมะเพื่อทางพ้นทุกข์ ท่านบอกว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเท็จออกไปในสังคมให้คนเกิดความเข้าใจผิด และมีทัศนคติที่ผิดนั้นเป็นการก่อความรุนแรงแบบหนึ่งที่ประทุษร้ายสังคมอย่างฉกรรจ์ เพราะเป็นการทำร้ายทางปัญญา เพราะฉะนั้นงานวิจัยนี้ถึงแม้เราจะไม่ได้เอามิติทางด้านศาสนามาเป็นตัวที่วินิจฉัยหรือวิเคราะห์งานวิจัย แต่ผมก็เชื่ออย่างที่ท่านสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์บอกว่า การนำข้อมูลเท็จเขามาในสังคมความเดือดร้อนมันไม่ได้อยู่แค่ตัวบุคคลคน ๆ เดียว มันเป็นเรื่องของสังคมโดยรวม ซึ่งสังคมโดยรวมเองควรที่จะต้องประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา เพราะว่ามันเป็นปัญหาร่วมกัน ไม่ได้ปัญหาของคนใดคนหนึ่ง

ในการนำเสนอวิจัยคราวนี้เราจะมีการแจกหนังสือด้วย อย่างที่ผมเรียนหลาย ๆ ท่านแล้ว หลายท่านที่เข้ามาสัมมนาในวันนี้เป็นจากหน่วยงานภาครัฐ เราจะมีการให้หนังสือ 1 เล่ม สำหรับผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ ที่กรุณาในการที่จะเข้าร่วมสนนา แต่ขอความกรุณานิดหนึ่ง ตอบแบบสอบถามว่าท่านเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยกับผลการวิจัยของเราอย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง แล้วก็ตอบเมลกลับไปยังผู้ประสานงาน เดี๋ยวทางโครงการจะจัดส่งหนังสือไปให้ท่าน อันนั้นก็จะเป็นทั้งหมดของงานวิจัยของเรา ทีนี้ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนามีคำถามอะไรที่จะสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้ว่าท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับงานวิจัย ข้อเสนอแนะ หรือใด ๆ ก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่อยู่ในฝ่ายที่อยู่ในการบังคับใช้กฎหมายทั้งจากตำรวจ จากกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เรียนเชิญเลยครับ มีคำถามจะพิมพ์คำถามมาก็ได้ หรือจะเปิดไมค์แสดงความคิดเห็นได้เลย เชิญเลยครับ

ผู้เข้าร่วมการเผยแพร่รายงานวิจัยคนที่ 1 จากทีดีอาร์ไอ

มีความเห็นด้วยกับข้อเสนอของอาจารย์ จริง ๆ เห็นด้วยทุก ๆ ประการเลยที่เสนอมา โดยเฉพาะประการแรกที่บอกว่ารัฐจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้ทั้งเด็ก เยาวชน และก็ประชากรทุกช่วงวัย ซึ่งเป็นข้อเสนอที่น่าจะมีความสำคัญที่สุด โดยส่วนตัวมองว่าภาครัฐเองจริง ๆ อาจจะยังไม่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเป็นประโยชน์สูงสุด คือรัฐเองสามารถขับเคลื่อนไปได้ลงไปถึงระดับจังหวัดหรือระดับชุมชนได้ คือเขาเองมีกลไก มีเครือข่ายมากมาย ยกตัวอย่างเช่น อย่างเรื่องเด็กเรามีอาสาสมัครพัฒนาชุมชน อาสาสมัครพัฒนาสังคม เรามีสภาเด็ก เรามีทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด หรือ NGO ต่าง ๆ คิดว่ารัฐน่าจะใช้กลไกเหล่านี้ในการขับเคลื่อนได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ความรู้ หรืออะไรก็ตาม เพราะว่ามันน่าจะทำให้กระจายไปได้มากกว่าการที่รัฐส่วนกลางจะออกแต่นโยบายหรือยุทธศาสตร์มากมาย อาจารย์อาจจะเห็นหลาย ๆ นโยบายหรือหลาย ๆ ยุทธศาสตร์ที่เริ่มให้ความสำคัญกับประเด็นออนไลน์เรามีเยอะมาก แต่ว่าการขับเคลื่อนมันไม่ค่อยไปไหนเท่าไหร่ จากการสัมภาษณ์มาเหมือนกันจากในฐานะนักวิจัย ยังใช้ศักยภาพได้ไม่เต็มที่ ก็เลยคิดว่ารัฐเองอาจจะใช้เครือข่ายหรือกลไกที่มีอยู่ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งก็น่าจะสนับสนุนกับข้อเสนอประการแรกของอาจารย์

ขอถามข้อหนึ่งซึ่งอาจจะไม่ใช่มิติของกฎหมาย เห็นอาจารย์แสดงผลที่เป็นแบบสำรวจ 600 ท่าน มี กทม.และปริมณฑล อยากจะสอบถามอาจารย์ว่าในมิติของพื้นที่ ถ้าสมมุติว่าแบบสอบถามนี้มันได้กระจายออกไปในหลาย ๆ จังหวัด ส่วนนี้เป็นสมมุติมันจะเปลี่ยนแปลงผลการสำรวจมากน้อยแค่ไหน ในมิติของพื้นที่ อย่างเช่น มันจะทำให้ประเด็นหนึ่งเรื่องผลกระทบต่อข่าวลวงอันหนึ่งของอาจารย์ที่เป็นประเด็นสาธารณสุข มันจะเปลี่ยนแปลงไปไหม เปลี่ยนเป็นประเด็นอื่นหรือเปล่า อาจารย์มองว่าอย่างไรบ้างคะ

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

เป็นไปได้ครับเพราะว่าความสนใจของกลุ่มคนที่อยู่ในแต่ละพื้นที่อาจจะแตกต่างกัน แต่ที่น่าสนใจก็คือว่าถ้ามีการสำรวจไปยังกลุ่มคนซึ่งอยู่นอกกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล เขาก็จะเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้อาจจะน้อยกว่าหรืออาจจะมีผลต่อเปอร์เซ็นต์ในการเชื่อหลงเชื่อข่าวลวงก็อาจจะมากขึ้น ผมเชื่อว่าคนที่มีการศึกษาที่ทำงานในเขตกรุงเทพ ฯ และปริมณฑลจะมีระดับการศึกษาที่น่าจะสูงกว่าในชนบท ดังนั้นอัตราการถูกกลอกความเชื่อต่าง ๆ ในข้อมูลต่าง ๆ อาจจะมากขึ้นเพราะสังคมที่อยู่ในสังคมในกรุงเทพ ฯ หรือปริมณฑลเองอาจจะอยู่ในช่วงวัยทำงานอายุ 20-50 ปี ในชนบทหรือในต่างจังหวัดเองที่ไม่ใช่หัวเมืองใหญ่ เพราะถ้าเป็นหัวเมืองใหญ่อาจจะมีลักษณะใกล้เคียงกับกรุงเทพ ฯ หรือปริมณฑล แต่ถ้าเป็นชนบทซึ่งห่างไกลก็อาจจะใช้มือถือคุยไลน์หรืออะไรก็แล้วแต่ อัตราในการสนใจก็อาจจะแตกต่างกัน ความเชื่ออาจจะเน้นในเรื่องสาธารณสุข หรือเรื่องอื่นเป็นหลักก็ได้ ผมเชื่อว่าอาจจะไม่มาก แต่เนื่องจากเราใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างแค่ 600 คน เพราะฉะนั้นมันจะสะท้อนแค่กรุงเทพมหานคร ถ้าต้องการเก็บชุดตัวอย่างข้อมูลขนาดใหญ่ทั้งประเทศขนาดนั้น กลุ่มประชากรอาจจะต้องมากขึ้นและก็มุ่งประเด็นไปยังการทำแบบสอบถามในเชิงของลงพื้นที่ ถ้าแบบออนไลน์อาจจะเก็บข้อมูลได้ยาก ถ้าลงพื้นที่อาจจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากกว่า ถ้าประสงค์ที่จะเก็บในส่วนของต่างจังหวัดหรือเมืองที่ไม่ใช่หัวเมืองใหญ่ แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจของผู้ที่เสนอ แนะมาแต่เนื่องจากปัญหาโควิค เราไม่สามารถที่จะลงพื้นที่ลงเป็นเก็บข้อมูลได้โดยตรง เผื่อวันหลังมีการทำวิจัยอีกอาจจะลงพื้นที่ถ้าโควิคมันน้อยลงไปแล้ว

ผศ.ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

อยากจะขอเสริมหัวหน้าโครงการค่ะ ว่าที่เราเลือกที่มาเป็นกรุงเทพ ฯ และปริมณฑล เนื่องจาก ดูจากรายงานการสำรวจในส่วนของตัวผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตว่าส่วนใหญ่ใช้ที่ไหน และพบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่ใช้จะอยู่ที่กรุงเทพ ฯ และปริมณฑล เราก็เลยกำหนดขอบเขตว่าเราจะเอาแค่พื้นที่ในส่วนของตัวกรุงเทพฯและปริมณฑล แต่อย่างที่ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา คิดว่ามันอาจจะมีความแตกต่างในเรื่องของความเห็นได้ ในส่วนของตัวกรุงเทพ ฯ หรือว่าในส่วนของจังหวัดที่ห่างไกลออกไป เนื่องจากว่าโจทย์แรกของเรา เราอยากจะเก็บแบบสอบถามประชาชนทั่วไปซึ่งหัวข้อเราเป็นเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เราก็เลยดูว่าส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่อยู่ที่ไหน จากการสำรวจก็พบว่าอยู่กรุงเทพฯและปริมณฑล เราก็เลยไปสำรวจพื้นที่ให้อยู่แค่บริเวณนั้น

ผู้เข้าร่วมการเผยแพร่รายงานวิจัยคนที่ 2 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ในส่วนของราชภัฏลำปางจะมีการลงพื้นที่บริการวิชาการไม่ว่าในประเด็นใดก็ตาม สิ่งที่เราจะติดสอยห้อยตามไปด้วยก็คือเรื่องของสื่อสังคมออนไลน์ ข่าวลวงต่าง ๆ วันนี้พอได้มาฟังท่านอาจารย์ก็ได้ประเด็นที่ค่อนข้างสำคัญที่จะไปเติมเต็มความรู้ให้กับตัวผมเอง แล้วก็จะเอาประเด็นพวกนี้ไปสื่อสารต่อโดยเฉพาะพี่น้องชาวบ้าน เท่าที่ได้สัมผัสมาเพราะได้อยู่ในพื้นที่ชนบทต่างจังหวัดก็มีประเภทข่าวลวงต่าง ๆ และลุกลามไปถึงส่วนเด็กและเยาวชน ประเด็นที่อาจารย์ได้เสนอมาเป็นประเด็นแรกคือรัฐเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องให้ความรู้ และอาจารย์ก็มีการเรียงลำดับของความสำคัญว่าเด็กและเยาวชนมาก่อนเป็นอันดับแรก ก็ต้องขอชื่นชมในการทำวิจัยในครั้งนี้ และก็เห็นด้วยเป็นอย่างมาก ตัวสำคัญก็คือกลไกของรัฐในการที่จะส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องของสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะในประเด็นของการระมัดระวังเรื่องของข่าวลวง นอกจากที่เราจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์สำหรับพี่น้องชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเรื่องของการประกอบสัมมาอาชีพต่าง ๆ การได้แหล่งค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ เพื่อที่จะส่งเสริมเรื่องของการประกอบอาชีพของตนเอง แต่ตัวสำคัญก็คือเรื่องของข้อมูลที่มันอาจจะเป็นข้อมูลอันเป็นเท็จ ข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลที่แท้จริง ก็เลยเป็นเรื่องของทั้งข่าวเองก็อาจจะเป็นข่าวลวงข้อมูลก็อาจจะเป็นเรื่องของข้อมูลเท็จ ดังนั้นการที่ได้มีผู้มีความรู้ส่งเสริมให้โดยที่ตัวภาครัฐเอง มีส่วนผลักดันในส่วนสำคัญตรงนี้ผมเห็นด้วยอย่างมาก

ศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ปิติยาศักดิ์

ขอเรียนถามว่าที่ลำปางเอง มีปัญหาข่าวลวงอะไรมาก ๆ ไหมครับ ที่เด่น ๆ

ผู้เข้าร่วมการเผยแพร่รายงานวิจัยคนที่ 2 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ตรงกับประเด็นที่ท่านอาจารย์ได้ยกตัวอย่างมาเลยครับ อันดับแรกก็คือเรื่องของสุขภาพอนามัยเป็นอันดับแรก และก็ตามมาด้วยเรื่องของสมุนไพร ที่อาจจะเกี่ยวกับเรื่องของการรักษาโรค และหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของประเภทการกู้ยืมเงิน

ผู้เข้าร่วมการเผยแพร่รายงานวิจัยคนที่ 3 จากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ก็ได้ฟังแทบจะตลอดที่อาจารย์นำเสนอทั้ง 2 ท่าน ก็รู้สึกประทับใจ ผมเองก็ในฐานะคนในกระทรวงที่อยู่กับเรื่องนี้โดยตรง อยู่ฝ่ายกฎหมายของกระทรวง ก็จะเรียนว่าแนวคิด หรือข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่ทางทีมวิจัยได้นำเสนอวันนี้ กระทรวงก็จะเรียกว่า จะขออนุญาตรับไปดำเนินการลองไปพิจารณา แล้วก็พยายามจะเรียกว่าเติมในส่วนที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยแล้วกัน

โดยเฉพาะ POFMA ของสิงคโปร์ก็เดี๋ยวทางผมและทีมที่ฟังวันนี้ก็มีน้อง ๆ อยู่ประมาณสัก 8-9 ท่าน ก็จะขออนุญาตรับประเด็นตรงนี้ไป อาจจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพ.ร.บ.คอมฯ ซึ่งก็จะคอยติดตามทางความเคลื่อนไหวทางการแก้ไขของ พ.ร.บ.คอมฯ ที่ทางกระทรวงกำลัง เรียกว่ากำลังพิจารณากระบวนการอยู่ตอนนี้ ในเบื้องต้น ก็ในนามกระทรวงก็ต้องขอบคุณทีมวิจัยที่ให้ความสนใจ แล้วก็มันเป็นตรงกับภารกิจที่กระทรวงกำลังดำเนินการอยู่ทั้งหมดเลย

ในฐานะที่มีคำสั่งภายในให้รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง ก็ตั้งแต่มีการแก้ไขฉบับที่ 2 มา ก็มีการปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ของกระทรวงให้สอดรับกับข้อเท็จจริงบริบทต่าง ๆ ตอนนี้เรียนเพิ่มเติมนิดหนึ่งก็ได้ว่า ตัวภาครัฐเองกระทรวงได้เสนอระเบียบสำนักนายก ซึ่งก็จะเป็นการกำหนดให้หน่วยงานระดับกระทรวง เรียกว่าต้องมีการจัดตั้งศูนย์ Anti-Fake News ของกระทรวงและของจังหวัดด้วย เพราะฉะนั้นมันจะครอบคลุมทั้งหมด แต่ประเด็นหนึ่งที่อาจารย์นำเสนอเป็นเรื่องของการนำเข้าเรียกว่าการสร้างเครือข่ายในภาคเอกชนเดี๋ยวคงจะเป็นเฟสต่อไป ตอนนี้เฟสนี้ก็คือภาครัฐเราจะทำให้ครบถ้วนทั้งหมดเลย 20 กระทรวง แล้วก็ทุกจังหวัด ก็จะเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยมีกระทรวง DES เป็นศูนย์กลาง เป็นตัวคอยประสานทั้งหมด เป็นศูนย์ประสานกลางในทุก ๆ เรื่อง ขอบพระคุณครับ

ผศ.ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์

ตอนนี้หลายท่านยังไม่มีคำถามเพิ่มเติม ก็สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามได้นะคะ ทางทีมงานได้เอา QR code ลงไว้ในแล้วก็ link ลงเอาไว้ที่ช่อง chat ก็สามารถที่จะประเมินแบบสอบถามได้ ในส่วนคำถามสุดท้ายก็จะมีความคิดเห็นทั่วไปซึ่งสามารถที่จะตอบเข้ามาได้ อย่างที่ อ.สราวุธ บอกว่าเดี๋ยวจะมีหนังสือเป็นคำอธิบาย พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เล่มล่าสุดก็จะแจกให้ด้วยนะคะ เพื่อที่จะจัดงานอื่น ๆ ต่อไป วันนี้ต้องขอบพระคุณมากเลยค่ะ ขอบคุณค่ะ

ความคิดเห็นผู้เข้าร่วมสัมมนาอื่น ๆ

- ดีมากครับ อยากให้จัดต่อ เรื่อย ๆ ครับ
- ระยะเวลาน้อยไป น่าจะใช้เวลาหนึ่งวันครับ
- เนื้อหาสาระที่ได้จากการสัมมนาจะนำไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบข่าวสารในชีวิตประจำวัน ตรวจสอบข่าวปลอม เป็นประโยชน์มาก
- ขอสื่อ ppt ที่นำเสนอด้วยครับ
- อยากให้มีการจัดทำหลักสูตรสำหรับสอนแก่เด็กและเยาวชนในระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา
- ดีครับ แต่หากปรับเวลามาสักช่วง 18.00 จะดีมาก
- ขอขอบคุณคณะผู้จัดสัมมนาทุกท่าน สัมมนานี้ช่วยทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับลักษณะของข่าวลวงและแนวความคิดทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ดีมาก ชอบตรงที่มีความคิดในการจัดทำหลักสูตรออกมาเพื่อสอนให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องข่าวลือและวิธีแยกแยะข่าวลือกับข่าวจริง ผมได้ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว
- ข้อมูลที่ได้รับจากงานสัมมนาเป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งมีข้อมูลจำนวนมากผ่านเข้ามา เป็นข้อคำนึงในการตรวจสอบข่าวปลอมในเบื้องต้น
- ผลงานวิจัยเรื่องมาตรการมีความชัดเจน มีการเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศเห็นความเหมือนความต่างซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ในประเทศไทยมาก

- ขอเสริมในส่วนผลสำรวจค่ะ สำหรับผู้ที่ตอบว่าไม่เคยเจอข่าวปลอม/ข่าวลวง ส่วนตัวแล้วคิดว่าบางส่วนอาจจะไม่ใช่ไม่เคยเจอข่าวปลอม แต่อาจเป็นเพราะไม่ทราบว่าข่าวใดเป็นข่าวปลอมค่ะ
- เห็นด้วยกับข้อเสนอทุกประการของผู้วิจัยค่ะ โดยเฉพาะ ประการแรก ที่รัฐต้องเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่อง Digital literacy แก่ประชากรทุกช่วงวัย – ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นนี้ คือ รัฐควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดการปฏิบัติจริง ไม่ใช่มีเพียงกรอบการดำเนินงาน แผน หรือยุทธศาสตร์จากหน่วยงานส่วนกลางเท่านั้น การทำงานในระดับชาติควรขับเคลื่อนและผลักดันไปให้ถึงในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ซึ่งสามารถอาศัยกลไก / เครือข่ายที่มีอยู่ เช่น ในการทำงานด้านเด็ก (ในมิติการให้ความรู้) มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ จิตอาสา สภาเด็กฯทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด รวมถึง NGOs ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รัฐควรกำหนดบทบาท-ส่งเสริมกลไกเหล่านี้ให้มีความสามารถในการให้ความรู้แก่เด็ก รวมไปถึงประชากรกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้การให้ความรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ปัญหาปัจจุบันคือในระดับท้องถิ่น หรือจังหวัด ไม่ทราบและ/หรือไม่ได้รับการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการจากส่วนกลาง ทำให้ไม่เกิดการขับเคลื่อน)
- ขอบพระคุณอาจารย์และคณะผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่งค่ะ...ทำให้มีความรู้และเข้าใจทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศเพิ่มขึ้น
- ควรมีหน่วยงานภาครัฐ ในการตรวจสอบ เช่นเดียวกับการ โฆษณา หรือการคุ้มครองผู้บริโภค
- ได้ทราบเรื่องข้อกฎหมายข้อแต่ละประเทศ ซึ่งมีข้อแตกต่างกับกฎหมายไทยอย่างไร แล้วก็ได้ทราบทราบถึงข้อดีและข้อเสีย ของข้อกฎหมาย
- จากที่ข้าพเจ้าได้ฟังการอบรม ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับการที่ผู้วิจัยได้เสนอมาตรการและจัดทำคู่มือในการให้ความรู้แก่ประชาชน เยาวชน หรือองค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่ดีและข้าพเจ้าเห็นด้วยกับการที่คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางเหล่านี้เพื่อใช้แก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ขอเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมครับ ลักษณะของงานวิจัย มีการสอบถามความคิดเห็นโดยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวงและกฎหมายที่ใช้บังคับ และมีการนำประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ มาให้ผู้เชี่ยวชาญได้สนทนากลุ่ม ถือว่าเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ กรณีมีการเสนอความเห็นของผู้รับฟังการเสนองานวิจัยว่า ควรจะเพิ่มการตอบแบบสอบถามให้มากกว่า 600 คนนั้น กระผมเห็นว่า เกินความจำเป็น เพราะ ผู้ให้ข้อมูลคือประชากรของไทย ซึ่งเป็นกลุ่มไม่จำกัด Infinite Population ซึ่งต้องอาศัยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้การเก็บข้อมูลง่าย รวดเร็ว สะดวก และประหยัด ส่วนวิธีประมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ก็มีสูตรวิธีคิดของนักสถิติหลายท่าน สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 600 กว่าท่าน ถือว่าแทนค่าประชากรได้แล้ว
- ขอเสริมในส่วนผลสำรวจค่ะ สำหรับผู้ที่ตอบว่าไม่เคยเจอข่าวปลอม/ข่าวลวง ส่วนตัวแล้วคิดว่าบางส่วนอาจจะไม่ใช่ไม่เคยเจอข่าวปลอม แต่อาจเป็นเพราะไม่ทราบว่าข่าวใดเป็นข่าวปลอมค่ะ